

MÁRTON-L.

KOSZTER-ATYA:

KAMASZOK

SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT-KIADÁSA

KAMASZOK!

A SERDÜLŐ FIÚ KÖNYVE

IRTA

KOSZTER ATYA

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Nihil obstat. *Dr. Michael Marcell*, censor dioecesanus. Nr. 7843/1941. Imprimatur. Strigoni
die 3. Novembris 1941. *Dr. Joannes Drahos* vicarius, generalis.

Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirály-utca 28. Felelős : ifj. Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

Kamaszfiú, cserkészpajtás, figyelj rám!

Én vagyok az, aki egy évvel ezelőtt könyvet írtam rólad «Viharzóna» címen. A könyv édesapádnak és édesanyádnak szólt. Azért írtam, hogy közelebb kerüljenek hozzád, megismerjék a te belső világodat s újra megérteni tanuljanak téged.

A könyvet elolvasták, aztán eljöttek és megköszönték. Azt mondták: úgy érzik, hogy közelebb jutottak hozzád, jobban megértene, mint eddig. Azt mondták, ők is tanultak a könyvből: ismerni tanulták a nagy dolgokban az Isten gondolatát.

Látod, ez a mondatuk ütött szeget újra a fejembe. Fellillant előttem annak a szomorú ténynek meglátása, hogy sem te, sem a barátaid *nem látjátok a nagy dolgokban Isten gondolatát*, és innen származik a serdülő fiúk éveinek minden botlása, bűne, vergődése.

Átvessztek az idősebb fiúktól valami gyerekes, kissé naiv, kissé nagyzó, kissé erotikus, az ébredő nemiség párájával át- meg átítatott világlátást, amelyen aztán ront a felnőttek példája, ront a mozi is, a könyv is, a pajtás is, — és messze kiverődtek az Isten ujja mutatta egyenes út vonalából. Tipródtok problémák között és nem találtok megoldást; kátyuban forgolódtok és nem találtok kiutat; értelmetlen álltok és nincs, aki irányt mutasson. *Nem az a baj, hogy rosszak vagytok, hiszen nem vagytok rosszak; az a baj, hogy rosszul fogjátok meg a dolgokat.*

Nézd, pajtás, a dolgok mögött, az élet mögött az Isten áll. Áll, mint Teremtő, aki öröktől fogva megálmodta, az Idő

kezdetén megteremtette a világot és benne az Embert. Áll, mint Gondviselő, akinek kezén fut a világ s egy hajad szála le nem eshetik úgy, hogy Ő számon ne tartaná. Áll, mint végső cél, akinek törvényei benne fekszenek az életben és húzzák feléje az élt; minden szerinte és feléje rendeződik.

Áll az Isten és a tenyerén tartja a világmindenséget. Mérhetetlen naprendszerek és bolygórendszerek között valahol ott pörög egy parányi bolygó: a Föld; rajta kb. kétféle milliárd parányi mozgó: emberek. Tenyerén tartva a mindenséget, nézi őket az Úr: pici Föld, pici Ember! . . . Egyetlen szavával a semmiből hozta létre őket . . .

Elhiszed, hogy nincsen helyes akarás, hacsak nem Isten akaratával egyező? Hogy nincsen igazi törvény, hacsak nem Isten törvényét követi és magyarázza? Hogy nincs igaz gondolat, ha nem Isten gondolatai nyomán? Elhiszed, hogy csak akkor látod helyesen a dolgokat, ha Isten gondolatait keresed meg bennük?

Látod, ez az élet varázsmondata: *Ennek és ennek a kérdésnek vonalán mi az Isten gondolata?*

Ezért kellett a «Viharzóna» után a te számodra könyvet írnom, hogy serdülésben, szellemi, lelki, testi fejlődésben, ébredő nemiségben, kamaszkor viharaiban megmutassam neked az Isten gondolatait. Olyan könyvet, amely nem hízeleg, nem szaval frázisokat, nem nagyképfűsködik és nem titkolózik, hanem kíméletlen nyíltsággal szemébe néz a dolgoknak és megmondja neked mindazt, ami joggal érdekel.

Figyelj rám és higgy nekem.

Kevesen vannak, akik jobban megérténék és igazabban szeretnék a serdülés korát járó magyar fiút, mint a pap, akinek kezén cserkészetben, lelkigyakorlatokon, gyóntatószékben sok-sokezer fiú-testvérednek sorsa futott át. Szerelem benned az Embert, aki harcol és utat tör magának. Becsülöm a Férfit, aki benned eljövendő. Míg ujjaim az írógépen játszanak, nagyon messze nézek: öt év, tíz év, még több év távlatában azt a Férfit figyelem, aki te leszel valamikor. Eljövendő férfiönmagad kedvéért figyelj rám és vedd nagyon komolyan azt, amit mondok neked.

Ez a könyv szól a tizenhárom éveseknek és a tizenhat éveseknek is. Szól az idősebbeknek is, a tizennyolc-husz éveseknek. Érdekes, mint a regény, de nem regény és nem mese. Az Isten gondolatait imádkozva kell kutatni; ezt a könyvet imádkozva kell olvasni. Ha úgy érzed, hogy súlyos kérdésekkel birkózol olvasás közben, tedd le a könyvet,

fohászt mondj és úgy olvass tovább. Ha úgy érzed, hogy mögötted áll a Kísértő és ingerli benned a fejlődő ember képzeletét, idegeit, tedd le a könyvet és jöjj el hozzám beszélgetni. Ha nem értesz valamit, tedd le a könyvet és jöjj el, kérdezz meg. Minden kérdésedre kíméletlen, férfias nyíltsággal fogok válaszolni.

Elbeszélgethatsz az olvasottakról édesapáddal is, lelkiatyáddal is. Pajtásoddal csak akkor beszélgess, ha ő is komoly jóakarattal olvassa és ő is az Isten gondolatait keresi benne. Ha a könyv végére értél, akkor okvetlenül jöjj el hozzám, vagy keresd meg a lelkiatyádat és a lelkedben felmeredő kérdéseket beszéljétek végig.

Én a jövőt nézem és tisztellem benned, magyar kamaszfiú. Amikor a sorokat egymás alá rovom, hármas nagy felelősség nehezedik a lelkemre: felelősség édesanyád, apád előtt, felelősség a magyar nemzet előtt, felelősség a nagy Isten előtt. Csak az merjen a serdülő fiú problémáihoz nyúlni, aki ezt a hármas felelősséget érzi és vállalja!

Kezdjük el, kamaszka. Add ide a kezedet, imádkozunk, hajoljunk egymáshoz és beszélgessünk — terólad.

1941 a bácskai bevonulás napján.

Koszter atya.

1. Mi van a «kamasz» név mögött?

Isten szava : «Nem tudjátok=e, hogy az Istennek temploma vagytok és az Isten lelke lakik bennetek? Azt pedig, aki az Isten templomát megrontja, megrontja az Isten.» (Kor. I. 3. 16.)

Élet szava : «Ez az átmenet a gyermek» korból az ifjúkorba valóságos vihar, felkavarodás. — De azt jegyezd meg, hogy ez a kor, a «kamaszkor» legfontosabb korszaka egész földi életednek.» (Tóth T. «A tiszta férfiúság.»)

1. Kamaszok.

«Még este szent a Rend, Család, a Miatyánk s a Hiszekegy,
— s egy reggel fáj az ébredés, a rácsos gyermekágy rövid,
a ruha szűk, cipő szorít! Szemrebbenés: nő láb, ököl,
szemrebbenés: nő agy, kebel, a lélek éhes szája nő,
a vérnek árja gáttalan, bilincstelen, bánattalan!

Szűk lett a műhely, iskola, szűk a Család, az égbura:
hajrá a gyémánt nyúl után! hajrá a boldogság után!
Hajrá mezők! hajrá hegységek! mindent szabad, mindent
lehet!

Hopp, szakadék: ugorjuk át! Hopp, drótsövény: szakít-
suk át!

Hopp, les=vetés, farkasverem: a Rend, a Törvény törei!
Hajrá a gyémánt nyúl után, hajrá a boldogság után!

Igy pusztá kézzel mégse megy, mert millió bozótja van
és millió miért=kökény szúrós kuszált sűrűje van
és hull a vérük hencegőn, kacag az izmuk hencegőn,
lihegve Istent keresik fölényesen és hencegőn,
hogy megölik, ha meglelik, mert ő a Törvény, ő a
Rend!

A nyersерő, ez kell nekik, villámparipa kell nekik,
forgószéllel kötődnek ők, vulkán=pipán pipálnak ők,
a lelkük éhes gözkazán: könnyekkel fűtik, etetik.

— S egy éjjel vérük megvadul, nem kell erő, nem kell
tudás,

valami mást keresnek ők: a testi Szépség templomát,
hol vetkőzik a Szerelem. Bozóton, drótsövényen át,
át farkasvermen, tűz=körön, át poklon, törvény törein
vacogó foggal, véresen rátörnek titkos éjeken
és tolvajkulccsal feltörik a testi Szépség templomát.

— S egy észrevétlen hajnalon a vér partos mederbe tér, lelkük fattyúhajtásait cirokseprőnek lenyesik és leseprik az utakról a buja szírom=havazást. Az erdőirtást átveszik, a híd=építést átveszik, hajók kormányát átveszik, az ekét, malmot átveszik, a régi fáklját átveszik, az Istent megsüvegelik, mert ők lettek a Rend, Család, a Miatyánk s a Hiszekegy.

(*Mécs László: Az ember és az árnyéka.*)

2. Kamaszfiú.

Kamasz . . .

Jaj, de rút, goromba szó!

Van benne valami becsmérlő, megbélyegző. Aki hallja, akaratlan valami elrontottra, félig=készre, darabosan ügyetlenre, nyugtalanra, közönségesre gondol rögtön. Akiről mondják, tagad, védekezik, vagy felgyürkőzik és a sértést megtorolni indul.

A felnőtt lenézi, mert még nem kész ember és az igazán férfiasnak sokban éppen ellentéte. A leányok nevetnek rajta, mert esetlen és látják, hogy szégyenli az esetlenségét. A kicsik félnek tőle, mert durva és kíméletlen; de nyers erejével imponál nekik, csodálják. Kis elnyomottak, felnéznek a zsarnokra.

Édesapa, édesanya nehéz gondban hajtják le fejüket, ha róla beszélnek. Sok bajuk van vele. Bezárt szívvel, értetlen jár körülöttük; lázadója családnak, szokásoknak, rendnek, törvénynek. Kifelé híz és sokszor felkavarja az otthon nyugalmát. Mogorván kapja el a fejét édesanyja simogató keze elől; összeszorított fogakkal, durcásan néz lefelé, ha apja megint. Idegenek a kifejezései, olvasmányai, barátai; idegen az egész gyerek: más, mint kisfiú korában volt.

«Nem lesz rossz a fiú, csak viharzónába jutott!» — írtam a szülők könyvében. Elolvasták és megnyugodtak.

Bár olvasná a kamaszfiú is! Ő is megnyugodna.

Mert a bajok gyökere ott van, hogy őbenne magában megbomlott az összhang. Gyors és aránytalan fejlődése: nyurga teste, nagy keze, lába, szabálytalanul rúttá lett pattanásos arca, mutáló hangja csodálkozást és keserűséget kelt a szívében. Nem érti a benne feszülő állandó nyugtalanságot: új vágyakat, új kérdéseket, új kísértéseket; zavarja a többi kamaszok beszéde, amely új titkokat bontogat és arcpirító

leleplezéseket mond azokról, akik előtte eddig a legnagyobbak és legszentebbek voltak a világon. Gyónásaiban egyre többször hangzik fel a VI. parancs; esti lelkiismeretvizsgálása napról=napra újabb durvasággal, engedetlenséggel, kötelességmulasztással, becsülettöréssel vádolja. «Szűk lett a műhely, iskola, szűk a Család, az égbura!»

És nem tudja: miért? miért?

Egyik azt hiszi: rosszaság. És sietve elzárja lelkét a felnőttek elől, édesapa elől, édesanya elől, cserkészisztiztje és tanárja elől, nehogy rájöjjenek arra, amit félve titkolni szeretne. Lelkiatyjának sem tudja igazán elmondani, hiszen legtöbbször nem bűn az, ami nyugtalanítja: hiába keresi a lelkitükörben.

Másik azt hiszi: betegség. Szívet szorító izgalommal kutatja: hol szerezte, mitől kapta . . . Cserepes ajakkal, belső láztól fűtve, elburkolt szavakkal érdeklődik a pajtásainál, szolgálonál, felelőtlen felnőtt ismerősnél. És mert nem kap megnyugtató választ, nő a láza és tovább korbácsolja a titkokat kereső nyugtalanság.

A legtöbb azonban behúnyt szemmel, értetlen=tudatlan rohan bele a viharzónába és minden új jelenségre új megdöbbenéssel bukkan rá, minden újabb problémában ismeretlen új ellenfelet sejt és tévelyeg, sodródik, vergődik éveken át, mint a szélvész szárnyán utazó falevél . . .

Mennyi szidás, pofon, verés! Mennyi szekunda, bukás, megszégyenülés! Mennyi felsülés és mindennél jobban fájó kinevetetés! Belül pedig állandóan ott zúg az a kérdőjel=erdő és nincs, aki a kérdőjeleket megoldja.

Gyötrődő, szeszélyes, felkavart lelkével, derülő=boruló=viharzó kedéllyel, rekedt kappanhangon lármázó és harsány hö=hö=hö=hö nevetéssel csendet bontó pajtásai csoportjával utcán, korzón, strandon át, iskolán és műhelyen át, felkavart nyugalmú családi otthonon át így gázol előre a kamasz=fiú a fejlődés évein. Ki érti? Ki szereti? Ki vezeti?

Nem az a baj, hogy rosszak vagytok, hiszen nem vagytok rosszak; az a baj, hogy rosszul fogjátok meg a dolgokat! — írtam a könyv előszavában.

Az a baj, hogy nem látjátok meg a fejlődés éveiben az Isten gondolatait.

Ha meglátnátok, csodálatosan megnyugodnátok!

3. Az élet ritmusa.

Tedd a kezedet a szíved fölé. Finom ujjal tapintsd meg bal csuklód alatt a pulzusodat. Dobban a szív, ver az ütőér, remeg az élet, rohan a vér. Érzed magadban *az élet ritmusát?*

Felkel a nap reggel, átbálgat az égen, este lehanyatlik és jön a sötétség. Reggelek, nappalok, esték, éjszakák... *Ritmusa van az időnek.*

Tavas, nyár, ősz, tél... Mióta eszedet bírod, öntudatlanul, de figyeled az esztendőök ütemét. Szinte látod forogni a nagy idő-kereket. Ami elment, szabályos időben újra visszatér...

Elvetik a búzát, kicsirázzik, kihajt a vetés, aztán megnő, kalászbá szökken, sárgul és lehajlik az érett magvak súlyától. Aratják, csépelik, megőrlik, dagasztják, megsütik, aztán édesapád az égre néz, bicskájával keresztet rajzol és megszegi a kenyeret... *A kenyér ritmusa...*

Édesanya a szíve alatt hordja magzatát. Fájdalmak óráján a világra hozza. Csecsemő, kisdéd, játszó gyermek, bomló kamasz, bontakozó ifjú, aztán a férfi, aztán az öregember, aztán a sír, aztán az örökkévalóság... *Az emberi élet ritmusa...*

Nagyapa, nagyanya. Édesapa, édesanya. Aztán te jössz és majd melléd áll valaki, aki életed kiegészítője lesz, és együtt mentek tovább és jönnek újra gyermekek és édesapa lesz belőled és nagyapa és a fiaid meg az unokáid élnek tovább *a történelem ritmusát...*

És minden mozgás és fejlődés mögött ott áll az Isten, akinek dinamikus akarata mozgat mindenenek. Benne élünk, mozgunk és vagyunk.

Hajolj csak közelebb az élőkhoz! Észre fogsz venni egy titokzatos, láthatatlan ütemet, amelyre eddig nem is gondoltál. *Kettős fejlődés hatalmas törvénye hajt előre mindent, ami él.*

Élettelen, dermedten állnak télen a fák.

1. Jön a tavaszi napsugár és végigsimogatja a törzset, ágakat. Erre bent, valahol nagyon mélyen megmozdul az alvó életerő. A soproni kollégiumban már februárban figyeltük a fákat a fiúkkal: vártuk a tavasz ébredését, új élet első jelének: kicsi rügynek megjelenését. Aki az első rügyet felfedezte, egy pengőt kapott jutalmul.

Megjelennek a fákon a rügyek. Nőnek, megduzzad-

nak, túlcsordul bennük az erő. Egy szép hajnalon meghasad a rügy és megjelenik egy nála tökéletesebb forma, amelyet magában hordozott, várt, álmodott: a levél vagy a bimbó. — Milyen szépek a parányi bimbók a tavaszi fákon!

De a *bimbó* is csak átmeneti forma. Meg kell hasadnia, el kell rontódnia, hogy átadja helyét a belőle fejlődő tökéletesebb formának: a virágnak. Felejthetetlen tavaszi élmény a virágba borult almafa, cseresznyefa, mandulafa, gesztenyefa.

A *virág* élete rövid. Amint mélyen bent a kehelylevelek között, a termőben megtörtént a beporzás, elhervadnak és lehullanak a fehér és színes szíromlevélkék. Szíromhavazással tele a fa alja, és az ágak milyen elrontottan rútnak a borzasan felmerülő porzókka! Átmeneti forma volt csak a virág is; elmúlt, hogy helyét átadja az egész fejlődés első céljának: a belőle kifejlődő *termésnek*. Hetek és hónapok múlnak el, míg a nap ereje megérleli a gyümölcsöt. Ha aztán rajta piroslik a cseresznye, alma, vagy szúrós kabátjában gömbölyűre hízott a gesztenye, milyen büszkén tartja ágain a kincseket a fa!

Rügy — bimbó — virág — gyümölcs. A csodálatos növényi élet első ritmusa.

Formáról=formára ment a haladás; *a régi formáknak el kellett pusztulniuk, hogy helyüket átadják az eggyel magasabbrendűnek*, amely bennük pihent, belőlük fejlődött és szerves folytatása volt az előtte járó formának.

A termésnek, ha magjait megérlelte, szét kell nyílnia vagy meg kell emésztődnie vagy el kell rothadnia, hogy felszabaduljon az első ütem célja és befejezése: a *mag*. — *Rügytől a magig: egy ütem.*

És a magnak földbe kell jutnia, hogy az élet története folytatódjék. Változatos, furcsán kanyargó utakon át halad az élet célja felé!

Földbe jutott a mag. Ezzel az első ütem lezáródott és kezdődik a második.

2. A földre hullott kis magra port, szemetet szór a szél; őszi lombhullás betakarja levélréteggel; arra járó ember, állat a földbe tapossa. Bezárul a föld=börtön, minden oldalról reá szorul a humusz s a göröngy.

És múlnak a hetek . . .

S az élet második üteme bent dobban a magban. Csodálatos változás a láthatatlan kis sejtek világában. A magnak meg kell hasadnia, el kell pusztulnia, mert az élet előre néz és a magban már az új csiráról álmodik.

A kis *csira* lassan fúrja át magát a földrétegen. A föld mélye neki bölcsője, de nem hazája: minden erejével kifelé igyekszik belőle. Félretolja vagy átfúrja a göröngyöt és arra felé töri útját, ahol a friss levegő és a fényt, meleget ígérő napsugár várja.

Új tavasz látja a kis hajtás megjelenését. Az új *hajtás* a fa=gyerek: sejtről=sejtre, percről=percre építi magában az új fát. Erősödni, nőni, nőni, hatalmas, termő *fává* lenni! Itt már nem napokkal, hanem évekkel mér a természet. Nézd meg minden tavasszal az új rügyeket, új hajtásokat a fán; nézd meg az ágak végén a több araszos új növekedést! Iratlan törvénynek engedelmeskedve bontja, növeszti önmagát a fa: tolja ki az új hajtásokat, rója az új évgyűrűket. Az élet második nagy üteme . . .

A két ütem összeolvad egy harmóniába. Mint a zenében a fél kották az aprózó nyolcadokkal. Évről=évre új lökessel nő, fejlődik a fa; s tavasztól őszi évről=évre megismétlődik az első ütem: rügytől a magig, hogy szaporítsa a fajtáját, új fákna adjon életet.

A növekedés és a szaporodás törvénye!

Önmagát bontani, növelni, tökéletesíteni; — s maga életét sokszorozva, új egyedeknek életet adni, bennük mintegy folytatódni!

Ezt a két ütemet látva=látod magad is, sőt, amikor megesszed az almát és eldobod a csutkáját a magokkal, akkor a fejlődést magad is szolgálod.

3. Emberi szem elől elrejtve folyik le a harmadik, láthatatlan ütem, amelyet csak a tudós mikroszkópja figyelhet meg s élettani laboratóriumok kísérletei magyaráznak. Én sem láttam, én is csak könyvből tanultam, mint te és a barátaid.

Az első életritmus legfontosabb ténye a beporzás:

A virág termőjében szemnek láthatatlan kis sejtek pihennek: életsejtek. Bennük összesűrítve alszik egy új növényi élet fele. Az élet másik felét a pártából kiálló parányi porzók mikroszkópikus kicsiségű virágpor=szemcséi hordozzák: minden szemcse egy=egy életsejt, benne az új élet másik fele. Méhecske, bogárka, szél hordozza a virágport és szórja rá a termőből kiálló éhesszájú bibére s a bibeszájon és bibeszálon át automatikus, ritmikus mozgás szállítja a termő mélyére, ahol a kis csirasejtek: alvó Csipkerózsikák, várják az érkező királyfit. A külső világból érkező életsejt: a virágpor rátalál a várakozóra s egy=egy porszemcse egy=egy pihenő

életsejttel egyesül. Két fél egy egészet ad matematikában és élettanban egyaránt. A két életsejt egyesülése indítja meg a sejtek osztódásának gyors folyamatát; s az így fejlődő új magban már benne van mindaz, ami valamikor a virágnak, gyümölcsnek, földbe jutott magnak, belőle sarjadó fának szépsége, ereje, kincse lesz.

A beporzás a harmadik élet=ütem. Láthatatlan, ismeretlen, pedig minden között ez a legfontosabb. Ne felejtse el, hogy a természet műhelyében a legfontosabb élettani tények mindig láthatatlan, elrejtve folynak. A természet védi az ő munkáját.

Rügytől termésig, tavasztól őszig : egy ütem. Benne láthatatlan beporzás : egy ütem. Magtól új fáig, évek során át hosszú fejlődéssel : új ütem. Egy=kettő=három. Egy=kettő=három. In Dreivierteltakt.

Ez az élet története a növényvilágban.

Nézd most az ember sorsát. Önmagadét.

Magasabbrendű élettani szinten, egyenesvonalú folytonosságban itt is látom az élet hármasságát nagy ütemét s itt is töretlen érvényesül a kifejlődésnek és megsokszorozásnak kettős nagy törvénye.

Ne felejtse el, hogy a természet műhelyében minél magasabbrendű valami, annál egyszerűbb és egyenesebb.

1. Fájdalmak óráján, félelemmel és imádsággal a lelkében hozott világra az édesanyád. Gyámoltalan, tehetetlen, mezítelen emberporonty . . . Sok=sok milliárd embertestvéreddel együtt így vonultál be a földi életbe.

Csecsemő. Még csak alig=ember. Gondolj az öcsikére, húgocskára. Kicsi ember=bimbó; mennyi idő kell hozzá, míg egy=egy szíromlevélkéje ki=kibontakozik! Amikor járni kezd, aztán beszélni, aztán kifejlődik az önálló akarata . . . Iskolába kerül, megtanul írni, olvasni és tanulás meg könyvek óriási lökést adnak a szellemi fejlődésének. Első szentgyónása és szentáldozása a lelkiéletét mélyíti el. Tízéves korban hiánytalanul befejezett, kiegyensúlyozott, nagyszerű kis emberpéldány. *Gyermek :* a fejlődés első ütemének csúcsteljesítménye.

De a gyermek=forma átmeneti alak; el kell rontódnia, fel kell bomlania, hogy átadja helyét egy új, tökéletesebb formának, amely belőle fog kifejlődni. *A bomlás korszaka : kamaszkor.* A serdülő fiú elszórja a gyermeki szépség szíromlevélkeit és éveken át nehéz vergődésben, diszharmóniában, rútságban, elrontottan keresi az új formát. S az ifjúkor évein

át lassan kibontakozik, kialakul az új csúcsteljesítmény: a *Férfi*. Felnézünk rá és tisztelettel állunk meg előtte. Isten gyönyörű gondolata, húsba, vérbe, életbe öltözött . . .

De a férfi-forma sem végleges. Évtizedeken át állja az életet: vállán viszi a történelmet, épít, irányít, törvényt hoz, családot alapít, otthonában gyermekeket nevel. De elfutnak az évek és bomlik a nagyszerű ember-forma. Kor, betegség, fáradtság, gondok *öreg emberré* koptatják lassanként. Erői fogytán lassan ballag a sír felé, hogy halálon át, síron át meg-találja minden ember vágyát, álmát, a legszebb és legtoké-letesebb formát: mennyországban az üdvözült lélek *örök boldogságát*.

Csecsemő, — kisdéd, — gyermek, — kamasz, — ifjú, — férfi, — öregember, — üdvözült lélek. A csodálatos emberi élet első ritmusa. *Anyaméhtől az örök boldogságig : egy ütem.*

2. A második ütemet az időben egyenes vonalban visszafelé kell keresnem.

A növényi mag földbe jut s a termőföld mélyéből tör elő a felszínre az új hajtás, amelyből hatalmas fa fejlődik ki majd. — Embervetés számára az Isten keze dolgozta csodálatos termőtalaj: *édesanyák méhe*. Kilenc hónapig a szíve alatt hordja, vérével táplálja, imádsággal hívja, várja, életet bíróvá erősíti s a fájdalmak óráján világra hozza gyermekét. *Megtermékenyült petesejtől az embriónt át az újszülött csecsemőig : egy ütem.* «Áldott a te méhednek gyümölcse . . .»

3. És még egyszer visszafelé kell mennem egyenes úton messzebb múlt-időbe.

Csodálatos volt a beporzás a virág termőjének mélyén, amikor a virágpor: új élet felét hordozó parányi sejt, egyesült a termőben pihenő, másik fél-életet őriző kis sejttel s a megtermékenyülés pillanatában fogamzott meg az új élet . . . Százszor csodásabb az új élet fakadása az ember történetében, amikor édesapának és édesanyának a házasság szentsége védelme alatt álló teremtvő szerelme egyesíti a két életsejtest és az osztozással szaporodó, növekvő kis sejtcsomóba Isten halhatatlan lelket lehel. S a kis sejtcsomó ettől kezdve: ember.

«. . . ki fogantaték Szentlélektől,
születék Szűz Máriától . . .»

Ime, az ember fogantatik embertől s születik az édesanyjától.

A fogantatás a harmadik élet-ütem. Időrendben ez az

első. Titokzatos, csodálatos, mint a teremő Isten minden nagy munkája.

Fogantatás : egy ütem. A magzat élete az édesanya méhében : második ütem. Földi élet, amely belefut az örökkévalóságba : harmadik ütem.

Ez az élet története az emberek világában.

S az ember fölött is úr a két hatalmas törvény : a növekedés és szaporodás törvénye. Önmagát kibontani, növelni, tökéletesíteni : első nagy törekvése az embernek a fogantatástól az üdvösség kapujáig. Közben a földi fejlődés legmagasabb pontján : a Férfi családot alapít s Istentől kapott teremő erővel új kicsi embereket állít a világba, akik az ő életének sokszorozása és folytatása.

Érzed, látod az élet csodás ütemét?

Ha megláttad, imádkozni kezdesz. Mert csodálatos az Isten az ő műveiben.

4. Időmester műhelyében.

Isten kezéből ered az időfolyam. Meg nem állva, nem sietve, mindig egyforma ütemmel hömpölyög át évszázadokon és ezredeken. Egy idő óta — pár ezer évről van szó mindössze — hátán hordja az Ember történelmét is. Egy idő múlva — talán csak pár száz vagy ezer évről van szó mindössze — az Ember újra eltűnik a világból és az időfolyam tovább hömpölyög meg nem állva, nem sietve, mindig egyforma ütemmel . . .

Az én életem, s a tied is csak egy felvillanás, egy tovatűnő csepp. Jöttem, vagyok, majd elmegyek és száz év múlva ki tud róla, hogy valaha is éltem?

Szobánkban a nagy falióra egyhangúan tik-takolt s édesanyám és édesapám, boldog fiatal házasok, az eljövendő gyermekekről álmodoztak alatta. Aztán jöttem én, és az óra nézett és mondta tovább : tik-tak, tik-tak. Játszottam, tanultam, nőttem, átmentem a kamaszéveken s az óra nézett és mérte a napjaimat és éveimet. Egyszer elmentem és kék reverendában kerültem haza, aztán fekete lett a reverenda és a család ünnepelt: Ma szentelik pappá a Józsit. De fekete lett az idők színe is. Csendesen tik-takolt az öreg óra és mérte a gyász éveit, amikor meghalt az édesapám, amikor a kiutasított család vasúti kocsiában lakott hetekig . . . Nehéz magyar időket élt végig a szegény özvegyasszony s vele négy fia,

négy leánya... Aztán esküvők jöttek és keresztelők és temetések: hol megszorodtunk, hol megkevesbedtünk. Új otthonban függ a régi óra és számlálja a család tagjait és számolja a perceket, órákat... Aztán majd elmegyünk szépen sorban: lelkünk az Istenhez, testünk a temetőbe és újak jönnek, élnek, megnőnek, szenvednek, örülnek, meghalnak, hogy helyet adjanak még újabb nemzedékeknek. Az óra mondja: tik-tak. És futnak a perceket, órák, napok, évek, hömpölyög az időfolyam...

A ti lakástokban nincsen öreg óra, amely csendesesen tik-takol és megszámlálja a te életet perceit?

Amikor először eléje kerültél, akkor már az életed harmadik ütemét kezdted el.

Fogantatás: egy ütem.

Édesanyád méhében: második ütem.

A harmadik ütem születésseddel kezdődik és az örökkévalóságba való bekapcsolódásoddal ér majd véget.

Csecsemő, — kisdéd, — gyermek, — kamasz, — ifjú, — férfi, — öregember, — üdvözült lélek.

Egy emberélet állomásai.

Aki órával, naptárral a kezében felmérné az életed pályáját, érdekes időtáblázatot állíthatna össze.

Embrió-, majd magzat=élet *édesanyád méhében: 9 hónap.*

Születéstől számított első év: *a csecsemő=kor.*

Folytatása a *kisdéd=kor*, a második év végétől *6—7 éves korig.*

Gyermekkor 6—7 éves korodtól kb. 12 éves korig. Ennek végén *a természet nagyszerű mesterműve áll: az igazi fiú.* Gyermekkor végén az ember a maga harmonikus befejezettségében hiánytalan, tökéletes emberalak. *A fejlődés első csúcsteljesítménye.*

Most pontosan meg nem határozható egy-két éves átmeneti korszak jön, amelyet tudományos néven *prae-pubertásnak* neveznek. Ez a serdülés előszobája. A szellemi serdülés itt már megkezdődik, de a testi még nem érkezett el. Ezek a legigazibb fiúság éve: túl a gyerekszobán, de még innen a serdülés viharán, romantikus, kalandos, csupa erő évek. Kongregáció, cserkészlet, sport, játék, huj, huj! Egy szóra lehozzuk a csillagot az égről!

Aztán jön az élet viharzónája: *a serdülés kora. A 14-ik és 18-ik életévek között.* Van akinél korábban kezdődik,

másiknál jóval később. A fiú levetkőzi, eldobálja magától mindazt, ami gyermeki és éveken át, *felfokozott erő kifejtéssel építi át magát férfivá*. Átalakul az arc, a testalkat, a csontok, izmok, véredények, idegek; átalakulnak a szervek, az életműszerek; más a hang csengése, a szem tükre; óriásivá nő a férfi=akarat és elmélyül a lélek. Az egész szervezetet, testet, lelket rázó *lélekmunka* bizony felkavarja, megzavarja az embert. Odavész a gyermek nyugodt biztonsága, eltűnik a régi harmónia és szögletesség, aránytalanság, nyugtalan-ság, kavargó kérdések, megdöbbentő problémák tömege zúdul a fiúra. Új kérdőjelek, új kísértések. De velük új tudás, új világlátás. Éveken át nem talál magára, hiszen a gyermeket, akit ismert, elveszítette, a férfi viszont, akit vár, még nincs készen. Van, akit úgy dobál és sodor a viharzóba, mint őszi szél a száraz falevelet; de még azt is megtépi, cibálja, aki keményen áll a lábán! A legnagyobb baj az, hogy ő nem látja a fejlődést. Úgy van, mint a hajón a kazánfűtő: csak hajladozik, robotol szénporban, szörnyű forróságban eltompulva, időérzékét elveszítve, nem is látva, nem is sejtve, hogy a hajó egyre halad, hogy a víz milyen szép, hogy milyen gyönyörűek a partok. Küzdelemnek, vergődésnek évei. Míg végre

„... egy észrevétlen hajnalon a vér partos mederbe tér, lelkük fattyúhajtásait cirokseprőnek lenyesik és leseprik az utakról a buja szírom=havazást...”

— és végetér a pubertás kora, az emberi élet legerősebb, legvadabb iramú, de legnehezebb szelvénye.

18. évtől körülbelül a 25-ig az ifjúkor: adolescentia ideje következik. A testi átépítés már befejeződött, a szellemi és lelki férfiasodás teljes erővel folyik. Viszatért a nyugalom, az önbizalom, a biztonság. Jól megalapozott világnézet alapján rendezzi az élet összes kérdéseit. Komoly hivatástudattal tanul, dolgozik, hogy diplomával a kezében majd helyet kérjen a felelős férfiak sorában és megvetve a lábát valahol, megépítse a maga családi otthonát, kicsi világát. Itt már komoly tényező a szerelem: férfi=ember keresi a párját, akit Isten számára rendelt.

Ez az első negyedszázad a töltekezés korszaka az ember életében. Tanulás, erőgyűjtés, önmaga építése, előkészület.

Ennek a fejlődési sorozatnak végén újra ott áll egy tökéletes, kiegyensúlyozott, befejezett emberalak: *a Férfi. Ez a fejlődő élet második nagy csúcsteljesítménye.*

Ne felejtse, hogy a férfi fogalmához hozzátartozik az önállóság, a felelősség önmagáért, munkájáért, hivatásáért, küldetéséért, és a felelősség másokért. Nem számítom férfinak a huszonhatévest, aki még nincs készen a tanulmányaival s apja pénzén tanul, él, ruházkodik. Nem mondom férfinak a diplomást, aki hivatás és állás nélkül teng-leng a világban. A férfi a maga munkájából, maga kenyerén él; ugyanakkor oszlopa, eltartója feleségnek, gyermekeknek, akik őreá támaszkodnak; ugyanakkor hordozója nemzete történelmének, irányítója és dolgosa az emberközösségnek, amelyben él.

Ez a második negyedszázad a teremtés, alkotás, önmaga sokszorozása, összes értékei kifelé sugárzásának korszaka.

Itt találkozunk az ember életében *az a két őstörvény*, amelyet az élet ritmusáról szólva figyeltünk meg. A növekedés és az önmaga sokszorozásának törvénye.

1. Édesanya méhétől az örök életbe érzékenység egyfolytában dolgozik az első törvény: a kibontásnak, fejlődésnek, tökéletesedésnek törvénye. Évről=évre, — dehogy: percről=percre változik, fejlődik az ember, egészen addig, míg a halál végét nem veti a fejlődésnek; ekkor azonban belenő az örökkévalóságba. Ez a fejlődés három csúcsteljesítményt mutat fel: a 11—12 éves gyermeket, aztán a férfit, aztán a földi életből szabadult lelket, aki megjelenik Isten ítélőszéke előtt. Minden következő az előzőnél mérhetetlenül magasabbrendű.

2. Most, a férfi=korszaknál keresztezi a fejlődés törvényét a második: a szaporodásnak, önmaga sokszorozásának törvénye. A férfi kettős ágon sokszorozza önmagát:

családot alapít és gyermeket teremt; minden gyermeke az ő életének folytatása. Teremtő ereje, teremtő szervei a serdülés éveiben fejlődtek ki és lettek munkaképessé;

tudását, lelki és szellemi értékeit, akaratának erejét a társadalom életében sokszorozza, amikor a hivatását teljesíti és közben szolgálja az emberi közösséget (gondolj a törvényhozóra, a tanárra, orvosra, mérnökre, jogászra, iparosra stb.).

Önmaga kibontása törvénye és önmaga sokszorozása törvénye minden élők világában benne dübörög, mintha belénk ojtott isteni akarat volna. Legnagyszerűbb a törvény az ember életében.

A második negyedszázad lezajlása után néhány esztendő még, aztán a kifáradt, erejében megkopott férfi lassan megöregszik. A földi élet utolsó korszaka *az öreg ember kora*. Gyermekai felnőttek, munkáját befejezte és átadta másnak, fiatalabbnak; most már megpihenhet. Lelkében egy küzdelmes élet ezer tapasztalata s megtisztult, leszűrt életbölcse-ség. Csendesszavú tanácsokkal próbál segíteni a fiataloknak; közben nevelgeti, kényezteteti az egymásután érkező unokákat; közben csendes elnyugvással készül a halálra, a nagy számadásra Isten előtt és a mögötte készen álló örök boldogságra . . .

A harmadik negyedszázad a megpihenés és az életből kifelé készülődésé. «Most bocsátd el, Uram, szolgádat békességgel . . .» (Lukács 2, 29.)

És aztán eljön Halál úr és az ember hazatér Istenhez.

A régi óra jár tovább, de már az új nemzedék életét méri. Egy ember befejezte küzdelmes futását s megérkezett *az élet harmadik, legmagasabb csúcsteljesítményéhez*, ahol nincs és nem is lehet további fejlődés. Az üdvözült lélek az Istent színről-színre látja és ennek nyomán a legteljesebb boldogságot élvezi.

Lent a földön pedig meg nem állva, nem sietve, mindig egyforma ütemmel hömpölyög tovább az időfolyam. De a megboldogultat többé nem érdekli az idő. Ő benne áll az örökkévalóságban.

Bepillantást engedtem neked Idő mester műhelyébe . . .

Dehogysis «Idő mester»! Az élet műhelye!

Dehogysis «élet műhelye»! Isten műhelye!

Bepillantást engedtem azért, hogy lássad a mostani küzdelmes kamaszévek távlatát, rendeltetését, egész=életed történetébe való kapcsolódását. És hogy rádöbbenj a kamaszévek felelősségére.

Játszó gyermek, küzködő kamasz esztendőin az eljövendő férfi=évtizedek felelőssége áll! És messze túl a férfi=éveken az örök életnek, az örök boldogságnak felelőssége.

A kamasz elronthatja a férfi életét.

A kamasz roppant arányban megnehezítheti az egész további élet küzdelmét az örök boldogsáért.

A kamasz az örökkévalóság felé menetel. Tik=tak, tik=tak, — mondja a régi óra. Minden másodperccel közelebb jön az ítélet és az örök boldogság.

Kamaszka, a Célt, a Távlatot soha el ne feledd!

5. A nagy futás térképázslata.

Elmondom ugyanezt még egyszer, más szavakkal. Szeretném, ha nagyon jól megtanulnád.

«Bonum certamen certavi, cursum consummavi... reposita est mihi corona iustitiae...» — írja a népek apostola. (2. Tim. 4, 7.) — Jó harcot harcoltam, a futást bevégeztem... készen vár reám az igazság koszorúja. Nem győnyörű befejezése egy küzdelmes emberéletnek?

Ennek a nagy futásnak térképázslata fölé szeretném, ha velem együtt odahajolnál.

Nézem a térképet.

Színek, rajzok, vonalak, nevek. Ezek a hegyek, ez az Alföld, ezek a városok, itt a vasútvonal fekete rajza. És közöttük kanyargó, nyugtalan vonalak: a vizek. Száz felől indulnak, aztán sűrűsödnek, találkoznak és mintha valaki irányítaná: mind egy irányba igazodik. Oda, ahol nagy kék foltra odaírták: ez a tenger!

Vedd a ceruzádat, kövessük egyik víz útját a térképen.

Föld mélyéből, nagy hegyek öléből buggyan ki a *forrás*. Játszó kis víz=gyermek: elindul folydogálva a kicsi ér. Bizony: talan, erőtlén a folyása; megkerül minden követ, egy=egy hajlat messze tereli, amint egyre lejjebb, egyre tovább iparkodik a hegy lejtőjén. Nézi a hegy szeretettel: «Kicsi fiam!»... Ott lent a völgyben már szélesedik a meder, bővül a víz más kis erekből; ott lent már a *patak* rohan. A patak csupa nyugtalanság, csupa ígélet, vad erő. Egyes helyeken békén ballag, dalol, csobban, játszik a belehajló faággal, parti virággal; de pár méterrel odébb már megiramodik, habzik, ugrál köröl-köre, faágnál, sziklánál örvényben kavarg, majd meg tajtékos haraggal ostromol egy útba álló nagy követ. A patak kamaszvíz: szeszélyes, kiszámíthatatlan. Van úgy, hogy felhőszakadás után kilép a medréből és zuhatagokban ömlik lefelé. Félelmetes, gyönyörűséges, a vad ereje megkapó, — de nem veszedelmes. Pár óra múlva újra a régi mederben tör tet előre és arról énekel, hogy megostromolja a világot. S a bokrok és virágok, amelyek kétoldalt a parton, a *Nyugtalan*=

ság országának partjain állnak, hiszik, amit mond, és tisztelettel bókolnak feléje.

Nézzed a térképet! Végetért a Nyugtalanság földje, új ország következik: a *Várakozás és Keresés* birodalma. A mi vizünk közben újra nő, dagad; mire ideér, már nem játékos patak többé, hanem széles mederben nagy víztömeget futtató folyó. Itt már megjelenik a csónakos; kompok, hidak, városok; itt-ott kis hajók sietnek hátravágott füstcsóvával. Mennyivel nyugodtabb víz ez a pataknál! Mennyivel erősebb, magabiztosabb! Nézd a térkép-vonalat, hogyan ki-egyeneseedik! A folyó világosan tudja már, hová törtet. Valahol, valaki várja . . .

És a folyó folyammá nő és hömpölyögve halad új földön: az *Alkotás földjén* keresztül. Ő már munkás víz. Nagy hajókat hordoz a hátán; a part mentén vízimalmokban búzát őrlő, hogy legyen kenyere az embereknek; sok-sok ezer hold szántóföldet ő tesz termékennyé. Körülötte az emberek országai alakulnak ki; segítségével egymás nyelvét nem is értő messze népek kerülnek kapcsolatba egymással. Ha ő békés munkában szolgál, az sok millió embernek kenyerét, életét jelenti. Ha ő megharagszik és feltépi a gátakat, akkor milliók lesznek hajléktalanná és ismerkednek meg az éhínséggel . . . Egyre szélesedve, egyre jobban meglassudva hömpölyög előre; tudja, hogy közel már a cél. Most deltára bomlik; a delta köze iszap, mocsár. S a deltán át hazaér a folyam: belevész ős=atyjába és mesterébe: a *tengerbe*. A tenger a futó vizek halála, de ugyanakkor célja és megdicsőülése.

És ha most úgy végiggondolsz a látott vizeken, rájössz, hogy már a folyó is a tenger felé sietett, a patak is a tengerről dalolt, sőt a kis ér gyermekálmában is ott élt már a tenger. A vizek végtelenje, amely a pálya végén áll és hív és vár: minden vizek célja. Feléje ugra=bugrál az ér, a csermely, feléje rohan a patak, a folyó feléje siet és a folyam meg-gondolt ballagással odatart. Hegyek mélyétől a deltáig minden csobbanás az ősi éneket muzsikálja: a tengerről szóló éneket.

Az emberi élet nagy futásának térképvázlata pontosan ugyanilyen. Csak sokkal mélyebb és sokkal szebb.

Édesanya méhéből kibuggyan egy új emberélet. Magával tehetetlen, síró kis *csecsemő* született a fájdalomak óráján.

Pici ember indul neki az életnek. Jár a baba, jár! . . . Beszél . . . Nézi az édesanyja: «Drága kicsi fiam!» . . . A *mesék és a játék országában* jár a baba; fölötte édesanyja

szeme örködik. *Kisdédévek . . . Gyermekévek . . .* Gondtalan, csupa=játék és csupa=öröm időszak. Óvoda. Iskola. Első, bizonytalan lépések az emberek társadalmában az ott honon kívül. Ismerkedés a nagy világgal, önmagával, küzdelmekkel, az Élettel. Csermelykorszak.

Aztán kinőtt a gyermek az édesanyja öléből, élete önálló mederben völgyeken át, új utakon kanyarog. Meggyorsul az élet, megvadul a fantázia és megvadul a vér, gyors a növés, gyorsul az ütem: a patak=korszakot élő ember, a *serdülő fiú* vad iramban siet előre a *Nyugtalanság földjén*. Kísértők és kísértések, válságok, küzdelmek, el-elbukás és gyors felugrás; fájó sebek, de nagy hajrában csak tovább! Örvényekben forr az élet; minden kőnek nekimegy, minden gátat megostromol. Álmaiban a világot hódítja meg. Félelmetes, gyönyörűsége, a vad ereje megkapó. Most fejlődik, alakul az új ember, az álom, az ideál: a Férfi! Legerősebb, legegészségesebb, leggyorsabb, és — ha a meder helyes irányba vezeti — a legsebbe korszaka az ember életének.

Nyugtalanság földjével határos a *Várakozás és Keresés birodalma*. Ez már a folyó korszaka: a serdülőkorból kikerült ifjú öntudattal rendezi a maga életét. Készül, vár, keres. Készül az önálló életre, amikor diploma, vagy mesterség nyomán maga keresheti majd a kenyerét és megépítheti a maga otthonát. Várja és keresi a párját, akit számára teremtett az Isten, aki eljön, hogy megossza vele az életet: neki hűséges felesége, gyermekeinek jó édesanyja legyen. Az ifjúkor vezérszavai: hivatás, diploma, állás, családi otthon, feleség, gyermek. Ez az élet legszebb és legnagyobb ígéretei beteljesedésének korszaka.

Aztán észre sem vesszük, hogyan és mikor jutottunk át a folyó=korszakból a folyam=korszakba. A Férfi jár az *Alkotás földjén*; vállán az élet terhe, a hivatás felelőssége, kenyér=kereset gondja, család gondja, nemzetéért való erőfeszítések és teljesítmények gondja. Épít, terem, alkot, valóságba dolgozza kamaszálmait és ifjúkori álmait, megvalósítja ideáljait, nemzete történelmét hömpölygeti előre. A férfiak állnak a gyárakban, műhelyekben; ők az orvosok, tanárok, mérnökök, kereskedők; ők az édesapák; ők hozzák a törvényeket, ők intézik az ország sorsát, ők védik a határokat. Milliók élnek a munkájukból; az emberiség története az ő életükből szövődik. Erő, felelősség, teljesítmények korszaka.

Aztán a delta jön: az *öreg ember* keresi az utat a tengerhez. Élete nagy munkáját véghezvitte, családját, nemzetét

kiszolgált. Dala már a bibliai öreg Simeon éneke: «Most bocsátod el Uram, szolgádat békességgel» . . . Fiait nézi és unokáit; az intézményeket nézi, amelyeket ő teremtett; a tör-ténelmet nézi, amely folytatása az ő férfiületének. És köz-ben siet Ahhoz, aki ott áll az út végén és vár reá. S a deltán át az emberi élet belefut a tengerbe. És a tenger az *Isten*.

És ha most úgy végiggondolsz a látott emberélet-rész-leteken, rájössz, hogy már a férfi és az ifjú is az örök cél: az Isten felé sietett, a kamasz is örök boldogságról, Istenről álmodott, sőt a kicsi gyermek álmaiban is ott élt az Isten. A végtelenség Ura, aki a pálya végén áll és hív és vár: min-den élet célja. Feléje topog a kised, hozzá ugra=bugrál a gyermek, a kamasz rohanásának célja Ő, az ifjú Őt keresi, a férfi érte és előtte dolgozik. Édesanya méhétől késő öreg korig a szív minden dobbanása az ősi éneket muzsikálja: az Istenről szóló éneket.

Az emberi élet térképe fölé sokszor hajolj oda és keresd meg önmagadat. Ha a térképet helyesen betájékozod az örökkévalóság irányvonalai szerint, akkor soha el nem tévedsz, biztos, hogy célba érsz.

6. Az élet nagy bozótosán át.

„. millió bozótja van
és millió miért=kökény szűrös, kuszált sűrűje van
és hull a vérük hencegőn, kacag az izmuk hencegőn . . .»

Gyermekországot a Férfiországtól több év=mérföldnyi széles, áthághatlannak látszó, sűrű bozótos választja el. Kínna-l, küzdelemmel át kell rajta törnie magát annak, aki a férfiak közé fel akar érkezni.

Innesső oldalán kis kapu. Kacagó szemmel, az ajkán cserkészsnótával, kezében a kisfiú játékaival lép be rajta a Gyermek.

Tulsó végén tárt kapu. Acélos testtel, szikrázó jellem-mel, szemében s mozdulataiban a magabízó erő nyugalma-val, szívében Isten s Haza előtti szent felelősséggel jön ki rajta a Férfi, hogy elfoglalja helyét az életben.

A két kapu között a küzdelmek esztendői: kamaszkor, serdülőkor. Az az időszak, amíg a gyermekből kibontatott, átépítődött a Férfi.

A kamaszkor értelme : fejlődés. Testi fejlődés és vele pár=

huzamosan futó szellemi és lelki fejlődés. Rontó, bontó, építő munka négy éven át.

A kamaszkor törvénye kettős:

1. a testi fejlődés vonalán: Vigyázz, *el ne ronts semmit, amit a természet törvényei szerint dolgoznak benned az egészséges szervezet erői.* Mert a testi kibontakozás, a gyerekest átépítése férfitestté, csontok növekedése, izmok, idegek, véredények tágulása és erősödése, az összes szervek és életműszerek arányos megnagyobbodása magától történik azok szerint a vak *ös=törvények* szerint, amelyeket Isten keze rejtett az élő természetbe. Nincs gondod rá, hogy a szíved el ne maradjon a fejlődésben, hogy egyik lábad éppen olyan hosszú legyen, mint a másik, hogy a sokkal hatalmasabb csontrendszer majd elbírák=e az izmok, vagy hogy ne legyen az egyik füled kajla és messze elálló, míg a másik talán kecses kis játékfül marad. Mindezt Valaki kezdettől fogva pontosan szabályozta: Valaki, aki az élet törvényeit meg-szabta és belerejtette a természetbe. Ő mondotta a hegyi beszédben: «Ki adhat pedig közületek gondoljai által nagyságához egy könyöknyit?» (Máté 6, 27.)

A testi fejlődés előmozdítására egyetlen eszközöd van: egészséges élet. Fegyelem, sport, cserkészet, tisztaság, higiénia.

A serdülés korán át egyetlen komoly problémád vele kapcsolatban: hogy ne tégy semmi olyant, amivel a vak törvények irányította fejlődést hátráltatnád, akadályoznád vagy rontanád. Minden illetéktelen beavatkozás (pl. túlhajtott, esztelen szépségápolás), minden visszaélés a burjánzó új erővel (onania), minden túlzás (pl. sportban túlerőltetés; «vasember» jelige alatt az egészségvédelmi szabályok meg-gondolatlan félredobása), minden szenvedély, amelyet az átépítéstől amúgy is a végtelenségig igénybe vett szervezetre rászabadítasz (dohányzás, alkohol, éjszakázás, vagy játék a szerelemmel) hátráltat valamit vagy elgörbít vagy megállít, amit a zavartalanul működő szervezet Isten rendelése szerint gyönyörűen megépítene.

Ezért a törvény: *el ne ronts semmit!* Ne tégy semmi olyat, amivel önmagad kárára zavarnád a gyermeket férfivá átépítő természeti erők érvényesülését és működését!

2. a szellemi és lelki fejlődés vonalán: Minden erőd megfeszítésével *dolgozd, formáld magadban a Férfit!* Pontos ellenkezője a testi fejlődés törvényének. Ott: hozzá ne nyulj, hagyd a természetet zavartalanul dolgozni! Itt: ma-

gadnak kell mindent csinálnod, mert az értelem s a lélek kép-zését és gazdagítását más el nem végezheti helyetted.

«Minden erőd megfeszítésével...» Sem eddig, sem ezután *soha máskor nem volt és nem lesz annyi tevékeny vitá-lis erőd, mint a serdülőkor éveiben*. Ez az élet tavasza. És emlé-kezzél reá, hogy tavasszal csak úgy duzzad az erőtől fű, fa, bokor, virág. Természetes, hiszen összegyűjtve benne mindaz az erő, amely a bimbó, rügy, virág kibontásához, és a ter-més megérleléséhez szükséges lesz. Benned is ott tombol mindaz a testi és szellemi erő, amely kell ahhoz, hogy a gye-rekből a férfi megépíttessék. A testet a természet maga át-építi. Jó, jó, de a férfi-értelem kibontása meg egészen a te feladatod; vihartálló jellemet, komoly világnézetet, vezérlő elveket, életbíró akaratot, egész férfi-egyéniséget vagy most sikerül kidolgoznod, vagy soha többé az életben.

Hozzám a kollégiumba érettségi után érkeznek a fiúk. A tizenhétévesek. Abban a korban, amikor a serdülés bozótosából kilép a fejlődő ember és mellet tár a nagy Életnek: Itt vagyok! Férfi vagyok! — Félig már kész em-berek; kinőttek gyerekcipőből, gyerekszobából, kinőttek kamaszok világából. Fiatalok, erősek, nagyszerűek, — vagy elrontottak, letörték, torzak. Aszerint, hogy a serdülőkor évei során mit csináltak magukból.

Jönnek tízen, húszan, százan. Jönnek nagyszerű férfi-példányok: édesapának, hittanárnak gondosan alakító kezéből frissen kikerülve... Jellemesek, emeltfejük, kemények, minden jóra kaphatók, arcukon és lelkükön az el nem ron-tott fiatalság himporával. Meleg lesz az ember szíve, ha a szemükbe néz. — De minden évben jön egypár szomorú fiú is a többi közé keveredve: a meg nem dolgozottak és az el-rontottak. Ezek voltak a nagyzó kamaszok: egyesek a kártya, szivar, borospohár és a szerelem élményeivel tűn-tettek és szédítették az osztálytársaikat; mások Schopen-hauert olvasták és Rosenberget és Szabó Dezsőt és tíz-percekben fölényes előadásokat tartottak csodálóiának, a hatodikosoknak; megint másokat a korzó nevelt és az utca-sarok; olyik meg csak hazudott az apjának és költekezett és játszott a magános ember bűnével... Van, aki világnézetét szélsőséges politikai csoportok tüntetésein és gyűlésein szerezte... Van, aki csak sportolt, futballozott és nem volt ideje önmaga nevelésével törődni...

Hidd el nekem: hosszú évek fáradságos munkájával, megfeszülő jóakarattal is csak részben lehet pótolni náluk azt,

amit elmulasztott a serdülőkor. Mennyi birkózás, dögönyözés, lelket fogó küzdelem, amíg végre magukra találnak! És hánynál nem segít semmiféle erőfeszítés! Kiesnek a nevelő kezéből és elsodródznak, mert felhasználatlanul múlt el fölöttük az emberi élet legfontosabb építő korszaka: tavaszi eröket bontó kamaszkor.

A férfijellem a középiskolás korszak második felében, a 15—18 életévek során alapozódik meg. A komoly világnézet pillér=alapjai ekkor építtetnek. Ilyenkor fogja össze a serdülő fiú a nagy elvek vezérlő szálait, amelyek a férfit majd egy életen át irányítani fogják. A gyerek világlátása itt tágul és mélyül világnézetté. A gyerek vallásos áhítatából itt lesz öntudatos, mély lelkiélet.

Kamaszka a férfi alapjait rakja le. Ha elmulasztja vagy elrontja, akkor egy torz=emberrel több fog járni a magyar ugaron.

Tizennégymillióból egy . . .

Igen, de ha ez az egy éppen te vagy, akkor ez az egy a te számodra: minden!

Amíg a serdülő évek nagy bozótosán át előre törtetsz, két nagy gondolat köröz, kóvályog állandóan fölötted. Nézz fel, ismerd meg!

1. Az első az a tény, hogy *a kamaszkornak messze távlat van.* Nem elég, ha csak a következő lépésig nézel előre s mindig csak a mai napnak problémáival gyözködöl. *A nagy életbozót vándora messze nézzen!* Oda, ahol sok év távlatában egy férfi áll előtte: az a férfi, aki majd öbelőle lesz. Kamaszkor éveiben eljövendő férfi=önmagadra láss, feléje törj, érte küzdj!

Higgy abban a férfiban, aki benned eljövendő! Ne úgy, mint a kisfiúk, akik csilingelő kacagással fogadják, ha valaki arra figyelmezteti őket, hogy egyszer majd ők is «bácsik» lesznek és a kis fiúk azt mondja majd nekik: «papa». Te hinni tanulj a belőled majd kibontakozó férfiban! *Szeresd ezt a férfit;* tudj érte szenvedni, lemondani is és áldozatot hozni! *Becsüld meg ezt a férfit!* Ami szépet és nagyot az igazi férfi=ideálról csak elképzelni tudsz, mind reá öltöztessd. Akard látni szépnek, nagynak, erősnek, emberebb=embernek! Róla álmodjál, őt akard, őt keresd és el nem fáradó lassú munkával őt építsd magadban!

A kamaszfiú szögletes alakja fölött az eljövendő Férfi árnyéka áll.

A kamaszfiú lelkében felmagasodik hatalmasan és félelmetesen a nagy élet egyik leggyönyörűbb tényezője: a **FELELŐSSÉG**.

Gyerekevekben és kamaszévekben felelős vagy a férfiert, aki benned pihen, mint a rügyben, bimbóban, virágban pihen a mag, s mint a magban benne pihen a hatalmas fa, amely belőle eljövendő. A kamasz minden erőfeszítése és minden győzelme a Férfit erősíti; minden tévedését és bukását évek sora mulva majd a Férfi bánja keservesen. Kamasz tékozlását majd ő böjtöli meg; kamasz adósságát majd ő fizetgeti.

A kamasz=éveken a férfiolet s messze túl rajta az örök élet felelőssége áll! Ez a felelősség kovácsolja ki belőled a férfit.

2. A második gondolat a közösségé.

Amint a nagy l. szótosban vérezve, lihegve, küzdve előre törtetsz, úgy érzed, egyedül vagy, baráttalan, társtalan, testvértelen.

Pedig az életbozót tele van hozzád hasonlókkal.

Mind, akik veled egy évben születtek, és akik egy=kettő=három évvel előtted járnak, és az utánad jövő évfolyamokból is sokan ott küzködnek körülötted. Tele a nagy bozót serdülő fiúkkal! Mindenkinék át kell mennie rajta; s míg a kijáró kapun egyre özönlenek kifelé a most=érett férfiak, addig a bejáratnál tolongva húznak befelé újabb fiú=ezer.

Egy kamaszfiú előre tekint tíz év, húsz év távlatába és azt mondja: Ott jár egy férfi, aki énbelőlem lesz!

Ezer meg ezer kamaszfiú előre tekint tíz év, húsz év távlatába és férfiak hatalmas seregét látja: azt a férfi nemzedéket, amely ezekből a mai kamaszokból fejlődik.

Elmennek az évek és ti lesztek a katonák, ti a tanárok, mérnökök, papok, orvosok, törvényhozók, tisztviselők, iparosok, kereskedők, ti lesztek az édesapák! A magyar élet egy nagy darabját majd ti hordozzátok. A magyar történelem egy szakaszát majd ti csináljátok!

Újra elétek áll a **FELELŐSSÉG**, de most még szigorúbb az arca és súlyosabb a rátok nehezedő keze. *A serdülő fiúk nemzedéke felelős a jövő Magyarország sorsáért!*

Aki ennek a kettős felelősségnek egyszer a szemébe nézett, az nem tud többé földrenézni, bűnnel játszó, bomló=romló kamasz lenni. Annak tekintetét megbűvölte a jövő;

abból minden konstruktív energiát kihúz és aktivál ennek a felelősségnek tudata. Hitvallása, hosszú évekre álma, programja lesz a Mécs•vers négy befejező sora:

«Az erődítményt átveszik, a híd-építést átveszik,
hajók kormányát átveszik, az ekét, malmot átveszik,
a régi fáklyát átveszik, az Istent megsüvegelik,
mert ők lettek a Rend, Család, a Miatyánk s a Hiszekegy.»
Kamaszálom, férfiálom.
Lehet-e ennél nagyszerűbb?

II. Az ember története.

Isten szava : « . . . Majd mondá: Alkosunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra . . . » — « Még is teremté az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette. És megáldá őket az Isten és mondá: Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá . . . » (Mózes I. 1, 26 és 1, 27—28.)

Élet szava : « Az asszony szülötte, az ember, rövid ideig él és betelik sok nyomorúsággal; mint a virág, kinyílik és elhervad, eltűnik, mint az árnyék, és nincsen tartós maradása . . . » (Jób 14, 1.)

1. Östörténet — és ami utána jön.

«Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, arcára lehelte az élet lehelletét és élőlényvé lett az ember.» (Mózes I. 2, 7.)

«... az Úr Isten mély álmod bocsáta Ádámra, s amikor az elaludt, kivéve egyik bordáját s hússal tölté ki helyét. Aztán asszonnyá építé az Úr Isten a bordát, melyet Ádám-ból kivett...» (Mózes I. 2, 22.)

Igy teremtette Isten az első emberpárt. Szűz föld agyagából markolt nyersanyagot és megnemesedett a föld az Isten kezében: ember épült belőle.

Az emberben két világot kötött csomóra az Úr: az anyagi és a szellemi világot. Két életkör van benne: testi és lelki életkör. Testével az anyagi teremtésbe kapcsolódik; halhatatlan lelkével a természetfölötti világba magasodik. Lelkének két nagy tehetsége: értelme és szabad akarata urr teszi az anyagi világ fölött.

Micsoda nagyszerű emberpéldány lehetett Ádám ösapánk, amint az Isten kezéből frissen kikerült! Maradéktalanul, tökéletesen valósult meg benne az első emberről való isteni eszme, amely öröktől fogva élt az Úr gondolatában! Mennyivel különb volt, mint a mai férfi-világ! És Éva mennyivel különb, mint azóta a Szűzanyát kivéve bármely asszonya a földnek!

Isten képére alkotva, a megszentelő kegyelem állapotában voltak, közvetlenül érintkeztek az Istennel. Mentek voltak a rendetlen kívánságoktól, mentek a haláltól, szenvedéstől, betegségtől. Kiváló tudással felruházva, uralkodtak a természet felett. S mindezt nem személyes ajándékul kap-

ták, hanem, hogy mint az emberiség ősszülei, átszármaztassák utódaikra, az egész emberi nemre!

Aztán Isten próbára tette őket. A próbát nem állták, és az Isten parancsának megszegésével súlyosan vétkeztek.

Isteni parancs + kísértés + bűnös parancs=szegés. Ez az ember bukásának útja.

A bűn nyomában jött a büntetés.

Elvesztették a megszentelő kegyelmet.

A halál és szenvedés törvénye alá kerültek.

Test és lélek szerint rosszabbakká váltak. Elvesztették a rendetlen kívánságoktól való mentességüket. Értelmük elhomályosult. Akaratuk rosszra hajlóvá lett.

Bűnük és annak következményei átszállottak az összes emberekre.

Azóta bűnben születik az ember.

Azóta «napjaink olyanok a földön, mint a múltó árnyék». (Krón. I. 10, 15.) És: «katonasor az ember élete a földön, és napjai olyanok, mint a napszámos napjai. (Jób. 7, 1.)

Azonban a Paradicsomból kiűzött, letört ember fölött máris megszólalt a könyörülő Isten hangja s az ősszülek, akik súlyos bűnük büntetését éppen most hallották, a következő mondatokban már a megváltás ígérését kapták reménység=útravalóul a küzdelmes földi vándorláshoz: «Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, ivadékod és ivadéka közé: Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselked». (Mózes I. 3, 15.)

Múltak a századok és nehéz terhét lerongyolódva cipelte az Ember, aki elfordult Istentől s most elhagyottan, megziláltan hiába is kereste Őt. Bűn, szenvedés, halál lett urrá a föld felett.

Ekkor az irgalmas Isten maga sietett az ember segítségére.

Három nagy lépéssel közeledett hozzá.

Első nagy lépése, amikor a Törvényt adta.

A Törvény nagy vonásokkal, inkább sejtetően, mint kifejezően azt az ideális ember=képet rajzolta, amely öröktől fogva Isten gondolatában élt. Mint amikor a festőművész egy nagyszerű kompozíciójának vázlatát készíti durva, nagy kontúrvonalakkal: «Nagyjából valahogy így gondoltam». — Mintha azt mondta volna az Úr: Ha az örök ember=ideált legalább meg-

közelíteni akarod, ha az eredeti bűn dacára mint Ember akarsz élni a földön, akkor: Uradat Istenedet imádjad, — atyádat és anyádat tiszteljed, — ne ölj, — ne paráználkodjál, — ne lopj, — hamis tanúságot ne szólj . . . És később, amikor Isten Fia hirdetett tökéletesebb törvényt: szeresd Uradat Istenedet, — szeresd felebarátodat, mint önmagadat! . . .

A Törvény a bukott embernek magasabbrendű gondolatokat adott önmagáról. Meghúzta azt a szintvonalat, amely alá a teremtés koronája nem süllyedhet, ha ember=voltára ad valamit.

Második nagy lépése, amikor szent Fiának szenvedése, vére által a *megváltást* küldte.

Krisztus a mi bűn=adósságunkért elégtételt nyújtott, kiérdemelte nekünk a bűnbeesés előtti magasabbrendű állapot helyreállítását, eltörölte az eredeti bűnt és eleget tett minden bűnért, kiérdemelt számunkra minden kegyelmet, legyőzte a tudatlanságot, legyőzte a halált, az üdvösség kapuját újra megnyitotta.

Addig az ember azt mondta: Ádám! — és lehajtott a fejét és gyászolta, amit a bűnben elveszített. Ezután már azt mondta: Krisztus! — és felemelt fejjel, a győzelem és öröm himnuszát énekelve ment tovább.

Harmadik nagy lépése az egyes ember felé történik: felém, feléd, hogy a megváltás gyümölcseiben egyénenként részesítsen. *Egyénenkénti megszentelés.*

Krisztus az egész emberiséget megváltotta. Minden egyes embernek azonban magának kell együtt dolgoznia a kegyelemmel; ha nem teszi, akkor üresen fut el fölötté a megváltás gyönyörű ténye. Hiába halt meg érted az Úr, ha meg nem keresztkel, ha nem igy=szel egész életeden át az Evangélium tanítása szerint a megváltottak életét élni, ha nem szabadulsz újra a megváltás bűnbocsánat szentségében az elkövetett bűneid=től, ha a szentáldozásban nem veszed Krisztus testét táplálékul. Krisztus érdeme végtelen és örök; ehhez járuljon a maga parányiségében a jóért küzdő ember érdeme. A magad érdem=fillérével vásárolod meg a Megváltó érdem=millióját.

Ha a keresztség szentségében megigazultál, szentségek gyakori vételével kegyelemben gazdagodol; ha éled az evangéliumot, tartod a Törvényt; ha életed minden szakában állandó erőfeszítéssel jobbra lenni törekszel s így élni a megváltott ember küzdő és győzedelmes életét, akkor, pajtás, ne bánd, hogy Ádám elvesztette a te igazi örökségedet, mert Krisztussal szép az élet és Krisztussal győzni: a legfönségesebb diadal!

Mindezeket azért mondtam el neked, hogy mint egy talizmánt, a kezvedbe ragadd és végig a további fejezeteken át, végig az életen át egy pillanatra el ne felejtse.

Egész életednek kimagasló célja: hogy eljuss majd az örök boldogságra. Ennek egyetlen útja: élni a kegyelemmel, élni a szentségekkel, életre váltani magadban a törvényt. Míg a gyermek játszik, vergődik a kamasz és küzd a férfi, egy fontos csak igazán: hogy mindezeket át a megváltott és megszentelt ember törjön előre az örök boldogságra.

Isten gondolatát látni az életben! Akkor minden kérdéssel szembenézhetsz.

Tudatosan élni a megváltott ember életét! Nézd: az emberiség történetének óriási, mindennél nagyobb eseménye: hogy az Isten Fia meghalt értünk a kereszten, hogy minket bűntől, örök kárhozattól megváltson, a te számodra mintha meg sem történt volna, ha te úgy élsz, mint az eredeti bűn után a bukott ember élt, és ha a megváltást bele nem tudod fűzni a magad életébe! Krisztus kereszthalála akár meg sem lett volna, ha te meghalsz és elkárhozol! Keresztség szentsége, bűnbánat szentsége, Oltáriszentségben köztünk élő Krisztus akár ne is lenne, ha te bűnben élsz és életed vége örök kárhozat! A törvény neked adatott, a megváltás érted történt. De a törvényt élned kell és a megváltást egyéni megszentelésed útján magadra kell alkalmaznod! Mit használ neked, hogy Isten Fia megváltotta a világot, ha téged nem váltott meg, mert te nem értékesíted magad életében a megváltást!

„... mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?» (Máté 16, 26.)

Mit használ nagyszerű szülők boldog otthonában gyönyörű gyermekkor, mit ezer örömmel teli diákévek, mit nagyszerű küzdelmek, győzelmek, eredmények, mit kitűnő bizonyítvány, mit csodálatosan szép szerelem, mit állás, gazdagság, hatalom, tisztelet, dicsőség és minden, minden,

ha a halál pillanatában nem tudsz megállni Isten szeme előtt?

Lennél nagy ember, nemzeted büszkesége, világhírű feltaláló, vagy csúcseredményeket döntögető atléta; lennél társaság kedvence, társadalmad vezetője, tömegek bálványa; lennél szerelmes, boldog férj és büszke édesapa; — ha súlyos bűnben halsz meg és elkárhozol, akkor többet ért annak a hétéves nyomorult gyermeknek élete, vagy a rongyos, szegényszagú, visszataszító koldusé, vagy a szürke élet után névtelen meghalt ismeretlen nyárspolgáré, ha ők meg üdvözültek!

Érted, hogy nem az a fontos, ami volt, vagy ami van; *a folytatás a fontos és a befejezés!* Nem az a fontos, hogy hol él valaki és milyen szerepet játszik és mennyi siker vagy öröm van az életében, hanem hogy igazán Isten törvényét élte-e, a megváltott emberek sorsát élte-e és ha eljön a befejezés, akkor *a végtelenben megtalálja-e az egyetlen helyes folytatást, ami az örök boldogság!*

Az «Ember tragédiájában» Ádám felkiált: «Csak az a vég, csak azt tudnám feledni!» — Ezzel szemben az Élet kiáltása: Csak az a vég, csak azt ne tudd feledni!

Az a vég pedig nem hetvenéves korodban jön vagy nem ötven éves korodban, hanem akármelyik pillanatban eléld állhat. Hányszor kísértünk a temetőbe gyermekkoporsót, hányszor síratnak szülők serdülő fiút, hány ifjút ragad el a halál a menyasszonya mellől, fiatal édesapát a gyermekei mellől! Nem tudod, hány évet ad az Úr, vagy hány napot vagy hány percet talán. Készen vagy? Most és holnap és jövőre és tovább és mindig? Ettől függ az örök boldogságod s vele egész életed értelme!

A halálnak nincsen naptára, sem órája. Vagy ha van, te nem ismered. S ha megérint, abban a századpillanatban megdermed benned az élet. És ez az egy pillanat eldönti: érdemes volt-e?

Érted, milyen fontos, hogy Isten gondolatát lásd az életben? És hogy tudatosan éld a megváltott ember életét?

Mint egy talizmánt, a kezedbe ragadd és végig a további fejezeteken át, végig az életen át az egy fontosat el ne feledd többé.

«Azért vagyunk a világon, hogy az Istent megismerjük, szeressük, neki szolgáljunk és ezáltal üdvözüljünk!»

2. Beszélgetés az öröklés problémájáról.

Lackó: Atya kérem, olvastam az élet ritmusáról szóló fejezetet és megértettem, miért mondta édesanyám, hogy ő ismert és szeretett engem, még mielőtt a világra születtem. Persze hogy ismert, hiszen a fogantatástól a születésig a méhében éltem s a vérével táplált engem. Mióta ezt tudom, azóta, ha lehet, még jobban szeretem az édesanyámat.

Tibi: Igen. Én is így vagyok vele. Mióta Atya elmagyarázta, hogy a gólyamese naívság és hogy a jó Isten az édesapán és édesanyán keresztül teremti meg az új embert, azóta valahogy nagyon megnyugodtam és sok mindent szebbnek látok, mint eddig. Tessék a Lackónak is elmondani, mert ő még tele van kérdésekkel és én nem tudok felelni neki, pedig azt hittem, hogy már egészen ismerem az emberteremtés titkát.

Atya: Ó, a nagy Isten titkait nem olyan könnyű megértenünk, fiam! Nagyon okosan tettétek, hogy újra hozzám jöttetek. Nagy baj és nagy bajt okoz, ha a fiúk egymásnak próbálják magyaráztatni azt, amit egyikük sem ért igazán. Sok tévedés, sok bűn is származott már ilyen beszélgetésekből. A lelkiatya arra is való, hogy az élet nagy kérdéseit kergetés és takargatás nélkül leleplezze előttetek, amint úgy látja, hogy már eléggé érettek vagytok az ilyen súlyos beszélgetésekre. *De az igazán bizalmas nagy dolgokról négy szemközt kell tárgyalnunk.* Lackó ma délután visszajön és akkor minden kérdésére választ kap tőlem.

Lackó: Köszönöm, itt leszek. De tessék mondani: nem terhes az az atyáknak, ha mi egyre kérdésekkel ostromoljuk? Sokan is vagyunk és roppant kíváncsiak vagyunk. Rengeteg idejét elraboljuk az Atyának.

Atya: Ezért vagyunk, Lackó. Mi rajtatok keresztül szolgáljuk az Urat, aki apostolának hívott bennünket. És ne felejtsd el: *nektek jogotok, sőt kötelességetek kérdezni, amint a serdülő fiú kíváncsisága megmozdul a lelketekben. Jogotok megismerni az élet titkait, jogotok, hogy minden kérdéstelekre őszinte feleletet kapjatok.* Viszont lelkiismeretbeli kötelességetek, hogy amint bármilyen téren nehézségeket láttok vagy meg nem értett problémákkal találkoztok, ne magatokban vívódjatok, vagy többen együtt tipródjatok a titkokon és esetleg bűnné tapossátok az Isten nagy gondolatait, hanem eljőjeteek olyanhoz, akiről tudjátok, hogy szeret titeket és hogy tud is, akar is válaszolni a bennetek dúló nyugtalanság kérdéseire,

nyiltan a szemébe nézzetek és el nem pirulva, bátran megmondjátok, mi bánt . . .

Tibi : Atya kérem, nekem most is volna egy problémám. Lehet, hogy nagy csacsiság, de tudom, Atya úgysem nevet ki érte. Elmondhatom?

Atya : Hogyne, mondd csak! Lackó meghallhatja?

Tibi : Ó igen, hiszen övele együtt is törtük már a fejünket rajta . . . Hát tetszik tudni, amikor a H. Sanyit kicsapták az iskolából, — tetszik emlékezni, valami nagyon csúnya bűnbe keveredett és végre is az apját hívatta az igazgató úr és beírták az értesítőjébe, hogy más középiskolába sem alkalmas felvételeire, — szóval, mikor ezt elmeséltem otthon, apukám ránézett anyukámra és valami olyasfélét mondott, hogy az ősök bűnéért ez a szegény kölyök szenved. És anyuka valamit a bibliából mondott hozzá, de már nem emlékszem, hogy mit . . .

Atya : « . . . én, az Úr, a te Istened, erős és féltékeny vagyok s megtorlom az atyák vétkét azoknak gyermekein meg a harmadik és negyedik nemzedéken, akik gyűlölnek engem . . . »

Tibi : Jé, honnan tetszik tudni? Igazán, valami ilyent mondott! De honnan tudja ezt az Atya?

Atya : Ez Mózes második könyvének a huszadik fejezetéből való mondat. Az örökléssel kapcsolatban gyakran idézik ezeket a sorokat.

Tibi : Mivel kapcsolatban?

Atya : Az örökléssel, az öröklés problémájával kapcsolatban.

Tibi : De hiszen a Sanyi nem örökölt semmit.

Atya : Pénzt, kastélyt, ékszert nem örökölt, de ő is magával hozta születésekor a minden=ember=örökségét.

Tibi : Na, tetszik látni, tudtam, hogy valami érdekes lesz itt a háttérben.

Lackó : Mit örököl az ember születéskor? Hiszen Atya is írta, hogy csupasz kis porontyként jövünk a világra és semmi másunk nincs, mint az édesanyánk szeretete.

Atya : Így írtam, Lackó, így is van. De az öröklés nem akkor történik, amikor az ember a világra jön. Hiszen az ember élete nem a születésével kezdődik.

Tibi : Persze, hogy nem! Hanem a fogantatásával.

Atya : Még csak nem is a fogantatással. Minden ember egy láncszem az élet hosszú=hosszú láncában. Mindenki a folytatása valaminek és kezdete is valaminek: folytatja az

őseinek életét és egyúttal kezdetét is jelenti azoknak az életeknek, akik majd a jövőben őtőle származnak és az ő folytatásai.

Tibi : Igen, igen! Én apukának és anyukának vagyok a folytatása, ők a nagypapának és nagymamának életét folytatták, előttük pedig járnak a dédszülők és sorra visszafelé az ősök. Ó, én ismerem őket: nálunk a nagy csarnokban valami négyszáz évre visszamenőleg ott függnek az ősök képei.

Lackó : Száz év múlva a te arcképed is ott fog díszlegni és a fiaid meg az unokáid mindig kalapot emelnek előtted és azt mondják: Ez volt a Tibi apó, a családunk dísz! És kétszáz év múlva a késői utódok áldani fognak, mint nagy őst, akitől sok kincset örököltek.

Atya : Helyes a tréfa, Lackó és nem is sejtjed, mennyire igaz. Ha Tibi talpig férfivá lesz: egészséges, tisztavérű, nemesveretű férfivá, akkor késő utódok is áldani fogják a tőle kapott értékes öröklési anyagért.

Tibi : Ezt nem egészen értem. Milyen öröklési anyag?

Atya : Figyelj ide, megmagyarázom. Az első embert Isten maga teremtette: földből alkotta Ádámot, álmokban kivett oldalcsontjából Évát. Ekkor azonban megszűnt a közvetlen teremtés: alkotó hatalmát átadta az Úr az ős-szülőknek: ember teremtsen embert. És Káin, Ábel, meg a többi gyermekeik már Ádámnak és Évának házasságából születtek: hús a húsból, vér a vérből. És azóta minden ember apjának és anyjának házasságából születik.

Lackó : Igen. Ezt olvastam Tóth Tihamérnál is, meg Atya könyvében is.

Atya : Gondoljátok el: a szűz föld anyagából Isten keze gyúrta első ember micsoda ideális férfitársa lehetett! Képzeljétek el mellette a fiait: mennyivel hitványabbak, mint az apjuk! Pedig szegények nem tehettek róla: közben megtörtént az ős-szülők bűnbeesése és ők már eredeti bűnben születtek. Örökségül apjuktól, anyjuktól már elhomályosult értelmet, gyengült akaratot, betegségek járta szenvedetet kaptak; őket már kísértések zaklatták, gondok, bajok marcangolták az idegeiket s fölöttük ott állt a halál fekete árnyéka. Bizony, a testvérgyilkos Káin története Ádám és Éva bűnével kezdődött.

Lackó : Ezt tanultuk a hittanban, többször is. De így azért még sohasem láttam a dolgot.

Atya : Most aztán képzeljétek az ember történetét, amint nemzedékről-nemzedékre tovább halad az élet. Min-

den bűn, betegség tovább rontotta az öröklési anyagot: beteg ember szervezetéből beteg fiak születtek; a kicsapongó mérgezett vére a gyermekeit és unokáit már születésük előtt megmérgezte. Évek jöttek, évek mentek, és az ember egyre jobban leromlott...

Tibi: De Atya, kérem, ez mégsem így lehet. Hiszen az ember két kis sejt egyesüléséből születik épúgy, mint a virág, vagy az állat. De a sejtekben nincs vér, sem idegek! Hogyan adhatja át valaki a betegségét a fiának?

Atya: Látom, már tanultál embertant az iskolában. Jól megtanultad. Az ember valóban két parányi sejtből teremődik: petesejtből, amelyet az édesanya szervezete termel ki, és ondószálból, amely viszont az édesapa szervezetéből származik. A pete porszem-nagyságú: átmérője kéttized milliméter; az ondószál alig 50 mikron hosszú, tehát csak egyhuszad milliméternyi. De figyeljétek meg: a parányok világában még sokkal csodálatosabb az Isten bölcsesége, mint a nagy dolgokban. Az Ő törvénye, hogy az ondószálban benne legyen az édesapa szervezetének lényeges kivonata, a petében pedig az édesanya szervezetének minden jellegzetessége. Két pici sejt; — a sejtmagok kromoszómaiban már fogamzása pillanatában készen kapja az új emberke mindazt, ami édesanyja, édesapja átadható értéke. Ez az öröklési anyag, amely áldása is, átka is lehet a kicsi embernek.

Tibi: De tessék mondani: mit lehet örökölni?

Lackó: Mindent.

Atya: No, nem éppen mindent. Mendel Gergely, a brünni ágostonrendi szerzetes nyomán, aki az öröklés problémájának felfedezője, megoldója és máig is a legnagyobb tudósa, az úgynevezett örökletes tulajdonságoknak négy csoportját állapítjuk meg...

Lackó: Tessék csak várni! Erről olvastam valahol, és pedig a zsidótörvénnyel kapcsolatban. Arról szólt a cikk, hogy a faji jellegek öröklődnek és hogy ha valakinek zsidó őse van, akkor a zsidó fajiság több nemzedék múlva is kiüt az utódokon. Ugy-e, ez így van?

Atya: Igen, az emberfajták ismertető vonásai örökletesek. A néger, mongol, indián, maláj, semita vérkeveredés nemcsak a félvérekben üt ki erősen, akik két más fajhoz tartozó szülőtől származnak, hanem több nemzedék váltása után a késő utódokon is észrevehető.

Tibi: Velünk jár egy amerikai fiú, akinek a nagyapja indián volt. Tessék elhinni, látszik az arcán az indián vonás!

Atya : Az angol törvények pl. nem is engedik meg a dominiumokban vagy a gyarmatokon a fehér és a színesfajú emberek házasságát, hogy a nemkívánatos keveredésnek gátat vessenek. Minket, magyarokat tényleg csak néhány legújabb eszmeáramlattal kapcsolatban érdekel a faji jellegek öröklésének kérdése. Éppígy elég közömbös számunkra a második csoport is: bizonyos családi vonások örökletes volta, mint pl. a Bourbonok jellegzetes nagy orra, vagy a Habsburgok előreálló alsó ajka. Annál fontosabb azonban a nemzetre nézve éppúgy, mint az egyes ember életében a harmadik csoport: bizonyos betegségek öröklődése.

Tibi : A tüdővész! A doktor bácsi beszélt róla.

Atya : Azt hiszem, nem egészen jól értetted meg a doktor bácsit. A tüdővész, mint betegség, nem örökletes. Tüdőveszes ember gyermekei nem öröklik a betegséget magát; de igaz, hogy határozott hajlamot hoznak magukkal a bajra, s mivel a szervezetük gyenge, amellett születésüktől fogva a bacillusoktól fertőzött lakásban élnek s állandóan érintkeznek a beteg szülővel, elkerülhetetlen, hogy hamarosan megkapják ők is a bajt. De vannak egyenesen örökletes betegségek, mint pl. az epilepszia, vérzékenység, cukorbetegség, törpeség, süketnémaság, süketség, ujjhibák, nyúlászaj, elmebaj . . . Ezek a Mendel megállapította törvények szerint öröklődnek. Bizony, az ismerőseink között is nem egy van, aki már betegen jött a világra.

Lackó : Borzasztó elgondolni, hogy a beteg ember gyerekei mind betegek lesznek! Hogyan mer az ilyen akkor új embert világrahozni?

Atya : A felelősség óriási. És nem csökkenti az a tény sem, hogy nem minden ivadéka lesz beteg, hanem szabályos törvényszerűséggel keverednek az egészségesek és a betegek a gyermekek között.

Tibi : Hogy érti ezt, Atya?

Atya : Nagyon soká tartana, ha el akarnám magyarázni az öröklés egész élettanát és a bonyolult törvények alapján leszármazási táblázatokat rajzolni. Érdekes lenne, de sajnos, nincsen időnk rá. Különben nem is szükséges a részletekbe menő magyarázat. Elég annyi, hogy egy egészséges és egy beteg szülő házasságából keverten származnak egészséges és beteg gyerekek. A számarány attól függ, hogy a betegség *dominánsan*, vagy *recesszíven* öröklőd-e. Az elmebaj egy fajtája, a mániás depressio pl. *dominánsan* öröklődik: ha a szülők közül csak az egyik volt beteg, akkor is

minden három gyermek közül kettő terhelten jön a világra. Cukorbajnál Norden megfigyelései szerint egy családban, ahol az édesapa volt beteg s az édesanya teljesen egészséges, négy gyermek közül három betegen született és csak egy maradt mentes a bajtól. Recesszív öröklődésnél fordított az arány: ott három egészséges gyermek mellett egy terhelt születik. Az öröklődés más törvény szerint folytatódik az unokákban, ismét más arány szerint a dédunokákban és a további nemzedékekben. Sok ványadt, beteges gyermek vonzsolódik az iskolákban, akik nem tudni hányadik nemzedéken át öröklött gyengeséget hoztak magukkal a világra.

Lackó: És nem lehet ezeken segíteni? Megállítani a beteg életfolyamot valahol, vagy megtisztogatni a betegségtől? Az orvostudomány...

Atya: Az orvostudomány ma még nem tud hozzányúlni az öröklés rettentő titkához. A betegségeket gyógyítja, ahol lehet, de az öröklést nemhogy megszüntetni, de még befolyásolni sem tudja. Egyetlen segítség van: az örökletes betegséggel megvert ember ne házasodjék, hogy benne a bajnak magva szakadjon. De erre természetesen a társadalom vagy az állam nem kényszerítheti az embert, mert tisztelnie kell az egyéni szabadságot. Rábeszélés, tanácsadás azonban sokat segítene.

Tibi: És a negyedik csoport? Képzelem, mi lesz még abban, ha már a harmadik is ilyen félelmetes adatokat mutatott!

Atya: Jól sejtet, fiam: a negyedik csoport a legrettentőbb egyéni és társadalmi szempontból egyaránt. Ide az öröklés esetei tartoznak, amelyek nem követik a Mendel-féle szabályokat, mert örökletességük oka nem a csirasejt plazmájában rejlik. Emberek, családok, népek romlásának volt oka sokszor a nemzedékről-nemzedékre szálló átkos örökség. Az indián fajt például az alkohol pusztította ki és nem a fehérek fegyverei; a történelem tanúsága szerint népeket tett tönkre a szifilisz, a kemény parancs bűnöseinek szörnyű betegsége. Embergyilkos az ólom-, higany-, foszformérgezés, a rádium és a röntgensugár: ezek mind csiraromboló hatásúak, tehát vagy megakadályozzák új életek fogamzását, vagy gyenge, hitvány utódokban elcsenevészítk a folytatódó életet.

Tibi: Atya kérem, a részeg embernek betegek lesznek a fiai?

Atya: Nem a részeg, hanem a részeges embert említet-

tem. A lerészegedés halálos bűn lehet, de egy eset még nem emberrontó. Ha azonban szenvedéllyé lesz s az embert akaratlanul játékszerévé teszi az alkoholnak, akkor az egész embert degenerálja. Az alkohol sejtmérge: parányi sejteiben támadja az embert, rontja az anyagcserét és a sejtek képződését, tönkreteszi az idegrendszert. Beteg, elrontott maga a faji sejt, amelyből az új élet születik. Az alkoholista gyermekei szellemi gyengeséget, bűnözésre való hajlamot, betegségek iránt fogékonyságot örökölnék apjuktól. Életet rontó átkos örökség!

Lackó: A nemi betegségekről olvastam egy könyvben. Az volt benne, hogy aki egyszer megkapta, az soha többé ki nem gyógyul belőlük és a gyermekei vagy halva születnek, vagy vakon, vagy olyan betegen, hogy nem lehet őket többé rendbehozni.

Atya: A kemény parancs lázadóinak főképen két borzalmat ostromol, két olyan betegség, amely nemcsak őket magukat töri, hanem nemzedékeken át veri mindazokat, akik az ő vérükből származnak. Legsörnyűbb a szifilisz, amely gyógyíthatatlan. *«Syphilis once, syphilis ever»* — mondja az angol orvos. Baktériuma a vérben él s az egész szervezetet megfertőzi. Ezért vérbaj a magyar neve. A vérbajos ember gyermekei között vannak, akik még édesanyjuk méhében elpusztulnak, vannak halva szülöttek, vannak, akik súlyos formában hozzák magukkal a vérbajt és belepusztulnak, vannak magától a betegségtől mentesek, de ezek is satnyák, vagy idegbetegek. Neuber professzor egyik vidéki városunkban 8000 iskolásgyermek között négyszáz vérbajost talált, ami megdöbbentően magas szám. Most ehhez vegyék hozzá a másik ostort: a gonorrhoeát, amely ugyan gyógyítható, de következménye magtalanság, terméketlenség lehet, és jól megjegyezzétek Nékám professzor szívét elszorító megállapítását, hogy egyetlen évben, 1917-ben, Magyarországon a gonorrhoea rontó hatása miatt 96 ezerrel kevesebb ember született, mint kellett volna egészséges nemzetnél születnie. Majdnem százezer egy évben, akinek a szülei régi bűne miatt nem volt szabad megszületnie! *Egy elvesztett háború nem pusztít el annyi magyart, mint egyetlen nemzetrontó bűn!*

Tibi: Atya kérem...

Atya: No beszélj, Tibi! Miért akadtál meg?

Tibi: Atya kérem, hazafelé menet bemegyek a templomba és megköszönöm a jó Istennek, hogy az én apukám

kongreganista volt és cserkésztsízt és evezős meg síbajnok. És én egészséges vagyok! Otthon megcsókolom apukám kezét. Nem lehet erről beszélni, de így köszönöm meg neki, hogy stramm volt és jó katolikus volt és hogy én egészséget örökölttem tőle!

Atya: Menj be a templomba imádkozni és otthon csókold meg édesapád kezét, fiam. És amíg a szíved tele van hálával, arra gondolj, hogy *benned is egy édesapa építődik évek során, éppen most. És fölötted is ott áll az a borzalmas felelősség*, hogy amilyen keményen és tisztán éled a kamaszéveid és aztán az ifjúkor éveit a házasságodig, úgy leszel áldott őse egy csomó életnek, amelyet a te ágyékdoból kelt majd ki az Úr. A kamaszévek küzdelmei fölött a férfiélet felelőssége áll, és az öröklés törvényénél fogva mind a kettő fölé tornyosodik az életet folytató további nemzedékekért való felelősség. Ha ezt minden kamaszfiú és minden ifjú megértene!

Lackó: Én most még más valamit szeretnék kérdezni. Bocsanat, hogy eltérek kissé a tárgytól. De azt hiszem, ez is ide tartozik azért. Az ősszel édesanyámmal moziban voltunk; a wieni Strauss-család történetéről szolt a film. Az volt az alapgondolata, hogy Strauss-papa muzsikus tehetsége öröklődik mind a három fiában és hiába adja más pályára őket és próbálja kivenni belőlük a zenész-hajlandóságot, mégis mindegyikből zeneszerző lesz. Hazafelé menet elbeszélgettünk édesanyámmal a Koudeláékról: ott is az öreg bácsi nagyon jó zenész volt és az egyik fia, a Koudela atya, híres zeneszerző lett. Tehát a tehetségek is öröklődnek a gyerekekben. Mit szól hozzá, Atya?

Atya: Te most a szellemi és lelki öröklés kérdését feszegeted. A lélek fölötté áll az élettani törvényeknek, hiszen a lelkét nem a szüleitől örökli az ember, hanem mindenki külön kapja Istentől. Itt tehát szorosán vett öröklésről szó sem lehet.

Lackó: De hát akkor mégis...

Atya: Várj csak, ne kapkodj a szavamba! A lélek és a test együtt alkotnak egy embert; egymással a legszorosabb kapcsolatban állnak. Ennek a kapcsolatnak élettani szerve az idegrendszer. A lélek az idegrendszeren keresztül lát, hall, érez, szól, gondolkodik, emlékezik, örül vagy búsul, vágyódik, tervez vagy ujjong a sikernek. Az idegrendszer pedig földből alkotott része a testnek: fölötté úr az öröklés törvénye. Az idegrendszernek bizonyos öröklött adottságai

megköthetik, vagy különféle módon befolyásolhatják az új ember szellemi vagy lelki életét, úgy, amint azt az alkoholistáról, vagy a kemény parancs bűnöseiről említettük. A nagyszerű muzsikuss fia nem örökölhet tehetséget, mert az szellemi, lelki érték; de örököl készségeket és hajlamokat, amelyek megfelelő körülmények között, egyéni erőfeszítés árán kibonthatók és fejleszthetők. Ezért mondom nektek annyiszor egyre újra, hogy az embernek kötelessége minden lappangó jó készségét vagy alvó hajlamát felfedezni és kibontani, mert a jó Istennek felelni fog érte, hogy nem hagyott-e földbe ásva talentumot, mint a bibliai hűtlen szolga, aki aztán kivettetett a külső sötétségre, ahol örök a sírás és a fogak csikorgatása.

Lackó: Érdekes, hogy ezekről a dolgokról a fiúk sohasem beszélnek. Azt hiszem, nem is sejtik a kamaszkori felelősségnek ezeket a mélységeit. Ha ezt minden fiú hallaná! . . . Vagy ha könyvekben mindenki olvashatná! . . . Több stramm fiú lenne és kevesebb jampec . . .

3. A gólyamese.

(Beszélgetés Lackóval.)

Lackó: Atya kérem, itt vagyok. Meg tetszett ígérni, hogy a gólyamese titkáról beszélgetünk ma délután.

Atya: Nem a gólyamese titkáról, hanem az emberteremtés csodálatos titkáról, amelyet az édesanyák hordoznak. A gólyamese gyerekség.

Lackó: Gyerekek butítására találták ki, úgy-e?

Atya: No nem éppen így mondanám. Az indogermán népek ősi mithoszában szerepel valami homályos történet egy túlvilági nagy mocsárról, vagy szigetről, ahol a megszületésre váró kicsi ember-jelöltek élnek. A mese szerint a mocsárvilág vadásza, a gólya, kap fel csőrébe egyet-egyet közülük és száll velük messzire, az emberek házai fölé, hogy valahol egy kéményen át leejtse őket egy-egy családba. S ahová egy lepottyant, ott új ember születését ünnepelték.

Lackó: Atya kérem, ez komolyan számárság. Mert ha engem a gólya hozott, akkor semmi közöm sincs édesapámhoz meg édesanyámhoz. Vagy csak annyi közöm van, mint a Karcsi inasnak, akit pénzért felfogadtak és most nálunk él és szolgál. De akkor miért szeretném úgy az édesanyámat?

Atya: A vérség szent kötelékét, az egymáshoz tartozást,

a gyermekért való felelősséget nem tudja a gyerekekbe beleoltani a gólyamese. De még más nagy alapelv is hiányzik belőle.

Lackó: Kitalálom, mire gondol az Atya. Az iskolában tízpercen vicceltek a fiúk arról, hogy kit hozott csőrében a gólya közülük. És ekkor egyszerre a Péter, a szegény hordárnak a fia, azt mondta Olinak, akinek bányatulajdonos az apja és borzasztó gazdagok: Csak te ne hencegj! Mert ha akkoriban a gólya csak két utcával tovább röptült volna, akkor én estem volna a te mamád karjába és te lennél szegény és én járnék autón. Úgy-e, csúnya gondolat?

Atya: Gazdag édesapa gazdagságát vállalni és folytatni: Isten előtti nagy felelősség. Szegény szülők szegénységét a gyermekéveken át velük együtt végigszenvedni és összeforrt velük: gyönyörű emberi sors. De hogy *szegénység, gazdagság, nemzeti hovatartozás, családi és rokoni környezet mind egy buta madár kénye-kedvétől függjön*: ez még mesének is túlságosan együgyű.

Lackó: Tegnap a Jóskaéknál voltunk és a Miki tréfált a Jóska elemista öcsikéjével, a Pistivel, hogy őt biztosan a fülénél fogva lógatta a gólya, amikor édesanyjához cipelte. És akkor a Pisti nagyon komolyan nézett és azt mondta: Lehet, hogy téged a gólya hozott, mert te augusztusban születted, de engem nem, mert az én születésem napja január negyedik, és a gólya költöző madár, ilyenkor Afrikában van és legfeljebb négereket hordoz a csőrében. Olyan jót nevetünk! Nem nagyszerű mondás egy elemistától?

Atya: Úgy látom, abban a társaságban az elemista volt a legbölcsebb, Lackó. Ő az ő kisfiús gondolkodása szerint magyarázza meg, hogy mennyire sántít a mese; nektek azonban, szerzetes gimnáziumba járó katolikus fiúknak, rögtön észre kellett volna venniük, hogy az egész gólyamese pogány lelkiség talajából származhatott, mert teljesen hiányzik belőle a teremtő Isten és a halhatatlan lélek teremtésének gondolata.

Lackó: De hát miért mondanak a felnőttek ilyen butaságot a gyerekeknek?

Atya: Kényelemből és tudatlanságból. A kis gyerekek joga van, hogy rengeteg sok kérdésére pontos és igaz feleletet kapjon; persze az igazságot le kell transzformálni az ő szellemi képességéhez. Jegyezd meg, fiam: soha ne mondjatok a kicsikéknek hazugságot, sem a gólyáról, sem a Mikulásról, sem a Karácsonyról... Az igazság egyszerű és átlátszó,

mint a kristály : megértheti a kicsi gyermek is, a legegyszerűbb ember is, és ugyanakkor a nagy tudós egy életen át bányászhat benne anélkül, hogy ki tudná méríteni. A kis gyerekek a kérdéseire olyan egyszerű formában kapja az igazságot, hogy meg tudja érteni; később aztán mindig többet és többet kap belőle és a tudása elmélyül és kiszélesedik. Nagy hiba az, ha a gyereket mesékkel és hazugságokkal áztatják és később, amint okosodik, csalódásról=csalódásra járva kell a szépnak hitt mesék helyébe a való igazságokat be= rakosgatnia. Persze, hogy akkor szürke lesz az igazság és kellemetlen, hiszen illúziókat ront és szép emlékeket tör össze a kis lélekben. Buta gólyamese helyett fenségesebb az embert teremtő nagy Isten titkait adagolni már a gyermekek lelkébe is!

Lackó : Azt, hogy a szülők egymással... Hogy a szülők a házasságban... Hogy a gyerek úgy születik, hogy...

Atya : Ne akadozzál és ne hebegj, Lackó! Szokjad meg, hogy a jó Isten titkairól olyan tiszta szemmel és olyan nyugodt nyelvvél beszélhetsz, mint amikor a *Miatyánkot* mondod, vagy az egyszerűen. Hát mit akartál kérdezni?

Lackó : Azt akartam kérdezni: csak nem gondolja az Atya, hogy szabad és lehet arról beszélni akár kisgyerekeknek, akár magamfajtnak, hogy édesapa és édesanya a házasságban vétkeznek a hatodik parancs ellen és ennek a vétéknek a következménye, hogy gyermek születik? Hiszen ez bűn, ez szemérmertlenség, amire szégyenkezve gondolok, ha eszembe jut! Mindig a fülemben cseng a zsoltárnak egy sora, amelyet tavaly az iskolában énekeltünk már nem tudom, milyen alkalommal: „... Im bűnben fogant engemet anyám...”

Atya : Az ötvenedik zsoltárnak, a Miserere-nek egyik sora. Tudod, mire vonatkozik? Az eredeti bűnre. Hogy minden ember fogantatása pillanatában örökli az ősszülők= től az eredeti bűnt és annak minden következményét. Egyetlen földi ember maradt csak mentes ettől az örökségtől.

Lackó : Igen. A boldogságos Szűz Mária. Szeplőtelen fogantatás ünnepe. December 8.

Atya : Na, most ide figyelj, Lackó. El tudod=e képzelni azt, hogy a jó Isten valami rosszat teremtsen, vagy valami bűnösét parancsoljon?

Lackó : Nem, az nem lehet. Amit Isten parancsol, az jó. És amit Isten rendel, az is mind jó. A bűn és a rossz az emberektől származik, ha nem tartják meg Isten parancsát,

vagy elrontják és rosszul használják az Ő ajándékait. Ezt az Atya multkor a lelkigyakorlaton elmagyarázta nekünk.

Atya : Látod, az Isten öröktől fogva megálmodta az embert. Még nem teremtette meg a világot, s az ember képe már élt az Isten gondolatában. A világ teremtésénél az öröktől fogva benne élő gondolatot valósította meg az Úr. Az első emberpárt közvetlen beavatkozással maga teremtette; akkor aztán *átadta nekik teremtő erejét, amelyet bele-rejtett a pici élő sejtek törvényei közé* és úgy rendelte, ahogyan öröktől fogva akarta: hogy ember legyen emberek teremtője. Van ebben valami megalázó, vagy pláne bűnös?

Lackó : Ő nem, ez gyönyörű.

Atya : Szabad volt ezt tennie az Istennek?

Lackó : Hogyne, természetesen.

Atya : Szabad volt-e akkor a teremtéshez szükséges élettani berendezést is beleépítenie az emberbe? Mert hiszen annak a különleges, életet teremtő sejtnek valahol készülnie kell, mert hiszen nagy út az, amíg a sejtől a csecsemőig eljutunk! Van ebben valami rossz, hogy Isten egész teremtő apparátust épített bele az emberbe? Vagy lehet-e rossz maga ez a berendezés?

Lackó : Nem, nem lehet rossz. Nagy dolog és szent, mert Isten legszebb terveit valósítja meg.

Atya : Hát láttál-e már olyan motort, amely hajtóerő nélkül működött?

Lackó : Nem láttam. Víz, gőz, robbanó gáz, villamos erő, vagy akár kézierő, de valami kell, hogy mozgassa a motort, hiszen magától nem mozoghat.

Atya : Szabad volt-e az Istennek mozgatóerőt is beo-
jtania az emberbe, amely a teremtő gépezetet működésbe hozza?

Lackó : Szabad volt, sőt kellett. De nem tudom . . .

Atya : Várj csak, mindjárt odaérünk, ahol a kérdéseid teremnek. Azt mondd meg, lehet-e rossz, bűnös ez az erő, vagy lehet-e az, hogy ennek Isten rendelte jelentkezése és működése önmagában bűn?

Lackó : Nem lehet. Ha Isten törvénye szerint jelentkezik és működik, akkor nincsen benne rossz.

Atya : No hát látod, erről van szó. A szexuális ösztön vagy nemi ösztön az emberbe Isten kezétől ojtott erő, amelynek feladata, hogy a teremtő szerveket működtetve, emberteremtésre hívja az erre már megérett s a felelősséget vállalni tudó embert. Tehát gondold mégegyszer végig: *teremtő fel-*

adat szent és gyönyörű; — teremtő szervek : szexuális berendezésünk önmagában jó és nem bűnös; — nemi ösztön, a teremtő berendezést működtető motorikus erő önmagában hibátlan, jó; — maga az emberteremtés Isten akaratának teljesítése, tehát istenszolgálat. Hol itt a bűn, a szemérmertlenség, amire szégyenkezve kell gondolnia a katolikus fiúnak?

Lackó: Tessék várni, egészen megzavar az Atya. Tehát mégegyszer: emberteremtés . . . hozzá való berendezés . . . motorikus erő, amely a berendezést működteti . . . Mindez Isten kezéből jött . . . Itt nincs bűn . . . De hát akkor mire van a Tízparancsolatban a hatodik: Ne paráználkodjál?

Atya: Mire van az ötödik: Ne ölj?

Lackó: Tiltó fogalmazásban az életet védi. Mert az élet szent.

Atya: Ki ellen védi? Isten ellen?

Lackó: Nem. Az emberek rosszasága ellen.

Atya: A hatodik parancs tilalomtáblája is valami szentet véd az emberek gyengesége és rosszasága ellen. A Tízparancsolat mindegyik törvénye mögött egy-egy fenséges nagy isteni gondolat áll. Nagy gondolata elé azért tette az Úr a parancstáblát, hogy figyelmeztesse az embereket, mint Mózeszt az égő csipkebokorral: Le a poros sarukkal! Szent helyen állsz! A Tízparancsolat azt akarja, hogy az alapvető, nagy isteni gondolatokat az ember tisztelni tanulja és a maga életében mint valami szentet és nagyot építse be.

Lackó: Érdekes: most jövök rá, hogy én minden parancs mögött egy csomó bűnt és rosszaságot képzeltem el! A második mögött káromkodást, az ötödik mögött gyilkosságot, rontást, bántást, a hatodik mögött szemérmertlenséget . . .

Atya: Persze, mert a gyónási készüllet lelki tükre a parancsolatok alapján halad: megáll mindegyik nagy isteni gondolat előtt és felveti a kérdést, nem vétettél-e ellene. Gyónásról-gyónásra megszoktad lassan, hogy minden parancsnál bűn után keresgélsz . . . Pedig a parancs-táblák mögé a bűnt egyedül az ember viszi be! Nem tiszteli az isteni gondolatot, megsérti, elrontja és éppen ezzel követi el a bűnt. Mert «a bűn Isten parancsának szándékos megszegése.»

Lackó: Értem. Ezt eddig nem láttam ilyen világosan. Tehát akkor . . . tessék csak várni . . . akkor hogyan áll ez a hatodik parancsal? . . .

Atya: Hatodik: Ne paráználkodjál! Súlyos tilalommal véd valami nagyot. Mintha azt mondaná: *szent az ember-*

teremtés gondolata, vigyázz, hogy életedben törés nélkül való= suljon! Szent az emberteremtő élettani berendezés benned; ne játsszál vele! Szent a motorikus erő, amely az emberterem= tést szolgálja; vissza ne élj vele! Szent benned a Nyugtalan= ság, szent a Vágy és szent a Gyönyör: a teremtő Isten működé= sét szolgálja benned; fellázadni ne engedd, öncélúvá el ne fajul= hasson, mert az meghamisítása volna az isteni gondolatnak, és ezért bűn, halálos, súlyos bűn!

Lackó: Hát akkor most mi paráználkodás és mi nem az? Ezt nem látom tisztán.

Atya: A belénk épített emberteremtő berendezésnek, a szexuális ösztönnek, a nemi szerveknek rendeltetése: új emberélet teremtését szolgálni. Tehát bűn mindaz, ami ezeket nem emberteremtésre, vagy nem az Isten törvénye szerinti emberteremtésre használja.

Lackó: Még mindig nem értem.

Atya: Várj, no, hiszen magyarázom! Nézd, ott a falon a világtérkép. Ha Pista bácsi, a földrajztanár néz reá, azt mondja: Nini, mennyi ország! Mert a földrajz tudósa orszá= gokban számol. Horváth tanár úr természetrajz=szakos és nagy fajbiológus; ő emberfajták szerint magyarázná a világ= térképet. A nyelvész nyelvcsoporthoz szerint osztályozná az emberiséget. A politikus nemzetekben számol; a missziós atya vallásokban. Áll az Isten és nézi — nem a világtérképet, hanem a Földet magát. Mit gondolsz, az Isten miben számol?

Lackó: Nem tudom, Atya.

Atya: Családokban, fiam. A család az Isten teremtette ös=közösség; minden más emberi közösség ebből fejlődött ki. Édesapa, édesanya, gyermekek. Ez az Isten számításának alapja. A családi otthonok az élet teremtő műhelyei. A szülőket egy életre elválaszthatatlanul összeköti a házasság szentségé= nek felbonthatatlan köteléke. Családi otthonban, házasság védelme alatt édesapa és édesanya, mint a teremtő Isten esz= közei, az Istentől beléjük ojtott nemző erővel, csodálatos élet= tani berendezés segítségével új, kicsi embereket állítanak az életbe, akik hús a húsukból, vér a vérükből, az ő életüknek folytatásai.

Lackó: Értem, Atya kérem. És már sejtem is, hogy hová fogunk kilyukadni.

Atya: No úgy-e? Tehát édesapának és édesanyjának a házasság szentségének védelme alatt egymással folytatott nemi élete nem bűn, nem paráznaság, sőt egyenesen Isten

akarátának teljesítése. Minden más formája a nemi életnek, vagy bármely felelőtlen játék a nemi szervekkel, emberteremtés eszközeivel, az Isten gondolatának meghamisítása, tehát bűn. Vagy azért bűn, mert Isten terveitől eltérőleg nem felelős emberteremtés a célja, vagy azért, mert az emberteremtést nem az Isten keze kijelölte műhelyben: házasság védte családi otthonban szolgálja. Rövid egy mondattal kifejezve: halálos bűn minden nemi élmény a házasság szentségének keretein kívül.

Lackó: És ahol a házasság nem szentség? A pogányoknál? Ezek többen vannak, mint a katolikusok.

Atya: A házasság a kereszténységben szentség, Krisztus Urunk rendeléséből. Azonban a természetjog alapján is egy és felbonthatatlan. Add csak ide Schütz professzor Dogmatikájának második kötetét. Megkeresem benne a házasságról szóló fejezetet. Nézd csak. Olvasd: «... a házasságban már természetből fogva van valami szent és vallási jelleg, amiért is a természet szentségének szokás nevezni». És pár sorral alább: «... a szülők nemző tevékenysége már a természet rendjében sem a házaselek önrendelkezése, hanem Isten megbízása.» — Érted, hogy mit mond?

Lackó: Kissé nehéz a stílusa, de azért megértem. Igen, értem. A családot a pogányoknál éppúgy, mint a keresztényeknél a házasság tartja össze és a házaselek Isten megbízásából hoznak világra gyermekeket és nevelik őket. Tehát apuka és anyuka házaselete szent, mert ők kimondottan Isten megbízása alapján élnek házaseletet és én is ebből a házaseletből születtem. És az életemet háromnak köszönöm: a jó Istennek, anyukámnak és apukámnak.

Atya: Úgy van. Jól megfogtad. Most hát akkor már a hatodik parancsot is meg tudnád magyarázni?

Lackó: Ó, most már világos előttem! Apukámnak és anyukámnak a nemi élete nem parázناسág, sőt szent és jó, mert ők házaselek és Isten akarátát teljesítik, hiszen engem is meg a testvérekéimet is őrajtuk keresztül teremtette a jó Isten. Ez a nagy isteni gondolat a hatodik parancs mögött. De a házasságon kívül minden nemi élmény, akár magában, akár mással: halálos bűn. És a hatodik parancs ezek ellen szól.

Atya: Fényes! Olyan okosan szóltál, mint egy professzor. Most hát akkor azt is látod, hogy a gólyamadárnak semmi köze az ember születéséhez?

Lackó: Atya kérem, soha többé nem fogok a gólyáról

viccelődni. Most látom, milyen éretlenek voltunk, amikor buta tréfákat mondtunk valami olyanról, ami szent dolog, mert Isten gondolata.

Atya: Nos, ezek után mit akarsz tovább kérdezni?

Lackó: Szeretném tudni... szeretnék kérdezni... olyan sok csunyát beszélnek róla az iskolában... szóval... nem tudom, hogy fejezzem ki magamat.

Atya: Elsősorban is nem dadogva és hebegve. Mondtam már, hogy velem nyílt szemmel és nyugodt szóval megbeszélhetsz mindent a világon. Tehát mire vagy kíváncsi?

Lackó: Tessék elmondani, hogyan születik a gyerek? Hogyan születtem én?

Atya: Vagyis arra vagy kíváncsi, hogyan teremti a jó Isten az embert a természeti erők segítségével? Mert közvetlen beavatkozással csak Ádámot és Évát teremtette; minden más embert pedig a természetbe ojtott élettani törvények működésén át teremt. Egyszer függesztette fel a természet rendjét csodálatos beavatkozással...

Lackó: Krisztus megtestesülésénél. Gyümölcsojtó Boldogasszony ünnepe, március 25.

Atya: Jól van! *Hittan:* jeles. Hát látod, fiam, ezek szent és nagy dolgok. Amikor mi beszélgetünk most róluk, Isten kezének nyomát keressük a természetben s ezért tiszta és nyugodt a beszélgetésünk. Amint azonban a beszélgetők Istent kifelejtik és vagy nyersen és sárosan természetese tesek, vagy viccet csinálnak a szent dolgokból, vagy érzéki izgalmat akarnak kelteni beszédükkel magukban és másokban, akkor bűnös a beszédjük, mert a hatodik parancsba ütközik.

Lackó: Atya kérem, mennyi bűn van a fiúk beszélgetéseiben! A mi iskolánkban nem, mert nálunk jó katolikus szellem van, de másutt!

Atya: A diákok beszélgetései a hatodik parancs körül nagyrészt nem tudatosan bűnösek, hanem inkább ízléstelenek. Aki jóízlésű családból származik, vagy akinek ízlését komoly lelkiélet finomítja, az ilyen beszélgetésbe soha nem bocsátkozik. És hallgat mélységesen az is, aki egyszer meglátta Isten igazi gondolatait az édesanya titka mögött. A nagyhangú viccelődők és «felvilágosítók» vagy közönséges, ízléstelen voltukról tesznek tanuságot, vagy éppen a nagy hanggal árulják el, hogy csak itt-ott hallottak valami bűnbe kevert célzást, vagy nyers durvaságot, de nem

is sejtik a dolgok mögött álló Isten munkáját az emberben. Mert aki egyszer ezt meglátta, az éppúgy elhallgat és ünnepi csendben tisztelettel néz felfelé, mint a keresztyén ember, ha templomba, Istennek szentelt helyre lép.

Lackó : Igen, Atya. Ilyen lélekkel szeretném én is meghallani az édesanyám titkát. Tessék elmondani, hogyan dolgozik a teremő Isten?

Atya : Csodálatosan és utánozhatatlanul. Az élet s az élő szervezet tele van az Isten érthetetlen csodáival. A szem szerkezete és működése: csoda. A vérkeringés, a vörös- és fehérvérsejtek különleges feladataival: csodálatos. Érthetetlen és megfoghatatlan az a mód, ahogyan az agyvelő s az idegrendszer segítségével a halhatatlan lélek az anyagi világba kapcsolódik és azzal dolgozik. Agyvelőt a tudomány soha nem fog produkálni. De nem fog tudni megépíteni soha egyetlen parányi sejtet sem, amelynek működését pedig alaposan ismeri. A természetben Isten nyomait kutató ember lépésről-lépésre a végtelen bölcseségnek újabb csodáira bukkan. S a titkok titka, minden csodák közt magasan kiemelkedő az élet sokszorozása: ahogyan a szervezet életmagvakat termel, azokat egymással kapcsolatba hozza, ahogyan az új élet megfogamzik és a kicsi sejtől megépítődik az új ember.

Lackó : Életmagvak? . . .

Atya : Tulajdonképen nem helyes a szó, hiszen nem magból, hanem egyetlen sejtől, illetőleg két pici sejtől indul el az élet.

Lackó : Mint a virágoknál, ugye, Atya? A virágpor, amely a termőben megtermékenyíti a magokat. Minden virágpor=szem egy=egy életsejt. Tanultuk.

Atya : Na ugye, emlékszel rá? Játszi lepke, zümmögő méhecske, torkos darázs, brugó bogár rászáll az élénkszíni porzós virágra s míg rajta torkoskodik, a lába, szőrös teste behintődik virágporral. Aztán tovább vándorol s rászáll a termős virágra, mert jól tudja, hogy ott lent a termő mellett közvetlenül méztartót rejteget a virág. Míg nagy igyekezettel törekszik hozzáférni az édességhez s míg rajta nyalakszik, a virágpor egyre hullik róla. Sok=sok kis szemcsét elkap a szél, sok lerázódik szirmokra, levelekre, de a sok közül néhány rákerül a bibe tágra nyílt szájára. Automatikus mozgás szállítja beljebb, beljebb, lefelé a termő kis kamrájába, ahol másfajta szerkezetű pici sejtek pihennek. Egy=egy pihenő életsejtre egy=egy szemcse virágpor kerül.

S a virágpor maga is életsejt, amely a reá váró kicsi sejttel egyesülni s így kiegészülni akar. A virágportól megtermékenyült a pihenve váró életsejt s az egyesülés pillanatában dobban elsőt a fejlődésnek induló új kis élet: megindul az új mag építése. Hosszú hónapokig lesz még foglya az anyanövénynek, amelynek virága elveszti színes szirmait, lehullatja porzóit s a virág helyét a gyorsan növekvő termés foglalja el, amelynek belsejében a maga nedvével táplálja a növény az egyre növekvő, lassan érő magvakat. Ha aztán a mag a termés belsejében megérett, akkor elpusztul a börtönül is, otthonul is szolgáló termés és kiszóródik belőle a kész mag, amely magában hordozza az eljövendő új növényegyedet. Ez a növény=teremtés gyönyörű hősköteménye. Így dolgozik Isten a növényben.

Lackó: És aztán? . . . Atya kérem, hogy van tovább?...

Atya: A kétlaki növények beporzásának elvét látjuk más formában érvényesülni végig a magasabbrendű állatvilágon. Valami csodálatosan emlékeztető hasonlóság van abban, ahogy pl. a kis cica, a Sipszi kutyas, a csikó, a boci születik. Itt is kettéosztva az új élet magja; mint a termés és porzós növény, úgy szerepel itt az anyaállat és az apaállat, a nőtény és a hím. A szervezet belsejébe rejtett bámulatosan tökéletes szerkezetű apparátus termi egyikben is, másikban is a fél-fél életet hordozó s egymás kiegészítésére hivatott, egymástól lényegesen különböző életsejtet, ivarsejtet, amelyet a párzás idején, Isten kezétől beleójtott ellenállhatatlan ösztön parancsára ad át a hím az anyaállat szervezetének s a két sejt egyesülésével ott indul fejlődésnek az új élet. Az élettan tudósa ma sem ismeri még egészen azt a rendkívül bonyolult, csodálatos bölcseséggel megépített szervet, amelynek belsejében, anyja vérétől táplálva, hetekig, hónapokig él és fejlődik az új kicsi állat, míg egy nehéz órában anyja világra nem hozza, hogy megkezdje tulajdonképeni földi életét. Mindezt a természet törvényei végzik, pontosan, mint az óramű, anélkül, hogy a teremtető Istennek külön be kellene avatkoznia.

Lackó: Így a növény . . . Így az állat. Igazán, sokban hasonló egymáshoz. És . . . és tovább? . . . Atya kérem . . . Most jövők én . . .

Atya: Most jössz te, Lackó: az Ember a teremtetés koronája. Itt a teremtetés költeménye himnusszá magasztosul. Szinte hallom a zsoltáros szavát: «Uram, én Uram, széles e világon minő csodálatos a Te neved!»

Lackó: Hallgatom, Atya! Tessék mondani!

Atya: Édesapád és édesanyád Isten oltáránál házasságot kötöttek: Isten oltáránál holtig tartó életközösségre, egymás szerető támogatására s emberteremtésre kötöttek szerződést. Amíg kéz a kézben, fejüket lehajtva, imába merülten ott térdeltek az esküvő oltárnál, Krisztus papja az Egyház imádságait mondotta fölöttük. Gyönyörű a pap imájában az a mondat, amelyben kéri az Urat, hogy vesse el bennük az életnek magvait. Édesapád és édesanyád ugyanakkor reád gondolt, aki abban a pillanatban a legszentebb ígéret voltál előttük, s azért imádkoztak, hogy téged adjon nekik szent ajándécul az Úr...

Lackó: Imádságban... ajándécul... kértek!

Atya: Imádságban ajándécul kértek. S a szerelmes házaselet folyamán heteken és hónapokon át rólad álmodoztak.

Lackó: És akkor — megjöttem.

Atya: No, nem ilyen könnyen! A te életed is sejtből indult el; s a két sejtet különleges berendezésű teremtető szervek: ivarmirigyek útján formálta ki az Isten keze irányította élettani erő. Az egyik sejt édesanyád ivarmirigyében termett, a másik édesapád ivarmirigyében. Házasság szentségének védelme alatt, Isten keze beléjük ojtotta teremtető szerelem hozta létre édesapádnak és édesanyádnak azt a teljes testi és lelki egybekapcsolódását, amelynek folyamán emberteremtető szervek: ivarszervek által édesapád átadta édesanyád szervezetének a benne termett életmagvakat. A két kis sejt találkozott és egyesült. Virágnál: beporzás; embernél: fogantatás. Akkor kezdte élni! Vándorútra keltél: sejtet termő petefészekből a méhbe vándoroltál; kilenc hónapon át ez volt a lakásod, börtönöd, otthonod. Ezért mondják, hogy édesanyád méhének vagy gyümölcse; ezért imádkozzuk a Megváltóról a világ legszebb imádságában: «áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus!» — Gyorsan növekvő kis sejtsomó: édesanyád méhének véredényeibe kapcsolódva, az ő vérével táplálkoztál. Egymás után épültek ki a szerveid, a tagjaid, kis porcogó csontok, kicsi izomrostok. És a teremtető Isten mint az első ember teremtetésénél, halhatatlan lelket lehelt beléd.

Lackó: Halhatatlan lelket lehelt belém... Mint a bibliában tanultuk!

Atya: Az emberi lélek nem e világból való, azt nem lehet örökölni, természetes erők sem dolgozhatják ki. Az

Isten minden egyes ember lelkét különleges beavatkozással külön teremti meg. Sehol másutt, mint csak az ember történetében, találni meg Isten beavatkozását. Beléd lehelt a halhatatlan lelket s ettől kezdve lettél igazán emberré.

Lackó: Atya kérem, tovább, tovább! Úgy drukkolok magamért! Mi volt aztán?

Atya: Multak a hónapok, nőttél, gyarapodtál s veled együtt nőtt, tágult az édesanyád méhe, amelyben mint zárt burookban éltél. Egyre több vérét szívtad el édesanyádnak, egyre nagyobb terhet jelentettél számára. Ez a *terhesség* ideje, amíg a szíve alatt hordott, sok boldog reménynek és örömmek, de sok=sok fájdalomnak is volt időszaka. Ezalatt érlelődött és nőtt megmérhetetlenné a szeretet az anyai szívből. Kilenc hosszú hónapig hordozott magában, míg életbírónak, földi életre éretté fejlődöttél. Akkor aztán a fájdalom óráján, maga is életveszélyben forogva, hozott a világra. Új ember született! Így születted, Lackó!

Lackó: Miért tetszik mondani, hogy fájdalmak óráján? Fájt az édesanyámnak az én születésem?

Atya: Nincsen a földön fájdalom, amely a gyermekét szülő édesanya fájdalmához hasonlítható volna. Abban a szegény, a magzata hordozásától legyengült, megviselt szervezetben mi minden tépődik, szakad; egyik nehéz görcs a másikat követi gyakran hosszú órákon át! A szülés óráiban minden édesanya élete veszélyben forog. Amikor mindennek vége volt és édesapád téged a karjaiba emelt, két nagy ajándékért mondott forró hálaimát: a fiáért, aki most született és a hitvestársáért, akit visszaajándékozott neki az Úr a halál mesgyéjéről. — Mi az, Lackó? Könnyes a szemed?

Lackó: Atya kérem, nem szerettem eddig eléggé az édesanyámat!

Atya: Bizony fiam, az édesanyádat lehet, hogy nagyon szereted, de eléggé soha nem fogod szeretni tudni! Mindnyájunk lelkéből írta Mécs László «A királyfi három bánatá»=ban:

Hogyha minden csillag csupa gyémánt volna,
minden tavaszi rügy legtisztább gyöngy volna,
kamatnak is kevés, nagyon kevés volna.
Hogyha minden folyó lelkemen átfolyna,
s ezer hála=malom csak zsoldárt mormolna,
az én köszönetem így is kevés volna.

Hogyha a föld minden színmézét átadom,
az ő édességét meg nem hálálhatom,
ez az én bánatom, harmadik bánatom.»

Lackó : Köszönöm, Atya. Ezt a beszélgetést soha nem fogom elfelejteni. Laudetur Jesus Christus!

Atya : No, mi az? Elmész már?

Lackó : Mennem kell, Atya kérem, rohannom kell haza, hogy az édesanyám kezét megcsókoljam! Jaj, de rossz voltam, mennyit mulasztottam eddig! Laudetur!...

4. Az öcsike világa.

- I. csecsemőkor: születéstől az első év végéig;
- II. kisdedkor: második évtől 6—7 éves korig;
- III. gyermekkor: 6—7 éves kortól 12—13 éves korig.

Rabindranath Tagore, a Nobeldíjas hindu költő írja «Növekvő hold» c. kötetében a kicsi fiáról:

«A babának egy halom aranya és drágagyöngye van
s mégis koldusként jő erre a földre.

Nem hiába van, hogy ilyen álöltözetben érkezik.

Ez a drága kis meztelen kéregető tettei, hogy teljesen
gyámoltalan, hogy így az anyai szeretet gazdag-
ságát kérhesse.»

Öcsike világa, az emberi élet első évtizede az, amelyet bearanyoz és boldoggá, gyönyörűvé tesz az anyai szeretet gazdagsága.

Öcsike világa fölött édesanya a mester.

Meleg szemmel figyeld öcsikét és rájössz, hogy mi voltál és mid volt, amíg kisfiúnak hívtak.

Öcsike világának egyik fő varázsa, hogy a kisfiú nem sejtí, hogy ő milyen boldog. Ha megsejtené és értékelné, nem lenne boldog többé.

Az emberi élet egyetlen igazán békés és boldog korszaka az első évtized: csecsemőkor, kisdedkor, gyermekkor.

Öcsike életében négy fontos főszál sodródik életfonallá :

1. önmaga állandó, lassú függetlenítése a környezetétől: lépések az önállóság útján;

2. kinyílás, értelem= és lélek bontás, ismerkedés a világgal;

3. nagy találkozások az Istennel;

4. a családi otthonban fészek=élet.

I.

Nincs még egy olyan magatehetetlen teremtmény a földön, mint az újszülött kicsi ember!

Nem lát, nem hall, mozgása öntudatlan, a szava sírás. A születése pillanatában feltörő görcsös sírással levegő tódul a tüdejébe s ekkor indul meg a tüdő működése. Ettől kezdve élete végéig a sírás marad a legemberibb hangja. Sírní nem tud más, csak az ember.

Hetek kellenek ahhoz, hogy megszokja a külvilágban való életet. Gyenge szeme a második héten tud csak különbséget tenni fény és sötétség között; tárgyakat csak a harmadik héttől fogva lát. Bár erős zörejekre már az első napokban összerезzen, hangokat megkülönböztetni csak a hatodik hét körül fog. Bőre, izmai, csontjai, egész kicsi szervezete annyira gyenge, hogy édesanyjának gondos kezelése nélkül napok alatt elpusztulna. Életbíró már, de hetek kellenek hozzá, míg a külső világban éléshez hozzáedződik, s hónapok, míg abban a maga erejéből mozogni tanul.

Az első év fejlődéstörténete a következő (erre nem emlékszel, pedig magad is pontosan végigcsináltad!):

5—8 hetes korában a fejét emelgeti;

a 2=ik hónapban mosolyog;

4 hónapos korában a tárgyakat komoly szemmel figyeli; ülni is próbálgat;

5—6 hónapos, amikor kis kezével a tárgyak után nyúl; ilyenkor kapja első igazi játékait;

6—7 hónapos korban óriási újdonságok jönnek: fejét már keményen tartja; támasz nélkül ülni tud; ha felállítják, megfeszített kis lábain kapaszkodva megáll; megjelennek az első fogacskák;

7—8 hónapos, amidőn a hozzá beszélőkhöz odafordul s figyelni látszik; ebben az időben, az első fogak kifejlődésével elválasztják édesanyja említől s az önálló táplálkozás kora kezdődik;

8—10=ik hónapokban a hangokat felismeri; magától állni tud már;

az első év végén a 9—10 kiló súlyú fiúcska járni tud és önálló szavakat mond, nagy gyönyörűségére a fejlődését figyelő felnőtteknek.

Te persze nevetsz az ilyen «gyerekes apróságokon». Otthon is tisztelettel, de bizonyos elnézéssel mosolyogsz, amikor anyuka olyan sugárzó örömmel dicsekszik az első ellesett kis mosollyal, az első fogacska megjelenésével, az első «mama» «papa» szócska eldűnnyögésével, és apuka, ez a komoly, nagy ember láthatólag jobban örül neki, mint amikor te jelest hozol az iskolából. Pedig a H. tanár úrnál számtanból jelest hozni nem kicsi dolog ám! — Az meg egyenesen cirkusz, amit a szülők csinálnak, amikor Öcsike inogva=tántorogva néhány lépést úgy tesz a szobában, hogy nem fogja senki. Hogyan lehet ilyen természetes és maguktól értetődő dolgoknak ennyire örülni! Jaj, de nagy gyerekek ezek a felnőttek!

Kamaszka, nem neked van igazad, hanem az Öcsike haladását és sikereit ujjongva ünneplő felnőtteknek. Mert az első életév gyerekes apróságai mind egy=egy óriási lépés az ember önállóvá=fejlődésében. Ez egy év alatt többet haladt és fontosabb dolgokban, mint az utána jövő öt=hat évben összesen! S a beszélni=tanulás, a maga lábán megállás és járás az emberi önállósításnak olyan jelentős tényei, amelyekhez csak az írni=olvasni tanulás, az első szentgyónás, az oklevél megszerzése, vagy az esküvő napja hasonlítható.

Öcsike nem tud semmit a Paradicsomban elhangzott isteni utasításról: «... töltsétek be a földet s hajtsátok uralkodni alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, s minden állaton, mely mozog a földön . . .» Mégis a Teremtőnek ez az ő=parancsa dübörög benne, amikor igyekszik fölébe kerekedni az ő kicsi világának és uralkodni — egyelőre nem a tenger halain s az ég madarain, hanem a maga kis izmain, idegein, kezén, lábán, nyelvén és iparkodik maga szolgálatába hajtani a körötte levő csupa=új és csupa=ismertlen világot. Ez a törekvése egészen emberi; nagy stilben ezt fogja folytatni később is, mint férfi, élete végéig.

Figyeld Öcsike fejlődését!

Harmadik évében jár, amikor határozottan *fiú* kezd lenni minden mozdulatában, érdeklődésében, játékaiban. Most lép rá a *fiú=férfi* útra, amelyen aztán élete végéig járni fog.

Három éves korában érdekes olyan vonásokat látsz benne, amelyekhez gyanusan hasonlókat fedezel fel serdülő=

önmagadban. Mintha Öcsike is olyan fiók=serdülésen menne keresztül! — Figyeld meg benne az *én=öntudatnak* jelent=kezését és ezzel kapcsolatban az élet első *dac=korszakának* lefolyását. Most ébred rá arra a neked egészen természetes tényre, hogy más vagyok én és más a körülöttem levő egész világ. Az «én» és a «más» közötti különbség írgygyé teszi, zsémbessé, zsarnokká. Még nem áll bele ez az újólag fel=fedezett kis énje harmonikusan a család körébe; még nem tud mit kezdeni önálló akarásával, amelynek létezésére csak most jön rá. Ezért az *első akarat=gyakorlatok éppen olyan tántorgók, bizonytalanok, mint voltak az első lépések a járást próbálgató kis lábakon*. Ezért a makacskodása, lázadása a tekintély (anyuka, apuka akarata) ellen; ezért keresi olyan feltűnően mindig pont azt, ami tilos; ezért látszik hirtelen felszínre dobódni benne minden elképzelhető gyermeki rosszság. Pedig nem lett rosszabbá, csak az élet első *dac=korszakába* vitte a fejlődés. Próbáld tanulmányozni Öcsike bimbóként bomlani kezdő kis jellemét; próbálj olyan meg=értéssel lenni vele szemben, amilyen megértést te magad kívánnál a felnőttektől a második *dac=korszakban*: serdülés viharzójában.

Hatéves koráig a család zárt burokjában olyan szép gyermeki életet él! Mindenki szereti, kényezteti, ő a közép=pontja a szeretet melegházának. Minden szavát meghall=gatják, minden csási gyerekrétfáját megnevetik, minden kérését iparkodnak teljesíteni; rokonok, látogatók, nénik, bácsik, gyerekek mind kedveskednek vele. Öcsike tapaszta=latlan kis gyerekszívében kialakul homályosan egy önző «én=vagyok=a=világ=közepe»=féle világlátás. Ez azonban nem bántó, mert másrészt meg hűsleges tagja a családnak, leg=szebb mesevilág számára «a mi házunk», «a mi kertünk», legnagyobb tekintély édesapa, legjobb a világon az édes=anya; *mint embryo-korában az anyaméhhez, úgy tapad most lelkeleg a családhoz, belőle él, belőle táplálkozik*.

Hatéves koráig. Mert akkor iskolába kerül és a világ hirtelen kitágul körötte.

Sok családi otthonból sok hozzá hasonló kisfiú érkezik. Olyanok, mint ő, és mégis mennyire más mindegyik! Rajtuk keresztül ismerkedik Öcsike a *társadalom* fogalmával; a tanító bácsiban viszont a külső *tekintélynek*, az *előljárónak* fogalma testesül meg. Itt már nem a szeretet, hanem valami tárgyilagosabb emberértékelés szerint mérik meg egymást: a többi fölé emelkedik az erősebb, a gazdagabb, a jobb

tanuló. Itt már küzdeni kell az elismertetésért, mert másképp félrelökik, sőt meg is verik az embert. Itt talál jó fiúkat, akiket megszeret; rosszakat, akikről fél, vagy harcban áll velük; szegényeket, akiket sajnál és segíteni igyekszik; árulkodókat, strébereket, akiket megutál; durva beszédűeket, akiket messzire elkerül. *Miniatűrben, kicsiben az emberek világa tárul a családból most felbukkanó kisfiú elé, és ehhez a világhoz lelkileg éppúgy hozzá kell edződnie, mint ahogyan édesanyja méhe után a külső világ érintéséhez testileg hozzáedződött hat évvel ezelőtt.* De a kettő közül ez a nehezebbik.

Olvasni tanul, és ezzel megnyílnak előtte az emberi szellem és kultúra kincsestárai. De megnyílnak a fantázián át lelket rontó kísértők számára is az utak a kicsi emberhez, akit eddig édesanya és édesapa szeretete minden bűn- és rossz-érintéstől megvédelmezett. Ki őrzi ellen, hogy mit olvas Öcsike a pajtásoktól kapott gyűrött, rongyos füzetekben, mit lát iskolába menet a sarki plakátokon, mit talál apuka újságjában? A könyvek és a pajtások kibújnak az édesanya melegszívű ellenőrzése alól, aki eddig minden alkalommal megmondta: ez jó, ez nem, ezt hallgasd, azzal ne állj szóba... Eddig az otthon két nagy nevelője egyedül és kizárólagos hatással nevelte a kisfiút; most öneki magának kell jó és rossz közt válogatnia, kincset és kísértést egymástól szétismernie, mert anyukáék nem állhatnak többé egyre a háta mögött. *Eddig nevelték Öcsikét, most már komoly önneveléssel öneki magának is nevelnie kell magát!* Az otthonról hozott Jóság prizmáján keresztül kell néznie embereket és dolgokat s egyre növekvő önállósággal utasítania el magától minden ártót.

Ez az önnevelés csodálatosan elmélyül az első szentgyónás idejétől kezdve. Isten előtti szent felelősséggel dönt a kicsi ember az erény és bűn nagy kérdéseiben. Lelke tisztaságáról, kegyelmi töltöttségéről maga gondoskodik. A lélek egy kicsi kamrája most már zárva marad a szülők előtt is és csak az Úr Jézus embere: a gyóntatóatyja előtt nyílik ki bizalommal. Új, hatalmas irányító tényező lép a fiú életébe a *lelkiatyja* személyével. Innen kezdve most már élete végéig mindig lesz lelkiatyja, akivel a legmagasabb nézőpontból: a mindentlátó Isten szemével nézi és ítéli és úgy formálja életét. Bizony, lelkileg már majdnem egészen önálló Öcsike. Pár év múlva elérkezik a bérálás szentségéhez, amikor az Egyház férfivá avatja! *Lelkileg sokkal előbb*

lesz önállóvá és előbb lesz férfivá az ember, mint testileg vagy szellemileg.

Még az elemi iskola padjait koptatja, amikor Szív= gárdába, vagy farkaskölykök, apródok csapatába lép s a közös célt ismerő fiúkból alakult, szorosabbra zárt baráti körben a pajtáság, bajtársiasság új erényeivel gazdagodik.

És mire elfutnak a gyerekkori évei és Öcsike 12 éves lesz, már egészen maradéktalanul emberi az arckép, amelyet róla készíthetünk: kötik a család törvényei, Isten törvényei, iskola törvényei, cserkészcsapatban fiú=közösség törvényei; — s mindezekről kötve is teljes önállósággal és felelősséggel járja a maga útját. A törvények csak segítik, a nevelők csak fejlődését szolgálják, de mindezek között s túl rajtuk ő maga az egyedül felelős önmagáért: öntudatos, harmonikus maga=ura=ember.

II.

A kisleány lélekbonthatása a legbájosabb történelem.

Még mielőtt az értelem megcsillanna a baba nagy szemeiben, édesanyja dalai szólnak fölötté és ez a fáradhatatlan, csodálatos Szerető nevet, beszél, mókázik reggeltől napestig, hogy felkeltse az alvó lélekben a Kíváncsiságot, amelynek nyomában az Érdeklődés jön és az Érdeklődés nyomában a Kérdés és aztán a Tudás.

Első fogalmait az édesanyjától kapja, első szavait tőle tanulja. Ő tanítja gondolkodni is, a gondolatokat szóval kifejezni is. Nyelvtan, fogalmazás, hittan, történelem, természetrajz, filozófia, irodalom és minden, minden tudomány= nak egyedüli tanára: mosolygós Anyuka.

Hatalmas nevelőeszköze a *mesék és a játékok, a versikék, a dalok*. Úgy=e, a te édesanyád nem engedi meg, hogy boszorkányok és lidércek meséivel riassza a cselédleány, vagy játék címen durvaságra tanítsátok ti, nagyobbak? Úgy=e, nálatok nem válogatott, rimbe szedett hülyeségeket tanítanak vele versikék címen, hogy aztán a felnőttek nagyokat nevéssenek rajta, ha tudatlan szájacskák csengő hangon elismétlik az idétlen felnőtt írta butaságokat? Tudom, hogy édesanyád nem produkáltatja mindegyre rokonok és ismerősök előtt és nem engedi játékszerré, mulattató pojácvá silányítani azt, aki neki a legkedvesebb? Mert anyukád az édesanyai lélek csodálatos megérzésével tudja, hogy mese, játék, dal, vers mind=mind a kicsi ember fantáziáját, kedélyét, értelmét

bontogatja s hogy amit egyszer rosszakarattal vagy ostoba=sággal vagy éretlenséggel a gyermekben elrontottak, azt a későbbi évek ritkán tudják maradéktalanul rendbehozni.

Az első években Öcsike lelke olyan, mint a szivacs: szívja, szívja be az édesanyja nyújtotta tudást. Aztán, amikor az én=öntudat feslik benne, egyszerre *ő kezd el maga kérde=zősködni*. Eddig mese és valóság összeolvadt a képzeletében: a játékaik tele voltak irrealitásokkal és a kijelentéseit akár=hányszor hazugságnak hitte volna, aki nem tudja, hogy a kisfiú értékelésében nem az igazság és hazugság ellentéte ütközik, hanem a valóság és a nemlétező közötti különbsé=gek elmosódottak még.

Tele van a világ ismeretlen dolgokkal és Öcsike min=dent, mindent tudni akar. Ezért kérdez reggeltől estig fáradhatatlanul. Először a «miért?» járja, azután a «mi?» Az egész ház körülötte forog, a család minden épkézláb tagja állandóan őneki felel. Sokszor megdöbbsent a kérdése, sokszor zavarba ejt. Hányszor mondtad halkán apukáéknak félig mosolyogva, félig bosszankodva: Ez az Öcsike olyan lehetetleneket kérdez! Figyeld meg Öcsike kérdéseit: az egyszerű, el nem rontott Ember egyeneslátása és igazság=érzése csillog bennük.

A szellemi kibontás vonalán is egészen *új lendületet hoz az iskola, ahol írni és olvasni tanul a gyermek*.

Eddig ő kérdezett s az otthoniak feleltek neki. Gondos szeretet válogatta mindig, hogy mire tanítsák. Most egy=szerre eléje áll egy felnőtt, mint akinek őfölte hatalom adatott és előírja, hogy mit *kell* megtanulnia. Amit leckének felfadott, ki is kérdezi, ötössel, megszegyenítéssel, büntetés=sal a megtanulásra rá is kényszeríti. Itt kezdődik Öcsike életének egy újabb korszaka. Ezután vagy húsz éven át min=dig más fogja előírni, hogy mit tanuljon meg és ő tanul, izzad, gyürkőzik, dolgozik sokszor fáradtan, sokszor meg=feszülten, csikorogva és verejtékezve, mert muszáj. Ami őt érdekli, az háttérbe szorul; olvasás, játék, zene, kedvenc babráló dolgaival való foglalkozás mind csak azután jöhet, ha az iskola követeléseinek eleget tett. Öcsike megtanulja, mi a *Kötelesség*, mi a *Munka*. Rájön, hogy a *siker* mennyi örömet hoz, hogy a *bukás*, az önmagában való *csalódás* milyen fájdalmas. Rájön, hogy az életben *verseny* van és az *győz*, aki jobban bírja, mint a többi. Rájön, hogy az életben *objektív az emberértékelés*: nem azt becsülik, akit szeretnek, hanem azt, aki többet ér, mint a másik. Az újrakezdés, a kitartás ki=

emelkedő értékeké lesznek. S álmok álma, gyerekambíció sokszor körülöstromlott vára lesz az értékét mérő Bizonyítvány.

Öcsike belépett az életbe és megkezdte harcát az Élettel.

Új ismeretekre szomjas, életkutató és élethódító kis értelmű előtt pedig *ismeretgyűjtésnek és tudásgyaráításnak egészen új lehetőségei és távlatai nyílnak*. Mennyi újat, jót és rosszat, izgatót és érdekeset nyújtanak a *pajtások*! Mindenki öntudatlanul magával hozza és magából sugározza az otthont és mindazt, amit megélt és tapasztalt eddig. Mindegyik külön kis zárt világ, egymástól merőben különbözők! Az egyéniségek egymásra való hatása, egy=egy erősebb egyéniségnek a maga körével szemben nevelő és irányító ereje nemcsak a serdülő korban érvényesül és fent a férfikorban, hanem már itt, Öcsike világában is kisfiúsan még, de erősen érezhető. — Aztán a *könyvek*, amelyek távolságon át és időn át korlátlanul hordják a gondolatot! Századokkal ezelőtt meghalt írók meséi, vagy más világ részen, tengereken túl élő író regényei éppúgy bekopogtatnak Öcsike lelkén, mint eddig édesanya történetei. Átfoghatatlan távlat, kimeríthetetlen kincsesbánya nyílik az olvasni-tanulással a kisfiú előtt. És mire az elemi iskolát kijárja, már olvas is, mohón, éhesen, ahogyan még csak egyszer fog olvasni életében: a serdülő kor vége felé.

Iskola, *pajtások*, *könyvek*, kongregáció, szívgyárda, cserkészlet mind=mind összefognak, hogy Öcsike értelmét világraszóló újdonságokkal gazdagítsák. Gyerekszemmel, gyereklogikával, gyerekítélettel, gyerektudással, de a maga korához mérten meglepően intelligens fejjel így járja Öcsike az ember, a fejlődő ember útját s minden új nap új kincseket ígér a nagy Élet felé szomjas lélekkel menetelő fiúnak.

III.

Öcsike élete csodálatos szentségi Isten=élmények sorozata.

Legelső találkozásáról a *teremtő Istennel* semmit sem tudott. Öntudatlan kicsi embrio édesanyja méhében. Nincs még emberi alakja; nem tud róla senki, csak az, aki a szíve alatt hordozza s drága vérével táplálja. Ekkor hajolt oda a végtelen Isten, hogy az új emberbe halhatatlan lelket lehelyez. Ettől kezdve Ember.

Második találkozása a megváltó és megszentelő Istennel pár nappal azután történt, hogy a világra született. Nem látott még, nem értette a hangokat, nem tudott semmit önmagáról s a világról. Gondos kezek ünnepi módon felöltöztették, csipkés, rózsaszín pólyába takarták, valaki ismeretlen a karjára vette és odavitte édesanyja betegágyához, hogy első földi vándorútja előtt anyacsók érintse. Aztán kocsiba ültek vele (gondosan letakarták, hogy meg ne ártsa a hideg levegő) és hipp-hopp, meg sem álltak, míg Isten templomát el nem érték. Azt mondták: *keresztelni viszik* az apróságot.

Isten házában gyönyörű, mélyértelmű szertartást tett vele Isten embere, a pap.

Az ünnepélyes figyelmeztetés után: «ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat: szeresd a te Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből; felebarátodat pedig, mint tennenmagadat» — a pap kérdéseire keresztapja felelt helyette s először három tagadó válaszban ellenmondott az ördögnek, az ördög cselekedeteinek és pompáinak, aztán pedig három igenlő válaszban hitvallást tett az Atya, Fiú, Szentlélek, a katolikus anya-szentegyház, szentek egyessége, bűnök bocsánata, test fel-támadása és az örök élet mellett. Ezután háromszor rálehelte a pap és nagy felhívást kiáltott: «Távozzál tőle, tisztátalan Lélek és adj helyet a Szentlélek Istennek!»

Kereszt jele a homlokán s a szíve fölött; azután fejére tett kézzel mond gyönyörű imát a pap, hogy kísértéstől, bűntől, Sátán törvetésétől védje meg őt az Úr ereje. Jelképes értelme az ajkára tett só-kristálynak: hogy minden romlástól ment maradjon. Az exorcismus után újabb evangéliumi jelkép: porból és nyálból készített sárral érinti fülét és orrát s mint Jézus a süketnémának, mondja most neki a pap: Effeta: nyíljál meg!

Stóláját nyujtva vezeti be őket a templomba a kereszt-kúthoz, ahol keresztapa megismétli a hármastagadást az ördöggel szemben s a hármastagadást. És most veszi a szenteltvízzel tele edényt az Úr embere és háromszor keresztalakban leöntve fejét, mondja a keresztelés szavait: *Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti!*

E pillanatban láthatatlan ott áll mellette az Úr Jézus és kezét Ócsike mellére teszi: Ez a lélek az enyém! És az eredeti bűn terhe eltűnik s a kisfiú lelkében a megszentelő kegyelem foglal helyet.

Ócsike arcvonásai édesapa, édesanya hasonlóságát hor-

dozzák: az emberarcot azoktól kapta, akiktől származott. Most élesen belényomódott lelkébe az Istenarc. — («Alkosunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra!») — Ezt az Istenarcot élete végéig őrzi, gondolzza, mélyíti a lélek minden művészetével; ez nyitja meg előtte majd egyszer, ha végetért az élet, az örök boldogságot.

Őcsikének születése pillanatától volt neve az emberi közösségben: édesapjának vezetékneve az övé is. Hívják Széchenyinek, Sárossynak, Horváthnak, Kovácsnak, Kissnek. A keresztségben Isten fiává fogadták, mennyei honpolgárságot kap és ezt bizonyító új nevet: keresztnévet. A Laci, Pisti, Gyuszi nevek rég megdicsőült szentek nevei. Az Isten szentje a nevét adja a kicsi embernek és melléje áll, mint a védőszentje, hogy imájával, segítségével egész életén át támogassa. A földön pedig a keresztszülők lépnek az oldala mellé: keresztnységének földi pártfogói.

Mert a keresztség szentségének felvétele nem egyszer történt, elmuló aktus: eltörlése az eredeti bűnnek, kegyelemmel telítés, keresztyén közösségbe való felvétel — és kész. *A keresztség életprogramm és életstílus.* Noblesse oblige! Őcsikének az élet különböző fázisain keresztül maradék nélkül *meg kell majd valósítania azt, amit a keresztségben fogadott*: élni kegyelmi életet, öntudatosan tartani az istenfiak magasabbrendű színvonalát, percről=percre újra *megkeresztelni a maga életét* és Istenhez kötött lélekkel vállalni a keresztnység minden következményét. Ő a jövőben nem gondolkozhatik máskép, mint keresztyén módon; nem beszélhet, nem élhet máskép, mint keresztyén módon; minden kérdésnek és nehézségnek evangéliumi, keresztyéni megoldását kell majd keresnie; világnézete, erkölcsisége, egész egyénisége keresztyén legyen; az legyen a magánélete, a kötelességteljesítése, a politikája. Aki egyszer magát Krisztusnak adta, nem nézhet vissza többé.

Következő nagy szentségi élménye az *első szentgyónása és szentáldozása* lesz. Ez is olyan élmény, amelynek folytatása van: belémagaslik az életébe, mindig újra vissza=vissza=tér és irányító, vezető motívummá válik.

Őcsike keresztyén. Keresztnysége nem abban áll, hogy felvette a keresztség szentségét, hanem abban, hogy ennek tudatában is él, megszentelő kegyelemben él és használja a kegyelem eszközeit. Megszentelő kegyelemben élni! Nem is olyan könnyű. Nem is olyan nehéz. Különösen nem nehéz, mióta megtalálta a módját annak, hogy fáradó lelkét

újra erősítse, s hogy az elveszített kegyelmet újra vissza= szerezzé. Őcsike az első szentgyónás idején drága ártatlan kicsi lélek; mi bűne lehet egy második elemistának! Igen, de később jönnek a nehéz küzdelmek és megpróbáltatások; mire ezek rázúdulnak, már hosszú gyakorlattal kezelnie kell tudni az életharcosok szentségét! Amikor «gyónnak a lilimok», akkor mögöttük ott áll eljövendő kamasz=ön= maguk és férfiönmaguk. Az első áldozók közel állnak az Istenhez, hiszen még nem volt idejük sem, alkalmuk sem, okuk sem arra, hogy eltávolodjanak tőle; majd az élet viha= raiban minden erejük megfeszítésével harcolni fognak ezért a közelségért! Őcsikének meg kell szoknia, hogy gyermeket, kamaszt, férfit a gyóntatószékben Krisztus vár, hogy meg= erősítse s ha kell, újjáépítse; oda kell szoknia a gyóntató= székhez, kitaposnia a feléje vezető utat, hogy később is, mindig is odataláljon. Őcsikének meg kell szoknia, hogy gyónni megy, valahányszor az lelkének igénye. Most kell megszoknia, míg könnyű gyónnia, hogy később, nehéz idő= ben is visszataláljon. Őcsikének kisfiú korában kell meg= tanulnia az önnevelés tudományát, hiszen később, amikor legjobban kellene, talán nem áll majd mellette nevelő gond= dal édesapa, édesanya; és ha ott állna is, a lelkét meg nem foghatja, erővel jóra nem hajlíthatja. Lelki önállóság, egyéni felelősség, önmaga lelki adminisztrálása súlyos tények és feladatok: mélyen, komolyan kell megtanulnia őket.

Az első szentgyónásban és az utána következő időszak= ban ismerkedik meg Őcsike a *lelkiatyával*: Isten papjával, aki ettől kezdve élete végéig lelki barátja, tanácsadója, irányí= tója lesz. Család és iskola összefogva igyekezzék odaszok= tatni őt egy papjához az Úrnak: mindig oda térjen vissza, mindig nála gyónjék, fel=felkeresse barátkozni, beszélgetni, életébe beledolgoztatni. Nem fontos ma még, de mérhetet= lenül fontos lesz később, az átalakulás viharzónájában ép= úgy, mint a küzdelmes férfiévekben, hogy egy pap álljon mellette, s mint lelkiatya felelősséggel, bizalmas baráti ismer= retségben vezesse a lelkét. Az állandó lelkiatya komoly igényné majd a 14—15 éves korban lesz; most kezdje azon= ban ismerni, megszokni, hogy amikor szükség lesz rá, akkor már élő igény legyen benne s akkor már legyen rég= től fogva állandó lelkiatya.

Legcsodálatosabb élménye az élő, szentségi Jézussal való találkozása. Milyen kár, hogy ez is csak később, a ser= dülőkor éveiben mélyül el igazán a lelkében! Nincsen ennek

párja, mása széles e világon sehol! Micsoda kincse a kereszténységnek az *Oltáriszentség*, amelyben maga az Istenember lakik közöttünk! «Aki eszi az én testemet és issza az én vére-met, énbennem marad és én őbenne! Amint engem küldött az Atya és én élek az Atya által, úgy, aki eszik engem, az is él énáltalam.» (János 6, 57.) — Micsoda kincse a katolikus hívőnek a szentáldozás, amelyben Krisztus egyesül velünk, s minden alkalommal újra megpecsételi, eleveníti és biztosítja a vele való belső egységet! Milyen csodálatos, ki-méríthetetlen mélység! Áldozik a nagy hittudós és borzongó hódolattal hajol a megfoghatatlan titkok fölé. Áldozik a szent és alázatos imádással zárja szívébe Krisztust. Áldozik a küzdő kamaszfiú és erősebb lesz és állja a viharzóna minden harcát. Áldozik Öcsike és átnemesedik az ő tisztasága és jósága, mert ő szereti a Jézuskát. Mindenki érti, mindenki igaz vággyal keresi és mindenki megtalálja benne azt, amire legnagyobb szüksége van.

Öcsike egész vallásos életét ettől kezdve az Oltáriszentségben köztünk lakó s a szentáldozásban velünk egyesülő Úr Jézus köré kell fűznie. Nincs kereszténység Krisztus nélkül, nincs igazi lelkiség ott, ahol nem Ővele táplálkozik az ember.

Kisfiú korának vége felé, közvetlenül a kamaszkor viharának kitörése előtt még egy óriási szentségi élményt nyújt Öcsikének az Egyház: a *bérmálás szentségéhez* hívja. És ezzel csodálatos módon kitünteti és felbecsüli: férfinak nevezi.

A természet rendje szerint majd csak 8—10 év múlva lesz férfi belőle. Az állam törvényei jó egy évtized múlva mondják majd nagykorúnak. Az Egyház pedig a 12—13 éves fiú elé áll és azt mondja: miles Christi! Krisztus katonája! lelkek világában férfinak becsüllek! A lelki nagykorúsítás tíz évvel megelőzi a földit.

Öcsike, és szerte a világon sokan, sokan öcsikék pedig komoly férfi-öntudattal válaszolnak erre. Öntudatos katolicizmus, hitnek, világnézetnek felelősséggel való megalapozása, a katolikus világlátás kiépítése; — harc a hitért, ha védeni kell; kitartás benne, ha szenvedni kell érte; — egyéniségének, jellemének tudatosan katolikus kidolgozása; — konstruktív gondolkodás, beszéd és viselkedés; — mindenben Isten gondolatainak keresése s egész életének Isten törvényeinek útmutatása alapján való berendezése. Öcsike nem lesz árulója hitének; nem lesz törvénytörő, vagy szabályok közt bünt keresve bujkáló; nem lesz gyáva, sem tehe-

tetlen játékbaba; nem lesz üresszívú és üresfejű jampec; nem lesz léha, könnyelmű, mint sok éretlen nagy kamasz. Öcsike felvette a bérmlás szentségét, magát a Szentlelket kapja segítőül, hogy a keresztségben fogadottakat maradék nélkül valósítani tudja: ő már nem tud más lenni ezentúl, mint Férfi, lélekben, jellemben, hitben, erkölcsös életben igazi katolikus férfi, aminek őt az Egyház a szentség feladásakor tisztelte.

Mélységes, csodálatos, a lelke mélyéig átgyűrő Isten-élmények! Micsoda erőt és fölényt adnak Öcsikének az étellel szemben!

IV.

Öcsike még egészen az *otthoné*.

Belőle sarjadt élete, hiszen az otthon az Isten emberteremtő műhelye. Belemélyesztette kis lélekgyökereit és éveken át, míg iskolába nem került, kizárólag az otthonból táplálkozott.

Föléje borult védően, mint ahogyan védően hajolnak az ember fölé a ház falai, tetője. Ami a kényes kicsi növény számára az üvegház, az volt az otthon Öcsike életében.

Később lett erős vára, ahonnan iskolába, a nagy életbe, hadjáratba kiindult s ahova pihenni vonult, ha elfáradt odakint, vagy védelmet keresve visszasietett, ha bántották az idegenben. Itt mindig a Szeretet várta.

Itt éltek, érte éltek a legszentebb, legigazibb ember-ideálok. A legnagyobb, legerősebb, legigazibb férfi az édesapja; a legszebb, legkedvesebb a világon az ő édesanyja. Vakon hisz nekik, vakon bízik bennük. Nincs előtte más tekintély, mint a szülei; az ő szavukkal, az ő akaratukkal szemben nem érvényesülhet más szó, más akarat. «Édesanyám így mondta!» — ez minden más érvnél erősebb Öcsike számára. «Apukám ezt így akarja!» — ez a legfőbb törvény. Figyeld meg Öcsikét, amikor meleg szemmel, bámulattal néz fel a szüleikre. Mennyi bizalom, ragaszkodás, szeretet van a tekintetében!

Ha te még egyszer így tudnál nézni apádra, anyádra! Ha azzal a régi, kisfiús bizalommal nyitnád feléjük szívedet! Ha még egyszer úgy egészen a magadénak, érted valónak éreznéd az otthont s úgy szeretnéd, mint kisfiúkorodban!

Öcsike is eljut majd a serdülés korában az otthontól való elidegenedés lelki problémájához. Amikor megdőlnek a

régi tekintélyek, elhalványulnak a régi ideálok, felborul a régi harmónia és valami öntudatlan, vad nyugtalanság húzza az embert előre, kifelé, messze, el, el! . . . Ő is rálép majd a fejlődő ifjúnak arra a sok-göröngyös útjára, amelyen a régi elveszített otthon helyett megy az ember új otthont keresni. Kinő a régi otthonából, amelynek ereje édesapja volt, lelke az édesanyja s ahol őt önzetlenül szerették azok, akiktől az életét kapta; — azután hosszú-hosszú éveken, talán évtizeden át vándorúton jár, míg megtalálja, megépíti a második otthonát, amelynek ő lesz ura és ereje, amelynek lelke az ő hitvese lesz, ajándékai és kincsei pedig az ő gyermekei. Ott újra nyugodt lesz és elégedett és boldog. De az valami új lesz, valami más, mint a régi volt! Gyermekkorának otthonát, amelyet édesanyja és édesapa szeretete melegített, soha többé vissza nem találja!

Istenem, ha a gyerekek jobban meg tudnák becsülni a családot s az otthont!

Tagore mondja: «Megálltam egy pillanatra magányos utamon a csillagfénynél s magam előtt láttam elterülve az elsötétült földet, amint karjaival körül fog számtalan otthont, bennük bölcsőkkel és ágyakkal, anyai szívekkel és esti lámpákkal és fiatal életekkel, melyek örvendeznek olyan örömmel, mely mitsem tud róla, hogy mily értékes a világnak».

Ócsike azért boldog, mert nem tudja, hogy az édesanya szeretetének melegével betöltött otthon kincsének lenni: a boldogság. Később, ha elveszítette, sírni fog utána és keresni fogja élete végéig. De hiába keresi. *Otthonunk, édesanyánk, édesapánk csak egyszer van. Csak egy van.*

Kamaszka, a te szívedben talán ott zakatol már az a nyugtalanság, amely szűknek mutatja az otthont, szűrkének és unalmasnak a szülőket és a család életét és egyre arra uszít, hogy tágítsd a magad életkörét s kifelé húz az otthonból. Tudatosan harcolj ellene! Egy gondolattal meg ne bántsd, egy mozdulattal szembe ne kerülj vele! Férfikorodban a tíz körmöddel ásnád ki a sírból apádat, anyádat, hogy kamaszkori durvaságokért még egyszer bocsánatot kérj tőlük; a véredet odaadnád malternek, ha azzal fel tudnád építeni még egyszer gyermekkorod boldog otthonát! Szeresd, becsüld, akard szeretni és becsülni otthonodat s az embertőt, amelyről sarjadtál!

Ócsike világa az élet utolsó gondtalan, zavartalan és boldog korszaka.

5. Csodamotorok az emberben.

Egyenes úton százas tempóval rohan az autó. Egyenletesen bűg a motor, a volánnál ülő ember figyelmét a kormánykerékre s az útra összpontosítja. A motor az autó szíve. Míg rendben dobog, nincs semmi baj.

A modern idők mesebeli sárkánya: a háborús vadászgép 6—700 kilométert száguld be óránként. A pilóta keze a gépen. Míg a motor, a gép szíve, egyenletes bűgásával jelzi, hogy egészséges, hogy mindent elbír, addig az ember ura levegőnek, magasságnak, távolságnak. Ha rendetlenül ver, vagy kihagy a szív, akkor baj van! Élet és halál függ az acélszívtől!

Emberi testben szünet nélkül dobog a szív. Tik-tak, tik-tak. Löki szét a vért a szervezetbe, s a vérrel az egészséget, az életet! Ha beteghez orvost hívnak, az első, amit meghallgat gondos aggodással: a szív dobogása. Baj van, ha rendetlenül ver; ha megáll: az a halál. Mert az emberi test mozgató motorja a szív; legértékesebb folyadékja a világnak: a vér. Benne az élet...

Igy tanította a régi orvostudomány. Így hitte sokáig az emberiség.

Igen ám, csakhogy az emberi test ezerszer komplikáltabb, titokzatosabb, mint az autó vagy a repülőgép motorja. Mi a legnagyszerűbb acélgép, vagy a legfinomabb precíziós műszer a sejtekből összetett, minden centiméternyi vonalon újabb csodákat hordozó emberi szervezethez képest! Ennek mechanikusa maga az Isten! Minden kicsi részének kidolgozása, működése érthetetlen csoda!

Az ember egészségének őre az orvos. De nemcsak a doktor bácsi, aki hőmérőt dug a hónunk alá, kiölteti nyelvünket, aztán levetkőztet és hosszan kopogtatja a hátunkat és közben nagyokat kell parancsszóra sóhajtanunk... Ő a gyakorló-orvos, az egészség-hadsereg rohamosztagosa, aki közvetlenül harcban áll a betegségekkel. Van másik orvos is, akit mi nem ismerünk: a laboratóriumok fehérköpenyes tudósa. Nap mint nap ott ül a kísérletezőasztal mellett, és mér, adagol porokat és cseppeket, új vegyületeket kever, amelyeket kis fehér tengerinyulakon, meg egereken, meg kutyan, tyúkon, kakason próbál ki. Száz meg száz kísérleti állat szenved és pusztul el a keze alatt, míg egyszerre ragyogó szemmel az íróasztalához rohan és nagyon okos, tudományos cikket ír korszakot alkotó nagy felfedezéséről. És a

cikk nyomán sok ezer rohamosztagos doktor bácsi új orvossággal indít győzedelmes támadást valamilyen betegség ellen, amellyel eddig hiába küzdött a tudomány . . .

A laboratóriumi asztal mellett az élet titkainak ismertetéért harcolnak a fehérköpenyes tudósok. A nagy ősorvosok: a görög Hippokrates, az arab Avicenna, a római Galenus, vagy a középkor orvos=zenije, Paracelsus, nagyobb jótevői az emberiségnek, mint birodalínakat megdöntő hadvezérek vagy császárok. Ezek nyomaiban a halál arat; az orvosok az életet viszik diadalra!

A laboratórium tudósai az agyvelő, a szív, tüdő, vese vizsgálata mellett már régóta gyanakvó szemmel néztek a szervezetben itt is, ott is feltalálható titokzatos kis mirigyekre, amelyek nem álltak összeköttetésben semmiféle szervvel, nem volt kivezető csövük vagy nyílásuk, látszólag semmi értelme sem volt a létezésüknek, de ha hiányoztak vagy megsérültek, különböző súlyos betegségek léptek fel azonnal. Albrecht Haller, Theofil Bordeaux, Berthold orvos a kísérleteik nyomán próbálták is felhívni a tudományos világ figyelmét ezekre az ismeretlen mirigyekre, de kevés sikerrel. Nagy eredményt végre ötven évvel ezelőtt a párisi biológiai társaság egy emlékezetes ülésén a 72 esztendőű Brown-Séquard professzor ért el, — igaz, hogy nem olyan formában, mint szeretne volna. Amikor u. i. azt bizonyítgatta, hogy állati mirigykivonattal megfiatalította önmagát, egetverő gúnycakaj tört ki világszerte. És mégis a kinevetett professzor lökte meg az újirányú tudományos munkát: az emberi testben elrejtett csodamotorok mélyebb tanulmányozását.

Az elmúlt ötven év az orvostudományt csodálatos új kincsekkel gazdagította. De be kell vallanunk, hogy még mindig nagyon sokat nem tudunk!

Egy azonban bizonyos lett. Hogy nem a szív az emberi test legfontosabb motorja és nem a vér a legdrágább folyadék, az élet hordozója. Szívnél fontosabb titokzatos mirigyek dolgoznak a szervezetben; vérnél fontosabb ezeknek a mirigyeknek váladéka.

Az emberi test csodamotorjairól azért érdemes külön fejezetet írnom, mert ennek alapján sok nehéz kérdést tisztábban értesz majd és sok levegőben lógó kérdőjelre találsz magyarázatot. Kérlek, olvasd el figyelmesen, még akkor is, ha talán unalmasnak találod. Nem fogod megbánni.

Az emberben születése pillanatában ott dobog, dolgozik

már a nagy motor: a szív. Lük=tet, dob=ban és löki szét a vért a pici test minden részébe; élteti a parányi sejteket, amelyekből az egész test össze van rakva. Fuldokló sírás tör fel az újszülött torkából; — nem, nem a torkából, sokkal mélyebbről, hiszen ezzel a sírással hatol levegő először a tüdőbe s a lélekzés szerve megkezdzi működését . . .

A csecsemő szervezetében elszórva parányi csodamotórok. *Belsőelválasztásos mirigyeknek* hívja őket az orvos=tudomány.

Tudod, mi az a mirígy, úgy=e? Így hívnak minden olyan szervet, amely valamilyen váladékot készít. A vérből meríti nyersanyagát és csodálatosan finom kémiai munkával a maga sajátos termékévé alakítja át.

Kétféle mirígyeink vannak. Az első csoportba azok tartoznak, amelyeknek kivezetőcsövük van s ezen keresztül a váladékuk a szervezet egy más helyére vezetődik. Így a könnymirigyek a sós könnyeket a szem felületére, a verejtékmirigyek az izzadságot a bőr felületére, a máj az epét a belekbe stb. juttatják. A másik csoportja a mirigyeknek volt az, amely századokon át kérdőjelként meredt a kutatóra: mirígy=szerkezetű kicsi valamik, amelyeknek azonban nincs semerre kivezetőcsövük. Mennyit törte a fejét az orvos és a biológus! Végre rájöttek, hogy ezek a furcsa mirigyek váladékukat a sejtek között levő nyirokereken át egyenesen a véráramba juttatják. Innen kapták a nevüket: *belsőelválasztásos* vagy *belsőszekreciós* mirigyek. Megjegyzem, vannak köztük olyanok is, amelyek *belsőelválasztást* is végeznek, de amellet egy másféle termékük részére rendes kivezetőcsövük is van (pl. a hasnyálmirígy, vagy az ivarmirígy).

Valamennyi *belsőelválasztásos* mirígynek sajátos váladéka van; mindegyiké különbözik az összes többiétől. Valamennyit közös névvel *hormonnak* nevezték el a felfedezőik. (Ez a név a «hormao» görög igéből származik, ami annyit tesz: *serkentek*; tehát a *hormon* név értelme: *serkentő*. Mert a legtöbb hormon más-más téren az életműködést serkenti.) — A hormonok tehát a véráramba jutnak és a rohanó vérral elkerülnek a szervezet minden helyére. És sokszor a mirígytól egészen távol, a legmeglepőbb helyeken és a legmeglepőbb módokon fejtik ki hatásukat. Ezer és ezer tudós orvos hajolt a kísérletezőasztalok fölé; ezer meg ezer kis áldozat=állat pusztult el a fantasztikusan érdekes kísérletek alatt, míg lassan a kérdések serege tisztázódott s a legtöbb hormonról tudjuk már, hogy mire jó. És növekvő bá-

mulattal állapította meg a tudós világ, hogy az emberi élet legfontosabb jelenségeit egy-egy parányi belsőelválasztásos mirígy irányítja és hogy a mirígy erősebb, mint a szív és a hormon értékesebb, mint a vér. (Egymilliárdos higitása is már hatásosnak bizonyult!)

Hormonképző, belsőszekréciós mirígyeink a következők: agyalapi mirígy, tobozmirígy, pajzsmirígy, mellékpajzsmirígy, csecsemőmirígy, hasnyálmirígy, máj, ivarmirígy, lép, sőt a szív maga is.

Nem egyforma a működésük időtartama. Van olyan, amely születésünkkor még pihen és csak évek sora után fog működni; mások egy idő múlva lejárnak, mert teljesítették hivatásukat: ezek akkor kikapcsolódnak a nagy mirígy-koncertből.

Mert ne gondoljátok, hogy egymástól egészen függetlenül, egymásról mit sem tudva és egymással semmit nem törődve dolgozik a maga helyén egy-egy kis motor. Ellenkezőleg, a legcsodálatosabb összhangban működnek és egyik a másikra sokszor meglepő módon hatással van. Vezérik az agyalapi mirígyet ismerik el: olyan közöttük, mint a jó őrsvezető az őrseben. Központja és legfőbb irányítója az egész mirígyrendszernek, összehangolja őket és hol serkenti, hol visszatartja, amint a szervezet érdeke kívánja. Mert az emberi szervezet nagyon kényes portéka ám! Ha egyetlen mirígyben valami kis rendellenesség keletkezik, úgy, hogy a kellenél több, vagy kevesebb hormont juttat a véráramba, azonnal megérzi az egész szervezet: betegségek lépnek fel, sőt halálveszedelem állhat elő! Viszont ha minden rendben megy, az összhang tökéletes és az összes motorok működése hibátlan, akkor az ember szinte érzi az egészséget: ilyenkor van az a szavakkal ki nem fejezhető jó érzésünk, amelyben van erő is, öröm is, önbizalom is, olyan mindent-vállalok és mindent-kibírok-készség is. Ilyenkor szeretné az ember felrántani az ablakot és kikiáltani rajta: Erős vagyok! Fiatal vagyok! Egészséges vagyok! Haj, élet, haj! Harcra hívlak!... — Mindezt azért, mert az élet meséi, kicsi mirigyek, akadály nélkül, tökéletesen teljesítik feladatukat.

S mivel az ember test és lélek s a lélek az idegrendszeren át dolgozik a testtel, az idegrendszer kiépítésére és működésére pedig több belsőszekréciós mirígy hormonja is hatással van, ezért az ember jellemének alakulása, szellemi képességei, temperamentuma és sok más szorosan lelki adottsága és

működése szintén összefügg a csodamotorok munkájával. A lélek ugyan fölüenyés úr, amely beteg testtel, akadozó motorrendszerrel is nagystilú eredményeket tud elérni, de ha egészséges a szervezet és minden porcikája, akkor mennyivel könnyebben, kevesebb erőfeszítéssel éri el eredményeit!

Elöttem Tangl Harald könyve: «A hormon és az ember». Forгатom lapjait és pontosan az ő adataihoz igazodva, az egyes mirigyekről néhány közelebbi érdekes leleplezést is adok számodra.

Az agyalapi mirigy vagy hypophysis. Babszemnagyságú $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ gramm súlyú mirigyke; a fej közepén, az agyvelő alsó felszínéről lóg le vékony kocsányon. Az ember növekedésének legfőbb szabályozója; betegsége óriásokat vagy törpéket formál. — Mint legfőbb szabályozó szerv ügyel valamennyi hormonális folyamat egyensúlyára. Kísérletekkel mutatták ki hatását az ivarmirigyekre, a pajzsmirigyre és mellékpajzsmirigyre, a hasnyálmirigyre, mellékvesékre. — Hatása van a vérnyomás emelkedésére. — Sűrű haj=erdő vagy kopasz koponya a hypophysis egyik hormonjától függ. — Szabályozza a vér bróm=tartalmát és ezen keresztül az ébrenlétet és az alvást. — Hatása van a szervezet fehérje=, cukor=, zsír=, vízforgalmára. — Az idegrendszer központjaira való hatása is rendkívül fontos, hiszen egész szellemi életünk az idegrendszer segítségével bonyolódik! — Már eddig tízféle, egymástól egészen különböző hormonját ismerik s minden belsőelválasztásos működésben kimutatták szerepét. Az egész belsőelválasztásos rendszer központja; kicsiségeben az emberi szervezet legfontosabb, legfőbb motorja!

A tobozmirigy, vagy epiphysis, alig kéttized grammnyi testecske, szintén a fejben, az agyvelő közepe táján helyezkedik el. Egyike azon motoroknak, amelyek csak a gyermekkorban működnek, a serdülés idején lassan lejárnak és megszüntetik a hormontermelést. Sportkifejezéssel úgy mondhatnám: stafétát fut az ivarmiriggyel. Mert a csecsemő=, kisdéd=, gyermekkor évein át az ő hormonjának hatása alatt fejlődik szabályosan, egyenlő módon az egész szervezet: csontok, izmok, idegek, életműszerek. Egyetlen motor van, amelyet viszont pont a tobozmirigy hormonia kárhóztat tétlenségre: az ivarmirigy. Érdekes, hogy mindaddig, míg a tobozmirigy hormonia át= meg átjárta a szervezetet, addig az ivarmirigy hosszú évek során tétlenül állt; csak akkor indul lassan működésnek, amikor a tobozmirigy kezd lejárni és a véráramban egyre kevesebb hormonia kering. Ekkor aztán

az ivarmirigy fokozatosan átveszi tőle a szervezet fejlődésének irányításában játszott szerepét. Gyermekmirigy helyett jön a felnőttek motorja . . .

A *csecsemőmirigy* vagy thymus, amelyet a nyak alsó végénél, a mellcsont alatt találsz, húséges kollégája és sors-társa az előbbinek. (Abban is társak, hogy működésükről és hatásaikról egyformán keveset tudunk még. Pedig a csecsemőmirigy két ezer év óta ismeri az orvos, hiszen a szervezetnek egyik legrégebb nyirokszerve!) — Annyi bizonyos, hogy a fehérvérsejtek egy fajtája, a lymphocyta, ennek a mirigynek műhelyében készül. Az is bizonyos, hogy erőteljesen működik és fejlődik maga is egészen a serdülés koráig: 25 gramm súlyt is elér. Amint azonban a tobozmirigy hormonjától felszabadulva, az ivarmirigy megkezdí működését, egyszerre akadozik, majd visszafejlődik és lejár a csecsemőmirigy. A gyermekkorban ő épített; aztán: a mór megtette kötelességét, a mór mehet.

A *pajzsmirigy* a nyakon, a gége előtt fekszik. Hej, mennyi gondot okozott századokon át az orvosoknak! Születéskor még alig két grammnyi; a gyermekkor éveiben lassan növekszik; a serdülés idején azonban egyszerre meugrik és régi súlyának tizenháromszorosára nő meg, úgy, hogy 25—60 gramm a súlya. Sok kísérletezés után az amerikai Kendall fejtette meg a titkát, miután előtte kígyóbékát kiáltottak rá és legalább huszonötféle működést tulajdonítottak neki. Kendall óta tudjuk, hogy a pajzsmirigy a vérből kiszűri a jódot és szerves vegyületté alakítja át. Hogy ez a tevékenysége mennyire fontos, azt akkor értjük meg igazán, ha elgondoljuk, milyen rendkívül nagy a szervezet érzékenysége a jóddal szemben. Az alpesi hegyvidék törpenövésű, hülye kretinjei szomorú példái annak, mivé torzul az ember, ha a pajzsmirigye nem juttat elegendő hormont a szervezetébe. A rendellenesen megnövekedett pajzsmirigy a golyva okozója; ha kelleténél több hormont kever a vérbe, az már súlyos mérgezést jelent s következtében a Basedow-kór lép fel. Megfigyelések bizonyítják, hogy a szervezetben történő égéseket, anyagcsere-folyamatokat is a pajzsmirigy szabályozza s gondoskodik arról, hogy a szükséges életenergia állandóan rendelkezésre álljon. Az évszakokhoz való alkalmazkodás tudománya is itt székel. Bizonyítja az a tény, hogy az állatok világában a pajzsmirigy irányítja a téli álmat is, meg az emlősök és madarak vedlését, amikor új évszakhoz új ruhát cserélnek.

A pajzsmirigylebernyeg hátulsó részén négy rizsszem-nagyságú barna csomócska: a *mellékpajzsmirigyek*. A szervezetnek a környezethez való alkalmazkodása óriási feladat; ebben vannak a pajzsmirigy segítségére. Önálló hatáskörük a vér mésztartalmának szabályozása. (Hogy ez nem is olyan kicsi dolog, észreveheted abból, hogy általában száz köbcentiméter vérben 10 milligramm a calcium; ha 8 milligramm alá csökken, görcs jelentkezik; ha 5 milligrammig süllyed, az halált jelent!) — Itt van a szervezet hőszabályozó központja is. Azonkívül angol kutatók szerint a mellékpajzsmirigy hormonjának méregtelenítő hatása is van. Parányi, és mégis mennyire fontos szervek! Csodamotorok!

A szervezetben lefelé haladva, most a belső háztartásban fontos további motorokra bukkanunk.

A *hasnyálmirigy, vagy pankreas* a gyomor mögött vízszintesen fekvő 75—100 gramm súlyú szerv, tehát a nagyobb mirigyek közé tartozik. Egyik fő feladata, hogy a vérnek cukortartalmát szabályozza. Banting, Best és Collip, a három amerikai orvos nagy ajándékot nyújtott az emberiségnek azzal, hogy hasnyálmirigy-hormont: az insulint, ezer és ezer cukorbeteg életének megmentőjét, kivonták és gyógyszerként forgalomba hozták. Nobel-díjat kaptak érte. A hasnyálmirigy másik hormonja körül most folyik még a serény kutatómunka. Ez a hormon a paraszimpatikus idegrendszer izgatása által a szívverést lassítja és csökkenti a vérnyomást. Hatalmas távlatok nyílnak még itt is a laboratóriumok fehérköpenyes kutatója előtt.

A *máj* hormonja növeli és egyensúlyban tartja a vörösvérsejtek számát s a vérszegénység átkától védi meg az embert. Másfajta hormonja pedig a növekedésre van feltűnően nagy hatással. Sok titok rejlik még a májban! Magyar orvosok is: Bencze, Tangl, Ludányi, Kokas és mások faredoznak a titkok bontogatásával.

A *lép* pedig maga a Titok. Mint nyirokszerv, sokkal nehezebben kezelhető és vizsgálható a többi mirigyeknél s talán ez az oka, hogy ma sem tudunk róla többet, mint tudtak eleink ezer évvel ezelőtt. Öreg professzorok kedves fogós kérdése volt szigorlatok alkalmával: No, beszéljen hát a lép működéséről!

A két *mellékvese* a vesék felső végén található, összesen 7—12 grammot nyomó kicsi szerv. A baloldali félholdalakú, a jobboldali pedig úgy ül a vesén, mintha sapkája lenne. (Megjegyzem, a nevük nem jó, mert a vesékhez semmi

közük sincsen!) — A mellékvese hormonja, az adrenalin volt a legelső hormon, amelyet a tudósok mesterségesen is elő tudtak állítani. Ez a hormon a szimpatikus idegrendszer idegvégződéseire hat, és így azoknak a szerveknek életjelenségeit szabályozza, amelyek a mi akaratunktól függetlenül dolgoznak: szív, belek, vérerek. Nagyon érdekes Tangl leírása arról a pillanatról, amikor az állatot vagy embert fájdalom, félelem, izgalom éri hirtelen: «Ilyenkor, mondhatnám, készülségi állapotba kerül a szervezet, mozgósítja a szükséges tartalékokat, hogy a kellő időben és mennyiségben minden a megfelelő helyre jusson. A szív szaporábban működik, hogy ilymódon az izmokat jobban ellássa vérrel, a szükséges tápanyagokkal és oxigénnel. Hogy kellő mennyiségű vér álljon rendelkezésre, a bőr és a mirigyek erei összehúzódnak s pillanatnyilag, a felesleges munka elkerülése céljából, a bélmozgás megáll. A májból a cukortartalék mozgósítódik, hogy elegendő mennyiségben álljon a sejtek rendelkezésére a cukor . . . Tehát rövid idő alatt a szervezet felkészül a lehető legnagyobb munkateljesítményre, hogy kellőképpen védekezhessen . . .» A szervezetnek ezt a mozgósítását, hadiállapotba való helyezését az adrenalin végzi. A mellékvese másik hormonja, a cortin, az elfáradást szünteti meg azzal, hogy hatástalanítja az izmok működése közben keletkező, elfáradást okozó termékeket. A cortin életet meghosszabbító hatását is kísérletek hosszú sora kutatja. És a tudósok újabb meg újabb meglepetésekre lehetnek elkészülve, mert a mellékveséről még a tudnivalóknak csak kis része ismeretes.

Az ivarmirigyek. Elhelyezési sorrendben legalsók, de jelentőségben bizony nem utolsók. Nemző szervek, emberteremtés eszközei: bennük terem az életmag, amelyből az új ember származik. Kétféle életmag, kétféle a szerv is, amelyben készülnek. Leánynak, édesanyának szervezetében a hashártyához tapadva ott a *petefészek*; — fiúban, férfin a test zárt szekrényén kívül, a herezacskóban elhelyezve a két *here*. A herének egyik részét, az ú. n. Steinach-féle köztisejteket összeségét nevezik *pubertásmirigynek* is. A herék épúgy, mint a hasnyálmirigy, kettős működésű szervek: külsőszekréciós, mert ondószálat, életmagokat termelnek s ezeket kis cső vezeti el a szervezet más részébe, és belsőszekréciós, mert hormont termelnek. A herék történetét már a tobozmiriggyel kapcsolatban kezdtem mondani: a tobozmirigy hormonja u. i. a serdülés korának kezdetéig, tehát

13—14 éves korig akadályozza az ivarmirigyek működésbe lépését. A serdülés kapujában történik a váltás: míg a gyermekszervezet növekedését, arányos fejlődését a tobozmirígy hormonja dolgozta, most a feladatot átveszi tőle a herehormon és a gyermektestet néhány év leforgása alatt átépíti férfitestté, kisleányt férfivá. Tobozmirígy és csecsemőmirígy nyugodtan lelassíthat, majd megállhat, mert munkájukat nagyobb arányban, felnőtt emberben folytatja az ivarmirígy. Hormonja az androsteron; ez az, ami kiépíti és aztán az élet végéig megőrzi a férfiban a Férfit.

Ime az emberi szervezetbe beépített csodamotorok! Ötven éve kutatja a tudomány és szenzációs felfedezések sorát mutatja fel eddig is. A jövő orvosaira, a laboratóriumok fehérkabátos munkásaira szédítő lehetőségek várnak e téren, hiszen még legalább további ötven évre való titkot rejtnek magukban a csodálatos kis motorok.

Látod, az Isten úgy neveli az embert, mint a kisleánnyal játszó édesanyja. Eldugja az almát, a cukrot, játékot és elindítja, buzdítja a kisleányt: Keresd, Palkó, keresd! És micsoda diadal, ha a szerető kéz elrejtette kincsekből sikerül egyet megtalálnia! — Isten is eldugja az ő ajándékait a nagy természetbe: földbe, kövekbe, fémekbe, élőbe. Azután nekiindítja az embert: «... töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a földön!...» Mintha mondaná: Keresd, ember, keresd! És az ember nekiáll és keresi a természetben Isten titkait. Egyik megtalálja a vasat, másik a búzát, amelyből a kenyér lesz, a harmadik a gőzt, negyedik a villamosságot, ötödik a hormont... Nagyban és a kicsi dolgokban egyaránt csodálatos az Isten gazdagsága, kimeríthetetlen a kincstára! Nézd a csodamotorokat: csak egyik-másikat ismeri félig az ember és máris mennyi erő, élet, egészség bennük!

Emberé a munka, a kutatómunka, Istené az áldás.

6. Viharzóna.

A haladás törvénye: régi formáknak el kell pusztulniuk, hogy helyüket átadják az eggyel magasabbrendűnek, amely bennük pihent, belőlük fejlődött és szerves folytatása az előtte járó formának.

A kisleány az élet első csúcsteljesítménye. Hiánytalanul egész, kiegyensúlyozott, tökéletes kicsi emberalak.

Tizenegy éves. Öcsike!

Csak úgy sugárzik a fiú=erőtől! Nézd a játszótéren: minden idegével hogy benne feszül a mindig mozgó, rohanó, fiús játékban! — Nézd az iskolában: mennyi huncutság és mennyi nagyot=akarás! — Nézd otthon: milyen hűséges szeretet, ragaszkodás, mennyi jóság! — Nézd a templomban: mennyi tiszta, igaz áhítat! — Nézd a könyvei között: mennyi mohó éhség, érdeklődés, a gyermekfantáziának micsoda vad munkája! — Nézz a szemébe: nincsen benne hazugság, tettetés, nincs lázadás, nincs bujkáló alattomoság! Krisztálytisztá a szeme, amilyen a lelke is . . .

De az évek mennek tovább. Tizenkettő . . . Tizenhárom . . .

Az energiák nőnek, feszülnek, a kisfiú egyre fiúsabb. Kongregációban, cserkészetben, szívgyárdában micsoda lelkes munkája folyik! Tombol benne a tavaszi erő! A szeme, mint a gyíké: eleven, tüzes érdeklődéssel kutatja az élet új meg új kérdéseit s egyre nagyobb kíváncsisággal bontogatja az elrejtett titkokat. Ez már nem «gyermek» többé: *itt a Fiú már az Életet magát ostromolja!*

Praepubertas korának hívja a tudomány ezeket az éveket, amelyek a kisfiú=korszakot a serdülés korával összekötik. Az élet legromantikussabb és legvadabb kora, amelyben gáttalan száguld előre az embercsikó.

Aztán jön a serdülés kora és szétbontja mindazt, ami Öcsikében kedves, fiús, gyermekes volt. Nagy vetkőződésben dobálja el magától a gyermek drága értékeit és néhány nagyon nehéz évnek belső, átalakító harcai után beleöltözködik a Férfibe. *Bomlik, elpusztul a régi emberforma és az átmeneti rút időszak után lassan kibontakozik az új forma: a férfié.*

Nagy út, hosszú vándorlás Öcsike korától a férfikorig! Kamaszok útja.

A te utad, pajtás.

«A serdülőkor viharzónája.»

Valóban úgy jön, mint a nyári zivatar. Hirtelen=váratlan kerekedik, nincs előhírnöke, nincsenek hosszan készítő jelei. Mire észreveszed, benne vagy.

Ha az előző fejezetet a csodamotorokról figyelmesen elolvastad, akkor minden olyan természetes és érthető! A motorok tevékenységének egyszerű leírása: egy darabka az életed történelméből.

Életed első esztendejében legfőbb működők az anyagcsere-szervek.

Az első év végén már a pajzsmirigy erőteljes működése jellemző.

Négy éves korban a tobozmirigy és a hypophysis lesz urrá a szervezetben és irányítja az erőteljes növekedést. Innen kezdve a gyerekekévek lezártáig harmonikus együttműködésben vannak az összes csodamotorok; csak az ivarmirigyek pihennek még tétlen.

Tizenkét=tizenhárom év. A pajzsmirigy fokozott erőfeszítésének hatása alatt a praepubertas jelenségei lépnek fel hirtelen: meggyorsuló növés, az idegrendszer ingerlékenysége nő, az izmok gyorsabban fáradnak, az ivarmirigyek, miután a tobozmirigy működésének csökkenésével hormonjából egyre kevesebb van a vérben, lassan működésbe lendülnek; változás a bőrön, a hajon; az anyagcsere-szervek nagy próbatétele. Az agyalapi mirigy lázas tevékenységben: a kis motorok harmóniájának megőrzése most a legnehezebb karmesteri feladat!

Gyors ütemben fejlődik vissza a csecsemőmirigy, lelassít a tobozmirigy. A következő évek az ivarmirigyek nagy-szerű harcát látják az elsőbbségért. A herehormon megjelenik a vérben. Mintha harci kürtöt fújtak volna, fut végig egyszerre a felhívás a csontokon, izmokon, szerveken, sejteken: Hajrá! Előre! Mindenki munkára! Férfit építünk!

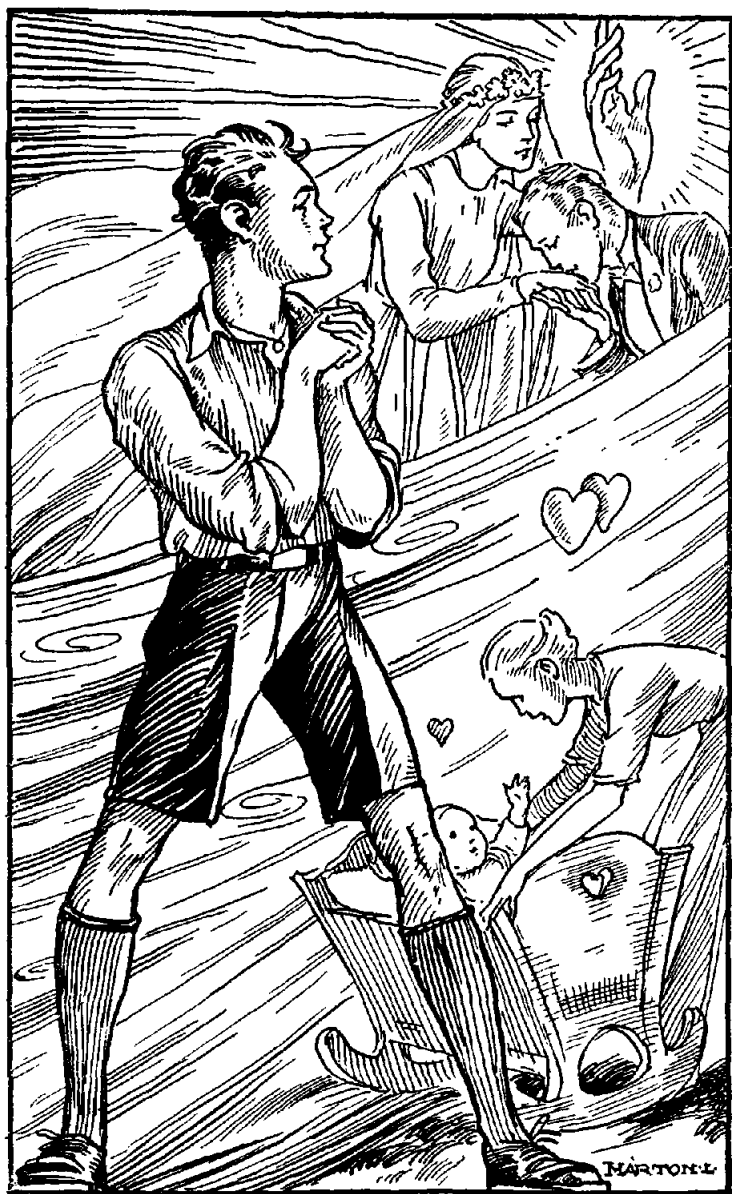
Nincsen építés bontás nélkül. «Régi formáknak el kell pusztulniuk . . . »

Bontás és építés együtt: micsoda vad iramú, nehéz munka!

Láttuk a belsőszekreciós mirigyeknél: ha csak egy is közülük a szabályosnál valamivel többet vagy kevesebbet termel a hormonjából, a disharmónia megrázza az egész szervezetet s nyomában felemeli fejét a Betegség. Hát mi lehet ott bent most, amikor két mirigy fokozatosan kikapcsolódik s megszünteti hormontermelését, s ugyanakkor megindul egy új, amely eddig mozdulatlan állt és új, építő hormonja elárasztja a vért! Micsoda feszültség, kavargás, vad küzdelmek, micsoda vihar! Évekig tart, míg a harmónia nagy nehezen újra helyreáll!

Ezért van, hogy

«... egy reggel fáj az ébredés, a rácsos gyermekágy rövid, a ruha szűk, cipő szorít! Szemrebbenés: nő láb, ököl,

szemrebbenés: nő agy, kebel, a lélek éhes szája nő, a vérnek árja gáttalan, bilincstelen, bánattalan! . . .»

A herehormon forradalmosítja a szervezetet. Négy év alatt gyermekből férfit kell építeni! Átdolgozni a csontokat, izmokat, véredényeket, idegeket, összes szerveket! Átszerelni a gondolkodást, átkalapálni jellemét, kibontani az értelmi és lelki vonalon is a férfit!

Viharzóna.

A teremő vihar ideje!

Ez a kamaszkor. Úgy-e, nagyszerű?

Soha ennyi erő nem lesz többé benned, mint a serdülés éveiben. Óriási erőtartalmakat halmozott a természet a nagy építéshez.

Soha még egyszer olyan mindent legyőzően egészséges nem leszel, mint a viharzóna idején. Orvosi statisztikák mutatják, hogy a serdülés esztendőiben aránylag a legritkább a haláleset. És a férfi=emberiség legegészségesebb életkora a 17-ik életév. A serdülés kora felfokoz az emberben minden vitális erőt.

És valahogy úgy vagyunk ezzel is, mint a nagy műhelylyel, amelyben művészi, csodálatos műszereket gyártanak. A kívül figyelő csak a kopácsolás, kalapálás, gépszakatozás lármáját hallja, s csak azt látja, hogy a kémény ontja a füstöt, kormot. Nem is sejti, hogy odabent műrecek fölé hajolnak finomkezü emberek . . . Szülők, tanárok, ismerősök a kamaszfiúnál is csak azt veszik észre, hogy esetlen, durva, ellustult, hogy hazudik, hogy szemtelen a viselkedése, hogy felvág és még bűnbe is keveredik, csakhogy felnőttnek lássék. Ki sejti, hogy odabent szervezetben is, lélekben is csodálatosan finom építő munka folyik? Hogy műrecek készül, Isten legszebb gondolata: Férfi?

Az ivarmirigyek működésének megindulásával és a herehormonnak a véráramban való megjelenésével kezdetét veszi a nagy átépítés. Első figyelmeztető jele: *a másodlagos nemi jellegek erőteljes kiütőközése.*

«Másodlagos nemi jellegek.» Hm. Mi ez?

Nézd: a fiúnak és a kisleánynak testi felépítése már pályás korától alapvető különbségeket mutat. Ez természetes. Egyikből férfi lesz: mindennapi kenyérért küzdő, étellel harcoló, népe történelmét vállain hordozó. A másiktól asszony: édesanya, aki gyermekét hordozza méhében, világra

hozza, táplálja, nevelgeti. Gondolj a porzós és termős virág nagy szerkezeti különbözőségére! — Ez az anatómiailag kezdettől meglévő különbség a serdülés korában, a felnőtt építése munkájának kezdetén már erős hangsúlyozását találja. A másodlagos nemi jellegek ugyanis olyan sajátosságok, amelyek a fiúban az eljövendő férfit, a kisleányban az eljövendő asszonyt, édesanyját hangsúlyozzák és dolgozzák.

A serdülő fiúnál jelentkező másodlagos nemi jellemvonások a következők:

A csontrendszer a csontok hossz tengelye irányában hirtelen növekedésnek indul. Milyen nyurga lesz pár hónap alatt a nemrégén még egészen arányos testű fiú! Egyszerre minden kabátujj könyökig ér, kurta a nadrág, kicsi a cipő. A törzs kevésbé, inkább a végtagok fejlődnek; s miután az ember magasságát a hordozó oszlopoknak, a lábaknak hosszúsága határozza meg, *szembetűnő a kamaszfiú gyors növése.* — Erőteljesen fejlődik az izomrendszer is. A test vonalai élesek, szögletesek; már most jelentkezik a férfire annyira jellemző, lefelé keskenyedő törzs-alaprajz (a vállak szélesebbek, mint a medence).

A gégefő elveszíti a gyermekkorra jellemző tölcséralakját, gyorsan növekszik s megjelenik a kiemelkedő *ádám-csutka*. A hangszalagok jelentősen meghosszabbodnak, a hang mélyebbé, zengőbbé lesz. Közben, az átépítés ideje alatt jelentkezik a *hang mutálása*, amit kezdetben annyira szégyelltél: amikor szép csengő szoprán hangod hol rekedten sípol és rikácsol, hol meg hirtelen mély basszusba vág át.

Az arcon *«legénytoll»* helyzik; eljövendő bajusz és szakáll első pihéi jelentkeznek. Naiv álmodozók már pödörgetik is a három szál kis pihét azon a helyen, ahol majd később a bajusz lesz.

A testen *új szőrképletek* jelennek meg: a hónaljban és a nemző szervek fölött; ez a szeméremszőrzet később a has közép vonalában felterjed a mellkasra is.

A *nemzőszervek gyors fejlődésnek indulnak.* (Figyeld meg a latin elnevezés finomságát: míg a magyar nyelv nemi szervekről beszél, a latin a gigno=gignere=genui=genitum igéből alkotott szóval genitale=nek, nemző, alkotó szervnek nevezi az emberteremtés szerveit.) Hamarosan megjelen majd az első *éjszakai pollutio*, amely attól kezdve 3—4 hetenkint rendszeresen ismétlődik.

Nem sorolják a másodlagos nemi jellegek közé, de itt kell említenem még néhány ugyanekkor jelentkező s ugyan-

csak a megkezdődő átépítéssel szoros összefüggésben álló külső változást. *A szép gyermekarc eldurvul*, elvész a régi harmóniája. Tizenegyéves kortól ugyanis a koponya arci része fejlődött erősebben; most az állkapocs dolgozódik ki az állandó erős fogazattal. Az orr megnő; a gyerekkorban kissé elálló fülek odasímulnak a fejhez. — A kéz széles, erős izmú lesz, és súlyos az ököl. Erős és széles a láb. Ezzel jár *a mozgásodban való esetlenség, szögletesség*; ezzel jár *az aránytalanságnak az a rendkívül kellemetlen és zavaró öntudata*. Átmeneti; a fejlődés befejezésével magától megszűnik. — Megfigyelted a lélekzésedet? Más a technikája, mint azelőtt. A serdülés korától mi férfiak kimondottan hasi légzést végzünk, ami azt jelenti, hogy álló helyzetben a lélekzés legnagyobb részét a rekeszizom végzi.

Anatómia, élettan, lélektan: mindegyik látja a maga területén végigrohanó tavaszi vihart, amely minden téren új problémákat, gondokat dobál fel és nehéz megpróbáltatásokat sodor magával.

Neked, akit ez a vihar éveken át rázni fog és testileg, lelkieleg megropogtat, egyetlen komoly tanácsot adok. Olyan tanácsot, amely átsegít minden bajon és nehézségen, átvezet töretlen a viharzónán:

Tanulj messze nézni! Távlatod legyen! Öt évvel előre nézz! Álmodd meg azt a férfit, aki öt év múlva lesz belőled: álmodd meg ideálisan nagynak, erősnek, nemesnek, tisztának, igazán katolikusnak és igazán magyarnak! Míg a viharzónán átvergődöl, le ne vedd róla a szemeadet! Minden bajon, kísértésen, szenvedésen, problémán át őt keresd, hiszen minden moccanásod őt építi: rajta simítasz vagy rontasz valamit!

Egyszerű tanács, a gyakorlott autóvezetőnek tanácsa. Ha hetvenes tempóval vezetem a kocsit az országúton, Isten mentsen, hogy közvetlen eléje figyeljek; hiszen akkor az ötven méter távolságban felbukkanó akadályt már későn venném észre és el nem kerülném a géphalált, emberhalált. Az autó vezetője 50—60 méterrel a gép előtt figyel az utat; szinte kinyúl a szeme és egyetlen pillantással átfogja a rohanó kocsit előtti útszakaszt. A helyes távlat megvédi bajtól, karamboltól.

Ha távlat nélkül vesződni kezdenél kamasz=önmagaddal, akkor eltévedsz és elsodor a serdülés vihara. Ellenben biztos vezetőd az ideálod: a Férfi, aki benned eljövendő.

Tanulj messze nézni és győzni fogsz a viharzónán!

7. Két levél.

I.

Kedves Koszter Atya!

Ne tessék haragudni, hogy ilyen bizalmasan szólítom meg. De amikor lelkigyakorlaton itt tetszett járni, akkor is így hívtuk és ez jobb volt, mintha azt mondtuk volna, hogy Nagyságos és Főtisztelendő Igazgató úr! És akkor azt mondta az Atya, hogy ha valamit nem értek, vagy zavar valami, akkor írjak és minden levélre felelni tetszik. De a választ tessék az iskolába címezni, mert otthon Apuka felbontaná, mert nálunk nincs levéltitok és mégsem akarom, hogy ezeket olvassa.

Azóta nincs semmi komolyabb baj, minden vasárnap áldozok és van úgy is, hogy nem kell gyónnom előtte. De azért legtöbbször gyónok, mert én nem tudom, de annyi rossz gondolatom van és hiába erőltetem az eszemet, sohasem tudom, hogy bűn-e vagy nem, és ezért inkább meggyónom. Atya kérem, én sohasem voltam rossz fiú, hiszen első óta kongreganista vagyok és az idén tanácsnoknak is megválasztottak, de most annyi új bűn van, ami azelőtt nem volt, pedig én nem akarom, de mégis. Nem tudom, hogy van ez, tessék megírni. Én nem akarok vétkezni a hatodik parancs ellen. De mindig ilyenekre kell gondolnom. És az iskolában a fiúk annyi disznóságot beszélnek, főleg két ismétlő, tetszik tudni, azok igazán rossz fiúk, mert minden viccük malacság és ha komolyan beszélnek, akkor az még nagyobb malacság. És az egész osztály nevet és én nem értem, hogy mit lehet ilyeneken röhögni. A kongiban ki is mondtuk, hogy többé nem hallgatunk oda és nem nevetünk, de azóta pockoknak meg pólyásoknak csúfolnak bennünket. De a cserkészek is mellénk álltak és két részre szakadt az osztály.

De nem tehetek róla, engem is húz valami. Fél füllel sokszor odafigyelek és sokszor úgy végigbizsereg rajtam valami izgalom. És mult héten egy újságárusnál ki volt téve egy magazin és szemérmetlen kép volt rajta. Azóta, ha nem is akarom, mindig eszembe jut a kép és akkor is valami van bennem, ami akarja a rosszat, mert az a furcsa izgalom úgy pezseg bennem és én mondom, hogy bűn, bűn, nem akarom, és mégis élvezem. Pedig igazán nem akarom. Tessék meg-

írni, hogy van ez és hogy mit csináljak, mert én nem akarok rossz lenni.

Miskának, tetszik tudni, aki előttem volt bent beszélgetni az Atyánál, akinek az a nagyon szigorú papája van, megmondtam, hogy miről írok levelet az Atyának és azt mondta, hogy ő is így van és hogy ő olvasta, hogy van egy idő, amikor elrosszulnak a fiúk. És most ő is nagyon várja az Atya választát.

Ne tessék haragudni, hogy írtam és tessék válaszolni. De az iskolába, ne az otthoni címemre, mert nem akarom, hogy Apuka elolvassa.

Laudetur Jesus Christus!

Igaz tisztelettel

. . . . y Géza, IV. oszt. tanuló.

Kedves Géza!

A leveled éppen jókor érkezett a könyvem befejezésekor: így nem kell titokban bujkáló levélben válaszolnom, hanem könyvbe írom a választ és Apukád, ha elolvassa is, nem fogja sejteni, hogy terólad van szó. Az iskolába címzett, tehát dugva, eltitkolva írt és kapott leveleket nem szeretem. Férfiember legyen minden dolgában emeltfejú és szembenéző. Nem gondolod, hogy sokkal férfiasabb volna, ha otthon nyíltan megbeszéled a dolgot Apukával, megmondod, hogy most már önálló levelezésed bonyolódik, jöhetnek bizalmas tartalmú leveleid is, szeretettel megkéred, hogy ne bontsa fel őket. Meggyőződése, hogy megígérné és ezután veled szemben is tiszteletben tartaná a levéltitkot, amely eddig nálatok azért nem volt meg, mert egyszerűen fel sem merült a bizalmas levelek problémája. Apukának u. i. joga elolvasni a kiskorú fia leveleit, hacsak az ellenkezőjét meg nem ígéri.

Irod, hogy a nagy kérdésekkel szemben két pártra szakadt az osztály. Természetes, hiszen az élet igazi nagy kérdőjeleivel most, a serdülőkor elején találjátok először igazán szemben magatokat. Amint a problémák jelentkeznek, azonnal felemeli köztetek koronás fejét a Törvény, amely Isten gondolatát és akaratát magyarázza; és a törvénnyel szemben való egyéni állásfoglalás, meg a világnézeti alapon való eligazodás a nagy kérdések között már a ti világotokban megszántja az első nagy barázdát, amelyhez hasonlóak odakint a felnőttek világában is sokféle csoportokra

osztják az embereket. Ez még nem az utolsó ítélet biztos kezű szétválasztása: egyik oldalon a jók, másikon a gonoszok; — itt inkább azt mondhatnám, hogy a barátja egyik oldalán a jóakaratók, a világnézetük alapján következtések, a törvény megtartásáért küzdelmet vállalók konstruktív csoportja áll, a másik oldalon a könnyelműek, lazák, iránytalanok, félrevezetettek, meg a tudatosan törvénszegők, a lázadók sokszor destruktív hada. Természetesnek tartom, hogy a cserkészek mellettetek állnak, hiszen «emberebb embert» csak Isten törvényeinek útján lehet magunkból kioldozni. A te feladatod: katolikus világnézeted, katolikus lelkiismereted szavához mindig törhetetlen hű maradj, akkor is, ha sokan gúnyolnak, akkor is, ha többen vannak a gunyolódók, mint a barátaid. Hiszen világnézet, lélek, örök élet nagy tényei magasan felette állnak a más emberek, a tömegek hangulatának. Kinek mi köze hozzá?! Egyébként ne felejtsd el, hogy a nagyhangú ismétlők nem azért ismétlők, mintha a kiváló, nemesveretű emberfajtához tartoznának, hanem mert a sablonos kötelességteljesítésben is gyengéknek bizonyultak, tehát az átlagosnál hitványabb emberek. Az ilyenek pedig rossz vezérek!

Kérdésed a serdülő fiú új arcú kísértéseit és nyugtalanságait panaszolja. Miska tévedésére támaszkodol, aki azt vallja — (nem tudom, honnan tanulta, de becsapták vele alaposan!) —, hogy egy bizonyos életkorban «elrosszulnak a fiúk». Hát mondd meg Miskának, hogy súlyosan téved. A serdülés korának viharzónájában nehéz válságokon át épít a fiú férfit magából, s a válságok sok belső küzdelmet és megkísértetést is sodornak magukkal; — de rosszá csak az lesz, aki akar rossz lenni, vagy aki gyenge ahhoz, hogy jó maradjon. A sok új kísértés és nyugtalanság, amelyet főleg a VI. parancs vágányán lépten-nyomon előtalálsz, nem azt mutatja, hogy rosszabb lettél, csak azt, hogy idősebb lettél. Elmúlt a játékos, problémátlan kisfiú=kor; benned már a serdülő fiú viaskodik férfit=építő=önmagával.

Emlékszel még arra, amit a lelkigyakorlat és a bizalmas beszélgetésünk alkalmával az ember fejlődéséről és a szervezetünkben elrejtett csodamotorok működéséről mondtam? A lelassító tobozmirígyről, amelynek visszafejlődésével párhuzamosan egyre fokozódó működésbe jön az ivarmirígy? Meg arról, hogy a véráramba kerülő herehormon forradalmasítja az egész szervezetet és minden porcikáját férfit építő munkára hívja?

Megjelenik a vérben a herehormon, megjelenik az ondó: a herék termelte életnedv, amelyről egy angol orvos azt írta, hogy a vérnél hússzor értékesebb, hiszen életmagok, ondószálak élnek benne! Az ivarmirígy hormonja lázas építő munkára hajtja a szervezetet: férfit épít a gyerekből. *Az ondó megjelenése viszont erotizálja a szervezetet*, vagyis megtölti a nemi élet dolgai iránt érdeklődő feszültséggel. Ennek következménye, hogy a gondolataidban mindig sűrűbben jelennek meg tisztátalan, szemérmetlen képek, amelyekre bent az idegekben valami zsongó izgalom felel. Érdekel a fiúk beszéde, vicce, pedig valami azt súgja benned, hogy Isten törvényét törő, bűnös és ízléstelen beszédek ezek. Érdekel a meztelenség, az emberi test titkai; érdekel, amit a lányokról mondanak röhögő ismétlők; érdekel az emberteremtés titka, amelyről tudod, hogy szent és fölséges isteni gondolat, de ahogy a fiúk beszélnek róla, abban nincsen semmi szent és fölséges, és mégis füledet hegyezve igyekszel elcsípni egy-egy mondatot. Közben át=átfút ide=geiden valami eddig ismeretlen, jóleső, de tilos, — érzed, tudod, hogy tilos — izgalom; ez az izgalom korbácsol egyre újabb érdeklődést benned. Próbálsz úrrá lenni fölötte, megnyugtatni erős akarat=ráhatással: «Akarom, akarom!» — de nem megy; és mivel a lelkiismereted szilárdan fogja a Törvényt és belezümmögi az öntudatodba: «Ne paráználkodjál!», és a katekizmus régen tanult, de elfelejthetetlen szövegét: «Isten hatodik parancsolata ellen az vétkezik, aki bűnös akarattal gondol, beszél, néz vagy cselekszik szemérmetlen dolgot.» — tehát jön egyre türelmetlenebbé tevő belső gyötrődés, vergődés kísértéssel, bűnnel, bűntudattal.

Néhány mondattal szedjük szét a nehézségeidet és verjünk le jó keményen néhány igazság=pillért, hogy legyen mire építened a jövőben.

Ami benned élettani jelenség, arról nem tehetsz. Nem vagy oka annak, hogy az ivarmirigyek működése meg=indult nálad; ez Isten terve benned. Nem vagy oka a hormon=termelés és ondótermelés nyomán fellépő nyugtalanságnak, szexuális érdeklődésnek, a fellépő izgalmaknak. Ezek egy=szerűen idegrendszered reakciói a benned végbemenő érési folyamattal szemben.

Tehát a jelentkező szexuális gondolat vagy érzés vagy érdeklődés a lelkiéletedben mint a fejlődést követő kísértések állítandók be. Ne felejtse a katekizmus szövegét: «... vétke=

zik, aki bűnös akarattal gondol, stb. szemérmertlent». Ami-ről nem tehetsz, az soha nem bűn. Meglátsz valamit, vagy hallasz beszédet; eszedbe jut szemérmertlen kép vagy gon-dolat, vagy álmodban jelentkezik fantázia=kép: nem bűn, csak kísértés, mert te nem akartad. Bűn azonban, ha magad idézed fel az emléket, vagy szándékosan odafigyelsz képre, beszédre azért, mert érdekel és mert tetszik a nyomában járó zsongó idegizgalom; bűn azért, mert akarsz, tehát felelős vagy érte. Amíg tudat alatt járnak, nyüzsögnek az izgató motívumok, addig kísértések csak és így veszélytele-snek. Bűnné lesznek azonnal, ha tudat alattiból aktiválad őket, ha tehát szándékos figyelemmel fordulsz hozzájuk és arra méltatod, hogy magad akaratából foglalkozzál velük.

A benned levő érdeklődéseknek és izgalmaknak nem vagy ura akaratoddal. Mindennek központja a szexuális idegcentrum, amely a gerincvelőben elhelyezve, nem áll az akarat ellenőrzése és irányítása alatt. Akaratodtól függetle-nül, sőt annak ellenére is felizgathat gondolat, hang, érintés. A védekezés tehát a kísértéssel szemben nem egyenes táma-dás, hanem elfordulás, figyelem=elterelés, szándékosan más-sal való foglalkozással lekötése az érdeklődésednek. Gondolj sötét éjszakában megtett autóutakra: a reflektor végig=söpörte az utat és nappali fénybe borította a körötted levő világ egy sávját, a többi ismeretlen maradt a sötét takaró alatt. Ha fordult az autó, más és más szelvény került éles fénybe, míg sötétbe borult a többi. Az öntudat reflektorát nyugodt akarat=mozdulattal így fordítod el arról a tárgyról, amely, érzed, szexuális izgalmat kelt benned. Míg fokozott figyelemmel fordulsz más téma felé, lassan elcsitul az idegeid=ben rezgő nyugtalanság. Legyőzted a kísértést.

Gondolom, most világosan megértetted a dolgot?

Befejezésül még csak egyet. Ezek a szexuális ideg=izgalmak a maguk újszerűségével és a figyelem erős foglal-koztatásával meglehetősen magukra vonják a serdülő fiú figyelmét. Innen van, hogy a magukra hagyott fiúk — az osztálytársaid között is — gondolatban egyre vissza=vissza=térnek hozzá, beszédük is mindegyre idetéved. Sok fiú azt hiszi, hogy ez a serdülés; sokban kialakul az a meggyőződés, hogy a felnőttet a kisfiútól csak a VI. parancs védte nemi élmények választják el. Ezek aztán tele szájjal kiáltják a maguk bűnnel kevert szölamait csak azért, hogy nagynak gondolják és tiszteljék őket a többiek. Majom gyerekek! Hiszen éppen ezzel mutatják, hogy mennyire éretlenek

még! Te és a barátaid, a kongreganisták és a cserkészek is jól megjegyzitek, hogy a nemi érés a serdülés korának csak megindítója és csak egy motívuma s hogy ennél sokkal fontosabb és nagyobb jelentőségű dolgokon múlik, hogy igazi férfi lesz-e a fiuból vagy nem. A serdülés nem a VI. parancs pályáján zajlik le, hanem az egész embert gyúrja és építi. A szexuális probléma csak egy sok között.

A levelem végére érkeztem. Mutasd meg Miskának is a levelet, hadd lásson ő is olyan tisztán, mint te. Más fiúknak ne nagyon mutogasd; de nem ártana megkérned a prézes atyát és a parancsnok urat, hogy a kongregáció egyik gyűlésén, vagy örsi gyűlésen megfelelő bölcs formában foglalkozzanak a serdülés kérdésével. Nekem természetesen újra írhatasz bármikor, ha úgy érzed, hogy új kérdésekkel nem tudsz megbirkózni; minden leveledre felelni fogok és egyetlen kérdésed elől sem fogok kitérni.

Imádkozom érted és a pajtásaidért, hogy a kísértés óráján erősek legyetek, és hogy egészséges, pompás férfiakat gyúrjon ki belőletek az Úr!

Szeretettel ölel

Koszter atya.

II.

Kedves Atya!

Két hónapja már, hogy az örsvezetői tábor végén felmentem Atyához és még ma is abból a beszélgetésből élek. Az esti lelkiismeretvizsgálatot egyetlen egyszer sem hagytam el azóta. Édesapámmal kétszer beszélgettünk nagyon komolyan és most olyan jó barátok vagyunk, mint még sohasem. Igaza van Atyának, más a világ, ha az ember megértő barátot talál az édesapjában. Nem hittem, hogy lehetséges.

Atya azt mondta multkor, hogy ha valahol megakadok és nem értem a dolgokat, akkor írjak. Hát most megakadtam. Ne tessék haragudni, hogy szaván fogom és írok. De ha sok a dolga az Atyának, ne tessék felelni.

Megmondom, mi a bajom. Tessék nézni: én most tele vagyok jó szándékkal, gyónok is sokkal sűrűbben, mint azelőtt, és elolvastam a Tiszta férfiúságot meg a Kemény parancsot és most olvasom a Viharzónát. Igazán mindent megteszek, hogy a serdülés hátralevő két évén jól építsem magamból a férfit, úgy, amint Atya magyarázta. Hogy van

az, hogy annyi a rossz bennem mégis? Hiába írják és mondják az atyák, hogy csak az lesz rosszá, aki akar, meg aki gyenge ahhoz, hogy jó legyen, mikor én nem akarok rossz lenni, nem is vagyok gyenge legény, és mégis csupa rosszaságot találok magamban.

Durva vagyok, a szavam is olyan durván zördül, pedig nem úgy akarom, mégis bántom édesanyámat is, meg Mariát, Irénkét. Aztán folyton lázadok minden ellen, ami van. Másképp szeretném az iskola rendjét, meg otthon a szokásokat és mindig baj van édesapámmal is, a tanár urakkal is. Azt mondják, hogy nyilas vagyok, meg kommunista, meg «no, te örök lázadó!», pedig én nem forgatok fel semmit, csak azt szeretném, ha jobban menne minden. És sokat szidnak azért is, hogy olyan makacs fejem van, és hogy nem lehet velem bírni, ha egyszer valamit a fejembe vettem. Aztán az ábrándozás. Jaj, mennyit kapok érte! Meg a sok olvasásért. Hogy minden tele van könyvvel és milyen össze-vissza olvasok minden butaságot, inkább tanulnék helyette. Pedig a bizonyítványom tiszta jeles lesz, hát mit tanuljak még többet? És a könyvek borzasztóan érdekelnek, egész éjszakán át is olvasnék, ha édesanyám le nem oltaná közben a vilányt. Tegnapelőtt meg nagy prédikációt tartott a parancsnok úr négyszemközt, hogy ne legyek olyan bután könnyen hívő és ne dőljek be minden új eszmének, mert ezeket az emberek a maguk céljaira találják ki és butítják a tömegeket, hogy ők boldoguljanak. Hiába mondtam, hogy van szép és jó minden eszmében és minden programban, csak jól kellene megvalósítani, a végén mégis én maradtam az éretlen tizenhatéves kamasz, akinek még sokat kell fornia, míg rendes ember lesz belőle.

Hát most tessék nézni. Én két marokra fogom a jószándékomat és csak jót akarok és mindentől, amit rossznak látok, azonnal elfordulok. És mégis folyton beleütközöm mindenbe és mindenkibe, szidnak jobbról, szidnak balról és senki sincs velem megelégedve, én magam legkevésbé.

Ha van egy kis ideje, írja meg az Atya, mi baj van körülöttem és hogy mit csináljak.

Szeptember végén lesz a csapatünnepélyünk. Én rendezem a szindarabot és egy farkaskölyök el fogja szavalni a versemet. Nagyon örülnék, ha eljöhetne az Atya. Hiszen nem vagyunk olyan messzire Pesttől!

Cserkészüdvözzettel és szeretettel

S. Béla.

Kedves Béla!

Örömhírt hozott a leveled. Szívből örülök, hogy lelkiileg rendbe jöttél. Annak is, hogy édesapáddal meg tudtad találni a férfias lelki kapcsolatot. Tiszteletre méltó a komoly jószándékod is, amelyet «két marokra fogsz» és úgy épít magadból komoly öntudattal a férfit. Bizony, másképp nem is lehetne! Sok szépet és nagyot alkothatsz majd még életedben, hiszen ki tudja, milyen tehetségek rejtőznek benned; de az igazi, utolérhetetlen, egyetlen nagy mestermunkádon most dolgozol, amikor komoly katolikus lélekművészettel férfit faragsz önmagadból. Ennél nagyobbbat, felelősebbet nem alkothatsz soha!

A felvetett problémád nagyon komoly kérdés, és mélységesen emberi. Olyan kérdés, amelyet hiába keresnél a nagy tudós pedagógiai könyvekben; nem írt még róla senki. Engem is az élet tanított meg reá. Ha egyszer majd megírom, felkapják a fejüket nevelők és szülők és azt fogják mondani: Ejnye no, erre igazán nem is gondoltunk! Persze, mert nem elméleti probléma, hanem kimondottan életrejtvény.

Hogy jobban megérts, két megállapítást előre bocsátok.

1. *Az élet nem úgy épít, mint az ember.* Az ember lebontja a düledező, régi házat, elhord köveket, gerendákat, törmelékét, eltisztogatja a romokat egészen. Amikor ezt befejezte, odahordja az új építőanyagot: követ, téglát, maltert, vas=síneket; betonkeverőgépet hoz üzembe, aztán követ köre rak, közéje habarcsréteget, úgy húzza a falakat, aztán a földemet, aztán a tetőt. Az ember rendszeres munkás, lépésről=lépésre halad előre, tip=top, tip=top. — Az élet egyszerre bont, ront, épít, az idő keretében mindent összekeverve. Az erdőn roskadozó öreg fák körül ott sudározik a fiatalok hada. Ha egy=egy korhadt faóriás összedől, jó néhányat maga alá temet; mellette felmagaslik a többi. És a ledől törzsön is tovább él a folyondár, a törzs alól pedig máris sarjad az új, feltörekvő élet; sőt a kidől fa egyik ép gyökeréből is új hajtás fakad. Az őszi avar még ott a fák alatt, amikor az ibolya, a gyöngyvirág már az új tavaszt hirdeti; az avart nem söpri el senki, abból lesz a termő humusz. — Aztán az élet belülről kifelé épít: nem szegez, ragaszt, forraszt és ácsol, hanem parányi sejtek szaporodásából belülről bont új rügyet, vagy új évgyűrűt a fán. — Tegnap és holnap, múlt és jövő együtt él; a belülről bontó, feslető, sarjadoztató építésnek állandóan több évi távlata van; hiszen ott *nincs befeje-*

zés, kezdés, pihenés és újra való munkafelvétel, hanem állandó szerves folytatás, megállás nélküli örökös fejlődés.

2. A serdülés feladata: felbontani, eltüntetni a gyereket és helyébe férfit építeni. Ennek nem az a módja, hogy pl. másfél évig egyre bontunk, aztán amikor eltűnt a gyerek egészen, akkor alapjában kezdjük a férfit dolgozni. Bontás és építés párhuzamosan, együtt halad. Ez azt jelenti, hogy a kamaszkorban évekig nem lehet pontosan szétválogatni a fiú jellemében: ezek itt férfivonások, ezek az eltűnő gyerekvilághoz tartozók. Bizonyos dolgokban egészen gyerek még, másokban egészen férfias; tizennégyéves korában már a férfijellem vonásaira ismerek, viszont a tizennyelcévesben is látok még egészen kisfiús vonásokat. *Éppen ez a jellemzője, a sajátossága a serdülő fiúnak: ez a fiú=férfi kevertség. Vég-* telenül bájos benne, de ugyanakkor oka a sok belső aránytalanságnak, nyugtalanságnak, disharmóniának. A kamasz arcát csak úgy tudnám igazán megrajzolni, ha jobb- és balkezemmel egyformán művészileg rajzolnék, és ha egy karton non mind a két kézzel egyszerre dolgoznék ugyanazon az arcon, de úgy, hogy az egyik kezem minden vonással fiúarcot, a másik minden vonással férfiarcot rajzolna.

Ha ezt megérted, akkor nyilván látod, hogy *a tizen-* négyéves serdülő fiú nem kamasz=jellemvonásokkal bibelődik, hiszen kamasz=jellemvonások nincsenek, hanem épúgy férfiarcon dolgozik már önmagában, mint ahogyan férfiarcon dolgozik a tizenöt-, tizenhat-, tizenhét-, tizennyelcéves. A kamasz kezdetből a férfit nézi, aki a kisfiúból lesz majd évek múlva; *s amint az idő lassan tovagördül, ez az évek óta egyre munkált férfiarc egyre tisztábban emelkedik elő.* Élő, szerves fejlődés: kisfiúból férfivá fejlődés négy, öt év állandó munkájával!

Ha ezt világosan megértetted, akkor most már minden nehézség nélkül megfejtethetjük a te igazi problémádat.

A férfijellem alapvonásai ott csiráznak már a serdülő fiú lelkében, hozzácsomózva a kisfiú alap=jellemvonásaihoz. Gerincesség, önállóság, intelligencia, ambíció, idealizmus stb., stb. nem a huszas években kialakuló, kristályosodó vagy leülepedő jellemvonások, hanem megvannak mind kivétel nélkül a tizennégyéves kamaszkában is. Csakhogy *ott még céltalan, irányítatlan, vadul burjánzó lélekhatások.* Nem ismer rá a fiú sem, a szülők sem, a nevelők sem; sokszor még a neve is más, mint lesz négy-öt esztendő múlva. Amiért a fiút verik, szidják, korholják, ugyanaz pár esztendő múlva

már tiszteletet keltő erővonássá lesz; — csak másképp hívják és másképp értékelik. Igaz, más akkor a megjelenési formája is, hiszen közben határozott tartalmat kapott és határozott irányt, lehántódtak róla a buja vadhajítások, megnemesedett, természetfölötti alapon bontakozott és beállítódott az örökkévalóság vonalába.

Nézd, szembeállítok egymással néhány emberi tulajdonságot. Mérd a baloldali oszlopot kamaszmértékkel, a jobboldalit férfimértékkel és rájössz, hogy mit gondolok.

Kamaszban :

Férfiben :

éresség, durvaság	= keménység, erő,
zárkózottság	= önuralom,
makacsság, kemény fej	= önállóság, gerincesség,
forradalmár	= építő reformer,
álmodozás	= ambíció,
olvasási láz	= intelligencia,
nagyot=hívés, bizalom	= idealizmus,
szélsőségre hajlás	= jobbat=akarás,
sértett hiúság	= keresztény alázat,
antiszemitizmus	= keresztény magyar öntudat.

Érdemes röviden sorra vennünk, bár azt hiszem, maga a szembeállítás is eleget mond neked. Mindig arra gondolj, hogy *a baloldali oszlop iránytalan vadhajításai a jobboldali férfi=jellemvonalás=sorozattá nemesednek a fejlődés folyamán, ha megfelelő kéz irányítja ezt a fejlődést.*

— A kamaszfiú éressége, durvasága nem kiirtani való jellemhiba. Vadhajítás, amelyből, ha komoly önneveléssel helyesen irányítod, későbbi férfi=éned egyik alapvonása lesz: a karakter ereje, életbíró, vihartálló keménység.

— A kamasz zárkózottsága bántó, félszeg, sokszor nevetséges. Mondanád=e ugyanezt a férfi imponáló önuralmára, amely amabból fejlődik?

— Szidnak, hogy keményfejű, makacs vagy; meg=bicsaklod magadat és akkor emberfia nem bír veled . . . Meg=nemesedik gondos lelkiéletben ez a makacsság s lesz belőle magabízó önállóság, hajlíthatatlan elvhűség, gerinces kiállás elvek, eszmék, nagy ügyek véd=ő mében.

— A jövő évtizedek kezdeményezői, újítók, alapítók nemzetnevelők, történelmet irányítók ezekből a kamasz=fiúkból lesznek, akik ma még a maguk formátlanságában és szűk szellemi távlatával csak a durván jelentkező alap=erőt

hordozzák magukban és lázadnak, keretekkel, bilincsekkel harcolnak, mert semmisesem jó nekik úgy, ahogy van. Ma még egy nagy negatívum: «így nem jó!» — de a férfi már pozitív célokat lát majd és ha tudja: «így jobb lenne!», akkor lesz is energiája hozzá, hogy minden akadályon át megvalósítsa a meglátott jobbat.

— Ábrándozó, álmodozó kamaszka . . . Mennyit korholják szeretettel, akik felelősek érte Isten előtt! «Ábrándozás az élet megrontója, mely kancsalul festett egekbe néz!» — De mondják hát a felnőttek, nem látták távlatát az álmodozásnak? A férfi nem megálmodja-e előre hitvesét, otthonát, gyermekeit, nagy terveit? Nem az adja-e az élete igazi sodrát, amikor elindul az álmai nyomán, hogy beleépítse őket a valóságba? A kamasz irányítatlan álmodik. Tanítsuk meg helyesen életálmokat látni és hatalmas motort, ambíciókat indítunk meg benne!

— Irányítatlan, válogatás nélkül, mindent összeolvasol. Tudod, mi dolgozik benned, amikor a könnyveidre veted mohón magadat? Életéhség, tudáséhség, új és szélesebb tudásnak vad szomjúsága. Ha rendszereződik, medret kap és magasabb rendű irányítást, akkor ez az éhség fogja belőled az intelligens férfit kidolgozni.

— Ma még könnyen=hívés, naív bizalom, amely válogatás nélkül minden ideálnak, minden eszmének, új iránynak vagy nagyhangúan újat hirdető embernek a szívét adja. Ó, hányszor megcsalódik majd ez a könnyen hívő kamaszszív! Adja Isten, hogy a csalódások ki ne oltsák lelkedben az ember egyik legkedvesebb kincsét: jóban, nemesben törhetetlen hívő idealizmusát! Itt nagyon fontos a jó lelki vezető, akinek kezén ez a vadul burjánzó lelkesedés=csira nem lekopik és elsorvad, hanem a keresztény lélek igazi, törhetetlen idealizmusává nemesedik!

— A kamaszfiú természetszerűen sodródik mindig oda, ahol legvadabb az eszmék, programmok, jelszavak sodrása. Nincs még életbölcseége, nem tud mérlegelni, hiszen nem látott és tapasztalt még semmit; mindenütt meglátja azt a sokszor egészen parányi igazság=magot, amely köré akár hányszor üres buborékokat fújnak akarnokok és népvezérek, és lelkesedik, rajong, míg egyre újabb csalódásokon, kiábrándulások szenvedésein át maga kárán tanul helyes szemmértéket, valóság=érzéket és kormánytalan rajongása a jobbat kereső ember nemes konstruktivitásává lesz.

— Kezdetben vala a hiú kamasz, akit hihetetlenül

bántott esetlensége, pattanásos arca, szabálytalan vonásai; lelke mélyén rengeteget szenvedett miatta. Ha jó lelki vezető irányítja, nem fog lelkében folytatásképpen alsóbbrendűség=öntudat kifejlődni, nem is fog átcsapni az ellentétes végletbe, hanem helyes életszemlélettel megtanulja értékelni igazi értékeit és igazi hibáit, és megtanul csak Isten előtt, de Őelőtte őszinte=igazán alázatos lenni. És el ne felejtse: ez az alázatosság nem szégyenletes gyengeség, hanem minden jellem=erőnek alapja és feltétele.

— Lázongó, vad antiszemitizmus a kamaszok világában. Nemcsak azért, mert az ifjúságban lobognak minden eszmének lángjai a leghatalmasabban, hanem azért is, mert az idők sodrában vágató eszmeáramlat csak felkorbácsolja lelkükben azt az erőt, amelyből, ha irányt kap és evangéliumi alapot, a keresztény nemzeti öntudat mélyül el majd. Én nem szeretem sem gyerekekben, sem felnőttekben a véresszájú antiszemitát, hiszen az evangélium felebaráti szeretet=törvénye minden időközön túl örök érvényű marad; de látom, hogy a kamaszlélek túlzó és kirobbanó gyűlölete, ha helyes irányba hajlítja, világnézeti és nemzeti erővé nemesedik.

Látod, az élet engem arra tanított, hogy így értékeljem és ilyen távlatba állítva vizsgáljam a serdülő fiú lelkének vadhajításait, amelyek annyi összeütközésnek okozói.

Nem szeretném, ha félreértenél. Nem ünnepelem a vadhajításokat; nem dícsérem a kamaszfiú durvaságát, ábrándozását, zárkózottságát, vad szélsőségek felé hajlását. *De alapjában hibásnak tartom azt a pedagógiát, amely minden kamaszvonást kiirtani akar. Nem kiirtani kell, hanem messzenéző távlatlalt helyes irányba hajlítani és hosszú évek munkájával komoly férfilelek értékeivé nemesíteni. Neked sem azt mondom: mindez, amit a leveledben felpanaszolsz, természetes, magától értetődő, tehát nyugodj bele; — azt sem mondom: mindez bűnre vivő veszedelmes korcshajítás, hajrá, állj neki és irtogasd ki sorra! Azt mondom: nagy részük a fejlődés folyamán magától megszeli és konstruktívabb irányba terelődik; ha azonban komolyan dolgozol magadban a férfit, akkor céltudatos önneveléssel iparkodjál kihozni minden egyesből azt a lehető legnagyobb és legszebbet, ami belőle kihozható.*

Ez természetesen nem megy könnyen és nem megy jól, ha magadra hagyva próbálkozol. Kevés hozzá az otthon pedagógiája is, kevés az iskola tömegeket néző pedagógiája. *Ide természetfeletti cél kell és természetfeletti eszközök. Lelki=*

atyád kezén, komoly lelkiélet medrében, Isten gondolatát keresve, valami egészen nagyot, nagystílút és nagyszerűt érhetsz el.

Valami ilyesfélére gondolt Mécs László, a poéta, amikor a kamaszfiúkról szóló híres versében írja:

«. . . lelkük fattyúhajtásait cirokseprőnek lenyesik
és leseprik az utakról a buja szíromhavazást.»

Gondold át mindezt, beszéld meg a lelkiatyáddal, aztán hajrá! munkára! S újabb két hónap múlva néhány sorban számolj be majd róla, hogy mit kezdél, mire mentél. Vagy talán nem is kell írnod, hanem, ha tehetem, elmegyek a csapatünnepélyre, hogy meghallgassam a versedet, és akkor találunk majd alkalmat békés negyedórás elbeszélgetésre.

A viszontlátásig szeretettel ölel

Atya.

8. Minden szál kifelé vezet.

Struggle for life.

Küzdelem az életért.

Dunai vízimolnár fia volt és hat éves korában még nem tudott úszni. Félt a nagy víztől.

Egy délelőtt, erős déli szél emelt széleshátú hullámokat a Dunán, odaszólt az édesapja: Gyere a csónakba, Jani, kimegyünk a sodrásba!

Messze bent a mély vízen aztán egyszerre előrehajolt a molnár, erős karjával derékon kapta a fiát és mint egy macskát, hajította a vízbe, a csónaktól mintegy két méternyire. Lesülyedt, nagyot nyelt a jó Duna vízből, aztán egyszerre felszínre dobta valami láthatatlan erő. Pár méterre előtte ott a csónak, benne az apja. Kétségbeesett kapálózással iparkodott feléje. De a molnár lassú, kis evezőcsapással sokkal el-eltoalta a csónakot, csak annyira, hogy a fiú görcsösen feléje nyúló ujjai el ne ériék, és közben nyugodt hangon egyre beszélt, vezényelt: Ússzál, fiam! Ne kapálózz úgy! Kartempó! . . . Las=sab=ban! . . . Ne kapkodj! . . . Úgy, jól van! . . . Csak nyugodtan! . . . Las=sab=ban! . . . A lábaddal is rúgd a vizet! . . . Nem jó! Szétrúgni a lábakat! . . . Úgy . . . Úgy . . . Na most szépen egyszerre: egy=kettő! egy=kettő! . . .

És a gyerek húsz perc alatt megtanult úszni. Megtanította a struggle for life, az életért való elkeseredett küzdelem.

Mit szoltok az édesapa nevelő módszeréhez? Durva módszer és veszedelmes, mert bele is pusztulhatott volna a gyerek. Mások emberségesebben, simogató szeretettel igyekeztek volna elérni ugyanezt: beiratták volna egy jó nevű úszómesterhez, fizettek volna húsz pengőt és hat hét alatt, lassú haladással, végre is felszabadult volna a fiuk s kapott volna bizonyítványt róla, hogy tud már úszni. Viszont a molnárgyerek délután már ott hancurozott a nagyobb fiúkkal a malom alatt a vízben, és senki nem vetett aggódó szemeket feléje: hiszen már ura a víznek.

A spártaiak neveltek így valamikor: durva kézzel, kemény próbákon át, kiméletlen sanyargatással, amelyben elpusztult a gyengébb, de megélt az erős és az aztán igazán bírta az élet küzdelmét!

A spártaiak is, a bajai molnár is a természettől tanulta a pedagógiát. A struggle for life a fenséges erejű, vad Ter-mészet nádpálcája. Itt nincs kényeztetés, nincs lassú szoktatás és fokozatos edzés; minden és mindenki állandó élet-halálharcban edződik keménnyé. A forgósél az erdőn kicsavarja a gyengébb fákat, de nem bír az erősekkel. Farkas, őz, szarvas, madár nap mint nap az életéért harcol éhséggel, természet mostohaságával, tél hidegével, leselkedő ellen-ségekkel. A gyenge elpusztul, megél az erős.

A természet kiméletlen, ha valami célra tör. A fejlődés törvénye irgalmatlan gázol keresztül minden akadályon. Isten keze ojtotta ős erők dolgoznak az élőkben; és az erő érvényesülni akar, nem nézi, hogy rossz, hogy fáj . . . A szenvedés, a küzdelem, a fájdalom velejárója az életnek: hozzá-tartozik, el kell fogadni, el kell viselni.

Ó, a természet eszközei nagyon kiméletlenek!

Olvasom a serdülő fiúkról szóló könyveket, leveleket; hallgatom panaszkodó édesanyák beszédét.

— Fészekhagyóvá lett a fiú! Elhidegült a családtól. Nem érzi jól magát otthon, menekül hazulról. Többre becsüli a barátait, mint a testvéreit. Elhúzódik anyja csókja elől, eltolja a simogató kezét, durvasággal ráz le minden szerető gyengédséget. Zárkózott és mogorva, nincs meg benne a régi tisztelet apával, anyával szemben. Lázadó: az otthon szokásaival és rendjével szemben áll. Fészekhagyóvá lett a gyerek, elhidegült otthonától!

— Kihűlt a szeretet a fiú szívében! Nem szeret már minket, nem törődik velünk. Mindene a barátai, a cserkész=parancsnoka, a nagyobb fiúk, akikre csodálattal néz fel. Nem él együtt a család gondjaival, nem törődik a szülei nehéz életharcával. Nincs türelme a testvérekkel, gorombán rázza le őket magáról. Ó, kihűlt a szeretet a fiú szívében!

Szeretném leültetni a panaszkodó édesanyát, megsimogatni munkától megviselt, mégis puha, áldott kezét és azt mondani neki:

Mamuska, nem szabad búsulni. Nem a fiú egyéni rosszasága, hanem a Természet kíméletlen szava az, ami az önök szomorúságát okozza. A madár megnő, megtanul repülni és elhagyja a fészket, hogy másikat építsen magának. A serdülő fiúban a Férfi bontakozik; *minden szál kifelé vezet és ezt a férfit keresi*. A természet kegyetlenül kemény, ha a fejlődés útját egyengeti: nem törődik azzal, hogy az édesanyai szív megfájdul közben. Látja, az Ön fia pár év múlva felnőtt lesz; körülnéz majd az életben, keresi a párját; szívében kinyílik a szerelem és akkor *„... az ember elhagyja atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik”*. (Mt. 19, 5.) — *Szerelem útját egyengeti a természet, amikor elszürkül a kamaszlélekben a Szeretet*, a szülői otthon legszentebb kincse. A Barátság, mint vezér=érzelem, átmenet csak: útépítője a Szerelemnek, amely az élet továbbépítésében döntő szerepet játszik majd. — Az Ön fia pár év múlva felnőtt lesz: ha végigjárta a Nyugtalanság földjét, a Keresés, a Várákozás földjén készül önálló életküzdelmére. Önállósága azzal kezdődik, hogy új otthont épít magának. Mint a madár: új fészket. De a régi otthontól bizonyos mértékig el kell szakadnia, ki kell belőle nőnie, szinte úgy mondhatnám: *el kell veszítenie a régi otthonát, hogy parancsoló vágy keljen szívében új otthon után*, és ez a vágy hajtja mindaddig, míg a másik otthont meg nem valósítja. A fejlődés törvénye kegyetlen: szálakat tép el és nem nézi, fáj-e; régi egységet megbont és a magánosság útján úzi a fiút, hogy az új otthon megépítésére kényszerítse. — Bizony, Mamuska, minden szál kifelé vezet! A kamaszt csak akkor tudja megérteni igazán, ha felnéz a férfire, aki benne eljövendő.

De szeretném leültetni a serdülő fiút is, akinek az édesanya bűgő panaszával az előbb járt nálam. Szemébe néznék férfi-komolyan és azt mondanám neki:

Kamaszka, a fejlődés ereje kíméletlen, a Természet pedagógiája kemény és kegyetlen. Eljön az idő, itt is van

már talán, amikor a lelkedben elhomályosodik az otthonod képe, amely megteremtett, ahol édesapád, édesanyád, testvérekéid körében ez életben utóljára vett körül a legtisztább szeretet. A fejlődés törvénye, hogy mint a fészekhagyó madár, kifelé vágyol az otthonodból; a fejlődés üteme homályosítja el szívedben átmenetileg a fiúi, a testvéri szeretetet. Durva kéz ragad ki hazulról és rálök a keresés, a kielégítetlen vágyakozás útjára, ahol majd évek múlva találkozol a tiszta Szerellemmel, és hozzáfogsz a második otthonod megépítéséhez, amelynek te leszel mestere, ura, ereje. Azonban ne feledd: te Ember vagy! Nem madár, amely elhagyja fészkrét és soha többé vissza nem tér oda; nem is farkaskölyök, amely elszakad a farkastanyáról és a legközelebbi vadászatnál már rávicsorog anyjára, ha egy zsákmányért nyúlnak ketten. *Ember vagy; és ami a természet vak törvénye szerint kegyetlen, vagy bántó, azt a Lélek embersége enyhíti nálad.* A te otthonod nem érezhet benned idegenséget, kifelé vágyást; a szeretteid soha árnyékát sem érezhetik annak, mintha szívedben kihúlna a gyermeki szeretet. A fejlődés törvénye előrehajt; de te öntudatosan fordulsz ragaszkodó, el nem múlt odatartozással a régi otthonodhoz; öntudatos akarással maradsz meg serdülő korban is, ifjúkorban is hálás, szerető fia anyádnak, apádnak. «Szűk lett az otthon, iskola, szűk a Család, az égbura. . .» De ezt csak te veszed észre és a lelkiatyád, akivel őszintén megbeszéled; lelkiismereti problémád legyen, hogy szeretteid meg ne sejszék.

Struggle for life . . .

Kemény küzdelemmel kell az élet javait kiharcolni az embernek. Semmi sem jön ingyen, semmi sem jön könnyen.

A serdülőkori fejlődés egyik legkülönösebb, legsajátabb törvénye — sehol másutt párját nem találni — *az ellentétek törvénye.*

Minden szál kifelé vezet, a férfihez, aki most bontakozik benne. De minden olyan sután, olyan fordítottan kezdődik!

Olyan jólesik gondolatban messze jövőben járni, elgondolni azt a talpig férfit, aki az emberből lesz valamikor és körülramázni ezt a képet az igazi ember fönséges jelzőszavaival: Becsület! Felelősség! Megbízhatóság! Fegyelem! Emberteremtés! Gentleman! Tudás!

És ugyanakkor mindennek az ellenkezőjét látja jellemében és életében.

— Hazudik, titkolózik, mindig van rejtegetni valója. Van, aki csal a bevásárlópénz elszámolásánál. Van, aki adósságot csinál. Van, aki pénzt lop éjszaka Apuka tárcájából. Hol a szembenéző, emeltfejú ember?

— Semmit nem vesz komolyan. Adott szó, ígéret, tisztetség, úri kötelesség, iskolai munka, szülők öröme, otthon békéje, magyar fiú hivatása, katolikus diák lelkiélete, cserkésztvény . . . Hol a felelősségtudat?

— Leckék, bizonyítvány, apa bizalma, osztályfőnök úr bizalma . . . Cserkészfeladatok elvégzése . . . A nagy fiú, aki vigyázna a testvéreire! . . . Hányan csalódtak benne! . . . Mindenki csalódik benne? . . . Hol a megbízható erős jellem?

— Lompos, elhanyagolt, ruhaszaggató. Késve érkezik, pedig nincs is oka, miért késék. Rendetlen, figyelmetlen, csendzavaró. Lázadó, csak=azért=is parancsszegő. Virtus szót nem fogadni, virtus a tanárt bosszantani, sületlen vicceket csinálni . . . Hol a «stramm» fiú, az acélból öntött, akiről álmai szólnak?

— A hatodik parancs játékos, vagy tévelygője, vagy ki tudja, talán egyre visszaeső bűnözője? . . . A beszéde . . . A tréfái . . . Ahogyan leányokról beszél, ahogyan a szerelmet sározza . . . Olvasmányai . . . Gondolatai . . . Utca sarába, bűn mocsarába ejtett fölséges isteni gondolat tisztaságról, édesapai hivatásról, szent feladat: emberteremtésről! . . . Hol a Férfi, Isten tiszta eszköze? . . .

— Olyan közönséges, durva, alpári tud lenni! Barátai az osztály legalja. Szívébe sajdul az önvád, mégis kikacagja azt, aki köztük úri, nemes mert maradni. A viselkedése! Anyus mennyit mondja hiába! Video meliora proboque, deteriora sequor! . . . Hol a jövő magyar úri nemzedék?

— Gondatlan, lusta, nemtörődöm. A feladatokat tízpercben másolja. A leckét? «Súgjatok, ha kihívnak! Bele se néztem!» Élettudás tartalomjegyzéke: a középiskolai tanulmányok. Milyen hézagos! Hol az intelligens ember?

Kétségbe kellene esni, leroskadni és lemondóan, fáradtan mindent odadobni, hiszen nála minden kifordított, minden rosszul megy! . . .

Megállj! Fel a fejjel! Gondolj az ellentétek törvényére!

Minden értékes férfitulajdonságot maga erejéből, küzdelemmel kell kibontania! Eleinte egy csomó vadhajítás; mintha minden értékes jellemvonásnak a negatívja jelentkezne, amelyből a pozitívét évek során át ő kell kidolgozza! Mindent legalul kell kezdeni, mert a viharzóna megzilálja az embert, és

súlyos válságokat nehéz harcban legyőzve, vonásról=vonásra úgy kell kiverelkednie az igazi férfiképet!

Semmi sem jön ingyen, semmi sem jön könnyen.

Becsület válsága, felelősség válsága, megbízhatóság válsága, fegyelem válsága, tisztaság válsága, úri lelkület válsága, kötelességteljesítés válsága . . . Százfejű sárkány, nehéz ellenfél! Minden egyes fejével külön kell a harcot megvívni! Harcolni gyóntatószékben, szégyenben, bánatban, erősfogadásban, lelkiismeretvizsgálatokban, nagyot=akarásban, százszor is újrakezdésben. Harcolni könyvvel, pajtásokkal, rossz példával, bűnre hívó belső hanggal, kedvetlen önmagával, esendő, gyenge akarattal, meg nem értéssel, korholással, büntetéssel, rossz példával, rossz szokással . . .

Ez az igazi struggle for life!

Harc önmagáért, magasabb rendű férfiideálért!

Hónapok múlnak és évek cammognak lomhán és a ki-tartóan harcoló jellemében lassan, de egyre tisztábban és egyre élesebben rajzolódnak ki az igazi férfi megálmodott vonásai: becsület! felelősség! megbízhatóság! fegyelmezett egyéniség! tisztaság! úri lelkület! tudás! . . .

Legyen a serdülőkori fejlődés törvénye bármilyen nehéz, hozzon bármilyen akadályt, jelentsen bármily erőfeszítést, ezt a harcot végigharcoljuk!

Mert minden szál kifelé vezet.

És ahol a szálak csomóra kötődnek, ott áll az ideál, az álom: a Férfi!

9. Élet kapuját döngetők.

«S egy észrevétlen hajnalon a vér partos mederbe tér,
lelkük fattyúhajtásait cirokseprőnek lenyesik
és lesepri az utakról a buja szírom=havazást.
Az erdőirtást átveszik, a híd=építést átveszik,
hajók kormányát átveszik, az ekét, malmot átveszik,
a régi fáklyát átveszik, az Istent megsüvegelik,
mert ők lettek a Rend, Család, a Miatyánk s a Hiszekegy.»

Lassan cammognak lomha évek. Máskor rohannak részegülten.

S egy észrevétlen hajnalon végetért a viharzóna.

Az élet nagy bozótosának túloldali kapuján délcegen, erőbe öltözötten kilép az új ember: az Ifjú.

Az arca szép, szabályos férfiarc, a hangja tisztán zengő, teste arányos, mozgása harmónikus, lelkében nyugalom és magabizó erő. Messze mögötte gyermekévek, közvetlen mögötte a serdülőkor nehéz esztendői. Előtte az élet s az ismeretlen, titokzatos Jövő.

Megdöngeti az élet kapuját: Haj, Élet, haj! Harcra hív= lak! Helyet kérek magamnak a férfiak társadalmában!

Nyugtalanság földjéről megérkeztünk a Várás és Keresés országába.

Szervezetében, érettségében férfi már az ifjú. Ivar= mirígyei nemzőképes, érett életmagokat termelnek; ember= teremtésre alkalmas. Növése megáll, testi fejlődése általa= ban befejezve. Mégsem nevezzük még férfinek.

A magyar falu ítélete szerint férfi az, aki leszolgálta becsülettel a katonaeveit és hazatérve megházasodott. Addig: legény; ezután: ember. — A társadalom férfinek azt tekinti, aki maga keresi meg a kenyerét, és felelős állás= ban bekapcsolódott a nemzet életébe. Itt tehát nemcsak az évek, hanem a nagy közösség emberértékelésének szem= pontjai is döntenek.

Mondjuk úgy : készen áll az ember ; de az élet küzdelmére még öltözködni, fegyverkeznie kell. Ennek a felszerelésnek ideje az ifjúkor.

A serdülés korában egy volt a jelszó: Kibontani minden értéket és építeni, közelíteni az ideált!

Az ifjúkor már komolyba veszi az embert. *Élményeket tartogat számára, és minden élmény ölében ott vár egy=egy életreszóló Feladat.*

A Várás és Keresés országát járó Ifjú előtt öt óriási élmény:

- a férfijellem betetőzése;
- pályaválasztás;
- hivatás vonalán önmaga felszerelése;
- talajt fogni és munkába feszülni;
- szerelmen át, esküvőn át családi otthont építeni.

Öt élmény ölében öt nagy feladat.

És mindegyik körül a törvétesek, veszedelmek, harcok légioja.

Egy=egy pillantással nézzünk a mélyére.

1. A serdülőkor minden szála kifelé vezetett, ide, az élet kapuját döngetőkhöz és az ifjúban egységes fonallá

összefonva, úgy vezet tovább a férfihez. Ott még minden egyes jellemvonást önnevelő, nehéz küzdelemmel kellett kibontani s vadhajtasból megnemesíteni; itt már vallásosság, emberi jóság, becsület, felelősség, megbízhatóság, fegyelmeztség, tisztaság, úri lelkület, tudás, nemzeti öntudat, konstruktivitás stb. mint *a keresztény férfijellem alappillérei* sorakoznak fel. Az ifjúnak lesz feladata, hogy erőteljes egyességbe összefogva őket, belőlük gyúrja ki a férfikaraktert, amelyet aztán a következő évek folyamán új meg új értékekkel gazdagít. Egyetemista korban újarcú feladat, hogy a főváros vagy az egyetemi város ifjúságát fenyegető veszélyekkel szemben győzelmesen megvédje jellemét és különösen a megbízhatóság, fegyelem, tisztaság, jóság, vallásosság sok viharok kitett erőnyeit törhetetlenné keményítse.

A feladat részekre bomlik s minden egyes rész életfontosságú.

Vallásosságának férfiasá gazdagítása és mélyítése. A középiskolai hittanban tanultak csak alapvetés voltak, hittartalomnak egy életre édeskevés. Tanulni kell, olvasni, előadásokat, evangéliumhirdetéseket hallgatni; tanulni dogmatikát, morálist, apológiát, szociológiát. A mai katolikus felnőtt nemzedék csak félértékű, mert nem ismeri a hitét, hiszen csak abból él, amit katekizmusból és középiskolai hittanból el nem felejtett. Ezért nem tud katolikus módon látni és gondolkodni, amit oly sokszor kellett szomorúan látnunk világnézeti nagy kérdésekkel szemben (pl. házasságtörvény, zsidótörvény, nevelési vagy szociális újítások stb.).

Katolikus világnézet kidolgozása maga évekre szóló súlyos program. Hogy elvei a katolikus Egyház elvei legyenek, állásfoglalásai az Egyház útmutatása alapján történjenek, politikai vagy szociális vagy bármely társadalmi kérdésnek megoldását katolikus alapon keresse, a modern problémákat a szentatyák apostoli körleveleinek irányítása alapján lássa meg. Magasan fölötte álljon rádióban és újságokban úzott hivatalos vagy magánpropagandának, közéleti férfiak sokszor félrevezetően szépen hangzó frázisainak és a maga eszével hidegen, józanul, tárgyilagosan és katolikus módon tudjon gondolkodni.

Egész gyakorlati életének vezére a katolikus Egyház *erkölcstörvénye*. Színház, mozi, könyv, folyóirat, társaság, félvilág és alvilág, pajtások, utca épügety kísértő eszköze Sátánnak, bűnnek, mint a maga vérének, idegeinek rendet-

len vágya s talán régi kamaszbűnök visszajáró csalogatása. Mindezek fölött élesen látnia kell a tiszta, nemes férfi ideálját és emberfölötti erőfeszítések árán is küzdeni érte, ha kell, az egész körülvevő világ ellen is, korszellemmel szemben is, száz közül kilencven ismerős rossz példája ellen is. Ma Budapestén fölényesen katolikus erkölcsi életet élni egyetemista korban: férfiteljesítmény. De éppen azért érdemes minden küzdelemre. Mert áll a régi cserkészjelszó: *«Csak azt érdemes csinálni, ami nehéz!»*

Folytatódik s elmélyül a *gyakorlati vallásos élete*. Benne élni az egyházi évben s együtt örövendeni vagy gyászolni az Egyházzal karácsonykor, húsvétkor, nagypénteken. Vasárnapi szentmisék és szentbeszédék. Komoly kapcsolat a köztünk élő szentségi Jézussal; szentgyónások, szentáldozások a lélek felfokozott igényeinek kielégítésére. Évente lelki gyakorlat. És állandó lelkiatyai vezetés. A lelkiatyja itt már egyre jobban a legigazibb és legbizalmasabb barátjává lesz, akivel nemcsak erkölcsi problémákat vagy dogmatikus és világnézeti nehézségeket beszél meg, hanem életének minden komoly kérdését eléje tárja: szerelmét is, politikai kapcsolatait is, állásvállalását és mindent, amit fontosnak érez. Élete végéig így fog mellette állni a tanácsadó, a jóbarát, a támasz, az Atya. Pótolja a szülői irányítást, amely az ifjúkorban nagyon sokat veszít közvetlenségéből, és ad nagyon mély, lelki vezetést.

Egészen különleges, nagy problémája ennek a jellemalakításnak a *hazaszeretet s a nemzeti öntudat* kérdése. A családi otthon, sajnos, ritkán ad gyerekeknek, kamaszoknak igazi hazafias nevelést; az iskolai nevelésben sok a külsőség és kevés a maradandó tartalom. A férfikor küszöbén az embernek revideálnia kell a maga nemzeti öntudatát és legtöbb esetben nagyon alaposan újjá átdolgoznia. Irányítónak idézem a Pesti Szent Imre Kollégium házszabályainak erről szóló fejezetét:

«A szentimrések frázis nélküli, igazi hazafiságának alapja: egybeforrás a magyar nemzet történelmével, magyar nemzeti gondolattal, magyar földdel, magyar sorssal. A szentistváni magyar gondolatot ismerjük magunkénak, amelynek pillérje: a kereszténység és a Szent Korona. Hazatudatosság, trianoni határokon túlnéző reális magyar távlat, áldozatos hazaszeretet, amely hazáért, nemzetért egyéni célokat, boldogulást, jobb

sorsot, mindent kész feláldozni, — és elismerést, jutalmat nem kereső, szent kötelességtudatból fakadó kistartó, önzetlen munka a vezérmotívumai ennek a hazaszeretnek. Minden konstruktív törekvés minket maga mellett talál. Semmiféle szélsőséges, nemzetrontó, felforgató mozgalomnak hívei, ilyen egyesületnek tagjai nem vagyunk; semmiféle terrornak vagy agitációnak meg nem hajolunk; utunk a Szent István király keze rajzolta, ezeréves történelem járta egyenes magyar út».

Hazaszeretetünk és igazi magyarságunk legnagyobb ellensége nem a felforgató, forradalmi mozgalmak, vagy a nemzetközi irányú propaganda, hanem egyrészt a magyar kishitűség, amely más nemzeteket nagyra nyitott szemmel bámul meg, külföldieket rajongva csodál és lekicsinyel mindent, ami magyar; — másrészt a puffogó, üres frázisok nemzeti veszedelemmé növvő légiója, amelyeknél nem azt vizsgálják, hogy ki mondja a frázist, és a hazaárulót vagy a külső ellenséget is ujjongva tapsolnák meg egy-egy betanult, lélektelen szólamért.

Az egyetemistára a jellemépítés további feladatainál is egész csomó veszedelem leselkedik. Egyik forrása a veszedelmeknek, hogy *távol az otthon*, nem látja közéről édesapát, édesanyját küzdelmét, nem osztja gondolatait és kiszakadva a család légköréből, a pajtások hatása alá kerül, akik talán gazdagabbak, mint ő és ezért jobban költekezhetnek nála. Ha ezekkel versenyre kel, akkor túlköltekezés, adósságok, hazug pénzkérő levelek rendszere jön, ami ezúttal már férfibecsületet ásná alá. — Veszedelmet rejt *az utca*, a maga sokarcú kísértésével és magnetikus vonzóerejével. «Forró nagyvárosi élet!» — gondolja a fiú és nem látja meg az utca két oldalán a lezártszemű házakat, amelyekben családok élnek, éppen olyan egyszerűen, tisztán, polgárian, mint az otthoniak. Elfelejtji, hogy az utca az átmenő közlekedőké, akik mind valahonnan sietnek valahová, de nem az utcán élnek; — aztán a hontalan, otthonatlan kivetetteké, akiknél ő százszor szerencsésebb; — aztán a pénzért bünt keresőké, akikkel viszont neki semmi közössége nem lehet. — Veszedelmes a diák-közösség, a maga erős *tömeghatásával*, amelynek csak keményderekú egyéniségek tudnak győzelmesen ellenállni. Tömegben a jószándékú ember is tehetetlen, gondolatlanul taggá lesz, akit sodor magával a többi. A tömeg nem gondolkodik, nem mérlegel, nem eszméket keres, hanem jelszavak

után rohan és elfogad bárkit irányítójául, ha elég nagyhangú ahhoz, hogy imponáljon. Ezért van, hogy derék cserkészek, kongreganisták százai felszívódnak, eltűnnek a tömegben és elszürkülnek, mert szürkék azok, akik magukkal sodorják őket; ezért az a szomorú jelenség, hogy egy fűttyentésre, egy harsányan elkiáltott bombasztikus jelszóra intelligens ifjak százai ugranak és mennek tüntetni, verekedni, pedig ha külön-külön megkérdeznők őket, nyolcvan százaléka mosolyogva hárítaná el a feltevést: «Hogy képzeled? Csak nem gondolod, hogy én ilyenekben . . .» — Veszedelem *az egyetem szabad tanulmányi rendszere*, ahol 18 éves, tehát a kamaszkorból éppen kikerült s még kellőleg ki nem forrott fiatal emberek minden ellenőrzés nélkül állnak szemben egész életre szóló, fontos tanulmányaikkal. Mennyi lehetőség svindlire, mulasztásra, tessék-lássék félkémunkára! Könynyelmű tanácsadó mindig akad; s bizony évente egész sora a szépen induló, sokat ígérő tehetségeknek sorvad el a rosszul felhasznált nagy szabadság miatt! — Veszedelem *a társaság élete*; a mamák, akik leánykáik számára állandó udvart szerveznek fiatal gyerekekből; a leányok, akik között több az üreslelkű és felelőtlen, mint a fiúk soraiban, és akik udvarlóikká alacsonyítják a magyar jövő reménységeit; a táncok, zsúrok, teák, bállok, az éjszakai élet, a kávéház, bár, amelyek sok fényt és sok izgalmat szórnak, de ugyanakkor két kézzel rabolják meg a fiút, pénzt, időt, energiát, sokszor tisztaságot, a lélek nagy értékeit szíva el attól, aki rabságukba kerül.

Ha a jellemépítő számára a serdülés kora a válságok ideje, akkor az ifjú viszont kísértőkkel és kísértésekkel szemben idegfeszítő harcban kell, hogy védje kincseit és kovácsolja férfig jellemét.

2. Az ifjú elé már a serdülőkor végén odaáll a nagy kérdőjel: *a hivatás, az életpálya kérdése*. Mi legyen?

Nagy baj, hogy a kérdést általában a rossz végén fogják meg és hogy a probléma fonálának két végét rossz helyre kötik. Nagy baj egyéni és nemzeti szempontból is.

Hibás megfogás, ha a családi tanács felveti a kérdést: mit lehet legrövidebb idő alatt elvégezni? — vagy: hol lehet legolcsóbban kitanulni? — vagy «mivel a városban pl. gazdasági akadémia van, tehát gazdaság legyen a fiú». — Hibás megfogás az is, ha úgy teszik fel a kérdést: milyen pályán lehet most legjobban boldogulni? Hol lehet karriért csinálni?

Melyik pályán lesz a jövőben előreláthatóan nagy hiány? Hol lesz meggazdagodásra lehetőség? — Rossz helyre kötik a probléma fonalát, ha egyik végét a papára erősítik, vagy a sógorra vagy nagybácsira, másik végét pedig a papa, a sógor a nagybácsi egy előkelő ismerősére, mondván: ez az ismerős jó protektor lesz, ez segít majd az elhelyezkedésben, tehát jogásznak menj, mert akkor biztosítva lesz a jövőd! Nem gondolnak arra, hogy az ismerős meghalhat, vagy nyugdíjba mehet, a barátságnak összeveszés vetheti végét, és akkor ott áll a gyerek rosszul választott pálya elején, amelyre sem hivatása, sem kedve, sem tehetsége . . .

A helyesen feltett pályaválasztó kérdés így hangzik: Mire van hivatása a fiúnak? Mihez van tehetsége és kedve?

Egyéni szempontból katasztrófa a pályatévészített ember sorsa. Kedvetlenül őrlődik tucatmunkában, tucateredmények között olyan pályán, ahol nagy teljesítményt nem is hozhat, mert sem hivatása, sem tehetsége, sem kedve hozzá. Lelkében kielégítetlen örök vágya és valami szomjas, nagy elégedetlenség önmagával és a sorsával. — Nemzeti szempontból katasztrofális a rengeteg pályatévészített dilettáns, akik a tőlük várható teljesítőképességnek csak kis hányadát mutatják, hiszen sem hivatásuk, sem tehetségük, sem kedvük a választott pályán nem sarkalja komolyabb teljesítményekre; — ugyanakkor a másik helyen, ahová illenének és ahol értékes szolgálatot nyújtanának, hiányzanak. *The right man on the right place!* Minden embert a maga helyére!

A pályaválasztás felelősséget jelent önmagával szemben is, a társadalmával, nemzetével szemben is. Eldönti egy ember és egy család sorsát!

A pályaválasztás férfisors kérdése. Messze jövőbe nézve az eljövendő férfit kell megkérdezni, mielőtt a családi tanács meghozza döntését. Olvasd el a következő fejezetet, amely a férfi történetét írja. A hármas nagy szolgálat gyönyörű tényét találod benne: család, nemzet, Egyház szolgálatát s e három harmónikus egységen át Isten szolgálatát. Erre nézz, ha a pályaválasztás kérdése az életedben felmerül és úgy tedd fel a kérdést: *Melyik pályán szolgálhatom legjobban a családomat, nemzetemet, Egyházamat, Istent?*

Pályaválasztás kérdésével foglalkozó lélektani intézeteknek és laboratóriumoknak részletesen kidolgozott külön vizsgálati rendszerük van annak megállapítására, hogy egy-egy ifjúban milyen készségek és tehetségek rejtőznek. Ilyen vizsgálaton kötelezőleg hajtanék keresztül minden magyar

fiút 10, 14, 18 éves korában! — Ahol erre nincsen ma még mód, ott komoly családi tanácskozás után meg kell kérdezni a fiú osztályfőnökét, lelkiatyját, cserkészparancsnokát, őszinte szót kell kérni magától a fiútól és csak azután határozni a jövőről.

Ha Magyarországon minden ember olyan pályán dolgoznék, ahová tehetsége hívja, s ha minden helyen igazán odavaló ember állna, mennyivel nagyobb hatásfokkal dolgoznának a nemzet munkásai és mennyivel különbek lennének az eredmények!

3. Ha a választott életpálya vonalán jövőbe villan az ifjú szeme, első nagy álmaként, a Keresés földjének első nagy ígéreteként ott táncol előtte a bűvös szó: *Oklevél!* És ha iparos vagy kereskedőpályára menne, vagy bármely egyéb munkaterületre, akkor is: az alkalmasságot, képzettséget, befejezett felkészültséget igazoló, felszabadító *Bizonyítvány!*

Oklevélhez, bizonyítványhoz a *tanulás* útja vezet.

A tanulás útján ballagónak sok az ellensége. Ő, nem a bukás a legveszedelmesebb, mert azt jóvá lehet tenni és új erővel új munkára indulni! Nem is a lustaság, nem a könnyelműség, amely évet veszít vagy félmunkára csalogat! Ezekből javulni lehet, jóvátenni lehet és aztán új stílusban folytatni. Emberre, nemzetre egyformán két igazi ártó a veszélyes: a lelkiismeretlenség, amely jellemhiba és egész életén át elkíséri az embert és megmérgezi minden munkáját — és a sablon, a közepszerűség, amely minden komoly fejlődés megállítója.

A nemzetnek nem az az igazi veszedelme, ha formadarmárok bukkannak fel, meg hazaárulók, meg gazemberek. Olyanok ezek a nemzet testén, mint a seb az emberen. A sebet operálni lehet, fertőtleníteni, kiégetni, gyógyítani; a szervezetet egészségében meg nem háborítja. *A nemzet átka a sok dilettáns, aki nem ért ahhoz, amivel foglalkozik, meg a sok tucatember, aki sablonos, közepszerű eredménynél többet hozni nem képes.* Ez olyan a nemzet testében, mint a vérbaj, vagy a fehérvérűség, vagy a cukorbetegség az emberben: csökkenti a vitalitást, mérgezi az egész szervezetet, gyengíti az életet! A közepszerűektől, a tudatlanoktól ments meg, Uram, minket!

A mai idők főiskolás ifjúságát súlyosan komoly tanulmányi feladatok várják:

— *plus=munka*: több=teljesítmény, az átlagoson felüli

erőfeszítések, eredmények. Az egyetem menetrendje előír bizonyos tanulmány=anyagot. Mindenki számára írja elő, s aki el nem végzi, annak nem ad oklevelet. Ez tehát a minimum: az a legkevesebb, amin alul nem ember az ember. Aki nem akar értéktelen tucatember lenni, az ennél magasabbra emeli a maga ambíció=mércéjét, és olvasással, laboratóriumi, klinikai, műhelymunkákkal, pályázatokkal, önálló kutató vagy gyűjtő munkával az átlagnál sokkal nagyobbstílusú teljesítményre tör. Többnek lenni a névtelen átlagnál!

— *szpecializálódás*: egy bizonyos tudományágnak fekénekig való, tökéletes kimerítése. A polihistorok ideje régen elmúlt, amikor egy ember mindenhez egyformán érthetett. Most az egyes tudományos szakokban is százfelé ágazik el az ismeretek labirintusa. A med. univ., vagyis a mindent tudó orvossal szemben állnak a szakorvosok: a sebész, belgyógyász, szülész, bőrgyógyász, urológus, orr- és gégespecialista, szemész, gyermekgyógyász, ideg orvos, fogorvos, fülspecialista, elmeorvos, stb., stb. És ugyanígy a jogászok, a mérnökök és minden más tudományágat művelők között megjelennek a szaktudósok. Itt a jelszó: *egy bizonyos kérdéshez jobban érteni, mint bárki más Magyarországon*; — vagy, magasabb ambícióval: *mint bárki más a világon*!

— *nyelvek tanulása*! A szentistváni magyar birodalomban a nemzetiségekhez tartozó testvéreink a maguk nyelvét, maguk kultúráját művelhetik szabadon; ha most a magyarság magasabb rendű kultúrájával magunkhoz akarjuk láncolni őket és szervesen belegyökereztetni a szentistváni birodalomba, akkor meg kell tanulnunk a nyelvüket. Kisebbségi nyelveket tanulni: hazafias, magyar kötelesség! — Emellett a nagy nyugati népek nyelvét sem hanyagolhatjuk el, hiszen a világirodalom angol, német, francia, olasz nyelven hozza az emberi kultúra termékeit és azoknak csak egy igen kicsi része fordítható le magyarra. A mi küszöb=helyzetünk itt a kelet és a nyugat kapujában megkívánja tőlünk, a legkeletibb európai műveltségű néptől a nyugati műveltség teljességét, és ugyanakkor a legnyugatibb ázsiai néptől elvárja a keleti népek nyelvének, kultúrájának ismeretét. Nemcsak a bonnek és madame-ok és Fräuleinek kezén nevelkedő kényes gazdag fiucskák meg az arisztokraták kiváltsága a külföldi nyelvek tudása, hanem minden magyar ifjúnak felelős kötelessége, hogy egy nyugati nyelvet és egy kisebbségi nyelvet meg tanuljon!

A tanulás problémájához befejezésül megint néhány mondat a szentimrések hárszabályaiból:

«Nagyon komoly programja a kollégiumnak, hogy a katolikus társadalom vezérlő rétege számára nevelt ifjúság általános műveltsége lehetőleg széleskörű és főleg harmónikus legyen. A félművelt, a csak egyoldalúan képzett, vagy a világnézeti alap nélkül, rendszertelenül kiművelt intellektuel többet árt, mint az egyáltalában tanulatlan, primitív, de a maga egyszerűségében harmónikus ember.»

4. Jövőt néző ifjú szemek előtt ott csillognak gyönyörű álmok . . . Első az oklevél volt. Mögötte rögtön felmagaslik a férfikor kilincse: az állás. «Az erdőirtást átveszik, a hídépítést átveszik, hajók kormányát átveszik, az ekét, malmot átveszik, a régi fáklyát átveszik . . .»

A férfi ott kezdődik, ahol maga kenyerén, maga erejéből felelős munkát végez az ember. Nem mondom férfinak az egyetemistát, akiért kollégiumi díjat, tandíjat édesapja fizet, ő ruházza, ő látja el zsebpénzzel. Nem férfi a kezdő állásban dolgozó ifjú, aki többet költ, mint amennyit keres, tehát hazulról még mindig állandó támogatásra szorul. A férfi a maga lábán áll és önállóan él a maga munkájából. A férfi belegyökerezik a magyar életbe: van egy munkahely, amely az övé, egy felelősség, amely az ő vállán nehezedik, a nemzet életmunkájának egy darabkája, amelyet ő végez és senki más!

Állásba jutni! Nem csak úgy, hogy megkeresse a mindennapi kenyerét és megéljen az agyának, kezének munkájából. Ennél sokkal magasabb rendű, nagyszerű ténye az állásnak, hogy az ifjú megkezdi hivatásának teljesítését! Ami tudást hosszú éveken át magába dolgozott, azt most eleven értékké váltja a közösség, a nemzete számára! Nem úgy, hogy tanári oklevéllel könyvtárba ül, vagy elmegy rendőrtisztnek; tanítói diplomával Hangyatisztviselő lesz; a jogi doktor beül nagy üvegablak mögé bankkulinak! Évek munkája mire volt jó akkor? Mennyi erőfeszítés, mennyi tudás fullad a semmibe a pályatávoztott ember állás-válakozásán! — Hanem igenis elhelyezkedik azon a pályán, amelyre hosszú éveken át készült, s ahová tudása, vágya, nemes ambíciója hívja! Egy tényezője lett a magyar életnek! «A nemzet él» — az ő munkája is élteti! — «A nemzet dolgozik» — az ő munkája is parányi része ennek a nemzeti erőfeszítésnek.

Hivatás! Munka! Felelősség! Önállóság!

Most már nem: «Kovács Laci, a Kovács János tanító fia», hanem: Kovács László gépészmérnök, aki önmaga is tényező!

Amikor állásba jutott és felelős munkát kezdett, akkor fejezte be tulajdonképpen az élete első, előkészítő, töltkező harmadát. Kezdődik a tevékeny, alkotó, sugárzó férfiélet!

5. Amikor oklevele, állása megvan, mindennapi kenyerre biztosítva, és a keresete két életet is elbír már, akkor teljesedik be az ifjúkor harmadik, mindennél szebb álma: *a család=alapítás.*

Keresés és Várakozás országa . . . Óriási erőfeszítésekkel keresi meg magában és dolgozza ki magából az önálló férfit, és kutat, törtet álmait után. Közben pedig mélyen néző, tiszta szemmel jár a leányok társadalmában és keresi azt az egyet, akit az ő számára teremtett az Isten, aki az ő életét kiegészítse, hűséges hitvese legyen mindhalálig, és a gyermekeinek édesanyja. Azt a leányt, aki nemcsak romantikát hordoz, nemcsak kedvesen eltöltött órákat jelent, nemcsak szép és szellemes és hódító, nemcsak tündér és angyal, hanem aki a családi otthon ígéretét, emberteremtés ígéretét, az élet teljességét hozza.

Az ifjú életében konstruktív tényező a *szerelem*. Nem úgy, mint a kamaszévekben volt, ahol fülig pirult az ember a gondolatától, vagy gyónni ment, mert bűnbe keveredett egy nagy isteni gondolat, vagy romantikus játékot játszott csak és a kiábrándulás fájdalma hosszabban tartott, mint maga a játék . . . Itt a szerelem: két egymásnak teremtett ember egymásra ismerése. Ember ismer összehangolt embert, lélek vonzódik lélekhez. Ez a szerelem rögtön messze távlatba néz: esküvő oltárra, családi otthonra, gyermekáldásra. Itt nem magazinokból vagy regényekből olvassák, nem mozivásznonról tanulják a szerelem elrontott romantikáját. Itt Isten előtti felelősséggel néz egymás szemébe egy fiú és egy leány, magukon érzik az Isten kezét, és nyugodtan, természetesen megindulnak az esküvő oltár felé.

A családi otthonba az esküvő oltáron át vezet az út.

De esküvő oltárra már a Férfi lép fel, családi otthonra már a Férfi épít.

Az ifjú álmait beteljesedtek, a férfi megtalálta élete megoldását.

Öt nagy élmény az ifjú életében.

Öt nagy élmény ölében öt nagy feladat.

Ugy-e, látod, hogy nincs már felelőtlen játékos motívum a Várás és Keresés országának vándora életében?

Ugy-e, van olyan nehéz élet kapuját döngető ifjúnak lenni, mint fejlődés törvénye szerint férfit építő kamasznak? Micsoda felelőségek! Micsoda távlatok!

De el ne feledd: az *Ifjú előtt a Kamasz jár*. Az Ifjú akkor tudja minden feladatát nagystílusú megoldani, ha előtte a Kamasz nagystílusú oldotta meg mindazt, ami az ő felelőssége volt. Amit a Kamasz elrontott, az Ifjú csak talán, csak részben tudja jóvátenni; sok minden rontottan marad és elrontja az Ifjú életét és elrontja a Férfit. Én tizennyolc éve neveltem a magyar ifjúságot. Bizony, mondom neked, az ifjú nagyon ritkán és csak részben tudja jóvátenni azt, amit elrontott a kamasz. *Serdülőkor évein áll az ifjúkor egész felelőssége*. Mert az ifjúkor folytatás.

Az előzmény: a kamasz.

10. Édesapám az élet hőse.

Az Alkotás birodalmában Férfi jár.

Édesapám. Az élet hőse.

Acélból vert alakját, kemény férfikezét, melegfényű szemét, zengő, mély hangját, áldozatos, mindent adó egyéniségét nemcsak az emlékeim fonják glóriába: az Élet maga koszorúzza hősnek. Ő a Férfi ideálja.

Volt idő, amikor a katona volt a férfiideál. Hős, akiről zengtek a nóták, bámulva néztek rá ifjak, gyermekek, rajongó vonzódással a leányok. Ő volt a csodálatos ember, a mesebeli herceg...

Ez az idő elmúlt. Ma a jelszó: «Minden magyar honvéd legyen!» Ma a katona én vagyok és te és ti mindnyájan, az öcsém, a bátyám, az apám és minden férfikorba serdült magyar. Minden férfi katona két évig vagy háromig, amíg az első szolgálaton keresztülmegy, aztán néhány fegyvergyakorlat, háborúban pedig «minden magyar honvéd». A férfi életéből néhány évet, elenyésző kis időt vesz el a katonai szolgálat, amely most már nem a keveseknek kiváltsága, vagy hősies, áldozatkész vállalkozása, hanem minden férfinépnek egyformán kötelessége. Ezzel szemben

hosszú évtizedeken át szolgálja nemzetét mint egyszerű, szürke polgár. Nem antimilitarista eltévedés, hanem az élet egyszerű ténye, hogy *ma már nem a katona a férfiideál, hanem a magyar honpolgár*. Ez a név ma még szürke és rozsdás, de ki fog fényesedni és olyan nemes csengést nyer majd, mint az ókor nagy nemzetének fénykorában a «civis Romanus», vagy a háború előtt az English gentleman, vagy a nagy háború évkörében a Reichsdeutscher Volksgenosse. *Magyar honpolgárnak lenni: büszkeség; magyar polgárnak lenni: hivatás; magyar polgárnak lenni: ezeréves szent felelősség.*

Volt idő, amikor a közéleti vezérférfiak voltak a férfi-ideál. Híresek voltak, mert a nevük sajtóban, híradásban sokszor csengett. Bámulva néztek rájuk a tömegek: «Nagy ember!» Pedig a gondviselésszerű, kivételes szerepet játszó nagyon kevés óriás kivételével ezek a sokat szereplő vezető egyéniségek csak üstökösök: jönnek és eltűnnek, sem fényük, sem melegük, sem áldó, éltető hatásuk. A történelmet nem ők csinálják; azt a milliós névtelen tömegek élik, ők legfeljebb irányítják; az élet szempontjából nem nagyobb az értékük, mint akármelyik egyszerű, névtelen családapának. Sőt ha történetesen agglegények, akkor az Élet színe előtt értéktelenebbek a sokgyermekes proletárnál. Az agglegény torz alak: valami hiányzik az életéből, valami legfontosabb, aminek ott kellene lennie s ami nélkül az élete «rím nélküli bús, csonka sor», amint Radványi Kálmán mondja a magános emberekről, s a tragédiája megint csak Radványi verse szerint, az «ütött-kopott lézengő ritter» szomorú vallomása: «Nincs folytatásom, pont vagyok, — Jövőt senkinek nem adok — Tőlem nem indul senki sem . . .» vagy pár sorral előbb: «A gyermek bennem rég halott. — A jövő bennem megbukott, — Bimbó énbennem nem fakad . . .» — Mert az élet parancsa, Isten terve, hogy minden ember mellett ott álljon a vele összehangolt, rímbe csendülő lelkű élettársa, és hogy minden emberből új életek induljanak, «hús a húsból, vér a véreből» gyermekek, akik az ő életének folytatásai.

Nézem Isten gondolatát a világrendbe beleépítve, nézem az emberi közösség ítéletét, nézem a nemzet érdekét, és megállapítom, hogy *a férfiideál ma a honpolgár és édesapa*.

Igaz, hogy névtelen, igaz, hogy szürke; kopott a ruhája, gondoktól barázdált az arca, izzadságszagú és fáradt, amikor este megjön a munkából . . . De a selyembe, bársonyba

öltöző, gyémántoktól csillogó mesebeli herceg, aki hat táltosvonta aranyhintón érkezik, csak mesemondó éjszakákon a Képzletország hőse volt; csak gyermekek álmodtak róla olykor és álmukban drágaköves forgót kaptak tőle ajándékba . . . A hódítóan elegáns szerelmes gavallér, az ellenállhatatlan amoroso csak limonádé= és szirup=romantikával telített mozidramákban olvasztja viasszá kis csacsi bakfisok és érzékeny lelkiütemű cselédkéek szívét . . . Az ápoltkézű, nemesszívű etikett=cowboy vagy gangster pedig, akiről utólag kiderül, hogy álruhás milliomos=fiú, szintén csak mesealak, aki a ponyvaregényből vagy a filmszalagról ki nem léphet az életbe. Ezek nem hősök, csak mesebábuk. Hős az a kifizetéses tisztviselő, aki havonta egyszer elviszihattagú családját a moziba, hogy romantikus élményt nyújtson a gyerekeknek, vagy a szegény munkás, aki z6=án kalandos mesekönyvet vesz a születése napját ünneplő kisfiának.

Az élet hőse az édesapa, akit nem riaszt szegénység, jövő reménytelensége, nálánál sokkal gazdagabbak rossz példája, sem barátainak gúnyos csipkelődése : nem áll meg egy gyermeknél, hanem engedelmes eszköze a teremtető Istennek, és annyi új kis embert állít az életbe, amennyit Isten rajta keresztül teremteni akar. Napról=napra, évről=évre dolgozik a családjáért, mint egy igavonó; nincs magánélete, nincs pihenése, nincs szórakozása, hiszen minden a családé. A gondjai évről=évre nőnek, de megsokasodnak az örömei is. Hivatása vonalán emberfölkötít nyújt és ezzel értékes, munkás sejtje a nemzetének, amely ezekben a becsületes millió névtelenekben él és erősödik. Húséges szolgálja Istennek, akinek örök világtervében ezek az igazi emberideál megvalósítói. Ezeknek mondja az evangéliumi Úr a nagy szolgálat végén: «Jól van, derék és hű szolgám; mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád; menj be urad örömébe!» (Mt. 25, 21). Életének koronája; egészséges, jól nevelt gyermekek. Ha elhívja az életből az Úr, nem mondanak nagy beszédeket a sírjánál, nem fektetnek érdemrendeket a koporsójára, mert emberi hatalom vagy gazdagság őt ki nem fizetheti; — de lent őszinte könnyekkel siratják meg gyermekei, a mennyben pedig örök boldogságra várja őt az Isten.

Az Alkotás birodalmában az életnek második nagy korszaka fut: *a sugárzás, teremtés, erők érvényesítésének korszaka.*

Eddig a fejlődés törvénye volt az úr az ember fölött; — most a fejlődés megáll, illetőleg a lelki vonalra tolódik, az élet vágányán pedig átadja helyét a sokszorozás törvényének.

Az életnek második nagy csúcsteljesítménye ez a befejezett, önmagában tökéletessé épített, harmónikus emberalak: az édesapa.

Az életnek ez a legtevékenyebb korszaka két vezérmotívum köré fűződik:

1. családi élet, emberteremtés, gyermeknevelés;

2. hármass nagy földi szolgálat, amely az örökkévalóságba magasodik:

család szolgálata,

nemzet szolgálata,

Egyház szolgálata,

— és ezeknek harmónikus egységében: Isten szolgálata.

I. Családi otthont épít a férfi, Isten oltárán át, esküvés szertartásán át bevezeti hitvesét, akit még az Ifjú szeretett meg el nem múló, szent szerelemmel. A családi otthonban, házasság szentségének jogosító védelme alatt Isten örök terve szerint él tökéletes egységbe forradva a feleségével: „... feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy testté lesz”. (Mt. 19, 5.) — A tökéletes egybeforradást a teremtetők kapcsolatán át az Istenszolgálatot jelentő rendszeres nemi élet eszközli, amelynek során a férj az életteremtő szervei: ivarszervei termelte életmagokat átadja felesége szervezetének, hogy a nő ivarszervekben termelt második fajta életmagokkal egyesülve, új emberéletek megindítói legyenek. Az ember életének hármass üteméről korábbi fejezet szólt már; ennek a hármass ütemnek előkészítő ünnepe aktusa a férj és feleség házaselete, amely azért *«holtomiglan=holtáiglan»*, mert *halálig tart a felelősség a gyermekekért, akik Isten akaratából az ő nemző tevékenységük által születnek.*

A házasság szentség. Felbonthatatlan. Minden tisztelet megadásék a magyar állam törvényhozásának; — azonban a zsidó-liberális évtizedek legnagyobb «vívmánya», az 1894-ben hozott polgári-házasság-törvény, amely a házasságokat állami hivatalnok előtt megkötött egyszerű szerződéssé degradálta, és kívánságra bármikor könnyen felbontja újra, — meghamisítása az örök isteni törvénynek. Épp ezért minden katolikus magyar honpolgár, törvényes eszközökkel, alkotmányos keretek között, meg nem szűnő küzdelemmel

harcol ennek a törvénynek megváltoztatásáért. Mert az élet ura Isten, és az élet teremő műhelye: házasság emelte családí otthon fölött Isten törvénye az úr.

Kicsi életmag terem az édesanya emberteremő ivar=mirígyeiben. Petének nevezte az élettan tudománya. Más, kis életmagokat az édesapa ivarmirígyei termelnek; ondó=szál a nevük. A kettő egyesüléséből származik az új ember=élet. A pete tökéletes kivonata az édesanya emberségének. Az ondószál az édesapa szervezetének minden lényeges adottságát hordozza. *Minden gyermek apja, anyja életének folytatása. Édesapa, édesanya minden egyes gyermekükben önmagukat sokszorozzák.* És ha a tizenkét gyereket Mariska, Emmus, Józsi, Anti, Sanyi, Ilonka, Mancsi, Irénke, Piroska, Jolánka, Matyi, Géza nevekre keresztelték, akkor a hét leány, öt fiú tizenkétszeres megsokszorozása Anyácska és Apuska életének. És az eljövendő unokák és dédunokák és utódok hada mind ennek a két áldott embernek életéből származott. A házastársak, akik a teremő Istennek hűséges eszközei, nemcsak örök boldogságukat biztosították a vég=telen birodalmában, hanem itt a földön is el nem múló emléket: élő folytatást gyökereztettek. Többet ér ez minden síremléknél, szobornál, díszkiadásos életrajz=kötetnél!

Úgy=e, égbe magasló? Úgy=e, főséges? Emberfölöttien nagyszerű?

És mindez ott kezdődött valahol a tizennegyedik esztendő körül, amikor a játszó kisfiúban először dobbant meg a kamaszkori fejlődés ereje. Mert az édesapa a kamaszban kezdődik.

Serdülőkor vergődő, súlyos esztendői. Végigküzdötte! Nem lett most erő erőket játszva elsóró lézengő ritter, magános bűnök játékos; — nem lett szerelem=romantiká=nak ámokfutó megszállottja; — nem állt szóba kísértéssel, kísértővel, vérrel, idegekkel, Sátánnal, aki mindent ígért, hogy valamit elronthasson; — nem lett rabja magtalan álmodozásnak; — nem engedte, hogy legyőzze irányítatlan, bekötött szemű kamaszkor ezer veszedelme!... Miért? Miért?

Ezért, hogy emelt fejjel álljon majd életben a Férfi és embereket teremtsen és tudja, hogy egészséget és erőt ad nekik örökségül. *A kamaszban az eljövendő édesapa szolt, és áldott kamasz, mert engedelmeskedett.*

És mindez folytatódott valahol a huszadik esztendő körül és még utána, amikor a Keresés országát járta az ifjú.

Ifjúkor kibontakozó, súlyos esztendői. Végigcsinálta! Nem lett rabja kártyának, pohárnak, társaságnak, éjtszakának. — Nem hallgatott csalogató szirénhangra, amely pénzért, bűnért előleget ígért a nagy Gyönyörből, amelyet a házastársaknak tartogat az élet. — Nem állt szóba kísértéssel, kísértővel, egyre követelő idegekkel, Sátánnal, aki mindent megpróbált, hogy elronthasson mindent. Legyőzte a Vágyat, legyőzte a Hiúságot, küzdött, dolgozott az ifjú életálmaiért, úrrá lett a korszellemen, úrrá önmagán... Miért? Miért?

Azért, hogy acélos jellemmel, tiszta vérrel, erős idegekkel, töretlen, egészséges testtel és egészséges lélekkel álljon az életben a Férfi és embereket teremtsen és tudja, hogy egészséget, erőt, nemességet, tisztaságot ad nekik örökségül. *Az Ifjúban az eljövendő édesapa készült, és áldott ifjú, mert végig kitartott.*

Kamasz megálmodta, ifjú megkívánta, férj és feleség imádsággal kérte, várta, Isten megáldotta, így született az új ember, a Gyermekek.

II. A regényolvasó vagy a mozilátogató azt a meggyőződést szívja magába, hogy az élet nagy játék, sok-sok bolondsággal, rengeteg kacagással, felfűtött érzelmek viharával és — happy enddel. Mert a regényben és a filmben a happy end a fontos, a mindent megoldó és mindenkit kielégítő szerencsés befejezés, a többit már ehhez kalapálják hozzá.

Regénynek, mozinak ebben az egyben van csak igaza. *Mindennél fontosabb a happy end: a jó befejezés. Ezt az ember életében «örök boldogságnak» hívják.* És nem adják ingyen. Nem kacagtató tévedések, véletlenek, jó tündérek, deus ex machinák dobják az ember ölébe. Nehéz, küzdelmes éveken át meg kell azt szolgálni.

Az élet nem játék, nem nyáresti séta, nem tavaszi álmom, stb.

Az élet szolgálat.

Embert nyomorító, idegeket törő, minden erőt végéskig megfeszítő, nehéz szolgálat. Az örök boldogságot nem ajándékok kapjuk az irgalmas Istentől, hanem az Igazságos Isten akarata szerint meg kell szolgálnunk érte.

Minden életkornak megvannak a maga kötelességei. Az első harmadnak: töltekezés, fejlődés, előkészület, — a második harmadnak: alkotás, teremtés, szolgálat. És a

gyermekkor, kamaszkor, ifjúkor fölött éppen olyan komoly felelősség áll az ő kötelességeinek becsületes elvégzéséért, mint a férfikor fölött a férfifeladatok elvégzésének felelőssége.

Vannak, kevesen, a pénz árnyékában, vagy a születési előnyök: családja, kastély árnyékában, vagy a hatalom árnyékában, akiknek élete dologtalan, üresen fut, mert, «nincs szükségük arra, hogy dolgozzanak». — Nem fognak tudni megállni az ítélő Isten szeme előtt! Mert nem azért dolgozunk, hogy a mindennapi kenyeret megkeressük. Azért is. De messze túl a kenyérgondokon ott a hivatás vonala! Akinek megvan a megélhetése, épúgy kell szolgálja családját, nemzetét, Egyházát, Istent, mint teszi a legszegényebb. Ez olyan felelősség, amely alól nincsen felmentés.

A férfiületnek ez a hármas hatalmas szolgálat ad tartalmat.

1. Család szolgálata.

Megépíti otthonát, bevezeti feleségét. Fészekrakás.

A fészek belső gondjai a feleség vállára nehezednek. A férfi odakint harcol és dolgozik; munkája gyümölcséből él a család.

Gyermekáldás Isten akarata szerint. — Hűséges férje asszonyának, jó édesapja gyermekeinek. Megszerzi az élethez szükségeseket: lakás, étel, ruha, taníttatás, társadalmi állásukhoz mért összes szükségletek. — Isten előtti felelősséggel neveli gyermekeit. Ő az Erőnek, a Törvénynek, a Rendnek, Fegyelemnek principiuma a családban; reá támaszkodik az édesanya a puha szeretet nevelő művészetével. — Élete példa a gyermekeknek: így kell katolikus módon helyesen élni. — Maga a nevelő szerep is megszokik: a gyermekkor az édesanya ideje; övé a lányok nevelése tovább is, végig. A fiút azonban a praepubertas korában: 12—13 éves korban átveszi az édesapa és végig serdülőskoron, végig ifjúkoron ő fogja, bontja. Ez a nevelés messzenéző, szent munka; nemcsak az eljövendő férfit tartja állandóan szem előtt, hanem egyenesen belenéz a végtelenbe s a kisleányt már az örök boldogság irányába neveli. — *Eszköze volt Istennek a teremtésben, eszköze véges=végig a nevelésben is.*

Kamaszok gondját, ifjúkor problémáit mind előre, alaposan ismernie kell, hogy helyesen irányíthassa mindig a

fiait. Tanul, tanácsot kér, töpreng; nem lát a fiúba, mégis mindig a helyes megoldást kell eltalálnia, mert felelős az eredményért. A maga életének emlékei, kamaszkori, ifjúkori tapasztalatai elfelejtődtek, elhomályosultak, el is avultak nagyobbreszt. Bizony, elő kell venni a pedagógus könyveket és késő éjtszaka, amikor már alszik a gyerek nép, hosszasan böngészni.

Mennyi töprengés, amelyről nem tud a gyerek! Míg nyugodtan alszol a fehér ágyadban, hányszor órákon át rólad beszélget halkán apád, anyád. — Valami csínyedért működött a nádpálca az este; elmúlt a sírás, lefekszel, reggelre el is feledtél mindent. De éjtszaka órákig nem aludt miattad a két aggódó nevelő: át-meg átbeszélték, kutatták, mi van mögötte, milyen rejtett hibát, talán ferde jellemvonást villantott meg kifelé ez a már megtorolt csínytevés?... Ó, nagyon jó lenne, ha úgy észrevétlen meghallgathatná néha a gyerek az éj sötétjében felette töprengő szülei beszélgetését! Ha a kamaszfiú, míg lázad otthon szegénység ellen, szűk keretek ellen, kívánságának megtagadása ellen, megállhatna az édesapja háta mögött és úgy elnézhetné, amint számoszlopokat ró egymás alá, egymás mellé és verejtékes homlokkal vergődik: Hátha mégis meg lehetne adni, amit kért a fiú? És aztán kitör melléből a fájó sóhaj: Nem megy! Istenem! Hiába, nem megy! . . . Vagy, ha az egyetemen a gazdagokkal versenyt futó nagy fiú néha úgy hazaszállhatna lélekben és elolvasná a gondot apja, anyja arcának ráncából, és megfigyelné, hogyan mondanak le dohányzásról, egy ruháról, új télikabátból, hogyan vonulnak vissza a régi, eléggé szűk társasélettől, csakhogy minden fillér a fiúnak mehessen, «a mi fiunknak, aki Pesten tanul, orvos lesz, és akkor majd segít nekünk a kisebb testvéreiket felnevelni, mert mi már nem bírjuk . . . nem sokáig bírjuk . . .» Kevesebb lenne a hálátlan gyerek és több a mosolygós szülő!

Vagy ha a gyóntató pap ajkát nem pecsételné a szentségi titoktartás, és elbeszélhetné azokat a lélekből felszakadó, nehéz gyötrődéseket, amelyekkel édesapák odaroskadnak Krisztus hívására: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtok és terhelve vagytok!» Azokat a gondterhelte tanácskozássokat lélek mesterével, amikor megáll az egyszerű szülő nevelő tudománya és érzi, hogy kicsúszik kezéből a viharzónában elsodort fiú!

Gyerekek, nem tudjátok, milyen nehéz felelősség a család szolgálata! Ha tudnátok, jobban szeretnétek az édesapátokat!

Ez a szolgálat addig tart, míg férfi lesz a fiúból s önállóan, maga lábán megállhat. Milyen szívből jön ilyenkor az édesapák hálaéneke, amelyet öreg Simeontól tanultak ott a templom kapujában!

2. A nemzet szolgálata.

Hivatása vonalán belekapcsolódik a társadalom életébe.

A nagy emberi közösség összetartója: egymásért való munka. Benne magasabb rendű motor: evangéliumi felebaráti szeretet.

Nagy közösségben kisebb közösség: a nemzet. Ezeréves magyar nemzet egy=egy élő sejtje vagyunk; ezeréves Magyarország a hazánk.

A nemzet nem valami gigantikus nagy őszállat, amelyre reácsimpaszkodik az ember és azt mondja: Én is ide tartozom! — és ha nem tetszik, akkor elengedi és többé semmi közük egymáshoz. A nemzet egységes, élő szervezet, amely sejtekből áll; minden ember egy=egy élő sejtje a nagy nemzettestnek. *Magyar vagyok: a magyar nemzet élő sejtje.* Életre-halálra beletartozom. Ha örvend, én vele örvendek; ha csapás éri, vele gyászolok; ha beteg, én is szenvedek; ha szegény, én is nyomorgok; ha tönkremegy, vele halok. A multja, ezeréves egész történelme bennem él; folytatása vagyok ennek a multnak. *Az én életem a nemzetem történelmének egy kicsi darabkája.* Minden erőmmel igyekszem a magyarság sorsát előrevinni. Ez nem érdemem; kötelességem. S azon a kis ponton, ahol én állok és dolgozom, enyém a felelősség a történelem és az Isten előtt, hogy az a kicsi része a nemzetnek egészséges legyen, az a kicsi szála a történelmének, amely az én életem, igazán magyar és értékes legyen.

A magyar férfi megépíti az ő családi otthonát, beleáll az ő hivatásába és minden erejével belefeszül élete munkájába.

Felelős érte, hogy *egész gondolkodása magyar legyen*; a kultúrája, a műveltsége magyar legyen; álmai, ambíciói, tervei a magyar élet vonalán fussanak; legszemélyesebb tervei között ott álljanak nemzetének mai roblémái és törekvései. Egy ember: egy darab hamisítatlan, modern Magyarság!

Felelős érte, hogy *ez a magyar lélek és meggyőződés sugározzon belőle.* Hogy maga körül magyar lelkiséget,

magyar világot teremtsen. Barátai, ismerősei, alkalmazottai, vagy az ismeretlenek, akiket csak pár perces találkozásra vet útjába a Gondviselés, igazabb magyarokká legyenek csak azért, mert övele érintkeznek. Ahol ő talajt fog, ott átmagyarosodjék még a levegő is. Ahol ő gyökeret vert, ott magyar élet és magyar kultúra sarjadjon.

Felelős érte, hogy a *családjában egészséges magyar gondolkodás* legyen az úr. A hazafias nevelést nem frázisokban, de áldozatkészségben, felelősségérzetben, munkában, jó példában ötöle és az otthonától kapják a gyermekei. Ahogy a megszállott Felvidéken, Erdélyben, Délvidéken nyilvánosan elnyomva, gyötörve, irtva, a családokban élt tovább a magyar öntudat és szenvedéseken át erősödött mindent elbíróvá.

Felelős a *közéleti munkájának* igazi, konstruktív magyarságáért. Politikai hitvallása ahhoz a párthoz állítsa, amelynek kezében lelkiismerete szava szerint a magyar jövőt látja. Semmi felforgató, semmi forradalmi, semmi külső országból irányított és pénzelt mozgalom őt magáénak nem tudhatja; ezekkel élesen harcban áll. Egyéni érdek, hiúság vagy pénz vagy hatalmi vágy a közéleti munkáját nem mozgathatja. Hitvány ember az, akinek a hazafiság csak cégtábla, amely mögött önmaga érdekét keresi. Társadalmi élete, egyesületi élete egy darab magyar élet. A magyar törvényre tisztelttel néz fel. Ezeréves szentkorona előtt süveget emel.

Felelős érte, hogy a *munkája becsületes férfimunka* legyen. Akkor értéke nemzetének. Az orvos, a jogász, a mérnök, a pap, a tanár, a kereskedő, az iparos, a munkás, a földműves, a béres és mindenki, aki ebben az országban munkába fészül, a Nemzet életének egy darabját éli, a Nemzet munkájának egy darabját végzi. S ha végzi minden erőt beadvá, a sablonosnál, átlagosnál több energiával több eredményre törekedve, ha végzi tiszta szándékkal, tiszta kézzel, nem lazálva, nem mulasztva, a jó munka jó eredményéhez becsületét kötve, akkor a munkája értékes magyar tevékenység.

Nem azok szolgálják a nemezetet, akik tüntetni az utcára kiállnak és zászlók meg jelszavak mellett a körutakon végighömpölyögnek. Nem is azok, akik kávéházban, kaszinóban hosszú értékes órákon át arról vitatkoznak, hogy mit kíván — a másiktól a nemzet érdeke. Nem is a szónokok és cikkírók, ha nem a lelkük mélyéből kívánczik ki, amit

mondanak, s a beszéd vagy írás nem a hivatásuk vonalában áll. A nemzetet azok szolgálják, akik békés vagy háborús éveken át, csendes vagy forradalmi láztól izzó napokon, szürke és eseménytelen órákban, vagy döntő fontosságú nehéz órákban *változatlanul teljesítik a kötelességüket.*

Nemzetszolgálat: kötelességteljesítés! Névtelen milliók munkája egyesül dübörgő erejű hatalmas tevékenységgé: a magyar nemzet életütemévé.

És ha háborús veszélyben *katonának hívja a haza érdeke*, akkor felkel rajzolóasztala mellől a mérnök, az orvos leteszi a stetoszkopot, a tanító imádkoztatja a gyermekeket és befejezi az órát, — vagyis a hétköznapi foglalkozását abbahagyva, felhúzza a katonaruhát és elmegy harcolni, szenvedni, mérhetetlen erőfeszítések árán is hazát, otthont védelmezni, és meghal, ha kell, de halálig a kötelességét teljesítette.

A magyar férfi hazafisága nem ünnepi köntös, amelyet meglobogtat és felvesz egy-egy ritka ünnepnapon, hogy aztán naftalinban hagyja feküdni hónapokon át. *A mi hazafiságunk velünk együtt él, mert bennünk él, és akkor is élő és szent, ha nem beszélünk róla.* A mi magyar öntudatunk része az életünknek és az életünk része a magyar történelemnek.

Nemzetszolgálat: magyar lélek, magyar élet.

És a magyar Férfi a nemzete szolgálatát látja el, amikor Isten törvényei szerint becsületes, kifogástalan emberi életet élni törekszik. És amikor családját hűségesen mindhalálig szolgálja, akkor is nemzeti kötelességeit teljesíti, mert a magyar családok a nemzet várai. Erősebbek betonerdők-nél, Árpád-vonalnál, mert ezekből ered a magyar élet.

S ha egész életen át mindent odaadón, becsülettel teljesítette kötelességét, ha igazán előre vitte a nemzet sorsát, ha áldozatkész önfeledéssel emberfeletti teljesítményeket hozott, akkor sem vár dicséretet, rendjelet, ünnepeltetést; — mert *a nemzetet szolgálni kötelesség, mindent érte adni kötelesség, és nem tudunk annyit tenni érte, ami már több volna az egyszerű magyar kötelességnél.*

És a magyar férfiak *rádolgozzák magukat a nemzet arcára.* A törvényhozás, az ifjúság nevelése, egészségügyi és kulturális és technikai és egyéb intézmények, új találmányok, új erőforrások, tiszta családok, bőséges gyermekáldás írja bele a történelembe, hogy egy nemzedék férfiai mennyit értek.

3. Az Egyház szolgálata.

Hogy ezt igazán megértse az új generáció, ki kell tépnie és félredobnia egy elhatalmasodott közvélemény=gazt: hogy «az Egyház, az a papok, s az Egyház ügyei a papok dolga». A katolikus intelligenciának hitbeli nagy=nagy tudatlansága és vallási dilettantizmusa teremtetten meg a liberális évtizedek alatt ezt az alapjában téves meggyőződést. A valóság az, hogy a pap semmivel sem jobban vagy igazabban tagja az Egyháznak, mint akármelyik katolikus hívő. *Az Egyház nem «a papok», hanem én, te, ő, mi, ti, ők : mindnyájan katolikusok, akik a keresztség szentségének felvétele által Krisztus misztikus testének tagjaivá lehettünk.*

A katolikus Egyház Krisztus misztikus teste; minden egyes katolikus hívő, felnőtt vagy gyermek, pap vagy világi, férfi vagy nő, mind egy=egy sejtje ennek a hatalmas misztikus testnek. A római kardinális, a budapesti külvárosi utcán játszó katolikus kisfiú, vagy a kínai misszió kápolnájában megkeresztelt bennszülött egyformán egy=egy sejtje az élő Egyháznak. A «küzdő Egyháznak»; mert hiszen a földi hívők egyeteme csak egy részét alkotja az Anyaszentegyháznak, amelyhez a mennyben a «győzedelmes Egyház» és a tisztítóhelyen a «szenvedő Egyház» is hozzátartozik.

Schütz nagy Dogmatikájából idézek pár sort az Egyház főséges hivatására vonatkozólag: «... az Egyházban és az Egyház által az Üdvözítő titokzatos módon végigjár a történeten és időkön, bekopogtat minden lélekhez, áldást, megszentelést, természetfölötti életet hoz minden emberi közösségnek és iránynak. Ő maga a titokzatos fő, kinek szava szól tovább az Egyház tanításában, kinek lelke lüktet az Egyház életében; ő az Egyháznak titokzatos szíve, kegyelmének meleg áramával állandóan élteti; és akik szerte a világban bolyonganak, távol egymástól és távol az Istentől, azokat szent szövetségbe kapcsolja a mennyei Jeruzsálem lakóival, és készíti számukra a Szentháromság életközösségét. Ezért az Egyház úgy áll a hívő lélek áhítata és meggyőződése előtt, mint az Úr Krisztus titokzatos mása...» (II. kötet. 237.)

A modern katolikus férfi, aki komoly lelkiismeretességgel tanulmányozza hitének dogmatikáját, magától értedőnek találja, hogy az Egyház minden tagját ehhez a csodálatos misztikus testhez három kötelék fűzi: a hitnek, a kegyelmi életnek és az engedelmességnek köteléke. És ter=

mészetesnek látja, hogy a három kapcsolatból sugárzó kötelességeket vállalja és teljesíti.

Hitét nemcsak a szívében őrzi és mélyíti egyre, hanem nyíltan vallja; ha kell, akkor tüntetőleg és büszkén megvallja; kiáll érte küzdeni is, szenvedni is; védelmére kel bárki ellen.

A szentségi köteléket alapozza a keresztség szentsége, teljessé teszi az Oltáriszentség. Nincs kereszténység Krisztus nélkül; nincs lelkiélet, ha nincs állandó szent törekvés megszentelő kegyelem állapotában folytatott életre; nincs igazi katolikus élet, ahol a bűntől mentő szentgyónás és a Krisztussal személyes kapcsolatot létesítő gyakori szentáldozás nem igénye a léleknek. A modern katolikus férfi lelkiélete sokkal mélyebb, szentségekhez járulása sokkal sűrűbb, mert intelligensebb és igazabb lelki igényből fakad, mint csak egy évtizeddel ezelőtt is.

Az engedelmesség hitben, világnézetben, gyakorlati életben az Egyház irányítóival: szentatyával, püspökkel szemben természetes következménye annak, hogy az Egyház krisztusi tekintéllyel működik. A katona nem gondolkodik, hanem engedelmeskedik fellebbvalójának; — a hívő gondolkodik, de hierarchikus parancsolóinak az ő hatáskörükbe tartozó dolgokban éppen olyan feltétlen alárendeléssel engedelmeskedik.

A katolikus férfi *mindennapi életébe is kisugárzik* a katolikus kötelességek egész légioja.

Katolikus leányt vesz el feleségül. — Gyermekeit katolikus iskolába járatja. — Ujságja, olvasmányai a katolikus világnézet hirdetői. — Egyházközségi életben, katolikus Egyesületekben tevékeny szerepet játszik. — Világnézeti, politikai, közéleti kérdésekben katolikus meggyőződése irányítja állásfoglalását. — Reá a katolikus tábor mindenkor számíthat.

Tiszta szemmel látja a papság és a világiak szerepét abban az építő küzdelemben, amely a katolikus elveket igyekszik az életbe belealapozni, hogy jobbra és boldogabbá legyen a világ. A pap: közvetítő Isten és a hívők között. Bemutatja a szentmiseáldozatot, kiszolgáltatja a szentségeket és a szentelményeket; tanít, ígét hirdet szószéken és iskolában: hirdeti az evangéliumot és elvi magaslaton magyarázza egyre, hogyan kellene menniök az emberek dolgainak Krisztus tanítása szellemében. De az evangéliumi elveket az egész vonalon megvalósítani: ez nem hivatása; meg nem is tehetné. Ez a hívő férfigárda dolga.

Hogy a törvényhozásban katolikus elvek érvényesüljenek, azt nem a pap, hanem a katolikus képviselők és felsőházi tagok kell hogy szívükön viseljék. — Hogy az ifjúság nevelése az evangélium szellemében történjék, a katolikus kultuszminisztertől le a kis tanyai tanítónőig az arra illetékes nevelők feladata. — A szociális kérdés katolikus szellemű megoldását hirdetik a pápai bullák; megvalósításáért a katolikus férfiak felelősek, akiknek kezén a szociális megoldások elintézése fut. — A kereskedelem evangéliumi erkölcsét a katolikus bankárok, gyárosok, kereskedők valósítják. — Az orvosi etika nagy kérdései fölött a katolikus orvosok lelkiismerete őrökdi. — A közélet kérdéseiben a katolikus politikusok, szervezők, újságírók teremtsenek evangéliumi szellemet. — Az irodalom, művészet erkölcsét pap meg nem változtatja; de ott vannak a katolikus írók, kritikusok, színigazgatók, művészek: ez a felelősség az ő vállukon nyugszik. — A hadsereg tiszta erkölcsét a katolikus tisztikar őrzi. — És végig, végig az egész vonalon az *evangélium hirdetői hivatásuknál fogva a papok, de megvalósítói az öntudatos katolikus férfiak*, akik mint világi apostolai a krisztusi elveknek, igyekeznek az életet gyakorlatilag kereszténnyé, és ezáltal nemesebbé és jobbá tenni. — Ime, az Actio Catholica óriási méretű gondolata!

A katolikus férfi élete öntudatos Egyházszolgálat.

4. Isten szolgálata.

Család, nemzet, Egyház odaadó, férfias szolgálata. Ez az alapja az igazi Istenszolgálatnak.

«Azért vagyunk a világon, hogy az Istent megismerjük, szeressük, szolgáljuk és azáltal üdvözlünk.»

«Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyek országába; hanem aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az megyen be mennyek országába.» (Mt. 7, 21.)

A remete fénybe burkolt történelmi alak. Ma időszerűtlen.

A remete elhagyta otthonát, barátait, munkáját, el az emberi közösséget és sziklasivatagba, őserdőbe vonult. «Nekem egy a célom: Isten és az örök boldogság. Elhagyok mindent, ami földi, mert az csak zavarna örök céloom elérésében; magamban élek és magamnak, — Istennek.» — A remetének ez a fenséges mindent=odadobása «magis admirandum, quam imitandum». Megcsováljuk, de nem

mozdulunk a követésére. Az ember tagja a társadalmának, tagja családnak, nemzetnek, Egyháznak, a közösséghez költözése van, szent hivatása, hogy a közösséget szolgálja és gazdagítsa. Nincs joga ahhoz, hogy kitépve magát mindenből, szent önzéssel csak önmagának éljen. — Ehelyett odaáll eléje a sokkal nehezebb feladat: *benne élni a közösségben, szolgálni azt és éppen ezen a szolgálaton keresztül, meg-nemesítve önmagát és a közösséget, kivívni egyéni célját: az örök boldogságot.*

Könnyű a remetének! Semmi kísértő körülötte, semmi nem vonja el figyelmét az egyetlen céltól, magános nélkülözése és szenvedése felmagasztosul és őt magát is egyre jobban fanatizálja . . . Könnyű az Istenszolgálat a magánosságba dermedt ember számára!

Könnyű a szerzetesnek! Kolostor fegyelmébe tört élete, keményen markoló regula, szolgálatának kimondottan Isten felé fordított volta, szentségre törekvő társak közössége, amely egyre nemesíti, emeli, és a kolostor falai, amelyek kizárják a világ lármáját is, kísértőit is, igaz, hogy sok mindenről való lemondást és áldozatot jelentenek, de százszor megkönnyítik harcát az örök üdvösségért! . . . Könnyű az Istenszolgálat a hivatásból Istennek szentelt magánosok számára!

De gondolj a nyolcgyermekes cipézmesterre, vagy a gyári munkásra, akit otthon hat gyermeke vár, vagy a tisztviselőre, aki nagy családja szolgálata mellett a társadalmi életben is vezető szerepet játszik . . . Ezer gond, mindennapi bajok és nagytávlatú gondok, szegénység, betegség; jön a tél, jön a szeptember és négy gyermeket iskolába kell iratni; jönnek kísértők: az egyik felelőtlen szerelmet ígér, másik pénzt, de becsületet kíván cserébe, a harmadik gyűlöletre tanít és azt ígéri, hogy a forradalom támogatóinak az új rendben jobb dolguk lesz, a negyedik a papok vagyonát hánytorgatja . . . Könnyű szegénységgel, mezítelenséggel megküzdeni a remetének; — de ha otthon a gyermekeknek nincsen ruhájuk és sír az asszony? Könnyű böjtös, szűkös étellel megelégednie a kolostor emberének; — de ha a gyermek kér kenyeret és nem tud adni az apja? Könnyű becsületesnek lennie és hű hazafinak és konstruktívnak, aki maga van és minden felelősséget maga visel, minden következményt emelt homlokkal egyedül vállal; — de hűnek maradni és becsületesnek akkor, ha ennek következménye a családjának nyomora, míg a bűn jólétet ígér azok számára, akiket szeret? . . .

Az édesapának gyakorlati Istenszolgálata, hűsége és becsületessége nagyobb teljesítmény, nagyobb érdem, mint a magános emberé!

És nem lehet az Isten szolgálatát a többitől elválasztani. Hiába volna templomjáró, sokat imádkozó, ájtatos férfiú, akinek csak egy fia van, mert «nem telik többre». — Hiába bibliaolvasó, szegényeket istápoló, jótékony lélek az, aki nem teljesíti a kötelességét és nem szolgálja hűségesen a hazáját. — Hiába gyakori gyónó, áldozó, aki templomon kívül gondosan titkolja katolikus voltát és semmiféle katolikus akcióban nincsen benne, «nehogy a protestáns kollegái hírét vegyék és előmenetele bánja!»

Istent csak egész ember és csak egészen szolgálhatja. Isten akarata a Törvény, és ez a törvény vezeti az embert élete minden kérdésében. Ez a törvény keresztülfekszik a családi életen, hazafias szolgálaton, Egyház szolgálatán, ez átfonja az egész életet úgy, ahogyan van, minden részletével és mindent egyetlen erélyes rándítással az Isten irányába fordít. Istent nemcsak templomban, vagy nemcsak az imádságos lélek mélyén, csendes áhítat óráiban szolgáljuk, hanem az élet minden tevékenységén át. A családi élet Istenszolgálat, a hazafiúi kötelességek teljesítése Istenszolgálat, az Egyházzolgálat Istenszolgálat, mert vagy az egész élet, harmonikusan szolgálja az Istent, vagy, ha egy ponton megbicsaklott, akkor bűnben áll az ember és lázadóként szemben az Istennel.

Ez az Istenszolgálat viszont megszenteli a gondokat, küzdelmeket; megneemesíti a szegénységet is, szegényt is, szenvedést is. Az egész életével harmónikusan Istent szolgáló hívő férfi minden kicsi munkája, gondja, harca megszentelődik és belemagaslik az örökkévalóságba.

Mert az örök élet csak folytatás. Folytatja az Isten felé beállított, szolgálatba hajlított, szolgálatban töltött földi életet.

«Uradat Istenedet imádjad, és csak neki szolgálj!»

1941 szeptember 21-én, az édesapák ünnepén így szavalt a Cserkészparkban egy kis cserkészfiú:

Büszke vagyok édesapámra!
Nem gazdag ember. Autója nincs,
sem bankbetétje, birtoka.
Ruhája foltos, cipője foltos.
Kopott veréb a szürke porban...

Egyetlen kincse: kis családja,
két udvari, sötét szobában
hét egészséges gyermeke:
három kislánya, négy fia!
Az én apám a teremő Erő,
s anyám az Isten szántóföldje:
belé veti az embermagokat...
Belőlük zsendül az új magyar élet,
belőlük indul a jövő!

Büszke vagyok édesapámra!
Nem «méltóságos», nem nagy úr.
Ujság nem írt még róla cikket;
nem szalutál a sarki rendőr,
ha villamoson arra visz útja...
De két kezében ég a munka!
De műhelyében zeng a dal:
«Kipi=kopi» a munkadal...
Milliók között szürke=egy.
De munkájukból él a nemzet!
Ők hordozzák a történelmet:
apám, s a többi robot=ember,
névtelen magyar dolgozók!

Büszke vagyok édesapámra!
Nem sárkányt verő meselovag,
nem hadvezér, nem csodahős.
De ha feltör a vérzivatar,
az ellenség jön a határon,
leteszi csendben a kalapácsot,
megcsókolja édesanyámat
s felszáll a harcikocsira.
Míg sokan itthon dőzsölnek, lopnak,
vér adóján meggazdagodnak,
ő harcol, szenved könnyben, vérben
családért, asszonyért, gyermekért,
magyar hazáért, nemzetért,
ezeréves becsületért,
új=ezeréves életért:
az én apám, az álmok hőse,
névtelen magyar katona!

Büszke vagyok édesapámra!
Nincs rajta semmi nagyszerű:
csak egy a millió magyarból,
csak olyan ő is, mint a többi...
Gyerekszemekkel felnézek reá.
Számomra ő az ideál!
Ha este imára kulcsolom kezem,
mindennap arra kérem Istenem:
ha felnővők majd férfivá,
olyan lehessenek én is, mint apám:
gazdagnál, úrnál, hősnél igazabb:
emberebb ember, magyarabb magyar!

Az Alkotás birodalmában Férfi jár.
 Édesapám, az élet hőse.
 Istent szolgálta családban, nemzetben, Egyházban.
 Maga az Élet koszorúzza hősnek.
 Ő a férfi ideálja.

11. Nagyanyácska.

Édesanyámat mi Anyácskának hívtuk. Úgy hívjuk ma is.

Tizenkét gyermeket hozott a világra. Hármat bölcsőből a temetőbe kísért, kettőt ezer gonddal felnevelt és akkor kérte el tőle az Úr. A legnehezebb magyar esztendőkből, a világháború alatt temette édesapámat is.

Hét felnőtt gyermeke körülötte. És három új családból eddig hét unoka.

Nagyanyácska világa. Az ő öröme, az ő diadala.

Ez a kicsi asszony, akinél minden gyermeke két fejjel magasabb, sőt már az unokák is egyre-másra elkerülnek, többet szenvedett a magyar nemzetért és többet adott neki, mint sok nagynevű más, akiknek hírt, gazdagságot, majd díszsírhelyet és utcát adott a nemzet hálája viszonzásul.

Felbukkan előttem néhány nehéz, történelmi nap. Jönnek, rámnéznek, bölintanak, aztán ködbe vesznek. Amikor Zomborból kiutasították a családot és pár bútorral, kevés pénzzel, sok gyerekkel ott kellett hagynia a házat, a multat, apám sírját, testvérekéé sírját... Vaggonlakók a nyugati pályaudvar külső vágányain... Mögöttük egy összetört mult, előttük egy semmi-jövő, romokban. Honnan vette az erőt ez a kicsi asszony? Ki olyan gazdag, hogy ezekért a napokért megfizessen neki, hacsak nem maga az Isten?

Csendes, szelíd, mosolygós volt világeletében. Mint az édes anyaföld. Mindnyájan belőle lettünk, mind belőle élünk.

Csodálatos mágnes! Hogy összetartja a gyermekeit, akiket pedig hétfelé dobálna szét az élet! Nem szól semmit, nem tesz semmit. Összetart azzal, hogy van.

Néha ismerősök csodálkoznak: Milyen jó testvérek maguk! Hogy szeretik egymást! Hogy összetartanak! — Mindig azt felelem: Nézze meg az édesanyánkat. Megért mindent.

Nagyanyácskának nincsen jövője, csak a múltja él. Ő az élő múlt. Az erős múlt, akire minden felépült. Belőle sarjadt a jelen s unokáiban ő ringatja karján a jövőndőt. Hol lett volna ez a jelen, ez a jövő, ha nincs ő, a múlt?

«Nadonátta!» — csipogja Beppo, a legkisebbik unoka. És gyerekszájból úgy hangzik az ő neve; mint a himnusz: mint amikor azt éneklik a templomban: Isten áldd meg a magyart!

Isten a Nagyanyácskában, sok=sok áldott nagyanyácskában áldotta meg a magyart!

Ő is volt egyszer játszó kisleány. Nézem a fényképét: legkisebb az osztályában. Ő is volt kacagó bakfis, bálozó nagyleány, mosolygós menyasszony, fiatal asszony és daloló édesanya. Nagymama=sorsa folytatása, egy szakasza az életének. A delta=korszak. Előtte a Tenger!

Mindezt azért írtam le, hogy levett kalappal nézd az élet utolsó szakaszán tipegő, hajlott hátú, fehérhajú, fáradt öreg embert. — És azoknak a lélektelen rikkantóknak is írtam, akik még nem is olyan régen telekiabálták a sajtót, a közéletet dühös jelszavukkal: Helyet az ifjúságnak! Félre az öregekkel! A fiataloké a levegő, a kenyér, a hely! . . .

Hol lennétek, fiatalok, ha elöttetek nem járna Nagy=anyácska a tipegő öregek gárdájával?

Elmúlnak az erő évtizedei. A Férfi kisugározta minden erejét, megvalósította minden alkotását, valóra váltotta minden tervét, gyermekeit felnevelte, munkáját elvégezte, és most ráborulnak az öregség esztendői.

Az öregség: bölcsesség.

Bölcsiséget csak a tapasztalat nyujthat.

Erőt bont az élet az emberben; tudást adnak a könyvek; intelligenciát, műveltséget sok fáradsággal maga szerez az ember. De bölcsiséget nem lehet sehonnan szerezni. Az egy élet folyamán megérik az emberben.

Meddő és ostoba a vita, hogy ki ér többet: az ifjú=e, a férfi, vagy az öreg? Az egyiknek van egeket ostromló tüzes energiája, a másiknak alkotó acélos ereje, harmadiknak próbált bölcsesége. Nem látjátok, hogy a három össze=tartozik és hogy a három: egy?

A magyar élet hatalmas színhézés. Benne dübörög az ifjú ereje, benne dobban a férfi alkotó energiája, benne él és olajozza, hol segíti, visszafogja, irányítja mind a kettőt

az öregek bölcsesége. Hova jutna egy ország, ahol vad újíto erejével átvenné az irányítást az ifjúság és nem kérdezne férfit, öreget? Pár év alatt kiégne a tűz és ők ott ülnének reményük vesztetten, idealizmustól kifosztottan csalódások és csúfos sikertelenségek üszkös romjai fölött. Hova jutnánk, ha a magárahagyott férfikor elszürkülne és elhájasodna, mert nem ostromolná a mögötte feltörő ifjúság lendülete; és ugyanakkor nagy alkotásaiban nem volna lélek, mert nem ömölnék rájuk felülről az öregek kiérett jósága. Viszont fiatalság és férfigárda nélkül az öregek is tehetetlen állnának, mert mit ér a bölcsesség, ha nincs, aki életbe préselje, mit ér a jóság, ha nincs, aki nagy stílusban az emberiség boldogítására beledolgozza milliók életébe? *A magyar élet hatalmas szinthezis: ifjúság, férfiság, öregség értékének: tüzes energiának, alkotó erőnek, csendes jóságnak és bölcseségnek összetétele.* Egyiket sem nélkülözheti.

Mi is voltunk, nem is olyan régen, tüzes sárkányokkal vívó, üstökösökkel dobálózó, egész világot megváltani induló, vad energiájú fiatalok. Ma férfiak vagyunk. Óriássá magasodott fölöttünk a Felelősség; minden mozdulatunkat ő vigyázza. És leszünk majd élet érlelte, megkopott öregek, akiknek szervezetében megállt az emberteremtő ivarmirígy hormontermő, ondótermő működése, idegeiben kialudt a vágyak vulkánja, megcsendesedett a tempójuk; már nem sokszorozzák magukat sem emberteremtésben, sem szellemi, sem lelki téren; de nehéz embersors érlelte bölcsességgel odahajolnak a fiatalok fölé, a férfiak mögé és adják azt, ami azoknak nincsen, mert nem lehet még: a kiérett jóságot és tapasztalatot. És ez a ti utatok is és azoké is, akik ma még kék cserkésznyakkendőt hordanak, vagy a gyerekszobában játszanak ólomkatonákkal. És kiegészítően mindig is kapcsolódni fog hozzátok az egész nagy emberapparátus, akik mindig együtt tesznek egy egészet.

Vass József szavait írom le neked, amelyeket mint népjóléti miniszter mondott 1930-ban az Orsz. Széchenyi-Szövetség előadássorozatában tartott beszédében:

«Az ifjúságnak arra kell vigyáznia, hogy . . . ne engedje magát szembeállítani értékekkel és értékek képviselőivel, mert ez már a közös nagy alapnak szétrombolása volna. Nem helyesen cselekszenek azok, akik az ifjúságot — akár a húszéveseket, akár a harmincéveseket, akár a negyvenéveseket — szemközt próbálják állítani a negyvenévesekkel, ötvenévesekkel, hatvanévesekkel, vagy nem tudom, hány

évesekkel. Nem helyesen cselekszenek, mert hiszen *az egész nemzet egy öntvénye a Gondviselésnek; a nemzet történelmi öntvény, amelyben bizonyos arányok szerint kell, hogy képviselve legyenek a különböző rétegek, s ezek a rétegek az öntvénynek integráns részei.* Nem lehetnek tehát kárára a másoknak, nem lehet szemköztállítani egyiket a másikkal a formakeresés okán sem, ha az a formakereső a közös nagy gyökeret és a közös nagy célkitűzést nem próbálja szétrombolni . . . » És később: « . . . ne engedje magát az ifjúság szemköztállítani a hajlott korúakkal, az öregekkel, a nemzet gerusia-jával, a nemzet tapasztalatainak, a nemzeti közelet bölcseségének birtokosaival, azokkal, akiket saját életük értéke emelt a közvélemény előtt magas piederstálra . . . Kedves fiatal barátaim, annyira mégsem vagytok erősek, annyira mégsem vagytok tudósok, annyira mégsem vagytok zseniálisak, annyira mégsem vagytok gazdagok, hogy tőlünk elszakadva, minket megtagadva egyedül tudnátok birtokba venni a magyar nemzet jövődjének kialakítását, egyedül tudnátok avatott kézzel vezetni a nemzet hajóját. Ne engedjétek tehát magatokat szemköztállíttatni, ellenséges, gúnyos érzülettel telíttetni azokkal szemben, akik titeket Isten kegyelméből évtizedekkel megelőztek! »

Az öreg ember visszanéz a múltba és egyik ráncos kezével szeretettel simogatja emlékeit és simogatja azokat, akik utána jönnek. Aztán messze jövőbe néz, és másik ráncos kezét a Végtelen felé nyújtja ki. Mert tévedtem, amikor azt írtam pár sorral korábban, hogy Nagyanyácskának nincsen jövője. *Az ő jövője a végtelen: az örök boldogság.* És az én jövőm is az, és a tietek is ugyanaz. És a végtelen szempontjából, Istenem, milyen kis jelentőségű, hogy valaki húsz vagy ötven évvel közelebb van hozzá, vagy távolabb! Az öreg ember azért tud tisztább szemmel belenézni a végtelenbe, mert előtte kevesebb már a földi út-darab, kevesebb a zavaró terv és ambíció, amelyek korábban a szemet egyre földhöz mágnesezik. Nézd az öregek szemét: nyugodt tenger! A te szemedben még az élet vihara tükröződik; — az övékben az örökkévalóság nyugalma. Ők a halálban a pihenést üdvözlrik, az Istent az Isten kedvéért keresik. Ők a megérés, ők a megérkezés, ők a befejezés.

Isten áldó keze Nagyanyácskán és mind az öregeken. Az ő énekük a legtisztább csengésű ének:

«Most bocsátod el, Uram, szolgálodat a te ígéd szerint

békességben, mert látták szemeim a te megváltásodat . . .»
(Luk. 2, 29—30.)

«Én már áldozatként kiöntetem, elköltözésem ideje közel van.

A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam,

készen vár már reám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos bíró . . .» (Tim. II. 4, 6—8.)

12. Pontot teszek a mondat végére.

Végigjártam veled, kamaszka, az ember történetét. Az én történetemet, és a tiedet és minden emberét.

Azt akartam, hogy visszaláss a múltba és lásd a kezdetet. Aztán előre tekints a jövőbe és lásd a folytatást. És megértsd, hogy nincsenek magánosan felmeredő életszálak, vagy életkorok, vagy akár csak egyes problémák is. Kezdetről végig egy nagy ívelés három ütemben: az élet. Mindennek van felelős előzménye és minden ugyanakkor felelős előzménye az utána következőnek; mindennek van folytatása és minden mozzanat felelős azért, ami belőle ered és utánajön. A serdülőkor csak egyetlen mondatrész az emberi életnek ebben az Isten mondta mondatában; fontos, de nem is a legfontosabb. Súlyát igazában az utána következő mondatrészek adják, amelyek tőle függenek és belőle bontakoznak.

Számítok egy emberéletre, mondjuk hetven évet. Elmult tizennégy után milyen elenyészően rövid az az öt esztendő, amely a kamaszkort hordozza; — és mégis ezen épül, reá nehezedik mind a többi ötven. Mint a lakihegyi rádióantenna óriási súlya arra az egy darab porcellánalapra!

Rádiótoronynak hiszen jó alap a porcellán. De egy emberélet alapja acélból legyen, mert sokat kell elbírnia!

A bevezetésben azt mondtam: meg kell keresned a dolgokban az Isten gondolatát. Azt kerestük. Át=átcilliant az egész történeten.

Most fogd meg ezt a távlatot és soha többé el ne tudd feledni. Mert akinek élete a végtelenbe mélyülő távlatához igazodik, az az Isten gondolatát el nem vétí s az életét el nem rontja.

Kamaszkor . . .

Élet tavasza, gyönyörű ígélet!
Végtelenbe kapcsolódó nehéz felelősség!
Ki tudja, mi lesz belőletek? Ki tudja, mire hív, mire vár az élet?

Ha Isten keze az emberen, akkor minden jó van. Csak kibújni ne akarjatok az Isten meleg tenyere alól.

Hiszek egy Istenben . . .

Imádlak, nagy Istenség . . .

Himnuszot énekelve, indulunk neki a bizonytalan, titkokat rejtegető jövőnek!

III. A virrasztó kürtje riad: Vigyázz az egészségedre!

Isten szava : «Nincs gazdagság, mely felér az ép test gazdagságával, és nincsen gyönyör, mely túltesz a derús kedélyen! Jobb a halál a keserves életnél, s az örök nyugalom a hosszas betegségnél!» (Sir. 30, 16.)

Ember szava : «Az egész természetén, a fizikain s a lelkin egyaránt uralkodó rend és célszerűség hatalmas megnyilatkozása az az összhang, amely a lélek erkölcsi törvényei s a testi egészség követelményei közt fennáll, vagyis az az egybevágás és összeegyeztettség, amelynél fogva az, ami a morálban mint jó jelentkezik, a higiénia-ban mint az egészség feltétele mutatkozik. A katolikus erkölcsstan kódexe egyúttal a legjobb egészségtan . . .» (Kat. Lex. I. 457.)

1. Ismeretlen arc néz vissza a tükörből.

Üveglap. Testvére az ablaknak. De míg az ablakon kinézve meglátod Isten teremtet szép világát és benne ember-testvéreidet és minden mást — önmagadon kívül, addig a tükör semmi mást nem mutat, mint önmagadat.

Ismerős arc. Minden vonását kívülről tudod. Amint mondani szokták: millió ember közül is megismernéd.

És egyszerre döbbenve látod, hogy a tükörből egy ismeretlen arc néz vissza rád. Valami más, mint aminek önmagadat láttad éveken át. Eddig is változott, fejlődött a kép, de valahogy zökkenőmentesen, észrevétlen alakult át. Most viszont máról=holnapra idegen vonások rajta. Mi ez?

Ez a serdülőkori átalakulás, kamaszka. Az átépítés üteme viharosan gyors. Villám=átépítés. Hajrá! Előre! Négy év alatt gyerekből férfit építeni!

Azt tudod, hiszen tanultad a természetrajzban, hogy az emberi szervezet állandó fejlődésben egyre változik. Születéstől a halálig folyton változtatja a szervezet külső megjelenését épúgy, mint belső felépítését. Ez az ütem a serdülés korában ugrásszerűen meggyorsul. Megiramodik az élet.

Emlékszel még a gyermekkori képedre, amely rádmosolygott a tükörből? Rövidtörzsű, aránylag nagyfejű, széles, kerekidomú kicsi ember; lába, karja aránylag rövid; a gömbölyű nagy fej a szétálló fülecskével szinte nyomja a vállakat. És most egy idő óta egyre nyurguló, hosszúságban ijesztően gyarapodó, hosszúnyakú, sovány fiú csúfolódik veled, valahányszor tükörbe nézel! Elkeseredve fordulsz el tőle és a mérlegre gondolsz, amely sehogysem akar súly=emelkedéssel dicsekedni, pedig az ajtófélfán vezetett magasság=mérték állandó növekedésről számol be. Könnyű azt élettani tudós=alapossággal kijelenteni, hogy «serdülő fiúnál

a herehormonnak a vérben való megjelenése a csontok hossz-irányú hirtelen növekedését eredményezi ; elsősorban a végtagok csontjai nyúlnak meg, míg a törzs fejlődése lassúbb tempóban történik», — de mikor az eredmény ilyen pózna-csúfság! Legalább megfelelően szélesednék is, akkor most már, ezzel a magassággal egész pompás atléta=alakom lenne! Csak persze, azt meg kell érteni, hogy nőni is, csontokat, izmokat vad iramban fejleszteni és ugyanakkor hízni is: erre nincs a szervezetnek elég tartaléka. Anyuka ugyan ezt nem érti, és egyre töm, biztat, hízlalni akar; — de persze hiába= való szegénynek minden fáradozása! Hiába eszik az ember annyit, mint két napszámos; az izmokat semmiféle bő táplálkozás nem fejleszti, hanem csak erőteljes gyakorlás és egészséges élet. Most a program: egészséges növés. És az eredmény: egy Gandhi-típusú soványság, akin úgy áll a megszűkülő és megrövidült ruha, mintha karóra palástot aggatnának. Borzasztó!

Ne búsulj, kamaszka! Hol van az megírva, hogy neked mindig szépnek kell lenned? Egészséges légy, az a fő! Emlékezzél arra, amit a nagy bozótosról szóló fejezetben olvastál: hogy a testi fejlődést hagynod kell szabadon, akadálytalanul végbemenni, a te feladatod csak egy: el ne ronts semmit azzal, hogy meg akarsz valamit javítani.

Ne gondold ám, hogy csontok, izmok növekedése az egyetlen fejlődési program számodra ezekben a hónapokban! A herehormon az egész szervezetet forradalmasítja; az egész szervezet lázba jön és vad iramban nőnek, építődnek idegek, vérerek, szervek, minden!

Nézd a tükörben azt az *elcsúnyult gyerekarcot*! Megnőtt az orrod, szélesednek az állkapcsok, eldurvulnak az arcvonások. Erőteljes koponyafejlődés!

Széles, nagy kéz; súlyos ököl; széles, erős láb. Hamarosan apuka cipőit hordhatod. És nem tudod, mit kezdj ezzel a szinte nem is a tiednek érzett kézzel, lábbal: oly ügyetlenek, Istenem, de milyen ügyetlenek! Mindenbe ütköznek, mindent törnek, elejtenek; és amikor szidás, szemrehányás zúdul rád, vagy a rosszaló fejcsóválást látod magad körül hónapokon át, végül már szinte magad sem hiszed többé azt az igazán szívből jövő, őszinte mentegetőzést: «Nem akartam! Nem tehetek róla!» — Kamaszka, én tudom, hogy nem tehetsz róla. Az aránytalan fejlődéssel szükségképpen együtt jár a mozdulatoknak is aránytalansága és esetlensége. Nem te vagy ügyetlen: a kamasz aránytalan és bizonytalan addig,

amig csontok, izmok, testalkat túl nem kerülnek az első durva munkán és ki nem fejlődik újra a természet első számú törekvése: a *harmónia*.

Látsz a kortársaid között sápadt, bágyadt, a soványságuk mellett gyengeizmú fiúkat. Azokban is a harmónia hiánya jelentkezik beteges formában: a belsőelválasztásos mirígyrendszer diszharmóniája okozza, hogy az izmok nem tudtak lépést tartani fejlődésben a csontokkal és a hirtelen megnőtt hatalmas csontszerkezettel nem tudnak mit kezdeni. Mondd nekik, hogy dolgoztatni kell a puha izmaikat: torna kell, mozgás, úszás, evezés, sport! Az egészséges élet hamarosan helyreállítja a harmóniát! — Viszont figyelj meg a dundikat, gömbikéket! Ezeknek egyenesen jót tesz a gyors növés: egészen normális, arányostestű fiúkká lesznek.

Ne ijedj meg, ha időnként a végtagjaidban *tompa húzó fájdalmakat* érzel. Még akkor sem, ha hőemelkedés, általános rossz közérzet vagy hideg-érzés jár vele. Ez csak felhő a kék égen: jön és lassan elmúlik magától.

Apróbb, «kozmetikus» változásokat valószínűleg észre sem vennél magadtól, ha külön nem figyelmeztetnek rá: hogy a *hajad* színe sötétebb árnyalatot kap, a *szemöldököd* durvább lesz, *szempilláid* hosszabbak, a *szemed* színe pedig egy árnyalattal világosabb. Bezzeg a bőr szépséghibái annál jobban bántanak! Hány kamaszfiú szívén ül sötét bánatként az egyszerre *pattanásossá vált arcbőr*! Egyik kaparja, másik kenőcsökkel kezeli, a harmadik vértisztító eszközökkel próbál segíteni, a negyedik a kuruzslók és gyógymámik teáját iszogatja, — mindhiába. Te ne is kísérletezzél ilyen csacsiságokkal. Hiszen te jól tudod, hogy a pattanások megjelenését épúgy, mint az esetleg jelentkező mitesszereket, furunkulusokat, kisebb tályogokat a belsőelválasztásos mirigyek együttműködésében szükségképen előálló zavarok okozzák. Türelem kell, hiúság rövid pórásra fogása, és békés kivárása annak az időnek, amikor a zavarok elmúltával a bőr újra üde, síma lesz. S még ha évekig kellene is várnod . . . Nyu=ga=lom=ság!

Kellemetlen a *hangváltozás* ténye is, úgy-e? Hiába tudja az ember pontosan, hogy a gégefő növekedése, hangszalagok hosszabbodása szükségképen idézi elő a hang «mutálását» s hogy mindössze pár hónapig tart az egész; — mégis nagyon kellemetlen. Nem az, hogy az embert úgy kidobják az énekkarból, hogy a lába sem éri a földet; — ezt még el lehet viselni, nem? De hogy az embernek beszéd közben mind-

untalan megbotlik a hangja és hirtelen kukorékolásba csap át, vagy rekedt, mély dörmögéssé züllik, és ilyenkor mindenki rajtunk nevet — ez mégis borzasztó. Vagy ha zengő hangon köszön az ember az utcán a szomszéd Évikének és a «Keziccsókolom!» vége szörnyű gikszerben vész el... Nehéz ügy. De ne igyál nyers tojást, mert az úgysem használ. Várd ki, míg elmúlik a hangváltozás ideje. Aztán majd zengetheted nemes baritonodat vagy basszusodat.

A *szíved* a serdülőkor öt éve alatt körülbelül kétharmad nagyságával nő meg. Vigyázni rá! Kényes portéka! No nincs vele különösebb baj, de hanyagsággal épúgy árthat nekik, mint túlságosan aggódo kezeléssel. A szíved gyors növéseivel szemben a kivezető nagy ütőerek, főleg az aorta fejlődése lassú. Ez az oka annak, hogy a szervezet vérellátásában esetleg mutatkoznak átmeneti zavarok. Heves szívdobogás, gyors kimerülés, nehéz légzés, gyakori szédülés, fejfájás, ájulás jelentkezhetik. Az arcod feltűnően sápadt. Vérczegénységre gyanakszik anyuka is, az orvos is, pedig a vérben nagyobb a vörös vértestecskék száma, mint később, felnőtt korodban lesz. Orvos okvetlenül lásson, de megijedni nem kell: helyes kezelés mellett a tünetek pár héten, hónapon belül elmúlnak szépen.

Általában ne félj az orvostól. A szervezet problémáinak ő a tudója. Inkább háromszor feleslegesen kérdezd meg őt, minthogy egyszer ne hívd, amikor szükség lenne rá. Orvoshoz nem halálfélelemmel, rémülettel kell menekülni, hanem nagy, nyugodt bizalommal elbeszélgetni vele, mint ahogy a barátjával beszélget az ember. *A sportolásod például okvetlenül orvosi felügyelet alatt álljon!* A fejlődésben levő szervezet bármilyen természetű túlerőltetését egy életen át fizetgetheti a meggondolatlan. Te és a pajtásaid fanatikussai vagytok az erőnek, a kimagasló teljesítményeknek, rekordoknak. Jó, jó, de orvos tartsa kezét a szíveden! Ma már az iskolaorvosi intézmény gyönyörűen kiépítve, a sportegyesületeknek is megvannak a maguk felelős orvosai, mégis minden esztendőben legalább 6—8 golya — vidékről jött gyönyörű, egészséges atlétafiúk — azzal kopogtat be hozzám: Atya kérem, sportszívem van, nem bírom a sok lépcsőt! És mennek le a földszinti szobák levegőtlen sötétségébe, mert a lépcsómászás fullasztja őket. Hej, gyerekek, mi lesz veletek hatvan éves korban?

A táplálkozás szervei — szükségből — nagyszerű teljesítményt nyújtanak. Amikor az egész szervezet forrongó átépítésben, minden nő és erősödik, természetesen nő az

oxigénszükséglet és vele a szénsavtermelés is. Anyuka olyan szeretettel vágja a «napszámosnak való» óriási kenyér=adagokat és itt=ott el is dicsekszik az elfogyasztott gombócok és töltött paprikák mennyiségével, de mégis meg=megcsóválja a fejét, amikor ebéd után egy órával már jelentkezik a fiacskája: Jaj, de éhes vagyok! Ne szégyeld, kamaszka! Sem a nagy étvágyat, sem a falánkáságnak látszó bőséges táplálkozást, amelynek pedig kifelé semmi látszatja nem mutatkozik. Anyukának szavald el, hogy a serdülés éveiben az oxigén= és kalóriaszükséglet testkilogrammonként 20—40%^o kal magasabb, mint a felnőtt korban, tehát kamaszfiának nyersanyagszükséglete magasabb, mint apukáé. Enni, enni, — *de nagyon nyugodtan enni*, nem falni, mint az éhes farkas! Jól megrágni mindent, hogy ezzel is segíts a túlterhelt emésztőszerveknek! A tápláló étkezésnek nemcsak anyag, hanem idő feltétele is van: vagyis nemcsak az a fontos, hogy legyen mit enni, hanem az is, hogy időnk legyen a nyugodt étkezéshez.

A szabályos anyagcserét magadnak kell ellenőrizned. Szabályos időben végzett szükséglet. Ha székelési zavarok jelentkeznek, nem szégyen, szólnod édesapádnak. A WC=n ne tartózkodjál egy pillanattal sem hosszabb ideig, mint okvetlenül szükséges. Az ott való olvasást ne szokd meg. Nem is illik, nem is egészséges. Jól szervezett ember= háztartásban minden megtalálja a maga idejét; úr a rend, a célszerűség, az egészség.

Mégegyszer olvasd el a könyv elején a serdülőkor nagy bozótosáról szóló fejezetet és a testi fejlődés törvényét addig= addig rágjad, míg az többé nemcsak az én tanácsom lesz, hanem a magad komoly, határozott életelve. *«El ne ronts semmit, amit a természet törvényei szerint dolgoznak benned az egészséges szervezet erői! És: «A testi fejlődés előmozdítására egyetlen eszközöd van: egészséges élet!»*

Azzal a tükörből visszanező félig=idegennel pedig igyekezzél megbarátkozni, és akard úgy szeretni őt, amint van. Próbáld meg észrevenni mögötte azt a másik arcot, szabályos szép férfiarcot, amely ebből az idegenszerű kamasz=arcból hamarosan kifejlődik. Itt is vizsgáznod kell a serdülő fiú nagy tudományából: serdülő=önmagadban az eljövendő Férfit álmodni, meglátni, becsülni.

Eljön a Férfi. És annak az arcában már nem lesz idegenség. Felujjong majd benned az önmagadra találás: Igen, ez én vagyok! Ez már igazán én vagyok!

És a tükör újra jó barátoddá lesz.

2. Halló! Itt külvilág! — Halló! Itt Akarat!

Mens sana in corpore sano!

Ép testben ép lélek!

Ez a régiek emberideálja. A földből és halhatatlan lélek=ből alkotott Ember töretlen, rontatlan, Isten=gondolta egészséges példánya.

El nem múló, nem rozsdásodó, mindig=modern ideál!

«Ép test.» Ezt értem. Eredeti bűn, betegség, halál. A test tud nem=ép is lenni.

«Ép lélek?» A lélek szellem és halhatatlan. Földi értelemben nem tud beteg lenni. Egyetlen betegsége van: a bűn.

Minden, amire azt mondjuk: lelki betegség, a lélek hangszerének: test és lélek között az összeköttetést valósító idegrendszernek gyengesége. Beteg idegekkel az egészséges lélek mit kezdhet? Mit kezdhetett Liszt Ferenc lehangolt vagy összetört zongorával?

A léleknek két csodálatos tehetsége. Értelem és Akarat. Az értelem gondolkodik, emlékezik, kombinál, tud, feltalál... Az akarat mozgat, irányít, alkot, valósít, célra tör...

Értelem és akarata csak az Embernek van a földön. Ez teszi a föld urává.

Értelem és akarat az idegrendszeren át dolgozik a testtel. Nincs más kapcsolója. Ez a mozgósított emberi szervezet érző, gondolkodó, mozgó, irányító csodatelefonja.

I. számú központ: az agyvelő, pontosabban: az agykéreg. Mellék=központok: nyúlt agyvelő, gerincvelő. A központon tartja kezét a Lélek. Az Értelem figyel.

A központból végtelen finom, a legnemesebb sejtekből összeállított vezetékek futnak szanaszét az egész testbe: érző idegek. Egyik végük a központba, az agykéreg sejtjeibe kötött. Másik végük az érzékszervekben: szemben, fülben, orrban, nyelvnél, vagy pedig a bőrfelület sejtjeiben kapcsolódik. Párhuzamosan hasonló szerkezetű, de egészen más feladatú vezetékek is indulnak a központból: mozgó, vagy motorikus idegek. Ezek vége az izmok, szervek sejtjeihez kötött. A központi kapcsolónál az Akarat ül.

Szól a telefon.

«Halló! Halló! Itt a hallóidegek a fülből! Anyuka hívását közvetítjük: La=ci gye=re e=bé=del=ni! Végeztünk!»

A központban figyelő Értelem hibátlan vette az üzenetet. (Anyuka szavát mindig hibátlan veszi az ember.) Abban a

pillanat=századrészben már tovább is adta az üzenetet Akaratnak.

Máris csendül a telefon újra; most a központ adja a hívást:

«Halló! Halló! Itt Akarat! Szólok a lábhoz! Összes izmok mozgásba hozandók! Ugrás, majd futás. Irány az ebédlő! Végeztem!»

— És Laci máris ott fut ni az ebédlő felé, ahol Anyuka várja.

Máskor viszont komplikáltabb az eljárás, mert Értelem-től és Akarattól függetlenül bekapcsolódik a *II. számú központ* is: a szimpatikus vagy dúcidegrendszernek a gerincoszlop két oldalán lefelé futó sor=állomása. Ez az élet szerveit: szívet, májat, gyomrot, tüdőt, mirigyeket irányító és az érzéki vágyódást közvetítő hálózat nem áll az agy=állomás közvetlen befolyása alatt, mivel nagyjából sima izomrostokból álló olyan szerveket kormányoz, amelyeknek akkor is működniük kell, ha Értelem és Akarat kikapcsolja központját (pl. alvás közben). Viszont komoly veszedelmet rejt ez a felszabadultság pl. a kísértésekkel szemben, mert a II. sz. központ reagál olyan természetű ingerekre is, amelyeket, mint testre és lélekre károsakat, az Értelem és Akarat soha tudomásul nem venne.

Laci a pajtásaival beszélget a tízpercben.

Megszólal a telefon.

«Halló! Itt a külső világ! Fülidegeken át. Pajtások leányokról folytatnak kamaszbeszédet! . . . Halló! Itt a külvilág! Az a kampósorrú egy meztelen képet mutogat! Szemidegek közvetítsék! . . . Halló! Külvilág, a hallóidegeken át! Kamaszröhejt közvetítünk! . . .»

Értelem hűségesen vesz minden ingert. Azonnal ítél: Kísértés! Bűnös beszéd, bűnre hívó kép! Akarathoz már ezzel az intéssel továbbit a pillanat ezredrésze alatt: Mene=külni!

Ugyanekkor azonban a II. központ is vette a jelentéseket s továbbította azonnal mellékállomásához, a szexuális idegcentrumhoz, mint reszort=hivatalhoz. Az Sz. I. C. rögtön teljes hévvel magáévá tette az ingert és sikeresen legyőzve a «gátlási pszichés fékek» nevű ellenállást, máris továbbadta felerősítve az erekciós idegdúcokhoz, amelyek a nemzőszervvel közvetlen összeköttetésben állnak. S mire odafent az Akarat villámgyorsan kiadta rendelkezéseit: a jobbkéznek, hogy a sapkánál tisztelegjen, — a nyelvnek,

hogy búcsúszót mondjon, — a törzsnek, hogy a csípőizmok segítségével oldalt forduljon, — a lábaknak, hogy a csoporttól elfelé induljanak, már oly erős volt a csábító inger, hogy az Akarat szava elhangzott s Laci még mindig ott állt a durva röhejjel nevető csoportban, melynek közepén Kampós Orr mutatta a szemérmetlen képet.

Akarat azonnal tovább zongorázott a kapcsolóin:

«Halló! Halló! Itt Akarat! Hivom a Lelkiismeretet! Gyors akció a VI. parancs vonalán! Halló! Hivom Értelmet! Emlékbe idézni a lelkiatyával való legutóbbi beszélgetést! Halló! Hivom a jobbkezet, a nyelvet, a csípőizmokat, a lábizmokat! Ismétlem parancsom . . .»

De bizony Értelemnek még édesanya képét, kis Irénke képét, a kongregációs jelvény és a cserkészjelvény képét, meg az áldoztató pap kezében fehérülő szent Ostya képét is fel kellett egymásután idéznie, míg győzött a jó és Laci otthagya a bűnnel játszó kamaszpajtások társaságát. Nevétesük, gúnyos kiáltásaik hosszan hangzottak utána . . .

Nincs időnk rá, hogy még további beszélgetéseket is rekonstruáljak neked. Pedig volna milliószámra, hiszen pillanatról=pillanatra üzen a külvilág és a kapcsolóknál rögtön felel Értelem és Akarat; bizony sokszor beleavatkozik a felelőtlen II. központ is, amely kísértés=vételeivel annyi bajt okoz az ember lelkiéletében.

Érző idegek és mozgató idegek behálózzák az egész emberi szervezetet. S az idegek az élet fonalai. Ahol kihal az ideg, ott romlás áll be az illető testrészben.

Mens sana in corpore sano!

Egészséges idegekkel dolgozó halhatatlan lélek!

Úgy=e, neked is ez az ideáloed?

Vigyázz az idegeidre!

No, nem a divatos «idegességre» gondolok, amelyről kényeskedő hölgyek és néhány puha, elkényeztetett pajtásod szoktak panaszkodni. Ez nem betegség, csak gyenge akarat, nem fékezett türelmetlenség, jó adag nevetlenség és tudatos vagy öntudatlan visszaélés a hozzátartozók szeretetével, akik a «szegény betegnek» sok mindent elnéznek. Fiúviszonylatban egy pohár hideg vízzel, egy nádpálcával és néhány jól célzott nyaklevessel sikeresen gyógyítható a baj. Hölgyeknél kissé komplikáltabb a kérdés, de lényegében, hidd el, ugyanaz.

Én most arra gondolok, hogy *a serdülés kora erős próbája az idegrendszernek is*. Vércsökkentés és idegesség rendesen együtt jár; a serdülőkori vércsökkentés pedig kisebb-nagyobb mértékben elég sűrűn jelentkezik. Nem meglepő, ha bizonyos neurasthenikus tünetek lépnek fel: gyakori fejfájások, kedvetlenség, nyugtalanság, kapkodás, szórakozottság, a kedélyvilág ellentétekbe vágó csapongása (jókedv — levertség, feltörő ambíció — teljes önmagáelhagyása). Komoly orvos kezeljen s hamarosan elmúlnak a tünetek. Megijedni nem kell tőlük. Ez nem idegbaj, csak a fejlődést kísérő átmeneti megpróbáltatás.

Nem titkolom előttem, hogy a kamaszfiú idegességének rajta kívül álló motívumok is okai lehetnek. Van fiú, aki a szüleitől gyenge idegrendszert kapott örökségül; ez bizony megszenvedi a kamaszkor teherpróbáját. Nem tehet róla, szegény. De teljesen egészséges fiú idegrendszerét is megborzolhatják külső körülmények: az iskola, a családi otthon, a kísértésekkel való küzdelem, vagy hibák, bűnök hálója.

Iskola. Drukk. Notesz. Bizonyítvány. Brrr!

A középiskola mai rendsze retülterheli a diákot. Egy-egy nehéz napra elkészülni: komoly teljesítmény. És a drukknak van ugyan bizonyos romantikája: később, felnőttkorban az ember mosolyogva gondol vissza azokra az időkre, amikor órával a kezében lapult az előtte ülő háta mögött és szent fogadalmakat tett, míg az óramutató kétségbeejtő lassúsággal vánszorgott a csengetés áldott perce felé, de közben a felelő tanár úr is egyre közeledett a névsorban felénk és a pajtások jaj, de keveset tudnak, jaj, de hamar megkapják a maguk szekundáját; — de azért ne tagadjuk, egy-egy ilyen versenyfutás az óra és a tanár között bizony komolyan idegeire mehet az embernek. Aztán a verseny, a sikertelenségek, a meg nem értett leckével való verejtékes vergődés! . . . Pláne, ha hozzá a tanár úr modora is olyan idegesítő! . . . Az intőkonferenciák és a közeledő bizonyítványok réme! Súlyosbítva otthon apuka zordon fenyegetésével: Te, olyan verést kapsz, hogy megemlegeted! . . . Hiszen ha az ember azt mondhatná: Nézze, Apuka, meg fogok bukni kettőből. Egyszerűsítsük a dolgokat: kiállom a verést és zárjuk le az ügyet. De úgy=e, ez mégsem megy ilyen egyszerűen, érthető okokból. És mondjuk, hogy tényleg volna hozzá bátorságod és zajos jelenet keretében elintéznéd az ügyet előlegben és aztán jönne a bizonyítvány és kiderülne, hogy nem is buktál meg? No úgy=e, hogy nem jó könnyelműen eléje

menni a dolgoknak! Persze úgy is képzelhető volna az ügy, hogy apuka nem fenyegetőznék hetekkel előbb már a nád-pálcával, és belátná, hogy nincs is értelme akkor megverni az embert, mikor a bizonyítvány előtti hetekben élete legvadabb tanulását rendezte, hanem inkább akkor kellett volna munkára szorítani, amikor egész félétven át gondosan gyűjtögette a szekundákat, amelyekből ez a gyalázatos bizonyítvány felépült . . . De hát ezt ki mondja meg és hogyan apukának? A felnőttek bizonyos dolgokban olyan nehezen értenek szót . . .

Az otthon maga is sok idegesítő okot produkál. Ne is gondolj most azokra a szerencsétlen fiúkra, akiknek családja összeomlott: elvált szülők fiára, vagy ahol a szülők meg-hamisítják a VI. parancsot a házasság szentségében, vagy ahol örökös meg nem értés, pörlekedés, házsártoskodás úzi el az otthonból a szeretetet. Közelebb fekvő annak a pajtásodnak esete, akinek roppant szigorú édesapja van: mind-untalan veri, pofozza, szidja és a szegény gyerek pokolnak érzi az életét. Vagy a másik pajtásod, az a sápadtarcú, vékony fiú, akinek jó közepes tehetséget adott az Úr, de nagyralátó szülei mégis ki akarják kényszeríteni belőle a tiszta jelest. Örökös gyötrelém és erején felül való megerőltetés a szegény fiú élete. Úgy látom, ha az idegrendszere bírja addig, akkor meg fogja hozni a jeles érettségit, aztán majd lefekszik és meghal.

Nálatok igazán szép, harmónikus családi élet van: édesapád, édesanyád csak értetek él és a testvéreket is igaz szeretet köti össze. Mégis, úgy-e, hányszor van úgy, hogy terhedre van az otthon rendje és fegyelme, vagy a testvéreké ezerszer látott, jól ismert egy-egy hibája «megy az idegeidre», vagy terhesnek érzed a szeretetet, amely tovább is kisleányként lát és kezel, pedig te úgy érzed, már kinőttél a régi stílusból... «Szűk lett az otthon, iskola, szűk a Család, az égbura . . .»

Aztán az a bizonyos II. központ! Az ébredő szexualitás állandóan visszatérő üteme. Szemben a meggyőződéseddel, tisztaságra-törekvéseddel, egész lelked beállítottságával egyre ott hullámoz és mormoló kísértő gondolatok és képek és álmok és nyugtalanságok. Valahogyan állandóan készenlétben kell állnod, en garde! — mint a vívók mondják. Kezdesz rájönni, hogy jónak lenni, Isten törvényét minden részletében betartani nem is olyan kicsi teljesítmény! Nagyon megnyugtató tudat az, hogy a nemiség üteme később csillapodik, a kísértések is gyöngülnek, az ember

maga is erősödik az ellenük való küzdelemben és hogy lesznek egészen nyugodt, zavartalan hetek és hónapok. De most, míg oda el nem értünk, feszülő idegekkel véded a tisztaságodat — önmagad ellen.

Hát még a gyenge fiú, *akit ledöntött lábáról a bűn!* A kopottlelkű, lerogyant kamasz, azok, akikkel az előbb Lackó beszélgetett ott a tízpercben, amikor Kampós Orr azt a képet is mutogatta! Aki engedi, hogy elkapja az érzé-
kiség és vezesse gondolatait, szavait, tetteit. Az önmagával bűnös játékot játszó onanista, aki mesterséges felizgatással rontja idegeit, pocskolja életnedveit s közben megfeszített fantáziával sodorgatva az izgató gondolatokat, mintha szándékosan törne önmaga idegzetének rontására. Aztán az a sok vergődő fiú, aki jó akarna lenni és erősnek nevelné magát, de nem megy, akárhogyan erőlködik is! Idegfeszítő küzdelem a kísértésekkel szemben; aztán, ha megint gyenge volt és átgázolt rajta a megszokott bűn, akkor a bűntudat s a lelkiismeret mardosása töri mindaddig, míg a szentgyónásban meg nem találja újra a lelki nyugalmát.

Ó, ne gondold, hogy a bűn kizárólag erkölcsi rossz, amely a lélekre nehezedik, de a természet vonalán nem tapintható! A kamaszbűnök orvosilag is veszedelmek, hiszen a szervezet legelőbb és legfinomabb szervét, az idegrendszert nehéz megpróbáltatásoknak vetik alá és sokszor egyenesen rontják.

Kamaszka, ne játsszál az idegeid rovására!

Sokat beszélhetnék a züllésnek indult fiúról is. Arról, akinek életében hatalommá lett a kártya: pénzszerzés, titkos játékok, veszteségek, adósságok, éjszakázás nyüvik az idegrendszerét és teszik tönkre benne a mosolygó, egészséges fiút. — A másikról, akit a borospohár ver le a lábáról: mulató, ostoba, léha társaságba került és iszik, dohányzik, mert azt hiszi, hogy akkor fogják felnőttnek nézni és tisztelni a többiek, ha a részeg ember dáridózásával erősen bizonygatja, hogy ő mennyire felnőtt már! — A bűn hálójában megfogott szerencsétlen kamaszról, aki megkóstolta a züllött leánynál pénzért vett «szerelmet» és hiába vergődik és rugaszkodik, nem tud a hálóból menekülni. És fölötte a nemi betegség réme, sőt talán a borzalmas valósága! Szegény, ellenség bevette várai életnek, jóságnak, tisztaságnak! Hogy kifosztják őket! Képzeld el az élő csodatelefont, amelynek központjában elhallgattatták az Értelmet és Akaratot és amelyen gáttalan hallózik, s a motorikus vonalakon át tetszése szerint bűnre mozgat a kísértő külvilág, amelynek

minden hívására akadálytalanul kapcsol rögtön a II. központ! Hogy lesz ezekből Férfi, úr, családapa?

Ugy-e, milyen megnyugtató ilyenkor az a tudat, hogy a csodálatos élet=telefon központjában ott áll a Lélek s a kapcsolásokon őröklik az Értelem és Akarat? A Lélek, amely természetfölötti valóság; amelynek ereje olyan a földi, élettani erőkhöz képest, mint a cikloné a pehelytollat fujdogáló kicsi gyermek keltette légrezgéshez képest. *Ahol a lélek az egészséges idegrendszeren át igazán ura és parancsolója a testnek, kell-e ott büntől, rossztól félni?*

Serdülőkori idegesség, amennyiben élettani jelenség, orvossal gyógyítandó. Elmúlik és az idegrendszer nem szenved kárát.

Az iskola minden idegesítő momentuma egészséges étellel, bölcs napirenddel, lelkiismeretes, állandó ütemű tanuló munkával s a bátorság fejlesztésével száz százalékosan legyőzhető.

A családi otthon idegpróbáin keresztülsegít a Szeretet és az Akarat.

Minden kísértéssel szemben fölényesen áll az Isten kegyelmével erősített lélek ereje! Gondolj Szent Pál panaszára és a feleletre, amelyet Istentől kapott: «tövis adatott testembe, a sátán angyala, hogy arcomba üssön. Emiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék az tőlem; de azt mondá nekem: Elég neked az én kegyelmem! . . . » (II. Kor. 12, 7—9.) És amíg az idegek telefonrendszerén rajta tartja kezét a Lélek, sem kísértés, sem bűn az embert soha földhöz nem verheti!

Mens sana in corpore sano!

Arra gondolj, testvérkém, hogy most, amikor a könyvet írom s amikor te még a serdülőkor bozótosát járod, eget=földet rengető küzdelemben, minden népek háborújában, mérhetetlen szenvedések, pusztulások, vér, életek árán egy új világ van születőben. Az én nemzedékem, a mai férfiak, ezt a harcot végigküzdjük és, ha Isten is megsegít bennünket, akkor megtartjuk a mi magyar hazánkat az új világban, új ég alatt is. De addigra lekopunk, elfogyunk, elmegyünk. És utánunk jöttek ti: az új emberek, a fiatalok, a vulkánok korában naggyá nőttek, hogy átvegyék az ezeréves örökséget és az új világba beleépítsék, felvirágoztassák a nemzetet és hazát. Gondolod, hogy ezt meggyengített idegzetű bűnnel játszó nemzedék végre tudja

hajtani? Tatárjárás után, törökvész után, negyvennyolc után, Trianon után súlyos feladatok vártak a történelmet folytató ifjúságra. Mondom neked, hogy mindez könnyű volt ahhoz képest, ami titeket vár odakint a férfikor küszöbén. Micsoda erős férfiúság, micsoda mindent bíró idegzet, micsoda vihartálló egészség kell majd ahhoz, hogy a magyar jövőendő próbáját vállaljátok és becsülettel megálljátok!

Mens sana is corpore sano!

Egész ember! Töretlen és törhetetlen!

Testvérkém, vigyáz az idegeidre!

3. Az ember, aki önmagának ellensége.

(Beszélgetés a sólyom=örssel, míg a kis «Leányfalu» gőzös vígan pöfög velünk Leányfaluról hazafelé.)

Atya: Hát mit szóltok ahhoz az emberhez, aki önmagának ellensége?

Feri: Nagy hülye lehet!

Otti: Ilyen tevé nincs is. Az *Atya* csak ugratni akar bennünket.

Gabi: De nem lehet ám! Mi jól tudjuk a szentimrés mondást: Ha felhúznak, ne ketyegj! Minket nem lehet felhúzni! Mi nem ketyegünk!

Atya: Pedig lám, éppen rólatok meg a barátaitokról van szó.

Náci: Hogy mi?... Önmagunknak ellensége?...

Ernő: De *Atya* kérem!...

Gabi: Ezt nem tetszik komolyan mondani. Tréfál az *Atya*.

Atya: Nagyon komolyan beszélek, fiam. A serdülő fiúk között épúgy, mint a felnőttek között nagyon sokan vannak, akik úgy rontják magukat és annyit ártanak maguknak, hogy több kárt a legádázabb ellenségének sem okozhatna a rosszakaratú ember.

Náci: Ja így?!... Így persze másképen hangzik.

Ernő: De hogy mi, sólymok...

Feri: Hogy mi olyanokkal barátkoznánk...

Atya: Várjatok csak. Nyugalom! Mesélek egy-két fiúról. Hogy rájuk ne ismerjete, nem mondom a nevüket, csak az abc betűivel A. úrnak, B. úrnak fogom nevezni őket. Figyeltek?

Sólymok: Figyelünk, *Atya*.

Atya: A. úrral a napokban a korzón találkoztam. Tavaly még tanítványom volt, de aztán a szülei más városrészbé költöztek és így hatodikra ő is más gimnáziumba került. Nagyszerű kölyök volt: csupa humor, csupa huncutság, a szeme úgy ragyogott, mint két kárbunkulus. Erről is kapta az indiános becenevét a fiúktól...

Jani: Tűzszem. Úgy hívtuk.

Atya: Csitt, Jani! De eltaláltad, látom már. Szóval a korzóra befordulva, már messziről észrevettem az én volt tanítványomat két másik fiú társaságában. Osztálytársai lehettek, vagy legfeljebb hetedikesek. Az egyiknek kezében cigaretta, a szemén monokli. Ez Tűzszemmel együtt a járőkelőket vizsgálta. Intézeti egyenruhás kis gimnázista lány ment el mellettük. A monoklis mondhatott valamit, mert a kislány visszafordult és felháborodva kiáltott valamit a két fiúnak. A monoklis újra szólt, mire a leányka megfordult és szinte futva sietett el mellettem. Arca égett, szeme tele volt könnyel. Ide harsogott utána a cigarettázó majom röhögése. Most, anélkül, hogy engem észrevettek volna, odafordultak a hirdetőoszlophoz, ahol a harmadik cimboraceruzával rajzolt valamit. Most már hozzájuk értem. Az oszlopon valami hazafias gyűjtésre felszólító plakáton lepelbe burkolt, fáklyát tartó nőalak, olyan génusz-féle hirdette a jótékony célt. A harmadik fiú ezen a génuszon rajzolt valami igen ízléstelent és durvát. A másik kettő harsogva kacagott rajta.

Otti: Pfuj! Gyalázat!

Atya: Megálltam mellettük és azt mondtam, inkább szomorúan, mint haragosan: Szégyeljétek magatokat! — Felrezzentek. A rajzoló mindjárt eloldalgott, a monoklis felelt valamit, de egy hatalmas atyai pofon nemcsak a monokliját és az intézeti sapkáját verte le a fejről, hanem a cigarettáját is messze ívben elrepítette...

Gabi: Fényes! Ez stramm volt, Atya!

Atya: Tűzszem, azazhogy A. úr egy pillanatig szembenézett velem. Sápadt volt az arca, karikás a szeme, a régi ragyogásnak nyoma sem volt benne. Fehér lett mint a fal, riadtan köszönt és elsietett...

Erő: Kár érte!

Atya: Kár érte. Kiesett a lelkiatyja kezéből, a rossz pajtsái a züllés lejtőjére vitték. Lelke bánja máris, meg az egészsége. No, mondjátok, nem ellensége önmagának az ilyen fiú? ... Hallgattok? ... Ugye, igazam van?

Jani : Atya kérem, én megpróbálok közeledni Tűzszemhez. Hátha vissza tudnám hódítani?

Atya : Jól teszed, fiam. Ha sikerül megfognod, egy lelket mentesz meg a romlástól. No, érdekelnek az ábc-gyerekek? Mondjam tovább?

Sólymok : Igen! Igen! Tessék mondani!

Atya : B., C. és D. úr. Azaz majd csak lesznek urak. Ma rövidnadrágos ötödikes gimnazisták. Fényes kis kamaszok! Regényt lehetne írni róluk, vagy filmet csinálni ezzel a címmel: Ördögfiókák. A szomorú, amit magam is csak legutóbb fedeztem fel, a délutáni találkozásai a Gellérthegy oldalában. Estefelé jönnek össze, amikor a leckékkel elkészültek már és beosztás szerint hol az egyik, hol a másik hozza zsebében az édesapjától lopott cigarettákat...

Feri : Atya kérem, nem lopunk. Én mindig a zseb-pénzemből veszem.

Atya : Ne áru! el magadtatt fiam, hiszem nem rólad van szó, hanem B., C. és D. urakról. C. és D. úrnak édesapja panaszolta egyébként, hogy a fiuk állandóan lopkodja a cigarettáikat. Voltak is bizonyos zajos családi jelenetek ez ügyből kifolyólag.

Feri : Nálunk is.

Sólymok : Hah!

Atya : No és közben nem változott meg a nézeted a kisleiú! dohányzásáról?

Feri : Atya kérem, nem vagyok már kisleiú. Tizenöt éves vagyok és karácsonykor megkapom az első hosszú nadrágot. Miért ne lehetne nekem cigarettáznom?

Atya : Mert árt az egészségednek, fiam. Izgatja a nyálkahártyádat, kábítja az idegrendszert, árt agynak, szívnek, tüdőnek. A dohányban levő nikotin borzalmas mérge, amely még kicsi mennyiségben is árt.

Feri : De hiszen Atya is szí!

Atya : Igaz. Rossz szokás. Nem menti az sem, hogy aránylag ritkán és keveset szívok. Veled szemben viszont nagy előnyöm egészséges szervezetem, amelynek fejlődése réges rége befejeződött. Engem is mérgezik a nikotin, de a fejlődésben levő kamasz-szervezetet sokszorosan rontja. A te életműszereid negyven százalékkal nagyobb munkát végeznek az enyéimnél, mert nemcsak az életet táplálják benned, hanem ugyanakkor fejlődnek maguk is, és ugyanakkor az egész szervezet fejlődését ők segítik. Ilyen megterhelés mellett még a nikotin átkát is elviselni: ehhez

emberfelettien erős szív, tüdő, idegek, vér kellenének. Rontod magadban a férfit, fiam, amikor tisztán csacsiságból, nagyzolásból cigaretta=orgiákat rendezel a barátaiddal.

Feri : A nagyok még ezt a kis élvezetet is irigylik tőlünk! Igazán olyanok . . .

Atya : Ferkó, ne akarj nagyobb fülesnek mutatkozni, mint amilyen vagy. Aki romlástól véd, nem azért teszi, mert a romlást irigyli téled. Hogy lehet ilyen sületlen, un-intelligens kijelentéseket tenni? Az első cigarettádra egyébként majd akkor gyujthatsz rá, ha édesapád előveszi a tárcáját és ünnepélyesen megkínál vele. Tudniillik azzal elismeri, hogy most már felnőttnek ítélt, akinél bēfejeződött a serdülőkori átépítés, tehát nem félt már a nikotin fejlődést=rontó hatásától. Ezt a felnőtté=levést pedig türelemmel ki kell várnod, fiam. Siettetned nem lehet sem cigarettázással, sem más varázsszerrel; legfeljebb hibátlan, egészséges étellel előmozdíthatod.

Feri : A többi sólymok is dohányoznak.

Atya : Nem szép tőled, hogy a pajtásaidat szükség nélkül magad mellé rántod a pácba. Tudom, kik a dohányosok. Holnap bekopogtattok hozzám és elkérítek egy-egy példányát Tóth Tihamér «Dohányzol?» című kötetének. Öt órákor, Feri. Igen?

Feri : Ott leszek, Atya.

Gabi : Én is.

Kari : Én is.

Tixi : Én is.

Atya : Egy, kettő, három, négy. Az örs ötven százaléka. Eszembe jut, hogy a lengyel cserkészek fogadalmat tesznek, hogy nem isznak és nem dohányoznak.

Tixi : Elvesztették a hazájukat. Kéthetes villám=háborúban.

Atya : Igen, a mai férfinemzedék elvesztette a lengyel hazát. Ha felnő ez a fegyelemben nevelt új generáció, meglátjátok, ez másképp csinálja majd a lengyel történelmet! Hiszen az ifjúságnak ez a hivatása: különbnek lenni, mint az édesapák generációja és jobban megfogni a dolgokat, mint ők tették.

Kari : Atya kérem, ne feledkezzünk meg a többi ábc=gyerekről. Sokan vannak még?

Atya : Akad még egypár. Például E. úr, magántanuló hetedikes, aki nagy társadalmi életet élő, gazdag szüleinek palotájában, a maga külön háromszobás lakosztályában,

esténként a barátaival valóságos tivornyákat rendez. Úgy tudom, egyszer a sólymok közül is elvetődött oda valaki, de már tizenegykor eltávozott és azóta tájékára sem ment a palotának.

Ernő : Hát ezt meg honnan tudja az Atya?

Atya : Kémeim jelentették.

Ernő : Igen egyszer elhívtak «baráti beszélgetésre». Iskoláról beszélgettünk, rádióztunk, aztán vacsora volt háromféle borral. Vacsora végén a kis szalonba vonultunk, ahol szabályos bárszekrény állt konyakkal, likőrökkel; az ivás folytatódott, pedig egyik-másik fiúnak már nagyon furcsán csillogott a szeme. Aztán kártyaasztalokhoz ültek, de nem máriást játszottak ám, hanem valami egészen ismeretlen kártyajátékot, és az egyik fiú ott a szemem előtt veszített el egynegyedórán belül huszonöt pengőt.

Atya : A német különórájának díját. Az édesapja kishivatalnok a városnál. Arca verejtékével szerzi a pénzt a fia taníttatására.

Ernő : Tizenegy felé már részekek voltak mind. Én nem ittam. Fojtogatott valami olyan undor, amilyent azelőtt sohasem éreztem. Akkor az egyik elkezdett lármázni, hogy ideje már, hogy a lányokhoz induljanak és a házigazda intézkedett, hogy álljon elő az autó. Ilyenkor büntanyára szoktak menni és csak hajnalban térnek vissza... Úgy rohantam el a házból, mintha az ördögök üldöznének...

Tixi : Borzasztó!

Atya : Bizony, ez borzasztó. Hogy drága, fiatal magyar életek így züllebenek le a szüleik házában, mindannyiunk szeme előtt. Hát mondjátok, nem önmaga ellensége az a szerencsétlen kamaszfiú, aki dárdíózik, lerészegszik, kártyán vesztí az idegeit és az édesapja pénzét, nyugodt alvás helyett átmulatja az éjtszakát és végül még a szexuális bűn fertőjébe is beleszedül?

Otti : Szerencse, hogy ez csak egy helyen történt és csak néhány fiúval.

Atya : Annak a néhány fiúnak is halhatatlan lelke van, amely így a kárhózat felé rohan. És mind valamennyiüknek hivatása van a jövőben családdal, nemzettel szemben. Mi értéket fog vinni feleségének, családjának, nemzetének az ilyen kifosztott, szegény emberroncs?... De a szomorú az, hogy nem kivételes, egyetlen esettel állunk szemben. Kivétel itt csak az, hogy ennyi minden rontás egyszerre találkozott ezeknél a szerencsétlen fiúknál. De hány kocs-

mázó diák Pesten, vagy az országban! Hány játékos kártyázó, akiben azonban már bontogatja szárnyát a későbbi szenvedély?! Hány csirkefogó, aki szegény robotmunkás apja fillérenként keresett pengőit játszva szórja élvezetre! Hány éjtszakázó morzsolja az idegeit, ahelyett, hogy egészséges álomban új erőt gyűjtene a következő nap munkájához!

Kari : A cserkész nem iszik szeszes italt.

Náci : Én csak otthon iszom néha pár kortyot, ha édesapám maga tölt a poharamba.

Atya : Az édesapád keze töltötte pár korty bort mindig megihatod, fiam. De még a rendes, étkezések alkalmával történő alkoholfogyasztásra is jobb, ha nem szoktok rá később sem. Az alkohol sejtméreg: a sejteknek protoplazmáját támadja meg, mert elvonja belőlük a vizet és így megbénítja működésüket. Gondoljatok arra, hogy az atléták, ha komoly versenyre készülnek, heteken át nem isznak és nem dohányoznak. Elvonják a szervezettől a mérgeket, amelyek a legnagyobb erő kifejtését, és ezzel az emberileg elérhető legnagyobb teljesítmény meghozását akadályoznak.

Tixi : Tavaly az érettségi banketten az egész osztály berúgott. Mikor a tanár urak elmentek, akkor a fiúk neki fogtak az ivásnak. És a végén sokan közülük is bünt keresni mentek az utcára részeg fejjel. A bátyám alig tudott elszabadulni tőlük.

Atya : Az érettségi banketteket a mai formájukban miniszteri rendelettel eltiltatnám. Díszbe öltözve, felvirágozva találkozik az ifjúság a tanáraival, hogy egy nagy sikerét megünnepelje. Szép beszédek hangoznak el a jövőről és szent, nagy hivatásról. Aztán a felnőttek a maguk megszokott, nyugodt tempója szerint felállnak és hazamennek aludni, — de ott hagyják magára ezt a kótyagos fejű fiatal társaságot, amely első ízben érzi szabadnak magát a nyolc évi börtön: iskolai fegyelem után. Alkohol, cigaretta, néhány rossz tanácsadó, — és diadalünnepből temetés lesz: józan észnek, tisztaságnak, önbecsülésnek és ideáloknak temetése...

Gabi : Hát a tanárok ezt nem tudják? Miért engedik?

Atya : Azt hiszem, nem törődnek vele, mert nem érzik magukat többé felelősnek az érett fiúkkal szemben. Pedig ha a tanárnak többé nem is engedelmeskednék a fiú, aki két-három nap óta nem diák többé, azért az idősebb magyar, a Férfi, mégiscsak felelős a fiatalabb magyar testvééréért,

akinek nyolc éven át nevelője, tanítója volt. Ez már a nemzeti felelősség kérdése . . . Eh, szomorú dolog! Hagyjuk . . .

Jani : Atya kérem, ha valaki azért éjtszakázik, mert tanulnia kell, vagy dolgozik a családjáért, akkor, ugye nem bűn a kevés alvás?

Atya : Nem bűn, hiszen nem tiltja erkölcstörvény. De vétek a szervezettel, az egészséggel szemben. A középiskola nem állít fel olyan követelményeket, amelyeket rendszeres 3—4 órás nappali tanulással az elégségesrendű tanuló is ne tudna beváltani. Itt-ott összesűrűl a munka, különösen ha a kötelező olvasmányokat, hetekkel ezelőtt kikapott magyar dolgozatot nem csinálta meg valaki olyankor, amikor bőséges szabad ideje volt. Ha ezért néhány órát elvesz az éjtszakájából, az nem okos, de megbocsátható. Felnőtt ember hónapokon át megél napi 6 órás alvással; serdülő fiú is szükségéből itt-ott leszállíthatja a pihenését hét órára. De további álomrablás már a szervezet rovására menne. Alvás közben frissül fel az idegrendszer, akkor oldja fel a szervezet az izmok közé lerakódott égési termékeket, amelyek az elfáradásnak okai. Itt nem hősiesség hajrákról, hanem az erőnek bölcs beosztásáról és védelméről van szó. Majd később, férfikorotokban, lesznek álmatlan éjtszakáitok . . . De az más. Akkor már jobban bírja a szervezet. És akkor magasabb célért: az édesapai hivatás, vagy a kötelességteljesítés érdekében hoz áldozatot az ember a virrasztás nehéz óráiban . . .

Otti : Nem is hittem volna, hogy ilyen sok emberfajta-ról kiderül, hogy ellensége önmagának. Érdekes is, de szomorú is az ábc-gyerekek sorozata.

Atya : Ó, van még bőven ebből a fajtából! Gondoljatok F. úrra, aki éjjel-nappal vadul olvas, és lehetőleg romantikus, vad dolgokat olvas. Detektívregények, kalandorkönyvek, fantáziát rángató, lázas történetek . . . Olvas kora hajnalban; olvas este az ágyban, míg a mama el nem veszi tőle az éjjeli lámpát; olvas étkezés közben, könyvét a sótartónak támasztva; olvas az utcán, míg hazamegy az iskolából és nem törődik vele, hogy veszedelme a gyalogjáróknak és az autósoknak egyaránt; olvas az iskolában a pad alatt; olvas a W. C.-n; talán még mosakodás és fogmosás közben is olvas. Szemét rontja, idegeit fárasztja, minden más téren megszokja a gyorsan összezsapott félmunkát; — és a végén még annyi haszna sincs az egészből, hogy legalább művelődne, mert amint egy könyvét becsukta, már nem tudja a szereplők nevét, és egy hét múlva akár újra kezdené

előlről, annyira nem maradt meg semmi abból, amit így habzsolva szedett az agyába.

Gabi : Puff! Kari, most megkaptad!

Kari : Csak semmi személyeskedés! Én igenis nem olvasok a W. C.-n és az asztalnál sem olvasok. Majd adna nekem apuka sőtartónak támasztott könyvet! Az asztalnál csak neki szabad olvasnia. Az újságot mindig ebéd alatt nézi át. Anyuka olyan kedvesen eleget zsörtölődik is miatta.

Atya : Vagy ott van G. úr, a felvilágosult hetedikes. Kizárólag képes magazinokat olvas. Hihetetlen tájékozottsággal rendelkezik a művészi és színészvilág, a társadalmi élet és felvilág minden intimpistai kérdésében. Sokszor látni kezében idegennyelvű folyóiratokat is. A naivak csodálva nézik ezt a diák-Mezzofantit, aki német-francia-olasz-, angolnyelvű lapokat egyforma könnyedséggel olvas; — nem is jut eszükbe, hogy a derék úr ezekben a lapokban csak az erotikus képeket keresi, azok pedig a felajzott idegzetű, éhes kamasznak nemzetközi nyelven beszélnek a föld minden országában... Nézzétek H. urat, a nagy álmodozót, aki kamaszkori ábrándok világában él és a valóságos élettel csak olyankor számol, ha az kíméletlenül oldalba böki hegyes könyökével. — Vagy I. urat, a sportbajnokot, aki máris tönkretette a szívét, pedig még nem javította meg a világrekordot, amire már évek óta készül. — Aztán a szomorúbb alakjait a serdülőkori viharzónának: J. urat, az onanistát, K. urat, a prostitutio lovagját, L. urat, aki jó barátja ismételt figyelmeztetése dacára egy homoszexuális, beteg ember markába került... Sok-sok szomorú torz alakja a kamaszkornak, akikről azonban most nem érünk rá beszélgetni, mert nézzetek csak előre...

Náci : Nini, itt a Margithíd! Mindjárt kiszállunk! Készülődjünk!

Atya : Készülődjünk, fiúk. És a viszontlátásra legközelebb. Akkor még lesz egy-két szavunk az ábc-fiúk tanulságos társaságáról.

4. Bűnnel játszó magános fiú.

A sólymokkal való beszélgetésben említett Atya az ábc-fiúk sorában néhány olyan serdülőt is, akinek problémáját valószínűleg akkor sem tárgyalta volna meg nyíltan az őrssel, ha időközben nem is érkeztek volna meg a Margit-

hídhöz és nem kellett volna kiszállásra készülődniök. Mert az Isten VI. parancsa szent titkokat véd: emberteremtésnek titkait, amelyekkel szemben a legnagyobb tisztelet és a legúribb diszkréció kötelező. A szexuális élet dolgairól nem szokás tömegek előtt nagy nyíltan beszélni. Összehajló, bizalmas beszélgetések folynak róluk gyóntatószékben, vagy az Atya szobájában.

Hasonló diszkrécióval kell ezeket a kérdéseket nektek, fiúknak is kezelnetek. A nemi élet kérdései nem fiútársaság beszélgető témája. Nem tudátok gátat vetni durva tréfáknak és bemondásoknak. Zabolátlan nyelvű fiúk beszélgetése megfosztaná ezeket a szent és nagy dolgokat attól a magasabb rendű nemességtől, amellyel Isten keze felruházta őket, és beletaposná bűn sarába.

Ide kiált az evangélium: «Ne adjátok a szent dolgokat ebeknek, se ne vessétek gyöngyeiteket a sertések elé!» (Mt. 7, 6.)

A magasabb rendű titkoknak megsejtése, és ez az úri nemes diszkréció kíséren benneteket akkor is, amikor a szexuális élet terén egészségrontó bűnnel játszó serdülő fiú útjait kísérik.

Amikor Atya a gólyameséről beszélgetett Lackóval, a következő nagy alapelveket szűrték le együtt:

Istennek joga volt emberteremtő hatalmát az embernek átadnia;

ha átadta, kellett teremtenie szervet, amelyben az életmagok készüljenek;

ennek a szervnek üzemből tartására szükséges erőt: szexuális ösztönt joga volt az emberbe ojtani;

az ösztön jó, mert szent, nagy isteni gondolat szolgálataiban működik;

szexuális ösztön vonalán emberteremtő munkája édesapának és anyának: jogos, sőt szent, mert Isten szolgálat;

szexuális ösztön vonalán emberteremtő szülők Istent szolgáló nemi életén kívül minden szexuális élmény: halálos bűn, mert Isten gondolatának meghamisítása.

A magános kamaszfiú játéka emberteremtő szervvel és emberteremtő erővel: Isten gondolatának sárbagyúrása. Ezért bűn, halálos bűn.

A magános kamaszfiú játéka nemző szervvel és szexuális ösztön erejével: egészségének súlyos rontása, erőinek elpazarlása.

«Mens sana in corpore sano!»

Kamaszka, vigyázz az egészségedre!

A jó Isten minden erőt, érzést, gerjedelmet az ő nagy terveinek szolgálatába állított. Őt szolgálja az Öröm is, Fájdalom is, a Gyönyör is, a Szomorúság is. Van bűnös öröm és bűnös gyönyör; van embert törő fájdalom és kétségbeesésbe hajtó szomorúság; ezek nem szolgálják Istent, hanem meghamisítják gondolatát, s ezért bűnösök.

Az ember nemi élete vonalán Isten az emberteremtés szolgálatába állította a nemi kielégülés alkalmával jelentkező természetes kéj-érzést: az idegeknek hirtelen feltörő gyönyör-élvezetét. Azért adta a Gyönyört, hogy ezzel is elősegítse az ember jóakarátú együttműködését az élet továbbadásában: jutalmazni akarta vele a teremtő Isten terveit hűségesen szolgáló embert.

Ha valaki ezt a szexuális gyönyörérzetet felelőtlenül keresi, vagyis bármilyen módon anélkül keresi, hogy vele a Teremtő terveit szolgálja, az meghamisítja az Úr gondolatait, súlyosan vét a VI. parancs ellen, halálos bűnt követ el.

Ugyanakkor a maga egészségét is komolyan veszélyezteti a felelőtlen ember. Hiszen az *egészség szorosan összekötve az Istenszolgálattal*. Ha mindent úgy és arra használok, ahogyan és amire Isten akarja, hogy használjam, akkor egyúttal a magam egészségének ügyét is szolgálom. És viszont minden visszaélés a szervezet műszereivel súlyos válságba hozhatja a bűnös ember egészségét.

A szexuális gyönyört felelőtlenül kereső az idegrendszerének okoz súlyos károkat. Elvonja ugyanis a szervezettől azt a legértékesebb építőanyagot, amelyből az idegpályák részben készítdnek.

Előző fejezetekből tudod, hogy az ivarmirigyek (férfinál a herezacskóban elhelyezett két here) termelik az életmagvakat, az új emberélet hordozóit. Ezek a csak mikronnal mérhető, mikroszkopikus kicsiségű életmagok, amelyeket a tudomány ondószálaknak nevez, fehérés, opálösszínű, sűrű folyadékban úsznak milliószámra; ennek a folyadéknak *ondó* a neve. Friss vérből készítik a szervezet belsejébe rejtett csodálatos műszerek; fő alkotó része az ú. n. felszívódott fehérje. Az ondóról mondta egy kiváló angol orvos, hogy

eltávolítása által a szervezet húszszor többet veszít, mint ugyanannyi vér elvesztése által.

Az ondónak egy része az emberi szervezet belsejében felszívódik és első műszereknek, főleg az idegrendszernek kiépítésére szolgál.

Férfikorban, házasság keretében, az ondó lesz majd az emberteremtés szent munkájának eszközlője.

Addig is, akkor is állandó automatikus szabályozással igyekszik a szervezet gondoskodni arról, hogy egyrészt a szükséges mennyiség mindig rendelkezésre álljon, másrészt felesleges ondótömeg felhalmozása ne terhelje az embert. Az építésnél fel nem használt mennyiséget azért eltávolítja, kiüríti.

Az eltávolítás egyik módját észre sem veszed, mert a kiválasztás szerveinek munkájához kapcsolódik: t. i. a vizelettel kisebb-nagyobb ondómennyiség is levezetődik a szervezetből.

Az eltávolítás másik módja az úgynevezett *pollutio nocturna*: az *éjjeli magömlés*. Egészséges szervezetű fiúnál úgy 15—16 éves kortól kezdve, amikor tehát a nemi érettség beállt, átlag 2—3 hetenként fordul elő, hogy éjtszaka, mély alvás közben, többnyire érzékies vagy szemérmetlen képeket forgató álmossal kapcsolatban, erős kéjes idegizgalom kíséretében ondó távozik el a húgycsővön át a szervezetből. Ez aztán rendszeres, természetes életjelenség marad egészen 50—60 éves korodig. Nemcsak nálad, hanem minden ivarérett férfinál így történik a szervezet tehermentesítése. Serdülő fiúk eleinte nagyon meg szoktak ijedni tőle. Van, aki azt hiszi: betegség és kétségbeesik. Másik azt hiszi: bűn. Annál is inkább, mert a *pollutio nocturnát* megelőző napokban megsokasodnak a VI. parancsot ostromló kísértések és nő az idegek nyugtalansága. Te nem fogsz megijedni, mert tudod, hogy egyszerű, természetes jelenséggel van dolgod, amely nemcsak, hogy nem betegség, sőt ellenkezőleg, egészséges életműködés jele és dacára a megelőző sok kísértésnek és a tehermentesítést kísérő kényeztetésnek, nem bűn, mert akaratodtól független és végeredményben Isten rendelése. Megérted az előző napok fokozódó nyugtalanságát is: a felgyülemlett ondó erotizálta a szervezetet. Az éjjeli magömlést követő nap még nyugtalan kissé, aztán eltűnnek a kísértések és zavartalan, lelki békében töltött napjaid jönnek. A *pollutio nocturnát* nem is kell említened a gyónatószékből. Nem bűn.

Kiegészítésül említem még, amit az eddig olvasottak alapján úgyis tudsz már, hogy a nemzőszervek is, mint a szervezet összes többi életműszerei, a II. sz. telefonközpontnak: a dúcegrendszernek fennhatósága alatt állnak, tehát az akaratnak csak csekély mértékben van rájuk befolyása, az inger fellépésének kezdetén. Ilyenkor Értelem és Akarat a maguk I. számú központjából még le tudják fékezni az érzéki kísértés nyomán benned támadó nyugtalanságot, és elterelvén a figyelmedet a kísértő benyomástól, lecsillapítják az idegek zsongását, megszűnik az erectio is. Ebből megérted a régiek híres morális elvét: *«Principiis obsta!»* vagyis a kezdet kezdetén rögtön állj ellen a jelentkező kísértésnek, amikor Értelem és Akarat még teljesen ura az idegrendszernek. Ha a kísértést szabadjára engeded és játszol vele, akkor az inger erősödik és az I. sz. központ végre is elveszti befolyását a II. sz. központhoz tartozó szexuális idegcentrumra. Ilyenkor azonban, mivel engedtl a kísértésnek és érdeklődéssel fordultál feléje, már fölötted terjeszti árnyékát a félelmetes nagyhatalom: a Bűn.

Az erectio maga nem bűnös. Egyszerűen természetes reakciója az idegekben fellépő nemi izgatottságnak. Bűnös azonban abban a pillanatban, amint magad akarod vagy szándékosan megengeded az izgalmakat felkeltő kísértő gondolatot vagy érzéki benyomást. Minden tőleg függ és a te jó vagy bűnös szándékodtól.

Az emberi szervezet tele a legcsodálatosabb műszerekkel. A szem, a fül a fizikus számára utólérhetetlen, finom csodagépek. Szerkezetük végtelen apró, bonyolult részecskék egész szövvénye; valamennyi kicsi rész összedolgozása hozza létre a látást, hallást. Ember ilyet soha nem fog tudni csinálni!

Képzeld el a tudatlan, csacsi gyereket, aki nem sejtve, hogy milyen finom és kényes műszerekről van szó, játszani kezdene velük: piszkálná a szemét, ceruzával belenyúlna a fülébe, vagy pl. belenézne a napba, hogy meglássa, mi olyan fényes benne. Megvakulna az egyik; egész életére süket maradna a másik. Mert a célra irányított csodaműszerek nem játékra valók; a könnyelmű babráló elront valamit, amit semmiféle orvos helyre nem hoz többé.

A nemzőszervek éppen ilyen finom műszerek. Mögöttük, bent a szervezet mélyén a velük összeköttetésben álló csodamotorok: ivarmirigyek termelik az embermagokat. Eljön az ideje és módja annak, hogy ezeket a műszereket is

a nagy Isten szolgálatába állítsa — a férfi. Gyerekem, vagy fejlődő ifjú még nem érett arra, hogy emberteremtő szolgálatban Isten eszköze legyen; ezért bűnös minden játéka a nemző szerveivel, ezért okozhat helyrehozhatatlan károkat, ha a kísértésnek engedve, játszik azzal, amit nem játékra teremtett az Úr. Látod, ezekről beszélgetek sem illik és nem szabad; a nagy titkokat védelmező és tisztelő úri, keresztény diszkréció zárja le ajkát a katolikus fiúnak. Beszélhetsz édesapáddal, vagy lelkiatyáddal a legnagyobb titkokról is, amikor vigyázban áll a lélek Isten előtt és szent az, ami isteni gondolat; de magatok között az ember nemi berendezése még beszéd témája sem lehet!

Sancta sancte! Amit nagy terveibe való beállítással megszentelt az Isten, azt az ember csak a nagy dolgoknak kijáró tisztelettel kezelheti!

Az egész emberteremtő apparátus az Isten terveinek kizárólagos szolgálatában áll. Házasság szentségében, gyermekáldásért imádkozó édesapa és édesanya a teremtő Isten eszközei. Bármilyen más szexuális élmény, amely a házasság szentségi keretén kívül az erectio és az orgasmus idegizgalmat keresi, meghamisítása Isten teremtő gondolatának, megszegése a VI. parancsnak és ezért bűn, halálos, súlyos bűn.

Tanulj meg, pajtás, az Isten gondolatai előtt tisztelegve megállni. A VI. parancs olyan égő csipkebokor-féle: Isten hangja harsog felénk: Szent ez a hely, le a sarukkal! A kemény parancs tilalomtáblája mögött a teremtő Isten nagy gondolatai állnak. Ide poros csizmában, durva ember módjára közeledni nem lehet. A közeledő ember szívében hódolat legyen és szolgálat és engedelmesség!

A virrasztó kürtje riad: Vigyázz az egészségedre!

Ne járj olyan tudatlan, süketen és vakon az Isten titkai között, mint az elektromos laboratóriumba véletlenül bekerülő kisgyerek járna a halálos érintéssel fenyegető kapcsolók, félgömbök és vezetékek között. Ne láss minden átfutó kísértésben bűnt és ne járj az Isten törvényei között olyan borzadó, mindig-félő lélekkel, mint a Radványi=vers embere:

«Tilalomfa=erdőben járok.
Előttem árok, mögöttem árok.
Körülöttem sűrű, fekete gondok,
Vigyázva lépek, némán szorongok.
Tilalomfa=erdőben élek,
Mohó vágyaimtól jaj de félek.

Álmaimat mind bilincsbe vertem,
 Kalitkában sír leopárd-lelkem.
 Tilalomfa=erdőben élni,
 Daltól, kacajtól, örömtől félni,
 Szárnyat lekötni, mindig kerülni,
 Sohse dalolni, sohse röptülni,
 Ez az én átkom, végzet verése . . .»

Az Isten parancsai nem tilalomfák, amelyek mögül zord kísértetek : sötét bűnök vigyorognak az emberre. Ellenkezőleg ! Hirdető=oszlopok, amelyeket egy=egy csodálatos, nagy ajándéka mellé szúrt le az Isten, hogy az ember rátaláljon és becsülni tanulja az ő ajándékait.

Az V. parancs táblája az emberi élet értékét hirdeti; a VI-ik az emberteremtés titkára figyelmeztet; a VII-ik mögül az embernek a föld dolgai fölötti uralma néz rád ; a VIII-ik a becsületet védi és így tovább. Minden egyes parancs mintha azt mondaná: Le a poros sarukkal! Tisztelni tanuld az Isten gondolatait, tartsd meg az egyes nagy gondolatokat védő isteni törvényt és nem lesz úr fölötted soha a bűn!

Tudod mostmár, hogy az ondó a férfi termelte életmagok hordozója; hogy előállítás, a szervezetben való felhasználása, a fölösleges mennyiségnek a szervezetből való eltávolítása mind a természetnek élettani törvényei szerint történnek, amely törvényeket Isten keze ojtott bele az emberbe. Tudod, hogy a természetes élettani jelenségeket kísérő nyugtalanságok, izgalmak nem direkt bűnre hívó kísértések, hanem a benned dolgozó életerők működésének olyan egyszerű kísérő jelenségei, ahogyan füst kíséri a tüzet, vagy gőz a víz forrását. Megtanultál Értelem és Akarat erejével gondosan őrködni a gondolataid és a látás, hallás vagy bármely más érzékszerv útján hozzád jutó benyomásaid fölött s elterelni rögtön a figyelmedet azoktól, amelyek benned szexuális izgalmakat okoznának. Nem ijedsz meg többé a pollutio nocturnától, nem aggaszt az erectio, amely akaratodon kívül, tudattalan inger következtében keletkezett és époly gyorsan elmúlik megint magától anélkül, hogy lelkiismereti furdalásokat okozna.

És most már világosan látod azt is, mennyire veszedelmesen a bűn útján jár a kamaszfiú, aki mindezekről nem tudva, ostoba kíváncsisággal fordul a nemzőszervek és az idegek minden nyugtalansága felé, érdeklődéssel figyel és

maga is akarattal igyekszik felidézni, vagy hosszabb időn át ébren tartani magában az érzékes feszültséget, mert halálos bűnnel játszva is élvezni akarja az idegek izgalmát. Te már tudod, hogy nehéz bűnökkel komázik, és súlyosan rontja az egészségét, mert megzavarja a szervezet nagy élettani munkáját.

Hidd el, a legtöbb fiút a tudatlansága viszi a VI. parancs elleni halálos bűnök útjára! Egyiknek rossz pajtások mutatták, a másik a pollutio nocturna nyugtalanságát idézgette nappal játékos kézzel, és nem is sejtve, hogy milyen nagy dolgokkal űz buta játékot, egy-kettőre benne volt a magános ember utálatos és veszedelmes bűnében: az onániában.

Az *onánia* vagy *önkielégülés* bűne az, amikor szándékos maga=izgatással igyekszik a lelkiismeretlen és ostoba ember erectiót előidézni, azután az inger folytatásával és állandó erősödésével végre is mesterségesen kiváltani bizonyos mennyiségű ondónak a szervezetből való távozását azért, hogy az ondókiürítést kísérő idegizgalmat élvezze.

A neve nem önfertőzés, hanem önkielégülés. Kíváncsi, hogy ne kelljen a nevét kimondanod soha. Ha mégis rákényszerülsz, önkielégülést mondj.

Komoly lelkiületet élő fiút nem fenyeget a veszély, hogy a gyenge akaratú kamaszok magános bűnébe keveredik, hiszen lelkiatyja felvilágosításai és tanácsai, a maga tisztán látó értelme és Isten kegyelmével erősített akarata játszva győz minden kísértés fölött. A lelkiületet élő fiú a maga fegyelmezettségével nemcsak lelke tisztaságát védi, hanem testi egészségét is.

Valamikor azt tanította az orvos is, a nevelő is, hogy az önkielégülés következményei nemi betegségek lehetnek, meg epilepszia, elmebaj, idegbaj, meg hátgerincsorvadás. Ez nem igaz. De az sem igaz, amikor a rosszra csábító pajtások sokszor orvosok kijelentéseire is hivatkozva azt hirdetik, hogy «nem is árt, nincs semmi káros hatása!» Hazudik a pajtás azért, hogy könnyebben bűnre vigyen.

Gondolkodjál. A fejlődő szervezet építő erői közül elvon az onanista egy igen nagy értékű életnedvet, amelyre az idegrendszer kiépítésénél mulhatatlanul szükség van. Te elhiszed, hogy a szervezet ezt a veszteséget nem szenved meg? A pollutio nocturna mutatja, hogy 2—3 hetenként produkál az ivarmirigy állandó termelő munkával bizonyos felesleget, amelyet a szervezet kára nélkül eltávolíthat.

Most képzeld el: ha mesterséges izgatással új= meg új ondó= mennyiség kiürítésére kényszeríti valaki a szervezetét, honnan fogja az előteremtteni ezt a többletet, mikor már tartaléka nincsen több? Hozzá kell nyúljon ahhoz a mennyiséghez, amely a szervezet belső építéséhez mulhatatlanul szükséges lett volna. És ne feledd, hogy ez nem olyan építés, mint a kőművesek munkája az új házon: hogy, ha két hétig nincs anyaguk, akkor várnak, és két hét múlva folytatják baj nélkül a munkát, legfeljebb később lesz kész a ház... Itt élő szervezet állandó fejlődése folyik. Ha a mai nap építő munkájához nem volt nyersanyaga, azt utólag nem pótolhatja, mert közben az építés előre haladt! S ezeken a részen, ahol az ember hibájából hiányzott a szükséges nyersanyag, hibás és gyenge lesz a szervezet kidolgozása. Pedig ennek még vagy ötven évig szolgálnia kell ám!

Az onanista fiú bűn=titkát lehet, hogy sokáig nem veszik észre a szülei sem, tanárok, pajtások sem. Nem olyanok a káros következményei, hogy rögtön kiülnének arcra, szembe, vagy hogy komoly fájdalmakat okoznának. De ez ne vezessen félre! Egészsége fogyásával fizet bűnös élvezetért a magános bűn szegény rabja.

A figyelem és az emlékezőtehetség romlása. Sápadt arc, általános kedvetlenség. Időnként fellépő izgatott türelmetlenség. Az ivarmirigyek és a szexuális centrumok korai kimerülése, aminek következménye később a férfikorban nemi ideggyengeség, vagy impotentia lehet, ami a férfi munkaerejét, alkotóerejét és a házasságlete egész boldogságát tönkretetheti.

Mens sana in corpore sano!

Aki egyszer belenézett a jövő távlatába, meglátta a Férfit, aki ő akar lenni és megértette a kamaszévek óriási felelősségét ezzel az eljövendő férfivel, ennek egészségével, gyengítetlen minden=erejével szemben, azt zaklathatja kísértés, pajtás, rossz könyv, rossz példa; egyetlen lépést nem fog tenni a magános bűnözők útján és önfegyelmezésnek, lelkiéletnek, harcos tisztaságnak minden erőfeszítését vállalja, csakhogy minél hibátlanabb és tökéletesebb legyen a férfi, a férfi, aki őbenne eljövendő!

A virrasztó kürtje riad: Vigyázz az egészségedre!

5. Az Isten nem ver bottal.

(Levél egy megdőbbent fiúhoz.)

Kedves Jancsi fiam!

Csendes szomorúsággal a szívemben írom neked második levelem. Azért vagyok szomorú, mert egy tizenhét esztendősi fiúnak, akire rákacag az élet, és akit család szolgálatában, nemzet szolgálatában óriási feladatok várnak talán odakint a messze jövőben, ilyen témáról kell írnom! Pedig mi minden szépet mondhatnék neked ehelyett a tisztaság, egészség országáról! De hát — legyen meg. Most erre van szükséged.

Előtte a két hónappal ezelőtt küldött, első leveled. Újra átolvasom a megdőbbentő sorokat:

„Atya kérem, elvesztettem a fejemet. A fiúk csúfoltak, hogy publi vagyok, ha nem tartok velük. Itattak is. Nem voltam józan. És a büntanyán megízleltették velem a pénzen vett bűnös szerelmet. Vétkeztem egy leánnyal, aki ebből él. Ha most visszagondolok reá, úgy ráz az undor, mint a hideglelés...”

És melléje téve olvasom a tegnap érkezett második leveled, amely mégis valami kis megnyugtatót hozott:

„Úgy tettem, ahogyan Atya tanácsolta. A doktor, akiről tudom, hogy jó katolikus, mert az urak kongregációjának ő a prefektusa, csak nyolc héttel a vizsgálat után mondta meg az eredményt és nyugtatott meg, hogy bízhatom, nem kaptam nemi bajt. Atya kérem, mintha mázsás súly esett volna le a szívemről...”

Nézd fiam, most túl vagy a nagy bűnös szexuális élményén a tévelygő embernek és ma is ráz az undor tőle; — túl vagy a megrendítő nagy ijedelmén, amely az idegeiden rágott addig, míg a bűnöd nyomán Isten nehéz büntetésétől: megérdemelt betegségtől féltél; — túl vagy a lelki tisztuláson: meggyóntad, levezekelted a vétkeidet. Kint állsz a parton. Most fordulj vissza és nézz bele mégegyszer az örvénybe. Tágra nyílt szemekkel nézz, és lásd, hogy mi fenyegetett és mitől menekültél.

Az Isten nem ver bottal.

Ki miben vétkezik, abban bűnhődik.

És két mondat a Szentírásból:

„... az Úr megítéli az ő népét. Rettenetes az élő Istennek kezébe esni!” (Zsid. 10, 31.) És:

«Amit az ember vet, azt fogja aratni is. Mert aki testének vet, a testből arat majd romlást is; aki pedig a léleknek vet, a lélekből arat majd örök életet.» (Gal. 6, 8.)

Három hatalmas ostor veri a nemi ösztön törvénytörő bűnözőit: három félelmetes betegség. Azért írok neked róluk, hogy olvasd és rossz útra vezető barátaidnak is megmutasd. Lássátok az örvényt, amelynek szélén jártok.

A három ostor neve: lágy fekély, kankó és szifilisz.

A *lágy fekély* (ulcus molle), fertőzéssel terjedő, igen nagy fájdalmakat okozó, súlyos baj, amely sokszor operáló asztalhoz vezet, máskor meg hosszan tartó, súlyos komplikációkhoz. Nyirokérnek, nyirokmirigynek ostroma.

A *kankó* (tripper, gonorrhoea) fertőződése a nemzőszerven vagy a szemén keresztül történhetik. Hosszan tartó, fájdalmas betegség, félelmetesen sokféle komplikációk lehetőségével. Nagyon sokszor magtalanság jár a nyomában, vagyis a betegséget kiállott ember képtelenné lesz arra, hogy benne életmagok teremjenek s belőle új életetek induljanak. Máskor meg vaksággal megvert gyermekek jönnek a világra, akik édesanyjuk méhében fertőződtek meg. Az élet műhelye: átok forrásává lesz! A vakon született szerencsétlenek 8—10 százaléka ennek a betegségnek köszöni nyomorúságát.

Az Isten nem ver bottal. Ver betegség ostromával. De ezt az ostort a bűnös maga forgatja önmagán. Nem játszik az Isten!

A harmadik, legveszélyesebb és legsúlyosabb ostroma a bűnnek a *vérhaj* (*szifilisz, lues*), a *spirochaeta pallida* nevű bacillus okozta betegség. A fertőzés bármely parányi seben át történhetik s a bacillus egyenesen a vérbe jut. Borzalmas voltának ez egyik magyarázata: hogy nem marad szűk helyre határolva, hanem a vérrel az egész szervezetbe szétárad és egyszerre rohamozza az egész embert. Ez az a betegség, amelyet csak egyszer lehet megkapni, mert ha valaki megkapta, az az egész életre szól.

Lappangási ideje 3—4 hét. Ezért hagyott a te orvosod olyan hosszú időn át bizonytalanságban gyötrődni. Jó lelki-gyakorlat volt, gondolom. Nem sajnállak! Megérdemelted!

A bűn belekapaszkodik az emberbe és lassan, ízenkint rontja az Isten csodáját, föld urát. Nem írok róla részletesen. Mélységes inferno ez; katolikus fiúk fölötte járnak!

Tudnod kell azt az egyet, hogy a szifilisz öröklődő baj! Vérbajos szülők első magzatai még az édesanya méhében

elpusztulnak, később halva született gyermek töri a lelkiismeretüket, azután beteg gyermekek jönnek, akik vagy ennek a bajnak átkát hozzák már magukban, vagy satnyák, idegbajosok. Három=négy nemzedék nyögi egy ember bűnét!

Gyógyítható-e a szifilisz? — kérdezik a pajtásaid elakadó lélekzettel. Nem. Legalább is biztos hatással nem. Nehéz fémek: higany, bizmut vegyületei, valamint legújabban arsenobenzol vegyületekkel való kezelés 3—4 éven át az összes tünetek megszüntetését elérheti, és ilyenkor a Wassermann=féle vizsgálat is azt mutatja, hogy a szervezetben kipusztult a spirochaeta pallida. De soha nem tudni, hogy eléggé idejében kezdték-e meg az orvosi kezelést, sem azt, hogy esetleg a szervezet olyan helyein, ahol a gyógyszer hozzát nem férhetnek (idegrendszer!), nem maradtak-e fenn mégis kórokozó bacillusok. Így a szifilisszel fertőzött ember fölött állandóan ott lebeg a visszaesés Damocles=kardja. Képzeld: ebben az állandó félelemben élni!

Az Isten nem ver bottal. Ver betegség ostorával. De ezt az ostort a bűnös maga forgatja önmagán. Nem játszik az Isten!

Még egy dologra figyelmeztetlek nagyon komolyan, fiam. Ez nem függ össze a te eseteddel, de miután már szó esett Isten ostorairól, kiegészítem az eddigieket egy óvással.

A házasságon kívüli bűnös nemi érintkezés minden esetben megsuhogtatja a bűnös fölött a hármast ostort. Nincs óvszer, amely mentesítsen, nincs orvosi bizonyítvány, amely biztosíthat. Nem mondom, hogy egyetlen bűn máris betegséggel fertőz, hiszen az embernek őrangyala is van és az Isten nemcsak végtelenül igazságos, hanem irgalmas is. De egyetlen bűn máris fertőzhet!

A kankó és a szifilisz azonban olyan bajok, amelyeket nemi érintkezésen kívül is megkaphat akárki, épúgy, mint a typhust vagy kanyarót. A gonorrhoea szemem keresztül fertőzhet; ezért vigyázz, hogy mosatlan kézzel ne nyúlj soha szemedhez! A szifilisz, különösen második stádiumában csóknál az ajkakon át (ó szerelmi romantikát játszó, naiv kamaszgyerekek!) gyakran fertőzött már szexuális bűntől távol álló, ártatlan embert is.

De terjedhet a betegség közösen használt pohár, evőeszköz, törülköző, beretva révén. Nagyon vigyázz idegen W. C. használatánál (vonaton, utcán, vendéglőben!). Általában ha az úri ember természetes tisztaság=igénye nem köve=

telné, akkor is a fertőzések veszélye miatt a legnagyobb gonddal kellene vigyáznia mindenkinek a tisztaságra, higiéniára.

Ezt a lelked mélyéig megrázó bűn- és félelem-élményt tedd el, fiam, a sötét emlékeid közé és iparkodjál megtalálni régi-önmagadat. Lelkiatyádhoz menj fel többször beszélgetni. Fontos, hogy ezeken a beszélgetéseken át visszatérjen az önbizalmad és az Isten jóságában való bizalmad. Idő és akarat ködbe borítja lassan a súlyos botlásod élményét. És a bűnbánó lélek fölött megcsendül az irgalom szava, amelyet Jézus mondott a Bethesda tónál harmincnyolc éve sínylődőnek: «Ime, egészséges lettél, többé már ne vétkezzél, nehogy rosszabbul járh!» (Ján. 5, 14.)

Befejezem a leveletem. Utolsó mondatom Sirák fia könyvének imádságos felkiáltása legyen: «Be nagy az Úrnak irgalmassága és kegyessége azokhoz, kik hozzája térnek!»

Szeretettel ölel

Atya.

6. Mama kedvence — vagy acélemler?

Arany «Toldi»-jának II. énekében van az a megdöbbentően rút jelenet, amikor Toldi György, a szívtelen idősebbik testvér durva gúnnyal korholja édesanyját, amiért Miklóst, a paraszti fiút szeretni merészli:

«Úgy, anyám, kecsgetesd ölbeli ebedet,
Ójad fúvó széltől drága gyermekedet;
Mártsad tejbe-vajba, mit se kimélj tőle,
Majd derék fajankó válik úgy belőle.

.....

Most tedd ablakba; húsa és kövére
Szépen nő naponkint anyja örömére...»

Toldi Miklóson nem fogott az anyai kényeztetés (nem is lehetett az igazi kényeztetés!), mert bizony különb legény lett belőle, mint a bátyjából. — De ugorjunk úgy hirtelen pár száz évet és nézzünk be a mai otthonok ablakán. Hány fiút tesz puhává, használhatatlanná az édesanyja kényeztetése. Bizony sok mamuska elé oda lehetne állni és elszavalni neki Toldi György ékes szavait!

Vigyázz, pajtás: én nem akarom bántani az édesanyádat. Kalaplevéve tisztelem az édesanyát, Isten csodálatos eszközét, akinek szeretete egyik leggyönyörűbb ténye az életnek! Hivatása, hogy szeressen puhán, kényeztetően; ez a

gyengéd ajnározás hozzátartozik a gyermekkor életértékeihez. Szomorú gyerek, akit soha nem kényeztetett melegszívű, puhakezű édesanya! Az életnek egy drága ajándéka hiányzik nála, amelyet senki soha pótolni nem fog tudni.

Gyermekotthonában édesanya kényeztető keze símogatja. Odakint a nagy Élet majd férfikorában vasökölrel, vaskalapáccsal töri. Kell az első, mert kincse az életnek; de a fejlődő fiú a maga védelmében megkeményíti önnevelését és fokozatosan adagolja a szükséges keménységet, nehogy akkor, ha az édesanya puha keze visszavonult, az irgalmatlan Élet gyengének találja. Csókold meg édesanyád kezét és, hálás légy a símogatásáért; — de vigyázz, el ne puhítsd!

Hálás lehet a magyar ifjúság a cserkészmozgalomnak, amely megtalálta módját annak, hogy az *Erő és Keménység* pedagógiáját belefűzze a fiúk életébe anélkül, hogy megbántsa az Édesanyát. Ki=kiemelte a fiút a családból és kiképzésben, kirándulásokon, portyákon, táborban, romantikus fiú=élet keretében a kemény edzésnek olyan iskoláján hajtotta végig, amilyent az otthon soha nem tudna nyújtani. Emellett annyi kedves, meleg örömet nyújtott és annyi finomsággal dolgozott, hogy az édesanyák a cserkészvezetőt soha nem érezték ellenséges hatalomnak.

A kényeztetés elleni szabadságharcban nem szabad édesanyádat megbántanod. Nem kaphatod el a fejedet a csókja vagy a símogatása elől, mert ez megbocsáthatatlan durvaság és hálátlanság lenne; nem vitatkozhatol, nem feleselhetsz, nem szabad fölényeskedned és «ó, a mama ezekhez nem ért!» jelszóval szembefordulnod a szeretettel. Észrevétlenül kell befűznöd az aszketikus szálakat önmagad nevelésébe, és ezekkel kiegészítened anyád munkáját, nem lerontanod.

Kemény aszketikus vonás kell a mai fiú életébe! Hideg, meleg, fáradtság, fájdalom, félelem, éhség és szomjúság téged le nem verhet; csalódás, sikertelenség, szomorúság, türelmetlenség fejlődőgá nem tehet; belső bánat vagy harag vagy gyötrődés ki nem ülhet az arcodra, hogy másokat is szomorítson. Edzett kemény ember, aki úgy állja ma a fiú=élet, később a férfielemt válságait, küzdelmeit és bajait, mint az ökölvívó, akin hiába zuhognak ellenfele öklének taglócsapásai: nemhogy össze nem rogy, de meg sem rendül tőlük.

Mindent kibírok, mindent elviselek! — ez az első jelszó.

Önmagad ránevelése ezer apróságból tevődik össze, de tulajdonképpen végtelenül egyszerű. *Kikapcsolni minden*

puhaság=motívumot, bekapcsolni a keménység=motívumokat.

Az ágyad férfiágy, nem gyerekbölcső. Nincs puha tollas derékalj, puha párnák tömege, dunyha=takaró. Ebben ugyanis százarcú érzéki kísértés lakik s a felkelés belőle napról=napra megújuló probléma. Amint Gullivert lekötötték ezer apró szállal a törpék, a modern Gullivert, lustálkodó fiút úgy kötik ágyához reggel a puhaság szálai. Kemény matrac=ágy, egy vagy két keményre tömött párnával, egy=szerű teveszőr=takaró, télen vattás paplan! Kemény test számára nyújtson egészséges pihenőt.

Nyitott ablak a hálószobában. Ősszel, tavasszal, télen is. A levetkezés egy perc, hamar be az ágyba, nincs idő kísértő gondolatok számára, mert fázik az ember. Az ágy további egy perc alatt felmelegedett; megfázástól nem kell félned, hiszen a paplan melegebb, mint a télikabátod. Viszont a tüdő a friss levegőt élvezettel szívja egész éjjel! Hatkor az ébresztőóra cseng; mint a katonaintézet kis növendékei, úgy ugrasz ki gondolkodás nélkül és még szól a csengő, amikor már állsz az ágyad mellett. Le a hálóinget, pizsama=kabátot és máris gyors reggeli tornában ropognak izmok, csontok. Ki érne rá fázni? Utána egy ugrás a fürdőszoba, s az este bekészített állott víz egész kellemes melegnek tetszik. Ha a mosdótál a hálószobában áll és «a voda brrr!» (mint a Zászlónk tutajútján mondták a fiúk a Vág vizére), akkor is a gyors, de alapos mosakodás még le sem húzhatott, amikor a dörzsölő, kemény törülközős újra gyors pezsgésbe hozza a véred. De alapos dörzsölés legyen ám: kipirosodjék tőle a bőr!

Naponta *hideg vízbe mosakodjál* és mindig derékig. A fogmosásnak langyos, vagy legalább is állott víz kell, épúgy a borotválkozásnak (ennek is eljön az ideje! csak túl korán el ne kezd, mert aztán nem bírsz a megvadult szakállal, bajusszal!). Meleg lehet a fürdőd, a végén hideg tussal. Ha fürdőszobátok van és szülői parancs kötelez a meleg vagy langyos zuhanyra, akkor szót fogadsz, de a végén elzárod a gázt és félperces hideg zuhanyt suhogtatsz végig magadon. Meleg víz a pórusokat kitárja, a hideg víz összehúzza. Meleg vízben mosdó fiút megüti az utca hidege s máris prüszköl és köhög; a hideg víz barátja minden hideget kacagva áll.

Hetenként egyszer alapos *fürdő*. Nyáron naponta, télen minden második nap lábmosás. Lefekvés előtt mindig derékig megmosakodni és alapos fogmosást végezni. Reggel inkább szájszárítást végezz; a fogkefe működési ideje este, lefekvés előtt van.

Hogy a téli cserkész táborban reggeli torna közben kifutottunk a hóba és félmeztelen testtel hatalmas hőcsatát rendeztünk, azt Anyukának nem kell levélben megírnod, hanem tábor után meséld el majd, ha egészségtől duzzadva előtte állsz. De tegye fel a kezét az, aki ilyen tábori hőcsatában akár náthát is kapott! Na úgy-e, nincs ilyen? Természetes! Elvégre a mellékpajzsmirigyek hőszabályozó munkáját Isten keze irányítja! Ha ez nem volna, halálos meghűlést kellene kapnod minden alkalommal, amikor télen fűtött szobából kimész a szabadba. Húsz fok melegebből húsz fok hidegre. Negyven fokos hőváltozás néhány másodperc alatt! Ha nem volna a csodamotor, az arcod pillanat alatt megfagyna. És az arcra nem húzhat anyuka vatta- és flanelltakarót! Nem is kell! Ott a hőszabályozó csodamotor!

Az öltözködés kérdésében sokszor nem értjük meg egymást Anyukával. Ő még férfikorban is úgy félti, úgy pólyáztatná a fiát, mint tette a csecsemő- és kisdéd-években. Flanell alsóruha, meleg trikó, dupla ing, szvetter a kabát alá! — ez a mamuskák álma a helyes öltözködéssel. Mindig borzongva nézem a cserkészfiúkat, ha egész napos kirándulás gyülekezéjére beállítanak kabát nélkül, egyszerűen cserkészszíngben, és azzal nyugtatnak meg: «Van alattam még egy ing, meg egy kötött mellényke!» Ő babusgató anyai szeretet! Azt hiszem, soha nem fogja megérteni, hogy minden alátét nélkül egyszerű cserkészszíng a legegészségesebb viselet, a hátizsákban kötött szvetterrel, a hátizsákra rászíjazva a kabát.

A helyesen öltözött fiú korán reggel a gyülekezéskor fáznék még egy kissé, tehát felveszi a viharkabátot. Elindulunk. Tízperces menet után megállás, könnyítések. Ilyenkor a kabát már lekerül a vállról és a hátizsákra erősítődik; könnyű cserkészszíngben nagyszerűen megy tovább a menetelés! Pihenésnél megizzadva állunk meg az árnyékban: halló! elő a kabáttal! Este hűvös van már és a villamos ablaka nyitva: felszállás előtt magára veszi a szvettert, s ha kell, még rá a kabátot. Meg nem fázik, túl nem izzad, a ruházata alkalmazkodik a külső hőmérséklethez is, a test hőmérsékletéhez is.

A «van alattam két ing, egy mellény»-fiú ezzel szemben reggel még nagyszerűen ficáncol a sok ruhája közepén, de a menetelésnél már piros, mint a paprika és alaposan megizzad; — vagy súlyos perceket veszít miatta az órs, amíg egy-egy takarót lehámoz magáról, levetve persze a leg-

felül feszülő cserkészínget, és elkecseregetett küzdelmet folytatva nyakkendővel, sípszinórral, élelmiszeres táskával. Pihenőnél öltözni kezdene, de mire a szükséges melegítődarabokat felhúzta, elmúlt a pihenő idő fele s azonnal kezdeni is a vetkőzést, hogy menetkész legyen az indulásra. Eső jön: átázik cserkészíng, kötött mellény, alatta egy ing, alatta másik ing. A szó szoros értelmében bőrig ázik, míg az egyinges, vihartákos fiú kacagja az esőt! És visszafelé a villamoson mégsem lehet alulról=felfelé újra átöltözni, így ott didereg a többi között, náthát kap és egy hétig nem megy iskolába. És a mamuska, a fiát féltő drága, szerető mamuska azt mondja ilyenkor: Látod, ez a cserkészlet. Hiába öltöztetlek fel, mégis megfáztál. No csak azt lessék, hogy még egyszer kirándulásra engedjék!

Érted az öltözködés szabályát? Alul a lehető legegyszerűbben öltözködni, készen tartva az időjárás és a teljesítmény kívánta melegítő vagy védő ruhadarabokat, amelyek azonban legkívül és csak rövidebb időre kerülnek fel reád! Belső hőszabályozó: Isten keze beléd építette csodamotor. Külső hőszabályozó: egy eső ellen védő és egy melegítő ruhadarab.

Ezek a vasárnapi és ünnepi cserkészkirándulások egyébként valóságos erő- és egészségforrások a mai fiúk számára. A városi fiú tüdeje állandóan a legvadabb támadások pergőtűzét állja: korom, füst, dohányfüst, baktériumok tesszik vasgázzá a főváros levegőjét. Vidéken a korom és füst helyett ott a por. A 40—50 fiú lélegzésétől nehéz levegőjű tanterem sem kimondottan szanatórium a tüdő számára. A légmentesen elzárt otthoni szobákban is csenevész, sápadtarcú növényházvirágok nevelődnek. Pedig az egészség mestere nem a sokféle tabletta és pasztilla, porok és cseppek. *Az egészség mestere napfény, friss levegő, szél, erőfeszítés!* Egy-egy jól megdolgoztatott kirándulás után újjászületik az ember! A cserkészlet sok igazi értékkel gazdagította a társadalmat; egyik legértékesebb ajándéka az volt, hogy megszerettette a szabad levegőt, vizet, napfényt, természetet. Ezzel megmenekítette a szobába zárt huszadik századbeli emberiség életét és egészségét.

A levegőtől természetesen nem szabad félned semmiféle formájában. A «cug» a léghuzat ott lakik, ahol a mesebeli sárkány meg a beszélő farkas: a mesék országában. Ne szöld le a cugot, mert a mai felnőttek még hisznek benne és félnek tőle; egyszerűen ne tiszteld és ne féld, mert csak azok szá-

mára félelmetes, akik abban a meggyőződésben nőttek fel, hogy a léghez minden betegség ősa. Ezek kapnak is a legkisebb légvonatban fogfájást és fejszagtatást és náthát; de a betegség oka nem a léghez, hanem: autoszugesztio.

Ezek persze csak a mindennapi élet egyszerű dolgai. De ne feledd el: az edzéshez nem kellenek rendkívüli, gonddal válogatott eszközök. A mindennapi életet kell át- meg átfűzni keménység-szálakkal.

Amikor azt hirdetem: Több keménységet a nevelésbe! Több aszkézist az önnevelésbe! — akkor nem a középkori nagy aszkéta szentek korbácsára, kőágyára és deszkapár-nájára, vagy cilicium-övére gondolok. Bámuld őket és tisz-teld, mert nagyon nagy áldozatokat hoztak tisztaságért, alázatból, önként vállalt poenitentia kedvéért; — bámuld, de ne utánozd. Ad neked a mindennapi élet ezer aszkétikus keménység-motívumot. Akard meglátni és szemed legyen hozzá, hogy észrevedd!

A helyes önnevelésnek egész külön fejezete a minden-napi élet aszkétikája.

Elmondok néhány motívumot a sok közül.

A hőmérő aszkézise. Panasztalan, szóltan túrni hideget, meleget. A hidegben fázol; nagy melegben izzadsz és nincs kedved semmihez; — de miért kell ezt mindenkinek meg-tudnia körülöttered, és miért szenvedjenek szüleid, testvéreid még a te türelmetlenséged miatt is? Hangtalan túrni, moz-dulatlan arccal. Erőt venni bágyadtságon, kedvetlenségen, fejfájáson és mosolygósan végezni az apró szolgálatokat édes-anyád, nővérekéid, kicsi testvérekéid körül. Ellenállni szomjú-ságnak és nem egész nap inni, mint egy kis kacsa (annál bágyadtabb és fáradtabb leszel!). Megőrizni frissiséget, fokozni a teljesítményeket. Legszebb sikered, ha megállá-pítják rólad: ez a Ferkó olyan, mint egy indián: sem hideg, sem meleg nem fog rajta!

A gyomor aszkézise. Túrni éhséget, szomjúságot. Ha késik az ebéd, nem morogni. Kiránduláson nem nyafogni vízért vagy pihenőért, «mert már majd meghalok az éhség-től!» Ha kevés a kenyér otthon, nem kérni tízórait vagy uzsonnát. Jó süteményből, tartalék cukorból soha nem nyala-kodni. Nem venni háromszor tele tányérral abból, ami ízlik, nem piszkálgatni és fitymálni azt, amit nem szeretsz. Áltá-lában soha nem válogatni; szó nélkül enni, amit édesanyád az asztalra tálat. Minden családban, édesanya minden gondja mellett is előfordulhat, hogy nem sikerül, elromlik

valamelyik étel. Egy arcizmod rándulása el ne árulja, hogy nem ízlik! Ételeket soha nem kritizálni. Úri asztalnál nem téma az étel. Megeszik, de nem beszélnek róla. Háborúból hazatérő katonatisztek mondják, mennyire értékes odakint a volt cserkészek fegyvelmezettsége: az, hogy nincs a fantáziájuk a mozgókonyhához láncolva, hogy nem morognak, ha megkésett a menáksi, hogy egész napot, éjjelt étlen=szomjan állnak anélkül, hogy a teljesítőképességük csökkenné. Winnetu=iskola! — mondják a tisztek. Mi azt mondjuk: a fiú=akarat iskolája!

Az izmok aszkézise. Acélból van! Gummiból van! Fából van, érzéketlen! Ezek mind dicsérő jelzők, amelyeket fantáziájuk színeződése szerint adnak olyan embereknek, akiket fáradtság földhöz nem ver soha. Az edzés kezdődik otthon, amikor édesanya apró szolgálatokra kér és te mosolyogva, mindig készen ugrasz és teljesíted. Folytatódik családi kiránduláson, cserkészúton, amikor talán izzadva, porosan, csomagot cipelve, egyetlen panaszkodó szavad nincsen; amikor pihenőnél utolsó vagy, aki leül, mert előbb sorra nézed, megvan-e anyukának, édesapának, testvérekének, örsöd tagjainak a maguk kényelme; míg a többi pihegve, fújva fekszik, te vízért mész, vagy kicsomagolod az elemőzsiát és felvágod a kenyeret. (Olyan parányival kell csak több energiádnak lennie, mint a többinek!) És hamarosan semmi nem lesz kibírhatatlan és túlságosan nehéz a számodra. Vígán jelentkezel mindig az elsők közt bármely különleges szolgálatra; magad kéred a legnehezebb éjjeli őrseget, a legnagyobb hátizsákot vagy csomagot; vállalod a legterheesebb munkákat. És alkalomról=alkalomra csak pillanatokát áldozol vagy egészen kicsi jelentőségű szolgálatokban többet nyújtasz, mint a többi; — az eredmény pedig az, hogy fáradhatatlan acélos izmaid, elnyúlhatetlen nyugalmad és jókedved, törekedhetetlen energiád mindenki tiszteletét kivívja számodra. Így készül a pap, aki hosszú órákon át gyóntat és el nem fárad, — az orvos, aki nehéz napra ráboruló éjszakában bármikor mosolygós arccal kel fel, hogy váratlan beteghez menjen, — a katona, akit emberfeletti erőfeszítések sem morzsolhatnak fel soha, — az ember, aki mindenki másnál erősebb, mert azt győzi le, ami a legtöbb embert földhöz veri: önnön fáradtságát. *Varázsszó:* soha semmit el nem utasítani azért, mert nehéz. *Jelszó:* «Csak azt érdemes csinálni, ami nehéz! *Mesterszó:* «Nem ismerem lehetetlent!»

A fájdalom aszkézise. Betegség, fájdalom hozzátartozik

az élethez, senki sem ment tőle. Nézd az állatot: hangtalan tűr rettentő fájdalmakat, csak néha vinnyog kínjában. Nézd a gyenge embert: betegség, fájdalom felszínre dob nála minden titkolt durvaságot és fegyelmezetlenséget. Rokonszenves, kedves ismerősök kiállhatatlanná lesznek egyszerű fejfájástól vagy gyomorgörcstől. És komoly betegségben: nyafognak, nyögnek, panaszkodnak, mindig újat és mindig más kívánnak, mindenkit irigyelnek, mindenkit szidnak, nyüg önmaguknak és környezetüknek. Tanulj meg fájdalmat hangtalan tűrni: fölényes akarat tegyen úrrá az idegek panaszra fölött! Összeszorítani a fogat, nagy lélekzeteket venni, lenyelni a jelentkező könnyet vagy fájdalom=hangot és állni a fájást. Nem, mint az állat, nem mint az indián. Inkább úgy, mint a szentek. Önmagamért, másvalakiért, valamiért felajánlom! Légy te a kemény ember, a fájdalom mestere! Kezdd azzal, hogy nem jajgatsz, ha megütöd magad, vagy lenyúzd a térdedről a bőrt. Nem bömbölsz tele torokkal, ha apukád rád suhint a nádpálcával. Nem maradsz otthon iskolából minden kis torok= vagy fejfájással. De míg szótlán szenvedve tűrsz, ki ne üljön szenvedésed szemedbe, arcodra, nyelvedre: meg ne sejtse senki más, hogy neked fáj valamid. Ha ágyba dönt a betegség, türelmes, mosolygó beteg légy. Orvosságot, akármilyen keserű is, első szóra készségesen bevenni; nem nyiffantani, ha hideg borogatást raknak rád; nem zugolódni hosszú fekvés, vagy elmulasztott örömök miatt. Figyelmes és kedves az ápolóiddal szemben. Minden orvosi rendelkezést győzedelmes, nagy gyógyulni=akarással pontosan teljesíteni. Betegség mutatja meg igazán, hogy ki vagy és mennyit érsz!

Idegek aszkézise. Az I. számú idegközpont parancsoló ura az Akarat. Legyen is úr igazán! Apró gyakorlatok sorozatával, évek során kell rászoktatnod magadat arra, hogy idegeidnek feltétlen ura légy. Próbáld szitkozódás nélkül, mozdulatlan tűrni az orrod körül alkalmatlankodó legyet, mondjuk, egy teljes percig. Vagy a legyet, amely a kezeden, karodon mászkál és csiklandoz apró lábaival. A kezedre szálló szúnyogot nyugodtan nézd végig, amint lassan teleszíjja magát a véreddel, aztán kövér potrohhal nehézkesen tovaszáll. Darázs szállt a kezedre. Mozdulatlan maradni s kívárni, hogy magától távozik, tudva azt, hogy amint a bőr öntudatlan kis remegését észleli, rögtön szúr. — Vagy próbáld uralkodni a nevető izmaidon. Komikus dolgot nyugodt szemmel nézni, de úgy, hogy semmi el ne árulja, belül hogy

ráz a visszafojtott kacagás. «Pléhpopával» beszélgetni tréfás, humoros dolgokról. Tréfálni és olyan arcot vágni hozzá, mintha másodfokú egyenletet oldanál meg két ismeretlen-
nel. — Felbuzgó türelmetlenséget észrevétlenné fékezni. Rád szakadó kedvetlenséget kedélyességgé kényszeríteni. — Minden pillanatban éber, a «légy résen» szellemében járni és évek során át nevelni magadat nyugodttá, meg nem ijedővé, egyszerűen bátorrá. Ha félsz valamitől, csak azért is nekimenj. Ha valamitől nagyon megijedtél, ne legyen nyugod addig, míg végig nem csináltad. Árokugrásnál beleestél: újra nekimenj, meg újra, míg végre át nem lendültél rajta. Bármilyen nem sikerült: meg ne nyughass addig, míg le nem győzted az akadályt. *A bátorság nemcsak nyugodt idegrendszer; a bátorság alapja: önbizalom. Az önbizalom pedig siker során át nő hatalommá benned.*

Legyőzni vágyat, fékezni fantáziát. Könyvet a legérdekesebb pontnál abbahagyni és öt perc múlva folytatni tovább. Ha a napirend munkára hív, otthagyni játékot, olvasást, bármily kedves foglalkozást és nekiülni a tanulásnak. Soha könyvnek az utolsó lapján meg ne nézd előre a végét, mint a kisleányok szokták. Ha egy könyv olvasásánál rájössz, hogy rossz könyv, nem neked való, legyen szíved azonnal letenni, bármilyen érdekes fejleményeket ígérjen is.

Észreveszed, mire néz az idegek fegyelmezése? Képletnek, vágyaknak, érdeklődésnek, izgalomnak feltétlen alágyűrése az Akaratnak. A Lélek testnek, idegeknek ura legyen.

A büntetés aszkézise. Félelem, fájdalom, alázat, büszkeség csatája. Állni! Édesapád, édesanyád kezéből minden büntetést szóltan fogadni. Visszafogni a fejet felvágó gögös embert magadban! Állni szidást dacolás nélkül. Számonkérést feleselés nélkül. Verést sírás nélkül. Még becsület-sértő pofont is szóltan állni, nem védekezni. Igazságtalan büntetésnél lenyelni a keserűséget, kiállni a büntetést és magadban felajánlani úgy, amint felajánlod a szenvedést. A reád kirótt büntetés megállását becsület dolgának tekintsd. Ha eltilt édesapád pl. az olvasástól, akkor titokban se olvass, míg fel nem old. Ha a tanár úr azzal büntet, hogy ma letiltja az ebédedet (nagyon ostoba büntetés, de előfordul), akkor ma nem ebédelsz, akárhogy kínál és ígér hallgatást anyuka. Kemény légy és emeltfejjű; akkor semmiféle büntetés nem szégyeníthet meg önmagad előtt!

A jó modor aszkézise. Ezer illemszabály köti a társa-

dalmi embert. A fele ostoba szokás, divat, konvenció. De a másik fele komoly emberi szempontoknak a társadalmi életre való kivetítése. Udvariasság. Előzékenység. Szíves készség. Szolgálatkészség. Diszkréció Hallgatagság. Gyengédség. Fegyelmezett vigyázás szemre, nyelvre, nézésre, mozdulatra, szóra. Kifogástalan öltözködés. Meggondoltság. Tapintatosság. Mértékletesség. Szerénység. Megbocsátás. — Micsoda kemény önmagad=fegyelmezése, míg kicsiszolod magadból a gentlemant! Aztán gondolj a higiénia követelte egészen egyszerű szabályokra. Naponta reggel, este mosakodás. Fogmosás minden este és reggel. Kézmosás minden étkezés előtt; étkezés után a szád kiöblítése. Hajad gondozása. Körmök gondos vágása, naponta tisztítása. Fehérneműváltás. Tiszta gallér, zsebkendő. Ruhád kefézése mindjárt levetés után; cipőtisztítás minden este (ezt ne bízd cselédre, inasra, jobb, ha magad csinálod!). Fehérnemű és ruhásszekrény gondos rendbentartása. Íróasztalod rendje, könyveid és füzeteid tisztasága, gyűretlen volta. A diákszoba elegáns tisztasága és rendje. — Micsoda kemény és fegyelmezett ember, akinél mindez nem folyton visszatérő probléma, hanem egyszerűen második természet!

A szegénység aszkézise. Nem egyforma mértékkel mér a földön az Úr. A te sorsod édesapád gazdagsága vagy szegénysége. Lehet, hogy jó módban éltek, lehet, hogy nehéz gonddal tudja csak előteremteni azt, amire a neveltetésedhez szüksége van. A te lelki fegyelmed tanít meg arra, hogy édesapád szegénységéhez kell mérned az igényeidet. Ne legyen irigység szívedben a jobbmóduval szemben. Meg ne kívánd szebb ruháit, szép könyveit, pénzét, autóját, a sok apróságot, amelyek könnyűvé teszik az életet s amelyekben neked részed nem lehet. — Gyenge embert a szegénység durvává tesz és gondozatlanná, elhanyagolttá, közönségesse. Könnyebb tisztán tartani a ruhát, ha négy van belőle s az ember kedve szerint váltogatja; nehéz az egyetlen, foltozott ruha gondozása. Mégis lehetsz olyan tiszta, mint a gazdag társad, ha ízlésed van és fegyelmező akaratod. — Könnyebb önmaga testi tisztaságára vigyázni, ha szép fürdőszobában gázkályha ad mindig meleg vizet, s ha télen fűtött lakásban mosakodhatik az ember. Nehezebb hideg szobában, jéghideg vízben mosdva, mégis ápoltt testtel jární. Mégis lehetsz olyan ápoltt, mint a gazdag társad, ha ízlésed van és kemény akaratod. — *A szegénység nem szükségképpen jár együtt piszokkal, rendetlenséggel, keserű lélekkel, proletár=*

gondolkodással. De nagyobb teljesítmény a szegénynek úri lelkűnek, ápoltnak és tisztának lennie, mint a gazdag ember fiának. Fogat összeszorító, áldozatkész akarat tegyen urrá a szegénységek fölött!

Az embertársak aszkézise. Nem jó az embernek egyedül lenni. De sokszor nehéz az emberi közösségbe beleilleszkedni! Édesapa, édesanya, testvérek, esetleg nagyszülők, esetleg nálatok lakó másik rokon. Mindegyik ember, egy csomó hibával. Mindet megszokni, számolni velük, mint adottságokkal, berendezkedni úgy, hogy ne bántson s beléjük ne ütközzél mindig; komoly teljesítmény. A család szűk életköre, sokszor terhes szokásai. Az édesapa talán keserű ember, az édesanya talán ideges; egyik testvér árulkodó, másik irigy és dicsekvő, a harmadik zsarnokoskodó; a nagynéni talán fogatlan, zsörtölődő, kiállhatatlan; a cseléd feleselő, mocskos... Élni köztük derűsen, sugárzó nyugalommal, szeretettel kezelve mindenkit és elégedett lenni a sorsoddal: nagyszerű férfiteljesítmény. — És az iskolatársak. Az osztályban negyven fiú. Vannak rokonszenvesek, van egy csomó ellenszenves; van kísértő, van romlott, van spicli, és sok fiúnak sokféle hibája. Megtalálni köztük a helyedet és élni mosolygós fegyelemben és mindenkit kezelni tudni és mindenkivel békében meglenni, mégse árthasson neked egyik sem: a lelkifegyelem gyönyörű eredménye. Élni az emberek között lelki egyensúlyban úgy, hogy rosszabbá ne legyünk, sőt ők jobbra legyenek azért, mert velünk érintkeznek: keresztényi közösség=ideál.

A mindennapi életet át= meg átfűzik keménység=szálak. Egy csomó gyakorlata a hétköznapi aszkézisének a testedet edzi, erősíti; más gyakorlatok az idegeidet teszik teherbíróvá. Mind együtt pedig *úrrá teszik a lelket a test fölött, az akaratot az egész ember és az egész élet fölött.* Ebben a keménység=műhelyben kovácsolódik az acél=ember! Az ember, aki mindent kibír, mindent vállal s akit semmi föld= höz nem ver soha.

Gondold el, pajtáska, hogy mit tartogat számotokra a jövő. Ki tudja, micsoda küzdelmek, micsoda problémák, mennyi gond, mennyi vér és könny! A nagy háború után megsziporodtak az öngyilkosok, akik gyáván elmenekültek az életből, mert nehéznek találták; megsziporodtak az idegösszeroppanásban tönkrementek, akik nem bírták az élet terhét, letörték. És megsziporodtak a megalkuvók, a bűnözők, a forradalmárok, az árulók, a gonosztevők: gyenge

embersöpredék, amely nem bírta a becsület kemény ország=útját s letért görbe mellékutakra és mocsár=ösvényekre. A mai nagy világégés után elmegy a mi nemzedékünk és ti jöttök: a frissek, erősek, mindent vállalók. *Micsoda kemény acél=emberek kellenek a magyar jövőbe! Micsoda egészséges, mindent bíró test és benne micsoda acélos akarat! A ti kincseitek nemzetet mentő és fenntartó történelmi pillérek!*

Teherbírástok, amely bírja a történelmi felelősség terhét és — ki tudja — élet=halálra küzdelmek terhét, amikor családért, hitért, otthonért, nemzetért, hazáért mindent beleadni kell, és az egész élet küzdelmes áldozat! Viharbíró idegek, teherbíró izmok, mindent vállaló és álló és végig=küzdő akarat!

Élni=akarástok egy sok szenvedést látott nemzet élni=akarása. Érték akkor, ha új aranykor jön ránk egy győzelmes háború után, hogy túlzásoktól, elpuhulástól, romlástól védjen. Érték, ha új Trianon, vagy még nagyobb nyomorúság szakad a háborút veszített nemzetre. Megvéd a kétségbeeséstől, lemondástól és a nagy történelmi ugaron való el=kallódástól. Egy ezeréves nemzet élni=akarása kell lüktessen minden egyesben közületek. De ehhez egészség kell: idegek, izmok, szervezet ereje, akarat ereje, lélek törhetetlen ereje! Petyhüdt, fáradt, elkényeztetett ifjúság csak elvesztheti azt, amit az apák talán életük árán megőriztek addig. Tovább építeni, egészséges életet, egészséges gyermekeket, új lendületet, új jövőt hozni csak acélemberek képesek.

Ma meg kell kérnünk nagy, komoly szeretettel és bizalommal az édesanyákat: tanuljanak ők is keménységgel és keménységre nevelni, hiszen minden eddigénél nehezebb kor számára harcosokat nevelnek. Meg kell magyaráznunk, hogy az ő fiúk kemény egészsége nemzeti érték; az ő edzettségén történelem múlhat; az ő aszketikus férfinevelésén új magyar ezredév épül. Áldozatos, melegszívű magyar nagy=asszonyok neveljenek keménységgel új magyar urakat, harcosokat, Férfiakat!

Több keménységet a nevelésbe!

Több aszkézist az önnevelésbe!

Mindentbíró új magyar férfinemzedéket! Acélból öntött új férfiakat!

Kamaszka, megérted?

Tanuld meg *Sík Sándor* sorait, amelyeket *Zrínyi* nagy=úrhoz írt:

«Hol vagy, nagyúr, jaj, hol vagy Zrínyi úr?
 Most, most emeld ránk bástya=melledet,
 Mert a magyar mell horpadt és beteg.
 Ragyogd elénk temérdek homlokod,
 Mert a magyar fej föld felé konyult.
 Asszu szemünk fölnézni szomjazik:
 Jöjj, jöjj hamar, nagyságos férfiú,
 Mert férfi, férfi, férfi kell nekünk,
 Elaszonyult, megrugdosott magyarnak:
 Égnek keménylő férfiú=gerinc,
 Krisztus=tűztől tűzelli Zrínyi=szem,
 Mozdító hit, mely holtakat kelet,
 És tétető országos akarat,
 Mely egy legyennel új időt teremt.»

7. Második látogatásunk Idő mesternél.

«Time is money» — mondja a pénzember. Az idő pénz.

«A cserkész takarékos» — mondja a liliomos fiúk törvénye. És az értékek között, amelyekkel takarékosan bánik a cserkész, a három hatalmasság vezet: Pénz, Erő, Idő.

Az idő hatalmas folyam. A végtelenből jön a világ kezdetén, és amikor majd mindennek vége lesz, belefut újra a végtelenbe.

Igazán olyan, mint a folyam. Gondolj az Amazonasra, aztán nézd meg a Rajnát, Pót, Dunát. A világ legnagyobb vízbőségű folyója, amint kiér a tropikus síkságra, elterped, a medre 16, majd 50 km szélessé tágul, a vize lassú, körötte mocsár. A gátak közé szorított, szabályozott folyók viszont az európai kultúra és történelem fő ütőerei. Hűségesen szolgálják az embert: hajóit hordozzák, földjeit öntözik, hajtják a gépeit. A folyó, amelyet emberi tudás és akarat gátak közé tört, áldott munkájú szolga. Az elhanyagolt, lompos vizek átkot jelentenek egész környéküknek. Ha erőt mutatnak, az romboló árvíz; ha lustán pihennek, az bűzös mocsár.

Valahogy így vagyunk az idővel is. Bőségesen áll belőle rendelkezésünkre kimeríthetetlen mennyiség. *Érték azonban csak akkor lesz, ha az emberi akarat keretekbe törve szabályozza és ezzel sodrást ad neki.*

Nap járásával, órával mérjük. És azt mondjuk: esztendő, hónap, hét, nap, óra, perc. Időkeretek. Jönnek, ránk bukkannak, átfutnak rajtunk és eltűnnek.

Amikor a soproni kollégiumot építettük, sokszor elnéztem a kőművesek munkáját. Fel a tető magasságáig állványok futottak; a legfelsőre körbenfutó végtelen láncot sze-

reltek fel. A láncon egymás fölött vasbádogból készített kis ládikák lógtak, egyforma távolságban egymástól. Amint csendesen dübögte a gép, az a lánc alulról felfelé masírozott a kis ládikákat; ott fent aztán vízszintes síkban eltolódtak és két méterrel tovább újra lefelé ereszkedtek. Lent két rakodó ember állott. Amint a végtelen lánc mozgatta kis ládikák egymásután eléjük értek, hol egyik, hol másik tett beléjük sorra: téglát, habarcsvedret, szerszámot, aztán téglát és megint téglát megállás és pihenés nélkül. Nem lehetett megállni, nem lehetett pihenni, mert futott a végtelen lánc és sorra siettek el a ládikák. S ha a munkás egyikbe nem tett bele semmit, azt egy pillanattal később már el nem érte, mert már a feje fölött iparkodott felfelé. Az a tartályka üresen futott és fent a két másik ember, akinek feladata volt kiszedegetni a ládikák terhet, káromkodva húzta vissza a kezét. Értékes teherrel felfelé siető ládikák rakományából serényen épült a fiúk palotája; üres ládikák miatt megbotlott az építő munka . . .

Ilyen végtelen lánc az Idő. Mennek a percek: kicsi ládikák. S ott állsz te, az önmagadat, sorsodat, nemzedet történelmét építő Ember. Minden ládikába tenned kell valami értékeset: munkát, tanulást, jótettet, megérdemelt pihenést, nemes szórakozást, és imát és játékot és mindazt, amiből a katolikus magyar fiú élete szövődik. Nem üres a ládika, amely az éjszakai alvásodat viszi, hiszen a szervezet regenerálása teljes ütemmel folyik akkor is a II. sz. telefonközpont irányítása mellett. Nem üres a perc-ládika, ha kacagó tréfát, játékot, huncutságot visz, mert ezek mind emberi értékek. *Üresen fut minden perc, amelybe nem tetted bele azt a terhet, amely bele való lett volna*: elvesztegetett tanulási idők, csavargással vagy ténfergéssel meghosszabbított haza-utak az iskolából, figyelmetlen percek latin órán, számtan órán . . . Szomorú terhűek, amelyek bünt, rosszat visznek. Jaj, inkább futnának üresen! Százszor inkább futnának értékkel terheltlen!

Tanuld meg, pajtás, hogy minden perc érték. Jól jegyezd, hogy *minden percnél megvan a maga felelőssége*. Lelkiismereted felel a percért, amely átfutott rajtad és beleépítődött a múlt időbe. Hiszen az elhaladt percek oszlopba sorakoznak a hátad mögött és ők alkotják a «multadat», az «életed történetét». Perc a percre építődik. Minden jó és értékesen felhasznált időegység rajtad, magadon javított vagy épített valamit; minden rossz perc=tartalom úgy merevedik

bele a multadba, ahogyan az időre ráfűzted; minden üresen elmúló perc üres foltot jelent. Az elmulasztottat soha többé azon a helyen nem pótolhatod; az elkövetett bűnt, rosszat meg nem történtté nem teheted. Lehet a bűnt megbánni; lehet meggyónni és bűnbocsánatot kapni és teljes bűcsút. De az egyszer elkövetett bűnt utólag érvényteleníteni úgy, hogy «nem volt» — nem lehet. Belemered a multadba, beleágaskodik jellemmedbe, része önmagadnak, életednek.

Felelős vagy érte, hogy minden kis idő=egységbe tégy valamit, üresen el ne fusson. És felelős vagy érte, hogy minden kis időegység jót vigyen tőled, ne rosszat, ne bűnt.

Az idő általános megítélésénél alapegységül fogadd el a következő adatokat: *egy percnél már van felelőssége; — öt percnyi idővel már lehet valami rövidebb lélekzetű okos dolgot kezdeni; — negyedórára már komoly feladat mellé is odaállhatsz, mert a negyedóra már önálló idő=egység.*

Tehát: hazajössz az iskolából s kiderül, hogy félóra múlva lesz az ebéd. Akkor nem: «ojjé, ezalatt már nem érdemes semmit csinálni!» — és odaállsz várni, sürgetni, unatkozni. Félórában két negyedóra van, és egy negyedóra már idő=egység. Tehát az ebédig terjedő félórával nemcsak érdemes valamit kezdened, hanem lelkiismeretben felelős is vagy érte, hogy kezdessz-e valami okosat vele. (Fiók vagy bélyegalbum=rendezés. Levélírás. Őrsi naplóban a legutóbbi kirándulás megörökítése. Egy rövidebb vers megtanulása. Telefonkönyvből bizonyos adatok kikeresése, amint apukád=nak megígérted. A cserkészfelszerelés felülvizsgálása stb., stb.) És az ebédhez az idő=ura=embernek azzal a nyugodt öntudatával ülsz le: «Jól van, addig is csináltam valamit!»

Azzal kezd a rendcsinálást Idő mester műhelyében, hogy gondosan átszámított, okos *napirendet csinálsz magadnak*, amelyet aztán a család hatalmasságaival: édesanyáddal, édesapáddal is elfogadtatsz és megerősíttetsz. A napirend időviszonylatban az, ami a folyónál a gát: szorosra fűzött medret kovácsolsz az időre, amelyben kénytelen legyen fűgőn, élő lendülettel folyni.

A napirend természetesen hozzásimul a család rendjéhez. Étkezéseket pl. nem tehetsz gondolomformán önkényes időre; ezek adottságok, amelyeket belefűzöl a te programodba. Szilárd pont a felkelés és lefekvés órája; ha nem vis maior kényszerít (utazás, kirándulás, vendégek, el nem végzett nehéz lecke, betegség), ne változtass rajta. Az iskolát egész terjedelmében bele kell állítanod, m t az iskolával

nem lehet alkudni. Határozott idő-tömb a délutánonként tanulásra fordítandó három óra. Ezt azután az otthoni körülményeid és iskolai menetrended szerint tolod előre vagy hátra és osztd két részre úgy, ahogyan az egyes napokon a legkedvezőbbben teheted.

A *középiskolás diák napirendje* ideálisan elgondolva a következő: (a 8 órai iskolakezdést véve alapul):

6. Felkelés, reggeli ima, reggeli torna, mosakodás, fogmosás, öltözködés.
- 6³⁰ Tízperces elmélkedés vagy lelkiolvasmány.
- 6⁴⁰ Félórás átismétlése az összes leckéknek. (Ez tisztán az értelem munkája; írásbeli feladatok reggelre nem maradhatnak.)
- 7¹⁵ Reggeli; készülés az iskolára.
- 7³⁰ Iskolába indulás.
- 8—13=ig iskola.
- 13¹⁵ (13³⁰). Hazaérkezés; ebéd; utána pihenés, beszélgetés, játék, olvasás.
- 15—17. Tanulás; első sorban az írásbeli munkák elkészítése, fordítások, szavak megtanulása.
17. Uzsonna. Utána szabad idő, lehetőleg mozgással kertben, udvaron.
- 18—19. Tanulás. Megfeszített értelmi munka.
- 19¹⁵. Vacsora. Utána szabad idő. Játék, rádió, foglalkozás a családdal.
21. Mosakodás, fogmosás, esti ima, lefekvés.

Internátusokban az első tanulási idő szokott a rövidebb lenni: 15—16 tanulás, aztán szabad idő, uzsonna és újra tanulás 17—19. Ez is igen jó beosztás.

A napirendet szép táblázatban lerajzolod és kifüggeszted az íróasztal fölé. Ha a család jóváhagyta, akkor tartsa is tiszteletben. Apró megbízásokat, vásárolni valókat stb. a szabad időidben szívesen elintézel. Ha a délután folyamán eljön Póli néni a kiállhatatlan kisleányával és elvárná, hogy mindent odahagyva, mulattasd őket, jogod van a napirendre hivatkozni: «Bocsánatot kérek, de nekem most tanulnom kell!» — De aztán ha nagyon érdekes regényt olvasol és az óra a 9-et üti, akkor is legyen erőd azt mondani magadnak: «Bocsánat, nekem most le kell feküdnöm. Ég veled, könyv, holnapig!»

Hogy a napirend ne legyen szalmalángos elszánás, amely egy hét múlva kialszik «s marad, mi volt, a puszta

lég», érdemes édesanyával, édesapával szerződést kötni és őket mint segítő hatalmakat a hátad mögé állítani. Ez nemcsak akkor fontos, ha az ébresztő-óra reggel 6-kor hiába harcol az álomtündérrel, tehát jótékony apai beavatkozás kívánatos, hanem a fentebb említett Póli néni esetében is, no meg kis öccsők és hugocskák minden beosztást és programot fönséges figyelembe nem vevéssel kezelő szabadgondolkodásával szemben is. Hogy amikor az ember stúdiumot írt elő önmagának, akkor az Öcsi ne lábatlankodjék ott egyre és Ircike ne akkor hozza a babáját, amelynek kitörött a karja vagy a nyaka. Ezt a *családi napirend-összeesküvést* különösen ott könnyű megcsinálni, ahol több gyerek is jár különféle iskolákba. Ott azonban szükséges is, mert másképpen fejtetőre áll minden rend és egyetértés.

Napirended keret, amelyet magad csináltál. De ez ne azt jelentse, hogy mint szerző, tetszésed szerint változtatod és lehetőleg a komoly munka időit kiirtod belőle. Mert ez az időkeret együttal elsőrendű fegyvelmeződ és nevelőd is. Becsüld meg.

Nincs késés, nincs pontatlanság! Óraütésre ott ülsz már az íróasztalod mellett; a végét jelentő óraütés a munkád fölé hajolva találjon. Internátusban a prefektus kemény marka fogja a napirendet és beletöri az imposztorokat is a pontos időkeretekbe; — otthon magad akarata legyen ez a keménykezű ór. Pontatlansággal, elkéséssel hihetetlen sok időt vesztegetnek el az emberek, akiknek nincs sejtelmük a percek felelősségéről.

Nincs piszmozgás és lassú vonszolódás a negyedórákon át. Gondold el: ha egy leckét, amelynek megtanulása a te Istenadta tehetséged számára húsz percnyi munkaidőt jelent, negyven perc alatt végeztél csak el! Húsz percet elpiszmozgatl. Ez olyan, mintha húsz drága percét életednek egyszerűen felmarkoltad volna és kinyitva az ablakot, kihajítottad volna rajta. Nagyon komoly önnevelő elved legyen: *mindent annyi idő alatt végzek el, amennyi okvetlenül szükséges reá! Nincsenek elpazarolni való perceim!*

Ezek az apró, megmentett időmorzsák, amelyeket pontossággal, vagy az időkeretekben való kemény erőfeszítéssel «spórolsz» össze magadnak, már egy hét alatt tekintélyes időt tesznek ki. Mennyi okosat lehetett ez alatt is csinálni!

Az idő felhasználásánál is áll az a takarékoság és az értékelés vonalán általában kitűnően beváló sorozata a tenni=

valóknak, amelyet én Marczell atyától tanultam, mint fiatal prefektus: *necessaria — utensilia — delectabilia — superflua*. Vagyis nem minden tennivalónk egyforma értékű. Amint a kártyában az ász üti a tizest, ez viszont a királyt és így tovább (azt hiszem, a máriásban így van, nem?), éppen úgy a teendők sorrendjében azok, amelyek elvégzése szükséges (pl. iskolai kötelességek, leckék, dolgozatok), előznek minden mást. Utánuk jönnek sorrendben a hasznos teendők: nyelvtanulás, zene, vívás, a tanulással párhuzamos könyvek olvasása, cserkészet, sport. Ezek mögött lapulnak meg, mint harmadrendű tennivalók azok, amelyek csak gyönyörködtetnek, mert ez a céljuk: rádiózás, regényolvasás, baráti látogatás nagy játékkal egybekötve, egy-egy jó film vagy színdarab megnézése. Végül, amikor minden felsőbbrendű igényt kielégítettél és még mindig vannak szabadon rendelkezésedre álló időmorzsáid, akkor jön mindaz, ami felesleges (csavargás a pajtásokkal stb.). Cserkészfiú, vagy csak kissé fegyelmezett önnevelést folytató katolikus fiú számára ez a legelső osztálya a tevékenységeknek csak elméletben létezik. A valóságban sem ideje nem lesz rájuk, sem a lelkiismerete nem viszi rá ilyen kétes értékű vállalkozásokra. A «superflua» számára nincs időkeretünk!

Veszed észre, hogy mennyi rengeteg dolgot nem említettem, amelyek pedig a te életedben eddig is helyet foglaltak!? Nem volt szó a lelkiatyánál való látogatásokról, édesapával folytatandó baráti beszélgetésekről, jó barátokkal való kapcsolatok fenntartásáról, bélyeggyűjtésről, fényképezésről és ezer másról. Mert én csak nagy vonalakban útmutatást adtam; ezek alapján a magad életét már te színezed s a részletek összeállítása minden egyes fiúnál egészen más lesz.

Egy lesz közös valamennyinél: hogy nagyon meg fogjátok becsülni az időt, mint eleven értéket. És hogy a komoly napirendre fűzött fegyelmezett diákélet elsőrendű nevelőtök lesz a serdülő éveken végig. Kell is, mert a Férfi, aki eljövendő, nem lehet időfolyamon lomhán úszó fabáb és nem lehet szétfolyó, energiátlan, mocsár=tétlenségű karikatúra.

Ura légy a perceidnek és a percek úrrá tesznek önmagad és az élet fölött!

Befejezésül egy Radványi=vers. A Zászlónk szerkesztőjének abból a kis kötetéből való, amelyet nászajándéku adott egyszer régen a menyasszonyának:

«A percet, amely megszülte a szépet,
 Nem ölheti meg az irigy enyészet.
 A perc, amelyet lélek éltetett:
 A végtelenség zengő lelke lett.
 Tied a szálló, tűnő pillanat,
 Telítsd meg szívvel, míg el nem szalad.
 Mosolyt, jóságot, dalt leheli bele:
 S örökké él a lelked is vele! . . .»

Ugy-e szép? Gyönyörű a poézis világa és a rendé, ahol idő múlása, terminusok betartása nem jelent problémát és ezért ideje is, nyugodt idege is van az embernek arra, hogy meglássa a szépet!

Mennyivel más ez, mint az idő=gangsterek folyton fel= dúlt, folyton idegességtől remegő világa! Jaj, elkésem! . . . Jaj, hol a füzetem? Szent ég, most látom, hogy nincs meg egy példám! . . . Mi lesz velem! . . . Bocsánatot kérek, elkésem, rosszul járt az óránk! . . . És nincs ideje nyugodtan reggelizni, mert későn kelt és rohanna már, a zsemlyét is csak a lépcsőn futtában gyúrja befelé és majd megfullad tőle. Az iskolában az el nem végzett kötelesség miatt szívet rontó druk: Jaj, csak fel ne hívna! Elfelejtett és elmulasztott kötelességek nyomják állandóan a lelkiismeretét. Eljátszotta a délutánt és vacsóra után álmos szemmel hozzáfog a tanulás=hoz. Éjszakai órák gyötrődése. Nem fog a feje, nem megy, nem megy. És őrlődik szegény olyan malomkövek között, amelyeket napról=napra maga állít az életébe. Nem tud ura lenni az idejének s a felbomlott percek és állandó karambol=táncokat járó kötelességek morzsolják az egészségét.

A Rend: egészség.

A virrasztó kürtje szól: napirendben, helyes időfeldolgozásban védj az egészségedet!

8. Szabadba fiúk! A nap arca nevet.

«Szabadba, fiúk! A nap arca nevet
 Ott pezsdül a friss, tüzes élet!
 Járjunk be mezőt, meg a rengeteget.
 Szabad ott a szabadban a lélek!
 Ott szemben, szívben tiszta láng,
 S az Isten arca néz le ránk.
 Lehelletén ott megterem
 Erő, szabadság, győzelem!»

Tut=ankh=Amen sírjában felbecsülhetetlen értékű tró= must találtak. Arany hátlapján szimbolikus képek. Az egyiken

a fáraó és felesége fölött ragyogó nap áll, sugarai a fejedelm pár felé áradnak. Minden sugár kis kézben végződik, amely az élet jelét nyújtja ajándékkul a föld uralkodói felé.

«Ra, a napisten, akitől a földön minden élet származik.»

Érdekes, hogy háromezer évvel ezelőtt az egyiptomi tudós már ismerte a nap éltető hatalmát!

Miért egészséges a pásztorgyerek, aki viharban, télben, forró nyárban ugyanabban a ruhában jár, ugyanazt a végtelenül egyszerű ebédet készíti magának, kemény földön alszik, tákolt kunyhóban lakik és orvosságot, étvágycsinálót, ovomaltint, arzéncsöppeket sohasem ismert?

Miért vashól gyúrt a cigánypurdé, aki primitívebb körülmények között él, mint a nagyváros barlanglakó proletárjai, többet sír, mint énekel, tíz éhezésre egyszer ha jól lakik, s éjjel=nappal ruhátlan futkoz a napon?

Miért nem mulaszt órát az iskolában a cserkészfiú, akinek minden lehetősége megvan rá, hogy megfázzék és torokfájást kapjon, hiszen minden vasárnap és ünnepen kirándul, evez, sportol és meztelen testét meggondolatlanul kiteszi napnak, szélnek, esőnek; — és miért hiányzik minduntalan betegség miatt a gazdag bankár fia, akit fűtött szobában úgy őriznek, mint virágházban a ritka növényt és még az iskolába is autón visznek, hogy útközben meg ne fázzék?

A nap ajándékba adja a földnek az életet — mondja az egyiptomi aranykép. A napot pedig, és a friss levegőt és a vizet a cserkészlet adta ajándékba a magyar fiúnak s a fiún keresztül a társadalomnak. És ezzel életet adott, egészséget, ruganyosságot és erőt.

A napsugár nem arany-sárga, amilyennek a szemem jelenti. Különböző színű sugaraknak keveréke. Ha optikai ráccsal vagy prizmával szétbontjuk (nyolcadikosok tanulják), vagy a tiszta szivárványt megfigyeljük, akkor ibolya, kék, zöld, sárga, narancs és vörös sugarakat kapunk; fénykép=lemez az ibolyán túl, termoelem pedig vörösön túl is mutat láthatatlan sugarakat.

A napsugár ibolyántúli sugárkévéit a 20—40 kilométer magasságban elhelyezkedő ózonréteg legnagyobbbrészt elnyeli. Azt a keveset, amely mégis áttör rajta, felfogja a nagyvárosok piszkos, kormos levegője, vagy a falvak porfelhői. Pedig az ibolyántúli sugárzás az emberi egészség nagy pártfogója, hiszen a bőrben levő ergosterin nevű anyagot D=vitaminná változtatja át. A D=vitamin a csontok építésében és erejében a fő szerepet játssza.

Egészen különleges és csodálatos napsugár-hatásról tanultál a természetrajzban, amikor a növények asszimilációját magyarázta a tanár úr. Emlékszel? A világon a zöld növény az egyetlen, amely szervetlen anyagból szerves vegyületeket tud készíteni. A növény festőanyaga, a klorofil a levegőből belelegzett széndioxid és a talajból szívott víz anyagából a napsugár hatása alatt cukrot készít. Az összes többi növényi szerves vegyületek: a szénhidrátok, fehérjék, zsírok, savak ebből az alap=cukorból készülnek. A növényeknek ez a csodálatos munkája életet a földön minden élő, hiszen állat és ember csak szerves anyagokkal táplálkozhatnak, tehát vagy a zöld növényekben közvetlenül találja a táplálékát, vagy egymást eszi és így jut a szerves anyagokhoz, amelyek nélkül élete pusztul.

A szénbányák régen elpusztult őserdők maradványai. Télen a kályhában ropogó tűz fából, szénből a benne elraktározott napsugarak melegét kelti életre és így újí el szobánkból a fagyot.

A kőolajban ősrégi nap=energia pihen elraktározva. A nap ereje hajtja autónkat, gépeinket.

Ha egyszer valaki megfejtí a titkát a napenergia összegyűjtésének és megőrzésének, az az emberiség egyik legnagyobb jótevője lesz.

A nap mintha Isten egyik keze volna, amelyből áldásait árasztja a földön élőkre.

Szeresd a napsugarat, városi fiú!

Szeresd a szabad levegőt, a hegyeket, erdőt, szabad mezőt!
Ne légy szoba foglya, hiszen az ablaküveg nemcsak a többi embertől zár el, hanem óriási egészség=energiákat is elrekeszt tőled.

Minden vásár= és ünnepnapod kiránduló nap legyen.
Apuka, anyuka, testvérek társaságában, vagy a cserkész=őrsöd keretében, vagy egy=két jópajtással szövetkezve néhány órás erőteljes séta kint a szabadban, amikor az izmok feszülnek, kitágul a tüdő, a bőr minden pórusán át egészséget lélegzik és a szervezet megtisztul minden salaktól, amelyet egész heti fogság felraktározott benne.

Nem a korzón való lödörgést értem séta alatt. Nem is azt a kényelmes, lassú toporgást, amikor többet áll, mint jár az ember; — ezt hagyd öreg uraknak és néniknek. Nem is olyan kirándulást gondolok, amilyent a városiak szoktak csinálni «kimegyünk a zöldbe» jellegével: amikor az

első vendéglőben letelepszene zenét hallgatni és jövőmenőket nézegetni, vagy odakint az első bokor tövében leheverednek és előszedik a könyvet vagy a kártyát. Energikus mozgás, a komoly sportember gyaloglása vagy hegymászása, amelytől jótékony működésnek indulnak az izzadásgimrigyek és minden izom alaposan megdolgozódik! A pihenés igazán csak szív, tüdő, izmok megpihentetése legyen, rövid és alapos; az étkezés nem öncél, amelynek órákat áldozhatunk, hanem csak «üzemanyagfelvétel» az újabb erőfeszítésekhez!

Nem rajongok a *kerékpárért*, bár mint közlekedési eszköz köz diákoknak elsőrendű, és újabban a cserkészlet is megszervezte a kerékpáros rajokat. Görnyedő ember, egyoldalú lábizom=munkával törtet előre az országút porában, amelyből minden autó felhőket kavár körülötte: ez így nem jó. Kerékpározni erdőn, réten át, pormentes helyeken, kanyargó kis ösvényeken: ebben van egészségkeresés. Ne időre dolgozzál és ne előzni akarj boldog=boldogtalant; ne autókkal száguldj versenyt és ne csúcseredményeket akarj javítani a városok közötti közlekedésben! A kerékpár eszközöd arra, hogy napsugarat, friss levegőt, erőteljes izommunkát keress!

Ideális a vizek vándorának sportja. Pormentes, vízpárás levegőben, ruhátlan testén játszó napsugárözönben, minden izmot megmozgató ütemes munkában a guruló ülésen mindent megtalál az ember, amit a vasárnap egészség=ajándékban adni tud. De itt is gondolj rá, hogy számodra a vizen járás a férfi sportja. Nem kisleányokat fuvarozni mész a vízre. Nem is arra való a csónak, hogy az első lapos partnál megálljatok és árnyékba húzódva víg udvarlást rendeztetek. Akkor sem használd ki a számodra kínálkozó lehetőségeket, ha rövid evezéssel partra siklasz és bekenve testedet jól reklámozott kenőcsökkel, kifekszel a napra és «barnulsz». Erőteljes, egészséges evezés, aztán fürdés, pihenés, megint hajrá, előre az evezőkkel!

A *napsugárral* eleinte óvatos tisztelettel bánj, míg hozzáedződik a bőröd. A nap ibolyántúli sugaraival szemben az ember bőre pigmentképzéssel védekezik, ami a bőr megbarnulásában jelentkezik. A pigment elnyeli az ibolyántúli sugárzást és megakadályozza, hogy a sugarak beljebb hatoljanak. Ez a lesülés tehát a szervezet védekezése: eszébe jut annak, hogy ezután bántatlan járhaszon akármilyen erős napon a sportoló. Csak a divat és az emberek hiúságátette öncéllá a lesülést. *Ne hiúság=szemüvegen keresztül nézd*

az egészség kérdéseit. Eleinte óvatosan, rövidebb időre tedd ki csak testedet a napnak, mert ha egyszerre érne hosszabb időn át erős sugárzás, szabályos égési sebek keletkeznének a bőrödön, lázzal, több éjszakán át nem alvással. A vizen különösen vigyázz, mert a visszavert szórt fény sokkal intenzívebb, mint ahogyan a szem elárulná. Jó azt is tudnod, hogy az emberi izzadság nagy mértékben elnyeli az ibolyán túli sugárzást; ezért erős munkában izzadó ember nehezebben sül le, mint aki mozdulatlan fekszik a napsugár izzásában.

Napsugár, levegő, víz . . .

Az úszás a legnemesebb sportok egyike.

Nem, nem a strandolás a szó mai értelmében. Amikor rövid megmártózás után sietnek kifelé a vízből és a part homokján százával heverésznek egymásmellett a félmeztelen fiúk és leányok, szemükön a védő színes üveggel, szájukban léha udvarlás szavai, idegeikben lázongó szexuális vágyak, lelkük mélyén bűn. Zene is szól és a tánchelyen fürdőruhában, egymáshoz tapadva táncolnak «keresztény» és «úri» családok gyermekei, magyar jövő reményei.

Ne járj a strandra, pajtás. Nem a te világod!

Nézd, — vagy jobban mondva: ne nézd! — a fürdőruhákat. Természetes, gyakorlati céljuk, hogy a fürdéshez levetkőző ember meztelenségét befödje és az ízlés meg a szemérem törvénye szerint kizárják a levetkőzöttségnek másokra gyakorolható ingerlő hatását. Ma azonban a fürdőruhákat évről-évre új gondolatok szerint tervezik: vizet nem látott divattermelők, akik erre az időre félreteszik a lelkiismeretüket, nehogy útban legyen és akadékoskodják. A divatos fürdőruha szemérmetlen üzleti célok szerint pontosan azt emeli ki és hangsúlyozza, ami a ruhátlan emberi testben kísértő és ingerlő. Ha tisztalelkű kis húgod számára fürdőruhát vesz az édesanyád, a kereskedő mézesház szavakkal dicséri áruját és mint legfőbb tromfot, vágja ki: ez igazi szekszepiles fürdőruha! Ő nem tudja, hogy sex=appeal angol kifejezés, amelynek értelme: szexuális téren ingerlő, kísértő. A divatos fürdőruha a kis húgodat démonnak maszkirozná és ártatlanságában egy csomó kísértésnek forrásává tenné.

Ne járj a strandra, pajtás. Nem a te világod!

Figyeld a társadalom áramlási törvényeit. Élő! mennek a gyerekek, akik ártatlan kedvteliséssel játszanak napsugárral, tiszta levegőben, vízben. Utánuk az egészség fanatikussai,

akik megtalálják az Erő forrásait és a maguk kemény sportjával testben, kedélyben, lélekben új erővel töltkeznek. Ez a cserkészek s az igazi fiúk világa. Az egészség lovagjai mögött újra játékosok következnek: üres, léha, könnyelmű ifjúság és felnőtték hada; ezeknek célja: egy kellemes délután, egy jó muri, egy felelőtlen flört, szerelmi romantika. Ezek közé keverednek a könnyelműek zsebéből élő lármás élettáncosok: másodrendű színésznők, táncosnők, divathölgyek. Az ő számukra a strand csak alkalmas új vadászterület, ahol a színház, a szalon, a bár után szintén felvonulhatnak a gavallérjaikkal és feltűnést kelthetnek és bevihetik oda is a maguk félvilági örömeit. Ők vitték ki a strandra a jazzzenekart, ők honosították meg a «víz nélküli fürdést» ott a strandok homokján, az ő számukra készültek a szekszepiles fürdőruhák. És az úri társadalom, ez a gerinctelen, világnézet nélküli, önállótlan úri társadalom szó nélkül átvészi ennek a legkönnyebb osztálynak stílusát, divatját, ízlését és erkölcsét, odaviszi közéjük a kisleányait és toboroz köréjük udvarló-hadat romlatlan, drága fiúkból; — mert nem mer és nem tud magyar úri osztálynak megmaradni. Az ilyen helyekről aztán elhúzódik az egészséges ifjúság, csak a szokások és divatok rabszolgái maradnak ott és majmolják azt, amit a szívük mélyén erkölcstelennek és bűnösnek bélyegeznek.

Ne jársz a strandra, pajtás. Nem a te világod! Te keresd vízen és vízben az erőt, egészséget, romlatlan test ruganyosságát és romlatlan lélek természet nyújtotta örömét. Te menj úszni a cserkészekkel vagy evezni a cserkészcsónakokon, mert ott tisztább — a víz.

Természetesen nemcsak nyáron kell a friss levegő és a napsugár, mert nemcsak nyáron szükséges az egészség. Nézz körül tavasszal a barátaid között: a nem-cserkészek nagyobb része milyen sápadt, vértelen, elnyütt és fáradt! Hosszú őszön, hosszú télen keresztül szobában ültek s csak álmodtak a nyárról, amikor majd megint sportolhatnak.

Fölötted feszüljön a cserkész-jelszó: *«Minden évszak cserkész-évszak!»*

Turistaság, hegymászás, séta tavasszal is az ébredő világban, ősszel is a haldokló természetben, télen is a csikorgó hóban egyformán egészséges és egyformán hívogató. Máskép öltözől, az évszaknak megfelelően, de minden vasár- és ünnepnap kint jársz a szabadban. Egy séta esőben, viharban pl. nagyszerű teljesítmény-élmény! Hóviharban, vagy

sűrű ködös estén már csak azért is elindulj, hogy ilyen élményt is besorozz a tapasztalataid közé. A soproni kollégiumban egy-egy ilyen vihar-élményt vagy ködben bolyongó alkalmat dehogy mulasztottunk volna el!

Télen elsőrendű sportot nyújt a *korcsolya* és a *sízés*. A jégpálya társadalmi találkozóhely is: ott családok, fiúk, leányok vígan elszórakoznak együtt. A sízés már férfisport: ketten, legfeljebb hárman álltok össze fiúk és nekivágtok a hegyvidéknek. A síző a hóvidék vándora: úttalan utakon, romantikus erdőrészekben vagy lejtőkön át siklik, törtet izmafeszülten. A strandok világa itt is újra találkozik egy-egy divatos lejtőn és ott megsűrül: fel-felmásznak, meg lecsúsznak újra, közben a közeli vendéglőben forró italokat szörpölgetnek és folytatják a léha szórakozásukat ott, ahol elhagyták a nyáron. Megint ismeretlen világ a számodra: olyan, amely ki nem elégítene téged. A te utad a férfi útja: erőt kereső, kemény teljesítményeken át egészséget acélozó!

Tárva áll előtted az *atletika* a maga sokszínű lehetőségeivel; hozzá csatlakozik késő ősztől kora tavaszig a torna-termi gyakorlások sora.

Érdeklődési irányok szerint válogathat az ifjúság a *játékos sport* ágaiban: szertorna, vívás, tennisz és csenevész testvére: az asztali tennisz, futball és a különböző labdajátékok, aztán a cserkészlet meghonosította testedző, ügyességet gyakorló játékok egész sora hívogat.

Válogass! Azt válaszd, amelyhez kedved és ambíciód húz. De ha választottál, tarts is ki mellette. Az a fontos, hogy *a sportod szabad levegőre vigyen és napsugárra*. Azután, hogy *igazán erőt keresni és egészséget edzeni akarj*, ne divatos majomcsapattal léha játékokra indulj. És, hogy *tavasz, nyár, ősz, tél mind lásson téged egészséges sportban*. Ne kapkodj, ne hagyd abba kedvetlenül már az elején, mert nem tudtál rögtön új csúcst elérni, ne legyen a sportolásod szalmaláng-felbuzdulás, hanem elengedhetetlen életigény.

Ne csak azt gondold sportolónak, aki olimpiai bajnok lett, vagy világcsúcsokat javított. Ezek kivételes tehetségű kevesek. Büszkesége a népnek, amelyből születtek és amelyek színeiben nagy eredményeket értek. De *mögöttük ott kell hogy álljon százezer egészséges fiú és férfi*, aki nem javít csúcseredményeket, de ruganyos, erős és a maga tehetségéhez mértén produkál is, ha kell, versenyeredményeket.

A Pesti Szent Imre Kollégium diákjai közül nőtt ki Hajdu, aki a 200-as futás magyar csúcsát tartotta kollegista

korában; aztán Csík Ferenc, a berlini olimpiász világbajnoka 100-as úszásban; aztán Asbóth, a tenniszbajnok, akit Európában nem győz le ma senki. Büszkéek vagyunk rájuk és büszke a magyar nemzet. De a nemzeti érdek az, hogy Hajdu mögött az atléták sokezres gárdája sorakozzék, hogy Csík Ferkót százezernyi úszó kövesse az egészséget adó víz küzdőterére, hogy Asbóth után jó tenniszezők sok száza jöjjön. A többiek nem fognak csúcsokat javítani; de egészséget hoznak a sportpályáról és a nemzet szempontjából ez elsőrendű fontosságú. Amikor a «szentimrés olimpiáson» az idei év tavaszán egy csomó első díjat elveszítettünk, akkor nem vigasztalt meg az, hogy «de volt ám nekünk Hajdunk, Csikünk, Asbóthunk!» Mert függetlenül a kiemelkedő sportnagyságoktól a mi felelősségünk az, hogy az egészséges mai ifjúságunk diákviszonylatban bármilyen ellenféllel szemben is becsülettel megállja helyét.

Ha a szíved mélyén él is egy kis vágyakozás: «Hej, ha én is, én is köztetek lehetnék!» — azért a te sportolásodban ne essél túlzásba és ne dobj félre minden mást azért, hogy egy=egy csúcseredményt sikerüljön megközelítened. *Ha tehetséged van bármilyen vonalon, akkor kötelességed, hogy a tehetséget kibontsád* és ha képes vagy rekordra, akkor nemzeteddel és önmagaddal szemben egyformán kötelességed, hogy azt a rekordot meg is hozzad. Mert minden értéket ki kell dolgozni és felhasználni; s a te eredményed egy darabka magyar nemzeti teljesítmény. De első helyen mindig a magad szempontja álljon: *erőt akarok és egészséget, acélos izmokat, acélszervezetet, mert az én egészségem egy darab magyar érték!*

Mennyi energiát leköt az egészséges sportolás! Mennyi új energiát termel! Mennyi kísértéstől megvéd és mennyire fölényesen erőssé tesz mindenféle kísértéssel szemben!

Mens sana in corpore sano!

«Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok és az Isten Lelke lakik bennetek?» (I. Kor. 3, 16.)

IV. A virrasztó kürtje riad: veszélyben a Férfi!

Isten szava : «Hogyha nem fogja felülmúlni a ti igazságtok az írástudókét és farizeusokét, be nem mentek a mennyek országába!» (Mt. 5, 20.)

Ember szava : «A személyiség, az «én», lassan önmagáért való energiaközponttá kristályosodik, amelynek végső kapcsolatai transcendentálisak! Az «én», a teljesen kibontakozó személyiség körül fog ezután minden keringeni. Új univerzum, külön világ van itt keletkezőben, melynek összetartó, szabályozó, irányító, kisugárzó fókuszában már ott van az «én», az emberi személy. A serdülő fiúnál most kezdődik a saját értékeinek megvilágítása, azoknak tudatos felfedezése és megértése . . .» (Marcell: A bontakozó élet. III. 232.)

1. Veszélyben a Férfi?

Hogy volna veszélyben? Hiszen szeretem, akarom, építem, áldozatokat hozok érte. Milyen veszélyt lát itt az Atya? Nem a felnőttek örökös aggodása ez, akik mindig rosszabbnak és gyengébbnek gondolnak bennünket, mint amilyenek igazán vagyunk?

Várj csak. Értsd meg, miről van szó.

Lapozz vissza az élet nagy bozótosáról szóló fejezethez. Gondolkozzál a következő sorokon:

«A férfijellem a középkor korszak második felében, a 15—18. évtizedek során alapozódik meg. A komoly világnézet pillér-
alpjai ekkor építtetnek. Ilyenkor fogja össze a serdülő fiú a nagy
elvek vezérlő szárait, amelyek a férfit majd egy életen át irányítani
fogják. A gyerek világlátása itt tágul és mélyül világnézeté. A gyerek
vallásos áhítatából itt lesz öntudatos, mély lelkiélet.

Kamaszka a férfi alapjait rakja le. Ha elmulasztja vagy elrontja,
akkor egy torz=emberrel több fog járni a magyar ugaron.

Tizennégymillióból egy...

Igen, de ha ez az egy éppen te vagy, akkor ez az egy a te szá=
modra: minden!»

A felelősség súlya. Érted?

Most lapozd fel a két levélről szóló fejezetet és olvasd
a második levelet, a S. Bélának szólót. Ott találod a kamasz=
kor egyik legfontosabb tapasztalati törvényét:

«A férfijellem alapvonásai ott csiráznak már a serdülő fiú
lelkében, hozzácsomózva a kisfiú alap=jellemvonásaihoz. Gerincesség,
önállóság, intelligencia, ambíció, idealizmus stb. stb. nem a huszas
években kialakuló, kristályosodó vagy leülepedő jellemvonások,
hanem megvannak mind kivétel nélkül a tizennégyéves kamaszká=
ban is. Csakhogy ott még céltalan, iránytalan, vadul burjánzó lélek=
hajtások...»

Aztán jött egy érdekes összeállítás a férfijellem alapvonásairól, hogy mindezek milyen eltorzított, felismerhetetlenül más formában jelentkeznek a serdülő fiúnál. És azt mondja tovább a levél:

«... a baloldali oszlop irányítatlan vadhajításai a jobboldali férfi=jellemvonás=sorozattá nemesednek a fejlődés folyamán, ha megfelelő kéz irányítja ezt a fejlődést.»

A vezető nélkül tudatlan, gyámoltalan álló ember tévedés-veszélye. Érted?

Még valamit el kell olvasnod. A «Minden szál kifelé vezet» című fejezetben találsz az ellentétek törvényét:

«Minden szál kifelé vezet, a férfihez, aki most bontakozik benne. De minden olyan sután, olyan fordítottan kezdődik!...» És később: «Minden értékes férfitulajdonságot maga erejéből, küdelemmel kell kibontania! Eleinte egy csomó vadhajítás; mintha minden értékes jellemvonásnak a negatívja jelentkezne, amelyből a pozitívét évek során át ő kell kidolgozza! Mindent legalul kell kezdeni, mert a viharzóna megzilálja az embert, és súlyos válságokat nehéz harcban legyőzve, vonásról=vonásra úgy kell kiverekednie az igazi férfiképet!

Semmi sem jön ingyen, semmi sem jön könnyen.»

A fel nem ismert problémák veszélye. Érted?

Gondolok egy orvos barátomra, országos hírvégyógyászra, akihez messze földről hozták a súlyos betegeket. Egyszer őt verte ágyba a betegség. Elhívatta egy egyszerű, szürke orvos kollégáját, egy névtelent a sok névtelen gyógyító közül és ővele kezeltette magát. Nem kérdezett, nem adott tanácsot, nem javított és nem okvetetlenkedett. Kezelőorvos szerint ő volt a legjobb betege hosszú évek óta. S amikor meggyógyult, olyan őszintén hálás volt az ismeretlen orvosnak, mint bármely másik nemesszívű úriember.

«Minden új beteg vizsgálatánál érzem, tudom, hogy velem van az én orvostudományom, és biztonságot és fölényt érzek. De önmagam bajánál nem tudnék elég okos lenni. Akkor nem orvos vagyok, csak szenvedő ember.» — mondta később baráti körben.

Gondolok arra, hogy minden papnak megvan a lelkiatyja, akinek tanácsait és útbaigazításait behúnyt szemmel követi. Prohászka egy nemzetet emelt fel és irányított; — s a lelkiatyjának minden szavát fogadta. Tóth Tihamér sok ezer diákot mentett meg könyveivel; — s aláztos odahajlással követte a lelkiatyja tanácsait. És P. Bangha és Schütz

professzor és Marczell és mind a többiek a maguk lelki kérdéseiben és problémáiban épúgy a lelki vezetőjükre támaszkodtak, mint az egyszerű hívők bármelyike.

Mert a lelki kérdések megoldásához meglátás, tudás és felelősség kell. És a kívülálló mindig biztosabb és tárgyilagossabb, mint az ember maga, aki a kérdéssel éppen vesződik.

Látod, ezért adtam ennek a fejezetnek a címét. Hidd el, igaz a cím.

Mert teljes jóakarattal és áldozatkészséggel látsz hozzá a serdülőkori problémák megoldásához és igazán akarod az ideális férfit megépíteni. Ezt elhiszem. De vajjon meglátod-e mindig a messzenéző problémát apró, jelentéktelen nehézségek mögött? Felismered-e világosan, hogy miről van szó? Hiszen a nagy kérdések nem viselnek cégtáblát a homlokukon és nem a maguk igazi arcával jelentkeznek. És ha mondjuk, felismertél egy komoly jellemkérdést, megvan-e tudásod és tapasztalatod hozzá, hogy a helyes megoldást is megtaláljad? Mondjuk, olvastál néhány pedagógiai könyvet; de nem ismerheted az életet a maga ezerarcú változatosságával és nem ismered önmagadat, hiszen napról-napra, percről-percre változol. Nem tudnál felelősséget vállalni önmagad helyes irányításáért!

A fejezetcímet teljes mondattá egészítettem ki ezek alapján: *Veszélyben a Férfi, akit magadból építesz, ha nincs hozzáértő, felelős vezetőd a serdülőkor évein át!*

Két kezedet két férfi fogja. Egyiket az édesapád, vagy, ha ő nincs már, vagy nem tud foglalkozni veled, vagy nem vagytok olyan lelki barátságban, hogy bizalommal hozzá fordulnál, akkor a cserkészparancsnokod. Másikat a lelkiatyád. Mind a kettővel nyílt bizalommal beszélgetsz. Édesapád kezén főleg a testi és a szellemi fejlődés kérdései futnak: lelkiatyád kezén a jellemnevelés és a lelkiélet kérdései. Ha a lelkiatya ért hozzá és vállalja, akkor az egész embert kézbe veheti és akkor minden vonatkozású kérdéssel nyíltan fordulsz hozzá.

Ha édesapa és lelkiatya összefognak, s ha főleg a lelkiatya felelősséggel elvállalja a lelked irányítását és ezen keresztül egyéniséged bontását és életed vezetését, akkor ezt a fejezetet nyugodtan kitörölheted a te könyvedből, mert akkor nemcsak nincs veszélyben, hanem a legnagyobb ígérettel bontakozik benned a férfi.

Két kezedet kinyújtani, vezetőid kezét megragadni, és hajrá! előre!

2. Hulló csillagok, megingott pillérek.

Gyerekkoromban szentül hittem, hogy a karácsonyfát a Jézuska hozza, kis angyalkák díszítették és ők rendezték alája a játékokat. Fájt, amikor megtudtam az igazat. Nem is hittem el addig a fiúknak az iskolában, míg otthon édesanyám meg nem erősítette. Úgy éreztem, szegényebb lettem, mert valami kiesett az életemből.

Hulló csillag volt. Illúzió. Szép mese, amelyben hittem egykor.

És ez az illúzió ott bujkál még ma is minden karácsonyestémben és a rávaló emlékezés csillog a karácsonyfáimon. Pedig a valóság szebb, mint a mese volt: a sok gondban őrlődő szülők, akik áldozatok és lemondások egész sorával, szívük drága szeretetével készítgetik a karácsonyi meglepetést...

Gyerekkoromban hittem a meséket. A világvándora herceget, aki áttör az üveghegyen, legyőzi a hétfejű sárkányt és megszabadítja az elvarázsolt királykisasszonyt. Lelkesedtem érte és ideálom volt a világvándora herceg... Hittem a suhajda legényt, aki elmegy szerencsét próbálni és mert rettenetes erő lakik benne és vasszívú bátorság, legyőz minden akadályt és végre is övé lesz a király leánya meg a fele királysága. Lelkesedtem érte és ideálom volt a suhajda legény... Meg a magyar katonát, aki elől fut az ellen és akit soha még le nem győztek. Hittem, mert nem tanultam még történelmet. Lelkesedtem érte és ideálom volt a győzhetetlen magyar katoná...

Hulló csillagok. Illúziók. Szép mesék, amelyekben hittem egykor.

De a mesék visszajárnak. Amikor regényeket írok a fiúk számára: Lurkót, Fulgurt, Pszichofutballistákat, Alpha, a hírszerző regényét, akkor ott ül asztalom szélén a világvándora herceg meg a suhajda legény. Mert az illúziók visszajárnak, soha egészen ki nem alusznak. És a magyar katonát ma is a legkülönbnek látom az egész világon. Pedig már tanultam történelmet és végigjártam Mohipusztát, Mohácsot, Világost, Trianont. Tudom már, hogy a valóság nem olyan szép, mint a mese: ott vérbe gázolhatják a magyar sereget is, szétszaggathatják az én népem országát is; — de azt is tudom a történelemből, hogy minden csapáson túl is él az Erő, a nemzet ereje és feltámad mindig újra, valahányszor földre sujtották.

Mesének és valóságnak együtt=gomolygásából magasra kiemelkedik a magyar katona képe, mint törhetetlen, el nem múló ideál. Mint ahogy a karácsonyi mese ködéből is gyengítetlen bontakozik előm egy másik el nem múló ideál: a Szeretet.

Vannak illúziók, amelyeket elvisz az idő. Vagy durva kéz leleplezi őket, vagy elhalványodnak, eltávolodnak és lassan kihullanak az életünkből.

Vannak ideálok, amelyek idővel meginognak és ledőlnek, vagy elhalványulnak és eltűnnek az életünkből.

De vannak illúziók, amelyek megneimesednek és végig=kísérnek az életen és széppé teszik az életet.

És vannak ideálok, amelyeken nem fog idő, csalódás, durva leleplezés : rozsdálló, időt álló, törhetetlen, örök ideálok.

Hulló csillagok, és álló csillagok . . .

Van úgy, hogy *ködbe burkolja az idő folyása egy-egy szép ideálunkat.* Elveszítjük, elsíratjuk, keserűek leszünk a hiányuk miatt. Aztán egyszerre elszáll a köd és az ideáljaink visszatérnek szebben, ragyogóbban, mint valaha, és újra gazdagabb az életünk, mert élnek az el nem múló ideálok.

Csendes nyári éjszakákon, augusztus 9 és 12 között van a csillaghullás ideje. Ezer, meg ezer meteor fényíve hasítja az eget. Meteor=övon halad át a Föld.

Serdülő kor viharzónájában, 14—18 év között van az ideálok válságának ideje. Illúziók tűnnek el, ideálok dőlnek le, örök ideálok is válságba kerülnek, köd takarja őket egy időre és majd csak évek múlva emelkednek ki a ködből ismét, hogy százszor szebben és tisztábban ragyogjanak.

Hulló csillagok . . .

Válságba jutott nagy ideálok . . .

A serdülő fiú szeme elől Valaki elveszi a rózsaszínű, meselátó szemüveget. A férfivá fejlődés gyors ütemben bontja le a gyermeket és megváltoztatja az ember életlátását. Másképp látja a dolgokat most, mint egy évvel ezelőtt.

— Valamikor azt hitted, hogy édesapád a leg=nagyobb, legerősebb ember, a legnagyobb úr a világon. Édesanyád a legszebb asszony minden asszonyok között. Kamaszszemmel rájuk nézve elveszett a mesefátyol. Azzá lesznek a szemedben, amik a valóságban mindig is voltak: dolgozó, gondterhelt, egyszerű, melegszívű emberekké.

De ezzel nem lesznek kisebbé előtted. Most jobban szereted őket, mert emberileg közelebb kerültek hozzád.

— Valamikor hibátlannak hitted apádat, anyádat. Amit mondtak, arra behúnyt szemmel építettél. «Apukám így mondta, tehát így van!» — ez döntő és megtámadhatatlan érved volt még nem is olyan régen az iskolai vitatkozásokban. «Lehet, hogy a többi asszony így tesz, de az én anyukám nem olyan!» — jelentetted ki, valahányszor életrontotta pajtások a felnőttek életét teregették, mocskolták. Most kamaszszemmel nézve rájuk, felfedezel apró hibákat és gyengeségeket, esetleg bűnöket, amelyekről eddig fogalmad sem volt. Következetlennel látod őket: ígéretet nem tartónak, okkal, ok nélkül füllentőnek, fenyegetést nem teljesítőnek; keresztüllátsz apró fogásaikon, pedagógiai beállításon, amelyekkel eddig «az orrodnál fogva vezettek». Rájössz, hogy apuka nem volt mindig tiszta egyes, mint eddig tartotta a családi legenda; véletlenül kezedbe kerülnek az okmányai és a legenda megdől. Látsz szeretetlenséget, hallasz nézeteltérést, talán súlyos veszekedést és vádemelést is: a családi életnek egyenletlenségeit, amelyeket nem is sejtettél eddig. Igazlító szemmel annak látod őket, amik a valóságban mindig is voltak: bűnnel, kísértéssel küzdő embereknek, hibákkal és gyengeségekkel, de uralkodó keresztényi jóakarattal.

És csak átmenetileg lesznek kisebbé a szemedben.

Most majd jobban megérted őket, mert emberileg közelebb kerültek hozzád.

— Valamikor úgy néztél édesanyádra, édesapádra, mint az oltárképre. S amikor a fiúk beszélgetéseiből először sejtetted meg, hogy a szüleid házassága rendszeres nemi érintkezést jelent és hogy ez a nemi érintkezés volt eszköze annak, hogy te a világra jöttél, akkor valami megrázó családforrósodott benned. Úgy érezted, lehullott két szép fényes csillagod, megcsalódtál a szüleidben és soha többé nem fogsz tudni emberben hinni úgy, amint öbennük hittél. Gyerekéleted egyik legelső nagy csalódását éled át.

De csak átmenetileg kerültek ködbe az ideálok.

Amint az Isten terveit megláttad és értő fiú=ésszel az igazságnak megfelelően Istenszolgálatnak látod a szüleid házasságát, akkor valami felmagasztosult, nagy, emberi szeretet emelkedik majd a lelkedben és a hálás tisztelet újra oltárra emeli a szüleidet. Mert *édesanya, édesapa rozsdáálló, el nem múltó ideálok.*

— Valamikor az otthonod mindened volt: fészked, várad, menedékhelyed, biztonságod, örömforrásod. Minden

vágyad teljesültét ott találd. Aztán egyszerre észrevétlen megváltozott minden. Elszürkült és lesüllyedt az otthon világa. Édesapa borotvátalan, papucsban, ingujjban jár, lelógó nadrágtartóval és morog, ha nem kész az ebéd, és veszekszik, mert nem találja az inggombját és nem adtak elő tiszta zsebkendőt, pedig már tegnap este kérte. (Nehéz benne ilyenkor felfedezni a világháborús hős főhadnagyot, akinek a kis=aranyát meg a nagyezüstjét hányszor nézted felcsillanó szemmel!) És anyuka konyhaszagú ruhájában sűrőg=forog, csörgeti a kulcsokat, vagy szokás szerint éppen keresi őket és veszekszik a cseléddel és bajlódik a gyerekekkel... Kenyérgondok, drágaság=gondok, cselédgondok, gyerek gondok... A regényekben és mozifilmeken egészen más... És ha elmegy az ember az Olivérhez, az ő előkelően hűvös, pompás nagy lakásukban is egészen más... A mienk olyan kicsi és régies és kopott! És olyan mindig=egyforma, unalmas, idegekre menően hétköznapi! Ezt azelőtt észre sem vetted, csak most látod egy idő óta... És mennyire nem fér bele az otthon keretébe a te érdeklődésed, milyen idegenek itthon az élményeid! Az iskolában a Fradi=Ujpest 3 : 1 pl. kirobbanó szenzáció, amelyről három napig vitatkoztok; — itthon legfeljebb annyit kérdeznek, ha előhozod: «Ki az a Fradi? Valami barátod?»... Vagy ha osztályok közötti bajnokság volt délután és te két gólt rúgtál és ezzel nyertétek meg a mérkőzést, akkor azt várnád, hogy otthon ujjongva örvendjenek és apuka megveregesse a válladat és kijelentse, hogy ő mindig tudta, hogy nagyszerű fia van; és ehelyett szidás fogad, mert piszkos a cipőd és a nadrágod oldalt kilyukadt! És beszélgetni sem lehet velük azokról a dolgokról, amelyek téged és a többi fiút annyira érdekelnének. Az ember csak hosszú prédikációkat hall drágaságról, meg hogy tanulj, ne dobják hiába ki rád azt a sok pénzt, és hogy a legérdekesebb fiúkkal ne barátkozzál, mert azok rossz fiúk, — meg ilyeneket. Az ember megúnja az otthonát és a végén csak enni meg aludni jár haza. Bár ezért aztán újabb prédikációk jönnek és vége=hossza nincs a szemrehányásnak...

Válságba jutott az otthon=ideál. Átmenetileg köd takarja. Olvasd csak el a «Minden szál kifelé vezet» című fejezetnek a fészekhagyó fiúról beszélő sorait! Szűk és unott az otthonod. Ha majd igazán kikerültél belőle, akkor vágyva=vágyol vissza majd, mert rájössz, hogy ezer apró hibája mellett is «... legjobb otthon!» És majd

odakint a Keresés országában fájó szívvel fogsz vágyódni az otthonod után, és ha majd a Férfi épít sok év múlva új fészket, akkor abban vonásról=vonásra leköpiázod majd azt a drága, felejthetetlen régít, ahol még élt édesapád, édesanyád. *Az otthon eszménye el nem múló, örök ideál.*

— Valamikor a fegyelmezett engedelmesség természetes velejárója volt az életednek. Anyukád szavára ugrottál; ha valamihez nem volt kedved, elég volt édesapád egyetlen torokköszörülése, hogy elpárologjon minden ellenkezésed. A tanár úrra úgy néztél az iskolában, mint fensőbb lényre; megrémültél volna a gondolattól is, hogy szót ne fogadj neki. És most mintha kinőttél volna a parancsok keretei közül! Nem feltétlen tekintély többé apuka sem, anyuka sem, tanár úr sem, tiszi sem. Otthon rájöttél, hogy nem bűntetnek, ha elengeded füled mellett a parancsoló szót; ha itt ott pár nyakleves zördül, azt megéri az ember kényelme, hogy általában békében hagyják. Talán még az is előfordult, hogy szüleid háta mögött tiszteletlen mozdulattal igyekeztél függetlenségedet bizonyítani; ennek azonban nem volt sikere, mert húgocskád, az undok, mindig árulkodik és ez alkalommal súlyos vereséget szenvedtél. Az iskolában bezzeg más. Ott egy idő óta virtus «kitólni» a gyengébb kezű tanárral, és úgy megbosszantani a szigorúbbat, hogy rá ne jöjjön, ki volt. A tanárokat csak gúnynevükön említetek, mindenkiről tudtok egy csomó hol igaz, hol elnagyolt vagy kitalált embert=kicsinylő történetet, és az osztály elismert vezére az az ismétlő, aki a legpompásabb szemtelenkedési módokat találja ki a tanárok bosszantására. Inognak a tekintélypillérek, veszendőben a tekintély=ideál!

Ó nem. *A tekintély örök ideál.* Ködbe kerül most egy időre, míg a serdülő fiú új energiái ennyire irányítatlanok, és míg az úri ízlést elsőpriek egyelőre bennetek a kamaszkodás durva erői. Később újra megtisztultan emelkedik fel majd a Tekintély, amikor majd újra a Fegyelmezett Ember néz vele farkasszemet. Akkor újra nem lesz szégyen engedelmeskedni. A mai lázadó kis forradalmárokat elsodorja az Idő.

— Valamikor gyönyörű tisztán állt előtted a hazafiúság ideálja. Magyar vagyok! — ez büszkeséged és örömed volt. Hazafias verseket szavaltál, hazafias énekeket énekeltél és csillogott a szemedben a lelkesültség. Első hívó szóra elmentél volna, hogy meghalj a hazáért . . . Kamaszfiú szemé-

ben kitágult a haza fogalma és megtelt problémákkal. A győzedelmes német hadsereg mellett jelentéktelennek és gyengének láttad a magyart és az idegenért rajongtál. A magyar közéletéről sok fájó megjegyzést hallottál: bürokráciáról, megoldatlan sorskérdésekről; politikai pártok egymást mocskolták, és mindenkit, aki a nemzet életében kiemelkedő szerepet játszott, meggyalázni és buktatni igyekeztek. Hallottál panamákról, önző társadalmi osztályokról, magyar gyűlöletéről a másik magyar ellen, — és valami sivár, nagy csalódás fogta meg rideg kézzel a szívedet. Talán szégyelted is, hogy magyar vagy, mert sehol nem láttál magyar értékeket. Talán csak a mai magyarság ellen fogott el valami keserű harag és elhatározta, hogy ha ti egyszer szóhoz jutok, akkor minden másképp lesz. Inogni kezdett benned a hazafiság szent ideálja.

Váry csak, majd kinyílik a szemed, amelyet most az élettapasztalatokkal nem rendelkező, naiv és tudatlan kamaszka mindenthívése burkolt átmenetileg sűrű ködbe. Majd ha lesz egy kis világnézeti alapod, és meg tudod különböztetni az igazságot a propagandától, a nemzeti célokat az üres jelszavaktól, a történelmet a pártpolitikától, akkor felemeli fejét a lelkedben újra a hazafiság és életed egyik mestere lesz. Mert *a hazaszeretet el nem múló ideál*. Ha átmenetileg ködbe vész is, csakhamar felemelkedik újra a vezércsillagaid közé.

— Valamikor olyan biztos voltál önmagadban! Lélek, akarat úr volt a portádon. Számon tudtad tartani tehetségeidet, értékeidet, hibáidat; tudtad, mire vagy képes; becsülte önmagadat és magaddal a legjobb, legmegértőbb barátságban voltál. — Aztán egyszerre megkezdődött a csalódások és sikertelenségek sorozata. Hazugságok jöttek és görbe utak vándora lettél. Megdöbbenve láttad, hogy gyávaság lett úr rajtad: nem mersz kiállni édesapád elé, nem mered vállalni a felelősséget azért, amit mondtál vagy tettél, nem mersz az osztály nagyhangú vezetőivel szemben véleményt nyilvánítani olyankor sem, ha biztosan tudod, hogy hazudnak. Tisztátalan kísértésekkel szemben minden fogadkozásod ellenére egyre inkább gyengének érzed magadat; talán szokásos bűn rabja lettél és nem tudsz belőle szabadulni. Nem megy a tanulás, nem megy a cserkészmunka és a kongregációs munka. Kisebb értékűnek látod magadat, mint hitted és mint szeretnéd; csalódtál magadban és egyre job-

ban erőt vesz rajtad az alacsonyrendűség fájdó öntudata. Az önbizalom pillér=ideálja recseg, ropog, inog.

Kamaszkori probléma. El nem múlik magától. *Az önbizalom és önbecsülés egy életre szóló, el nem múló ideál*; de ha válságba került, önmagától vissza nem tér. Egy sorozat siker=élmény, teljesítmény, célra vezető nagy erőfeszítések kellenek ahhoz, hogy újra éledjen és jellemet, jövőt építhess reá.

— Valamikor szent és nagy volt az Isten. Hűséges, alázatos lélekkel igyekeztél tartani törvényeit; lelkiéleted élő igényei vittek misére, imához, szentségekhez. Akartál jó katolikus lenni, akartál üdvözülni. Áhítatos lélekkel szolgálad kisdíák=életedben a köztünk élő Krisztust. És egyszerre megzavarodott a lelkiéleted, mint ahogy megzavarodik a tiszta víz, ha pálcával felkavarják az alján levő iszapot. Egy csomó kísértés, talán bűn is jött, és százszor is úgy érezted, hogy nem tiszta és nem nyugodt többé a lelkiismereted. Félni kezdtél Istentől. Imáid nem szívből jöttek; rengeteg volt a szórakozottság rontotta ima. Nem vonzott mise, templom, szentáldozás. Bűnbánó imákból és bünt reparáló szentgyónásokból éltél, és ez kevés volt lelkiélet tartalomnak. Elszürkültél, elszegényedtetél lélekben. Hozzá jött a fiúk sok ostoba beszéde, a hetedikesek nagyhangú vitái az Isten létéről, politikai röpiratok gúnyos támadásai papok, Egyház, templom, vallás ellen, aztán a fiúktól kapott könyvek, amelyek még jobban megzavartak. Válságba jutott a vallásosság szent ideálja! Válságba jutott lelkedben az Isten!

Kapaszkodj csak mind a két kezedd a bűnbánatba, szentgyónásba. Ne tudj élni halálos bűnben! Ne törődj a dogmatikai problémákkal, hiszen nem értesz hozzájuk. Ne törődj a könyvek vagy élő emberek Istent ostromló háborgásával. Keresd a szoros kapcsolatot állandó lelki=atyával, és ha félsz is tőle, el ne veszítsd a kapcsolatot az Istennel. Súlyos lelki válság után elcsitul a lelked és magadra találsz, hiszen *az Isten=ideál, a vallásos öntudat el nem múló, örök ideál*, amely igazi valóságát majd az élet végén, az örökkévalóságban látja. Küzdj érte, és nem hagy el az Isten!

Lehullottak a hullócsillag=illúziók. Válságba kerültek régi ideálok. A serdülés éveinek egyik súlyos problémája az ideálok válsága. Természetes az, meg ne rémülj tőle! *A gye=*rekszem látta eszményeknek meg kell inogniok, át kell értéke=ldödniök és új világnézeti alapon megizmosodniok, hogy a fölöt=

tük elgomolygó ködből mint a férfi ideáljai merüljenek elő újra. Ez is átépítés! Régi formáknak el kell pusztulniok, hogy belőlük kibontakozzék az új forma, amely tökéletesebb a réginél. Meg nem halnak az eszmények, csak új formában újjá kell születniök, mert máskép lát a férfi, mint látott a fiú s az eszményei is mélyebbek és életbíróbbak, mint a gyermekéi voltak.

Az ideáloknak ez a válsága a fejlődésed egy kiemelkedő nagy tényével függ össze: az én=tudat bontakozásával. Valami egészen új öntudatra ébredés az ott a tizenhetedik esztendő folyamán, amikor az egyéniség, a mindentől különálló, önálló személyiség kezd a serdülő fiúban kiemelkedni. Ez a nagy tagadások és ütközések korszaka, a nagy válságok korszaka. A személyiség megjelenése, mint minden élő születése a földön, egy csomó szenvedéssel, régi formák hasadásával, nagy túlzásokkal és nagy ütközésekkel van összekötve. Nehéz küzdelemben új ember születik!

Mindezekről a válságokról, és a válságok okáról: személyiséged bontakozásáról érdemes a lelkiatyáddal nagyon komolyan ismételten elbeszélgetned. Úgy érzed majd, mintha bekötött szemedről újra meg újra eltávolítanák a kendőt és látni kezdenél úgy, mint eddig még sohasem láttál, és olyanokat, amiket eddig sohasem láttál. A jerikói vak kiáltásával kell a lelkiatyádon keresztül az úton átmenő Jézushoz fordulnod: «... kérdezé őt, mondván: Mit akarsz, hogy veled cselekedjem? Amaz pedig mondá: Uram! hogy lássak. És Jézus mondá neki: Láss: a te hited megszabadított téged. És azonnal látá és követé őt, magasztalván az Istent.» (Luc. 18, 40—43.)

Ha nem magyarázom, magadtól is látod, hogy a nagy válságokban, amikor egy életre szóló szent ideáljaid inognak, *nem lehetsz magadra hagyatva elég okos ahhoz, hogy minden nehézséget legyőzzél.* Belekapaszkodni a lelkiatya kezébe, és akkor ne félj, nem vész el egyetlen egy sem az örök kincseid közül. A férfi majd, ha megszilárdult ideáljaira, mint pillérekre, világnézetet és jellemet és életet épít, hálás lesz a kamasznak érte, hogy bölcs volt és a lelkiatya segítségével megvédte és átmentette minden válságon az el nem múló életeszmenyeket.

3. Az emeltfejú ember.

Lehajtott fejjel, idegesen morzsoló ujjakkal, piruló arccal áll az apja előtt. Szeme nyugtalanul jár ide=oda, mintha menekülő rést keresne. Hebeg, dadog s egyik hazugságot a másikkal foltozza. Ajka meg=megremegeg. Szeme sarkában ott leselkedik a könny. — Rád ismerek, kamaszka!

Ártatlan arccal néz fel a tanárra. Amit mond, olyan meg=győződéssel igaznak hangzik, pedig hazugság minden szava. Míg háta mögött a pajtások kuncogva lökdösik egymást, a szemében ott bujkál a jó stiklit csináló csibész kacagó hun=cutsága. — Rád ismerek, kamaszka!

Baráti fiú= vagy leánytársaságban nagy hangon, fölény=nyel magyaráz, nyilatkozik, jelszavakkal dobálódzik és arcát=lan nagyzolással mond falrengető valótlanságokat. A rövid=eszű kis csacsik tágra nyílt szemmel bámulják és úgy hiszik, nagy ember. A felnőttné ránéz és azt mondja: Hólyag! — Rád ismerek, kamaszka!

Lelkiismeretében egy kézlegyintéssel elintézi a kérdést. Csak bocsánatos bűn! Nem számít! A lelkitükröben nincsen dült betűvel nyomtatva! — Rád ismerek, kamaszka!

Nem sérteni és bántani akarlak ezzel a több=arcú fel=ismeréssel. De a *becsület problémája komoly jellemkérdése a serdülő kornak*. Álmodik hősről, férfiről, emeltfejú emberről és közben úgy labdázik az igazsággal, mint a cirkuszi zsonglőr, vagy az ügyetlen futballista. Nem így van, kamaszka?

«A cserkész egyeneslelkű és feltétlenül igazat mond!» — Angol eredetiben ez a törvény így hangzik: «A cserkész becsületében bízni kell!»

A *Férfi egyeneslelkű, emeltfejú*. Kezet nyujtott az Igaz=ságnak és egész életén át szemrebbenés nélkül azt szolgálja. Akkor is, ha szenvedést jelent, akkor is, ha bukást, akkor is, ha gyalázatot. Nem ismer csúrést és csavarást, megalkuvást, bújkálást. Hallgatni tud, de hazudni nem. Ami a lelkében, az a szemében és a száján, és az életén is. Minden szavát állja, minden ígéretét teljesíti; mindenért, amit mondott vagy tett, vállalja a felelősséget. Ha büntetést érdemelt, meg nem rendülve állja a büntetést. Nem azzal törődik, hogy mit mondanak az emberek a háta mögött, hanem hogy mit mond a lelkiismerete. Annyira egyéni, annyira mindig=ugyanaz, önmagához következetes, hogy akárhol látod vagy hallasz

róla, ráismersz: Ez ő! Jelszava: «Semper idem, semper: Ego!» Róla mondja a könyvek könyve: «Bölcseséget beszél az igaznak szája, és igazságot szól a nyelve. Szívében varr Istenének törvénye s nem ingadozik lépése.» (Zsolt. 36, 30.)

Messze még az ideál, hosszú és nehéz hozzá az út. És közben, a serdülő évek viharzónájában súlyos válságon megy át a becsület.

Tele van hazugsággal az élet.

Évek óta élünk háborús feszültségben. A modern háború nem hadsereg csatázása fegyverekkel, hanem népmilliók keserű harca más milliókkal. A hadviselő felek egyik leghatalmasabb fegyvere: a *propaganda*. Megnevelni és fanatizálni a saját tömegeket, megtéveszteni és lelkében gyengíteni az ellenséges milliókat. Szédítő mélységű pszichológia van a propagandában; — de az igazság másodrendű kellék benne. Más az igazság a La Manche-csatornán innen és túl. Ami az egyik félnek győzelem, azt vereségként szenved a másik; ami jó az egyiknek, a másikat rontja. Amit szeretnének, igaznak kiáltják; amit nem szeretnek, elhallgatják vagy úgy tálalják fel, hogy másszínűnek lássék. Sajtó, rádió, politikusok beszédei, diplomaták nyilatkozatai mind egyetlen vágányon futnak; százmilliós tömegek egyoldalú beállításban kapják a történelmet itt is, odatúl is. Ellentmondanak egymásnak a hadijelentések; ellentmondanak a szavaknak sokszor a tények. A szomorú nem az, hogy a háború után majd hitelét veszti jó időre a közösséget mozgató minden propaganda. A szomorú az, hogy az emberek nem választják el egymástól élesen a háborút és a mindennapi életet, a hazugság világuralmában hisznek és közéletet és magánéletüket át- meg átszövik ők is ezernyi valótlansággal. Ez a propaganda romboló hatása a lelkek egyensúlyára és a tudatlan tömegek erkölcsiségére. Hisszük, hogy az Isten a mi ügyünket győzelemre segíti. De tudjuk, hogy ebben, és a jövő későbbi nagy háborúiban mindig kettő a szenvedő vesztes: az Igazság és a Szeretet.

Nem tudjuk, hogy meddig tart a háború és mit hoz majd a béke. De egyre már most nagyon vigyázz: az ellenséges propaganda igazság=ferdítését, egy cél érdekében vezetett hazugság=hadjáratát gátlás nélküli utánzással a magad életébe át ne vigyed! Mert nagynevű emberek hazudnak, azért a hazugság nem lesz megengedett. Mert népmilliók hazudnak, azért nem lesz kevésbé bűn a bűn. Ha

minden nép és minden miniszter és minden ember hazud= nék, az igazság akkor is igazság maradna és a hazugság bűn. Füledbe csengjen a «Megyeri hitvallás» felejthetetlen pár sora:

«... Ha minden meghal: akkor is!
A szép akkor is szép marad,
A tiszta tiszta, rút a rút.
Az Igazság igazság akkor is,
Ha meg nem látja senki szem...»

A VIII-ik parancsot Isten lélekbe írta, meg kő táblára a Sínai hegyen: «*Hamis tanuságot ne szólj felebarátod ellen!*» Életed egyik vezértörvénye legyen az emeltfejú emberek törvénye!

Tele van az élet frázissal, üres vagy kitekert szólamok= kal. Mióta a politika az iskolákba is betört és negyedikes gimnazisták kevés hozzáértéssel, de annál nagyobb hanggal vitatkoznak pártprogrammok és pártvezérek fölött, azóta ezek a frázisok a gyerekszobáig hullámszanak. A programmok és beszédek és vezércikkek tele vannak frázisokkal, féligaz= sággal, vagy eltorzított igazságmagokkal. Egyik mondja: alkotmányos reformok! Másik mondja: totális állam, tekin= télyuralommal! A harmadik: Internacionálé! A negyedik: Osztályharc! Az ötödik: Forradalom! A hatodik és hetedik és nem tudom hányadik, mind máshonnan rámolja elő homlokegyenest ellentétes jelszavait és körülírja és magya= rázza és egyedül boldogítónak hirdeti, minden vele ellen= kezőt pedig árulónak és nemzete sírásójának bélyegez. Ha tizen felállnak nagy körben és mind a tíz a mellét veri és elkiáltja: Én vagyok egyedül tiszta szándékú, mind a többi kilenc csak szélhámos! — te akkor elhiszed, hogy mind a tíznek igaza lehet? Hát lehet az igazságot tízfelé csavarni és tízszerezsen szembeállítani önnönmagával? Mind a tíz programmban ugyanannak az igazságnak parányi magva meglehet; de amit kihámozniak belőle és föléje építenek, mint programmot és megoldási módot, az frázis, frázis, üres szólamok gyűjteménye és az üres szólamok közt elvész az igazság. A felnőtt számára kiáltják mind a programokat; és a felnőttet már megérlelte az élet és értővé tette a tapasztalat: meglátja a frázisok dacára az igazság=magot és a maga világnézete szerint keresi meg a lobogót, amely alá odaálljon. De az iskolák gyereknépe, vagy hosszúnadrágos kamaszkái sem tapasztalatot, sem tudást nem gyűjthettek még; a történelemnek, nemzetfejlődésnek, társadalomépí=

tésnek alapigazságait sem ismerhetik még! Rajtuk át rohan a frázis-áradat és elsöpri őket magával.

Politikai frázisgyártókat mintának ne vegyed, tőlük stílust és módszert ne tanulj! A te kis életed kereteibe ezt az igazság=csavarást, féligazság=gyártást be ne engeddd! A frázis veszedelmesebb, mint a nyers, tudatos hazugság: az igazságnak melléje beszélés rosszabb, mint az igazság megtagadása. «Legyen pedig a ti beszédeitek: igen, igen, nem, nem; ami ezeken túl van, a gonosztól legyen.» (Mt. 5, 37.)

Tele van az élet százarcú, száznyelvű hazugságokkal. Tréfák, nagyzsolások, ugratások. — Álmod, mesék, halandzsák, kiforgatott történetek. — Szükség hazugságok, bujkálás, tagadás, mentség=füllentések. — Rosszindulatú vádaskodás, bűn másra fogása, rágalom. — Társadalmi hazugságok ezer formája. — Üzleti hazugságok. — Diplomácia játéka az igazsággal. — Kétszínűség. — Hazugság arccal, tettel, hallgatással, élethazugságok. — Kétkedés az igazságban. — Kétes dolgok igaznak állítása. — Túlzások, elnagyolások. — Képtelműségek.

A te életedből mindez hiányozzék. A szív bőségéből szóljon a szájad : azt mondd, amit úgy is gondolsz; azt valld, aminek igazságáról őszinte meggyőződés él a szívedben. *A férfi az igazsághoz becsületét köti. Tanuld meg már most, a fejlődés éveiben az igazsághoz becsületed kötni.*

A Viharzónában azt írtam rólad az édesapádnak:

«Nincs gyerek, aki l'art pour l'art hazudik, azért, hogy hazudjék, vagy azért, mert ez neki tetszik. A forrás vagy a fantázia, vagy önvédelem. Ami ezután jön, az már továbbfejlődés, folytatás.»

Hajoljunk a kamaszhazugságok fölé és keressük a forrást.

A fantáziád elragad. Van a gyermekkorak egy időszaka, amikor a mese és a valóság összekeveredik és a gyermek nem tudja őket megkülönböztetni egymástól. Élnek a mesék és meseszínt kapnak a valóságok.

Igy volt az eset a hároméves kis Irénke pamacs-kutyájával, a Mollyval, amely a csöppséget minden útjára elkísérte. Balatontól tértünk vissza. Az utolsó pillanatban vettem észre, hogy a Molly ott felejtődött a villa ámbitusán és bedugtam hamar a kabátom zsebébe. Irénke a vonaton kereste a kutyust. Nincs, ott maradt. Majd utánunk jön. És kialakult lassan egy kép: a borzas kis játékkutya lógó nyelvvel rohan a sínek között a vonat után, de messze=messze elma=

rad . . . Három nap múlva elvittük a Mollyt a nagymamához, ahol Irénke otthona van. Miki felrakta a rácsos kapura, aztán csengetett és elbújt a sarkon. Irénke a csengőszóra felnézett és meglátta a kis játékkutyát a kapun. Hazajött a Molly! Most ért haza! Napok múlva Marika, az egy évvel idősebb testvéрке keltette az első gyanút kis Irénke szívében a kijelentésével, hogy Molly nem él, nem is tud járni, becsapás az egész. A kisleány hozzám jött és megkérdezte: Keresztapa, igaz, hogy a Molly nem tud járni, mert nem igazi kutya és nem is jöhetett maga vissza a Balatontól? Azt feleltem: A mesében minden játékkutyus tud járni is, beszélni is, mert a mesében minden lehetséges. A Molly is a mesében jött haza. Irénke elfogadta a megoldást és eszébe sem jutott fennakadni azon, hogy a mese és a valóság ilyen szoros kapcsolatban lenne és a meséből csak úgy át lehet járkálni a valóság területére. Mert nála még a mese is élt és a valóság fele is meseszerű volt.

Ehhez az első határkorszakhoz valami hasonló, de sokkal komolyabb formában jelentkező irrealitás tapasztalható sok serdülő fiúnál. Ábrándozik, álmodozik. Valószerűtlen világban járnak a gondolatai, romantikus és fantasztikus megoldások egész természetesnek látszanak. Nagynak álmodja önmagát, hősnek, regényes tetteket véghezvivőnek, minden mai kérdést zseniálisan jobban megoldónak. Az ábrándozó kamaszka sokszor elveszíti a szemmértékét a valóságokkal szemben és álmait áthozza a valóságba. Az a nagyokat mondó, lódító fiú nem mindig vétkes szándékos hazugságban. Lehet, hogy csak álmodozó, aki belebonyolódott egy csomó valótlan túlzásba és ferdítésbe és hogy leleplezéstől és kinevettetéstől megóvja magát, a régieket újabb hazugságokkal tetézi s a végén úszik egy mesetengerben, amelyből maga sem tudja, hogy fog valaha kievickélni. Ha láttad a «Szívek csalogánya» című Deanna Durbin filmet, ott emlékszel leány=kiadásban egy ilyen hazugság és meseáradat sodorta kamaszra.

Sok fiú *hazudik, hogy fejlődő élete titkait takarja*. Főleg az ivaréréssel kapcsolatos szokatlan új jelenségek, esetleg éjjeli magömlések, esetleg onanista játékok . . . Ha nincs lelkiatya, akivel mindent megbeszéljen a fiú és megnyugtatót és irányítást kapjon, akkor sokszor hazugság=függönnyel védi szemérem=titkait. Csacsi gyerekek! A hazugság=függöny mögött rengeteg lelki tépelődés, nyugtalanság; pedig a valóság oly szép, oly egyszerű és nyugtató!

Hazudik, mert *szégyenli a rosszat, amit elkövetett*. Itt már a bontakozó becsületérzés vezeti a szálakat s a háttérben szeretet és önérzet áll. Mind a kettő félreértett és eltorzított formában. Szeretet: nem akarja, hogy elszomorodjanak a szülei azzal, ha kiderül az elkövetett rosszság. (Az már a serdülőkor sajátos lelkiismeret-torzítása, hogy ugyanez az óvó szeretet a hiba elkövetésekor nem jelentkezik és nem akadályozta meg a rosszat!) — Önérzet: hogy ne csalódjanak benne azok, akiknek bizalmát nagyra értékeli. Hogy azt ne hallja senkitől: «Hát te is? . . . Ezt soha nem hittem volna! . . .» Ilyen fejcsóváló szemrehányással a világból ki lehet űzni az embert a serdülés korában. És hogy védje a bizalmat, sokszor nagy áldozatok, emberfeletti erőfeszítések árán próbálja a látszatot menteni.

Pedig mennyivel egyszerűbb volna őszinte bűnbánattal odaállni azok elé, akiket szeret vagy akiknek becsülésére annyit ad és szembenéző őszinteséggel bevallani a hibát, elégtételt adni vagy büntetést kiállani és újra nyugodt lelkiismerettel járni, élvezve a felnőttek komoly becsülését.

Nézd, kamaszka: te és a barátaid nem ismeritek a felnőttek gondolkodását. Mélységesen elszomorítja őket az, ha ti hazudtok és bujkáltok és nem mertek valamiért felelősséget vállalni. Viszont bármilyen bűn vagy hiba esett, ha utána nyílt kiállással valljátok és bánjátok és elvállaljátok érte akár a büntetést is, akkor a felnőtt lehet, hogy menydörög és harsog és verekszik, de a vihar elmúltával lelke mélyén elsímul minden ránc és őszinte, megbecsülő bizalommal néz újra reátok. Sokkal igazabb bizalommal, mintha hazugság-szövevényen próbáljátok őrizni a látszatot. Ha édesapád félrevezetted és ő nem sejtve hibát, bízik benned, ez a bizalom számodra nem jelent örömet, hiszen lelkedben egyre szól a vádoló hang: És én, hogy becsapom őt! . . .

Van, aki *kényelemből, lustaságból hazudik*. Mint ahogy a víz mindig a legkisebb ellenállás irányában keres utat és ott fut le a legmeredekebb lejtő bevágásában, ahol legkönnyebb lefutnia. Vannak víz-lágyságú, tunya lelkek, akik restek ahhoz, hogy erőfeszítéseket vállaljanak a jóért és teszik a rosszat, nem romlottságból, hanem trottliságból. Így, ha az igazság megvallása vagy megvédése és emelt fejjel való képviselése áldozatokat jelentene és erőfeszítést, akkor inkább fordulnak a hazugság mellékútjára. Mert az könnyebb! Silány gyerekek, akikből később a legsilányabb fajtajú emberek lesznek: szélhámosok, blüccelők, a társadalom

alacsonyrendű dologtalan kullancsai. Pfúj! Ilyen ne légy, kamaszka, mert ez a legutálatosabb.

A legtöbb esetben *félelem a hazugság forrása*. Hazudik, mert fél a büntetéstől. Átlagos, gyáva gyerekstílus. Anyám=asszony katonája. Nádpálcahadsereg. Ha felhangzik a kérdés (ő, milyen sokszor felhangzik otthon is, iskolában is!): «Ki volt? Ki tette?» — a lelkiismerete rögtön lök egyet rajta: Állj fel! Valld be! Minden fiún kivétel nélkül lök egyet a lelkiismerete, mert a becsület=alap ott él minden fiú lelkében. Ha kemény gyerek, felelősséget vállaló, akkor megemeli a fejét: Én voltam! És áll szidást, verést, amivel végre is csak az elkövetett rosszért fizet és utána maradt tovább, ami volt: emeltfejú ember. Ha gyávaságra hajló, gyenge ember, akkor lapítva vár, de a lelke mélyén már sűrűsödik, erősödik az elhatározás: Megmondom, csak nem most! És később, órákkal, esetleg napokkal később valóban odasündörödik a számonkérőhöz és fizeti az őszinteség adóját: «Ne tessék haragudni, de akkor . . . tetszik tudni . . . én voltam. Csak nem mertem bevallani. De most . . . Tessék megbocsátani!» A felnőtt megbocsát, bátorít, elenged. De a bizalma meg=ingott; ezután ha felhangzik a nyomozó kérdés, a lelkében a gyanu sanda pillantásával fordul a gyáva gyerek felé: hátha megint ő volt és majd csak utólag vallja? És az állandóan meg=megismétlődő hangtalan gyanúsítás alatt százszor jobban szenved a puha gyerek becsülete, mintha rögtön bátran kiállt volna. — A harmadik típus a sunyi, kétszínű, bujkáló gyerek. Nem jelentkezik a számonkérés alkalmával sem, utólag sem. Elnézi, hogy talán más szenved az ő hibá=jáért s magában örül: Höhö, megúsztam! És a jövőben bátrabban tesz rosszat és bátrabban tagadja le utólag, mert látja, hogy így is megy. Jellemtelen gyerek, jellemtelen ember lesz belőle. És azt csak ő hiszi naivul, hogy mások nem sejtik a hazugságait. Hiszen az ilyen csak egyszer=két=szer sikerül, aztán rajtaveszt és a felnőttek előtt, sőt való=színűleg a társai előtt is, hamarosan odatesz a becsülete.

Tragikuma a hazudozó fiúnak, hogy a hazugságok nem magukban járnak, hanem maguk után húznak újabb bűn=ket és nő a hazugság=halmaz, mint a lavina. Az egyszer kimondott tagadást újakkal kell alátámasztani, ezeknek nyomában új föllentések légioja húzódik és a végén olyan hazugság=hálózatban jár a szerencsétlen fiú, amelyből nincs kiút. És micsoda idegmunka, számontartani mindent, nehogy elvétsse és elárulja magát! Mendacem oportet esse

memorem! Jó emlékezete legyen a hazugnak! Ha ezt az energiát jóra fordítaná! . . . És úgyis hiába minden, mert előbb vagy utóbb a felnőtt elkapja az egyik hazugság=szálat és annál fogva felgöngyölíti az egész frontot. És ott áll az ember leleplezve, szégyenben és jogosan tör ki fölötte a felnőtt haragja.

Szokd meg azt, kamaszka, hogy minden szavadért és tetteredért gondolkodás nélkül vállald a felelősséget. Ha rossz szat tettél, ne tetézd gyávasággal, hanem vállald. És álld ki a büntetést, ha az jár érte. Tudom, hogy ez nem kellemes. De becsületért, igazságért áldozatot kell tudnod hozni. És a legkisebb áldozat az, hogy büntetést állsz a hibáért.

Sok család szokása, hogy a szülők nem vernek, hanem hosszú erkölcsi prédikációkat tartanak és hosszan rágódnak egy=egy hibán. Napok, hetek múlva is felemlégetik; amikor már réges=régen elfeledtük volna, váratlanul újra előrancia=gálják. És ezt nehéz idegekkel újra meg újra végigélni. Vagy az a másik, lélektani büntetési mód, amikor arcukra és az otthon egész arcára kiül a szomorúság: mindenfelől szemrehányó arcok merednek az ember felé, apuka, anyuka napokig nem áll vele szóba és ő úgy érzi magát, mint a kutasztott. Egyik kis barátom és gyónófiám huszárróhammal oldotta meg tavaly ezt a kínos helyzetet. Jeles=jórendű tanuló, a félévi bizonyítványában négy hármast hozott. A család fájdalmas, komor napokat élt. Vele senki sem beszélt, a kis testvérkét is elhúzták tőle: Ne menj ahhoz a rossz fiúhoz, aki így megszorította apukát! Három napig tűrte. Akkor előkotorta a sarokból a réges=rég elfelejtett nádpálcát, megfogta édesapja kezét, bevezette a szalonba és bezárta az ajtót. Aztán odaadta a botot és azt mondta: «Apuka, én tudom, hogy nagyon megszorítottalak. Nézd, itt a bot, verj meg úgy, ahogy akarsz. De aztán ne haragudj többé, mert azt nem lehet kibírni.» A következő percekben rettentő verést kapott. Hang nélkül állta. Utána apja megcsókolta és megszorította a kezét. És azóta úgy kezeli, mint egy felnőttest. Ennek most másfél éve; és egyetlen összezördülés nem volt többé az én kis pajtásom körül. Minden kérdést nyíltszemű megbeszélésen elintéznek. És a büntetés fölösleges ott, ahol valaki azonnal belátja, meg is bánja bűnét, meg is ígéri, hogy többé nem teszi. Nem mondom, hogy pontosan így csináld te is. Csak elmeséltem az esetet, hogy lásd, milyen kemény vágású fiúk is vannak és hogy végeredményben ezeknek van igazuk.

Ideálod legyen az emeltfejű ember!

Kemény gerincű, biztos fellépésű, egyenes jellemű, szembenéző férfi!

Ki kell járnod az emeltfejű emberség iskoláját. Egyszerű, nem is nehéz. Csak következetesen járni kell évekig.

1. *Meggondold mit mondasz és mit teszel.* Elöl jár az Értelem, aztán mozdul az akarat és mozgatja szóra a nyelvet, vagy cselekvésre az izmokat. Kell ez a megfontoltság, mert minden szónak súlya van. Becsületed rajta.

2. *Amit mondtál, azért vállald is a felelősséget.* Ein Wort, ein Mann!

3. *Ne tégy könnyelmű ígéretet soha.* De amit ígértél, azt megtartsd akkor is, ha a legnagyobb erőfeszítéseket vagy áldozatokat jelenti. Az ígéret súlyát és értékét nem az adja meg, hogy kinek ígértél (anyunak? nem számít, ő úgysem vette komolyan! — húgocskának? nem számít, őt én nem veszem komolyan! — pajtásnak? nem számít, nem is az, ilyen ígéretet mi nem vesszük komolyan! stb.), nem is az, hogy milyen hátsó gondolattal ígérted (ez vicc volt, nem komoly! — ezt csak úgy mondtam, hogy szabaduljak tőle! — muszáj volt megígérni, mert a többi is ígérte! stb.). Az ígéreted értékét önmagad adod: egész egyéniségeddel, egész becsületteddel állsz az ígéret mögött. Megtartom, mert Én ígértem, és én nem játszhatom a szavammal!

4. *Tanulj meg hallgatni.* Figyeld meg: a legimponálóbb férfiak mind igen hallgató emberek. Sok beszédnek sok az alja; a fecsegő könnyen ejt ki olyat, ami után hiába kap már, ha egyszer kimondta. Hallgatásodban van fegyelem is, tapintat is, bölcsesség is. (De ne olyankor hallgass, ha felelni hív fel a tanár úr, mert akkor nem bölcseségből szoktak hallgatni a diákok. És a tanár úr el nem hiszi neked, hogy most önfegyelmezésből nem beszélsz.)

5. *Soha szándékosan hazugságot ne mondj.* Az ember tévedhet jóhiszeműen; ilyenkor tévedését utólag kijavítja. Az ember zavarba jöhet és, ha nem fegyelmezett, előbb gondolkodó és csak aztán beszélő jellem, akkor pirulva, dadogva hazugságot mondhat. Amint ráébredtél, legyőzni a zavart és rögtön fejmegemelve igazságra javítani az előbbi téves állítást! De sem feltűnésvágyból, sem azért, hogy ezzel másnak futó örömet okozz, sem társadalmi »bevett» szokásnak hódolva, akár bókokban, akár udvarias frázisokban, sem diplomáciai ügyeskedésből, sem tréfából, sem komolyan hazugságot nem mondatsz.

Az erkölccstan a hazugságnak négy formáját szögezi le: 1. állítani olyat, amiről tudjuk, hogy nem úgy van; — 2. tagadni valamit, amiről tudjuk, hogy igaz; — 3. biztosan mondani, ami kétes; — 4. kétesnek állítani, amit biztosnak tudunk. Vagyis az igazság tagadása, a hamisnak állítása, vagy az igazság gyengítése egyformán bűnös. A te életedből minden formájában idegen maradjon!

6. *Felelősség, büntetés alól soha ki ne bújjál* hazugság árán. Akármi jöjjön, de gyáva hazugság: az nem!

7. *Győzd le magadban a gyávaság minden formáját.* Ha félsz valamitől, csak azért is neki! Egy hibádnak bevallását, elkövetett rosszaságnak megbeszélését soha ne halogasd. Ne engedd, hogy a gyávaság szeretet=álarcot vegyen magára. Mondjuk: rovást írtak az ellenőrződbe, meg kell mutatni és aláírni. Most jön a gyávaság és kormányozgat: Anyának nem mutatom, csak apának. Az ilyet mi férfiak intézzük el egymással! — Ebéd előtt nem szólok; csak nem rontom el apa ebédjét? — Ebéd után elszívja a szivarját és lefekszik aludni. A pihenését rontsam? — Délután olyan jókedvű! Most szomorítsam? Hitványság lenne! — Este társaságba készül. Ha most odaadom az ellenőrzőt, elveszem a kedvét minden= től, felingerlem, vége az estéjének. — Nem várhatok rá, míg későn hazajön; haragudnék, hogy nem fogadok szót és nem fekszem le. — Reggel sietni kell már iskolába. Apának is nehéz napja lesz. Komiszság lenne elrontani mindjárt az első óráit. Majd délből, ha megjövök az iskolából! — És így tolódik az aláírás holnapra és még tovább, közben a tanár úr egyre haragosabban követeli, közben az ember már csak azért sem mutathatja meg, mert több napos a dátum és apát bántaná, hogy ilyen gyáva fia van . . . És végül mint felső sugalom jön a megoldás: aláírom helyette, akkor megkímélem az egész históriától!

Veszed észre, hogy tulajdonképen hosszú sorát a hazugságoknak csináltad végig, hiszen önmagadat csaltad óráról=órára? És a végén eljutottál a hamisításhoz és még ott is álarchban bujkált a hazugság, amelynek sikerült úgy kiforgatnia önmagadból, hogy végre is jótettnek nézed a csalást, amelynek lélekben is, fegyelmileg is súlyosak a következményei!

Hát ilyen és hasonló táncokat ne jársz soha! Ha nehéz ügyet el kell intézned, az első lehető alkalommal azonnal vágj bele! Túlestek mindenben, haragon is, büntetésen is, és fut tovább az idő és jótékony feledés borul az elintézett rosszaságra.

8. *Ne alkudozzál halálos és bocsánatos bűnök mesgyéjén.* A bocsánatos bűn is Isten=bántás. Lehet, hogy bocsánatos bűnnek a jellemre nézve sokkal rombolóbbak a következményei, mint egy másik, halálosnak. A hazugsággal szemben ne álljon védő pajzsként a kifogás: «csak bocsánatos bűn». Felmeredjen eléje, mint haragos üstökű hegyóriás, két lelki hatalom: Igazság! Becsület!

9. *Ne csald magadat* apró dolgokban sem. Ha félreteszed a sok tanulni valót és egész délután füzetet másolsz vagy cserkésznoteszt állítasz össze, akkor ne hiteds el magaddal, hogy nem volt időd tanulni. Abban a mamaszívet puhító füllentésben sem találhatsz menedéket, hogy nem tanultattál, mert a kis öcsi, meg a húgocska rád volt bízva, velük kellett foglalkoznod. Vagy ha az egész délutánt cserkészotthonban vagy aerókörben töltötted, mert valami okból menekülsz hazulról, ne áltasd magad vele, hogy szükség volt rád odabent, ezért nem kerültél haza eddig.

11. *Ne higyj a «szükség hazugság», «önvédelmi hazugság», «érdekhazugság» jogos voltában.* Jogod van hallgatni. De nem igazat mondani semmiféle ügy védelmében nincs jogod. Adhatsz kitérő választ, ha fontos titkot védelmezel és kénytelen vagy az igazságot szavak függőnye mögé rejtteni; ehhez azonban súlyos ok és komoly felelősség kell. Inkább a hivatás vonalán megengedett, amikor pl. pap védi a gyónási titkot, orvos a beteg titkait, katona a hadititkot.

Wöhrmüller írja az igazlelkűségről: «A hazugság bizonytalanná, közönségessé, gyávává és megvesztegethetővé teszi az embert. Nemcsak egy díszítést tör le jellemünkről, hanem abba a veszélybe sodor, hogy jellemünk egészen szétesik, mint ahogyan a harangon körülfutó repedés meghamisítja a hangját. Az igazlelkű ember megőrzi lelkének egységét és zárt voltát; megőrzi vonásait, egyéniségét. Aki az igazságot szereti, önmagát szereti.»

Érdemes az emeltfejú ember iskoláját járnod!

Tanuld meg az emeltfejú férfiak jelszavát: «*Semper idem, semper: Ego!*» A magyar nyelv így adhatná vissza a gondolatát: *Mindig következetes, mindig hű önmaga egyéniségéhez!*

Ez már a fölényes férfi komoly küzdelemmel kivívott eredmény=jelszava.

Világnezet, Isten törvényein alapuló elvek, megfontolt meggyőződések, fegyelmezett szokások, mindig egyenes,

határozott gondolkodás teszik lehetővé azt, hogy valaki következetesen mindig egyformán gondolkodjék és soha önmagával ellentétbe ne kerüljön. Az erős következetes; a gyenge folyton hajlik, fordul, revideál és állandó összeütközésbe kerül tegnapi elveivel.

Nem törődni azzal, mit mondanak az emberek. Azzal törődni egyedül, mit mond a Törvény, a Becsület, a Lelkiismeret.

Prohászka Ottokár mondja «Elmélkedéseiben» a Férfiről: «Tölgy, nem nád! Világ, emberi tekintet, divat, hangulat — ez a lengő nádas — az ő lelkében nem zizeg; benne elvek, jellem, következetesség, akaraterő uralkodnak. Hite, értelete, buzgósága, eljárása nem benyomások szerint változnak. Keménynek s kegyetlennek látszik, de ez a keménység s kegyetlenség az elvek következetessége s lelkének édes s fölséges stílszerűsége. Az elvek kegyetlenek, amennyiben mindenben érvényesülni kívánnak; magasztosak s ugyanakkor lenyűnnek az élet s az érzés apróságai is; stílszerűséget sürgetnek, vagyis követelik, hogy az élet a legapróbb részletekig egységesen s harmonikusan legyen kidolgozva. Olyanok, mint a napsugár, mely a magas égből ragyog hozzánk, de azután beleszővi magát minden levélkébe, minden fűszálba, s beleég a futonc s a gyík zománcába . . . Lent a szív érzelmeinek nádas a leng; tudjuk, hogy a nádas nem tölgyerdő, s hogy míg nádas, addig ide-oda leng is, de mi nem lengünk vele, hanem lelkünket s jellemünket rendületlen elvek szerint alakítjuk; ha nincs is hangulatunk, akkor is akarunk és teszünk, — ha nincs is édes áhítatunk, akkor is erősen hódolunk, — ha elsötétül is lelkünk, akkor is erősen megtartjuk irányunkat.» Gyönyörű, nem? Látod, ilyen a férfi!

Merj önmagad lenni! Ugyanaz a tiszta-lelkű, kemény akaratú, fölényes katolikus fiú sportol a többi fiúkkal, vagy cserél bélyeget az iskolában, vagy hancurozik a kis húga barátnőivel, aki reggel szentmisét hallgatott és áldozott; — ugyanaz a lelkiismeretes diák ül a könyvei mellett, mint aki a fogadalmat tette: «... fogadom, hogy híven teljesítem kötelességeimet! . . .» A focibalcsapat összekötője, az V. osztály jeles diákja, a Zászlónk kis poétája, az atya áhítatos lelkű ministránsa, anyuka melegszívű fiacskája, a leánytársaságok szellemes, kedves lovagja: ez mind egy és ugyanaz a fiú. Nem úgy, hogy a templomban komoly imádkozó, a fiúk közt durva, a leányok közt szemtelen és toladó, anyukával szemben szájas, apukának viszont, mert ő erősebb és erejét

meggyőző módon tudja kifejezni, pontos és engedelmes fia. Gerinctelen és gyáva fickó, aki úgy hajlik, mint a nádszál, vagy alkalmazkodik mindig a környezetéhez, mint a kaméleon. A te katolikus világnézetet vagy erkölcsi meggyőződésedet merd megvallani és élni akárki társaságában. A cserkészt és kongreganistát megismerjék és következetes jelleme miatt tisztelni tanulják fiúk, leányok, pajtások, ismerősök, idegenek! Nincs templomi jellem és tánciskolás jellem és cserkészőrsi jellem és iskolai kamaszjellem és korzó=jellem amelyeket, mint a kabátot, alkalomról=alkalomra váltogathatsz. Egy az egyéniséged, egy a jellemed. Merj hűséges lenni önmagadhoz! Be yourself: légy önmagad!

A Férfi iskolája a jellem kemény iskolája.

Az emeltfejű ember nem terem magától, nem is érkezik meg egy észrevétlen éjjelen, hogy az ingó, nádjellemű kamaszt férfivá cserélje. Az emeltfejű embert komoly akarattal, sok áldozattal, nagy erőfeszítéssel, sok=sok szenvedéssel úgy kell kikovácsolni a kamaszjelleméből. Amint a kardot kovácsolják acélból. Hogy izzik! Hogy kalapálják! Hogy szikrázik! De nézd meg a damaskusi pengét: nem volt-e érdemes mindent kiállnia az anyagnak, hogy ez legyen belőle?

Az emeltfejű férfi minden áldozatra érdemes.

4. A föld=ura=ember.

A becsület ős törvénye: Isten VII. és VIII. parancsa.

A VIII. parancs az emeltfejű ember törvénye. Ideálja és ura az Igazság.

A VII. parancs a föld=ura=ember törvénye, akit Isten akarata állított az anyagi teremtettség élére és a teremtettség alkalmával utasította, hogy uralma alá hajtsa a földet. Ideálja: Rend és Megbízhatóság.

Becsületed rajta, hogy pénzen, könyvön, mindazon, ami a tied és amiért te felelsz, a megbízható, fegyelmezett ember bélyege legyen.

A serdülés korán az ezen a téren is megjelennek veszedelmes kísértő vágyai és hangulatai, amelyek a Pénz Ófelésege birodalmában épűgy, mint a Rend országában súlyos zavarokba, becsületét rabló bűnökbe keverhetik a fiút.

Egyik korábbi fejezetben a sólyomörssel volt tanulságos beszélgetésünk az *Abc=fiúkról*, akik mindegyikéről sorban kiderült, hogy önmaguknak annyit ártnak, mintha ádáz ellenségei lennének sajátmaguknak. Nem volna kedvetek most egy másik *Abc=család* díszcsemetéit *Winnetu=szemek=* kel kissé megfigyelni? Meglátnátok rajtuk, hogy hányféle= képen keríti el az embert a VII. parancs vonalán a kamasz= kori kísértés.

M. éjszakánként kimászott az ágyából, lábujjhegyen lopakodott szülei hálósobájának ajtajához és hosszan figyelte édesapja egyenletes, mély lélekzését. Aztán tovább lopózott és megállt az éjjeliszekrény előtt, amelyen ott feküdt apuka pénztárcája. Nagyon lassan, nagyon vigyázva nyitotta ki és emelt ki belőle egy huszfillérest. Dobogó szívvel osont vissza az ágyába: Jaj, Jézusom, most az egy= szer bocsáss meg! Soha többé nem lopok! És ezt is vissza= adom! Visszaadom, amint pénzem lesz! — Másnap egy osztálytársával kötött fogadás «becsületbeli terminusa» járt le, arra kellett a pénz. Kifizette, meggyőnta, néhány nap múlva összerakott fillérekből ugyanúgy vissza is lopta a tárcába. De az ördög nem alszik. «Sohasem gondoltam, hogy ilyen könnyen lehet pénzt szerezni!» És pár hét múlva újabb lopás jött, majd egymásután több éjszakán át rend= szeresen dézsmálta apja tárcáját. Ahol ennyi az aprópénz, ott biztosan nem olvassák, apuka nem is tudja, mennyi a pénze a tárcában! — nyugtatta meg magát. És az összegek nőttek, már pengők tűntek el; apuka már régen észrevette, figyelte is a fiát; és így került az ügy végre hozzám. Egy évig bajlódtunk együtt: önnevelő fiú és segítő lelkiatya, míg legyőzte a kísértést s a becsület győzött!

N. apró csalások sorozatán keresztül szerzett fillérnyi összegeket cukorra, fagylaltra. Ha őt küldte vásárolni anyuka, valahogyan minden árucikknek történetesen mindig felment az ára néhány fillérrel. Máskor ezek a kereskedők rosszul adtak vissza és ő csak kint az utcán vette észre, s persze, amikor visszament, már hiába követelte a pénzét. Megint máskor valahogyan kiesett a zsebéből. Volt is a zseb bélésén egy gyanusan új törésnek látszó lyuk. Anyuka végre is lemondott róla, hogy a kamasz fiára pénzt bízson. (Lelki= atya tanácsát kellett volna kikérnie!)

O. a sportkör díját annak idején elcukrozta; a márciusi német különóra tíz pengőjén moziba mentek néhány barát= jával és utána egy cukrászdában költötték el a maradékot.

Igy kell tennünk, — magyarázta egyik tapasztalt pajtás — mert másképp megtalálják zsebedben a megmaradt pénzt, és kivallatnak, hogy honnan való. Az önképzőkörre kapott pengő szintén egy cukorkaárus zsebébe vándorolt. Aztán lassan megszorult a hurok a hős nyakán: pénztáros is, tanár úr is a pénzét követelte. A pajtások nevetve hagyták magára: ha olyan hülye voltál, hogy elköltötted, most másszál ki a bajból, ahogy tudsz! (A pajtások mindig ilyenek! Hogy is mondja a latin: «tempora si fuerint nubila, solus eris»). A rossz útra tévedt Ábc-gyerekeknek természetesen nem jut eszébe az egyetlen helyes megoldás: odaállni édesapa elé, szégyennel bevallani a történeteket, büntetést kérni, segítséget és bocsánatot. Először más, az eddigieknél is görbébb utakon próbálnak pénzhez jutni. O. például egy észrevétlen pillanatban kilopta a fehérnemű szekrényből a porcellánmalacperselyt, amelyben kisfiú kora óta gyűltek, gyűltek a szeretet adta pénzdarabok, feltörte és nemcsak az adósságát fizette ki diadallal, hanem még egy jó fagyaltosra is jutott a csodálatosképen hirtelen újra előkerült és törhetetlen barátságot valló pajtások elősdi hada számára. Amikor megkérdeztem: és mit szólt hozzá a lelkiismereted? — egészen felháborodva vágta ki: De atya kérem, az az én pénzem volt, az én perselyem! (Ennek édesapja később a fiatalkorúak bírósága előtt hallotta meg a fia hatalmasan megnövekedett bűnlajstromát. Amikor az ítéletet meghozták, a gyerek halászápadtan, lehajtott fejjel mondta: Mégis igaza volt az atyának, mindjárt az elején kellett volna apukától verést kérnem!)

P. szorgalmas, jó diák volt, jórendű tanuló; első korától kezdve mindig volt egy tanítványa és a takarékkönyvben, amelyről csak apuka és anyuka tudtak, szépen gyűltek a pengők, amelyeket a fiú maga keresett. Érettségi után majd odaadjuk neki! Micsoda öröm lesz! — tervezgették apukáék. Közben jöttek a kamaszévek. A nemzet sorsa éppen akkor nagyon szomorúra fordult, a család felett is megnehezült az idők járása, házbérfizetés negyedében már régen kölcsön kellett vennie a gondokban gyötrődő édesapának a fia számára gyűjtögetett takarékpénzt s bizony ruházni, taníttatni három gyereket: egyre nehezebben megvalósítható feladattá vált. Közben jött egy tánciskola. A díját anyuka a háztartáspénzből valahogyan kisajtolta, de már a táncvizsgára lehetetlen volt az új inget, gallért, nyakkendőt, cipőt előteremteni. A fiú kért, könyörgött, búsult, az öklét

rágta, anyuka sírt, apuka szomorúan rázta a fejét. És a gyerek odavágta a szülei szemébe: Hová tettétek azt a pénzt, amit tanítással kerestem? Az az enyém, jogom van hozzá! Követelem! — Ennek több, mint két éve, de az az édesapa azóta nem váltott szót a fiával. A gyerek régen észretért, belátta, hogy a családban minden kereset a közöség javát szolgálja és a gyerek szerzette pénzre épúgy nincs külön joga, mint ahogy apuka sem magára költi a pénzt, amit havonta keres. Mindent megtett, hogy apját megbékítse: kért, vezekelt, dolgozott, segített, de az édesapa máig sem fordult feléje. Vannak dolgok, — mondja — amiket nem lehet megbocsátani és elfelejteni!

R. esete annyiban párhuzamos, hogy hasonló gondolattal csalta magát és nyugtatta a lelkiismeretét, amikor édesapja levéltárcájából azt a húsz pengőst kiemelte. «Sokkal többet kerestem eddig instruktor=díjakban, jogom van a pénzhez!» — vette be a Sátán ságását.

S. az édesanyját pumpolja rendszeresen. A puhaszívú mama mond ugyan hosszú prédikációkat és kijelenti minden alkalommal: De most aztán ez az utolsó! — de legközelebb megint nem fog tudni ellenállni a fiacskája könyörgésének. Megjósolom nektek, hogy S. mama véres könnyekkel fogja még megsiratni ezt a meggondolatlan engedékenységet. Mert az ilyen mamák puhakezű kényeztetéssel, puhaszívú segíteni=készséggel egyszerűen gazembert nevelnek a fiúkból. Ez a gyerek egyetemista korában öngyilkossággal fog fenyegetőzni, ha a dugsegély meg nem érkezik idejére, és a mamának akkor sem lesz energiája hozzá, hogy néhány csattanós pofonnal itt marasztalja őt a sáros földön. Sőhaj=tani fog és sírni és fizetni. Ó mellékvágányra jutott anyai szeretet!

Sz. néhány felvágó barátjával együtt a korzón forgolódott sűrűn. S minthogy a kisleányoknak imponálni kell, s minthogy ez pénzbe kerül, Sz. úrnak minden héten szüksége volt valamire az iskolában. Most egy új füzet, most egy olyan rajztábla, amelyet nem lehet hazahozni, most meg új tornacipő és tornaruha kell, de azt szekrénybe zárja a tanár úr és így nem lehet megmutatni, stb. Egyenes utódja azoknak az adomabeli diákoknak, akik genitívusra meg abszolutusra kértek pénzt hazulról. De Sz. édesapja intelligens ember, akit ilyen durva fogással mégsem lehetett volna falhoz állítani. Végre is soknak találván a rendkívüli kiadásokat, elsétált az iskolába és hosszabb beszélgetést folyta=

tott az osztályfőnök úrral. Este aztán a fiával is hosszabb beszélgetést folytatott és Sz. úrnak még másnap is dagadt volt tőle az arca. De érdekes, ettől kezdve nem kellett sem rajztáblát, sem tornacipőt vásárolnia.

T. tíz fillérbe fogadott a barátjával, hogy az iskola mögötti árkot lendület nélkül átugorja. Nem sikerült. Kímásván az árokból, ott állt a pajtás: Adós, fizess! T. kikutatta minden zsebét, de tíz fillérnek nyoma sem volt benne. Holnap megadom! Másnap a szomszédjától kért kölcsön tíz fillért s egy gáncsnélküli lovag fenséges arcával fizette ki adósságát. A szomszédnak is fizetni kellett azonban; most az örsvezetőjétől kért kölcsön, de itt már ötven fillért. Szégyelt tízet kérni! Még azt gondolná az örsvezető, hogy ő olyan koldus, pár fillérje sincsen! Keresett az üzleten negyven fillért, amelyet hazamenet sürgősen befektetett cukorba. Megvan az adósságoknak a maguk pályája és a maguk története. Egy hónap múlva már öt pengőnél tartott, a körzőjét kellett eladnia, hogy a nyakára járó hitelezőtől szabaduljon. Később a körzőt apuka könyvtárából való díszkötésű könyvek követték. Mikor pedig az idén egyetemre került a derék ifjú, T. papa az első őszi látogatása alkalmával a fia ruhásszekrényét kongó üresen találta. Egész ruhátára a zálogházban pihent! Az okos papa összecsomagolta a fiát, hazavitte, beállította pincérnek a jó barátja vendéglőjébe és most a borravalókból váltogat ki T. úr a zálogházból hol egy nadrágot, hol egy egész öltönyt. Egy év alatt visszaverejtkezi a ruhatárát, és akkor újra indulhat az egyetemre.

U. abban a korban, amikor fészekhagyóvá lesz a kamaszfiú és mindenütt szívesen tölti idejét, csak otthon ne kelljen maradnia, eljárogatott egyik osztálytársa lakására, ahol öten-hatan szoktak találkozni. Hogy az idő kellemesebben múljék, előkerült a kártya. U. tehetségtelen kártyás: nehezen is tanulta meg a furcsa nevű új játékokat, nem is jól tanulta, úgy, hogy nap nap után veszteséggel kelt fel. Filléres veszteségek. Rendes zsebpénze volt, eleinte nem is érezte őket. De múlt az idő, nőttek a fiúk és nőttek a játék arányai. Amikor a fojtogató kártyaadósságokat nem lehetett tovább titkolni, egy nagyon megviselt, megtört öreg ember jött el hozzám, lekonyult fejű kamaszfiút vezetve: Kérem, csináljon valamit ezzel a fiúval, mert ez borzasztó!

V. klasszikus esete a naivul és alaptalanul csodákban bízó kamaszknak. Rövidnadrágos kisfiú. Egyik barátjának édesapja néhány pengőt nyert az osztálysorsjátékon s

azóta V. legszebb álma az lett, hogy főnyereményt csinál és hihetetlen okos dolgokra fogja felhasználni a súlyos százezer pengőket. Édesszájú gyerek lévén, a sarki cukrászdában egyre-mára fogyasztgatta mindazt, mi szem, szájnak ingere és fizetés helyett: Tessék felírni, majd a papám kifizeti! Édesapja köztisztelőben álló tanárember; a cukrász tehát írt és várt. Közben a jótékonycélú államsorsjáték fordulója alkalmával V. is vett nagy nehezen összerakosgatott pénzén egy sorsjegyet. Húzás két nap múlva! Első dolgom, hogy kifizetem a cukrászt, azután... Majd nézni fogtok! És a buta kis kölyök könyvkereskedőnél, játékosboltban, sportáruházban nagyszegű rendeléseket csinált. Szállítandó holnapután délutánra. A húzás megtörtént, a rádió bemondta a számokat és hősünk megsemmisült. Este, mint hallom, egyoldalú, de hosszan tartó verekedés volt V. és a papája között és V. másnap a hittanórán még szemmel láthatólag nem nagyon jól érezte magát a kemény padon. (Ennek a való esetnek érdekes ikertestvére a «Légy résen, Andy Heardy!» című mosolygós kamaszfilm története. Érdemes megnéznetek!)

A vásárlási láz egyébként elég sűrűn okoz bajokat a serdülő fiúk világában. Hány tekintélyes, komolyállású édesapát ér hasonló meglepetés, mint Z. papát legutóbb, amikor a könyv- és papirkereskedő váratlanul 64 pengős számlát küldött, tisztelettel kérvén annak kiegyenlítését. Könyvek, füzetek, levélpapírok, ceruzák, vonalzők, három töltőtoll szerepeltek a számlán, amelyet a család kamaszfia néhány hónapon belül édesapja hitelének védelme alatt csinált. Mert valami belső láz szorította — vallotta az apai kihallgatáson —, hogy mindig vásároljon valamit. Olyan szürke az élet, semmi sem történik és soha semmi új nincs. Új ceruza, új töltőtoll, egy új füzet mégis valami változatos-ságot hozott. De ő nem hitte, hogy ilyen hatalmas a számla! Azt gondolta, még mindig csak pár pengő, amelyet a születe napjára minden évben kijáró húsz pengőssel játszva kifizethet...

Íme az Abc.-fiúk esetei.

Természetesen megérted, hogy mindezt nem azért mondtam el neked, hogy a bűnös pénzszerezés új útjaira kitanítsalak. Azt akartam, hogy lásd: hányféle módon kerülsz a kísértő pénzügyi téren a serdülő fiú becsületét és hogy parányi hibával induló történetek végén sokszor családi katasztrófa is, egy élet romlása is állhat.

A pénznek megvan a maga külön becsülete, megvannak a törvényei és megvan a maga korlátok közé tört egyenes útja. És ne feledd el, hogy ugyanez a becsülettel játszó bűnös könnyelműség, amely kamaszproblémák sorozatát okozza, ha nagystílből rászabadul a társadalomra, borzalmas következményekkel jár. Ott kint lopás, csalás, sikkasztás, szélhámos-ság, panama stb. néven hívják ezeket a bűnöket s ők töltik meg a börtönök legnagyobb részét. *Nem játék a bűn akkor sem, ha mosolygós az arca! Nem játék a becsület akkor sem, ha még rövidnadrágos kisfiú az ember!*

Pénz Őfelsége birodalmában meg kell tanulnod biztosan mozogni.

A Viharzónában részletesen leírtam édesapád számára a zsebpénz=rendszer tudományát. Családi tanácson beszélj meg apukával és kérd meg őt, hogy vezesse be nálatok is a heti zsebpénz rendjét. Az alsó négy osztályban heti 50 fillér, V.-től heti 1 pengő. Ez az alap. Elég, hiszen minden szükség=gest megkapsz hazulról. Ruházat, iskolai felszerelés, könyvek, füzetek beszerzése ettől függetlenül édesapa gondja. Utánpótlás azonban már a te feladatod. Megtelt füzet helyébe újat, elvesztett vagy elfaragott ceruza helyébe újat már magad veszel; ha olyat kívánsz meg, ami nem okvetlenül szükséges, szintén fizessd magad. Zsebpénzedet terheli az uzsonna is, az édesség is. És a zsebpénzen kívül nincs más járandóság! Ha villamoson jársz iskolába, a heti bérletedet Apuka megveszi; ha azonban eső miatt vagy hóvihár miatt egyszer kivételesen méssz villamoson, azt magad fizeted. És nincs dugsegély, nincsenek anyukától titokban kunyerált összegek.

A zsebpénzhez három tartozik: pénztári napló, persely és takarékkönyv.

A pénztári naplót, bevétel és kiadás rovatával, magad csinálod a noteszed egyik részében. Ebbe írja Apuka minden szombat este a jövő heti zsebpénzt, miután átnézte és aláírta az előző heti számadásokat. Ebbe írsz minden kapott és minden kiadott fillért. Pontosan a dátumokat, őszintén az összegeket is, meg azt is, hogy mire adtad őket. A zsebpénzed fölött szabadon rendelkez. Ha apuka egy=egy tételre megjegyzést tesz, az nem felelős számonkérés, hanem a bölcsen látó felnőtt oktató szava. Ez a pénztári napló és ez az őszinteség a vezetésében hatalmas mestered: ők tanítanak meg arra, hogy biztosan mozoghass *Pénz Őfelsége birodalmában*.

A persely minden hét végén elnyeli a maradék filléreidet. Lesz olyan hét, hogy alig költesz valamit; ilyenkor fényes pénzek, esetleg egész pengő is hull a perselybe. Máskor lesz úgy, hogy utolsó fillérig elköltesz mindent és a persely hoppon marad. Úgy is lehet, hogy hetekig gyűjtesz valamire és amikor megveszed, a persely kénytelen kiadni gyomrából a kerek összeget. Ő adja a szükséges többletet is, ha valamelyik drágább hétnek nem elég a rendes járandósága. Amit a perselybe raksz, azt az összeget a kiadások közé vezeted; amit a perselyből visszaveszel, az a bevételek közé íródik. Mert a pénztári napló a pénztárcád naplója, annak forgalmát tükrözi.

Takarékkönyved a te nevedre szól és a te íróasztalod fiókjában magad őrzöd. Ide kerülnek a születésnapj vagy más alkalmi többpengők. Ide teszed be két-három hónaponként a perselyedből kivett kerek pengős gyűjtött pénzedet is. Ha magad kerestél tekintélyes összeget: pályadíjat nyertél, jutalmat kaptál, tanítványod van és havonta pontosan fizet, ezt a pénzt mindig átadod édesapádnak. Mert *a család zárt gazdasági egység: minden beáramló pénz a közösségé, minden munkása mindenkiért dolgozik.* Ha aztán édesapád visszaadja a pénzedet és azt mondja: rendelkezél magad velem, akkor kerül a takarékkönyvbe.

Mindig van valami komoly és messzenéző célod, amelyre a pénzt gyűjtögeted. Pengős alapon egy évben 52 pengő zsebpénz fölött rendelkezél. Ha csak egy harmadát teszed is félre, az már komoly összeg, amellyel valami nagyobbbat lehet kezdeni. *A fillérenként elcsepegtetett pénzek értéke nulla; — a fillérenként összegyűjtött pénz értéke óriási.* Cserkész tábor, felszerelés, kerékpár, szép nyári túra a mai diák számára nem távoli álom, hanem gazdasági cél: gyűjtök rá és megveszem! A soproni kollégium szőke Hanzija már diák korában mindig az év közben összegyűjtött pénzéből ment külföldi túrára. Miért ne tehetnéd te is?

Jegyezd meg, hogy a pénz önmagában nem érték. Az ad értéket neki, hogy mindent vásárolhatsz rajta, ami igényed. *Lelki összeszedettség, intelligencia és ízlés kérdése, hogy ki mire költi el a pénzét.* A pénztári naplód, ha úgy átlapozgatsz majd több évi feljegyzést, sok érdekeset mondhat majd arról, hogyan gondolkoztál, mik voltak vágyaid, igényeid azokban a hónapokban.

A pénzre szól első sorban az a Marczell-féle értékelési skála, amelyet az idővel kapcsolatban említettem korábban.

Ha jól megjegyzed és szem előtt tartod mindig, nem követsz el hibát a Pénz országában.

A szükséges dolgok minden mást előznek; addig másra nem költesz, míg hiányzik valamid, amire komolyan szükség van. — A hasznos dolgok a második csoport: csak ha ezekre is megfelelő arányban áldoztál, akkor jöhet a harmadik fokozat: a tisztán szórakozást vagy gyönyörködést jelentő igények kielégítése (mozi, édességek). A negyedik csoportot jelentő fölösleg pedig nem a tied többé: Istennek tartozol vele. Minden zsebpénzednek bizonyos kis százalékát Isten számára tartogasd: ezt adod templomperselybe, meg szegényeknek. *Necessaria, — utensilia, — delectabilia, — (superflua)*.

Még egy nagy, lélekmentő tudománya van a pénz világának; erre azonban már nem a pénztári naplód tanít meg, hanem a Szentírás. Szent Lukács evangéliumának 3-ik fejezete mondja el a tizenkétéves kis Jézus történetét, aki a nagy ünnep alkalmával hátramaradt a templomban s aggódó szülei csak napok múlva találták meg a tanítók és írástudók között. «És monda neki az ő anyja: Gyermekem! Miért cselekedtél így velünk? Ime atyád és én bánkódva kerestünk téged. Ő pedig monda nekik: Miért, hogy engem kerestetek? Nem tudátok-e, hogy az én atyám dolgaiban kell lennem?»

A kis Jézusnak ezek a szavai nemcsak édesanyjának szóltak, hanem minden idők minden fiai számára figyelmeztetésül állnak. Jól tanuld meg, mindig a füledbe csengjen: *«az én atyám dolgaiban kell lennem!»* Ami édesapámé, az az enyém is. Az ő gazdagsága az én gazdagságom, az ő szegénysége az én szegénységem. Gazdag ember fia nem járhat, nem élhet szegényesen, mert apja állása és módja őt is kötelezi. De fokozott mértékben áll fordítva: szegény ember fia nem játszhatik gazdagot, nem futhat versenyt a jómódúakkal, nem költezhetik úgy, mint a nagypénzű apák fiai, mert az ő élete keretét az ő apja helyzete szabja meg.

A serdülő fiút bizonyos idősávban erősen megkísérti az irigység és a versenyben állás gondolata. Miért lehet azoknak és miért nem énnekem? Ilyenkor gyengejellemű fiú torkát fojtogatja a szegénység; kesereg miatta, lázad a sors ellen. Ha valóban gyenge jellem, akkor adósságokat csinál vagy nyúzza a szüleit, vagy törvénytelen úton igyekszik pénzhez jutni; a keményebb fajta szótlan sóvárogva szenved. Láss tisztán, kamaszka: ez embersors, amelyet vállalnod

kell. Mindig lesznek körülötted emberek, akiknek van olyanjuk, amit te is szeretnél, de tőled megtagadja a sors; mindig lesznek vágyaid, amelyek kielégítésére nem lesz módod. Korán tanuld meg korlátokba törni, megnyirbálni a vágyaidat. Tanuld meg a magad igényeit apád, anyád tehetőségéhez mérni. Különösen nő a veszély a fészekhagyó hónapokban, amikor olyan csodálatosan idegennek érzi sok gyerek a családi otthont; második nagy veszélyzóna az egyetemre jutás, amikor távol az otthon, nem halod apád, anyád gondterhelte beszélgetéseit, nem látod arcukon a ráncokat, nem vesz körül, mint a légköröd, a családot szegénysége és elkap a vágy: lépést tartani a többi fiúval! Soha ezt a vágyat szabadjára ne engedd! Te mindig apáddal tarts lépést, ha anyagi dolgokról van szó. Mert neked mindig «a te atyád dolgaiban kell lenned».

Pénz Ófelsége birodalmában olyan biztosan jár, aki megszokta józanság bilincsébe verni túltengő vágyait és az életét mindig a földi reális lehetőségek között vezetni. Jó szemmérték kell a vágyak és dolgok valódi értékének megítéléséhez. Jegyezd meg: a legtöbb kamaszfiú, aki bűnbe sodródott a Mammon útján, nem azért veszítette el lába alól a talajt, mert gonosz volt, hanem azért, mert nem volt szemmértéke.

Józanság, keménység, lemondani=tudás, realitás=érzék, jó szemmérték! Ezek a mesterek Pénz Ófelsége birodalmában.

Még egy szót az anyagi javakról.

Nemcsak pénz, hanem más anyagi értékek is állnak a te felelősségeden. Ruháid, asztalod, könyveid, játékaid, sporteszközeid, gyűjteményeid.

Két mesterszava az anyagi értékeid kezelésének : a Megbecsülés és a Rend.

Minden dolgot szerezsd és megbecsüld. Mindenenedesanyádnak, apádnak munkája, áldott kezenyoma, érted hullatott verejtéke. Ez adja különleges értékét.

Ruhádat minden levetés alkalmával magad keféld s egyúttal alaposan megvizsgáld: nincs-e folt rajta, vagy féslés, nem hiányzik-e gomb, nem kopik-e veszedelmesen a könyöke. És a legkisebb hibán azonnal segíteni. A kényesebb tisztítási vagy varrási műveleteket, akármennyire büszke is vagy a cserkészvarrótudományodra, engedd át mégis anyukának, mert ő jobban ért hozzá, szebbé lesz kezében a ruha, mintha magad javítanád. Azonnali segítés, a jelentkező hiba kezde-

tén gondos reparálás hónapokkal hosszabbítja a ruha életét.

Ugyanilyen gonddal kezeled cipődet, kabátodat, intézeti sapkádat és minden szerelvényedet.

Ugyanez a gond símogassa végig a könyveidet, füzeteket. A régi könyveket gondosan átradírozod, megragasztgatód, bekötöd. *Akkor lesz igazán tieddé a könyv, ha fáradoztál vele és szépitő munkáddal magadévá titted.* A vásárlással a könyv csak tulajdonost cserélt; gazdájává a szereteted fog tenni. — Az új könyv viszont év végén is olyan gondozott, tiszta legyen, mintha most kaptad volna. Nem az itt a fontos, hogy szerető gonddal kezelve az iskolai szerelvényt, jóval kevesebb a kiadásod könyvre, füzetre, rajzlapra, tehát anyagi hasznot jelent a gondosság; — az a fontos, hogy ön-magad ízlését és finomságát dolgozod rá a könyveidre, és ők viszont hálásak: finomságra és ízlésre nevelnek ugyanakkor.

A Viharzónából idézek pár sort: «A kamaszfiú rendtelensége kétségbeejtő. Íróasztala, szekrénye, könyvespolca, szobája. Amit elmozdít a helyéről, vissza nem teszi. Amit visszatesz, olyan balkezesen, ferdén, gondatlanul helyezi el, hogy a rendszerető felnőttek okvetlenül meg kell igazítania. Mennyi vita származik ebből a fiúk és nővérek meg hűgocskák között! Nincs stílusérzéke. A szalón sarkában nyugodt szívvel helyezi el a futball-lapdáját, az úriszoba falára pedig ujságból kivágott képet erősít fel rajzszöggel».

Igaz? Így van?

Nos, néhány egyszerű elvet.

A Rend törvénye roppant egyszerű: 1. Mindennek megvan a maga helye. — 2. Mindent pontosan a helyére tégy vissza. — Kész.

Vannak, akik minden héten fiókot rendeznek, mégis hétfőtől jövő hétfőig állandóan rendetlen a fiókjuk. Egyszer csinálj rendet. És most legyen mindig elég nyugodt idegzeted és legyen mindig elég időd ahhoz, hogy ha valamit előveszel, ne úgy rántsd ki, hogy minden más vele boruljon, és ha valamit visszateszel, szépen a helyére tedd. Ha legalul van, akkor a fölötte levő többi holmit kivevéskor is, helyére tételkor is először kiemeled és nyugodt, gondos mozdulattal úgy helyezed vissza. Ilyen ígék, mint «turkálni», «kiborítani», «elórántani», «visszahajítani» a te szótáradból hiányozzanak.

A stílus törvénye éppen ilyen rövid és egyszerű: 1. Minden csak a maga környezetébe illik. — 2. Amit idegen környezetbe dobtál, az szemét vagy ízléstelenség.

Gyönyörű a virágos rét, a fű, a fák lombja. Odakint. Gyönyörű az avar ősszel. Odakint, a fák alatt. De ha virágot dob sz az íróasztalra vagy avart, száraz leveleket a szőnyegre, az ott szemét, mert nem odavaló. A szőnyegen fekvő ibolya stílustalan. De éppen így szemét a tiszta papírlap a virág=ágy közepén, vagy a könyv, amely ott málik szét a réten a zöld fűben. Mert ennek nem ott a helye. Sporteszköz nem való a szalónba, fogkefe nem való a cipőbe és a cipő nem való az asztalra. Mindennek megvan a maga helye, ott szép és stílusos. Tedd máshová és vétettél a rend és az ízlés törvénye ellen.

A szobádért magad vagy felelős. Ó különszoba! Minden serdülő fiú álma! De a vele járó felelősség! Serdülő fiúk számára nehéz teher! — Az asztalodért is magad vagy felelős. A fiókodért is, és mindenért, ami a tied. Nem úgy, hogy te szídsz miatta a cselédkét, ha valami nincsen rendben. Hanem hogy te magad tartasz rendet. Mert a felelősség gondot jelent és munkát.

Föld=ura=ember!

Felelős ura annak a kicsi teremtés=darabkának, amely a tied.

Rend. Megbecsülés. Fegyelem. Ízlés. Szeretet.

Föld=ura=ember, álld meg a próbát!

5. Bennem ne csalódjék senki!

Érdekes tanulmány a gimnáziumok évvégi értesítői.

Egymás mellé teszem három év folytatólagos beszámolóját. Figyelem ugyanazoknak a fiúknak történetét negyedik=ötödik=hatodik osztályos korukban. Megdöbbentően érdekes adatokat látok!

Kevés az olyan, aki végig változatlanul tartja a régi osztályzatait. Van, aki hirtelen, ugrásszerűen feljavul. Sokkal több az olyan, aki zuhanásszerűen hirtelen leromlik. Jelesből elégséges lesz, elégségesből bukott diák...

Serdülőkor válsága. A kötelességteljesítés, a felelősségérzet válsága.

Tanuld meg ezt a szót: *Felelősség!*

A férfiélet egyik legnagyobb tényezője.

A gyerekkor kevésbé ismeri; legfeljebb ott, ahol édesapa céltudatos pedagógiával kicsi ember korától ránevelte fiát. A Fiú, ott a praepubertás éveiben találkozik vele, rajongva kapja el és állítja ideálnak maga elé. Kongre=

gációban, cserkészzetben látom, micsoda nagyszerű fiúkat kalapál a 13—14 évesekből! Aztán jön a kamaszfiú korszaka és a viharzónában sok mással együtt válságba kerül, meglazul a felelősségérzet is. Vele együtt válságba jut a kötelességteljesítés.

A férfi elé aztán már ott az élet kapujában úgy áll oda a felelősség, mint irgalmatlan, égis meredő felkiáltójel. Nem lehet nem meglátni, nem lehet kikerülni. Vagy mesztere lesz, vagy letöri és agyonnyomja.

A férfi életének egyik legnagyobb hatalmassága. Kedven, hangulaton messze túl ez a motorja a munkájának. Becsületén keresztül a lelkébe kapcsolódik és emberebb emberré teszi. Nem lehet megállni, lazulni, mulasztani, mert ott áll előttünk a Felelősség! Nem lehet abbahagyni vagy félkézzel, rosszul csinálni a dolgokat, mert elsőrendű teljesítményre hajt a Felelősség! Nem lehet kibújni szolgálat alól, mert család, nemzet, Egyház, Isten szolgálataért felelősek vagyunk!

Ez a felelősség rááll a lelkiismeretünkre és felmagasodik a végtelenbe, ahol Isten tartja rajta a kezét. Isten előtti felelősség! Ezért nem tréfadolog, nem lehet játszani vele. A gyökerét a Miatyánkban imádkozzuk naponta: «... legyen meg a te akaratod!» Felelősek vagyunk érte, hogy életünk nagy élményeiben épűgy, mint a parányi és jelentéktelen dolgaiban Isten akarata teljesűljön.

Emlékszel az emeltfeű ember fejezetére? Látod, igazi felelősségvállalásra csak kemény gerincű, emeltfeű emberek képesek. És felelősségvállalásuk irtózatossomb-sűlya és a teljesített kötelesség öntudata adja meg az önbecsűlésnek, önbizalomnak azt a biztonságát és erejét, amely nélkül igazi férfi nincs.

Válságos történelmi korunknak egyik komoly magyar szomorúsága, hogy nem minden férfi és nem minden ifűjű érti és vállalja mesterének a felelősség zord fonségét. Amíg hivatalba későn járó, aktákat porosan fektető, felekkel gorombáskodó hivatalnokok, silány munkát szállító iparosok, rossz minőségű árut elsőrendűként eladó kereskedők, nemtanuló diákok, villamoson bliccelő fiúk akadnak, addig egy nemzet nem igazán egészséges és nem lehet igazán magabízó. «Anglia elvárja, hogy minden fia teljesítse kötelességét!» — mondta Nelson, a világbirodalom tenger nagya. «Magyarország elvárja, hogy minden fia teljesítse kötelességét!» Milyen egyszerű! És egy század történelme függ tőle!

Kamaszka, aki egyszer a szemébe nézett a magyar felelősségnek és megértette azt, legyen bár játsszó kisfiú, lélekben férfivá lesz abban a pillanatban. Mert a Felelősség kihúzza a gyerekből is a Férfit!

Hát... izé... hogy is állunk ezzel a felelősséggel?

Kovács Laci nem tanult, megbukott kettőből.

Nelson elveszítette a trafalgári csatát, mert nem teljesítette kötelességét.

Széchenyi nem teljesítette kötelességét, Magyarország elbukott.

A mérnök nem teljesítette kötelességét, tönkrement egy repülőgépgyár.

A katona nem teljesítette kötelességét, az ellenség betört a határon.

Az orvos nem teljesítette kötelességét, meghalt egy ember.

A pap nem teljesítette kötelességét, egy lélek elkárhozott...

Veszed észre, hogy a mondat mindig ugyanaz, csak az arányok és a következmények változnak? Nelson Angliát mentette meg, Széchenyi új Magyarországot épített, a mérnök sokezer ember kenyerét és az országnak kincset jelentő gyár üzemét biztosítja, a katona a hazát őrzi, a pap lelket ment, az orvos életet. Mert a kötelességét teljesíti. A diák előtt is ott áll a kötelesség. Ha nem teljesíti, a következmények nem ország romlása, nem ember romlása, de valami ott is romlik, valami tönkremegy. Mert *kötelességet mulasztani, felelősséget törni következmények nélkül nem lehet!*

Az összes esetekben ugyanaz történik: szembenáll egy Ember a reá váró Kötelességgel. Az embert hívhatják kisfiúnak, katonának, orvosnak, papnak, mérnöknek, államférfinek, hadvezérnek. A kötelességet hívhatják leckének, honvédelemnek, életmentésnek, lélekmentésnek, alkotó munkának, nemzetépítésnek, történelmet döntő csatavezetésnek... Mindegy. A lényeg az, hogy egy ember szembenáll egy kötelességgel.

Nincsenek kis kötelességek és nagy kötelességek: az előbbiek teljesítése nem fontos, az utóbbiaké fontos a következmények miatt. *A Kötelesség:* ez van. *És vannak emberóriások és törpe emberek.* Óriások, akik minden körülmények között urai minden kötelességnek. És törpék, akik a kötelességüket nem teljesítik.

Amint nő az ember, vele arányosan megnőnek a kötelességei és nő a felelőssége. De az arány a kettő között mindig ugyanaz marad.

Ma a kamaszfiú kötelességét úgy hívják, hogy: napi lecke. Hívják tíz sor latinnak, egy kikezdés német szövegnek, három számtanpéldának, négy oldal történelem=leckének, de a második oldalon a kép alatt három sor kimarad, és az apró betű nem számít. Hozzá méretezett, kibírható, elvégezhető. Húsz év múlva majd a kötelességét hívják: egy gyár vezetésének, kétezer ember számára kenyér biztosításának, az ország számára fontos gépek nagyarányú előállításának. Szélesebb meder, nagyobb távlat, súlyosabb következmények. De megnőtt a régi kisfiú is, férfi lett belőle. A feladat hozzá méretezett, kibírható, elvégezhető. Ember és a Felelősség együtt nőttek nagygyá.

Jegyezd meg, kamaszka: ha a diák kötelességet mulaszt, vagy rosszul végzi, ugyanolyan súlyosan vétkezik a felelősség törvénye ellen, mint a felnőtt, ha országos arányú nagy feladatában nem teljesítette azt, amit vártak tőle. Ha egy édesapa csalódik a fiában, az kisebb méretű, de éppen olyan mélységű katasztrófa, mint amikor egy nemzet csalódik fontos felelősséget viselő fiában.

Azt is jegyezd meg, hogy a megbízhatóság erénye nem szállja meg az embert majd pillanat alatt a férfikor küszöbén, mint ahogyan egy galamb száll a nótás leány vállára. A megbízhatóságon fiú=korban, kamaszkorban napról=napra komoly kötelességteljesítéssel dolgozik az ember. Aki hitvány volt diáknak, férfinak is hitvány marad! És mit várhat egy ország a jövőtől, ha a serdülő ifjúsága nem veszi komolyan a felelősségét?

Nézz bele a felelősség mélységébe! Megdöbbensz tőle, kihúzod magadat és máris munkába fészülsz.

A kötelességteljesítésnek nagyon fontos gyakorlati szabályai vannak. Fogadok veled, hogy a legtöbbet ismered magad is; vagy hallottad, vagy a lelkiismereted súgja régóta. Mégis jó egyszer egymás mellé állítani őket.

A kötelességgel szemben az ember becsülete áll. Egész ember csak egész munkát csinálhat. Országos viszonylatban a rosszul végzett kötelesség nagyobb veszedelem, mint az egyáltalában el nem végzett kötelesség. *Egy ország nem abban megy tönkre, ha a polgárai nem dolgoznak, hanem abban, ha rosszul dolgoznak.* Mert a nem dolgozót felmenti,

bünteti, kicseréli, a rosszul dolgozó viszont elfoglalva tart egy helyet, amely az országot csak fél teljesítménnyel szolgálja. Ötven százalékos veszteség! A munkátlanságnál előbb veszély a félmunka!

«A cserkész híven teljesíti kötelességét!»

«Fogadom, hogy teljesítem kötelességeimet, melyekkel Istennek, hazámnak és embertársaimnak tartozom!»

A munka nem szégyen, nem embernyúzós robot, nem kizsákmányolás eszköze és nem Isten büntetése a bukott emberen. A bűnbeesett első emberpár fölött elhangzott a haragvó Isten szava: «... Arcod verejtékével edd a kenyeredet, míg visszatérsz a földbe...» és előtte: «... átkozott legyen a föld munkád alatt!» Isten nem a munkát és nem a munkást átkozza meg, csak a földet, hogy keményebb legyen az ember munkája. El ne felejtsd, pajtás: a munka a bűnbeesett ember számára Isten szeretet=ajándéka volt. Hiszen a munka minden haladásnak eszköze, a felemelkedésnek eszköze; a jól végzett munka árán szerzi meg ma is a megváltott ember az örök boldogságot. A magad kis életében is figyeld meg: a munka adja azt a sodrását az életnek, amelyben az idő egyszerre értékessé lesz, az energiák feszülnek, a kísértésekkel játszva végez az ember, s a munka eredményei nyomán nő nagyra az önbizalom a szívedben. Dobd félre ostoba emberek kongó, üres frázisait a munka átkos voltáról és fanatikusan igyekezzél megszeretni Istennek ezt a gyönyörű ajándékát!

Van úgy, hogy súlyos robotnak érzed, kedvetlenül végzed a mindennapi, megszokott munkádat. Mindig újra tanulni és tanulni és írni és megint tanulni! Ilyenkor látod ideálisnak a villamosvezető feladatát, aki napsugárban, forró élet pezsgésén át vezeti a kocsiját; vagy a sofőr hivatását, aki kedvére olvas kényelmes ülésén, míg utasa nem akad és akkor meg rohan, száguld, huj, huj!... Különösen ha kissé fáradt már az idegrendszered, úgy az év vége felé, vagy a konferenciákat megelőző fokozott ütemű tanulás idején érzel így. De ne feledd: *a kötelességteljesítés objektív valami, amely nem függ kedvtől, hangulattól.* A katonát senki nem kérdezi, van-e kedve hóförgeteges téli éjszakán négyórás őrtállásra menni; az orvost sem kérdezi senki, fűtőül-e jökedvében, ha éjjel beteghez hívják; a clown is mókázik és tréfál egész este, pedig a lelkében talán halálos unalom és fáradtság ül. A kötelességet egyszerűen teljesíteni kell, ha ízlik, ha nem. Olyan ez, mint az életnek egy rettenetes harci=

kocsija: átgázol kedven, hangulaton, kényelmen, unalmon, vágyakon, egyéni előnyökön, érzelmeken még az életösztön is. Nyöghetsz, sírhatsz, haldokolhatsz, de amiért felelős vagy, annak meg kell lennie!

A munkád értéke nem valami abszolút érték. Nagy hiba az, ha a szülők beszélgetése közben egyik édesapa megjegyzi: «Én megkövetelem a fiamtól, hogy tiszta jeles bizonyítványt hozzon. Egyszer volt kettése a félévi értesítőben, akkor úgy megvertem, hogy az anyja alig tudta kivenni a kezemből . . .» A másik erre: «Én nem törődöm vele, akár» hogy tanul, csak egészséges legyen. Ha csupa elégséggel átmegy, akkor is meg vagyok elégedve . . .» — Nos, mind a két papa helytelen utakon jár. A teljesítmény ugyanis mindig arányban áll a teljesítőnek a képességeivel. A helyes jelszó így hangzik: *Minden erőt beleadni és a lehető legjobb eredményre törekedni!* Gyenge fiú csak veszélyes túlerőltetéssel hozhatja meg a jeles bizonyítványt, viszont az elégségest normális munkával könnyen elérhetné. A másik meg, ha jó tehetséget adott neki az Úr, és azt paragon hevertetve, sokkal gyengébb eredményt hoz, akkor kényelmes, fél-munkás, elhájasodó tucatember lesz belőle. Akinak az Isten jeles tehetséget adott, az hozza is meg a jeles bizonyítványt, mert felelős a kapott talentum teljes értékű felhasználásáért; aki viszont csak elégségesre képes, az hozzon jól megérdemelt hármas bizonyítványt. A jeles tehetségű, ha csak jórendű az értesítője, épúgy haszontalan svihák, mint a megbukó elégséges képességű tanuló.

Az ifjúság nagy nevelője: az iskola. Annak feladata, hogy kemény dolgoztatáson keresztül hosszú évek gyakorlatával rákényszerítse a fiúkat minden erejük megfeszítésére és kihozzon belőlük mindent, amire képesek. A tanulás nem játék, hanem verejtékes, nehéz munka. Az elemi iskola újabban csak játszik nálunk és egyáltalában nem nevel munkára. A középiskolák közül a szerzetes gimnáziumok elsőrendű teljesítményt végeznek: a diákjaik nyögnek, izzadnak, de megtanulnak dolgozni. Én az érettségivel hozzám érkező fiúk munkáját az egyetemi indexek alapján ellenőrzöm. Megszoktam, hogy a szerzetes iskolák diákjainak munkáerejét igen nagyra becsüljem. A bencés gimnáziumból jövő elégséges rendű fiú nagyobb teljesítményekre képes sokszor, mint gyengébb más középiskola jeles diákja. Mert aki nyolc éven át megszokta, hogy minden erejét becsülettel meg kell feszítenie, mindent beleadnia és meg nem állni átlagos

eredménnyel, hanem az elérhető legjobbat ambicionálnia, az később, amikor már saját felelősségén dolgozik és nincs mögötte a feleltető tanár motorikus ereje, akkor sem lesz képes félmunkát végezni és mindig meghozza azt, amire képes. Ebben a fajtájában a diákoknak még nem csalódtam.

Még egy fontos elvre vigyázz a munka és a felelősség vonalán. Itt is van bizonyos tekintély=sorrend, amelyen nem szabad változtatnod. *Első helyen állnak mindig az állapotbeli kötelességeid.* Így hívják a hivatásod vonalán elhelyezkedő, legszigorúbban a te felelősségedet alkotó feladatokat. Mint középiskolás diáknak állapotbeli kötelességed a tanulás és a minél nagyobb arányú és mélységű szellemi fejlődés. Ez minden mást előz. Ha tehát játék, sport, barátkozás, udvarlás, mozi, vagy csavargás az utcán visszadob a tanulásodban, akkor, pajtás, haszontalan kölyök vagy. De hibázol akkor is, ha kongregációs feladatkör, vagy cserkészmunka, vagy leventemunka, vagy versírás miatt maradnak el a leckéid és lesz gyengébb a teljesítményed. Még az otthonnak kiszolgálása, testvéreké gondozása is visszalép az iskolai munkád mögé. Első az állapotbeli kötelességek teljesítése. Utána jönnek hozzájuk csatlakozó, vagy akár tőlük független, de fejlődésedben, jellemnevelésed és önképzésed vonalán értékes segítséget nyújtó munkák. Aztán az életkörülményeiddel velejáró szolgálatok. És csak mindezek után jöhet a játék és szórakozás, bár, emlékszel, annak is egészséged és kedélyed szempontjából nagyon komoly hivatása van.

A kötelességteljesítésnek, mint az életben minden nagy élménynek, *messzenéző távlata van.* Nem: apa öröme, bizonyítvány, jutalom, műveltség, értékes önnevelés... Nem: ennek alapján később, férfikorban értékes szolgálat... Nem: nyugodt lelkiismeret. Mindennél feljebb: Isten. *A munkáddal és eredményeiddel az Istennek felelsz. Teljesítményeid belenőnek az örökkévalóságba és el nem múló értéket jelentenek.*

Erről mondja az apostol a kolosszaiakhoz írt levelében: «Bármit cselekesztek szóval, vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának ő általa.» (Kol. 3, 17.)

6. Értünk kiált, felénk süvölt az ősi föld...

Mohipusztá . . . Mohács . . . Trianon.

A magyar keresztút legnehezebb stációi.

Nem voltál még a világon, amikor az elveszített világ= háború végén darabokra tört a hazád. Nem láttad azt az éjszakát, amelyben Apponyi harangszava kondult és a meg= alázott, koldussá kifosztott, halálba vert nemzetnek egyetlen ígéretes látomása az volt, amikor Horthy Miklós fehér lován bevonult Budára, körülötte a szegedi nagyot=akarók. Nem láttad az ezeréves nemzet életerejének példátlan csodáját, amint évek alatt talpra állt újra, megerősödött és a karjait kinyújtotta az elveszített után.

Húszéves trianoni történelem!

Sajó Sándor akkor írta a *«Magyar fiú énekét»*.

«Amikor én születtem
E csonka ország gyermekének,
Már szomorú volt itt az élet.
Csak nőttem, növekedtem
A nyomorúság kenyerén
S ez nem tejben, csak könnyben ázott —
Apám ki tudja, hol csatázott,
Anyám meg egyre sírt, szegény . . .
Tavasz jött s Húsvét, tél s Karácsony,
Számunkra gond a gond után:
Karácsonykor nem volt kalácsom,
Húsvétkor nem volt új ruhám . . .
Amikor én születtem,
Gyermeknek lenni, hajh! nem volt öröm;
Úgy nőttem, növekedtem,
Mint árva fűszál porladó kövön
Most már eszmélek, ó, most már megértem
Én nemzetemnek árva sorsát,
Tudom, mért volt oly bús a gyermekségem:
Azért, mert nincsen Magyarország!»

Minden beszédnek, éneknek, minden mondatnak ez volt az első fele akkor: bús elsiratása annak, amit elveszített= tünk és nehéz sorsunk felpanaszolása. Aztán beszéd, ének, vers, mondat, minden hirtelen lendülettel a jövőbe néző bizakodással és fogadással folytatódott:

«A multat már nem kérem számon,
Hogy búban nőttem, azt sem bánom, —
De a jövődöt nem adom!
A süket lelkek még nem hallják,
Én hallom már az Isten hangját:

Én népem, segíts magadon! —
 Ős földünkön most úr a gazzság,
 De él az Isten s van igazság,
 És az igazság: hatalom, —
 Már jövődökbe forr a vérem:
 Most nincs hazám, de — úgy segéljen! —
 Lesz még, mert visszafoglalom!»

(Tordai: Rózsáskertből idézve.)

Húsz évig éltünk a trianoni határok közé szorítva. Az egész magyar társadalom egyetlen nagy vezérgondolata fanatizálta mindenki lelkét: megtörni a trianoni történelmi átkot és visszavenni, ami ezeréves hazánkából elveszett! Nem hadsereg fejlesztése volt az első feladat, nem is erős barátok keresése, nem is a megszállott területeken az irredenta gondolat erejével visszahúzó erőket életre keltése. Az első feladat az volt, hogy a magyar társadalom lelkét átjárja és felforrósítsa egyetlen vezéreszme, amelyet ne kelljen többé hirdetni, propagálni, fűteni, mert velejárója legyen a magyar lelki segítségnek és magától érjen meg történelmet mozgató belső erővé: a «vesszen Trianon!»

Húsz évig éltünk ebben a Trianont feszítő, egész társadalmunkat mindenre elszánt küzdelemre ajzó dinamikus lelki készültségben. Velünk izzott és keményítette öklét északon, keleten, délen, nyugaton az elszakított részek szenvedő magyarsága.

1939 tavaszán Teleki Pál gróf kiáltotta először végig az országon: *megtört a trianoni átok, új történelem jön!* Ő hirdette, hogy új távlat kell és új tartalom, új célkitűzés, új utakon új feladatokra elszántan indulás. Ő hirdette, hogy Trianon felszámolása megindult, most már diplomácia, vagy hadsereg, új rendezés vagy előlről kezdett egészen új építése Európának feltartóztathatlanul tovább folytatja a trianoni rendelkezések bontását és jóvátételét. «A társadalom befejezte húszéves harcát a trianoni béke ellen, most feladata itt már csak a külpolitikai és honvédelmi iránt nyitókának van.» A társadalom új távlatokba nézzen!

Teleki Pál adta meg az új társadalmi programot is:

«Egy területet megszerezni aránylag könnyű, de megtartani sokkal nehezebb. Nekünk most nem szabad abban lustálkodnunk, hogy a könnyebbik feladatnak, amelyet már társadalmilag befejeztünk, legkönnyebbik végét folytatjuk, szajkószerűen örülünk ebben a malomban tovább. Komolyan, öntudatosan és bátran kell most a másik feladathoz

hozzányúlnunk. Ahhoz a feladathoz, hogy amit eddig vissza=szereztünk s amit vissza fogunk még szerezhetni, akár fegy=verrel, akár békés úton, azt meg is tudjuk tartani évtizedekig, évszázadokig.»

Amit visszaszereztünk, m e g t a r t a n i évszázadokig!

Új feladatra új embertípus kell. A világháború régi harcosai húsz évvel öregebbek azóta és ez a húsz év a maga sok földhöz verő küzdelmével negyvennel ér fel. Ez a férfi=gárda új és nagy feladatok megoldására fáradt és kopott már. Jöjjön az új férfinemzedék: a mai ifjúság, a mai fiúk!

Ti jöjjetek, kamaszka!

A ti dalotok: Ránk vár a világ, ez a harc a mienk!

Hogy micsoda rettenetes felelősséggel kell majd szembe=néznetek, magyarázza meg neked néhány egyszerű dátum. Nézd a térképet és nézd a naptárt.

1938=ban letörölték Európa térképéről az önálló Ausztriát, az önálló Albániát és Csehországot.

Magyarország visszakapta a felvidéki sávot a hegyek lábáig.

1939=ben összeomlott Lengyelország és eltűnt a térképről.

Magyarország vérrel vette vissza a Kárpátalját.

1940=ben apokaliptikus vihar vonult végig Európán és egészen új arcot adott a térképének: német ököl gyűrte maga alá Dániát, Norvégiát, Luxemburgot, Belgiumot, Hollandiát és Franciaország nagy részét. Románia elveszítette Besszarábiát. Szovjetország nagy részét, szállta és bolsevizálta Esztországot, Lettországot, Litvániát.

Magyarország vér nélkül megszállta Erdély egy részét.

1941=ben szét tört Jugoszlávia, leveretett Görögország, meg=változott a Balkán térképe; Szíria, Irán angol kézre került, Oroszország földjén a világtörténelem leg=nagyobb csatái tombolnak.

Magyarország vérrel vette vissza Bácskát, a baranyai háromszöget és a Muraközt.

Valaki szabadjára engedte a korhadt, vén Európa fölött a történelem ostarát. Ennek a Valakinek különös gondja van Magyarországra, mert országok, világok összeomlása árán olyan gonddal építgeti vissza régi=egészre, mint ahogyan a fecske a fészket tapasztgatja. Valaki szeret bennünket és nagy dolgokra tartogat. A jövő Európában valahol valami egészen nagystílusú feladat vár megoldásra és mi fogjuk meg=

oldani, magyarok. Ezért tartogat, erősít, ajándékoz minket az Isten.

Kamaszka, *valami nagyot akar velünk az Isten!*

Ha velünk, akkor teveled! Mert azt a nagy feladatot te fogod végrehajtani: te és a nemzedéked!

Meglátod, megérzed a felelősséget?

Érted kiált, feléd süvölt az ősi föld, a drága föld!

Mered-e mondani: Vállalom! Állok elébe!

Új feladatokra új embertípus kell.

Emberebb ember és magyarabb magyar!

1. *Emberebb embert...*

Értsd meg, édes magyar öcsém, hogy neked sokkal másnak, sokkal különbnek kell lenned, másféle fából keményebben faragottnak, mint azok, akik előtted, fölötted jártak, vagy azok, akik körülötted élnek. A serdülés idején különb légy kamaszoknak, mint a nagy kérdéseket meg nem látott, nagy felelősségeket nem vállaló alacsonyabbrendű, átlag-kamaszfiúk!

Nem kell tulajdonképpen semmi különös. Csak az kell, hogy *folyton ott zümmögjön az öntudatodban: magyar érték vagyok, magyar jövő feladatok választott valósítója; rajtam az új magyar felelősség!*

És mindent, ami általános emberi probléma, mélyebben, mert magyar felelősséggel fogsz meg.

Az *egészséged* magyar érték. Emberfölötti teherbírás, ruganyosság, vitalitás gyűl benned a jövő feladatai számára. A mély, lelki *kereszténységed*, kegyelmi életed, lelkiatyával együtt éveken át dolgozott világnézeted egy új típusú, mélyebb és szentebb magyart ígér a jövő számára. — A *tisztelet* magyar érték: a jövő sokgyermekes édesapa duzzadó egészségű új magyarokat ajándékoz majd nemzete számára, ezért küzd a kamasz kísértéssel, kísértővel, nemiséggel, szerelemmel. — A *fegyelmezettség* magyar érték. A kamasz feltétlenül tiszteletben tartja az iskola szabályait, az otthon törvényeit, internátus korlátait, diákélet minden előírását; mert a férfinak majd kifogástalan állampolgárnak kell lennie az új Magyarországon s az igazi állampolgárnak első feltétele a törvénytisztelet. — Sport, játék, napsugár, cserkészutak a jövő magyarját *edzik* minden eljövendő teherpróba kiállására. — *Úri nemességre* törekszik a serdülő fiú, hogy a régi magyar «úr» fogalmát megnemesítve mentse át magában a jövő évtizedekre. — *Becsület*ed kristálytisztá kidolgozásáért

és makulátlan védelméért emberfölkötti áldozatokra és lemondásokra vagy képes most is már; mert a férfit ki tudja, micsoda megpróbáltatásokon viszi át majd a jövő s a becsületnek soha nem szabad megfogyatkoznia. — *Otthonodat*, családodat öntudatos szeretettel zárod szívedbe és szolgálod, mert a jövő Magyarország betonerődöknél értékesebb várai a szentségi házasságon épülő családi otthonok. — Szolgálatok hosszú során át neveled magadat feltétlenül *megbízhatóvá*, mert a nagy felelősséget hordozó jövő magyar férfitársadalom nem tűrhet magában megbízhatatlan alakokat. — Tanulásba minden erőt beleadsz, mert a teljesítményeid magyar értékek. Mindazt, amit tanulsz és olvasol, tökéletes harmóniába igyekszel rendszerezni (lelkiaityád segít benne!), mert a *műveltség* harmonikus tudás és a jövő magyar férfia a szentistváni birodalom óriási távlatú elgondolását valósítani csak akkor tudja, ha igazabb és mélyebb a műveltsége, mint az idegennyelvű magyaroké. — Cserkészetben, diákéletben, társadalmi életben az *intelligenciádat* tudatosan mélyíted, mert a magyar nemzet a maga európai szerepét csak nagyon intelligens férfigárdával tudja betölteni. — Független, *önálló egyéniségedet* különös szeretettel és felelősséggel dolgozod, hiszen egyetemi éveken át is meg később a férfikorban magasan, elérhetetlenül kell állnod majd az utca hatása, tömeghatás, a társadalmi befolyásolás, a politikai hullámvérések fölött. Éles szem, biztos ítélőképesség, határozottság az elvek megalkotásában és megingathatatlan erő azok érvényesítésében. — Már most fáradhatatlanul tanulsz egy nyugati és egy itthoni kisebbségi *nyelvet*, mert sokszoros értéke a jövőnek a nyelveket beszélő, kultúrákat ismerő magyar. — Gondosan figyeled minden benned burjánzó *tehetségedet* és mindegyiket szeretettel bontogatod. Ki tudja, melyikkel lehetsz majd hazád, nemzedet hasznára? — A mindent átfogó *magyar gondolkodást*, amelyről az édesapáról szóló fejezet annyi szeretettel beszélt, a mély katolikus lelkiesség mellett vezércsillagoddá teszed már most, mert a jövő magyar történelem férfia ezen a két fő pilléren kell, hogy felépüljön. — Fanatikus *kötelességteljesítést* ezer apró élményen keresztül kalapálsz a jellemedbe. Teleki Pál magyarja akarsz lenni majd, akinek jellemében a mindent odaadó kötelességteljesítés a középvonal. — Minden egyes vonás dolgozásánál, minden törekvésednél, mint a litánia egyes hívásai után mormogva zúdul az «irgalmazz nekünk!» vagy a «könyörögj érettünk!», úgy dübörög benned változatlan

egyformasággal a motívum: *«mert a magyar jövő férfiának ez így felelőssége!»*

Ezért az «emberebb emberért» komolyan kiállsz mátol kezdve. Mersz különb lenni, mint az osztálytársaid, mersz felrúgni kamasz=tradíciókat, szembeszállni gúnyolódókkal és kikacagókkal (tudod, hogy több vagy a nevetőknél, mert ők még éretlenek és felelőtlenek!). Ha szükséges, akkor vállalod a tucatemberok társaságából kizárt magasabbrendű magános ember remete=sorsát. De ugyanakkor arra igyekszel, hogy a magad mélyebb és többet=követelő gondolkodásával «meg=fertőzd» és felizzítsd és fanatizáld minél több kortársad lelkét. *Agitátora vagy egy meglátott új magyar emberfajtának!* Amikor egy=egy új hívet szereztél a te emberebb=ember=ideáloznak, akkor már kicsiben az eljövendő különb magyar férfitársadalmat szövögeted.

És meg kell érteniök a fiúknak, hogy a mai serdülő ifjúság nem lehet többé léha és üres; az életét nem töltheti ki a cigaretta, udvarlás, tánc, divatos nóták zenélése és éneklése; nem lehet legmagasabbrendű problémája a divatos öltözködés, leánytársaságban forgolódás, felelőtlen politizálgatás, felnöttek és minden komolyak bírálgatása, ostoba kamasz=stikliks tervelése és végrehajtása. A beszélgetésük nem lehet mocskos viccek végtelen sora, amelyet itt=ott valami útfélről szedett szélsőséges politikai frázis, vagy ostoba, szellemtelen «szellemesség» ismétlése szakít félbe. Új fiúk, új gondolkodás, új igények, új szellemiség, újjáteremtődő egész magyar ifjúság!

Emberebb ember . . .

Hej, édes magyar öcséim, ha megértenétek!

2. Magyarabb magyar . . .

Ha már a férfiegyéniség megrajzolásánál egy csomó éles új vonást találtál, a magyarságod körvonalaazása egyenesen egész új arcot kell hogy eredményezzen. Új jövőnek új magyarja!

Ezeréves Magyarország; — messze túl ezersen számolja történelmi esztendőit a magyar nemzet. Mindig ugyanaz, de mégis mindig más. Olyan, mint a fa, amely évről=évre ugyanaz marad, mégis évről=évre hatalmasan fejlődik. És a fának is más az arca virágfakadáskor, gyümölcséréskor, lomb=hulláskor. Minden történelmi korszak új igényekkel áll a nemzetek elé; az új igények új értékeket bontanak, vagy a régiek közül különösen elmélyítenek egyet. Így, amint egy

nemzet végigjárja a történelem százados útjait, a nemzeti egyéniség tartalma és a nemzet értékállománya egyre gazdagabb lesz, mert újabb korok igyekeznek átvenni és megőrizni mindent, amit kifejlesztettek régi századok; viszont a nemzet arca a korok igényeinek megfelelően változó. És az egyéniségek, akik a nemzetük sorsát hordozzák, új feladatokra egészen új jellemvonásokat kell hogy mélyítsenek és bontsanak magukban.

Régi magyarok sok hibája el kell tűnjék az új magyarság arculatáról.

— Eltűnjék a sokat beszélő frázis=magyarság és a szavaló=irredenta. Ne sopánkodjatok és ne higyjétek, hogy hazafias versek elszavalásával teljesítettétek nemzeti kötelességeket.

— Eltűnjék az a hazug «húj! húj! magyar!» — blöffölés, amely üzleti érdeket, egyéni érdeket, erkölcstelenséget hangzatos magyar jelszavakkal kendőz, és sikerrel teszi, mert a tudatlan tömeg lelkesedik érte. Hogy ne legyen tomboló magyar sikere pl. a «Becskereki menyecske»-féle szellemtelen és léha színdaraboknak csak azért, mert a végére az ügyes szerző odatesz egy katonai jelenetet és elénekeltet tömeghatás kedvéért egy «huj=huj=magyar» nótát. Ilyen görögtűz=lelkesedés téged kiábrándítson, ne tűzbe hozzon.

— Eltűnjék a nagyhangú, mindenütt és mindig politikázgatás. Mintha az ország ügyeit legjobban az tudná vezetni, aki legnagyobbat kiált és a legjobban érti mind a többiek piszkolását. Felelősség a politikában! Amíg nem értesz hozzá és nem a te dolgod, addig nem szólsz bele.

— Eltűnjék az a «túlságosan szétmálló, érélytelen, bele= törődő, gyorsan buzduló, könnyen lankadó, túlságosan vehemens; igazi nagy szenvedély, igazi lendület és igazi erély nélkül való» emberanyag, amelyről gr. Klebelsberg Kunó panaszkodott az új magyar nemzeti formáról írt cikkeiben.

— Eltűnjék az a gerinctelen, nemzeti multunkhoz méltatlan idegen=imádás, amely mindig a gyengéknek és nyomorultaknak sajátja. Akik lenéznek mindent, ami magyar, csak azért, mert az «csak magyar», és hódoló bámulattal néznek mindenre, ami idegen. Akiknek csak az idegen katona=hős, csak az idegen gép értékes, csak az idegen politikai forma ígér jövőt, csak az idegen kultúra csodálatraméltó. Akiknek egyetlen programja: átvenni, utánozni! Te jól tudod, hogy a magyar csak magyarul gondolkodhatik és csak magyarul boldogulhat. Azt is tudod, hogy nem vagyunk alábbvalók a

világ egyetlen népénél sem. És ha nem tízmillióan lennénk csak, hanem tízszer annyian, akkor ma mi lennénk a történelem mesterei. Te mersz büszke lenni magyarságodra!

— Eltűnjék az a protekcióba kapaszkodó, a hivatalokat sokszor értéktelen senkiemberekkel megtöltő nemzetrontó rendszer, amelynek nem az a fontos, hogy ki mit ér, hanem hogy ki áll a háta mögött. Az új ifjúság, ha majd felkerül oda, ahol az ország sorsát intézik, elsöpri a protekciót és értékük szerint becsüli meg az embereket. Tanuld már most ezt az új emberértékelést; ne ruha, pénztárca és összeköttetések szerint mérd az embereket.

— Eltűnjék az a félművelt, keveset tanuló és keveset tudó és ezért a nagy világnézeti kérdésekben katasztrofálisan tájékozatlan magyar középosztály, amely gondolatot és eszmét nem tud mérni, ezért az azt hirdető emberek szerint ítél a nemzet számára sorsdöntő kérdésekben. Te és a barátaid nagyon komolyan, felelősen, válogatva, sokat tanultok, mert ahhoz, hogy egy nemzet sorsát felelősséggel vállalja az ember, nagyon mély és egyetemes tudás, tiszta világlátás kell.

— Eltűnjék a csak a mai napnak élő s a holnappal nem törődő könnyelműek hada, akiknek jelszava: «Sosem volt úgy, hogy valahogy ne lett volna!» Helyükbe jöjjenek a Teleki Pál-féle messzenéző felelős magyarok, akik évszázadokban gondolkodnak. Történelmet tanuljatok és Teleki írásait olvassátok!

— Eltűnjék a félműveltek, dilettánsok üresfejű hada, akik «mindenhez értenek egy keveset»; helyükbe komoly szakemberek jöjjenek. Középiskolás és egyetemi éveidben ezt a szakembert mélyítsd magadban!

— Eltűnjék az a léha és cinikus ifjúság, amely mindenkől gúnyt űz, viccet gyárt, semmit nem vesz komolyan és retteg az elmélyedéstől. Ti legyetek inkább unalmasak és ne tudjatok egyetlen viccet, de mélyek és alaposak legyetek!

— Eltűnjék az a csak hazug frázisaiban «magyar» emberfajta a magyar ég alól, amelynek kultúrája idegen, erkölcsisége idegen, stílusa a szép magyar nyelv kerékbe törése, nótája a pesti utca hülye szövegű és zeneileg üres jazznótája, írói névtelen ponyvaírók, olvasmányai filléres regények. Te magyarul beszélj, Bartók és Kodály gyűjtötte magyar dalokat énekelj, olvasd a magyar klasszikus írókat és kultúrában, erkölcsben, lelkiiségben tudj igazán magyar lenni.

— Eltűnjék az a felületes utcai járókelő, akinek hőse

egy szerelmes filmszínész, vagy egy raffinált rablógyilkos, vagy egy politikai vigéc, vagy a divatos futballista. A te hősöd a sokgyermekes édesapa és édesanya, a magyar hadi-rokkant, a vitéz, a munkás, a paraszt. Nemcsak hősöd, testvéred. Úgy tanulj nézni a másik magyarra, ahogyan néztek húsz évig a felvidékiek, erdélyiek, bácskaiak, ahol édes testvér volt az először látott ismeretlen is csak azért, mert magyar volt. Tanulj összetartó és kitartó magyarságot a visszatérő országrészek szenvedésben edzett magyarjaitól.

— Eltűnjék az onániával, prostitúcióval, házasságtöréssel játszó bűnvezette emberfajta és ennek a fajtának az irodalma és a társadalomrontó hangoskodása. A ti világtok felelősen tiszta világ lesz, ahol a házasság szentség, a tisztaság nemzeti feladat, és nemzetrontás mindaz, ami a VI. parancs terén bűnös és ízléstelen.

— Eltűnjék az osztálygyűlölet és helyébe öntudatos magyar testvéri szeretet jöjjön. Eltűnjék a szociális ellentéteket és feszültségeket mereven fenntartó mult idő és az evangéliumi szeretettörvény alapján jöjjön szociálisabb, szebb jövő. Olvasd, tanulmányozd a nagy szociális pápai enciklikákat, hogy a nagy kérdések egyedül helyes katolikus megoldását ismerjed és gondolataid ezeknek a vonalán járjanak.

Vagyis: *tűnjék el veled és a te nemzedékeddel az az elkopott, kicserélt, meghamisított, idegenné lett magyar ember és magyar élet, amely a mult : a Trianon előtti és Trianon utáni húszéves mult. Jöjjön helyette új időknek, új történelemnek új magyarja !*

De mindez nem úgy, hogy nekiállsz nagy hangon kritizálni és ócsárolni mindent, ami régi, mindent, ami eddigi, ami apádé volt és az ő nemzedékéé. Hanem szótlán igyekezettel iparkodol pontról-pontra különb lenni, mint a régiek. De hogy különb vagy, azt nem te állapítod meg, mert az akkor hazug és kevély öntetszelgés volna. Apád állapítsa meg és azok, akik szigorú szemmel bírálják, és — később — a történelem.

Az új arcú magyar fölött, akit magadból meg kell alkotnod, egy új ezredév felelőssége áll!

Erről az új magyarról írja gróf Klebelsberg Kunó: «... aki keveset beszél és szónokol, de annál többet dolgozik és alkot. Aki olyan nyomatékmal tud akarni, mint ahogy az újfajta acélfúrók könnyűszerrel áthatnak a legerősebb páncélfalakon. Aki nem meríti ki erejét vitákban, perpatvarok-

ban, feleselésben, hanem aki minden energiáját öntudatosan a kitűzött célokra koncentrálni tudja.»

Prohászka Ottokár írja róla: «Ennek az ifjú magyarságnak radikális nemzeti érzésűnek s munkakedvvel és munkagyőzéssel telített nemzeti tavasznak kell lennie!»

Teleki Pál gróf írásaiból:

«. . . követelmény: a nagy műveltségre való törekvés . . . A «művelt» ember nem tévesztendő össze azzal, hogy «tanult». Mert a műveltség nem a tanulás, hanem a műveltség lelki szintézis. A magyar falusi gazda művelt, mert lelki szintézise van, lelkileg kiegyensúlyozott.

«. . . dolgozni azon, hogy anyagi, szellemi és, ami fő, erkölcsi téren, egyéni és nemzeti erkölcs terén egyformán tartsuk a színvonalat . . .»

«. . . Az embereket nevelni kell, rá kell nevelnünk az európai rendre. De hogyan lehet ezt elérni? Semmi esetre sem a külsejét, a külső magaviseletét neveljük, mert ez csak tanítás és legfeljebb kényszer . . .» És pár sorral tovább: «A cserkészletben fiatalokat igyekszünk szerencsés módszer szerint nevelni, olyan fiatalokat, akikből emberek lesznek. Becsületre, áldozatosságra igyekezünk őket nevelni, egyenlőségben, testvériességben és önzetlenségben. Már régen megmondtam: nem azért lettem miniszterelnök, vagy kultuszminiszter, mert cserkész voltam annakidején. Ez legfeljebb nagyon sokat használt, mert önfegyelemben sokra tanított. Ellenkezőleg: azért lettem cserkész, mert előtte miniszterelnök voltam és mint ilyen, felismertem az értékét az államvezetés szempontjából.»

«A levanteintézmény fejlesztése különösen fontos a fegyelmezés szempontjából. Belevisszük a középiskolai tanulókat is ebbe az intézménybe, amely a fegyelmezésben remélhetőleg többet fog elérni, mint ma az iskola, amely az iskolán kívüli fegyelmezés mesterségét nem tudta megtanulni . . . A levanteintézménnyel, ennek fegyelmező erejével életerőt, életkedvet, lendületet kell az ifjúságba önteni. A lendület, az akarat, az önbizalom viszi a gyermeket, viszi az embert előre. A nagy, fegyelmezett nemzeteknek ez az ereje . . .»

«Hazafiság a mi értelmezésünkben annyit jelent, mint megtenni kötelességünket nemzetünk iránt a hétköznapiakon is, akkor is, mikor senki sem látja. — Vallásosnak lenni pedig annyit jelent, hogy eleget teszünk hitbeli kötelességeinknek akkor is, amikor mások is látják.»

Magyarabb magyar! . . .

Hej, édes magyar öcsém, ha megértenétek!

Az emberebb embert és magyarabb magyart nemcsak a cserkészek jelszavának kell ismerned a jövőben. *Minden magyar fiú felelős jelszava!* Haszontalan svihák, aki nem törekszik rá komolyan.

Gondolom, megértetted, hogy nem kell semmi különösen hősies és nagy dolgot véghezvinned ahhoz, hogy a jövő felelősségének próbáját megálljad. Egyszerűen élsz tovább a régi keretek közt, a régi otthonban, régi iskolában, régi társaságban, — *de újak a céljaid, új az ideálad, újjá leszel te magad.*

Az *otthonban* szüleidnek hűséges, jó fia, a családnak melegszívű, engedelmes tagja. A családon keresztül gyökerezik életed a magyar földre.

Az *iskolában* különb diák, mint eddig voltál. Kötelességteljesítés vonalán egészen nagystilú erőfeszítéssel minden eddiginél különbet produkáló.

Kongregációban, szívgárdában nagyon mély lelkiéletre törekedő. Kegyelmi életed, erős hited, kidolgozott világnézeted, katolikus erkölceid a jellemed alapja.

Cserkészetben az eljövendő nehéz körülmények között is, amikor cserkésznek lenni sokkal nagyobb teljesítmény, mint a multban volt és igazán csak a válogatott kevesek számára megvalósítható, elsőrendű cserkész. Olyan, amilyenek Teleki Pál látta és akarta látni a magyar cserkészeket, amikor erőt és bizalmat meríteni, jövőt építeni hozzájuk ment, és meg is találta mindazt, amit keresett.

A *leventében* nemcsak kifogástalan, hanem kiemelkedő teljesítményt nyújtó. Tőletek is függ, nemcsak a vezetőktől, hogy a levente azzá legyen Magyarország számára, ami Olaszországnak a balilla és az avant-garde, Németországnak a Hitlerjugend: az újarcú ifjúság nevelőjévé. Nem számít az, hogy átmenetileg talán nincs elegendő képzett vezető és a meglevők egy része nem fogja meg úgy a szívedet, mint a cserkészét a cserkészisztje. Az sem számít, hogy néhány órai elfoglaltságot, fáradtságot, erőfeszítést jelent. Kényelemben nem lehet keménnyé nevelődni; kedvetlenül nem lehet ideált találni és valószínűsíteni. Nem az a fontos, hogy ma te mit látsz a levente-intézményben, hanem hogy mit látott benne Teleki Pál és előtte azok, akik az intézményt létrehozták. Segíts a vezetőknél és társaidnak is, hogy ezt az ideált együtt valószínűsítsátok és a levente igazán az legyen, aminek lennie kell.

A mai életed adott körülményei között megragadni minden eszközt, amelynek segítségével különbbé válhatsz, mint amilyen vagy. *Akarj különb lenni önmagadnál!* Ez a fejlődés alapereje.

Fejlődésedet, erőfeszítéseidet egy ezeréves mult és újabb ezeréves jövő nézi gonddal, bizalommal.

7. Ránk vár a világ...!

«Itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy=öt magyar összehajol
S kicsordul gúnyos fájdalomukból
Egy ifjú=ösi könny, magyar könny:
Mért is? . . .» (Ady.)

Ugyanez a tépelődő fájdalom szól még megrendítőbben a «Megyeri hitvallás» első negyedéből:

«Őrt áll a Hold a Nagykevély felett.
Ezer sátorban nyolcezer fiú
Munkás nap után izmos álmot alszik.

A völgyben itt-ott pislogó tüzek
Föl-fölvetik még fáradt szemüket,
És hunyorgatnak: Mire jó?

Állok a dombon s birkózom magammal:
Szorongatom a «Mire=jó?»=kigyó,
Az ezeréves óskigyó nyakát.
És a kigyó sziszeg, sziszeg:
Mint állsz itt,
Te nagy bolond, gyereknél gyerekebb?
Mire jó ez a cifra katonásdi?
Poéta=álom, gyönyörű hazugság?
A görgeteg elébe fekszel-e?
Őserdők lángját kézzel olthatod?
Foltos hullába támaszthat-sz-e lelket?
Nézd, délfelé pokolveres az ég.
Tudod, mi az? A pesti éjszaka!
Mozik reklámja, kávéházi csillár,
Szeméremoltó színpadok tüze,
Vadember=tánc őrvongó forgatagja,
Csupasz testeknek festett fénye=szennye,
Lihegő, lázas, cigarettafüstös,
Villanysugaras, izzó rothadás.
Nem látod=e, hogy tántorog belé
A céda fénybe minden, ami ép?
A nemzet húsa, édes veleje,
Haza és jövő és emberiség!

Halál, halál! — Ezek itt alszanak!
 Meddig virrasztol ifjú álmukon?
 Hisz véreik, az édes véreik
 (Tegnap még ifjú=épek, mint ma ők!)
 Ott ránganak a Sátán ütemén!
 Odakerülnek ők is! Ha ma nem,
 Holnap talán, vagy esztendő=ilyenkor:
 Mind ott kering a hullatánc=fűzérben,
 És onnan nevet téged és Megyert,
 S az ezer=sátor gyerek=mitosztát!
 Bolond! Bolond! Poéta! Mire jó? . . .»

(Sik Sándor.)

Akkor, a megyeri nagytábor idején bizony így szorogtunk az ezeréves őskigyó nyakát és így vergődtünk hittel és reménytelenséggel a lelkünkben többen, cserkészvezetők. Olyan szomorú volt a trianoni magyar ifjúság arca, lelke! Kevesen voltak igaziak; úgy tetszett, csak kivételek. Rajtunk a trianoni iga és mit ígért, mit ígérhetett akkor a jövő?

De megemeltük a fejünket és a látnokoknak, az álom=látóknak izzó hitével messze néztünk (és messze nézni a «legmagyarabb magyar», Teleki Pál tanított). És a poéta mind=annyiunk lelkéből szedte össze és írta ki a Megyeri hitvallás további sorait, a magyar hitnek és akaratnak fölséges himnuszát:

«S állván a zászlótartó domb fején,
 Ezer sátor fehér hullámain,
 Szeges sarkam a vén homokba vágom,
 Hogy a Vezérdomb fölsajog belé,
 És ajakammal nyolcezer fiú
 Énekel égre vallomást: Hiszek! . . .»

Hiszek

a tűzben . . . a szélben . . . a földben . . . a kevesek egymásba tett kezében . . . a testvérszóban, a bajtársmarokban . . . a Szépségben . . . a vízözönben, szeretetözönben, Jóság=galambban . . . az Igében . . . a Kovászbán, . . . a Mustármagban . . . a Lélekben!

Tizenöt éve.

És ma le merem írni, hogy a poétának igaza volt, a hívőknek, álmodóknak, messzenézőknek igaza volt.

Mert ma már több az igazi fiú, mint az elsodort. Több a magyarul nagyotakaró, mint a tunya álomban délig alvó. Több a jövőbe néző, hivatást meglátó, hivatásáért emberfeletti erőfeszítést tevő «emberebb ember és magyarabb magyar» az ifjúságban, mint a régi fajta könnyelmű, züllött,

cinikus, bűnnel játszó. *Ma a magyar ifjúság Erő, Reménység, Igéret, Jövő, Történelem!*

És ezért fog élni a nemzetünk újabb ezerévet. Akármilyen romlást hozzon rá közeli vagy távoli jövő, kiállja, és túlélve sanyargatót és igát és bármi veszedelmet, elpusztíthatatlanul él tovább. Mert a magára talált magyar ifjúságot nem lehet elpusztítani. Ez történelmet vivő, győzhetetlen erő!

Ennek az új ifjúságnak le merem írni és odatenni asztalára minden magyarázó szó nélkül *magyar gondok litániáját*.

Nincs fegyelem a tömegek lelkében. Egyetlen igazi tekintély a Nagyúr, az ország Kormányzója. Minden más tekintélyt megtépáz a gyanúsítás, a gúny, a léha vicc, a hát mögötti suttozás, amely ellen nincsen védelem. A nemzeti nagy szimbolumokat nem tanulta tisztelni sem egyén, sem tömeg. A Himnuszot játsszák vagy éneklük, nálunk mindig mozgás van, beszélgetés, röhej. (Külföldön ilyenkor megmerevedik az élet. Tiszteleg a diák, sapkát emel az autóz vezető, a vízben fürdők mozdulatlan állanak.) Aki az előbb vörösre tapsolta a tenyerét, mert a színházban magyar hazafias frázist hallott (szentségtörésként hangzott a léha darabban!), utána elmegy a magyar zászló előtt és meg nem billenti kalapját. Nemes háttérű, nagy gondolatot hirdető jelvényeket közömbösségből, tudatlanságból hányszor megaláznak!

Ki hozza ennek a nemzetnek az igazi fegyelmet?

A színház, a mozi, az újság és folyóirat, az irodalom és a művészet a Pénzre néz fel és őt szolgálja. Miket olvas a mai idők magyarja! Milyen zenére táncol az ifjúság! Mit énekelnek romantikus éveket járó fiúk és lányok! Pénz, testiség, szeretkezés, házasságtörés, rablóromantika és léhaság, léhaság. Nagyjainkat sárba cibáló történelmi regényekkel. Göre Gábor és Gyurkovics-fiúk és Dankó Pista filmekkel, színházi magazinokkal és szellemtelen, de pikáns operettekkel akarnak itt új gondolkodásra nevelni? Olaszországban a Duce évekkal ezelőtt megtiltotta a szerelmi háromszög állandó rajzolgatását az irodalomban; azt mondta, az olasz népnek másra van most gondolja, mint ezerszer megírt szirupos vagy bűnös szerelemről olvasni egyre! Németországban próbálna valaki olyat írni, amely ellenkezik a Führer nagy népnevelő szellemi programjával! Csak nálunk sza-

bad mindent? Csak mi vagyunk olyan erősek, hogy nekünk semmi sem árt?

Ki hozza ennek a nemzetnek az ízlést és a nemzeti szellemet?

Rómáról lezüllése mélypontján írták meg: «Omnia venalia»: ott pénzért minden megvehető. Mélyponton állnánk? Mert a lapok napról=napra valutacsalásról, sikkasztásról, panamáról írnak; a két nagy P: a Pénz és a Protekció minden kérdést megold; ahol úr a Becsület, ott melléje áll szorosan a Lassúság, a Bürokratikus Indolencia és lelkiismeretlenné teszi. Klikkek játszanak «kinn a bárány, benn a farkast» és a kör közepe a bárány számára megközelíthetetlen: felfalja a farkas meg a barátai.

Ki hozza ennek a nemzetnek az Igazságot és a Szabadságot?

Templomok előtt sokan emelnek kalapot. Templomok vásárnapi zsúfolva. De milliók élnek templom nélkül. És hol vannak a misére járók a közéletben? Nincs kereszténység a törvényhozásunkban, nincs a társadalom erkölcsében, nincs a világnézeti megmozdulásokban, nincsen a családi életben, nincsen az utcán... Ejnye, hová dugták el ilyen sikeresen a kereszténységet? Hiszen annak úgy kellene átjárnia és éltetnie mindent, mint ahogy a napsugár átjár és éltet minden élőt a földön! Keresztény Magyarország — keresztény világnézet és lelkiség nélkül!

Ki hozza ennek a nemzetnek a diadalmas keresztény lelkiséget?

Szegény falvak utcáin rengeteg gyerek. Gazdag falvak utcáin nyugodtan fut az autó. Egykés falvak, egykés ország=részek, egykés társadalmi osztályok. Ahol 6—8 gyereket adna az Úr, egy van, esetleg kettő, — esetleg egy sem! Nagyobb vérveszteség az ország számára, mint egy elvesztett háború. Sok kicsi magyar, akinek nem volt szabad megszületnie! A nemzetiségeknél millió gyerek!

Ki hozza ennek a nemzetnek az erőt jelentő gyermekáldást?

Paraszt az urat, munkás az urat, munkás a parasztot proletár valamennyit gyűlölettel méri. Csehre, oláhra nem haragudtak úgy, mint a magyar a magyarra! Évtizedeken át az osztályharcot hirdető szociáldemokrácia sajátította ki nálunk a szociális kérdést; osztályharc csúcspontját jelentő

kommunizmus titkon szervezkedett! De ezek megöregedtek, elsovadtak a történelem forráságában. Mégis él az osztály=gyűlölet szelleme. Arisztid=vicek tépik a történelemben vezérszerepet vivő arisztokráciát, amelynek sok a hibája, még több az érdeme. Mikor fogunk mind kezét nyújtani egymásnak és azt mondani: magyar testvér?

Ki hozza ennek a nemzetnek a magyar testvéri megértést?

Évek óta alig megy fiú tanári pályára: koldusfizetésre miért is mennének? Tanító, kistisztviselő jó ruhában jár, de nem eszik. A külvárosokban, a magyar falvakban, Zalában, Szabolcsban, sok más helyütt viskóban laknak tizen is, földbe vájt barlangban népes családok. Gyerekek éheznek, éhen elsenyvednek; — autós gazdagok mennek fürdőre, éjszakai életben ezek szórják a pénzt. Élvezetre van pénz, bűnre van; — kenyérre nincsen a szegénynek. Ott a kezekben a «Rerum novarum», a «Quadragesimo anno» körlevelek, bennük az evangélium gyönyörű szocializmusa, amelynek mozgatója szeretet és igazság. Miért nem lehet ezeket elővenni? Miért Marxé, Leniné még ma is a szociális megoldás?

Ki hozza ennek a nemzetnek az evangélium szocializmusát?

Tarka sorozata szélsőséges politikai pártoknak, mögöttük külföldi hatalmak erszénye. Egyik kezükben pénz csörög, másik kezükben reform=ígéretet. Ám akik ígérnek, maguk életében még nem vitték keresztül az új magyar lelkeség reformját; — azon a kis talpalattnyi földjén az országnak, ahol ők mérik a törvényt, vagy vezetnek ipart, vagy irányítanak családot, társadalmi csoportot, nem próbálták ki reformjaikat. «Álljon félre mindenki! Majd ha kezükben a hatalom, megmutatják, mit tudnak!» Bizalmat várnak, behúnyt szeműt, de semmit nem adnak, sem multjukban, sem egyéniségükben, sem működésükben, amire ez a bizalom felépülhet. Túl vagyunk már azon az időn, amikor minden csillogó ígéretre bomlottan ugrott a nemzet és két kézzel nyújtotta kincseit. A magyar politika magyar földből teremjen, magyar igényeket lásson, magyar célokat keressen! Az élő nemzet egyetlen szerves, erős test, önálló étellel, önálló törekvésekkel, zárt vérkeringéssel, öncélú életműködéssel.

Ki hozza ennek a nemzetnek az öncélú magyar politikát?

«Németpárti vagyok!» «Olaszpárti vagyok!» «Angolpárti vagyok!» Istenem, mikor fogja a magyar társadalom

megérteni a Teleki Pál fogalmazásában újra hallott ezeréves magyar elvet: Vannak szövetségeseink, akik mellett egy életre, egy halálra magyar hűséggel kitartunk; vannak barátaink, akik felé a nemzet egész szeretete fordul; vannak nagy nemzetek, világverő hadseregek, akiket a szakértő megbecsülésével tisztelünk; — de állásfoglalásunk csak egy van: magyarpártiak vagyunk! Teleki mesélte: «Szegeden a franciák lépten-nyomon azt kérdezték tőlünk, polgároktól, tisztektől, hivatalnokoktól és miniszterektől egyaránt: franciabarát vagy németbarát-e az illető. Egy idő múlva megúntam ezt a kérdezősködést és azt mondtam: ha Magyarország tisztességes emberrel akarnak beszélni, s remélem, ezt akarják, akkor *magyarbarátokat* keressenek.» — Mi ezeréves multat folytatunk; ezt akarjuk folytatni újabb ezer évig. A barátainkat nem aszerint válogatjuk, hogy ki mosolyog szebben ránk, vagy ki ígér többet, hanem ki becsüli meg őszintén multban is, jövőben is ezt az ezerévet és kinek a barátsága biztosítja a magyar életet és a magyar jövőt? Az angol nem fog magyarul gondolkodni, a német mindig csak németül gondolkodhatik, az olasz gondolatai mindig az olasz célt keresik. A magyar is tanuljon meg függetlenül és önállóan magyarul gondolkodni. Olaszországban a fascio megteremtette az olasz nép egyéniségéhez és nemzeti igényeihez mért új formájú életet. Németországban a nemzeti szocializmus teremtette meg a német nép egyéniségéhez és nemzeti igényeihez mért új formájú életet. Magyarország egyénisége is más, nemzeti igényei is mások, mint akár a német, akár az olasz népé, hiszen más a gyökere, más a története, más a hazája. Magyarország tehát csak ízig-vérig magyarul tudja megteremteni a nemzeti egyéniségéhez és nemzeti igényeihez mért új életet, reformokat. Nem ablakhoz nyomott orral, idegenbe kell bámulnunk, hanem a magyar lélek mélyére kell lenéznünk, amikor a magyar jövő alapvető gondolatait keressük. Mikor lesz ez vérévé, meggyőződésévé a magyar társadalomnak?

Ki hozza ennek a nemzetnek az önálló magyar gondolkodást?

A szövetséges nemzet világverő hadai átvonultak az országon. Végig az utakon százezres tömeg ujjongva köszöntötte. Vendégek voltak, mi házigazdák, rendben volt, ha köszöntöttük. Győztek, véres csatákban sok ellenséget letörttek; mi, a szövetségeseik, örvendhattunk nekik. De

amikor Bácskából visszajöttek az Ujvidéket, Titelt két nap alatt elfoglaló magyar gyorscsapatok, hol volt ez az ujjongó tömeg? Német, olasz autót ezren is megnéznék; — a magyar harcikosai után sem fordulnak. Német, olasz katonát az úton tizen is megszólítanak; — friss kötésű lábát mankón támogató magyar hadirokkokra rá sem tekintenek. Tiszteeljük, ami nagy a barátainkban. Becsüljük meg azokat, akiknek sokat köszönhet a nemzet. De a magunk fiait, magunk értékeit el ne hanyagoljuk! Ezeréves kultúránkkal állunk itt a kelet és nyugat határán. Kevés nép van, amely tehetségre, belső értékekre nézve a magyarral versenyre kelhetne. Történelmünk gyönyörű hősi eposz. Büszkék legyünk önmagunkra, büszkék minden értékünkre! Honnan ez a kushadó, alázkodó, önmegvető idegen=imádat? Ezer éven át idegen volt tőlünk!

Ki hozza ennek a nemzetnek a büszke öntudatát?

Ti hozzátok, fiúk, jövő reménye, mai serdülők és mai ifjúság!

Hiszek tibennetek!

És amikor elmondtam magyar gondok litániáját, tudom, hogy nem hiába mondtam el. Mert eljön majd a ti férfiidőtök és a magyar tervek a ti kezetekben lesznek valósággá.

Mert ma már több az igazi fiú, mint az elsodort. Több a magyarul nagyot akaró, mint a tunya álomban délig alvó. Több a jövőbe néző, hivatást meglátó, hivatásáért emberfeletti erőfeszítést tevő «emberebb ember és magyarabb magyar» az ifjúságban, mint a régi fajta könnyelmű, züllött, cinikus, bűnnel játszó. Ma a magyar ifjúság Erő, Reménység, Igéret, Jövő, Történelem!

«Hiszek!

A kevesek egymásbatett kezében,
A testvérszóban, a bajtársmarokban,
Az érben, mely patak lesz és folyó,
S halott tengerbe életet zuhant.
A Szépségben, hogy szebb és édesebb
A rút nál, és szürkét széppé tehet.
A tiszta vízben, hogy sodorni tud,
És ragadóbb a szennyvíz=áradásnál.
A vízőzónben, szeretetözönben,
Jóság=galambban, Lélek=Árarában . . .»

(Sík Sándor.)

Hiszek bennetek, magyar fiúk!

8. A szentistváni birodalom.

Teleki Pál földrajztudós volt. Geológus. Számára tan= könyv: a föld rétegei, százezer éves gigászi lapok, amelyek egymásra símulva pihennek odalent. A geológus százezer évében gondolkodik és évmilliókban, hiszen egy=egy lapja a mélység könyvének ennyit jelent.

Tudós kutatásaiban szokta meg ezeket a számunkra szédítő távlatokat. Mint politikus sem vont kicsi kört maga körül, amelybe a jelen és a közvetlen jövő fért csak bele. Az ő történelmi távlata ezer év. Földrajzi mértéke ezer mérőföld. Egy lépés: és Szent István korában jár. Másik lépés: és a magyar jövő újabb ezredévét méri. Soha még ilyen széles távlatú, igazán messzeségbe néző és sok dolgot csodálatosan előre látó politikussal kívülről nem találkoztam. Gondviselés= szerű alakja volt a magyar történetnek; olyan, mint Szent István, Zrínyi, Széchenyi, Prohászka.

A legmélyebb és legnagyobb távlatot átfogó történelmi gondolatot: a szentistváni állameszmét, ő fogalmazta meg számunkra újra.

Kamaszka, amikor magadban a Férfit építgeted, a világ= nézeti nagy alapokat, a vezérlő történelmi, szociális, hivatás= vonali és egyéb elveket tiszta szemmel kell látnod, mind= ezeket már most bele kell építened önmagadba, mert ezek a férfijellem és egyéniség alapjai. Megnéztük a magyar gondokat, az emberebb ember és a magyarabb magyar ter= veit. Most az összefogó nagy politikai vezérelvet oda kell helyeznünk a végére zárótömbnek. Megtanuld, magadba gyúrd, lelkedben hordozd, mert évtizedek munkája erre épül.

Megpróbálom érthetően, világosan és röviden elmagya= rázni neked a szentistváni birodalmi gondolatot. Amit mon= dok, Telekitől vettem. Néhol idézem, másutt az ő nyom= dokain járva a magam szavaival részletezem.

Előre bocsátom, hogy ez talán új gondolatnak látszik előtted, ahogyan újnak találta és még ma sem vette át igazán a magyar társadalom sem, különösen a visszatért ország= részek sokat szenvedett magyarjai, akiknek kissé a szívükbe vág. Nem idegen, nem is új. Sőt majdnem olyan régi, mint a magyarság európai története; annyira kizárólag csak ma= gyar, hogy semmiféle más nép vagy reformer programjá= ban nem találod. Ezért ismeretlen: nincsen visszhangja, nincs testvérmegoldása. Rokontalan, egymagában meredő, mint maga a magyar nép, amelynek történelmi alapjává lett.

A szentistváni gondolat lényege az a 900 éven keresztül kipróbált és bevált magyar módszer, ahogyan egy többféle fajú, nyelvű, kultúrájú népekből álló nemzetet egységessé szőni, összetartani és valódi lelki egységben vezetni és kormányozni lehet. Rajtunk kívül ezt más nem tudta Európában. Teleki jóslata szerint hamarosan eljönnek az európai vezető népek mihozzánk — tanulni.

Két fejezettel korábban esett szó a mai magyar ifjúság Trianon utáni új feladatáról és jövő felelősségéről: a meg-nagyobbodott Magyarországot, mindazt, ami volt, ami visszajött és még ezután fog visszatérni, egységbe fogni és megtartani. Ez nehezebb, mint visszaszerezni.

«A magyar nemzet — mondja Teleki — Szent István adományában, a szentistváni gondolatban, e gondolat emlékében és hagyományában él. Mi a titka annak — kérdezi majdnem minden idegen és talán sokszor magyar is —, hogy kilencszáz éven át magyar és idegen vérből származó királyok, nagy államférfiak s egy önérzetes és szabadságszerető, sőt széthúzásra is hajlamos nemzet állhatatosan és folytonosan ki tudott tartani egy gondolat mellett? Kitarzott mellette az ország egysége idején és az ország szétdarabolásának ideje alatt, a Dunántúlon épúgy, mint Erdélyben, az ország három részre szakadásának korszakában, a nyugati végeken épúgy, mint keleten és akkor is állandóan ennek a gondolatnak a hordozója, letéteményese volt. Kitarzott e gondolat mellett olyan Európában, amelynek államfelfogása — akár nyugati, akár keleti, akár pedig középső részében — oly élesen különbözött a szentistváni gondolat világától. Kitarzott Európa történetének a magunk történetét is befolyásoló minden korszakában, a feudális lovagkorban, az abszolút királyságok és császárságok, fejedelemségek idejében.

Ez a szentistváni eszme, vagy gondolat, vagy tan valami örökérvényű lehet. Ez az eszme nem egy ember agyában született meg. Nem újonnan és hirtelen, a régiek félretételével keletkezett... A szentistváni állameszme két hagyománynak, a lélek két tartalmának: a magyarnak és a kereszténynek egységesítése... (Nemzeti Könyvtár 42—43. sz. 10. oldal.)

A szentistváni eszme első csirája abban a megállapításban rejlik, hogy *a magyar ázsiai nép*. (A magyarságnak ázsiai mivoltát nem kell szégyelnünk: Teleki büszke rá, gyakran emlegeti; büszkén szögezzük le mi is.) Belső-Ázsiában, a puszták peremén termett ős-kultúrája. A belső-ázsiai népek

sajátsága, hogy azok nem egyféle emberből álltak, hanem többféle együttlakó, együttélő emberből. Harcos és vadász nomádot, öntöző, földművelő parasztot és városlakó kereskedő embertípust látunk együtt teljes egymásrautaltságban; többféle nép, többféle nyelvvel, de egymáshoz növe és egy államot alkotva, anélkül, hogy egyik a másik szokását, foglalkozását, nyelvét, szerepét az államéletben bántaná. Ez az együttélés lényeges vonása a belsőázsiai népek államainak; ez tette a népeket sokoldalúvá, méltányossá és okossá a politikai életükben. Ott, a nemzet bölcsőjében tanulták már ősünk a többféle fajú és nyelvű népek bölcs módszerrel segítségbe fogását.

A Duna völgyébe érkezett magyar nép a Nagy-Alföldön körülbelül ugyanolyan pusztaperem jellegű új hazát talált, mint amilyen a messze Ázsiában hagyott őshaza volt. Megalkotta itt államát; és a túróci medence szélén, az erdő mellett települt tóttal, az erdélyrészi hegynyúlványokon települt oláh hegyi pásztorral ősi, ázsiai szokásai szerint symbiotikus, vagyis békés egységben együttélő magyar lett ennek az új államnak vezető népe. Itt már világosan áll a szentistváni állameszme: *többféle együttélő, bár különböző származású, nyelvű és kultúrájú emberek, népelemek politikai egybefogása*. És itt találkozunk az ősi magyar politikai gondolat a kereszténységgel: *az erős központi hatalmat kezében tartó fejedelem vagy király atyai módon fogja egységbe és vezeti többféle népeit*. Ezt a gondolatot Szent István, az első keresztény királyunk, valósította tökéletesen.

Ettől kezdve a magyarságnak hivatása és kötelessége, hogy hazájában, a Duna medencéjében békét, egységet és megértést teremtsen. Századok jöttek és elfutottak. Az uralkodó magyar nép, amely a királyt adta, a haza határain belül élő többféle népből összetett nemzet vezető eleme lett. Az idők folyamán a nemzethez tartozó másfajú népek hol kisebb, hol nagyobb mértékben magyarosodnak: asszimilálódnak a vezető néphez; Mátyás korában a nemzet több, mint 85%-a magyar volt! Soha nem volt erőszakos, kényszerítő magyarosítás, hiszen ezt a törekvést akkor még a történelem nem ismerte; természetesen, szervesen folyó magyarosodás gyúrta át az idegen népelemeket magyarrá.

Más nemzetek körülöttünk már a XIX. században Napoleon óta, de különösen a század második felében egyre túlzóbbá és élesebbé váló faji és nemzeti gondolat alapján németesítenek, oláhosítanak, tótosítanak, szerbesítenek. Ki-

élezik a nyelvi, nemzetiségi ellentéteket; üldözik a nemövéket, áttelepítenek, névelemeznek. Az utolsó évtizedek, a világháború után különösen éles nemzetiségi ellentéteket szítanak. Súlyos európai problémává lett a nemzeti kisebbségek sorsának rendezése. A trianoni békében elszakított véreink sok szenvedésen át tapasztalták ennek a kérdésnek kíméletlen kiélezettségét. Nemzeti kérdés, faji kérdés, a vérség problémája mozgató erejű tényezői a legutóbbi évtizedek történelmének. Az utódállamokban: cseheknél, oláhoknál, szerbeknél a nemzeti eszme és a nemzeti kultúra időben is összefonódott és ezért különösen fontossá és élessé lett. A nagy német nemzet kinyújtotta óriás karjait és a szelrőzsa minden irányából magához vonta, törte, hódította, vagy telepítette mindazokat az idegen földön élő németeket, akiket hazai talajon el tudott helyezni és a hazai kultúrába közvetlenül be tudott kapcsolni.

Mitőlünk a faji gondolat, a vérségi alapon való szétválasztás és az éles nemzetiségi határok megvonásának gondolata egyformán távol áll. Ellenkezik a magyar megoldással, ellenkezik kilencszázéves gyakorlatunkkal. Ma sem követhetjük ezen az úton sem a nagy nyugati népeket, sem a körülöttünk fekvő kisebb államokat.

Mi ősidőktől fogva nem vettük el senkinek nyelvét, szokását, vallását, hanem a különböző nemzetiségű, nyelvű, vallású, szokású embereket igyekeztünk természetes együttesükben úgy, ahogy együtt települve és összefonódva élnek, vezetni. *Szent István óta minden nemzedéknek kötelessége volt ennek az együttélésnek politikáját folytatnia* a hazánk minden lakójával, minden nemzetiségével szemben; vállalnia kellett ennek a kötelességnek munkáját, áldozatát is. Hozzá tartozott sajátos történelmi feladatainkhoz.

A világháború végén, egy rettenetes leszegényedés, elgyengülés és területi összezsugorodás pillanatában egyszerre úgy látszott, hogy a történelmi feladat végetért. Megnagyobbodott vagy újonnan teremtetett államok kapcsolták magukhoz az ország nagyobb részét kitevő, idegenekkel átszótt területeket és velük nemzeti kisebbségként több millió magyar vérünket. A megmaradt csonka haza bizonyos számú németen kívül számbavehető nemzetiséggel alig rendelkezett. A szentistváni gondolat a trianoni húsz esztendő alatt rejtve pihent a történelem köpenye alatt. Nem kellett foglalkoznunk vele, de nem is volt időnk és energiánk ahhoz, hogy a magunk felemelkedésén, csonkán is új életnek

indulásán kívül bármi mással foglalkozzunk. Ezért van, hogy ti, a mai fiú=nemzedék egészen az utóbbi évekig hírét sem hallottátok a szentistváni állameszmének.

De eljött az újabb nagy világrend. *Felvidéki sáv, Kárpátalja, Erdély, Délvidék visszatérte hirtelen felébresztette a húsz éve alvó nagy magyar történelmi hivatást.* Itt vannak a más nyelvű, kultúrájú és szokású, más fajú kisebbségek: elő hát azzal a kilencszázéves magyar specialitással!

«Vissza lehet szerezni országrészeket, de újra megalapozni ez országrészek és népük biztos, boldog, hű idetartozását csak akkor lehet, ha visszatérünk arra az életformára, amely egy symbiotikus területnek, egy népileg symbiotikus államnak egyedüli vezetési formája és lehetősége. Erőszak nélküli életforma.» (Magyar Férficserkészek előadássorozataiban 3, 15.)

Mióta újra nemzetiségekkel megszórt állam lettünk, újra él a szentistváni birodalom gondolata. Most látod már, hogy ez nemcsak területi kérdés. A *szentistváni birodalom* nem egyszerűen a régi országhatárok elérésével újra egységsített régi haza egész területe. Hanem hozzájön az ősi magyar kötelesség: a határokon belül élő népeknek a magyar recept szerint való békés együttélése egységes nemzet keretében. Tisztán látod azt is, hogy sem népi, sem nyelvi, sem faji vagy bármilyen más alapon a Dunamedence népeit békés egységbe összefogni nem lehet, csakis a szentistváni gondolat alapján.

A szentistváni állameszme óriási haladást jelent egy keresztényibb világfelfogás felé is. Együttélő embercsoportok, nemzetek, nemzetiségek, foglalkozások, városok, falvak egyetértése és igaz megértése valósul meg benne. Nincs más mód ezen az egyen kívül, hogy tartós békét biztosíthassunk a népek és nemzetek között.

Amikor tehát a történelem szerencsés fejlődése megindította a mi gyógyulásunkat is elszakított területeink egymásutáni visszaadásával, egyszerre itt állunk a borzasztó szenvedések között vergődő Európa közepén, mint a jövő nagy ígérését kezünkben tartó gazdagok: hiszen *a mi 900 éves tudományunk fogja megadni a háború befejezése után a lehetőségét annak, hogy egész Európában helyesen rendezzék a nemzetiségi kérdést és a kötendő békét újabb igazságtalanságok gondos elkerülésével biztos alapokra építhessék.* Ki tudja, kamaszka, nem ez-e az az óriási nagy hivatás, amely miatt minket az utóbbi évek alatt oly csodálatosan védett és aján-dékozott az Isten? . . .

Most tehát a hivatásunk, hogy a szentistváni eszmét a magyarok, minden magyarok lelkébe kalapáljuk és felfűtsük vele a lelkeket. «Rá kell nevelnünk az embereket, a legfőbb tisztviselőktől a falusi leventéig arra, hogy egy soknyelvű ország mivoltát, szükségleteit, közigazgatását és gyakorlati vezetését egyformán jól megtanulják: hogy minden magyar tisztviselő, katona, vagy a közgazdaságban, kereskedelemben, iparban bármily szerepet betöltő egyén eszerint végezze ezután munkáját. Mert mi nem gyarmatosítunk, tehát nem csak magyar tisztviselőt, katonát, bankárt, boltost stb. küldünk a tiszta magyar vidékekről és a fővárosból a nemzeti-ségi vidékekre, hanem mi országot egységesen vezetünk, építünk, élünk; és a nemzetiségi vidékek és vegyes vidékek más fajú és nyelvű emberei épűgy részesedjenek az életben és minden javaiban, mint a magyarok.» Ez egy ideig fájó pont lesz a hosszú megszállás után visszatért és a nemzetiségi elnyomatás sok keservét elszenvedett magyar testvérek számára, akik úgy fogják érezni, hogy a maguk nemzete nem becsüli meg őket eléggé, amikor velük egyforma szeretettel akarja kezelni azokat, akik húsz éven át az ellenség gyűlöletével nyomorították őket csak azért, mert magyarok. De éppen a magasabb lelki, nemzeti és keresztényi kultúra, és a nemzeti hivatásnak komoly megértése fogja őket elvonni a bosszúállás nem-magyar gondolatától és teszi vezérharcosaivá a szentistváni eszmének, hiszen ők azok, akik a visszatért nemzetiségi területeken lakván, a szimbiózist önmagukon keresztül megvalósítani hivatottak.

Most, végezetül, újra Teleki Pált kérdezem meg: *mik tehát azok a kötelezettségek*, amelyek ennek a nagy gondolatnak feléledése folytán most már miránk várnak? A férficserkészek előadássorozatában felelt meg kérdésünkre. Hallgasd meg, pajtás!

Első követelmény, hogy helyreállítsuk a magunk helyes nemzetfogalmát. Ne vegyünk kölcsön idegen nemzetfogalmat semmiféle más néptől, mert minden népnek megvan a saját maga nemzetfogalma. A mienk nem a nyelv, hanem a *nemzettest* fogalma. Nemzetünkhöz tehát nemcsak azok tartoznak, akiknek nyelve és kultúrája magyar, hanem mind azok a velünk élő idegen nyelvűek is, akik a nemzethez akarnak tartozni, a nemzetfeladatot átérzik és vállalják.

Második követelmény: türelem a nemzetiségekkel szemben. Ez a türelem alapja a majd kifejlődő becsülésnek,

szeretetnek; ennek alapján indulhat meg majd valamikor a messzebb jövőben újra a kényszermentes, természetes asszimiláció.

A harmadik követelmény: nagy belső fegyelem és egyöntetű felfogás és magaviselet a nemzetiségekkel szemben, és a nemzetiségeinkkel rokon népességű államokkal szemben is.

Negyedik követelmény: a nagy műveltségre való törekvés. Vezető nemzetelem a szentistváni államban igazán csak akkor lehetünk, ha kultúránk, műveltségünk, lelkeségünk magasabbfokú és ugyanakkor mélyebb, mint a velünk szimbiózisban élő idegen népelemeké. Így lehetünk csak — Csáky külügyminiszter emlékezetes nagy beszéde szerint — „primus inter pares» a Duna medencéjében.

Teleki Pál gondolatai alapján rövid vázlatot adtam neked a legszentebb és legnagyobb felelősségű magyar nemzeti feladatról, amely az én nemzedékem elé ma odatobbant, s amelyet a te nemzedékednek vállalnia kell majd és sokkal mélyebben, tudatosabban tovább folytatnia. Kilenyszáz éves történelmet folytatsz vele. És — ki tudja — talán megmented Európát.

Nehéz fejezet volt, ugye?

Bizony, a történelem nem játék. De ha most nem nyomják a válladat az eljövendő nagy sorsfeladatok, hogyan fogod akkor férfikorodban viselni tudni őket?

V. A virrasztó kürtje riad: veszélyben az emberteremtő!

Isten szava: «Mondá továbbá az Úr Isten: Nem jó, hogy az ember egyedül vagyon: alkossunk hozzá illő segítőt is . . . Ezért az Úr Isten mély álmot bocsáta Ádámra, s mikor az elaludt, kivevé egyik bordáját s hússal tölté ki helyét. Aztán asszonnyá építé az Úr Isten a bordát, melyet Ádamból kivett és odavezeté Ádámhoz. Mondá ekkor Ádám: Ez most csont az én csontomból s hús az én húsom-ból: ezt a férfi feleségének nevezzék, mert a férfiúból véteték.» (I. Móz. 2, 18—23.)

Ember szava: Isten engem úgy segéljen, — Nagyasszonyunk, a boldogságos Szűz Mária, — és Istennek minden szentjei, — hogy én a jelenlevő Évát szeretem, — szeretvén magamhoz veszem feleségül — Istennek rendelése szerint, — a keresztény Anyaszentegyház szokása szerint — és hogy őt el nem hagyom — holtomiglan, holtáiglan — semminemű viszontagságában: — Isten engem úgy segéljen!

1. «Más törvényt látok tagjaimban...»

Szent Pál apostol írja a rómaiakhoz küldött levelében: «... én, aki a jót akarom cselekedni, azt a törvényt találom, hogy a rossz fekszik hozzám közel: mert belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találom az Isten törvényében, de más törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van». (Róm. 7, 21—23.)

Isten törvényét édesanyádtól tanultad a gyerekszobában, aztán pontosan fogalmazva az elemi iskolai hittanórán; érteni azonban csak most érted igazán, a serdülő kor viharzónájában. «Ne paráználkodjál!» A «más törvény» ott bujkált tagjaidban mióta az eszedet tudod, de hatalmas erejűvé a serdülő kor bontotta ki az ivarérettség idején. Amikor válságba jutott az isteni törvény, a «kemény parancs».

Ez a «más törvény» őseréjű ösztön az emberben.

Két hatalmas ösztön ereje dühög bennük: az életösztön és a nemi ösztön ereje. Az életösztön az egyéni élet fenntartásának mestere: létért való küzdelem, éhség, szomszomság, az élet vak védelme, félelem a haláltól, elmúlástól, mind ennek az ösztönnek vonalán futnak. A nemi ösztön a fajfenntartást szolgálja, és az élet továbbadásának mestere. Szerelem, házasság, életteremtés, új kis embereknek a világba állítása a feladata.

Mind a két őserő az alsóbbrendű élő világában is jelentkezik. A növényeknél fizikai, kémiai, biológiai vak erő mindkettő; az állatoknál mozgató, hajtó ösztön.

Az állatvilágban a struggle for life kegyetlen, kíméletlen törvény: mindenkinek harcát irányítja mindenek ellen. Elvész a gyenge, megél az erős! És az erősebb pusztítja a

gyengét és abból él; a maga fajtáját sem kíméli. A sebesült vagy beteg farkasnak nekiesik és széttépi a többi, aki marós, de holnap talán szintén sorrajön. Milliós állati élet pusztul másodpercenként. Ki számolja? Ki méri? Ki bánja?

Az ember felelősséggel születik, hiszen még az édesanya méhében fejlődik, amikor odahajol az Isten és halhatatlan lelket lehel belé. Minden emberélet fontos és felelős, mert lelkével az örökkévalóságba kapcsolódik. Minden emberéletet számontart az Isten («Nemde két verebet egy garasért adnak? és egy sem esik azokból a földre a ti Atyátok nélkül... Ne féljeteek tehát, sokkal többet értek ti a verebeknél... Még fejeteek hajszálai is mind számon vannak tartva!...» Luk. 12, 6.) — A létért való küzdelem itt az egy Atya gyermekeinek, embertestvéreknek az életért, fejlődésért való együttes munkájává nemesül.

Az állatvilágban a nemi ösztön egyszerűen vak eszköze a fajfenntartásnak. Korlátokba tört: csak az év bizonyos szakában jelentkezik, amelyet párzási időnek neveztek az állattanban. Tavaszi tollpompában, tavaszi dalait énekli ilyenkor a kis madár; elvakultan dörög a fajdkakas; a szep-temberi erdő vadászromantikája a szarvasbögés... Az év többi szakában a vadon élő állatokban nemi inger egyáltalában nincsen.

Az embernél a nemi ösztönt nem kötötte meg így Isten keze: az egész éven át csaknem változatlan egyformasággal jelentkezik a szervezetben a «más törvény», a szexuális ingerlékenység. Itt értelem és akarat rendeltetett úrrá az ösztön fölé. Az ember életének egyik legnagyobb próbája, örök életre törekvésének egyik legnagyobb küzdelme, hogy amit az állatvilágnál Isten akaratából a természet törvénye tett meg, itt az emberi akarat törje korlátokba, hajtsa Isten törvénye alá az ős ösztönt. Megvan a lehetősége rá, hogy teljesen elnyomja, mert a szabadakarat erősebb, mint az ösztön. (Gondolj a katolikus Egyházban a szent szűzek seregére, akik tökéletes tisztaságban éltek; gondolj a katolikus papok coelibátus=törvényére, amely az egész életen át teljes nemi megtartóztatást ír elő, hogy Istent fegyelemzetten szolgálhassák). Megvan a lehetősége, hogy Isten törvénye szerint éljen vele és szolgálja az életet és az élet Urát. (Gondolj az édesapák és édesanyák emberteremtő házaseletére házasság szentségére épített családi otthonban.) Megvan a lehetősége, hogy a legféltelenebbül visszaéljen vele és bűnt bűnre halmozzon. (Gondolj arra a rengeteg

bűnözőre, aki a VI. parancs tilalomtáblája mögé maga akaratából beviszi a bűnt.) Fölötte szabályozónak csak az erkölcsi törvény áll, a «Ne paráználkodjál!» Embernél a nemi ösztönnek ez az egyetlen béklyó-törvénye.

«... teremte Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette.» (I. Móz. 1, 27.)

A szentírási teremtéstörténetnek ez az egyszerű mondata mutatja Isten mély gondolatát az emberről. *A nemek különbsége öröktől fogva élt Isten tervében*; férfinek és asszonynak ő alkotta az embert. Ő ojtotta bele a nemi ösztönt; ő építette a szexuális berendezését. A nemi ösztön jó, mert Isten rosszat nem teremt. A szexuális berendezés jó, mert Isten kezéből való. *A nemi érintkezésen át történő szaporodás is az Isten gondolata*: emberek teremtésére eszközül ő választotta ki az édesanyát és az édesapát. A nemiség jelentkezése tehát nem rossz; az ember nemi vágyai és nemi élete nem gyalázatos szemérmelenség, nem szégyelni való, rút terhe az eredeti bűnnek. A nemi ösztönt nem bűnre ingerlőnek kaptuk, nem is büntető ostornak, hogy kínozzon, gyötörjön; — emberteremtésben Istent szolgáló választott emberek erejének kaptuk. *A szexuális ösztönben a teremte Isten gondolatai és erői működnek.* «És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, felette jó volt.» (I. Móz. 1, 3.)

Csak az a fontos, hogy tovább is jó maradjon! Hogy amit az Isten jónak teremtett, azt helyesen és jól használja az ember!

A dolgokat helyesen és jól akkor használjuk, ha arra használjuk és úgy, amire és ahogyan Isten elrendelte.

Isten akarata szerint a nemi ösztön célja: emberteremtés. Medre: házasság szentsége védelmében épült család. Módjá: a házastársak nemi élete.

Aki más célból, más keretben, más módon engedi működésbe lépni ösztön=erőit, az vétkezik, mert megszegi Isten parancsát. *Az embernek lehet, de nem szabad vétkeznie.* Szabad akarata lehetővé teszi számára azt is, hogy Isten parancsával szemben cselekedjék; nem fizikai, csak erkölcsi kényszer szorítja a jóra. De ha Isten parancsa ellenében tesz, akkor bűnt követ el. A bűn mögött Isten haragja áll. Ennek a haragnak legfelsőbb fokát a kárhozat jelenti.

A VI. parancs mögé a bűnt nem Isten rejtette el. Ahogy minden rosszat, ami a világon van, az ember zúdított rá az eredeti bűnnel, úgy minden további rosszat mind a mai

napig és holnap és tovább is az ember hoz a földre a szemé-
lyes bűnével. A VI. parancs mögé a bűnt gonosz akarattal,
Isten törvénye megtörésével az ember viszi be.

Érted mindezt, kamaszka?

Tudod, mit jelent?

Azt jelenti, hogy 14 éves korodban az ivarézés idején
megindul benned a nemi ösztön nyugtalanító, belső hullám-
verése. Ez természetes. Isten akarja így. Nem bűn és nem
rossz. Nincsen házbotás porfelhő nélkül, nincs forró víz
gőzpára nélkül, nincsen tűz füst nélkül. A benned folyó tüzes
élet párája a szexuális ösztön nyomában feltűnő nyugtalan-
ság, kísértő gondolatok, meg az a «más törvény», amely
rögtön felel benned, amint valaki odakint elkiáltja az érzéki-
ség hívó szavát.

Évek mulnak, évek után. Serdülőkor... Ifjúkor...
Állandó küzdelemben áll az akarat a benned dühörgő ösz-
tönös erőkkel. Először a Nyugtalan-ság. Azután a Kísértés.
Azután a Szerelem. Tíz éven át, tizenöt éven át bontod
magadban az erőket, építed a férfit. És közben egyetlen
pillanatra sem engedhetsz a szexuális ösztön bűnre=hívása-
nak. Mert itt még minden engedékenységgel: bűn. Gimnázista
évek tovafulnak, — és nem vihetnek magukkal egyetlen
szexuális élményt sem, mert itt a keresztény erkölcs parancsa
állandó, kemény megtartóztatást ír elő. Aztán egyetemista
évek jönnek, rád néznek és tovafulnak, — és ők sem vihetik
egyetlen szexuális élményedet sem magukkal, mert még
mindig áll a keresztény erkölcs változatlan parancsa: teljes
nemi megtartóztatás! Eljönnek a férfikor éve, és a küzdelem
folytatódik és áll a törvény és a szövege nem változott:
teljes nemi megtartóztatás! Szerelemben, álmokban, vágyak-
ban úr legyen a Fegyelem!

Azután a Szerelem elvezet az esküvő oltárhoz. Ott
kovácsolják a csodálatos teremtmény műhelyt, amelynek dol-
gosa Isten, és eszköze te leszel és a te hitvesed. És ott,
templomi esküvő után, a keresztény házasságban kaput nyit
az erkölcstörvény a szexuális ösztön=erők érvényesülésének,
mert akkor már Istent szolgálják és úgy szolgálják, ahogyan
Ő akarja: felelős emberteremtésben. A férj és feleség nemi
élete tiszta és büntelen, mert Istenszolgálat.

Tiszta ifjúság!

Tiszta szerelem!

Tiszta házaselet!

Légy tisztában azzal, hogy egészen a házasság szentségé-

nek felvételéig a te életed semmiféle nemi élményt nem ismerhet. Ez a keresztény erkölcs törvénye: Isten törvénye. És a törvény áll, ha százan tagadják, vagy százmillió kiáltja is az ellenkezőjét. A törvény áll, ha irodalom, művészet, társaság kórusban kiáltja is szabadnak azt, amire Isten tilos jelzést emelt. A törvény áll, ha barátaid, pajtásaid mind megjárják is a bűn útját. A törvény áll, ha véred, idegeid, fantáziád százszor ellene láznak is; ha a kísértő ezer gyönyört ígér is; ha ezt a gyönyört minden idegszálad kívánja is a nehéz kísértés órájában. Mert ne feledd, hogy a Gyönyör éppen úgy az Isten eszköze, mint a Parancs, vagy a Törvény. S a Gyönyör éppen úgy az emberteremtést kell szolgálja, mint a Vágy, a Parancs. a Törvény.

Nem kell azt gondolnod, hogy a serdülő kortól kezdve tíz-tizenöt évig, amíg majd megházasodhatsz, állandó rettenetes harcban állsz a tisztaságodért. Vannak erősen erotikus természetű emberek, akik szülőktől, nagyszülőktől vagy még korábbi ősöktől kapták örökségbe a túlzottan felajzott érzékiséget; ezeknek igazán sok és nehéz küzdelmükbe kerül a fegyelmezett tisztaságuk megőrzése. De ezek kivételek. A normális szervezetű és egészséges idegzetű embert meg-megrohanja egy-egy kísértés=hullám, vannak nyugtalan időszakok, amelyekben kemény harcot vív az akarat; — de aztán elcsendesedik a kísértés, a harcat megállott ember hetekig, hónapokig minden nehézség nélkül éli a maga tiszta, erős életét. Aki állandó lelkiatya vezetése alatt komoly lelki-életet élt kislát korában és él tovább a kamaszkorban, az minden nagyobb erőfeszítés nélkül, mosolyogva, természetes egyszerűséggel tartja a kemény parancsot anélkül, hogy ez valaha is komoly problémát okozna neki. Sokan, sokan mennek át a serdülőkoron egyetlen halálos bűn nélkül a VI. parancs ellen. Ez az egészséges új ifjúság fölénye a «más törvénnyel» szemben. Akit pedig tudatlanságában vagy gyengeségében legyőzött a szexuális ösztön sodró ereje és a kísértés bűnbe kevert, az komoly lelki erőfeszítéssel és a megszentelő kegyelem segítségével megvívja a maga szabadságharcát és visszavereszi a maga tisztaságát. Főlényesen harcot állón, küzdön és elbukásból felfelé törekvően egyformán úr kell legyen a *bona voluntas* : az emberi jóakarat.

Az a fontos, hogy egyszer a szemébe nézz a *Felelősségnek* a «kemény parancs» szemben. Felelősök a gondolatok, a szavak, a tettek. Felelős vagy érzékeidért: látás, hallás, érintés is bűn eszköze lehet.

Akarom, hogy egy pillantást vess velem Bűn Őfelsége birodalmába. Nem azért, hogy egy csomó emberi gonosz-ságot vagy gyengeséget összehordva láss; hiszen ez olyan világ, amely fölött magasan jár az igazi keresztény ifjúság. Hanem hogy láss kátyukat, szakadékokat, apró gödröket és nagy mélységeket, ahol a Sátán él és dolgozik. Egy ilyen pillantás megerősít és megkeményít.

Érzékiség bűneiről szól az erkölcstan és a *paráznaság bűneiről*. Utóbbiak általában a súlyosabbak, mert szándékosan játszanak a szexuális ösztönnel, és az emberteremtésre hivatott nemző szervekkel durván visszaélve, meghamisítják Isten gondolatát.

A *paráznaság bűnei* az emberi rosszaság olyan mélységeiből burjánoznak fel, amelyek a te számodra mindig is idegenek maradnak. A természetellenes szodomain bűn (férfinek férfivel vagy nőnek nővel vétkézése), vagy a bestialitás a te szótárodban helyet se találjon. A pollutio, az önkielégülés bűne a serdülőkorban, sajnos, gyakori; külön fejezet tárgyal majd máshol róla. — A természet rendjét fel nem forgató, de Isten erkölcstörvénye ellen súlyosan vétő paráznaság házasságon kívül, a házasságtörés, a közeli rokonság közötti vérfertőzés, a rontás, rablás és a szentségtörő szemérmertlenség egytől egyig halálos bűnök Isten VI. parancsa ellen. Minősített elvetemültség és kimondott rossz akarat kell ahhoz, hogy ember ezekre az ösvényekre tévedjen. Nem a te utad, katolikus fiú!

Az *érzékiség bűnei* a nemző szervektől általában függetlenek; nem is az ondóeltávozással kapcsolatos idegizgalmat keresik. Gyakran nem lépik túl a bocsánatos bűn határát; az izgalmat kereső rossz szándék és a szexuális idegcentrumra gyakorolt hatásuk következtében előállható nagyfokú nemi izgalom azonban halálos bűnné teheti őket. Miután a kísértés ezeknek a vonalain próbálgatja legtöbbször az ember akaratát, éberem vigyázz rájuk, kamaszka! És be ne csapjon sem a vétekben társak megnyugtatója: Ó, ez nem bűn, ezt szabad! — sem a meglehetősen megrontott korszellem és közvélemény, amely rövidlátó szemeivel nem látja a «szabad — nem szabad» határvonalát és könnyen megenged olyant, amit megtiltott az Isten törvénye. *A te számodra a törvény egyetlen hitelt érdemlő magyarázója a katolikus Egyház. Amire azt mondja: tilos, az tilos legyen számodra vita és alku nélkül.*

Érzékiség bűneiről külön fejezet beszél; most csak megemlítjük, hogy törvényt tör a tisztátalan gondolat, az érzékies

vágy; hogy bűnös lehet nézés, érintés, csók, ölelés, tánc, olvasás, beszéd, ének, írás vagy rajzolás, sőt egyszerű kézmozdulat is, ha mögötte bűnös szándék vigyorg.

Komoly lelki önbecsüléssel és fegyelemmel szoktasd hozzá magad, hogy nem nézed kufárnak a jó Istent, aki leül veled alkudozni, mint a sarki fűszeres. Ne méricskélj, ne latolgass akkor, ha törvényről, engedelmességről van szó: ez halálos bűn, ezt nem teszem; ez viszont csak bocsánatos, ez nem számít, hajrá, előre! Micsoda kufár-lelkület! *A bocsánatos bűn épúgy tilos, mint a halálos, mert az is Istent bántja.* A tettek megítélésében pedig mindig ez legyen az első szempont, ez az Isten iránti szeretet; ne az, hogy micsoda következményei zúdulnak rád ennek a tettnek, vagy a másíknak. Sokszor még lelkiéletet élő fiúk között is talál az ember ilyen kofamérleggel bűnt méregetőket. Ez a közönséges gondolkodás messze álljon tőled!

Te megállsz a VI. parancs tilalomfája előtt. Felnézel és olvasod: «Ne paráználkodjál!» Tudod, hogy Isten keze írta. Tudod, hogy gyönyörű isteni gondolatot véd: az ember közreműködésével történő emberteremtés nagy ajándékát. Ismered már az ösztönt, amely a törvény mögött forr és dolgozik; ismered az Úr akaratát a korlátokba tört ösztönről, amely házasságig teljes tiszta megtartóztatást, házasságban tiszta érvényesülését követeli az Istent szolgáló, nemes feladatra irányított ösztönös erőnek. A magad gyenge emberi akaratát bekapcsolod az örök isteni akaratba és úgy élsz, ahogyan a «kemény parancs» szelleme azt tőled kívánja. Mert nem játszik az Isten, és nehéz bűn nélkül az ember nem játszhatik Isten gondolataival.

Igy a «más törvény» a tagjaidban zakatolhat és nyugtalankodhatik. Főlényesen töröd akaratod alá és a tiszták útján járva szolgálod az Istent.

«Ó mily szép a tiszta nemzedék dicsőségében! Mert halhatatlan az emlékezete, mivel ismeretes Isten és az emberek előtt. Ha jelen van, utánozzák, ha távozott, visszakívánják...» (Bölcs. 4, 1—2.)

2. És ne vígy minket a kísértésbe...

Ezt a fejezetet szentírási idézettel kell kezdenem. Lehetetlen, hogy ne ismerd Szent Jakab levelének híres sorait:

«Boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találva, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretők=

nek megígért. Senki se mondja, mikor kísértetik, hogy Isten=től kísértetik; mert Isten nem kísérhető rosszra, maga pedig senkit sem kísért. Hanem mindenki a saját kívánságától félrevezetve és elcsábíttatva kísértetik meg. Azután a kívánság, mihelyt megfogant, bűnt szül, a bűn pedig, ha végbe= vitetik, halált okoz. Ne tévedjetek tehát szeretett testvéreim!» (Jak. 1, 12—16.)

A kísértés a bűnnek fullajtárja. Csakhogy az igazi fullajtár valamikor az ő ura hintója előtt nyargalt és utat csinált az úri fogatnak, elkiáltván a gazdája nevét: Utat! Utat, emberek! Itt jön a nemes és nemzeti X. úrnak fogata! . . . A kísértés viszont hazudik, mert míg az embernél a bűnnek útját egyengeti, egészen más urat ígér. «Itt jön a nemes Öröm úr!» «Itt jön az Élvezet!» . . . «Hirdetem a Gyönyörűség érkezését!» És az ember, akit ezerszer becsapott így, ezerszer egyedszer is újra hisz neki és keserű szájjal látja a végén, hogy akit lelkébe engedett, nem öröm volt, nem jó és nem gyönyörű, hanem az álarcos Bűn verte földhöz megint.

Ajánlom, minden fullajtárnak jól nézz a szemébe, val= lasd ki keményen és csak akkor táj lélek=kaput, ha ismered őt is, az urát is. Akkor nem fogsz csalatkozni és nem kell nehéz bánatban mellet verned a végén.

A kísértéstől meg ne ijedj! A fullajtár ártalmatlan és idegen. Ártani csak a bűn tud, az is csak azért, mert befogad= tad, te akartad.

Ezernyi kísértés zsibong körötted. Oda se neki! Ez csak kopogtatás az ajtódon. Zárt ajtómon idegen kopogtat; be nem jöhet, míg szóba nem állok vele, ajtót nem tárok és azt nem mondom: Tessék besétálni! Soha a kísértés nyomában bűn nem keletkezik, ha az ember maga ki nem tárja az ajtót. — Vagy olyan idegen a kísértés számomra, mint az ablakon kinézőnek az utcán haladó járókelők, vagy a kocsik, autók utasai. Látom őket jönni, menni, de nem érdekelnek. Ha valamelyik felkelti érdeklődésemet és rákiáltok, megállítom, szóbaállok vele, akkor már közöm van hozzá, de csak azért, mert én akartam. Ha ő állna meg és szólna hozzám, ha nem tetszik, nem felelek, meg se hallom, meg sem értem. Az ember fején át a gondolatok országútja fut. Tudat alatt egymást érik folyton a legkülönbözőbb gondolatok: jönnek, elvonul= nak, továtűnnek. A tudat alatti gondolattömegben rengeteg a bűnre hívó. Sose bánd! Amíg meg nem állítod, érdeklő= déssel hozzá nem hajolsz és szándékosan foglalkozva vele, nem hívod magad a tudatodba, addig nincsen hozzá közöd,

nincs felelősséged. Addig a kísértő gondolatból sohasem lesz bűn. Lehet, hogy egész nap kísértő gondolatok légiója zavart, kopogtatott, próbált betörni hozzád. Ha kaput nem tártál, tudatba nem hívtad, olyan érintetlen és tiszta maradtál a bűntől, amelyet magukkal hoztak, hogy másnap nyugodt lélekkel áldozni elmehetsz.

A kísértéssel nem áll meg harcolni az ember. Akkor is már reá figyelne, akkor is törődne vele, tehát hajánál fogva ráncigálná közelebb a bűnveszélyt. Az erősnek semmibevevésével kell mellettük elmenned. Legfeljebb, ha odabent az idegekben nagyon fészkelődik és felelgetni szeretne a kísértésnek az a «más törvény», olyankor küldesz fohászt az Úrhoz és kérsz erőt a győzedelmes, szent közömbösséghez.

A kísértésnek persze ezer neve és arca van: annyi, amennyi az emberi kívánság, amennyi a bűn. Most az ember-teremtőt fenyegető veszélyről lévén szó, összeszűkítjük az érdeklődésünk fénykorongját és a VI. parancs vonalán jelentkező kísértésekre irányítjuk a figyelmünket.

Kopogtatnak a lélekkapun.

Ki van kint? Mit akar?

... Egy röpke gondolat kér bebocsátást! ...

Ismerem és becülöm a Gondolatot. Csodálatos Istenajándék! Az emberi értelem az érzéki megismerés, vagy az öntudat tanuskodása alapján fogalmakat alkot, amelyek a dolgoknak hű képei. Az értelem a Gondolatban átfogja a világot s magában hordozza. Labdázik velük; felidézi, amelyikre szüksége van; ejti a másikat. Fúzi, dolgozza, kombinálja. Terveket sző és a tervekkel megindítja az akaratot: építse valósággá! Napi élet porából pillanatok alatt szárnyal a magasba és ni: máris Istennel beszélget! Nincs határ, amely megállítsa, nincs távolság, amely szárnyát szegie. Multat, jövőt, jelent egyforma könnyűséggel szárnyal át. Mozdulatlan fekvő ember: azt hinnéd, aluszik. És ki tudja, agyában a gondolatokkal talán fontosabb és nehezebb munkát végez, mint a követ hordó napszámos odalent...

A gondolat bűn hordozójává is lehet! És akkor kísértés a neve. S a kísértésből itt lehet a legkönnyebben bűn. Vigyázz a kísértést hordozó gondolatokra! — *Bűnös voltuk mértékét, veszedelmes voltát két szempontra ítéli meg: a te szándékod, és a hatás, amelyet a gondolat benned előidéz.*

Ha akár egészen közömbös, akár tárgyánál fogva bűnös

dologra azzal a szándékkal gondolsz, hogy magadban nemi izgalmat ébressz, vagy a magától támadt izgalmat fenntartsd és erősítsd, akkor vétkes volt a gondolatod. De ha a szándékod egészen tiszta, nem akarsz semmi rosszat, mégis az értelmekben megforduló gondolat benned idegek izgalmát kelti, akkor is bűnre kísért! Ilyenkor «in fuga salus»: azonnal elfordítod figyelmedet és az értelmet valami egészen más gondolattal foglalkoztatod s kényszeríted, hogy ejtse az előzőt. Felelőtlen, ostoba kamaszgyerek tisztán gondolatai által egészen a pollutióig felizgathatja magát. Rossz szándéka és súlyos következménye ilyenkor magát a gondolatot is halálos bűnné komolyította!

Tanuld meg félni és tisztelni a gondolatot. Jól jegyezd meg: *minden bűnnek ez a kapuja!* Ha bármilyen gonoszat tennél is, de az értelem mit sem tudna róla, akkor a lelkiismereted s odafönt az örök bíró ezt a tettet nem róná fel bűnödül! Amíg a fantázia-kapu a kísértés előtt zárva áll, addig semmiféle bűn a lelkedre nem szakadhat. Ha megrogzött, tehetetlen akaratú visszaeső bűnös egyszer meg tudná csinálni, hogy megfegyelmezi a fantáziáját és többé kísértő gondolatokkal nem foglalkozik, attól a pillanattól megszabadult volna a megszokott bűnétől. Mérhetetlenül fontos a lélek büntető harcában a gondolatok szerepe!

... *Egy kedves emlék jött el látogatni!* ...

Emlékeink: a bennünk továbbélő multunk. Minden élményünk, amelyről az értelem tudomást vett, csodálatos készség, «species» alakjában tovább él az értelemben s felidézhető, vagy valami észrevétlen benyomás következtében magától is visszajárhat anélkül, hogy akarnók. Micsoda kincs: előhívhatom azt, ami elmúlt és képzeletben újra végigélhetem! Micsoda veszély: előjöhet régi bűnös élmények emléke és súlyos kísértésképpen rátelepedhet az értelemre! S miután az emlék a gondolatnak édes egy-testvére, a felelőssége is ugyanaz. *Bűnös voltát, veszélyességét a szándékom méri és a hatás, amelyet az emlék bennem kivált.*

Amilyen szeretettel becsülöd a kedves emlékeidet, úgy félj attól, amely a mult lezárt vaskapuján át régi bűnöket cipelne utánad. El vele! Vissza a multba! Soha többé elő ne jöhessen! S még ha az értelem olykor az elmúlt éveket járja is, hogy az emlékek között megkeressen valamit, akkor is nagyon nagyon vigyázzon, hogy fel ne ébresszen egyetlen olyat, amely bűnös élménytől nehéz. A kísértést ébreszti fel vele!

... Vágyak türelmetlenkednek : nyiss kaput ! ...

Míg a gondolatok és emlékek az értelemben jelennek meg, a vágyak és kívánságok az akaratot hívják. Összüleinkben a bűnbeesés előtt minden vágy és kívánság az akaratnak tökéletesen alárendelve, kizárólag a jóra irányult; az eredeti bűn következményeképpen bennünk az erkölcsi törvénnyel és az azt védő és valósítani törekvő akarattal szemben is felágaskodhatnak tiltott és bűnös vágyak. Hogy a kívánságok világa mennyire fontos, láthatod abból, hogy a tízparancsolatból kettő is foglalkozik velük: a IX. és a X. Előbbi kimondottan a szexuális ösztön vonalán jelentkező vágyakat tiltja; a tizedik parancs pedig a hetedikre támaszkodva védi a kívánságok becsületes voltát.

A vágyak felelőssége a tárgyuktól függ. Aki tiltott dolgot kíván meg és szándékosan élteti magában a tisztátalan vágyat, éppen olyan súlyosan vétkezik, mintha nem vággyal, hanem cselekedettel törte volna meg a VI. parancs tilalmát. Jól vigyázz! A tudatos és szándékosan keltett vagy folytatott kívánságokról van szó! Nem bűn az, ha látsz, hallasz valami izgatót és ennek nyomán átforrósodik rajtad a magától támadt, bűnre szomjas vágy. Akaratod szembe feszül és leküzdi az idegek izgatottságát, az értelmet pedig kényszeríti, hogy azonnal másra gondoljon. Bűnné csak akkor lenne a kísértés, ha az akaratod is beleegyeznék és szándékosan foglalkoznál vele. Ilyenkor bizony a halálos bűn is könnyen rázúdulhat a lelkedre!

Kemény pórázon futtatni a vágyakat, hogy bajt ne okozzanak!

... Szemen át, nézésen át megkísért a bűn ...

A szem a lélek ablaka: rajta keresztül néz ki a világba. Lát színt, alakot, méreteket, mozgást, szépséget, Isten keze nyomát, emberi ész alkotásait. Átfogja a világot: a kis szentjánosbogárról feltekint és a Göncölszekerét nézi egy szemvillanás alatt. A fizikus azt mondja: fény, rezgés. A biológus magyarázza: idegek, idegközpont. Igazuk van. De igaza van mindenek fölött a hívó lelkű tudósnak, aki azt mondja: a szem Isten csodája.

A szem csak eszköz: fotografáló csodamasina. Neki közömbös minden, amit lát: édesanya arcát éppen oly közömbösen veszi fel és jelenti az agy idegközpontjában, mint a rablógyilkost, vagy a Mephisto-képet. Emberi jótettet

épolý közömbösen, mint sötét, gonosz bünt. A felelős a lélek, aki a szemén át kifelé néz: az értelem és az akarat, amely az idegközpontban átveszi a szemközölte képet, vagy odabent=ről irányítja a szemet: mit nézzen, hogyan nézze.

Szemen keresztül annyi kísértés ostromolja a lelket, amennyi az emberi rosszaság odakint a világban. Könyv, folyóirat, plakát, mozifilm, színelőadás, képek és szobrok művészete éppen úgy szállít sok igazi érték mellett sok kísértőt, szemérmertlent, izgatót, mint maga az emberek mindennapi élete: női világ divatos öltözködése, embertestvérek rossz példája. «Ahova nézek, mindenütt csupa szépség és jószág!» — mondja az optimista. A sötétben néző ember így kiált fel: «Ahova nézek, mindenütt csupa kísértés és bűn!» Mind a kettőnek igaza van. Szépséggel, jószággal is, kísértéssel, bűnnel is tele a világ és az élet. A szem mindent meglát és jelenti az agynak. Az emberen most a felelősség, mit akar meglátni, mit akar tovább nézni és mi az, amitől azonnali akarat=parancsra elfordítja figyelmét. Élet nyersanyagában sok minden keveredik; válogat közöttük a lélek. Felelősséggel!

Ugyanazokat más szemmel nézi a kis gyermek a maga tudatlan ártatlanságában; más szemmel a serdülőkor vándora a benne nyugtalankodó s talán viharosan ostromló éhes szexualitás hatása alatt; más szemmel a felnőtt, akiben a fegyelmezett akarat régen mederbe törte a nemi ösztön erejét és minden érzékét fegyelmezetten hatalmában tartja. A serdülő fiút felizgathatja egy kép, vagy szobor, vagy emberi mozdulat, amely mellett gyanutlan megy el a gyermek, fegyelmezett nyugalommal a férfi. Kamaszkorban sok minden izgató és veszedelmes lehet számodra, amit később nyugodt szemmel nézhetsz. Mert minden az embertől függ, aki a szemén keresztül nézi a világot.

Nézés, látás bűn=mértéke a magad szándéka és a hatás, amelyet kivált benned. Izgalmat kereső bűnös szándék bűnné avatja egészen közömbös dolgok nézését is. És bűn lenne tovább nézned bármi olyant, ami benned nemi izgalmat keltett. Ilyenkor úr az akarat: parancsol és azonnal másfelé néz a szem, mással foglalkozik az értelem. Mert az ember úr legyen a maga portáján!

Ideálunk a *hidegszemű ember*. Néz, lát és nyugodtan tovább megy.

Van a szem erkölcsstanának néhány részletkérdése. Kérdezd bátran!

Önmaga mezítelen testét, vagy a másét nézni bűn=e? — Meglátni akarattalan, soha nem bűn. Nem vagy felelős azért, hogy véletlenül mire esik a pillantásod. Nézni tudatosan, irányított akarattal, lehet szükséges, lehet szabad, de lehet bocsánatos vagy halálos bűn is. Gondolok fürdésre, amikor a tisztaság higiénia=törvénye kívánja a látást. Gondolok arra, hogy betegápolásnál segítesz és elkerülhetetlen, hogy ruhátlan testet láss. Hideg szem, nyugodt idegek felelősségtől egészen mentesek. Az orvostanhallgató tanulmányai éveken át az emberi testet bontják. Rajztanárjelölt, művésznövendékek aktokat is kell, hogy rajzoljanak. A hivatása teljesítése közben fellépő kísértéseket komoly akarattal fékezi mind a kettő és hideg szemmel folytatja munkáját. De szobrot, képet, élő testet nézni szükség nélkül, felbizsergő szexuális inger kedvéért: bűn. Azért bűn, mert megengeded, vagy akarod a neki ingert, amelyet tilt a VI. parancs.

Mondok még egy érdekeset. A mezítelen testnél sokkal ingerlőbb a félmeztelen, félig takart. Hiába, az emberi test lenyűgöző alkotása, az még az eredeti bűn rontásában is megőrzött magában valamit a régi finomságából és méltóságából; — a félmeztelenséget pedig raffinált emberi gonoszság idézi elő, hogy a fantáziát fokozott mértékben foglalkoztatva, érzékies kíváncsiságot keltsen. Képen, mozifilmen, színházi jelenetekben épúgy, mint a strandok izléstelen fürdőruhái vagy az utca divatos, de erkölcsöt sértő női öltözetek között mindig ott kísért a bűnre ingerlő kíváncsiság. Másodrendű színházak a félig öltözött görögök jeleneteivel csalogatják az alacsony ízlésű karzati közönséget; a magyar filmek legtöbbször elhelyez egy=egy öltözködő jelenetet, amelyet kimeresztett szemmel nézzenek a sötét nézőtérben felnőtt és serdülő izgalomra=éhesek. Ne vigasztald magadat tévedésbe ejtő megnyugtatóssal: Ez nem bűnös, hiszen nem látok rajta semmi szemérmetlent! — mert nemcsak az bűnös, ami szemérmetlen, hanem minden, ami benned érzékies izgalmat kelt.

Hazudik a művész, aki azt hirdeti: a művészetben mindent szabad, mert ami szép, az nem lehet bűnös! Fordítva áll: ami bűnös, az nem lehet szép! A művészetnek nincsen külön morálisa; ugyanazok a törvények kötik, mint a szentet. S ha vét az erkölcs ellen, akkor elveszítette már a jogát ahhoz, hogy igazi művészetnek nevezzük. Minden alkotás az alkotójának lelkiületét revelálja. Aktot is lehet imádságos lélekkel festeni, s az nem is fog bűnre csábítani

senkit. Ha a művész a lelke mélyén a gonoszat keresi és ezzel a lelkülettel festi képét, önmaga gonosz indulatát sugározza rá, és az a kép csábító, kísértő lélek=veszedelem lesz mindenki számára.

«Tested világa szemed; ha szemed jó, egész tested világos lesz; ha pedig szemed rossz, egész tested sötét lesz.» (Mt. 6, 22.)

... *Bűnös teherrel hang érkezik: üzenet egy másik világból!* ...

Nézz fel a csillagos égre. Mérhetetlen messzeségben kis fénylő pontok: csillagok. Mindegyik külön, zárt világ. Fáradhatatlan róják útjukat, melyet a Teremtő kijelölt számukra.

Nézd az embertestvért. Zárt világ, külön világ mindegyik. Mikrokozmosz. Kisebbek az arányok, kisebbek a távolságok; de úgy jövünk, megyünk egymás mellett, olyan zártan, idegenül, mint az óriási bolygók odafönt.

Zárt világból üzenet jön a másik zárt világhoz. Beszél az ember és a hang elviszi üzenetét a másik embernek. «... a szív bőségéből szól a száj.» (Mt. 12, 34.) Viszi a hang a gondolatait, érzéseit, terveit és a hallóidegeken keresztül beleplántálja a másik ember szívébe. Akinek tiszta a lelke és nemes szépséggel tele, annak beszéde is nemes, tiszta, bölcs. Akinek a lelke bűnnel fertőzött, vagy gonosz indulatok csatartere, annak beszéde is gonosz szavaktól súlyos. Mindig csodálkozom rajta, hogy azok a mocskos beszédű emberek nem szégyelik hangos szóval elárulni, hogy a lelkük mélyén micsoda romlottság, ízléstelenség lakik! Mintha minden mondatukkal azt kiáltanák: «Nézzétek, milyen ronda tudok én lenni! Ó, én belül egészen ilyen vagyok ám!» No, gyönyörű vagy, mondhatom!

Serdülő fiúk beszéde ott a negyedik osztálytól felfelé megdöbbenően durva és ízléstelen. Csacsi kölykök! Azt hiszik, azzal mutatják meg társaiknak, hogy ők már nem kis fiúk, hogy minél förtelmesebb malacságokat mondanak. Minden osztályban akad egypár, akinek minden második szava durva erkölcstelen szójáték. Minden összeverődött fiúcsoportban felbukkan legalább egy, aki telefúzi beszédét trágár káromkodásokkal. Minden társaságban találkozol olyanokkal, aki azt gondolja magáról, hogy nagyon szellemes és felnőtt, ha egyre-másra kétértelmű vagy durván szemérmetlen tréfákat sütöget el és röhögteti — (itt nem írhatom

azt, hogy «nevelteti», mert a malac viccen nem jóízű, szívből jövő nevetéssel derülnek az emberek, hanem igazán csak röhögnek) — a többieket, akik a maguk részéről azt hiszik, hogy szintén nagyon felnőttesen viselkednek, ha zajos derűvel jutalmazták durva társukat. Ne higyj nekik! Ne hidd el a rútságról, hogy szép, az alacsonyyságról, hogy szellemesség, az éjszakáról, hogy fényes nappal, a neveletlen durvaságról, hogy úri lélekből fakadó nemes tréfa! Noblesse oblige: nemes fiú=voltod más stílusra kötelez!

Ma a diákszobák beszélgetései telve vannak trágársággal. A szalonok, férfi vagy női összejövetelek tónusa egészen alpári. Úrnak tisztelt jónevű emberek olyanokat mondanak egész joviális képpel, hogy az ember szeretné megkérdezni: Kérem szépen, a kloakából tetszett jönni? Ne gondold, hogy ez így jó, s hogy ennek így kell lennie. Beteg korszellem, lélekben fertőzött társadalom. Más légy! Másnak kell lenned, mert a jövő nem lehet ilyen silány, mint amilyen a szomorú jelen. «Szív bőségéből szól a száj!» A te beszéded tiszta, nemes, egyenes férfibeszéd legyen. Soha egyetlen kétes vicc, egyetlen erkölcsöt=bántó kifejezés el ne hagyhassa ajkadat. Úr légy!

Ha kell, lehet beszélni a nemi élet dolgairól is. Én is beszélek róla, írok is róla. De mindig tisztelettel és mindig az Isten gondolatait érezve a VI. parancs mögött! De sárba gázolni Isten nagy titkait fegyelmezetlen beszéddel: bűn és ízléstelenség.

A beszéd bűn=mértéke a tárgy, a szándék és a hatása: miről beszél, milyen céllal teszi és milyen kísértések kavarognak beszéde nyomán. Halálos bűn lehet a szemérmetlen beszéd! Azonban még további, új motívum is hozzájárul az eddigiekhez: a felelősség másokért, akik a mocskos nyelvűnek beszédét hallgatják. Nemcsak maga lelkét szórja tele bűnnel, hanem mindazokét, akik eléggé szerencsétlenek, hogy kénytelenek meghallgatni az ő malacságait. *A bűnt beszélő felelős a bűnös szót hallgatók lelkéért!* Ő sokszor nem is tudja, micsoda kísértés=vihart kavart és hány bukásnak lesz talán okozója; de tudja az Isten és az ítéleten irgalmatlan felrója majd neki.

Bűnös lehet a szemérmetlen beszéd hallgatása is, ha beleegyezést, tetszést, hasonló erkölcsi színvonalat jelent. Ha véletlenül meghallasz trágár szavakat, nem tehetsz róla, nem vagy felelős. Ha kötve vagy romlott lelkű társasághoz, nem szabadulhatsz és kénytelen vagy végighallgatni beszé-

düket, nem tehetsz róla, nem vagy felelős. De zárd el a lelked, ne végy részt a beszélgetésben, ne neved a vicceken, ne legyen részed mindebben. S ha teheted, figyelmezteted és elhallgattatod őket (ha, mondjuk, nálad fiatalabb nép komiskodik a füled hallatára); ha ezt nem teheted, ott hagyod. In fuga salus: menekülj a kísértőtől!

Szomorú az, hogy Isten legszebb ajándékait hogy lealacsonyítja a sárban taposó ember! A hang, világok érintkezésének eszköze, kénytelen bűnt szállítani! Pedig Isten dicsőségére rendeltetett!

... «Atya kérem, bűn-e a csók? ...

Szent Pál írta a korinthusiaknak: «Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok és az Isten lelke lakik bennetek? Azt pedig, aki az Isten templomát megrontja, megrontja az Istent.» (I. Kor. 3, 16.)

Emberi test érintése azzal a tisztelettel történjék és azzal az óvatos gonddal, amely az Úr élő templomát megilleti. Ha elmulasztod az óvatosságot, felemeli fejét a kísértés. Ha a húsból, vérből, idegekből felépített emberi test érzékies kívánságai hívják ki a bűnös izgalmat kiváltó érintést, akkor máris bevonult lelkedbe a Bűn.

Soha nem bűn a szükséges érintés. Mosdás, fürdés, orvosi kezelés a tested egészségét szolgálja. Kísértéstől mentes, bűntől mentes érintés.

Ami érzékies vágyat kelt benned, vagy egyenesen a bűnös vágy kielégítését szolgálja, az viszont, még ha ruhán keresztül történő érintés is, bűn, sőt könnyen halálos bűn lehet. *Mértéke a rossz szándék, vagy a hatás, amelyet az ilyen érintés benned kelt.* Ha súlyos nemű izgalmat okoz, akkor halálos vétet követél el. Gondolj a magános bűnnel játszó kamaszra, aki érintéssel akar orgazmust kiváltani. Halálos bűnnel vétkezik.

Gyóntatásnál, bizalmas lelki beszélgetésnél minduntalan megkérdezik gyerekek: Atya kérem, bűn a csók? Mindig azt felelem: Nem fiam, a csók nem bűn. Édesanyád csókja, apai, testvéri, rokoni csók, vagy a szánakozó szívvel szegénynek, betegnek, bűnbánónak adott tiszta szándékú csók soha nem bűn. Szabad megcsókolnia egymást a házastársaknak; büntelen a jegyesek csókja, ölelése, mert a házasság szentsége az eljegyzésig előre küldi sugarát. De házasságon, jegyességen kívül bűnös minden ölelés és csókolózás, amelyet érzékies vágy indít, vagy kísér. Azért bűnös, mert a célja: érzékies

izgalom keltése (szándék!), vagy mert a következménye az, hogy felforrósodik benned az érzékek izgalma (következmény!). Ha tehát tánc közben, vagy romantikus sétán, vagy az egyedüllet néhány pillanatát felhasználva megcsókolasz egy kisleányt, aki nem menyasszonyod, akkor vétkeztél. Romantikus, csacsi diákszerelemnél bocsánatosnál rendszerint nem súlyosabb; de ha erős kísértés jár a nyomában, halálössá lehet. Ne játszá! a csókkal, kamaszka! Az csak a pengős vagy filléres ponyvaregényekben van úgy, hogy a negyedik oldalon megismerik egymást (és amint kezét fognak, mintha villamos érintés sugározna végig a testükön); a hatodik oldalon pedig már ideális, tiszta csókot váltanak. Aztán a gyengéd lelkületű revolverhős vagy hajcsárgyerek felugrik lovára, amelynek a szél hiába ruhaszkodnék a nyomába, és nekivág a sivatagnak... Tudod, ez számárság. A valóságban Isten keze írta erkölcstörvény örködik a tisztság fölött és ez a törvény csókot, ölelést jegyességen és házasságon kívül komoly figyelmeztetéssel tilt meg. Ölelés, csók a házasság építette családi otthon kincstárába tartozik. Amit onnan ellopnak fegyelmezetlen fantáziájú fiatalok, az giccs, vagy — kísértés, vagy — bűn.

... Láthatatlan látogatók jönnek ...

Gondoltál már arra, hogy minden alkalommal, ha könyvet, folyóiratot, ujságot veszel a kezedbe, s olvasni kezded, láthatatlan látogatók lépnek a szobádba, leülnek melléd és beszélni kezdenek hozzád? Ismeretlen, soha nem látott emberek, talán a nevüket sem hallottad soha, mesét mondanak a regényben, amelyet olvasol, vagy elmondják, mi az ő gondolatuk a háborúról, a kormány politikájáról, a magyar élet ezer kérdéséről. Nem lehet vitatkozni velük, nem lehet felvilágosítást kérni egy-egy mondásukról, amelyet nem értesz, nem lehet megmondani, hogy csirkefogóságnak tartod, amit leírtak...

Szív bőségből szól a szája, vagy ír a toll. Lucifer mondja Az ember tragédiájában: «Nem adhatok mást, csak mi lényegem». Az író sem adhat mást, mint azt, ami lelkében él, gondolatában forog, ami az övé, ami ő. Gazdag lelkű ember írásaiból gazdagszik az olvasó; a szent írásai szenteket nevelnek; a bűnös indulattal telített lelkű ember akarva, nem akarva bűnös kísértéssel préseli tele írásait; a kufár pedig, akinek sem elve, sem lelkiismerete, csak pénzre éhes üzleti szimatja, olyat fog írni, amiről tudja,

hogy sokakat izgat, tehát sokan vásárolják. És a kirakatban, osztálytárs iskolatáskájában, családi otthon asztalán megjelenik a könyv vagy a folyóirat és a család tisztalelkű fia forgatja, olvassa, és az ólombetűk mérge, azaz hogy a betűkön át hozzá beszélő láthatatlan kísértő elrontja a lelkét.

Egy=egy hazug, érzelgős regénnyel, egy buta ponyva=történettel, egy szemérmetlen tartalmú ocsmány könyvvvel jó üzletet csinál az írója, meg a kiadó, és tönkretesznek száz fiatal lelket.

Ne olvass pornográf, erkölcstelen könyveket, mert lelket mérgeznek és olyan hazug nézeteket ojtanak beléd s olyan vad kísértéseket támasztanak, hogy belebukol.

Ne olvass érzelgős, csupa=szirup regényeket, mert a hazug mese becsap: az élet nem érzelgős, hanem kegyetlenül kemény és egyenes; aki hisz a regénynek és az életet regénynek hiszi, zsákutcába kerül s nem lesz kifelé=útja.

Ne olvass színházi magazinokat, külföldi vagy magyar nyelvű ismeretlen képes lapokat, mert kép is, szöveg is ellen=sége lehet a te erős tisztaságodnak.

A napilapoknál gondoldj arra, hogy ma nincsen független ujság. Minden lap valamely világnézetnek, vagy valamely politikai pártnak szócsöve: nyersanyagát annak a szem=szögébe állítva gyúrja át. A magad katolikus és magyar világnézetének megfelelő lapot olvass csak. A másik tábor lapjai számodra torz világképet nyújtanak, mert elhallgatnak dolgokat, amelyek számodra fontosak, elferdítenek a beállításukban igazságokat, amelyeket neked másképen kell meglátnod. Arra is gondoldj, hogy a napilap szenzációt hajszol, hiszen abból él; neki tehát nem az a fontos, ami hétköznapi és egyszerű, hanem az, ami rendkívüli. Ezernyi vonat jár naponta Magyarországon; a lapok egyről sem írnak. Egy hónapban egy kisiklik: ennek hírével telve az ujságok. Millió tisztességes ember önfeláldozó, munkás életét folytatja; a lapokban ennek nyoma sincs. Négy gazember lop, vagy gyilkol, vagy valutát csempész külföldre: ezek hálás anyaga a lapoknak. Több százezer diák tanul, jár iskolába, végzi kötelességét, él egészséges fiú életet. Ki ír róluk? Egy diák öngyilkos lesz, másik elszökik hazulról, mert fél az apja nádpálcájától, a harmadik pajkosságból lecsuszliz egy szemafort; — ezeknek történetével tele a te ujságod meg a másik párt lapja és valamennyi. Mert az ujságoknak az kell, ami rendkívüli. De ha valaki nem eléggé intelligens ahhoz, hogy elválassza egymástól az igazi életet és az ujságok hír=

anyagát, azt félrevezeti az életet torz tükörben mutató ujság, és talán nehéz bűnökre csábítója is lehet. Édesapáddal, lelkiatyáddal való beszélgetésekben tanulj meg intelligensen ujságot olvasni.

Van a katolikus Egyháznak egy nagyon érdekes könyve. «Index librorum prohibitorum» a címe: «a tiltott könyvek jegyzéke». A világirodalom minden ágából összeválogatott gyűjteménye íróknak és könyveknek, amelyek lelki veszélyt jelentenek a katolikus lélek számára, olvasásukat tehát tiltja az Egyház. Magyar kiadásának címe: A római index. Az Egyház ezzel a jegyzékével hitet véd és erkölcsöt. Vannak könyvek, amelyeket pápai határozat tilt ünnepélyesen; vannak, amelyeket kiközösítés terhe alatt tilos olvasnunk; mások olvasása halálos bűn. Számodra nem ez a felsorolása a könyveknek érdekes, hanem az általános szabályok, amelyek az egész világirodalomra vonatkoznak. Az új egyházi törvénykönyv ezeket a szabályokat az 1399-ik canonjában sorolja fel. Ilyen általános szabályok erejével tilos pl.:

«bármely szerző könyve, mely eretnekséget vagy szakadarságot védelmez, vagy magának a vallásnak alapjait támadja . . .» (pl. protestáns hittankönyvek);

«minden olyan könyv, mely a vallást, jóerkölcsöket kifejezetten, szántszándékkal támadja . . .» (szociáldemokratá, bolsevista könyvek, folyóiratok);

«azok a könyvek, amelyek a párbajt, öngyilkosságot, a házassági elválást megengedettnek hirdetik . . .» (itt a magyar irodalom nem egy mai nagysága is az indextörvény alatt áll);

«erkölcstelen, szemérmetlen dolgokat tervszerűleg tárgyaló, elbeszélő, vagy tanító könyvek . . .» (itt vannak sokan a modern regényírók, beérkezett nagyságok is, akiket nagy magyar értéknek hirdet a hírharang!);

Halálos bűn terhe alatt tilos tovább olvasnod a könyvet, amelyről azt látod, hogy erkölcstelen a meseszövése, vagy a belefűzött beszélgetések, vagy úgy érzed, hogy benned érzékies kísértéseket kelt az olvasása. Itt a katolikus fiú lelki fegyelme áll szemben egy romlást hozó íróval, aki az ólombetűkön keresztül a lelkét támadja. Úr légy a fantáziád, az érdeklődésed fölött! Legyen erőd azonnal letenni és fel nem venni még egyszer olyan könyvet, amelyet rossznak, ártalmasnak ismersz! Iskolai könyvtárakban is lehetnek tilos könyvek; a kölcsönkönyvtárak telve vannak velük; a családok könyvszekrényei, amelyekből barátaid hozzák a

kölcsön adandó könyvket, hemzseghetnek tőlük, hiszen az emberek többsége nem aszerint vásárol könyvet, hogy milyenek a szellemi igényei, hanem hogy mennyire volt toladó a vigéc, aki előfizetőket gyűjtve tört be a lakásba. Egyedül önmagad izlése és vigyázó lelkiismerete örködhetik igazán az olvasmányaid fölött.

A láthatatlan látogatók sokszor veszedelmesebbek, mint a nyiltarcú, szembenéző, élő kísértők. Légy résen!

... Nóta szárnyán kísértések szállnak ...

Amikor Bartók és Kodály emberfeletti, gyönyörű munkája nyomán az igazi magyar dal megindult jövőt hódító útjára a magyar életben, felujjongtunk, mert zenének, dálnak újjászületését vártuk. De az igazi, nemes és tiszta magyar népi nóta zárt ajtókra talált az operettszínházaknál és a tánclokálok zeneszerzőinél. Ők megmaradtak a régi utakon. És a versenyben, amely a magyar zene és az üres, érzélgős, egyenesen hülye szövegű kabarédalok meg slágerek között ki-fejlődött, bizony, verve maradt az értékebb! Utcán, szalónokban, strandokon, de falun is mindenütt a pesti utca dalai járnak. Ezek a dalok zeneileg értéktelen tömegcikk, messze állnak a művészi színvonaltól; szövegük pedig szászor koptatott sablón, gondolattalan, hamis, érzélgős szerelmi romantika. Vezérgondolata a felelőtlen csók, az együtt töltött éjszaka, a csalódott férfi szégyenletes, nyafogó könyörgése és könnyhullatása. Ezeken a petyhüdt, gerinctelen, lélektelen és művésztelen nótákon nevelődik a magyar jövő! A slágernek lélektani alapon természetes tulajdonsága, hogy minél ostobább a szövege, annál divatosabbá lesz (gondolj pl. a kis kacsaról szóló dal szövegére! Brrr!). A «költők», azazhogy nóta=fércmunkások aztán alaposan visszaélnék ezzel. Sajnos, a rádió az eltorzított nóták nagyszállítójává szegődött és az izléstelen kabarénótákat napról-napra belemuzsikálja és énekelteni százezer hallgató lelkébe.

Nagy kísértő a sláger. Zenéjében is van érzélgős, érzékes motívum, amelyet nem veszel észre, mert nem vagy muzsikus; szövegében elbujtatva olyan férfiatlan, érzéki epekedés és a szerelemnek olyan utcasarki kezelése, amely messze áll a keresztény morál felfogásától. Úton-útfélen énekelik ezeket a fércmunkákat. Olvasd át figyelmesen akármelyiknek a szövegét úgy, amint egy Arany, vagy egy Mécs verset olvasol! Nem keresztény és nem magyar. Egy mélyen

alattad álló, ismeretlen és idegen világ felfogását sugározzák ezek a nóta=szövegek. És a serdülő fiú vagy csitri leány észre sem veszi, hogy világnézetébe beleszövődnek a muzsika szárnyán érkezett könnyelmű felfogásnak motívumai. Hogy az ifjúság nem Isten gondolatának látja a szerelmet, hanem úton=útfélen könnyű játéknak, amelyben a férfi alázkodik és térden csúszik, a nő pedig csalfa és hűtlen táncosa az érzékies vágyaknak, abban legnagyobb mértékben a divatos nóták felelősek.

Né sodorj világnézetet a kabarénóta sugározta léha felfogásból! Idegen maradjon számodra, ahogyan idegen maradj mindig is a magyar lélek számára!

... festett világok ...

A színház hivatása: az élőszó és eleven ábrázolás szugesztív erejével nemesíteni, nevelni a tömegeket. A színház azonban nevelőből szomorú szolga lett: kiszolgálja a közönsége izléstelen, sokszor erkölcstelen, alacsony színvonalú igényeit; ahelyett, hogy emelne, ő maga süllyed le azokhoz, akik fizetnek és tapsolnak. A tömegnek nincs izlése; tehát a színház sem törődik a magasabb izléssel. A tömeg érzéki és zabolátlan; a színház szállít neki pikáns jeleneteket és bemondásokat, félmeztelenséget és egy sereg arcpirító célzást. A tömeg nevetni szeret; a színház önti eléje a legsilányabb természetű tréfákat: szóvicceket, drasztikus célzásokat. Az egészen keresztülhúz egy valószínűtlen szerelmi bonyodalmat, aztán végigönti hazug frázis=hazafisággal hogy megbékítse azokat, akik legalább valami szikráját szeretnék kapni a nemesebbnek és ideálisnak. Gondolj pl. a rádióban leadott divatos operettekre: micsoda silány tákolmányok!

Válogasd meg a színházat, ahová elmész, a darabot, amelyet megnézel, a színész=együttest, amelynek játékát érdemesíted arra, hogy több órára átadd nekik a figyelmedet, fantáziádat és elmész velük a festett világba. Vannak elsőrendű színházak, amelyek magasan felette állnak a lecsujtó kritikának; vannak együttesek, amelyek minden tiszteletet megérdemelnek; vannak színművészek és színművésznők, akiknek magánélete épúgy, mint a művészete, tiszta, nemes, úri. Itt is, mint mindenben: keresd azt, ami magasabbrendű, és ne téveszd össze a gyöngyöt a kavicsal és sárdarabbal.

A színháztól világnézetet, életlátást ne akarj tanulni. Elferdített képét adja az életnek. Olyan maga a színház is, mint a szereplő színész arcának kendőzése: bemázolják az arcot, egy-két fő vonást nagyon erősen kihúznak, hogy az éles lámpák fényében a messze ülő néző markáns arcot lásson; mind a többi vonás elmosódik a festék mögött. Messziről kifejező, erőteljes kép; közlől élettelen maszk. Így a színdarab is az életnek egy-egy vonását akarja élesen kidolgozni: ezt színezi, mélyíti, forgatja, köréje csoportosít minden cselekményt, s akarattal elmosódottá teszi a többi vonásokat. A színpad hősei néhány vonással vázaltszerűen megrajzolt hősök; soha nem teljes, élő emberalakok. Jók arra, hogy lelkesedjünk értük, túlságosan egyoldalúak ahhoz, hogy tanuljunk tőlük. Ha a színpadon látott hőst a mindennapi életben akarnád utánózni, nevetségessé és félszeggé válnál, mert a színpadon megcsodált erények olyan eltúlzott arányban az életbe nem illenek bele. Világnézetnek, életismeretnek nem mestere a színpad.

... gépesített mese ...

Gyermekeknek a nagymama mesél. Felnőtteknek a mozigép.

Balga ember, aki valóságnak hiszi a mesét és bele akarná vinni a mindennapi életébe!

A mozi a tömegek mesemondója. Mesél hősnőkről és hősökrol, ragyogó pályafutásokról, forró szerelmekről, nemesszívú banditákról, nagyszerű emberekről ... Korlátalan szárnyal a fantáziája, épúgy, mint a mesemondónak. Szegény leányból itt is az álrúhás milliomos felesége lesz; a szerelmesek ezer akadály után egymásra találának; a jó elnyeri jutalmát, a gonosz büntetését; — szakasztott, mint a gyerekszobák meséiben. Hiba az, hogy itt a mesemondó nem tisztaszemű gyerekeknek beszél, hanem ezerfejű tömegnek; és a filmgyárakban pénzt számolnak és minél nagyobb bevételt akarnak. Jöjjön tehát a filmbe mindaz, ami pénzt hoz! És itt is megjelenik a kísértő: érzékiséget hoz, bárók és tánclokálok jeleneteit, vetkőzési jelenetet, vad csókokat, jól megjátszott erotikus csábításokat. Megválogasd a filmet, amelyet megnézel! Csak azért, mert divatos, csak azért, mert dicsérik, csak azért, mert azt mondják, hogy izgalmas, vagy izgató, katolikus fiú meg nem néz egy filmet. Olvasd el a Magyar Kultúra kritikáját, vagy az Actio Catholica bírálatát;

amire azt mondják: igen jó! — az a te filmed. Van egy idő, amikor a serdülő fiún erőt vesz a mozi=láz: reszket a moziért, minden filmet látni szeretne, egy délután három előadást is végignézne . . . Úr légy a vágyak, divatok, benned burjánzó kívánságok fölött! A mozi=lázat kemény akarat fékezze!

A film nem az igazi életet mutatja, hanem mesevilágot. És nem az igazi erkölcsi színvonalon jár legtöbbször. A szemem Isten gondolata szerint nem az a vad, gáttalan érzélem, amelynek a film meséli; az embersorsok a valóságban nem úgy sodródnak, mint a mozivásznon; a férfiak nem szerelmes hősök, a nők nem mozicsillagok. Torzított képet kapna az életről, aki annyira nem=intelligens, hogy a film meséit szeretné a valóságban is látni; aki pedig onnan választja ideálját, onnan szedi elveit és fogalmait, onnan akar világnézetet meríteni, az hamarosan nagyon kifosztottnak, lelkileg koldusnak fogja látni magát.

Meséljen a film, az a hivatása! De amikor lepergett a romantikus mese és kijöttél a józanító napvilágra, akkor kirázod lelkedből és idegeidből mindazt, ami mesebeli, és egy kellemes szórakozás emlékével gazdagabban beleállsz megint a mindennapi életbe. És eszébe nem jut egyetlen valóban gondolkodó mozilátogatónak, hogy a vásznon látottak egy darabkáját áthozza a maga életébe. Nem is sikerülne! Mert más a mese és más az élet.

Kopogtatnak a lélekkapun.

Gondolat. — Emlék. — Vágy. — Nyitott szemű nézés. — Beszéd és hallomás. — Érintés. — Olvasás. — Nóta. — Színház. — Mozi.

Egytől=egyig Isten ajándéka, vagy az emberi kultúra ajándéka. Csodálatos értékek, jóság=lehetőséggel telve. De ugyanakkor veszélyes kísértők, ezer bűnveszéllyel telve.

Élet fölött, minden ajándékok fölött úr a Törvény és úr a törvényt tartó Akarat. Mert az élet mestere Isten, és csak az jó, ami Isten akaratát szolgálja.

Ha ezt egy pillanatra sem felejtjed, akkor nyugodtan jársz, nézel, hallgatsz, szórakozol, s a kísértés hiába dörömböl a lelkeden, te nem fogsz ajtót nyitni neki és lelkedbe nem törhet be a bűn.

A törvény és a törvénytisztelő akarat kemény páncélja az Istent keresőnek.

Győző marad minden kísértésen!

3. Szabadíts meg a gonosztól!

Szent Péter apostol írja első levelében: «Józanok legyetek és vigyázzatok, mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresván, akit elnyeljen; erős hittel álljatok ellen neki . . .» (I. Pét. 5, 8.)

Az ősi Mephistopheles alakjából Goethe lángelméje alkotta meg Mefisztót, a szép, férfias külsejű ördögöt, aki annál veszélyesebb, mert jóbarátként behízelgi magát a hiszékeny ember bizalmába és cinizmussal, rosszakaratú megjegyzéseivel lassan felmorzsolja az ember idealizmusát. Hasonlóan emberi alakban kísértő Madách Luciferje is, aki az emberiség történetén végigkíséri a jövőt kereső Ádámot és minden nagy eszmében sorra megcsalatoztatja. Ő, az ördög nem patáslábú, szőröstestű, karmos, szarvas szörnyeteg! Mosolygós barátod, hódító leányismerős, bőkezű nagybácsi, kiszolgáló cselédke képében ott forgolódik körülötted és olyan finoman szövököd a hálóját, mint a pók. De ki is szívja a véredet, velődet, mint a pók, ha egyszer megfogott!

Sobrii estote et vigilate! Józan légy, hidegfejű, és jól vigyázz, hogy hálójába ne kerülj az emberarcban kísértő Sátánnak!

A pajtás, cimbora nagy kísértő lehet. Gondoltál már erre?

Lehet, hogy nem is akar rosszat. Csak félévvel, egy évvel előbbre jár a fejlődésben, mint te. És beszél az ő problémáiról, küzdelmeiről, élményeiről, amelyek számodra még idegenek, de éppen ezért izgatóak. Miért ő, és én miért nem? Mi ez? Miért így? . . . Ha mást nem tesz a pajtás, minthogy egy csomó korai kérdést dob fel a lelkedben, máris veszélybe hoz, hiszen ha kérdéseiddel nem édesapádhoz vagy lelkiatyádhoz mész, hanem fiú-körökben érdeklődöl, máris behúznak egy csomó bűnös élménybe, amelyekhez a fejlődés törvénye szerint még magadtól el nem érteztél volna, az elhárító védelemre még nem is vagy készen. Ez minden serdülőkori osztályban az ismétlő tanulók állandó veszedelme. Egy évvel előbbre vannak a fejlődésben, mint a fiúk, akik közé kerültek!

Veszedelmes pajtás a zsidó fiú. Ezt nem azért írom, mert ma általános, éles antiszemitizmus uralkodik Európaszerte. Ezt hirdettem akkor már, amikor a zsidóság még vezetőszerepet játszott nálunk is, másutt is. A zsidó fiú

korábban érik, mint a magyar; természeténél fogva erotikusabb is tinálatok. A szentségi lelkiélet teljes hiánya a természetes embert nagyon erősen előtérbe engedi náluk. Ezért veszélyes a barátságuk. Ők nem rosszak; de más a lelkületük, más a stílusuk, más a hangsúlyuk, az egész törvénylátásuk más. Élnek köztetek, a maguk felfogása szerint éppen olyan helyesen, mint ahogyan ti a felsőbbrendű keresztény morál szerint helyesen élni iparkodtok; de pusztán azzal, hogy vannak és hogy mások, mint ti, máris destruálnak. Más a hang, felfogás, modor és erkölcsi színvonal egy olyan osztályban, ahol nincsen zsidó fiú, mint a másokban, ahol nagyobb százalékban vannak. Ezért a katolikus szerzetes iskolák régtől fogva csak nagy elvétve vettek fel zsidókat. Jól jegyezd meg: katolikus magyar fiú csak katolikus magyar fiúkkal barátkozzék. A ti osztályotokban sem másfajú, sem másvallású fiúk ne játszassanak vezetőszerepet.

A rossz pajtás hanggal, modorral, példával árt. Mocskos szitkok, durva káromlások a nemzőszervekkel kapcsolatban, kétértelmű célzások, útszéli tréfák őrajta keresztül folynak körül téged. Hazafelé menet plakát előtt, kirakat vagy ujságállvány előtt, reklámok előtt egy=egy malac megjegyzés esik; rá sem figyelsz, de beléd kapaszkodik, mint a kullancs és mindig feléled újra, ha később arra jársz. Folyosón, iskolaudvaron tízpercben, vagy míg órára gyülekeztek, a kamaszok beszéde minden, csak nem épületes. Egy=egy útszéli kifejezést megnevet a többi; ha nem érted, vagy nem akarsz érteni és nem vidulsz velük, gúnyolnak, lesajnálnak. A nőkre vonatkozó kamasz=megjegyzések, amikor egy=egy kisleány elmegy mellettetek, fellázít benned minden úri önérzetet; de később, ki tudja, megszokod és lassan erre a vágányra tolódnak át a te gondolataid is. Ostoba, csacsi gyereket a pajtások kara minden éretlenségre, bűnre is rávehet azzal, hogy különben pocoknak, nyálasnak, gyereknek mondja és lenézi, kineveti. «Lenézi» azért, mert tiszta és mert úr! De hány éretlen gyereknek imponál a nagyhangú pajtás és inkább sokszorosan rosszabbnak mutatja magát csak azért, hogy a nagyhangú osztály=demagóg legmagasabb tetszését kiérdemelje!

Az önkielégülés legtöbb vétkezőjét rossz pajtások tanították a bűnös játéokra. Ők beszélnek mocskos nyelvvel, gyalázkodva az édesanya titkáról. Ők irányítják a durva tréfákat és útszéli, gyanúsító beszédeket a leányokról. Könyveket hoznak és képeslapokat, amelyeket dugva lehet csak olvasni; új slágereket énekelnek és megsejtetik veled a kifejezések

«mélyebb jelentőségét». Ők fordítják a figyelmet úton=útfélen szexuális dolgokra, mintha semmi egyéb érdemes nem volna a világon. Hangosak, fölényeskedők, szemtelenek.

De ha valaki megemeli a fejét és bátran szembenéz velük, akkor elhallgatnak és lekushadnak. Mint a sötétben rosszat kereső, ha hirtelen rávilágít a gazda. S ha többek bátor szava hangzik ellenük, akkor megfélemlítve elvonulnak a hasonszőrű barátaik közé és ott folytatják sumákolva egymás rontását. Nem bátrak. Honnan is venné a bűn, a rossz a bátorsághoz szükséges erkölcsi erőt? Állatok össze cserkészek és kongreganisták, bátor szóval tiltakozzatok minden rontás ellen; ha egyik társatok szembeállt a rossz pajtásokkal, mögéje sorakozzék azonnal a többi! Néhány hét alatt megnemesedik az osztályotok beszédtonusa, és attól kezdve ti diktáljátok a tempót!

Kísértő a serdülő leányka, a nagylány, az asszony.

No nem mind. Édesanyák, hitvesek, tisztaszívú úri=leányok óriási többségben vannak. De nem tudják meg=akadályozni mégsem, hogy fel=felbukkanjon közöttük a kísértő veszedelem.

A természetes fejlődés iratlan törvénye szerint az éb=redő nemiség első éveiben a serdülő fiú érdeklődése túlnyomó részben autoerotikus irányú, vagyis a benne fel=dobódó problémákat önmagában nézi. Későbbi időszak, általában a tizenhetedik esztendő hozza meg a másik nem felé áthajló természetes érdeklődést, amikor tehát a fiúkat jogosan és természetesen érdekli a leányvilág. A rossz pajtások, a korábban érettek, az osztályismétlők hatása alatt erőltetetten és természetellenesen korán érdeklődik szerelem, leányok iránt ma a tizennégyéves fiú. Joggal énekeltek a «pacsirták» a senyővölgyi táborban az egyik lángra gyúlt rövidnadrágosnak: «Márványkőből, márványkőből van a Bozsva feneke, — Gyenge vagy még, gyenge vagy még, Laci a szerelemre . . .»

Nagyon érdekes az az átmeneti időszak, amikor kamaszkában megnyílik az érdeklődés a kisleányok iránt. Tegnap még legnagyobb gyönyörűsége az volt, hogy megbokszolta őket, megráncigálta a hajukat, közéjük ugorva szétrebbentette és sikíttatta őket. Aztán máról=holnapra minden megváltozik. Zavartan, esetlenül mozog a leányok előtt, félszeg mozdulatokkal köszönti őket és elpirulva húzódik félre az

útjukból. Ha megszólítják, hebeg; a gallérját szűknek érzi, a nyakkendőjét félrecsúszottnak, a cipőit nagynak és a mozgólatait medveszerűnek. Torkot szorító irígységgel nézi azokat az osztálytársait, akik otthonosan mozognak leánytársaságban, vagy azokat, akik fennen dicsekednek hódításaiikkal. «Hej, ha én is, én is ! . . .» sóhajtja Toldi Miklóssal. Fekete napja van, ahányszor úgy érzi, hogy nevetséges színben tűnt fel a lányok előtt; — és ilyen fekete napjai sűrűn akadnak. Óriási előnyben látja maga fölött azokat a fiúkat, akiknek nővérük, hugoskájuk van, mert ők nem nézik «földiekkel játszó égi tüneménynek», angyalnak, tündérnek a lányokat, hanem bele tudják állítani őket a földi világképükbe.

A kislányok világa a fiúra nézve nem az érzékiség, hanem a hiúság vonalán jelent veszedelmet.

Az esetlen kamaszon nevetnek a lányok, ugratják is, igyekeznek zavarba hozni; fönséges élvezet számukra a teremtés koronájának gyámoltalan vergődése. Saját úri stílusa még nincsen; átveszi tehát azt, amit filmekben látott a mese-hősöktől, vagy amit a nagyhangú pajtásoktól les el tízpercekben. És játszik egy eltorzított gavallér=szerepet, amely igazi énjétől idegen; elrontja a keresztény úri fiú stílusát. Ki tudja, évek múlva vissza tudja-e szerezni újra? — A másikkól pedig szépfíú lesz, udvarló, lányok bolygója. (A szentimrések «csillagvizsgálónak» becézték az ilyen lányokbolondját.) Ő a mozifilmek és a színpadok bonvivánjainak lelkes utánzója. Ha vele beszélsz, kiderül, hogy naponta átlag 6—8 lányszívet tör össze, s hogy a lányok, akik őt egyszer megismerték, ettől kezdve ébren, alva csak őrá almodoznak. Nagy majom! Nem akarja észrevenni a körülötte derülő egészséges kacajt.

Kísértő veszedelemmé akkor lesz a kislány, ha az ő hóbortos fejecskéjét is elcsavarta a serdülés, vagy ha Gyurkovicsné példájára messzenéző terveket forgató mamuskája már a társaság számára, nagylánynak kezdi öltöztetni. Az első a regények és mozifilmek leánytípusait kópiázza és démont játszik, vagy szíveken tipró hölgyet, legjobb esetben a csitri-regények szeleburdikisasszonyát. Játszik a fiúkkal, ugratja őket és az orránál fogva vezet egy csomó kamasz udvarlót. A másikat már elkapja és pörgeti a divat. Egyre több a rejtett, majd jobban és jobban hangsúlyozott érzékiség az öltözetében is, viselkedésében is. Számára az ember az egyetemistánál kezdődik; de azért a középiskolák serdülő

népével is foglalkozik: rajtuk próbálja ki hódító művészetét. És a botor kamaszkák ugranak, hódolnak; nem veszik észre, hogy ők csak harmadrendű apródok a körülrajongott hölgy udvarában: üres időkben szórakozás=töltelék.

Sötét bűnveszedelem lehet már a serdülés éveiben Putifárné, a bűnt kereső asszony. Nem írok róla, mert remélem, hogy a te életed útját nem keresztezi. Egy letört hetedik gimnázistára gondolok, aki egyik nagynénje csábításának ostromában veszítette el a tisztaságát. Az elvált asszony, aki az Úr Krisztus házasság=törvényét nem tisztelte, az ősz=törvényt, a hatodik parancsot sem tartotta magára nézve kötelezőnek. És a tapasztalatlan, csacsi gyerek lelkiismerete későn szólalt meg! A modern Putifárnék keményvágású modern Józsefekkel találják szemben magukat! Szent a házasság köteléke; tisztelettel állsz meg előtte! És szent a magad tisztasága; tisztelettel álljon előtte mindenki!

A konyhában dolgozó, lakást takarító *cselédleány* a családhoz tartozik, és mégis mennyire idegen! Mit tudsz róla? És mit tud róla édesanyád, aki felfogadja? Lehet, hogy dolgozkező, derék magyar leány, aki a keresetét az esküvőjére rakosgatja félre, mert a falujában vőlegénye várja. Lehet, hogy könnyelmű teremtes, akit alkalom gyorsan bűnre vinne. Lehet, hogy sokféle sáron, kátyun keresztülgázolt, romlottlelkű leány, aki csak alkalomra vár, hogy másokat bűnre vigyen.

A cselédlánnyal szemben törvényed a felebaráti szeretet parancsa és az úri becsület iratlan törvénye. Olyan kifogástalanul udvarias és fegyelmezett légy mindig vele szemben, mint akármelyik távoli ismerős hölgygel szemben lennél. Soha goromba ne légy vele; durva szó ajkadról el ne hangozzék. Viszont soha bizalmaskodást sem szóban, sem mozdulatban meg ne engedj magadnak. Minden pillanatban rád nyithatja az ajtót, hiszen a szolgálata kitarja előtte a lakástokat; résen légy, hogy soha magadról=feledkezettnek vagy nem fair módon öltözöttnek ne lásson! Ha a szolgáltatást igénybe kell venned, mindig kérő szóval teszed; ha kiszolgált, megköszönöd. De csevegni, tréfálni meg nem állsz vele. Egyenrangú, mint embertestvér, Isten előtt egyformák vagytok; de társadalmilag alattad áll és a te bizalmaskodásod nem emelné fel, hanem sértené. A gazda fiának bizalmaszkodása könnyen félremagyarázható. És ugyanakkor téged

megfoszt attól a fölénytől, amely a tartózkodó és fegyelmezett férfiből sugárik az «drei Schritt vom Leib!» parancssal kizár minden találkodó közeledést.

Néhány hónappal ezelőtt került eléem az ABC=fiúk egyikének esete. A család elfoglaltsága hozta magával, hogy a serdülő fiú gyakran maradt otthon maga a lakásban, s a konyhában a háztartási alkalmazott. Meggyűrődött, bűnös élményektől megviselt leány. A fiú jó volt, de naiv, puha és ostoba; a leány nem is szexuális élményt keresett, hanem a gazda fiát azért akarta hálójába fogni, hogy aztán titoktartása fejében megzsarolhassa őt is, a szüleit is. Bűnre vitte a csacsi gyereket. Összetörten érkezett hozzám: Atya kérem, mit csináljak? Tisztasága vesztetten, undorral telve, lelkiismerettől űzve s a büntudattól nyomva, még borzasztó betegségek lehetősége is ott sötétlett fölötte. Szegény elbukott kamaszka! Pedig ha keresztény módon úr lett volna mindig, nem került volna kátyúba!

Mélységesen megszégyenítő és gyalázatos dolog kikezdeni a cselédkével, aki apádnak, anyádnak szolgálatára szegődött. Azoktól a fiúktól, akik ilyennel dicsekednek, undorral fordulsz el; és te magad mindig egész férfi, mindig úr maradsz: barátságos, de hideg, fegyelmezett, megközelíthetetlen!

Volt egy idő, amikor Budapesten egymást érték a szélsőséges politikai pártok, főleg a kommunisták tüntetései. Felelőtlen tömegeket zúdítottak az utcára. akik lármával, erőszakoskodással, pusztítással igyekeztek a polgári társadalmat megfélemlíteni. Aki meghúzódott egy kapualjban vagy falkiszögellés mögött és végignézte a tüntető tömeg elvonulását, megdöbbenve és borzadva csodálkozott. A tömegben szétszórva felvonult előtte az alvilág. Tömeglakások, lebuja, kültelkek, nyomortanyák éjszakai népe; lerongyolódott, letiport, szélsodorta emberek, akiknek nyomorúsága nem a szegénység, hanem a bűn. A társadalom és az élet kivetettei. Húsz évig élhetsz Pesten anélkül, hogy velük találkoznál. De amint a szélvihar felkapja a port, szemetet és odasodorja az emberek útjába, így sodorja elő őket időnként egy=egy alvilági gyűlölet=vihar.

Az erkölcsi életnek is van alvilága. A te utad családi otthonból iskolába, templomba, magadhoz való társaságba vezet; ismersz hivatalokat, üzleteket, gyárakat és műhelyeket, csendes sétányokat és forgalmas utcákat és mindenütt

hozzád hasonló embereket, akik tagjai a magyar nemzetesteknek, élnek dolgoz, nyugodt életet, becsület a törvényük és tisztaság és hűség és jószág. Húsz évig élhetsz anélkül, hogy csak egyszer is kapcsolatba kerülnél az erkölcsi alvilággal: lezüllött, vagy beteg idegzetű, erkölcsileg lerongyolódott kivetetteivel az életnek, akik bűnből élnek, vagy bűnben találják örömeiket. *A prostitutio és a szexuális perverzítások világa mélyen a normális emberi színvonal alatti.* Te oda le nem alacsonyodol, ők pedig fel nem kerülhetnek hozzád. Jönnek, mint romlást hozó, rút kísértők; bűnre hívják, bűnre viszik is a gyengét és a rosszat kereső könnyelműt; de megtorpannak az erős, férfias tisztaság előtt, mert nincsen fölötté hatalmuk.

Utcán keresi áldozatait a *prostitutio*. Hetedik, nyolcadikos gimnázistára épűgy szemet vet, mint az egyetemi hallgatóra. Előtérben a «felvilágosító» pajtás áll, mocskos beszédével, bűnös élményekkel dicsekvő nagyhangú csábításával. Pajtás=arcú Mephisto! Amit mond, legtöbbször kérkedő hazugság; de szomorú valóság a bűn, amelyre csábít. Érettségi bankettek, vagy tiltott diákmulatozások berűgott, széddűlt fejű népe, akikben az alkohol kikapcsolta a lelkiismeret áldott gátló hatását, könnyen meglökhető a bűn lejtűs útján. Csábító pajtás is, elcsábított ostoba kölyök is egyformán azt hiszi, hogy most valami nagyon bátor és férfias élmény elé indul. Pedig most gyalázza meg és teszi tönkre magában az igazi férfit! A mocskosszájú, bűnre hívó pajtással ne legyen semmi közösség! Zárd ki az életedből! Ne sajnálj egy jó alapos összeveszést, amelynek «örök harag» a vége. Ez az örök harag a megmentűd lehet, ha megszabadít a kísértűtől.

A *prostitutio* útján az erkölcsi alvilág feléd kínálkozó szennye környékez meg. Vannak szerencsétlen, elsodort leányok, akik abból élnek, hogy pénzért bárkinek testi bűnre kínálják magukat. Mindegyikben egy=egy édesanyai hivatás fonnyadt el és egy csomó kis élet, amelyeket rajtuk, mint eszközön át akart teremteni az Isten. A Teremtű gondolatának tragikusan szomorű sárba taposása. Lélekharang fölűtűk a megkongatott hatodik parancs.

A házasságon kívűli nemi érintkezésben nincsen virtusz és nincsen parányi szépség. A serdűlűkori eltűvelyedések mélypontján, az irreális világlátásnak és az eltorzított, hamis értékelésnek egy aránylag rövid, átmeneti korszaka az, amikor egyes, kevészszámű elrontott kamaszok azt hiszik,

hogy férfiaknak nézik őket, ha szexuális élményekkel dicsekednek, vagy hogy akkor lesznek igazán férfivá, ha megtörik a hatodik parancsot. A következménye: undor, fel-fokozott sok új kísértés, nehéz küzdelmek önmagával; ugyanakkor nemi betegségek réme. (Nézd meg csak «Az Isten nem ver bottal» című fejezetet!) Isten ostorai ott sühognak a tisztaság=törvény megszegői fölött. Az Isten nem tréfál és nem engedi, hogy vele tréfáljanak.

A tisztaságában erős Férfi szabályai roppant egyszerűek.

Ne ismerkedjél az utcán! Az élet kerete a család; az utcán csak keresztülmegy az ember, amikor valahová siet. Utcán nem barátkozunk, nem ismerkedünk, az utca kínálta bármilyen élmény idegen a számunkra. — Semmiféle idegen leánnyal vagy asszonnyal szóba ne állj! Ha meg-szólít, menj tovább, mintha kínaiul beszélne téled három mérföldnyire. — Ne tórd, hogy előtted becsmérlőleg nyilatkozzék bárki is a nőkről. Ha teheted: elhallgattatod; ha nincs fölötte hatalmad: azonnal otthagyd. — Mocskosszájú, bűnnel dicsekvő és talán arra nyíltan csábító pajtásban ellenséget láss és szakíts meg vele minden érintkezést! — Mindig józan maradj, mindig föltétlen magad ura! — Higyj a győzedelmes tisztaságnak! — Élettörvényed legyen a VI. parancs. Tiszta ifjúság, tiszta szerelem, tiszta házaseset!

A prostitúción túl másik halálos örvény is kavarg: a *szexuális perverzítások* veszedelme. Halálos bűn terhével megsértése Isten törvényének, s ugyanakkor a természet életbe írt törvényének megtörése.

A nemi ösztönt Isten keze ojtotta az élőkbe. Isten világtervének egy gondolata, hogy férfi- és női nemre tagozód-jék az emberiség. Isten akarata, hogy a férfi szervezete és a nő szervezete termelte két életcsira egyesüléséből származ-zék az új ember. Az ösztön ennek a célnak valószínűsítése felé tör-vak engedelmisséggel. Természetes iránya az én=öntudat serdülőkor-i megnyílásának időpontjától kezdve határozottan a másik nem felé való törekvés, hogy a választott egy élet-társsal Isten terve szerint életet teremtő munkára egyesüljön. Ha ettől az egyenes iránytól és természetes vonalán való célra-töréstől akár betegség, akár emberi rosszasság miatt elfordul az ösztön és más módon keresi kielégítését, akkor természet-ellenes a törekvése. Ennek a neve perverzítás.

A szexuális perverzítások közé tartozik az önkielégülés, a homoszexualitás, a szadizmus.

Az *önkielégülés* a serdülőkor iránytalan fejlődésében

sűrűn előforduló, de átmeneti és könnyen elkerülhető kamaszbűn. Bízunk a következő fejezetre, hogy részletesebben szóljon róla.

A *homoszexualitás* a nemi ösztönnek horizontális irányától a vertikális irányba való beteges elhajlása. Amikor az ösztönös vonzalom a saját nemhez tartozót keresi, és fiút fiúval, leányt leánnyal bonyolít bűnös vonzalomba.

Itt most mélységesen komoly dolgokra gondolok, nem a helytelen irányú érzékiség játékos formáira. Nen arra, amikor egykorú, vagy csak kevés korkülönbséggel járó két fiú feltűnően sokat van együtt, mindig egymás mellé ülnek, szeretik fogni egymás kezét, ölelkezve, vagy egymásba csimpaszkodva járnak, titokban, ha azt hiszik, hogy senki sem látja, megcsókolják egymást, és órák alatt hosszú, érzélgős leveleket írnak egymásnak. Ez a «partikuláris barátság» különösen intézetekben, internátusokban feltűnő, ahol a fiúk sokat mulatnak a két érzélgős majmon. — Nem is arra az esetre gondolok, amikor nagyobb diáknak, hatodikos, hetedikesnek van egy kiszemelt jóképű kis alsós barátja, s úton-útfélen azt dédelgeti, nyaggatja, simogatja, megcsókolja. Ezek a helytelenül szabadjára engedett kormánytalan érzékiség esetei. Puhaság, férfiatlanság, szentimentalizmus. Groteszk és nevetséges. Bűnös is, mert érzékiség az alapja és mert sok belső idegizgalom kíséri. Szerencse, hogy múló jelenség és hogy aránylag ritkábban fordul elő. Aki belekeveredett, hamarosan kilábol belőle és akkor pirul és szégyenkezik.

Komoly jelenség az, amikor felnőtt keresi bűnre a fiút, hogy beteges hajlamát kielégítse. Cukorral, mi mással barátkoztatja; távoli rokonnak mondja magát és ezen a jogon belekarol, megöleli, csókolja is és meghívja a lakására. Minél szorosabb érzékies «rokoni» viszonyt igyekszik teremteni. Beteges idegzetének a fiútest érintése okoz szexuális kielégülést. A homoszexualitás néha betegség, legtöbbször azonban torz irányú emberi rosszság. Minden esetben halálos bűn, hiszen nemi ingereket keres olyan formában, amely nemcsak hogy eltér az egyedül jogos, Isten rendelte házasságban=emberteremtő kielégítésétől az ösztönnek, hanem bűnözőben épűgy, mint áldozatban a jövőre nézve is megölheti a házaselet és a család boldogság lehetőségét. A magyar törvények tiltják és büntetik; a rendőrség számontartja a homoszexuális egyéneket.

Iskolák, egyetemek körül gyakran ólálkodnak veszélyes emberhalászok, akik perverz hajlamaik kielégítésére áldozat=

tokat keresnek. Itt is állnak az előbbi szabályok: utcán ne ismerkedjél; — ha idegen megszólít, ne állj szóba vele; — senkivel el ne menj sehová, ha nem ismered alaposan és nem tartozik az életed köréhez; — ne fogadj el ismeretlentől ajándékot, akármilyen barátságosan kínálja is, hiszen nem a te kedvedért barátságos, és az ajándékban mindig ott a rejtett horog, amellyel az embervadász téged akar megfogni; — ne higgy az ismeretlen rokon meséjében; neked nincsenek véletlenül felbukkanó és az utcán a vonásaidról rád ismerő távoli rokoniaid; — senki idegennek meg ne engedd, hogy simogasson, öleljen, érintsen, csókoljon; — édesapádon kívül senki téged ruhátlan ne láthasson.

A te egészséges, erős tisztaságod nemcsak védő páncél önmagad számára, hanem támadó, előző fegyver a zsákmányra leskődő kísértővel szemben is. Ha a tisztaságnak fölényes ereje sugárzik rólad, senki nem mer bűnt keresve megszólítani. Az igazi fiú ezekkel a sötétlelkű kísértőkkel soha nem találkozik. Jár a maga sugárzó tisztaságának védelmében, sebezhetetlenül és elérhetetlenül az erkölcsi alvilág vadászai számára. Az utca szennye nem csaphat fel ahhoz, aki magasán száll.

Ha keményvágású fiú vagy, nem fog megkísérteni az utcán leleskelő bűn. Ha mégis megkísértene, hagyd ott, mintha nem is értenéd a szavát; az esetről édesapádnak vagy lelkiatyádnak számolj be. Ha megfigyelés, vagy közbelépés szükséges az ifjúság védelmében, ők tudják a módját.

Még egy súlyos perverzítást említek: a *szadizmust*.

Fájó emlékében él még a mai felnőtt nemzedéknek a magyarországi kommunizmus szomorú féléve. Szamuelyi terroristáira, az országház pincéjében elkövetett embertelen kegyetlenkedésekre ki ne emlékeznék? Ma borzadva olvasod az orosz bolsevizmus félelmetes terrorgárdájának, a GPU-nak elképzelhetetlen kegyetlenségeit épúgy, mint a spanyol forradalomban elkövetett hajmeresztő emberkínzásokat. Hát van ember, aki abban leli örömét, hogy órákon, napokon át kínozza a másik embert? Bírja idegekkel a meggyötörtnek jajsavát, sikoltását, meg azt, hogy szenvedni lát egy ember testvért? Honnan szedi össze az alvilág ezeket az érzéketlen hóhérokat, akikkel gyötrelmes vallatásait végrehajtja?

Látod, ezek szadisták. Olyan perverzítás az, ahol a másik ember szenvedésének figyelése, vagy annak meggyötérése okoz szexuális kényeztetést. Beteg, elferdült idegrendszer,

petyhüdt, fegyelmezetlen akarat. Hiszen lelkiélet és kemény akarat=munka a szadista hajlamokat éppen úgy féken tarthatja egy egész életen át, mint a nemi ösztön normális irányú állandó hullámverését.

Normális időkben a szadisták elhúzódnak a törvények medrében hömpölygő élet felszíne alá, és a rendezett társadalomban nem lévén alkalmuk beteges és bűnös hajlamaik kielégítésére, megelégszenek állatkínzással, vagy a saját gyermekeik, esetleg, ha nevelői pályán működnek, a rájuk bízott gyerekeknek szokatlanul kemény kezelésével. Nem nagyon sűrűn fordul elő; inkább azért említettem, hogy lásd, milyen messzi területekre is becsap orvvadászként a rendetlen irányú szexuális ösztön.

Ha esetleg hallasz vagy tudsz szadista hajlamú ember kegyetlenkedéséről, beszéld el a lelkiatyádnak tapasztalatait, azután igyekezzél kikapcsolni tudatodból és elfelejteni az egész kérdést.

A Miatyánkban naponta többször is imádkozod: *«szabadíts meg a gonosztól!»* A szexuális perverzítások, vagy a bármely irányban bűnre kísértők ellen fölényes, győzhetetlen védelmed az Isten, aki gondviselő szemével őröködik fölötted és megszentelő, megsegítő kegyelmével a lelkedben dolgozik, — és a magad férfias, erős akarata. Ezer és ezer fiú, az erősek hada, jár a mindennapi élet országútján anélkül, hogy valaha komoly veszedelmébe kerülne a törvényt törő szexuális bűnnek, vagy a rendellenes irányban való megkísértetésnek. Közéjük tartozol!

Aki rendes lelkiéletet él, azt soha el nem éri, le nem teperi semmiféle kísértés, semmiféle halálos bűn.

Az Istenben bízóknak s e bizalomban fölényesen küzdőknek gyönyörű dalát énekli a zsoltáros: «Erős menedék a mi Istenünk, a reánk zúdult számos bajban ő a mi segítőnk. Nem félünk tehát, rendüljön bár meg a föld, merüljenek bár a tenger mélyére a hegyek». (Zsolt. 45, 2—3.)

4. A «kemény parancs» vergődői.

«Hints meg engem izsóppal, hogy tiszta legyek, moss meg engem, hogy a hónál fehérebb legyek . . . Tiszta szívet teremts belém, Isten, s újítsd meg az igaz lelket bensőmben!» (50. Zsolt. 7, 12.)

Az életmagokat hordozó ondót elvesztegetőről viszont

azt írja a Szentírás: «Elveszté őt ezért az Úr, mivelhogy undok dolgot cselekedett». (I. Móz. 38, 10.)

A gyóntatószékhez hosszú sorban vonulnak a magános vétkezők. Diák= vagy tanoncgyóntatásoknál sűrűn hangzik a töredelmes vallomás: Önfertőző voltam... Önkielégülés= sel vétkeztem... Szemérmetlen voltam önmagammal... Próbálok szabadulni, de nem sikerül... Én akarnék, de nem megy...

A kemény parancs vergődői.

Sokan közülük kicsi gyermekkorban, felelőtlen játék közben szoktak rá a mezítelen testtel, nemzőszervekkel való izgatató játéokra. Hiszen a szexualitás születésétől fogva benne motoz az emberben és sokkal, sokkal a nemi érés előtt már veszedelmessé lehet ott, ahol bölcs nevelés és szeretettel írá= nyitott lelkiélet nem teszi úrrá az akaratot és a Törvényt. — Másokat lelkiismeretlen pajtások tanították rá az érzékies játéokra és amikor jóval később a bűn=öntudat felébredt bennük, a megszokás hatalma már irgalmatlan kézzel szo= rította őket meg=megisméltőző bűnös élvezet=keresésre. — Sokan félreismerik a serdülés korának kezdetén hirtelen nagy erőre kapott nemi ösztön jelentkezését, és tudván, tudatlanul rabja lesznek a szokásos bűnnek, mielőtt a lelkiatya erős keze megállíthatta volna őket. — Van, aki a pollutio nocturna vértlen idegizgalmát keresi ébren is, így lesz onanistává. Aztán jön egy erőteljes lelkigyakorlat, egy új lelkiatyával való mélyenjáró beszélgetés, Tóth Tihamér «Tiszta férfiú= ság»=ának olvasása és megdöbbenve áll meg a szédítő mély= ség szélén, ahonnan nyálkás karok nyúlnak érte és reá fo= nódva húznák, húznák lefelé.

És ekkor kezdődik az öntudatra ébredt fiú szabadság= harca.

A «Bűnnel játszó magános fiú» című fejezetben már szembenéztünk a problémával. Amit ott tanultál, újból le= szögezzük: *Semmi nem bűnös, ami tudattalan és akaratlan. Nincs bűn, nincs lelkiismereti felelősség ott, ahol Értelem és Akarat nem teljes felelősséggel működik közre olyan akciónál, amely önmagában rossz. Nem bűn a gondolat, nem a vágy, nem az idegek izgalma, ha nem tudatos és nem szándékos. Nem bűn az erectio, ha akaratodon kívül váltja ki olyan nemi izga= lom, amelyről nem tehetsz. Amint azonban az értelem bűnös vagy bűnre hívó hatást jelez, és az akarat szándékosan fog= lalkozik vele a kísérő izgalom kedvéért, azonnal ott áll előt= ted, benned a Bűn.*

Nem bűnös a nemi izgalom kíséretében jelentkező ondóeltávolítás sem olyankor, ha akaratodon kívül történik: pl. ha kerékpározás idézi elő, vagy lovaglás, vagy póznamászás, vagy akár szűk ruhának izgató hatása.

Nem bűn az éjszakai ondókiválasztás, a pollutio nocturna, annak dacára, hogy sokszor erős idegizgalom kíséri, és hogy felriadva úgy látod, mintha a vele kapcsolatban jelentkező szemérmetlen álmokép váltotta volna ki. Az álom csak kísérő jelenség: ő a következmény és nem az ok; a már folyamatba jött pollutio kelti az álmoképeket és csalódás az, ha a pillanat századrésze alatt lejátszódó sűrített álmod hosszan terjedőnek, órákon át tartónak ítéled utólag. Ha viszont érintéssel hosszabbá tennéd, vagy intenzívebbé az izgalmat, akkor már vétkeztél, mert a szándék=motívum abban a pillanatban bekapcsolódik az egyébként akaratodtól független, természetes jelenségbe.

Minden téled függ: a szándékodtól és az akaratod beleegyezésedről.

Ne higgy a «népszerű» orvosi füzeteknek, sem a csábító pajtások kétes értékű «tudományos» adatainak, amelyek azt akarják bizonyítani, hogy a serdülés korában a fiúk legnagyobb százaléka keresztülmegy az önkielégülés bűnén. Én a gyóntatószékben az egész ifjúság lelki keresztmetszetét látom, nemcsak a betegekét, akik az orvosnál megfordulnak. Kijelentem neked, hogy a mai katolikus ifjúság igen komoly százaléka átmegy a serdülés évein anélkül, hogy az onania karmaiba esnék. És aki a gyermekevektől kezdve lelkiéletet élt és megszokta, hogy kérdéseivel nyílt szemmel forduljon a lelkiatyjához, az, ha normális idegzetű, egészséges fiú, úgy megy végig a fejlődés korának nehéz esztendőin, hogy a magános ember bűnével meg sem ismerkedik s egyetlen halálos bűn földhöz nem veri.

Minket, katolikusokat, egy egész világ választ el Freud, Stekel, Feldmann, Totis, meg a pszichoanalitikusok felfogásától, akik az onániát természetesnek, sőt szükségesnek és hasznosnak hirdetik. Nincs igazuk, ne higgy nekik! Ha a világ minden orvosa és biológusa összefogna egy rettentő nagy kongresszuson és kimondanák határozatképen, hogy a törvény nem törvény, a bűn nem bűn, ami rossz volt, az máttól kezdve jó lesz és hogy Isten ezennel nem számít többé, mert ők úgy határoznak, hogy ne számítson; — gondold, hogy ez csak egy hajszálnyit is változtatna a dolgok rendjén akár az anyagi, akár az erkölcsi világban? A derék

biológusok megöregednek és meghalnak sorra, az élet megy tovább és áll az Isten, áll a törvény, áll a felelősség változatlanul. És téged nem aszerint ítél meg az örök Isten, hogy hogyan engedelmeskedtél egy könyvtíró tudósnak, aki a kereszténységről talán annyit sem tudott, mint te, hanem aszerint, hogy hogyan tartottad meg az Ő örök érvényű parancsolatait.

Isten törvénye életút és életkorlát. A kegyelem élő, dolgozó természetfölötti erő. A tisztaság az erények királynője, a tisztaság törvénye Isten akarata. Isten akaratának megszegése bűn. Akkor is bűn, ha tizezren vagy millióan szabadot kiáltanak. Ez egyéni, lelkiismereti probléma, amelyet Isten előtti felelősséggel minden egyes ember külön ragad nyakon. Mert a Bíró előtt is majd, mindenki mástól függetlenül, maga felel érte.

Törvénynek, erénynek, jónak őre benned a lelkiismeret.

Az emberi lélek mérlegelő, értékelő tehetsége. Megméri a tetteket és megállapítja erkölcsi értéküket: ez jó, ez rossz.

A megelőző lelkiismeret a cselekedet előtt emeli fel intő szavát. Ha kísértések ostromában állunk, ha akaratunk már már a rossz felé hajolna, olyankor titkos belső hang szól bennünk s figyelmeztet, fékez, visszatart. Ez a megelőző lelkiismeret. Igyekszik felrázni a közömbösségből, ellenálló harcra tüzelni; gátlásokat kelt a lélekben a rosszal szemben, hogy az akaratot a jó érdekében befolyásolhassa. «Egy titkos hang azt súgja nekem . . .» Erre a titkos belső hangra mindig hallgass. Nem bánod meg.

A tettet követő lelkiismeret feladata, hogy a jóban meg erősítsen, vagy ha tévedtél, a jóhoz visszavezessen. Ezért dicsér, jutalmaz örömmel és belső harmóniával és megelégedettséggel. Viszont ha rosszat tettél, akkor meghúzza a vészharangot és addig kongatja, míg a jó útra vissza nem térsz újra. Büntet nyugtalansággal, félelemmel, keserű szájjal, vádoló szemrehányással. Elveszi a biztonságérzetet. Azt sugallja: Isten haragszik rád, fölötted lebeg a büntetése. Nem mersz semmihez kezdeni; amit jól elkezdted, nem mered folytatni; félsz váratlan csapásoktól, szegységtől, szomorúságtól, hiszen Isten haragszik rád. «Ha Isten velünk, ki ellenünk?» Viszont: ha Isten ellenünk, hol remélhetünk segítséget? Kínoz, tör, zaklat a lelkiismeret, és közben egyre jobban szorít a bánat s a gyóntatószék felé. Ha komoly bánattal igyekeztél szabadulni a bűntől, elfordultál tőle lélekben és megfogadtad, hogy amint lehet, gyónni mélsz és

ezután megmaradsz a Törvény útján, akkor megszűnik a lelkiismeret kínszája: most csak az ígért szentgyónást követsz. Nem kínszószkóz, mint a görögök Erinnyesei és a rómaiak Fúriái, a bosszú nemtői, hanem a megigazulás útjára visszakényszerítő belső korrektív erő. A lelkiismeretfurdalásban mindig van valami nemes és felemelő. Rajta keresztül visszahúz magához a Jó.

A lelkiismeretet lehet helytelen informálással tévútra vezetni; lehet hibás neveléssel lazává tenni; súlyos bűnök durva sorozatával egy időre el is lehet altatni; — de kikapcsolni, végleg elhallgattatni nem lehet.

Ha valaki bűnt bűnre halmazott, ha kátyúba került és nem talál kiutat; ha marja a keserű bűntudat és nem lát módot rá, hogy a lelkiismerete gyötrő szavát elcsitítsa, akkor könnyen megrohanja a kétségbeesés és letörök az ember.

Ilyenkor mondja az egyik: Eh! nem érdemes az ösztönömet harcba szállni, úgyis ő marad az erősebb! — és behúnyt szemmel dobja magát újabb bűnök mocsarába. Másik mondja: Itt vége mindennek! — és a kétségbeesés örvénye öngyilkosságba húzza. Ilyenkor olvasol az ujságban rövid hírt: «X. Y. gyógyíthatatlan betegsége miatt ment a halálba». (A gyógyíthatatlan betegség legtöbbször: syphilis.)

A harmadik a tékozló fiúval mellet verve mondja: «Felkelek és Atyámhoz megyek és mondom neki: Atyám! vétkeztem az ég ellen és te ellened . . .» (Luk. 15, 18.) És elmegy a gyóntatószékbe, ahol Krisztus papja várja a kegyelem erejével. Ennek a harmadiknak van igaza.

Mert a gyóntatószékben nemcsak vigasztalás, tanítás, tanácsadás történik. Ott bánatával összetöri, erősfogadásával egy új életre készíti magát az ember: «*Teljes szívemből bántom minden bűnömöt, amelyekkel a végtelenül jó és szeretetreméltó Istent megbántottam . . . Erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem!*» Lehajtott fővel érkezik; a bűnvallomásban gyötrő vádbeszédet mond önmaga fölött és porig alázkodik Isten előtt, akit megbántott; a bánatban megtagadja a bűnbe kevert multat, döngve bevágja maga mögött a kaput: Ezt soha többé! Azután megemeli a fejét és belenéz az erősebb, igazibb jövőbe: Többé nem vétkezem! A hozzá térő ember szavára felel a könyörülő Isten: beszél a pap ajkaival: «*Én téged feloldozlak a te bűneidtől!*» Ez felemelés, újjáöntés, minden bűnnek eltörlése és vele a bűntudattól szabadulás, megszentelő kegyelemnek a lélekre áradásával új életre indítás. Nem adhatja más, mint az Isten. Nem adja másutt, mint

a katolikus Anyaszentegyházban, a bűnbánat szentségében. Nem próbálta más, nem is érthet hozzá más, mint a katolikusok. Mi értjük, hála Istennek, értjük! És a gyóntatószékből megigazultan, megkönnyebbülve, új emberként távozunk!

Új ember, új kegyelemmel, új akarattal, új küzdelemre indul. Tele van feszülő akarással: győzni akarok! És tele van bizalommal: győzni fogok!

Milyen jó, milyen könnyű a katolikusoknak!

Az onánia elleni önvédelem eszközei roppant egyszerűek:

1. Megszakítatlan, csorbítatlan, rendszeres lelkiélet. Aki tudatosan él állandóan a megszentelő kegyelem állapotában, az minden kísértéssel fölényesen, félkézzel bánik el.

2. Állandó lelkiatya kezén vezettetés. Bizalmas, lelket táró viszony a lelkiatyával. Tanácskérés minden nehézségben. Beszélgetések gyónáson kívül is.

3. Egészszéges élet úgy, ahogyan a könyv harmadik része több fejezetben is részletesen magyarázta. Kemény, önnevelő aszkézis.

4. Válogatott baráti kör (cserkészek, kongreganisták, szívgárdisták!). Válogatott olvasmányok. Válogatott társaság. Gondosan válogatott szórakozások. Általában mindenben magasabbrendű ízlés, nemesebb lelkiség.

5. A szellemi és lelki élet egész vonalán, minden tekintetben ellenállóvá, erőssé kell nevelned magadat. Az egész ember erős legyen! Hiszen a szexuális kísértések problémája csak egy a sok között, és nem is a legsúlyosabb; pl. a szeretet, a becsület problémája mélyebben járó és nehezebb ennél. Többet vétenek az emberek a szeretet, mint a tisztaság ellen; több kamaszbűn esik a becsület, mint a tisztaság vonalán. Ha most valaki az összes többit elhanyagolja és egyedül a «kemény parancs» vonalán akar átütő eredményt elérni, gondold, hogy ez sikerülni fog neki? A «Viharzónában» írtam édesapádnak rólad és a barátaidról:

«Nem fog tudni megállni a VI. parancs korlátja előtt az, aki hazudik, megcsalja szüleit, gonosz tréfákat enged magának barátai és testvéreivel szemben, irígy, gyűlölködő, szenvedélyes. Aki nem szokta meg, hogy uralkodni tudjon magán: vágyain, hangulatain, érzelmein, az az érzéki kísértéssel szemben sem lesz ura magának. Aki nem tanult önmegtagadást, az itt sem fogja tudni megtagadni magát. Aki nek nincsen ambíciója, nem törekszik akár tanulásban, akár más munkában, akár egyéni tehetsége vonalán az átlagnál

nagyobb eredményre, annak életében nem lesz sodrás, ütem, haladás, pedig álló csónakot sem lehet kormányozni, hát hogy lehetne álló embert? Akinek nincsenek magasabb foglalkozási becsületeiről, kötelességeiről, felelősségeiről, szeretetéről, hogyan legyen pont a tisztaságról magasztos elgondolása? Az egész gyereket évek hosszú során, kicsi fiú korától fogva nemesen, erősen, keményen, dolgoosan, férfiasan kell nevelni és ezt kell folytatni a kamaszkorban is . . .»

6. Kísértésben komoly fohással, imával fordulsz az Istenhez, aki az erő, aki a segítség, aki segítő kegyelmeivel felfokozza akaratom ellenállóképességét úgy, hogy győzelmes maradsz olyan erős kísértéssel szemben is, amelyben ima nélkül elbuknál.

7. A VI. parancs elleni bűnök kapuja a *fantázia*. Zárd be ezt a kaput és gondosan őrizd; — nem fogsz vétkezni!

A magános bűn játékosának története nem így kezdődik: «Tisztán, erősen, minden kísértéstől menten élt, azután egy váratlan pillanatban hirtelen elkövette a VI. parancs elleni halálos bűnt . . .» Dehogy. *Minden egyes bűnnek története van.* És ennek a történetnek négy fázisa:

1. gondolati kísértések, amelyek ellen hősiesen és sikerrel küzd;

2. gyengül az ellenállása; beleegyeznek a kísértő gondolatba; fantáziájában élő bűnös képekkel izgatja magát, ismételt erectiókig;

3. a kísértés leteperi: most már érintéssel, mechanikus izgatással ingerli tovább a szexuális idegcentrumot;

4. az erős nemi ingerültség kikapcsolta értelem és akarat ráhatását; erectiók, orgazmus, pollutio.

(Ötödik fázisnak hozzávehetném a cselekedeti bűn után következő fáradt, levert, fejfájós, lelkiismeretfurdalásos időszakot, amelynek fő motívuma: útálat az elkövetett bűnnel szemben és útálat önmagával szemben.)

Ezek a fázisok időrendben is, logikus sorrendben is egymást követik, és a másodikra a harmadik, erre a negyedik úgy következik, mint az előzőnek folytatása és fokozása. Ha tehát megállsz az első fázisnál és állod a küzdelmet, nem engeded, hogy tudatossá váljanak benned a bűnös gondolatok, akkor soha nem fogsz eljutni a pollutióig.

A fantázia a kísértés kapuja. Ahhoz, hogy szándékos öndő-kiváltás történjék, a nemi izgalomnak igen nagy foka szükséges. Ezt el nem éri a szervezeted akkor, ha a felizgatás rontó műveletében a fantázia nem segít a kísértőnek.

Az onanista bűn=történetében a legnagyobb szerepet a *fantázia játssza*. Az elképzelésnek az a nehéz, jobbik=önmagával birkózó művelete jobban kimeríti az embert, mintha nehéz szellemi munkát végezne. Annál is inkább, mert ez a képzelgés rendszerint irreális és erősen túlzó: a való élettől messze jár. Nem reálisak az alakok, akikre gondol, nem valóságszerű ezeknek elképzelt cselekvési módja; az izgató folyamatok, amelyeket képzeletében végigél, a normális életben így nem fordulnak elő. Ez a körülmény az oka annak, hogy a magános bűn rabja megszokik valami eltorzított és hamis életnézést, amelyben a valóság képzelt dolgokkal keveredik és az elképzelttel szemben a valóság háttérbe szorul; az ő életében igazán csökken a való dolgok értéke, csökken az ambíciója, gyengül a munkaereje s míg a képzeletvilága erősen gazdagodik, ugyanakkor lassanként félértékű emberré lesz ő maga az igazi életben. Aki képzelt, hazug világot teremt magának, hogy bűnre ingerlődjék, azt a valóságban is legyőzi a hazugság.

Ezek a képzelgések nagyon sokszor egyáltalában nem szexuális tartalmúak. De azért nem kevésbé felelősek és bűnösök, hiszen az eredményük egy és ugyanaz: természetellenes, bűnös nemi kielégülés. Van, aki nuditásokra gondolva izgatódik pollutióig. A másik érzelgős jelenetekre gondol: csók, ölelés, dédelgetés. Sok magános bűnözőnél szerepel izgató motívumként bizonyos szadista képzelgés: verés, kínzás jelenetei. Elég sűrű a mazochista fantázia=tartalom is, amikor úgy képzeli, hogy őt verik és kínozzák. A két utóbbinál a harmadik fázis mechanikus inger=sorozata is az ilyen elképzelésnek megfelelő mozdulat=reakciókat hoz. Áránylag kisebb a százaléka az olyan onanistáknak, akiknél valóságos szexuális élmény képezné a fantázia=munka tárgyát. Természetesen *a halálos bűn felelőssége áll minden egyesnél azon a gondolatkörön, amely őt rendszerint pollutióhoz szokta elvezetni*. Általában csókra, verésre, dédelgetésre, kínzásra gondolni nem bűn; de a magános bűn rabjánál súlyos bűnné lesz a másképen közömbös gondolat, a következménye miatt: mert különleges, eltorzított fantázia=beállítása miatt őt rendszerint bűnre szokta felingerelni.

Ezeknek a ferde irányú izgató képzelgéseknek van egy borzasztóan veszedelmes következménye, amelyre a legtöbb onanista magától nem is gondol, mert nincsen eléggé gazdag távlata a jövő életről, amelynek kiemelkedő, központi tényezője a családalapítás, házaselet lesz. Éveken át meg-

szokja, hogy irreális, nem szexuális tartalmú gondolatok és érintések váltják ki szervezetéből a nemi izgalmat és az ondó= eltávozást; valahogyan erre a vágányra terelődik át a nemi= ösztön keretébe tartozó minden élménye. Amikor aztán évek mulva, férfikorban majd megházasodik és Isten terve szerint emberteremtő nemi életben kellene szolgálnia az életet és az élet Urát, akkor a normális ösztönéletben csődöt mond a hosszú ideig kijátszott és rontott szexuális ideg= apparátus. Súlyos árt fizet: elveszített családi boldogságot.

Ha most az ébredő szexuális ösztön hullámverése kísértések tömegébe keveri az embert, akkor a védekező egy vezérgondolatot rögzítsen magában:

Minél későbbi fázisába ért valaki a bűn történetében, annál nehezebb a megállás; a negyedik fázisban már emberileg majdnem lehetetlen. A második fázistól kezdve már akarat= hozzájárulás is van, tehát ott már a gondolat maga is bűn. És a VI. parancs elleni bűnök úgy támadnak, mint ahogy azt a gépesített modern hadsereg stratégiája előírja: a páncélos harcikocsik áttörve a vonalak ellenállását, mélyen benyomulnak az ellenség területére és húzzák maguk után az egész hadsereget. Itt is: egyszer törjön keresztül egy tudatos bűn, ha csak gondolat is, nyomában rögtön feláll a kísértő legfőbb hódítója, a lelki ellenállást leszerelő bűntudat: Most már úgyis mindegy, mert halálos bűnbe estem! És akkor nincs megállás. Bűn bűnre zúdul, pollutio következik, esetleg többször is, míg bánat és szentgyónás radikálisan meg nem állít, hogy új erővel új életet kezdj.

Az ellenállást az első fázisban kell megszervezni és végigállni, amikor még csak tudat alatt bujkálnak kísértő gondolatok, de töretlen még az akarat ellenállása és töretlen a lélek tisztasága. Nem engedni, hogy tudatosná legyenek, az élő öntudatba átváltódjanak ezek a gondolatok. Amint egy=egy magától felötlő emlék vagy gondolati kép benned szexuális nyugtalanságot kelt, esetleg erectiót okoz, azonnal félrefordítod a figyelmedet és szándékosan, erőltetetten gondolsz valami másra, míg a nyugtalanság elcsitul és a gondolat visszamerül a tudatalatti szűrkeségbe. Egész egy= szerűen és röviden az ellenállás szabálya így szól: *Soha ne foglalkozzál olyan gondolattal, amely benned nemi ingerültséget idéz elő!* Ne keresd, ne hívd elő magad; ha akaratod ellenére jön, ejtsd el azonnal és foglalkozzál más= sal. Ha így teszel, soha nem lesz belőled magános bűn vergődője.

A menekülés a megszokott bűn karmából nehéz, de nem lehetetlen.

Milyen vígan táncol a kis légy a pók nálójától egy milliméternyire! De ha egyszer egy pillanatra hozzátapadt a hálók fonataihoz és megjelenik a hálók ura, hej, akkor nehéz a menekülés!

Kísértésviharban biztosan áll és mitől sem fél a tisztalelkű fiú. De aki egyszer belekóstolt a bűnbe, vergődhetik, küzdhet, míg megszabadulhat!

Álljon rögtön a mondanivalók élén felelős komolysággal a kijelentés: *az onania bűnétől mindenki meg tud szabadulni, aki komolyan akar.* Nincsenek kilátástalan, jöveteletlen esetek. Nincs olyan bűnrabság, amelyből egyéni akarat és Isten kegyelme ki ne menthetné a mégoly mélyre csúszott fiút! Ha igazi erőfeszítéssel, el nem lankadó újrakezdéssel, a kegyelmi eszközök hűséges használatával végigküzdi harcát, *egy éven belül mindenki el tudja hagyni a magános ember bűnét.*

Azt is leszögezem mindjárt előljáróban, hogy, bár egész papi életem az ifjúság szolgálatában állt és a serdülő fiúk dolgaival talán mindenki másnál többet foglalkoztam, *az önkielegülés bűnétől való megszabadulásnak egyetlen biztos eszközét ismerem: Isten kegyelmét.* Semmiféle más orvosságnak nincs ez az általános és biztos hatása. Láttam egyetemi hallgatóknál több ízben is a tiszta szerelemnek embert nemesítő, bűnből gyógyító hatását; láttam ideg orvosnak szuggesztív módszerrel elért bámulatos eredményét; láttam fiúakaratnak győzelmét emberfeletti erőfeszítésben; láttam (egyetlen esetben!) a kamasz-hiúság megdöbbenő diadalát a magános bűnön. De ezek kevés számú, kivételes esetek; nagyon elterjedt bajra pedig olyan orvosság kell, amelyhez sok ezrek hozzáférnek, és amely személyválogatás nélkül mindenkinél kifejtheti áldó hatását. A kegyelem-gyógymód ilyen a katolikus fiúk számára. Bár használná mindenki, aki rászorul!

Az persze világosan áll előtted, hogy itt nem lehet a «szeretném», «megpróbálom» igékkel dolgozni. Nem lehet «egy kicsit akarni», sem félig akarni. Egyik kezét az Úristen felé nyújtani, a másikkal ugyanakkor vissza-visszanyúlni a Sátán marká felé. Itt neki kell keseredni, elszánni magát, nekivágni és végigcsinálni.

Nagyon megkönnyíti a szabadságharcot néhány élet-tani és lélektani alaptény ismerete.

Az érzékies és tisztátalan kísértések ostromló ereje összefügg az ivarmirigyek ondótermelő működésével, és a szervezetben kisebb vagy nagyobb ondómennyiség jelenlétével. Nem azt mondom: ettől függ; hanem: összefügg vele és érzi hatását. A felgyülemlett ondó erotizálja a szervezetet és bizonyos szexuális feszültséget hoz létre benne. Ilyenkor könnyebben gyúlnak lángra kísértő nyugtalanságok, nehezebb is az oltás. Ha viszont egy-egy szabályosan jelentkező éjjeli pollutio meghozta a tehermentesítést, mindjárt nyugodtabb időszak jön, gyengébb kísértő támadásokkal, amelyek sokkal könnyebben leküzdhetők.

Természetesen hiba lenne a benned jelentkező ösztönös nyugtalanságot kizárólag élettani okoknak tulajdonítanod. Emlékezzél vissza, mit tanultál a katekizmusban valamikor régesrégen: «Mi kísért minket a bűnre? — hangzott a kérdés; mire így feleltél: «Bűnre 1. rosszrahajló természetünk, 2. a gonosz lélek, 3. a rossz emberek kísértének bennünket». Tehát az eredeti bűn rontotta emberi test élettani erőinek működéséből a tisztátalan kísértéseknek csak egy része forrásozik; a másik két nagy ellenség: a Sátán és a rossz emberek a szervezetedben végbemenő folyamatoktól egészen függetlenül zúdítják ellened a kísértések egész arzenálját. Annyi tény, hogy az *ondófeleslegtől erotizált szervezet készségesebben és erősebben reagál bármely ellenség bűnrehívására, s amellett maga is sok belső kísértés forrásává lehet.*

Az idegrendszernek ez a bűnre hajló készsége nagy szerepet játszik a hosszabb idő óta bűn rablancán vergődő visszaesők harcában. Betű szerint teljesedik bennük a népek apostolának panasa: «. . . más törvényt látok tagjaimba, ez küzd értelmem törvénye ellen . . .» — A megszokott ingerek, amelyeket a kísértésnek engedve, szándékos izgatással kellett újra meg újra idegeiben a bűnnel játszó onanista, az értelem törvénye ellen lázadva, növekvő éhséggel követelik egyre újra felidézésüket. *Az idegpályák megszokják az ingert s éhes vággyal sürgetik az újabb bűnös élvezetet.*

A pszichológia külön fejezetben tárgyal az ember élettani készségeiről, amelyeket ugyanazoknak a cselekvéseknek gyakori ismétlése által szerez meg az ember. A készség annál nagyobb, minél többször ismétlődtek, vagy minél intenzívebbek voltak az egyes aktusok. Vannak készségek a jóra, vannak készségek a rosszra. A gyakran ismétlődő önkielégülések a hozzájuk tartozó hatalmas fantázia-működéssel együtt *határozott készséget fejlesztenek ki a bűn rabjában:*

bizonyos könnyedséget, amellyel a képzelete a legkisebb nemi izgalom hatására azonnal a szinte rögeszmeszerűen megszokott erotikus izgató gondolatok pályájára vált át; további könnyedséget az önmaga=izgatás egymást követő fázisainak gyors lebonyolításában, s az ondókiürítésnek és vele kapcsolatban az orgazmusnak elérésében. Ennek a készségnek fejlesztésében főszerepet játszanak a nemi ingerhez hozzászoktatott és egyre újabb izgalmakra éhes idegek.

Jól jegyezd meg: a szexuális éhség nem olyan, mint a normális éhség vagy szomjúság, amelyet kielégít és ezzel csillapít az ember, s miközben csillapítja, önmaga életfenn-tartását szolgálja. Inkább olyan, mint a karbid=tűz, amely annál nagyobb lánggal ég, minél inkább locsolod; vagy olyan, mint az iszákos ember szomjúsága, amely annál ége= több, minél több alkoholt iszik; vagy mint az ópiumszívó s a morphinista halálos vágya újabb méreg után. A gyógyítása mind valamennyinek párhuzamosan, egyformán halad: *lassan fokozódó elvonása a méregnek, s a szervezetnek rendszeres leszoktatása az életerőt felőrlő mámoros idegizgalomról.*

Érdekes jelensége a kísértés élettanának, hogy erősíti ostromát és könnyíti útját a bűnhöz minden olyan hatás, amely az ember éberségét, lelki ruganyosságát és ellenálló erejét csökkenti. Fizikailag a melegség (nyár, túlfűtött szoba, egészségtelenül meleg öltözködés), a puhaság (tollas derékalj, dunyha, puha párnák, minden testi kényeztetés), az elernyedt fáradtság a magános bűn melegágyai. Pszichológiai téren a problémátlan, túl=síma és túl=könnyű élet épügy bűnné érleli a könnyű kísértéseket is, mint minden olyan élmény, amely elernyeszt és kedvetlenné, szárnyszegetté tesz. Veszedelemes időpont a hosszabb idegfeszültségre következő hirtelen feloldás, megkönnyebbülés is: a *relaxatio nervorum*. Ez magyarázza azt a lélektanilag egyébként érthetetlen tényt, hogy egy=egy jól sikerült vizsga után, vagy valami nehéz próba megállása után a gyenge akarátú onanista rendszerint bűnös élményt keres, pedig emberi elgondolás szerint a lelke most telve van örömmel és hálával Isten iránt, aki törekvését sikerre vezette; vagy, hogy az élménysorozattal gazdag utazásból hazatérőt otthon az első elpihenő estéjén szokatlanul erős kísértések rohanják meg. Hosszabb idegfeszültségre megkönnyebbülés, ellanyhulás magával hozza a lelki ruganyosság meglazulását is; a pillanatnyi gyengeséget a kísértés azonnal erős ostromra használja ki.

Viszont ép ellenkezőleg: *minden, ami az ember éberségét,*

ruganyosságát és ellenálló erejét fokozza, útját vágja a bűnnek és elfojtja a kísértést. Fizikailag elsőrendű segítőtje a küzdőnek a hideg (cserkészszátor a hűvös éjszakában; fűtetlen szobában, nyitott ablaknál alvás; kísértés tüzeiben gyors hideg zuhany), a testi fájdalom (ezért ostromozták magukat a szentek; ezért nincs kísértés fájdalmas betegség idején), a keménység minden faja (ágyban, aszkézisben, önművelésben) és általában mindaz, ami életre hívja benne a figyelő, résen álló, éber embert. Lélektanilag a harmonikus erő nyugalma, a zavartalan önbizalom. Valami olyan öntudat, amelyről Bagheera beszélt Mowglinak az őserdei éjszakában: «I am Bagheera — in the Jungle — in the night, and my strength is in me». Bennem van az én erőm! Bízom magamban! — A megszentelő kegyelemben élők fönséges öntudata. Akadályokat legyőző, nagy feladatokat megoldó, sikereket maga mögött halmozó teljesítmény-élmények. Visszatekintve, bizonyos időn át győzelmesen megállott kísértések eredményöntudata. (Itt már egy hét, tíz nap, két hét is komoly támasz lehet. Hiszen vannak esetek, ahol kétheti sikeres kísértés=állás már óriási teljesítménynek számít!) De az ellenállást növeli egy reánk suhintó hirtelen ijedtség is, amelytől szinte megfagy bennünk minden kísértés; épúgy valami reánk nehezedező sötét félelem vagy aggodalom. Senki nem játszik onanista játékot, akinek súlyos beteg az édesanyja; sem az, akit az igazgató úr kihallgatásra rendelt s még nem tudja, hogy melyik csibészsege derült ki véletlenül.

A mindennapi élet ilyen bűnhöz lökő, vagy tőle durván elrántó ezernyi élményével a komoly önnevelést űző fiú úgy dolgozik, mint a vitorlázó repülő a váltakozó légáramlatokkal. Úgyesén viteti, emelteti magát, magasan úszik, egyre újra felemelkedik és állandó éber küzdelme eredménye, hogy bűn mélységébe le nem hanyatlik soha.

További érdekes lélektani tény az *érzékeny kísértések hullámvonalban=mozgása*. Ez összefügg a szervezetben felgyülemlett ondónak erotizáló hatásával. A «Viharzónában» ezt így írtam le: Apró izgatással motoszkál a kísértés a fiú körül; meg-megpróbálja a fantáziát, reakciókat keres az idegrendszerben, egy-egy rövid ideig tartó erectiót igyekszik kiváltani. Az akarat áll és nem enged. A kísértő újra és újra jön; a figyelmet felkelti minden iránt, ami nemileg izgatja a gyereket. Ha nem történik semmi körülötte, emlékeket támaszt. Mindig erősebb és erősebb. Ha a fantáziát megnyerte

önkéntelen szövetségesnek, akkor már megvan a kapunyitó áru. Most már az idegrendszer is egyre erősebben reagál: éhesen követeli a kéjérzést. És a végén kívül, belül, körül tombol a sok izgató kép, gondolat, vágy, és egyre erősebb lesz, — és végre nem bírja tovább és vétkezik. Pedig lehet, hogy csak rövid ideig kellett volna bírnia még, míg az állandóan emelkedő kísértés=hullám a csúcstól eléri. Mert onnan aztán meredeken visszaesik; hirtelen elgyengül s csodálatos gyorsan elmúlik a kísértés, hogy több napon át teljes pihenőt adjon. Minden küzködőnek a kísértés=hullámot rajzolni le s buzdítani: tarts ki, míg át nem megy fölötted egy kísértés=hullám! Amikor azt hiszed: nem bírod tovább a harcot, lehet, hogy már a csúcson vagy s órákon, percekön múlik a győzelem . . . Ha aztán sikerül időt nyernie s közben átfut rajta egy éjszakai pollutio (amely után mindig egy kedvetlen, fejfájós, nyugtalanabb nap jön), akkor az levezeti a nemi izgalmat és egy hétig, tovább is teljes nyugsága lesz.

Magad is tapasztaltad, hogyan növekszik, erősödik a kísértő ostrom óráról-órára. És a hiba az, hogy a legtöbb fiúnak nincsen távlata a kísértésről. Úgy halad előre küzdve, törtetve, mint a ködbe borult hegyoldal turistája: megy, megy, és a lejtő végtelennek látszik és a fáradság növekszik, mert nem is sejti, meddig még, mikor lesz vége . . . Ha viszont méterben, időben, út=fordulatokban tisztában van azzal, mennyit tett meg és mi áll még előtte, ruganyosan, vígan talpal előre és fütyül a ködre. Aki folyton növekvő kísértés ostromában áll és hiába próbál imát, munkát, elfoglaltságot, testi fegyelmezést, a kínzó nyugtalanság csak újra visszatér és semmi kilátása rá, hogy valaha is vége lesz: az csakhamar elernyed és bűnbe botlik. Viszont győzhetetlen az, aki tudja, hogy egy=két=három napon át állandóan emelkedik nála a kísértés ereje, aztán eléri a csúcstól, és akkor rohamosan meggyengül, órákon belül lelohad és eltűnik. És a most következő napok kincse nemcsak a teljes nyugalom, hanem ennél értékesebb a siker=öntudat: Győztem!

Nyugalmas idő után újabb kísértés=hullám emelkedik, aztán megint és megint. Van rövidebb ideig tartó és van, néha szokatlanul hosszú; van az átlagnál is gyengébb, és van néha egy=egy különösen félelmetes erejű. Kísértés ostromát az is szenved, aki soha bűn=élménybe nem merült, hiszen nem a magunk rosszaságából kísértetünk. A tiszták és erősek is meg=megszenvednek egy=egy nyugtalanság=hullámtól; de kiállják és utána az erőnek nyugalomát élvezik.

Ennek az erőnek egyik oszlopa vagy a soha el nem veszített, mindig megvédett tisztaság öntudata, vagy a visszaszerzett tisztaság öntudata.

Hogyan szabaduljon tehát szokásos bűnétől az onania rabja?

Először is úgy, hogy lezárja a kísértő előtt a fantázia kapuját és nem foglalkozik egyetlen olyan gondolattal sem, amely nála nemi nyugalanságot, talán erectiót idézne elő.

Másodszor: testét Isten templomának nézi és bár milyen kísértés hívná is, érzéki vágygal nem nyúl magához és meg nem engedi, hogy bárki más érzékies, játékos érintéssel közeledjék.

Ha rátör egy=egy kísértés=hullám, akkor akaraterejének minden megfeszítésével küzd ellene. Minnél erősebb a kísértés, annál közelebb a szabadulás, hiszen annál közelebb a csúc, amely után órák alatt megszűnik minden nyugalansága. Ennek tudatában összeszorított fogakkal küzd — az időért. «Ma nem, majd holnap!» — csalja magát, hiszen holnap már túl juthat a hullámhegyen. Órákért, percekért harcol: hiszen az időfolyamon ott úszik feléje és percről-percre közelebb jön — nem a bűnös beleegyezés, hanem a hősieen megállott kísértés nyomán járó nyugalom. Időjelszavakkal keretezi a küzdelmeit. «Csinálok egy tiszta hetet! — Tiszta tíz napot! — Tiszta két hetet! — Tiszta hónapot! . . .» Mert ráemlékszik a kábítószeres betegének gyógyítására és fokozatosan hosszabb és hosszabb időre igyekszik elvonni idegeitől a szexuális kielégülés mérges gyönyörét. Minden megnyert nap, sőt óra gyógyító idő, hiszen a bűnre éhes idegeknek pihentetését jelenti. «Leszoktatom magamat az onaniáról!»

Ezt a harcot önmagával a természetes ember tisztán a maga akarata segítségével is győzelmesen végigküzdheti. A pogány is; a nem=katolikus is. Micsoda óriási fölényben vannak itt a katolikus fiúk, akiket harcukban maga az élő Krisztus segít! Gyóntatószékben. Eucharishtiában.

A bűnbánat szentsége itt nem mint határozott időkeretekbe épített lelki megújulás szerepel. Az onaniával küzdőnek nem elég havonta gyónnia, ha a kongregáció közös szentgyónása van, vagy első pénteken. Hiszen egy hónap hosszú idő, azalatt mennyi bűn pusztíthatja el Isten vetését! A bűnbánat szentsége a legegényibb szentség. Nem a naptár vezényli, hanem a lélek igénye. *Gyónni menj mindig, amikor*

szükséged van rá! Tehát mikor? Minden egyes halálos bűn után!

Nehéz ügy. Mondjuk, szerdán este legyőzött a kísértés, bűnbe kevert a magad gyengesége. Iskolnapok következnek, nem lehet áldozni hétköznap, már csak azért sem, mert Anyu megsejtené, hogy mi baj van. Messze a vasárnap. És addig bizonyos, hogy újabb bűnök jönnek...

Hát nem így. A bűnbánat szentsége egészen önálló szentség; nemcsak a szentáldozás kapuja. Ha bűnbe estél, nem az a fontos kérdés: mikor áldozhatom? — hanem: mikor gyónhatok? És meggyónhatsz reggel iskolába menet a templomban; meggyónhatsz tízpercben a tisztelendő úrnál, akit bizalmasan félrehívsz és aki fogadószobájában, vagy hittanteremben, vagy természetrajzi szertárban, vagy akárhol meggyóntat úgy, hogy más észre sem veszi; de elmehetsz reggel, vagy délután vagy estefelé a lelkiatyád lakására és percekben belül megigazultan távozol onnét. A fontos az, hogy amint halálos bűn esett, azonnal gyóntatószékbe hajtsd a lelked Isten-vágya. «Le nem nyugodhatik a nap a te bűnöd fölött!» Huszonnégy órán belül okvetlenül gyónnod kell, hiszen másképpen az első bűnt újabb ostrom után követi a második, harmadik, — és hol van akkor a leszoktatás? Ha azonnal gyónni mérsz, akkor egyetlen bűnre többnapos, egyhetes, még hosszabb tiszta idő következik; — ha vársz a gyónással, akkor ugyanez idő alatt még 2—3 bűn esik. Veszed észre, hogy a leszoktatás önnevelő harcának mennyire fontos tényezője az azonnali gyónás?

Hamarosan rá fogsz jönni arra, hogy még eredményesebb a harcod, ha a bűnbánat szentségét nemcsak gyógyító és újra=építő erőforrásnak kapcsolod, hanem harcban erősítőnek, bűnt megelőzőnek állítod be az életedbe. És akkor nem csak bűnökre következnek majd tisztító szentgyónások, hanem ha erős kísértésben állva, ellenálló erőidet lankadni érzed, akkor elsietsz már a lelkiatyádhoz: Atya kérem, tessék meggyóntatni! Ilyenkor a bűnbánat szentségének különleges szentségi kegyelme átsegít a hullámcúcsra és kivívhatja veled a győzelmet.

Fontos végül ebben a küzdelemben az is, hogy ne ötletszerűen, más=más templomban, más=más gyóntatónál keresd a megbocsátó Krisztust, hanem lehetőleg mindig ugyanahhoz térj vissza, aki ismerjen, törődjék veled, beszélgetésre várjon, a gyónás alkalmával apró gyakorlati tanácsokat adjon, vezessen, irányítson, küzdjön érted és veled,

s ugyanolyan ambícióval kívánja szabadulásodat, mint te magad. Az *állandó lelkiatya*, aki a kegyelem erejéhez a bölcs férfibarátság erejét adja, nagy kincse kamaszfiúnak, férfinak egyaránt. Legyen lelkiatyád! Bizalommal járj fel hozzá, lelket táj elötte, tanácsait fogadd, erejére támaszkodjál, vezetését kérjed!

Mondtam már és újra mondom: *aki a kegyelem erejével, lelkiatya segítő kezébe kapaszkodva, maga akaratát megfeszítve, szabadulni akar megszokott bűnétől, egy éven belül rendbejön!* Csak kitartása legyen és igazi alázatosság a lelkében.

Minden serdülő fiúnak, aki a magános bűn hálójába keveredett, érdemes ezt a szabadságharcot minden erőfeszítés árán is végigküzdenie. A harc végén a győztes jutalma: Tisztaság, Egészség!

Bizony, egészség is. Mert a fiatal szervezet építő és regeneráló ereje, ruganyossága óriási. Tegyük fel, hogy egy fiút legázolt a bűn s hogy a mértéktelen onanizálás következményeit testében érzi: halvány arc, beesett, kékgyűrűs szem, réveteg tekintet, ingatag járás, nedves és hideg kéz, fejfájások, szédülések, gyomorpanaszok, csökkenő étvágy, gyors kifáradás, gyengülő emlékezet, nehéz és lassú gondolkodás, terméketlen álmódzások bizonyítják, hogy a szervezet súlyosan szenved az elvesztegetett életnedvek hiánya miatt. Ha ez a fiú megkezdi szabadságharcát s lelkiatya kemény kezén végig is csinálja, egy év múlva bűn karmából szabadult, újabb esztendő már olyan vasgyúrónak, erőtől szikrázónak, ruganyosnak és egészségesnek látja, mintha a bűnkorszak csak rossz álom lenne az elmúlt életében. A fejlődés idején a szervezet még mindent pótolni tud és mindent rendbehoz; — csak eléggé idejében megvívjon bűnös-önmagával a kísértés leteperte fiú.

Látod, hogy érdemes?

Elhiszed, hogy lehet?

Még ma kövesd a tékozló fiú példáját, csapd oda a moslék mellé a kanászbotot és megemelt fejvel indulj el az úton, amely hazafelé vezet. Hazafelé: Istenhez, és Isten=gondolta önmagadhoz.

Lelkedben zsong Jób könyvének biztatása a hozzád hajló Istenről: «Ha valóban tiszta vagy és igaz, éretted csak hamar felserken és helyreállítja hajlékodat igazságod szerint, annyira, hogyha előbbi dolgaid csekélyek voltak, majd annál

inkább gyarapszanak az utóbbiak!» (Jób 8, 6.) És ajkodon a tiszták éneke: «Be szép a tiszta nemzedék dicsőségében, mert halhatatlan az emlékezete, mivel ismeretes Isten és ember előtt. Ha jelen van, utánozzák, ha távozott, vissza kívánják, és koszorúval a fején győztesen vonul fel az örökkévalóságban, miután elnyerte a szeplőtelen viadalok jutalmát». (Bölcs. 4, 1.)

Az onaniával küzdő kamaszka a Férfira néz, aki eljövendő, és a Férfi mögött belenéz az örökkévalóságba.

Érdemes!

5. Barátság.

«*Március 16.* Jó, jó, hiszen én belátom, hogy Alfrédnak igaza van abban is, amit mond, abban is, amit tesz, mindenben, — és azt is látom, hogy jó volna egészen övele barátokozni és azt a sok cimborát, akikkel mindig csak stikliklen törjük a fejünket, egyszer már faképnél hagyni, hogy ha ez nem volna olyan nagyon nehéz!

Éppen tegnap vitatkoztunk egypáron azon, hogy mi a barátság? Magyar dolgozatba volt feladva, hogy a barátságról kell írni, ezen volt azután vita, hogy hát tulajdonképpen ki a jóbarát? — Az egyik azt mondta, hogy a barát az «olyan jó pipa, akivel jól lehet mulatni». A másik azt mondta, hogy a jóbarát az, aki valami bajból kirántja az embert. A harmadik megint azt, hogy az a barát, aki az embert szereti. De nem tudtunk megegyezni. Végre valaki elkiáltotta magát: Hát itt van az osztály bölcse, kérdezzük meg tőle. És elmentünk Alfrédhez és megkérdeztük tőle, hogy mit gondol, mi a jó barátság? Ő röviden azt felelte: két test, egy lélek.

— Dodonai bölcse — rángatta a vállát Peták — ebből ugyan semmit sem lehet érteni.

— Dehogyan nem lehet — magyarázta Alfréd —, csak gondoljuk meg, hogy mit csinál a lélek? Ugye, az ember a lelkével gondolkodik, akar és szeret? Nos hát, ha két fiú egyformán gondolkodik, egyet akar, jól megismeri és azután igazán szereti egymást, azok jóbarátok. De ehhez az kell, hogy jók legyenek, mert igazi szeretet csak úgy lesz köztük, ha becsülni fogják egymást; rosszak között csak cimboráskodás lehet, de barátság nem. Éppen azért, mert nem becsülik egymást. Csak együtt járnak, mert már összeszoktak, vagy

mert ugyanazt a rosszat akarják elkövetni mind a ketten, de az még nem barátság, egyik sem hozna áldozatot a másikért. Erre Fazekas közbeszólt, hogy akkor hát ő megmutatta, hogy nekem jóbarátom, mert már hozott áldozatot értem; odaadta az egész vagyonát, egy hatost, mikor arról volt szó, hogy bekozmásítsuk a Kozmás direktor bálját.

Alfréd nevetett.

— No az igaz, hogy egy hatos a diáknak nagy pénz, hanem azért még nem elég nagy áldozat ahhoz, hogy az igazi jóbarátságot bizonyítsa.

— Hát akkor mekkorának kell lenni annak az áldozatnak?

Ezen azután megint tovább veszekedtek a fiúk, még csöngetés után is; jó, hogy a tanár ezúttal, szokása ellenére, korán jött be, különben még hajbakaptak volna az «áldozatkészség» fölött . . .»

Igy írt a barátság gondolatáról boldogult Sebők Imre 1904 áprilisában, a «Zászlónk» II. évfolyamában. («Az én naplóm.») Régi írás. Régi, de örök érvényű gondolatok!

Homerosnál Achilles és Patroklos.

Sophoklesnél és Euripidesnél Orestes és Pylades.

Winnetu és Old Shatterhand barátsága.

Arany és Petőfi barátsága.

Irodalmi és történelmi híres barátságok milyen távoliak és magasak a mai magyar fiú számára! Mennyivel több élet van a P. Finn-regények nagyszerű fiú=alakjaiban, akik közül Tom Playfair és Wynn Percy ideális kamaszbarátsága egészen közel férközött a magyar ifjúság szívéhez. Fiúk, akik egyformán gondolkodnak, éreznek, akarnak; közősek az ideáljaik és a törekvéseik; szeretik és a szívük mélyéből becsülik egymást; munkában épúgy, mint játékban vagy szórakozásban, társadalmi életben, vagy a lélek mélységes problémáiban életre=halálra segítik egymást; ami gondja az egyiknek, azon a másik is gyötrődik s aminek az egyik örül, az öröme a másiknak is; egymástól tanulnak, egymás hatására nemesednek s a barátságuk nemcsak kettőjüket, hanem az intézetben velük élő többi fiút is emeli és jellemben, lélekben gazdagítja.

Olvasd P. Finn regényeit! Ideális, nagyszerű fiú=barátságot találsz bennük! Rájössz az igazi barátság ízére.

A barátság alapja: hasonló sorsú, lelkű, gondolkodású egyének szolidaritása. De szolidaritás lehet ezer ember

között és lehet milliók között is! Beszélhetünk katolikus szolidaritásról, magyar szolidaritásról. Viszont a barátság köre egészen szűk: kettő, három, négyes számon nem igen emelkedhetik fölül. Akinek tíz barátja van, annak igazában egy sincsen; míg aki egy igazi barátot talált, köszönje meg Istennek.

A barátság alapja bizonyos *közösség*: életkörülmények, célok, érdeklődések, kedvtelések és igények közössége, embersors közössége; az intelligenciának hasonló foka; a fiú=világban ehhez járul még az a követelmény, hogy ne legyen közöttük nagyobb korkülönbség. Férfikorban 6—8—10 év nem jelent komoly választófalat, míg egy elsős és egy nyolcadikos gimnazista között a nyolc esztendőben micsoda óriási különbség! Kisdiák és a nagy fiú között nem lehet igazi barátság. Lehet szoros érzelmi kötelék: a kisfiúnak rajongó, csodáló felnézése, védelmező=keresése, az erősebb=hez odasimulása; az idősebb diáknak kényeztető, védelmező, nevelgető lehajlása a kicsihez, akit megszeretett, de ez nem barátság, inkább szövetkezés, amelynek vége lesz azonnal, amint a nagy diák kilépett az érettségi kapuján. Évek múlva a férféletben az ilyen kapcsolatnak nem találod folytatását. Lesz megrezdülő emlékezés, meleg szemmel egymásra nézés, érzelmes idézgetése régi élményeknek, de az igazi barátság=hoz hiányzott és hiányzik az igazi közösség.

Szellemi életet élő intelligens ember és egyszerű munkásember között lehet komoly becsülés, lehet a testvériségig emelkedő nemes kapcsolat, de barátsághoz hiányzik az igények és érdeklődések közössége. Az intelligens ember a maga problémáira nem érez visszhangot a hozzá bármily közel álló egyszerű ember lelkében, és viszont ő sem értené meg a szellemileg mélyen alatta állónak gondolkodását. Valami üresség csengene mindig közöttük. Fiúknál ez a különbség még nem jelentkezik ilyen élesen, hiszen az iskolában körülbelül egy vágányon halad a szellemi fejlődésük; de ha pl. diáknak és tanoncfiúnak kapcsolatára gondolsz, mindjárt megérted, hogy ezek közt fejlődhetnek ugyan nagyon meleg érzelmi kapcsolatok és az őrsnek, rajnak keretében igazi cserkésztestvériség, de barátság — nehezen. A legkitűnőbb magyar tanoncregényben Velősy Elek «Miská»-jában Miska és Laci kapcsolata mélyen cserkészies, nagyszerű példája a lilomos fiúk testvériségének, de a szó igazi értelmében véve nem barátság. Az életük csak egy=két ponton találkozik, egyébként zárt egymás előtt és egészen más vágányon

szalad; a barátsághoz sokkal több közös találkozáspont szükséges.

A barátság erőteljes motívuma a *hasonlóság*, vagy a *kiegészítés* igénye. «*Similis simili gaudet*» — mondja a régiek közmondása: mindenki a hozzá hasonlót szereti. Gyakran látjuk komoly és mély barátságban az egyforma gondolkodású, vérmérsékletű, intelligenciájú, igényű két vagy három ismerősünket, akiket éppen ez a teljes harmónia tett jóbarátokká. Viszont nagyon sokszor látni ennek pontosan az ellenkezőjét egy másik közmondás alapján, amely szerint «Az ellentétek vonzzák egymást». Itt a lélek igényei jelentik a kapcsokat, amelyek a barátságot összetartják: mindegyik azt keresi a másikban, ami őbenne hiányzik, és így a barátságuk erejében a másinak értékeivel kiegészülnek. Ez persze elsősorban a temperamentumra vonatkozik. Nehogy azt hidd, hogy a kiegészítés törvénye alapján jóbarátság fejlődhetik egy tisztalelkű meg egy romlott fiú között. Ha a cukrászinas meg a kéményseprőinas összeölelkezik, mind a kettő fekete lesz. Ezer eset közül egy ha olyan, hogy a jó fiúnak sikerül megmentenie és megnemesítenie a lezüllött barátját; többnyire a rossz húzza magához és megrontja a jót. Neki könnyebb, hiszen az emberi természet lefelé húzó gravitációja őneki segít.

Az igazi barát nem sanda szemmel néz és nem görbített ujjú, harácsoló kézzel nyúl a másik felé, hanem nyílt szemmel, nyílt szívvel, adni akaró lélekkel közeledik. A barátság alapja *adni kész önzetlenség*. Nem úgy, hogy odaajándékozza pénzét, könyvét, ruháját; hiszen ebbe édesapának is van komoly beleszólása, meg aztán az anyagi természetű adakozás megalázza a másikat és rontja a barátságot. A legtöbb fiú-barátság pénzkölcsönzésen, könyv és egyéb dolgok kölcsönadásán és visszakérésén borul fel. Addig zavartalan a barátságtok, amíg pénz nem gurul kettőtök között! Magasabbrendű lelki és szellemi kincsek, meg aztán szíveség, előzékenység, erkölcsi támogatás, jó tanács, vigasztalás, buzdítás, tanulásban, munkában segítség, érte hozott komoly áldozatok: ilyenek azok a kincsek, amelyeket az ember a barátjának nyújt. Ha maga hasznát kereső emberi önzés vegyül a viszonyba, akkor meghal a barátság.

Közösségérzet, hűség, bizalom, áldozatkészség, kímélet, szeretet, megbecsülés azok az értékes érzelm=ajándékok, amelyeket az ember barátjának ad és tőle joggal megkíván.

Egészséges versengés nemhogy nem rontja a barátságot, sőt egyenesen hasznára van, hiszen azzal, hogy maga minden erejének megfeszítésével a barátját is fokozott erő kifejtésre hívja, kölcsönösen emelik egymást. Persze a versengést irigység, káröröm, keserűség nem kísérheti, mert ezek minden barátságnak megölői.

Fiúk és férfiak barátságának alapja lélek megbecsülő, megértő vonzalma lélekhez; *nem érzelmi kapcsolat vagy külső tetszés*. A serdülőkor elején sűrűn szövődnek tisztán rokonszenv alapján barátságok: külső szépség, megjelenés, kedvesség, humor, érzékiség keltik fel az egyik fiúban az érdeklődést a másik iránt, aki a megérzett érdeklődést önkéntelenül viszonzozza. Más ez, mint a férfiak barátsága. «Tetszik nekem» — «megszerettem» — «nagyon rokonszenves» — «legjobban szeretem a fiúk közt», ez mind nem jelent annyi komolyat és mélyet, mintha azt mondom: «a barátom!». Olyan kamaszbarátságoknál, ahol az érzéki vonzalom, vagy a fantázia viszi a főszerepet, nem úgy látják, nem úgy veszik egymást, amint a valóságban vannak, hanem mindegyik beleálmodja a másikba a maga ideális elképzelését és többnek látja, többre értékeli a másikat, mint amennyit igazán ér. Ezért csodálkozik egyre: hogy van az, hogy a többiek olyan közömbösek az ő barátjával szemben s nem veszik észre sok kedves vonását úgy, mint ő? Miután pedig a valódi ember soha nem tud olyan tökéletessé lenni, mint egy álmokép, az ilyen érzelmi, fantáziaszülte barátságok vége hamarosan keserű, nagy csalódás lesz. Vannak fiúk, akik mögött a barátkozások hosszú sora áll, s mindegyik barátság végén szívet fájdító csalódás. A hiba nem azokban a fiúkban volt, akikkel szakított, hanem önmagában, mert nem voltak helyes fogalmai a barátságról. Az érzelmek olyan, mint a futóhomok: homokra házat, érzelmekre barátságot nem lehet építeni.

A barátság több, mint szeretet; több, mint megértés; több, mint személyes vonzalom egymás iránt; több, mint érdekközösség; több, mint lelki rokonság. A barátság valamennyinek *szintézise*: mindegyikből van benne, egyet sem nélkülözhet közülök. Azok az érzékies, nyálifali barátságok, ahol csupa kézszorongatás, csókolózás, ölekezés és érzélgés járja, ezért mondanak csődöt hamarosan az egyik fél «hütlensége» miatt, és találják rút végüket egy hatalmas összeveszésben. A barátság nem ismer féltékenységet; nem ismer szeretet=vallomásokat. Nem jelent kizárólagosságot: hogy

csak ezzel az eggyel érintkezem és az összes többiek nem érdekelnek. Ez a hibája a korábban már említettem «parti-kuláris barátságoknak»; ez a mindenki mástól elválasztódás, csak egymással törődés. Amellett, hogy a Lackó, Ferkó, Jóska igazi jóbarátom, mindenki mással szemben is lehetek szíves, jókedvű, jó pajtás; mehetek velük kirándulni vagy játszani, látogathatom őket vagy fogadhatom a látogatásukat; mindezzel meg nem bántom, meg nem rövidítem a jóbarátomat. Ahol fiúk egymás kegyeiért versengenek, haragszanak, féltékenykednek, és érzelgős ponyvaregénybe illő szerelmi jeleneteket rendeznek, jaj, de messze vagyunk ott a nemes értelemben vett barátságtól!

Komoly lelki kapcsolatról lévén szó, egészen természetes, hogy *csak azonos világnézetű fiúk között fejlődhetik ki igazi barátság*. Katolikus fiúnak nem lehet barátja a protestáns, még kevésbbé a zsidó fiú. Megszállott területek magyarájai nem barátkoznak az elnyomó nemzet ellenségesen hangolt fiaival. Bolsevista eszméknek bedőlt pajtással épűgy meghidegül a barátságod, mint azzal, aki, ha átmenetileg is, magyarellenes vagy katolikus-ellenes szélsőséges világnézeti mozgalomnak lett a híve. A közös világnézet erős kapocs; világnézeti ellentétek áthághatatlan falat építenek a barátság elé.

Barátjával szemben az embernek *felelős, komoly kötelességei* vannak. Nemcsak igaz megbecsülés, férfias szeretet, hűséges kitartás mellette jóban-rosszban, védelem, ha bajban van, és védelem, ha a háta mögött szóbeszéddel támadják; nemcsak előzékenység, áldozatos lemondás, segíteni készség; nemcsak szívet nyitó bizalom.

Kötelességed őszinte, férfias nyíltság. Nem úgy, ahogy az ABC-gyerekek képzelték, amikor négyen közülük életre-halálra nagy barátságot kötöttek. (Három hétig tartott mindössze a barátság, akkor borzasztó összeveszés vetette végét.) Azzal a jelszóval: az igaz barátoknak nincs titkuk egymás előtt! — néhány napon át verseny-leleplezést folytattak. Elmondták egymásnak minden csirkefogóságukat, gáztettüket és bűnüket kisfiú kortól kezdve, és erkölcsileg csupaszra vetkőztek egymás előtt. Amikor aztán három hét múlva alaposan összeharagudtak, akkor ezeket a bizalmas barátság leple alatt megtudott titkokat sürgősen elbeszélték másoknak, akikkel akkor kötöttek sűrűn tartó igaz barátságot. A bizalom és nyíltság hitet jelent egymás szavában és egymás jellemében, minden rosszakaratnak vagy hátsó gondolatnak

teljes kizárását, és azt az evangéliumi egyenes beszédet, amely igent mond, ha igent gondol, és nemet, ha a lelkében tagadás áll. Senki előtt az ember a szíve minden kamráját ki nem nyitogatja s összes titkait szét nem rázogatja. A jó barát sem törhet be egyéni titkaidba; életedből, benső világodból annyit tud meg, amennyit te jó szívvel megmutogatsz. Üriembernek soha eszébe nem jutna, hogy a barátja olyan titkai után fürkésszen, amelyeket az zárva tartott előtte.

Ez a férfias nyíltság egészen rendkívüli bátorságot is jelent egymással szemben. Nem ahhoz kell igazi bátorság, hogy az ember ököllel, durunggal nekimenjen az erősebbnek. Sokkal bátrabb és nehezebb feladat: megmondani a másik fiúnak, akit jóbarátként szeretünk, a hibáit és bizalmasan figyelmeztetni valami inkorrektiségre, amelyet elkövetett. Ez a *«corruptio fraterna»*, vagyis testvéri, baráti figyelmeztetés kötelessége az igazi jóbarátnak. A legnehezebb tudományok egyike: kellemetlent mondani a másik embernek, és úgy mondani, hogy az neki ne fájjon, de azért meg szívlelje.

Ezzel ellentétes baráti kötelesség viszont a *diszkrétció*. Vannak dolgok, amelyeket nem illik észrevenni, és vannak tévedések, amelyeket jobb ki nem javítani. A szeretet és a megbecsülés súgja meg, mikor állunk ilyen esettel szemben. S ha a finomságok megérzésére tehetségünk van, akkor soha nem leszünk bizalmaskodással vagy tolakodással terhére a barátunknak.

Kötelességünk a *példaadás*. Akit a barátságunkkal körülöleltünk, csak jót lásson tőlünk, csak igazi katolikus úri beszédet halljon, gazdagodjék lelkileg azzal, hogy velünk szoros kapcsolatba lépett.

Hallgasd meg, mit mond a barátságról a Szentírás:

«Sok emberrel élj egyetértésben,
De bizalmasod ezerből csak egy legyen!
Ha barátot szeresz, próba árán szerezd,
És ne bízzál meg benne túlhamar;
Mert van, aki jóbarát a maga idejében,
De nem áll helyt a szorongatás napján.
Van barát, ki ellenséggé válik,
Olyan barát, ki piacra visz gyűlölséget, viszályt és szitkot.
Van barát, ki asztaltárs,
De nem áll helyt a szükség napján.
.....
Tartsd magadat távol ellenségeidtől,
És légy részen barátaiddal szemben!

A hűséges barát erős menedék,
 Ki ilyenre akad, kincset talál!
 Az igaz barátnak nincsen mása,
 Hűsége értékét nem lehet mérni arannyal, ezüsttel!
 A hűséges barát élet és halhatatlanság írja;
 Azok találják meg, kik félik az Urat.
 Ki fél Istentől, jól barátkozik is,
 Mert amilyen ő maga, olyan a barátja is.»

(Jézus, Sirák fiának könyve 6, 6—17.)

Jó, jó — mondod te erre —, ezek igazán gyönyörű dolgok és én a szívembe írom őket. De miért tetszett ezt olyan fejezetben tárgyalni, amelynek főcíme: «Veszélyben az emberteremtő!» Hol lát itt veszélyt az Atya?

Megmondom, fiam.

Minden éremnek két oldala van, és minden hírművészt fordítottja összekuszált, rút szál-egyveleg.

A barátság ideális és gyönyörű. De «légy résen barátaiddal szemben!» — mondja az Írás. Mert vannak rossz barátok is, rontó, züllesztő cimborák; és a rossz barát közeljáró, élő veszedelem.

A kamaszkorban kötött barátságoknak csak kis százaléka válik be az Élet színe előtt és nemesedik halálig kitartó férfi-barátsággá. Mert a kamasz-fiúk barátkozása legtöbbször csak felületes pajtáskodás, cimboraság, amelyből hiányzik az igazi mély kapocs: lélek simulása lélekhez.

Ha tekintélyes, hosszúnadrágos, talán bajszos hetedik közeledik hozzád, beszélget, sétál, foglalkozik veled, átölel, simogat, meg is csókol, akkor naiv kisfiú létedre egész megilletődötten fogadod ezt a kitüntető leereszkedést, hálás vagy érte, hozzásimulsz. S talán csak hetek, hónapok múlva ködlik fel benned a kétely: ennek egészen más a világa, ez nem kereshet nálam igazi barátságot! Ki tudja, talán csak gyerekzsépséget, hamvas arcbőrt, ruganyos fiútestet, az érintés izgalmát keresi a benne tomboló érzékiség? Talán csak kisfiús naivságot, kacagó gyerekhumort, vagy groteszk világlátást élvez kamaszgyönyörűséggel, amikor veled beszélget? Idősebb fiúnak puha érintést kereső, csókos, dédelgető barátkozását mindig résen álló gyanakvással fogadd! Hiszen az ember barátait maga körül, vagy felfelé keresi, soha nem messze maga mögött!

Gondold el, mennyivel másképpen érintkezett veled mindig a cserkésztested, rajvezetőd, őrsvezetőd! Milyen egészséges, kemény, fiús viszony volt köztetek! Nyoma sem volt benne érzélgésnek, szeretet-ömlengésnek, édesanyától rosszul

ellessett puha kezelésnek! A cserkésztsízt igazi «férfi=barátod», mert nevelni akar emberebb emberré, magyarabb magyarrá, csak azért hajol oda hozzád.

Barátodnak hiszed azt a rövidnadrágos, nevetőszemű sliffentyűt, aki harmadikos korodban az első tilos cigarettát elszivatta veled?

Barátodnak gondolod azt a bűnláncolta gyereket, aki tavaly gúnyos kacajjal nevette ki a te tisztaságodat, és aztán, hogy a korodbeli diák szellemi és lelki színvonalára felsegítsen, megtanított a magános ember bűnére?

Barátod volt negyedikos korodban az az osztálytársad, aki egyszer jóakarató tanáccsal rávett, hogy vele együtt tűnj el a két utolsó óráról, s míg a többiek nehéz számtandolgozást írtak, ott lődörgött veled a folyó partján és kioktatott, hogyan kell «belógnod» az «öregedet»? Ő tanított meg arra is, hogy édesapád aláírását utánozni nem is olyan nehéz. Ma is azt hiszed, hogy barátod volt?

Hát azt a mocskosszájú osztály=vezért elismernéd= barátodnak, akinek minden mondatában durva célzások és trágár kifejezések hemzsegnek? «Madarat tolláról, embert barátjáról ismerni meg!» Vállalnál vele bármily közösséget?

Emlékszel az első (és remélem, utolsó!) adósságcsinálásra? Akkor azt hittéd, hogy a vidékről nem régen felkerült új osztálytársad, aki súlyos anyagi gondból húzott ki azzal, hogy harmincszázalékos kamat mellett kölcsön kínálta azt az összeget, amelyre olyan nagyon sürgősen szükséged volt, minden önzetlen barátok mintaképe. Ma is úgy gondolod?

Azt a raccsoló, monoklis majmot, aki olyan megsemmisítő fölénnel mond földig sujtó kritikát a lányokról és minden héten újabb hódításokkal dicsekszik, elfogadnád= barátodnak?

A titokban kocsmázó, otthon is többször poharazó víg cimborák csoportja tudom, hogy idegen neked. A nap=nap után együtt ülő léha kártyakompániát sem tartod baráti körnek és nem vállalnál velük semmi közösséget. Egy=egy nagyormányú, rontott kamasz, akit már megmángorolt az élet, az összehozója ezeknek a bűn zsoldján mulató csoportoknak. Jaj annak, aki a markukba kerül!

Legcsábítóbb és könnyen megejtő a blazírtat és mindenből kiábrándultat játszó hetedikos barátsága. Hiszen azt hirdeti ellenállhatatlan fölénnel, hogy ő az egyetlen érett felnőtt köztetek, de sok év múlva, ha majd megokosodtok és eldobáljátok az óvodából hozott «marhaságokat», mint pl.

hit, jóság, ideálok, hazafiság, tisztaság stb. — akkor talán ti is felkapaszkodhattok majd arra a magaslatra, amelyen ő ma áll. Ő olvasta Schopenhauert és Nietzschet, ő már ismeri a világ valódi képét. «Isten nincs, az csak a papok maszlagja, amellyel az egyszerű népet bolondítják. Ostobaság a hittan, meg a mise, meg a gyónás, hahaha! gyónás! Az emberi szellem, barátom, a tudás, a technika, a gépesítés, a kollektizmus . . .!» Sok csacsi gyereket megszedít a nagyszájú vitakozónak és tagadónak «szellemi fölénye». (Ők nem tudják, hogy két év múlva milyen nagyon alázatosan és megszegyenülten kicsi lesz a felvilágosultság prófétája, ha majd megjön az esze és megsejt valamit a felnőttek gondolataiból!) — Ha hozzád közeledik ez a fajta, menj át az utca másik oldalára. Ha rád akaszkodik, rázd le, vagy sértsd meg, hogy ő hagyjon ott, de mindenképen szabadulj meg tőle. Nem jóbarátoknak való típus ez!

Olvastad Madách halhatatlan művét, «Az ember tragédiája»? Ádámot a Paradicsomba állítja az Úr. De a kígyóképű Sátán csábítására megszegi Isten parancsát s bűnbe esik; elveszíti a Paradicsomot és vele a boldogságot. És most vándorútra indul a jövőbe, kíváncsian, hogy mi lesz az ő ágyékából születendő emberek sorsa ezeréveken át. Lucifer az útítársa: ő mutatja, magyarázza az eseményeket. Így tanulja Ádám ördögszemmel nézni az embersorsot, s mindennütt csalódást, rosszat, bukást találva, öngyilkossáig elkeseredik . . .

Viszont emlékszel a húsvéthétfői szentmise evangéliumára? Az emmauszi tanítványok története. Jönnek a kereszt alól; meghalni látták a Krisztust. Tele a szívük csüggedéssel, fájdalommal. «Nem érdemes! Legjobb ott hagyni mindent!» És ballagnak az országúton el a várostól, Emmausz felé. Egyszerre a feltámadott Krisztus csatlakozik hozzájuk; «az ő szemeik azonban fogva voltak, hogy meg ne ismerjék őt». Beszélgetnek. És az Ismeretlen sorra veszi velük Mózesről a prófétákon át az Írásokat és megmagyarázza a kereszt titkát s a feltámadást. Lángol a szívük, amint hallják, s amint megtanulják úgy nézni a megváltás történetét, ahogyan az Isten látja. Dalos ajkú szent örömmel sietnek vissza Jeruzsálembe . . .

Látod: a két útítárs! Sátáni szemmel láttatja a dolgokat az egyik, Isten szemével tanít ismerni a másik. *Hogy az életet hogyan tanulod megismerni és értékelni, az nagyrészt attól függ, kik az útítársaid s hogyan mutatják neked a világot.*

A jóbarátod hűséges útitársad egy életen át.

Érted, mennyire fontos, hogy ki a barátod?

Inkább járj magadra hagyva, barátatlan, testvértelen, minthogy Sátán szemével látó cimbora behízelegje magát a szívedbe és elrontsa egész világlátásodat!

Hogy is mondja az Írás: «Tartsd magadat távol ellen= ségeidtől. — És légy résen barátaiddal szemben! — A hűs= ges barát erős menedék. — Ki ilyenre akad, kincset talál!»

Adjon neked az Úr egy ilyen kincset: szívedhez nőtt igazi jóbarátot! Gazdag leszel egész életedre!

6. Fiúk és leányok.

Régi idők nagy rabló=pandur meg katonásdi játékaira ott a domboldalon, emlékszel-e?

Hogy lopakodtunk, kúsztunk, osontunk, hogy észrevét= len odajussunk az ellenséges vár közelébe és meglessük: mit beszélnek? mit csinálnak? Nincs izgatóbb és érdekesebb, akár játékban, akár élet=komolyságban, mint belenézni a másik félnek, az ellenfélnek elzárt világába!

Most életre szóló komolyan ugyanezt akarom csinálni veled. Jöjj, kúszunk, lopózzunk közelebb és lessük meg, mit beszélnek rólunk odaát a leányvárbán?

Leányvár ajtaja nyitva. Az ajtót úgy hívják: könyv. Figyeljünk! Odabent rólunk beszélgetnek!

Stadler Frieda, a Nagyasszonyunk szerkesztője, nagy= szerű könyveket ír a leányok számára. A «Valaki vár engem» című könyvében ír — leányok számára — fiúkról:

«... tisztázandó dolog az is, hogy milyen legyen el= helyezkedésed a fiúkkal szemben. Előrebocsátom, hogy «fiú» alatt azt értem, amit Pesten értenek: felnőtt fiatalembert. Mert hogy süldőleányka hogyan viselkedjék kamaszfiúkkal szemben, az igazán nem probléma: sehogy se viselkedjék, nyughasson. Tanulják meg leckeiket és szórakozzanak osz= tálytársaikkal: fiúk a fiúkkal, leányok a leányokkal...»

No, ezt jól megmondta. Súlyosbítja a dolgot, hogy majd= nem egészen igaza van.

Abban nincs igaza, hogy egy súlyos kérdést levág a tizen ötévesek elől és messze dobja fel a tizenkilenc évesek= hez: Kapjátok el, titek! Igaz, hogy az élettani és lélektani fejlődés törvénye szerint 17—18 év az a kor, amikor a ter= mészetes fejlődés a fiú=világ érdeklődését a nagy ösztön vonalán határozottan a leányok felé fordítja. A rövidnadrá=

gosok leányos igényeit nem a természet, hanem a filmek és regények irreális meséi, az iskolai diáktársadalom kamasztradíciói, vagy a cimborák hatása fokozta erotikus felfűtöttség ébresztgeti. — Azonban az élet törvénye az, hogy a dolgok hosszú előkészítéssel, lassan fejlődjenek. Az a fiú, aki a természet keltette belső igény alapján majd csak 19—20 éves korában fog komolyabb érdeklődéssel a leányok felé fordulni, az odáig vezető évek során nem él kolostor=életet, hanem kint jár a társadalomban. A társadalom pedig tele van lányokkal. Kell velük találkozni, kell velük törődni. *De úgy kell törődni velük, hogy a húszéves, vagy még később a harmincéves majd ne szégyelje azt, amit ma a tizenhat éves mond vagy tesz.* A serdülőkor a magyar történelemben az apródok kora volt: királyi, főúri udvarokban itt járták az előkészítés iskoláját a későbbi lovagok.

Apród=korodat apród=szolgalatban éled. Becsületesen készítsd, faragd a lovagot, aki belőled lesz!

A női világról való gondolataidnak magas a színvonala. Gyönyörű ideálok állnak előtted:

a Szűzanya, Krisztus anyja, Boldogasszony anyánk!

édesanyád, akinek arca mindig a legszebb szentkép marad számodra!

egy álomkép: a hitvesed, az eljövendő, aki gyermekeidnek anyja lesz!

Ezek az ideálok emelik úri=magasra a gondolataidat a nőkről.

Hiszem, hogy már édesapád és lelkiatyád ránevelt, hogy eszméidet ne a szemérről szedd, mint ahogy teszi a bűnbán züllött kamasz. Ha te azt mondd: Nő! — akkor nem a prostitúció letört nyomorultjaira gondolsz, nem is színházi görölkre vagy szépségkirálynőkre, akiknek kultuszát a zsidóság felfűtött erotikus vágyai erőltették reá a keresztény társadalomra; nem a strandok érzékiesen félmeztelen démonjai járnak eszedben, és nem képes színházi magazinok burkoltan pornográf fényképfelvételei. A te szótáradból hiányzik a «nőcske», meg a «nőci» meg a többi hasonló nyálasan, undorítóan szemita becéző szócska. Nálad a nő a Szűzanya eszményi képénél kezdődik, és édesanyán, hitves álomképén át a kis húgod drága arcocskájáig húzódik az a sáv, amelyre a képzeleted leányarcokat hímezhet.

A nőről való magasabbrendű gondolataidat, amelyeket katolikus, úri lelked diktál, átviszed a kislányok egész világára.

A kislány nem játékszer. Nem arra való, hogy a fiúk egymást ugrasszák, bosszantsák vele, kiösszák egymás között képzelt ideálnak, tréfákat gyártsanak róla és ráaggassák minden romantikus vagy erotikus elképzelésüket. Ha egy kisleány nevét ízléstelen kamasz=társaság a szájára veszi és mint egy kis tenniszlabdát, dobják nyelvről=nyelvre, kevés becsülete szokott megmaradni ott a szegény áldozatnak. Tűrnéd, hogy a kis húgodról a cimborák úgy beszéljenek, mint más lányokról szoktak?

A kislány nem állandó beszédtema. Unalomig egyre visszafordul bizonyos fiúcsoportok beszéde a lányokra; de ezek a beszélgetések oly léhák és oly üresek! Nincs az a pletykázó kávénéni, aki jótékonycélú összejöveteleiken annyi gyanúsítást szórna embertársaira, mint ezek a te cimboráid. Felebaráti szeretet? Úri diszkrécio? Emelkedett színvonalú, tartalmas beszélgetések? . . . Ezek a fiúk soha nem fogják megtanulni, hogy úri keresztény társaságban a leány csak annyira téma, mint a fiú maga; s hogy a leány=témának állandóan a nyelveken forgatása épúgy megalázó a kislányokra nézve, mint amilyen szegényes és szégyenletes a beszélgetőkre!

A kislány nem a kísértés démona. Hazudik a film, a színpad, a regény: ne erőltess bele az életbe a hazugságait! A leány Isten remekműve; a serdülés éveiben ott az eljövendő édesanyját építgeti az Úr keze. Szépsége, fiatalsága nem erotikus; csak a romlott korszellem és a fiú lelkében felburjánzó érzékiség csinál démont belőle. «A tisztáknak minden tiszta: a beszenyezetteknek s a hitetleneknek semmi sem tiszta, mert beszenyezett az elméjük is, a lelkiismeretük is.» (Tit. 1, 15.) Ne akard kísértőnek látni a leányt, s hallgatni fog benned az érzékiség szava.

A kislány nem büntárs. Egészen mély örvényben kavarog a fantáziája azoknak, akik a pornográf regények stílusában gondolkodnak és minden leányban a szexualitás rabját vagy áldozatát keresik. Micsoda mocsár! A magyar leány és a katolikus magyar fiú fölötté áll ennek a süllyedt világnak! Nincsen játék csókkal, öleléssel; nincs játék szerelemmel; érzékies közeledésnek, vagy ilyen irányú meggyanúsításnak árnyéka sem eshetik a lelketekre. Gondold meg, hogy ezek a romlott képzelettel gondolkodók a te húgodat is bűnre kívánják, vagy éhes szemmel méregetik! Tűröd?

Gondolj a kis húgodra!

A leánynak rangos méltósága van: Isten temploma,

Krisztus vérével megváltott, a kegyelemmel újjáteremtett, örök életre hivatott, Isten megálmodta Ember! — A leánynak hivatása van: feleség lesz belőle és édesanya: valaki számára a legnagyobb kincs a világon; új életek számára csodálatos forrás! — A leánynak becsülete van; s a becsülete éppen olyan szent kincse, mint a «félelem és gáncs nélküli lovagoknak» a maguk becsülete! — A leány hímporos tisztasága az élet legnagyobb ígérete! — A leány szépsége a teremtő Isten kezében új életet teremtő munkára hívás szent eszköze! A leány, egy leány, a te életednek éppen úgy gyönyörű álma, mint ahogyan édesapádnak álmát a te anyád valósította. Itt az életnek mélységes, nagy dolgai között jársz! Nem lehet sáros csizmával, durva lélekkel, mosdatlan szájjal és romlott fantáziával lépkedni az Isten nyomain!

Kis húgod ott ül melletted a tanulóasztalnál, kócos feje a könyveire hajlik. Nővéred édesanyádnak segít a konyhán. A legkedvesebbek, akik hozzád legközelebb állnak . . .

Lovagias szolgálatára rendeltetél anyádnak, testvéreidnek! A hölgyek úri tisztelete otthon kezdődik a húgocskával szemben. Te vagy az erős. Tartozol védelemmel, kímélettel, előzékenységgel, segítséggel, megbecsüléssel, úri tiszteletadással. Ha eljönnek a húgod barátnői játszani, csevegni, nagyokat nevetni, velük szemben ugyanezek a kötelességeid állnak; testvérkédről átviszed a lovagias férfi-kötelességet a barátnőire. Testvérrel, vérrokonnal szemben Isten csodálatos rendeléséből alszik minden érzékies vágy, minden szexuális gondolat: bár bizalmas közelségben együtt éltek az otthon öln, számodra soha fel nem vetődik az a probléma, hogy ő is «leány». A lovagi kötelességed most egy lépéssel tovább menve az, hogy *amit a Természet maga megkötött a testvérkével szemben, azt Akarat kösse meg benned az ő barátnőivel szemben.* Nem a «fiú», a szexuális lény nézi éhes kamaszszemmel a «lányokat», a másik nemhez tartozó s ezért ingerlő, nemtelen vágyakat keltő szexuális lényeket, hanem az Akarat állandó céltudatos nevelő munkájával megneemesített fantáziájú lovag néz közömbös szemmel s úri tisztelettel a húga vendégeire. Nem úgy, mint a korzó kamasz gavallérjai, hogy amint egy leány szemébe pillantanak, rögtön «hódítás», «szerelem», «flört» a gondolatuk; de sokkal többször néznek könnyű lábat, karcsú alakot, libbenő szoknyát és aljas gondolatok légiója viharzik az eszükben s aljasságuk kiül az arcukra. Te ráneveled magadat

a húgod barátnőivel szemben is szent közömbösségre. Nemi kérdés kikapcsolva!

És ugyanezt a szent közömbösséget dolgozod tovább magadban általában a lányok világával szemben. Mindeközül úgy viselkedel, mintha védelmedre bízott kis húgod lenne; úgy, amint megkövetelnéd, hogy bárki a pajtásaid vagy idegen fiúk közül a te húgoddal szemben viselkedjék. Érezd a felelősséget: minden leány, akivel sorsod összehoz, reád van bízva, a te lovagiasságodra, férfi=nemességedre. Ne aljas betyárt találjon benned az, aki lovagot keres!

Van benned és a többi fiúban is a lányokkal szemben valami egészen különös érdeklődés. Másképpen viselkednek a fiúk, ha érzik, tudják, hogy lányok figyelik őket. Feltűnni és imponálni akarnak; megjátsszák önmagukat a lányok számára. Ez természetes vonás; célja, hogy a több=embert, az igazibb férfit kiváltsa belőled rögtön, amint lányok köze lébe érsz: a lovagot ébresztgeti benned: «Kelj fel, lovag! Lányok a közelben!» Ezt az érdeklődést erotikus feltűnésvágygá változtatni és a szexuális ember éhségének vonalára átkapcsolni: hitványság! Ahol a természet valami nemeset diktál, ott az akarat nem kapcsolhat nemtelent!

Micsoda ostoba, elrontott világ az, ahol minden negyedik gimnazistának hivatalból kell már, hogy «ideálja» legyen, és drága kis kölykök, akik még a játék, a sport, a tomboló fiú=erők praepubertáskori világában kellene, hogy éljenek, a romlott ízlésű és sokszor romlott lelkű korzó=majmok hülye hódító=színjátzását utánozzák! Micsoda elrontott ifjúságot dolgozgat fölfelé, a nagy nemzeti feladatok felé az a középiskola, ahol a negyedikesek szerelemmel játszanak, erotikus érdeklődéssel telítik egymást és szexuális élményekkel dicsekszenek! Hát nincs erő, amely ezt a nemzetrontást megállítsa és a fiút meghagyja tisztán fiúnak, anélkül, hogy a felnőtt bűnösök pánszexualizmusával egyre újra végig=öntené? Persze ehhez más film, más színház, más folyóiratok és más regényirodalom kellene! És az ifjúságban több magyaros ráartiság és mélyebb lelkiség!

Ne gondold, hogy amint leányokkal találkozol, neked azonnal le kell dobnod mindazt, ami benned természetes, fiús és egészséges, és sürgősen át kell alakulnod udvarlóvá, akinek kettős feladata, hogy a) minél léhábbnak mutassa magát egy magára erőltetett, hazug «szellemesség» köntösében; és b) minél ostobább hülyeségekkel, zsidó vicclapokból merített szójátékokkal és a magyar nyelv és lelkiség szellemé=

től tökéletesen idegen, idióta tréfákkal szórakoztassa a hölgyet, aki viszont (kis liba!) szent kötelességének érzi, hogy a sületlen vicceiden szünet nélkül kacarásson. Korunk egyik leggroteszkebb és legszánalmasabb figurája a kamaszudvarló. Ha egyszer hangosfilmre vennék egy ilyen udvarló jeleneteket és aztán lejátsszanák előtted, arcod pirulva rohannál haza és hetekig nem mernél emberek közé menni.

Micsoda fölényes erőt ad a tudatosan keresztülvitt «semper idem, semper Ego!» — elv! Fejjel kimagaslik az udvarlók hitvány tömegéből a férfias fiú, aki mer önmaga lenni leánytársaságban is, és éppen olyan egészséges, természetes, nyugodt és férfias (ezért férfias, mert fölényesen nyugodt és természetes!) tud lenni, mint otthon, amikor a húgocskájával tréfál vagy beszélget! Egészséges fiú=világ, ahol minden fiú önmagát meri és tudja adni leányok között is, jöjjön el a te országod!

Fiúk és leányok érintkezésének néhány különleges részletkérdését is felvetem, mert a beszélgetni jövő serdülő fiúk ezerszer újra megkérdezik őket.

Lehet-e pajtása a fiú a lánynak?

Stadler Frieda így felel rá a kislányoknak írt könyvében: «Lehet, ha igazán az. Mikor igazán az? Ha vele szinte teljesen egykorú, ha gyerekkoruk óta együtt nőttek föl, ha családjaik ismerik és szeretik egymást és régi és élénk barátságot tartanak fenn most is, szóval, ha a szó betűszerinti értelmében igaz, hogy gyerekkori játszótársak, és ha közben is mindig azok maradtak. Ez miről ismerhető fel? Arról, hogy nem játszottak el diákromantikákat és most sem jelennek egymás számára «flörtöt», vagyis nem viselkednek egymással szemben szentimentálisan, érzelmesen pusztán azért, mert nincs kéznél másvalaki.

Mire jogosít fel a pajtáság? Semmiesetre sem bizalmas kettesekre. Sőt, a megengedhetőségnek ismertetőjele, hogyha sokan vannak ezek a pajtások: «gyerekek, akik együtt nőttek fel» és ha nem alakulnak ki ilyen kettesek, akik elkülönítik magukat a többiektől...»

Lehet-e barátság fiú és leány között?

Határozott nem-mel felelek. Nem lehet. Megmagyarázom, miért.

Lehet barátság hatvanon felüli úr és dáma között, akiknél a beállott klimaktérium már kikapcsolta a szexuális ösztön ütemverését. Lehet szentek közt, ahol a testet bilincsbe verte a lélek.

Az ős szexuális ösztön, amelyet Isten akarata ojtott bele az emberekbe, a férfi és a nő között a nemi különbséget hangsúlyozza és az emberteremtés szent feladata érdekében férfiban a nő iránt, nőben a férfi iránt nemi alapon való érdeklődést, majd vonzalmat, szerelmet igyekszik kelteni.

A férfi és nő, fiú és leány közötti barátság alapfeltétele az volna, hogy teljesen kikapcsoltassék a nemi ösztön: hogy barátjában a férfi a nőt, a nő a férfit soha egyetlen pillanatra észre ne vegye. Mert abban a pillanatban megszűnt a barátság és érzékies, szerelmes érdeklődésnek ad helyet.

Gondolod, hogy az őszerejű ösztön, amellyel jelentkezése óta annyi bajod van, egy barátság című ideális kapcsolat kedvéért félreáll, vagy elalszik?

Ha fiú és leány ideális barátságról beszél, akkor vagy nagyon naivak és tapasztalatlanok, vagy — bocsánat a szóért — hazudnak egymást csaló, naiv hazugsággal, mert a «barátságuk» nem más, mint lassan szövődő szerelemnek ártatlan arcú előjátéka.

Fiúk és leányok barátsága mögött ott leskelődik a szerelem és az erotikus érdeklődés. Előbb-utóbb kibújik, és akkor meglepetten állapítják meg mind a ketten: Bocsánat, tévedünk! Hiszen amit csinálunk, az nem is barátság, sohasem is volt az!

A barátság lényege: lélek kapcsolata lélekhez a teljes megértés, a kiegészítés vonalán. A férfilélek és a női lélek egész konstrukciója, az egész beállítottsága más. Mások a meglátásaik, igényeik, érdeklődéseik. Nem egymás barátságára termett lelkek. Férfi és nő egyféle kiegészítést ismer, és ez szent és tökéletes: a házastársak kapcsolatát. De ennek alapja szerelmes vonzalom, ennek célja életközösség, kapcsolati házasság. Ez több, ez más, mint a barátság. Életkiegészítés. Egyébként a férfi barátság=igénye elsősorban értelmi, a nőé érzelmi vonalon halad; ez a kettő egymással nem tud találkozni. Leány nem tudja nyújtani azt, amit a fiú barátjától vár, fiú sem nyújthatja a barátnőtől várt értékeket a leány számára. Nem megy, no.

Tehát ne játsszatok a barátsággal. És ne használjátok az önmagában nemes, isteni gondolatot nyugovó szerelem

takarására spanyolfalnak az önmagában szintén nemes másik nagy emberi kapcsolatot, a barátságot.

Mit tartunk a koedukációról??

Tudod, mi az a koedukáció? «Együtt-nevelés» a latin szó fordítása. Jelenti fiúknak és leányoknak az iskolában, osztályokban közösen való nevelését, amely egyenrangú kezé-
lést is jelent. A visszatért felvidéki sávban találtunk ilyen, a cseh pedagógiai rendszerben általánosan bevezetett, koedukációs iskolákat. Az osztályokban az első padokat a lányok foglalták el, mögöttük ültek a fiúk. A liberális, vallástalan pedagógia azt hirdeti, hogy a gyakori együttlét, a köznapi érintkezés, közös munkában gyötrődés, a kifejlődő versenyláz óriási módon csökkenti az ősz természeti ösztön erejét, s hogy a koedukációs iskolában nevelt ifjúság körében az erotikus érdeklődés, a diákszerelem sokkal kevesebb, mint ott, ahol külön iskola várja a lányokat is, fiúkat is. Ne hidd. Én láttam, hogy ez csak mese.

A koedukációs nevelésről idézem neked XI. Pius pápa «Divini illius Magistri» kezdetű apostoli körlevelének el-
ítélő sorait:

«... Hasonlóképpen téves és kárhozatos a keresztény nevelésre az ú. n. koedukáció rendszere, amely szintén az eredeti bűnt tagadó naturalizmuson alapszik, azonkívül, hogy e rendszer összes követői az eszmék siralmas össze-
zavarásában a törvényes emberi együttélést összetévesztik a különbségeket eltüntető egyenlőséggel. A Teremtő rendelte a két nem tökéletes együttélését, de csak a házasság egységé-
ben és fokonként lefelé a családban és a társadalomban. Továbbá magában a természetben, amely szervezetben, hajlamokban és képességekben különbözőkké teszi őket, semmi bizonyíték sincs arra, hogy a két nem kölcsönös felcserélődése vagy pláne egyenlővé tétele lehetséges vagy szükséges volna. A Teremtő bölcs tervei szerint az a hivatá-
suk, hogy egymást kölcsönösen kiegészítsék a családban és a társadalomban éppen különbségük által, amelyet azért fenn kell tartani és előmozdítani a nevelésben a szükséges megkülönböztetéssel és a megfelelő elválasztással az életkor és körülmények szerint. Ezeknek az elveknek kell érvénye-
sülniök megfelelő időben és helyen a keresztény okosság szabályai szerint az összes iskolákban, különösen a zsendülő növekedés legkényesebb és legdöntőbb korában, amilyen éppen az ifjú kor; úgyszintén a tornagyakorlatokban és

játékban, különös tekintettel a keresztény illemre a leány= ifjúságban, amelynek súlyosan visszatetsző minden kiállítás és nyilvánosság . . . »

Roma locuta, causa finita.

A koedukáció kérdéséről a világ minden katolikusának ez a véleménye.

Fiúk és leányok . . .

Valahol jár egy kislány . . . Játékos, babát öltöztető gyermek még, vagy talán a serdülőkor első korszakában bimbózik benne az élet minden ígérete . . . Egy kislány, akivel egyszer majd, ki tudja, hány esztendő múlva, összehoz téged a Gondviselés, a szívetekben kinyílik a szerelem és végül is jegygyűrűt húzol az ujjára, aztán elviszed Isten oltárához esküvőre . . . Hitvesed lesz és a gyermekeid édes= anyja . . .

Ennek az egy kisleánynak tartogatsz mindent, amit az Úr neked értékedül adott. Az ő kedvéért vagy kemény, tiszta, úr. Az ő kedvéért jársz a leányok között úgy, mint a páncélba öltözött lovag, s csak a szemedből villan ki az el nem mondott kérdés: Te vagy-e az, akit nekem rendelt az Isten?

Végigjárom a kamaszéveket s beleszövöd lelkiismeretedbe a felelősséget, hogy az a kisleány, aki majd drága szerelem= mel neked nyújtja a kezét és mindenét, önmagát neked adja, értékes, töretlen, egész embert kapjon, s hogy szívében min= dig ott muzsikáljon a gyönyörű magyar nóta:

a jó Isten, de nagyon szeret,
hogy énnékem adott tégedet! . . .

7. Szerelem őfelsége.

Beszéljünk a jövő nagy ígéretéről?

Szerelem őfelsége.

Hej, detronizált felség!

Nincs még egy olyan sokszor és sokféleképen eltorzított fogalma az embernek, mint a szerelem fogalma. Nincs még egy olyan magasrendű érzelm, amellyel annyit visszaélnék s amelynek nevében annyi bűnt követnek el, mint a szerelem.

Mint a fehér hópehely: felülről ajándékba küldött tündérszép kristály; de leér a földre, piszkos csizmájával rátapos az ember és lesz belőle sár.

Pajtáskám, a te életedben maradjon ragyogó fehér a hópehely, maradjon a szerelem eljövendő évek kincses ígérete, Isten ajándéka!

A szerelmet nem a költők találták ki. Ők csak megpróbálták rímbe szedni, és bizony, sokszor sárrá taposták. Nem is a hatodikos gimnazisták találták ki. Csak ő hiszi, a szerelemmel játszó tudatlan kamaszka, hogy feltalált valamit, ami eddig nem volt. *A szerelem benne állt öröktől fogva Isten világtervében.* Isten találta ki.

Isten terve volt öröktől fogva az emberteremtés elrendezése: hogy a kettéosztott életmagvakat férfiak és nők hozzák magukban, s hogy házasság szentségében, családi otthonban egy=egy férfi és egy=egy nő, akik felbonthatatlan életszövetségre léptek s egymást minden tekintetben kiegészítik, az egyesítő szeretet létrehívta, szent egygyólvadásban összekapcsolja a két életmagot és így legyenek elindítói új emberéletnek, amelyért Isten előtt felelősek.

Ehhez természetesen szükséges, hogy akiket egymásnak teremtet az Úr, azoknak életvonalá valahol keresztezze egymást. Szükséges, hogy a találkozásnál ők ketten figyelmesekké legyenek egymásra, érdeklődés támadjon lelkükben a másik iránt, amely aztán újra meg újra összehozza őket, hogy egymást alaposan megismerve, felfedezzék: Minket egymásnak szánt az Isten! És hogy vállalják az életközösség minden feladatát, vállalják a közös élet terheit és bajait, vállalják a gyermekáldást, és így eszközei legyenek a teremtő Istennek.

Látod, itt a szerelem öröktől fogva rendelt szerepe. Amikor az élet egy keresztútján találkozik egy fiú és egy leány, akiket Isten egymásnak szánt, akkor kibuggyan szívükből a szerelem első megérzése. Mint egy mágnes, fogja meg a két szívet és húzza őket egyre közelebb egymáshoz. Arra készíti a két fiatalembert, hogy gondolatban egymással sokat foglalkozzanak, egymáshoz őszinte vonzalmat érezzenek, vágyódjanak egymás után és egyre határozottabbá legyen a képe a lelkükben s életükben tátongó ürességnek, amelyet egyedül ez a másik tudna betölteni . . . A szerelem fogja őket a szívüknél és húzza el az eljegyzés ünnepi percéhez, aztán az oltárhoz esküvőre, aztán az új otthonba s állítja az embert a teremtő Isten szolgálatába.

Látod, ez a szerelem.

Nem testi vágy, hanem két embernek a test és a lélek vonalán egymást kiegészítő szent kapcsolata.

Nem romantika, hanem az élet egyik leghatalmasabb és legszentebb ténye.

Nem játék, hanem felelősség. Élet előtt, örök élet előtt, Isten előtt.

Nem pillanat örömét kereső érzelem, hanem messze távlatba hívó óriás erő.

Nem gyermekese, nem kamaszélmény. Két felnőttnek közös Istenszolgálata.

Nem emberi vágyak kielégítése. Emberteremtésre meghívás!

Ha ezeket megfogtad ésszel, szívvel, akkor most hajoljunk a kérdés fölé és bogozgassuk együtt a szerelem titkait. Fontos, hogy hideg szemmel és nyugodt szívvel, tisztán lásd a kérdést, nehogy a sok ezer téves=úton=járónak útvesztőjébe keveredjél.

A szerelem nem testi vágy nemi kielégülésre; nem is magasztos szférákban járó testetlen, átszellemült kapcsolat. Két egész embernek: testnek és léleknek legszorosabb egybekapcsolódása. Míg test vonzódik testhez a nemi ösztön vonalán, lélek vonz lelket a társkeresés, a kiegészülés vágyában.

Látod, ezen a ponton hamisítják meg milliószor a szerelem fogalmát, amikor húsnak, vérnek, idegeknek érzékies vágyódását, meg a szexuális ösztön legyőzöttjeinek bűnös nemi érintkezését is szerelemnek nevezik. Emiatt marad aztán meg a lelkekben valami csendes meggyőződés, hogy a szerelem — bűn. A meghamisítása bűn, éppen azért, mert isteni nagy gondolat meghamisítása. A házasságtörőnek nincsen a szerelemhez köze; épúgy nincs a prostitutio rabjának vagy vétkesének, hiszen az ő céljuk csak testi érintkezés: a lélek nem keres és nem talál ott kapcsolatot. Sőt éppen ezért a prostitutio megölője az igazi szerelemnek; mert aki a bűn leányánál pénzért vett nemi izgalmat, abban meghal az igazi nőnek ideálja és később sem, sohasem lesz képes a magasabbrendű, igazi szerelmet lélekkel megfogni. Az, amiről Ady egész költészete zeng, nem szerelem, hanem a legyőzött ember testi vágya bűnös szeretkezésre. És a híres, sokat olvasott regények legnagyobb része éppen így meghamisítva talál fel szerelem címen hol üres érzélgést, hol bűnöst viszonyt, hol pedig se=füle=se=farka számárságot. Azt az egy tényt ragadd meg és ki ne ejtsd a kezedből, hogy a szerelem nem regénytéma és nem filmtéma és nem vers=

téma, mert amikor még író, költő, filmes nem volt, akkor ott élt már az Isten világtervében. És *aki nem akarja meg-hamisítani, annak úgy kell vennie, akár ír róla, akár az életébe dolgozza, ahogyan az Isten öröktől fogva elgondolta.*

A társadalom mai felfogása a szerelemről, a keresztény=telen irodalom és művészet hatása alatt, elferdített, degradált, és messze jár attól, amit az örök igazságnak megfelelően a keresztény erkölcs követel. Ez legnagyobb részben az írók, költők, filmesek, slágerszerzők bűne: ők a szerelem leg=nagyobb meghamisítói.

«Mint egy koldus, úgy álltam az ablakod alatt . . .» Így kezdődött tavaly, vagy pár éve az egyik úton=útfélen hallott pesti sláger. Lealjasított, meghamisított férfikép. Meg=szégyenítő és hazug beállítása ezerszer is az irodalomnak ez a gerinctelen, nyafogó, kolduló, térden csúszó, nőt imádó, totyákos férfi. *A szerelemben két egyenrangú fél találkozik*, akik emelt fejjel néznek egymásra, megbecsülik egymást, és éppen ez az emeltfejú megbecsülés az a szilárd alap, amelyen sze=relmük és egy életre szóló szent kapcsolatuk felépül. Ott nincs önmagát megalázó könyörgés, rabszolgaként, hű kutya=ként odaalázása magának az imádott nő lábaihoz. Pfuj! Ezek a testi vágy hajtott, ösztön legyőzte, kéjért lihegő bűnöző=nek a képei, aki bűnre csábít és ezért alázkodik. De hazudik, aki ezt az aljas szenvedélyt szerelemnek mondja. És hazudik az az irodalom, amely a kéjencet férfinak nevezi!

Hamis irodalomnak hamis a szókincse is. Soha ne mondd kislánynak azt, hogy «imádom magát!», mert ez vagy számárság, vagy istenkáromlás. Imádás egyedül Istent illeti. Emberi vonalon sokkal nagyobb a súlya és tisztább a csengése a hamisítatlan ősi szónak: «szeretlek!» Ha ezt mondja a fiú a lánynak, ebben benne van az Isten elgon=dolta szerelem egész nemessége és egész messzenéző táv=lata: házasságig, gyermekáldásig. Az «imádlak», «meghalok érted», «te vagy az üdvösség» stb. csak ostoba frázisok, csen=gés nélküli hamis pénzek.

Az igazi szerelemnek távlata van. Az Isten tervébe foglalt, nemes és tiszta szerelem messze néz : eljegyzésre, esküvő oltárra, családi otthonba, emberteremtésre, Istenszolgálatra, s mindezek mögött belenéz az örökkévalóságba, az örök életre. Hiszen a szerelem élettársat keres: hitvest, aki felesége legyen és gyermekeinek édesanyja. Hamis minden olyan érzélem, amely nem tud tiszta szemmel nézni ebbe a távlatba. Bűnös minden olyan érzélem és vágy, amely csak kis kört von az

ember körül s abba a kicsi körbe csak még a másik fér bele, akit megkívánt. Csók, ölelés, érzékes izgalom, talán szexuális érintkezés: ennél tovább nem néz a bűnös vágy; de éppen ezért halálos bünt jelent minden egyes élménye. Csók, ölelés, érzéki vágy, pláne a nemiélet mind a szerelem messze távlatába illeszkedik bele, mint a jövő ígérete, hiszen mindezek a házastársak jogai, és senki másé a világon.

Látod a szerelem felelősségét? Felelősséget önmagáért és azért, akit szeret: felelősséget tisztaságért, egészségért, életért, lélekért, örök boldogságért; felelősséget gyermekért, akiket ebből a szerelemből fog majd teremteni az Isten! *A szerelem, amely nem ismeri a felelősséget, hamis és súlyosan bűnös.* Mert csak vágy van benne, de hiányzik a szeretet.

Ezért is hamis, ha könyvekből tanulod a szerelmet. A poéta úgy dolgozik, mint a fényképezőgép: egy átfutó lírai hangulatról készít pillanattfelvételt, azt versbe önti. Megörökített egy pillanatot. Mi volt előtte, mi lesz utána, ki törődik azzal? A poéta megénekelte pillanatnak nincs távlat, nincs felelőssége. — A novellaíró néhány hasábos kis elbeszélésben egy-egy élményt örökít meg. Valahonnan az ismeretlen sötétségből elém varázsol néhány embert. Honnan jöttek? — ki kérdené? Itt vannak és mozognak és beszélnek; szerelmes mondatok, szerelmes közeledés, érzelmes élmény . . . Aztán egyszerre pontot tesz a mondat végére és befejezte a novellát. Ki kérdezné, hogy mi a folytatása, hogy mi lett tovább az alakokkal? Nevetséges volna egy mese alakjaival tovább foglalkozni, mesetörténet felelősségét, távlatát kutatni. A novella, tárca, elbeszélés nem ismer távlatot és nem lát felelősséget. A mese is azt mondja: «Itt a vége, fuss el véle!» — A regényíró hosszabb lélekzetű története szintén csak egy elkapott része mesebeli, képzelt embersorsnak. A hős előlép, a többi alak sorban melléje áll, vagy szembe vele. Jönnek — valahonnan. Vagy nem is jönnek. Itt vannak. És mozognak, beszélnek, lejátszanak egy darabka életet. Legtöbbször hamisított és torzított életet, hiszen az író nem köti a valóság, nem irányítja a folytatás, a felelősség. Viszi a történetet egy darabig, aztán odaírja: Vége. És szétfújja az alakjait a semmibe, ahonnan az elején összevarázsolta őket. Nem ismer távlatot, nem fogja tollát a felelősség, hiszen ott a varázsszó, amely mindent megold, és a pont, amely befejezi a regényt.

Kamaszka, jegyezd meg, hogy az élet nem ír költeményt,

*nem novellát és nem regényt. Az élet történelmet ír. Ott minden röpke hangulat és minden élmény és minden életdarabka beleáll egy megváltoztathatatlan felelősség vonalába s beleáll egy távlatba, amely az örökkévalóságot nézi. Minden percnél története van és folytatása van és felelőssége. Mai csókokat évek múlva számonkér az élet; egy komoly bukás halálra nehezedik az emberen; egy bűn következtében szerzett betegség négy-öt nemzedék múlva is átka az utódoknak. Nincsenek felelőtlen csókok, szerelmek, bűnös játékok. Lelkiismeretről bűn terhét felemeli a bűnbánat szentségében Isten kegyelme, de ki emeli fel az elkövetett egy rossznak, vagy éveken át folytatott komisz életnek föld vonalán, vér, biológia, öröklés vonalán futó következményeit? Akik meg hamisítják a szerelem fogalmát és távlat nélküli, percek és órák örömet kereső testi bűnt neveznek szerelemnek, hogyan felelnek meg majd élet előtt, Isten előtt? Édesapád, édesanyád tiszta ifjúságából kovácsolódott a te egészséged; a te tiszta kamaszéveidből messze a jövőben az eljövendő gyermekeid egészségét dolgozza az élet. Ami az irodalomból hiányzik, az életben odakint sarokkővé tétetik: a *Felelősség!**

Kamaszka jár a lányok világában. Nem kapott még szimatot a nagy életből, de minden nap 24 órával közelebb jut hozzá. Egyre jobban érdeklik a felnőtt világ gondolatai és élményei. Tizenhét éves korában az Én=öntudat határozottan kibontakozik benne; ezzel kapcsolatban éles hangszülyözést nyer minden, ami «nem=én», ami «más». És ebben a «más»-ban most már a természetes fejlődés törvénye szerint fordul figyelme a lányok felé. Természetes az is, hogy hamarosan megkapja figyelmét egyik vagy másik kislányarc: a gondolatai köréje fonódnak, találkozásuk alkalmával eddig ismeretlen izgalom kap bele az idegeibe, s ha kezét fognak, ez az izgalom mindig újra végigbizsereg rajta. Száz közül kilencvenkilenc azt mondja ilyenkor: Szerelmes vagyok! És száz közül kilencvenkilenc — téved. Mert ez nem szerelem. Ez erotikus érdeklődés, érzékiesség, hozzákapcsolódás egy leány=egyéniséghez. Jön, fogva tart pár hétig, esetleg hónapig, aztán elmúlik magától, fájdalom nélkül: kihűl az érdeklődés. Évek során át három, négy, még több leánykával szemben ébredhet majd benned ilyen átfutó érdeklődés, amely azonban nem szerelem, legfeljebb annak előjátéka.

A női egyéniség szintetikus: rengeteg apró belső és

külső adottságból tevődik össze. Minden egyes fiú a maga egyéniségével harmonizáló, vagy azt bizonyos lényeges pontokban kiegészítő női egyéniséget keres, mert ez az ideálja, ez lesz később házastársa. Amint most kutató szemmel nézgetve jár a lányok világában, itt is, ott is talál egyet, akiben felfedez egy=egy ilyen rokonszenves vonást. Felfigyel, közeledik, bizonyos felajzott érdeklődéssel kutatja: Te vagy az, akire várok? És előfordul ismételten, hogy közelebbi ismeretségnél rájön: azon az észrevett egy rokonszenves vonáson kívül nincsen több, vagy talán csak még egy=két olyan vonás, amilyent ő keres az «egyetlen leányban», egyébként ez a kislány idegen és közömbös marad számára. Ilyenkor lelohad az érdeklődés, eloltódik a vonzalom s megy mindegyik tovább a maga útján, keresni az igazit. A csacsi gyerek, aki regényes történetekből szövötnék képzeletét az életét, ilyenkor azt mondja: Csalódtam a szerelmemben! És megjátssza a busongó csalódott szerelmest, úgy, ahogyan kedves regényhőse csinálta ott a 78-ik oldalon történt csalódása után. A józan és egészséges gondolkodású gyerek azonban nem pózol, hanem víg reménykedéssel megy tovább a Keresés országának útjain. Mert ő tudja, hogy egyszer majd összehozza a Gondviselés azzal a kislánnyal, aki vonásról-vonásra az ő ideálját testesíti meg, és hogy akkor először fog igazán kinyílni szívében őfelsége a Szerelem.

Ez a józan diák tudja jól, hogy a szerelem nem «mámor», nem az embert önmagából kiforgató szenvedély, nem szívet fájdtató érzelem=vihar és nem «tündéri csoda=álom». Jól tudja, hogy az igazi szerelemben nincsen őrjöngő testi vágy, nincs féltékenység, nincs égre=földre esküdözés, nincs rettegő bizonytalanság, féltés, gyanúsítás. A szerelem nem a koldusnak alázkodó kéregetése, de nem is a hódítónak a másik ember életében fölényes erővel való megjelenése és leigázása az ellenkező akaratnak. Ezek mind regény=motívumok. Ha ezek nyomán keresed a szerelmet, ugyan megszenveded a naiv tudatlanságodat! Isten gondolatai nyugodtak, tiszták, mélyek s egy életre világítanak.

Hogy komolyan tárgyalom és magyarázom neked a szerelmet, az nem azt jelenti, mintha természetesnek találnám, hogy tizenöt, tizenhét éves fiúk ezzel a gondolattal foglalkoznak. Mindennek megvan a maga ideje; mindenhez hozzá kell nőnie, érnie az embernek. Kijelentem neked, hogy a tizenöt, de még a tizenhét vagy tizennyolc éves fiú

is éretlen még a komoly szerelemre. Csak álmodik és beszél róla, de az ő órája még nem ütött.

Tizenöt éves diágyerek; két hónapja kapta az első hosszú nadrágot. Tavaly még pálcával verték meg otthon, ha valami rosszat csinált; most azonban fölsős, tehát szédítő fölénnyel néz le az I—IV. osztályos «gyerekekre». Néhány hete feltűnően szórakozott. Ha szólnak hozzá, összeressen, elpirul és egészen vad feleleteket ad. Az iskolában megdöb= bentően hanyatlik, novemberben négy tárgyból hozott intőt, pedig jórendű volt eddig. Tegnapelőtt egyik könyvéből vers esett ki. Egyik kaján osztálytársa felkapta és felmászva a katedrára, zajos derűtségtől kísérve felolvasta. Borzalmas szerelmes vers volt! Azóta nincs maradása: a jó pajtások kiszekirozzák a világból.

Hát nézzétek, értsünk szót. Tizenöt éves korában az ember még messze jár a férfikortól. *A szerelem pedig a felnőtték dolga.* Minél közelebb jár valaki a felnőttek világához, annál természetesebben és egyre kevésbé groteszkül jelentkeznek nála a felnőtt élményei. Serdülőkor elején a szerelem vagy játék: fantázia játéka, idegek játéka, — vagy pedig érzékiség, tehát bűn. A fantázia játéka nevetségessé teszi a gyerekembert önmaga előtt is, és az ismerősei előtt is. Olyasféle ez, mint amikor a kis öcsike apuka nadrágját, kabátját, cilinderét, nagymama szemüvegét szedi magára és doktor bácsit játszik. De öcsike nem haragszik a kacagásunkért, mert ő maga is tudja, hogy amit csinál, az mosolygós játék; — kamaszka ellenben keserűen megharagszik arra, aki mosolyogni mer a szerelme fölött; és ha megharagszik, annál komikusabb. Az idegek játéka viszont kísértés, amely könnyen bűnre visz.

Mérjük meg a tizenöt éves pajtásnak szerelmét. Van kitűnő mértékegységünk: a hatás, amelyet a fiúra gyakorol.

Az igazi szerelem ízig-vérig konstruktív. Emel, javít, komolyít. Megállítja az onanistát régen űzött szokásos bűnében; a léha gyerekből urat formál, a lustából komoly munkást. Éppen azért, mert messze távlatba néz, van valami megújító, megjavító benne. Az egyetemista, aki mélyen belenézett egy kislány szemébe és meglátta benne az igazi szerelem ígérését, attól a pillanattól fogva éjet nappallá téve tanul, dolgozik, mert húzza a jövő és hívja a Cél. Akit a «szerelem» letör a munkájában, akadályoz a tanulásában, felületessé vagy fokozottan érzékivé tesz, az nem a szerelemmel találkozott, hanem veszedelmes hamisítvánnyal.

Az igazi szerelem hallgató, mert előtte a Megbecsülés és a Tisztelet jár s építi útját. A gyerek, akinek szája tele van dicsekvéssel, aki lépten-nyomon az ideálját dicséri, nevét minden falra felírja, szerelmes leveleit és verseit mutogatja, szóval nagy hangon, síppal=dobbal hirdeti érzelmeit, nem az igazi szerelemmel találkozott. Kölyök csak, aki felelőtlenül játszik olyannal, ami a felnőtteké és neki még semmi köze hozzá.

Az igazi szerelem fölényesen tiszta. Nincs benne testi vágy. Nem ölelni, csókolni, szerelmi lázban bírni akarja a kislányt; — ennél sokkal jobban megbecsüli. Önmaga tisztaságának ettől kezdve győzelmes védője; a leány tisztaságának megbecsülője. Egyetlen mocskos célzást nem halasz tőle: az egy leányt becsüli meg a tisztaság egész világában. Az igazi szerelmes «lélek szerint jár és nem fogja véghez vinni a test kívánságait». (Gal. 5, 16.)

Az igazi szerelem közelebb emel Istenhez. Nem kíséri bűn=öntudat, mert nincsen benne rossz. Belefűzi imáiba, szentáldozási hálaadásába, része lesz a lélek legmélyebb élményeinek. Ha a «szerelem» messze dob Istentől, elveszi az imádságot és megbolygatja a lelked nyugalmit, akkor hamisítvány az, dobd ki a szívedből!

Éretlen gyerekszerelmekről írtam a Viharzónában:

«Nincs alaptalanabb és naivabb illúzió, mint a serdülő fiú szerelme.

Sorsa is az, mint az illúzióké általában: hamar szerte-foszlik és nem marad utána semmi. A végletekig idealizált kislányalak öntudatlanul is hamarosan csalódást okoz a lovagjának, mert nem tud annyira regényszerű lenni, mint ő kívánná. S az elszenvedett csalódás nyomán elszáll a szerelem. Akárhányszor egészen rövid ideig tart: hetekig, sőt napokig csak. Nincs, ami táplálja, hiszen nincsenek személyes érintkezés=élményei; ha vannak, akkor elszűrlik az illúziót és maguk siettetik a véget . . .

Ezek a kölyökszerelmek tanítják meg a fiúkat verseket írni . . . Érdekes, hogy mennyire személytelen, felszínes versek s mennyire hamis érzelmeket tolmácsolnak rajongó stílusban, csupa felsőfokkal. Nincs rajtuk az átérzés élet-szerűsége, sem a fiú őszinte lelke nem érzik rajtuk. Nem költészet az, csak hamis húrokon rosszul elpengetése olyan dalnak, amelyet sokkal szebben és sokkal őszintébben énekeltek előtte milliók. Majd ha az igazi szerelem eljön, akkor ő is jobban fogja énekelni . . .»

Alapelvnek fogadd el: éretlen bűzát nem aratunk, éretlen gyümölcsöt nem szedünk, éretlen korban szerelemmel nem játszunk. Először a felnőtt épüljön meg, azután jöhetnek a felnőtt élet-élményei.

A hetedik, nyolcadik gimnázisták kora az, ahol esetleg már megérkezhetik a szerelem. Nem mondom, hogy megérkezik. Ezer esetben kettő az, ahol az élet később komolynak igazolja a nagyfiú érzelmeit. De az Én=öntudat kibontakozásával s a férfiegyéniség egyre erőteljesebb fejlődésével megteremtődik férfias érzelmek alapja. A fiúk legnagyobb része messze bent az egyetemista=korban, harmadéves, negyedéves korában találkozik majd az igazi leánnyal.

Van néhány nagyon komoly szavam hozzátok, hetedik, nyolcadik gimnázisták, akik úgy érzitek, hogy találkozotok az igazi szerelemmel.

Első kérdésetek a *távlat* legyen. Hová nézel? Mit vársz? Ha erre a feleleted szívből jövő őszintén az: Eljegyzést, esküvő oltárt, családi otthont, házasséletet nézek és mögöttem az örök boldogságot! — akkor komolyan veheted önmagadat és érzelmeidet. Ezt persze a fiú nem így szokta mondani. Ő azt mondja: El akarom venni feleségül! Ha nem ez a távlatod, akkor csendesesen fojtsd el szívedben az érzéseidet, nehogy tévútra vezessenek és várj tovább, míg eljön az igazi, aki a helyes távlatot mutatja.

Második kérdés azonnal a reális élet megnyilatkozása: *lehet-e ebből a szerelemből valaha házasság?*

Egyszerű összeadási művelettel kell kezdened. A hetedik számára két esztendő még a középiskola, legjobb esetben négy az egyetem, kettő a katonai szolgálat, ez összesen nyolc. Ekkor jöhet legkorábban az eljegyzés; további egy-két év legalább, míg az esküvő megtörténhetik, hiszen akkor már keresményedből kell eltartanod a feleségedet. Jogod van-e nyolc évre előre lekötődni ígérettel egy kislányt, aki még alig látott az életből valamit s azt sem tudja, hogy te vagy-e az igazi?

Ha a leány egykorú veled, vagy mondjuk, csak egy évvel fiatalabb, akkor a folytatás máris reménytelen. Jövőre együtt vagytok tizennyolc évesek. Te még semmisem vagy: diák, érettségi előtt; legalább nyolc év múlva leszel csak komolyan számbavehető férfi. A kisleány viszont 18 éves korában már nem kislány többé. Társaságba jár, bálozni viszik, körülrajongják a fiatalemberek, akik mind-mind a

maguk párját keresik. A tizennyolcéves nagylány még elbeszélget, sétál is, táncol is a nyolcadikossal, jobb hiányában, de már egész természetesen fölfelé néz: az őhöz illő fiúk a harmad-negyedéves egyetemisták. A serdülő fiú szerelme tehát a vele egykorú kislány iránt kilátástalan és csakhamar komikussá válik. Aki a te életedben komolyan számbajöhet, az ma még a babáját öltözteti, vagy a harmadik-negyedik osztályos leckéjét írja, ajkai közé csippentett nyelve mozgásával követvén a tolla mozgását.

A diákszerelem mindig előre nézzen és egy nagy arasz-szal, mondjuk öt esztendővel, mérje a jövőt. Mi lesz öt év múlva? Mi lesz a leánnyal, mi lesz velem? A felelet legtöbbször lesujtó, mert kiderül, hogy a kislány akkor már eladó lány lesz, te pedig még — semmi.

Nem mondom, hogy kamaszkori szerelemből soha nem lesz házasság. Nem nagyon gyakran, de azért előfordul, hogy gyerekkori barátság az esküvő oltárnál nemesül át a házastársak hűséges szeretetévé s hogy a kamaszkorban kivirult szerelmet elismeri és házassággal jutalmazza az élet. De ki tudja előre, hogy a te esetében így lesz-e?

Éppen azért, ha úgy látod, hogy a kisleány is messze távlatú, komoly szerelemmel szeret téged, akkor is *tartsd szem előtt a következőket*:

Ne kompromittáld a kislányt feltűnően heves udvarlással, vagy sűrű együttléttel. Ha egy fiú és egy lány kapcsolataról beszélni kezdenek, az mindig árt a leány hírnevének.

Ne tégy semmi olyat, amit később megbánsz vagy szégyelsz majd. Nincsen jogod semmiféle érzékes bizalmaskodásra az eljegyzés előtt, tehát 8—10 éven belül. Nincsenek felelőtlen csókok, ölelések.

Ne játszd a féltékeny szerelmest, akiről a regények annyit írnak. Regényben szép, a valóságban nevetséges.

Ne kösd magadhoz a kisleányt sem ígérettel, sem fogadással, sem titkos eljegyzéssel. Gyerekek vagytok még, az életből nagyon keveset láttatok; semmi sem biztosít arról, hogy igazán ez a leány az igazi. S évek múlva, ha megjőzanodott fejjel rájöttök, hogy gyerekjáték volt a nagy szerelem, amelyet az élet nem igazol, akkor egy meggondolatlan korai fogadalom lelkiismeretfurdalást okozhat.

Okvetlenül ki kell állnotok még a távolság és az idő próbáját. A távolságét: amikor egyetemre kerülsz, vagy öt-tölt éveket más városban, új körülmények között, új embe-

rekkel ismerkedve, akik közt talán ő, talán te, talán mind a ketten találtok olyant, aki egészen új, sokkal mélyebb vonzalmat kelt bennetek. S az idő próbáját: amikor évek múltával megértetek, idősebbek és okosabbak lesztek, kinyílik és elmélyül a világlátástok. Ezt a próbát csak igazán komoly szerelem bírja ki évekig. Amelyik nem bírta, nem kár érte. Ne felejtse el, hogy otthoni szűk körülmények között, embert alig ismerve, az életből még semmit sem látva, könnyen tenyészik gyökértelen, romantikus érzelm, amely elolvad, mint a jégcsap a rásütő nap sugaraiban, amint a fiatalok kissé megfordulnak az életben. Semmit nem szabad elsietni, semmit túl korán véglegesnek elkiáltani!

Ne írj szerelmes verseket, hiszen nem vagy poéta. Amit ma gyönyörűnek találsz, azt megnevetik az emberek, és egy esztendő múlva pirulva szégyenled majd te magad. Ne írj szerelmes leveleket. Egyáltalában ne irkálj semmit, amit később megbánhatsz. Nevetséges, amikor szakítás alkalmával érzélgős levelek tömegét cserélgetik a volt szerelmesek.

A szerelmed a legkomolyabb életproblémáid egyike. Az ember nem szívessen beszél róla, értem. Édesapáddal, barátoddal olyan nehéz volna róla elbeszélgetni. A lelki-atyáddal azonban okvetlenül tárgyalj meg! Kell egy hidegfejű, élesszemű élet-ismerő, aki az igazat akkor is megmondja, ha az fáj neked. S ha igazán szeretted a kislányt, akkor elviszed bemutatni a lelkiatyádnak és ő megkéri, hogy legyen az ő lelki vezetője is. Feleséggé nevelni kell az embert! És ki tehetné meg igazabban, mint Krisztus papja, aki téged is vezet?

Gondold meg, hogy a szüleid nem regényhősök: édesapád nem a mesebeli zordon apa, aki feldúlja a fiatalok boldogságát; édesanyád nem a mostoha, aki fondorlattal elleneztek tör. Ha a szüleid komolyan ellenzik egy kisleánnyal való szorosabb kapcsolatot, abban mindig van valami nagyon komoly mag. Érdemes megállni, beszélgetni, gondolkodni. Nem helyes, ha a szülők döntő módon beleavatkoznak a férfivá érett fiúk házasság-problémájába, mert a férfi felel önmagáért és élete sorsát végre is maga kovácsolja. De a serdülő fiú, serdülő leány fölött teljes felelősséggel állnak a szülők s intézkedéseiket a legnagyobb földi tekintély: szülői tekintély támogatja. Tilalmuk, megkötésük érvényes akkor is, ha vérzik tőle a szíved. És ne feledd, hogy a férfi is nagyon komoly megfontolással hallgatja meg szülei ellen-

érveit, hiszen ők többet láttak az életből, szeretik is őt, és tudják, amit tudnak.

Ha világnézeti akadály tornyosodik közted és a kisleány között (zsidó, félvér, ellenséges nép leánya, vagy olyan társadalmi osztályból való, amely a te osztályoddal nehezen keverhető, vagy — ami a legsűrűbben előforduló akadály — protestáns kisleány, tehát vegyes házasságról lenne szó), akkor rögtön az elején, szerelem kinyílásának óráiban, a kemény lemondás aszkézisével állj ellen a keletkező érzelemnek és fojtsd el magadban, hogy szerelemmé ne bontakozhassék. Nem engedheted komoly érzelemnek kifejlődését olyan kisleánnyal szemben, akit jó lelkiismerettel nem vehetsz el feleségül. Minden meggondolást félretevő, tüzes ifjú szerelemnek egy egész életen keresztül fizetgetnéd boldogtalanság-adóját! Ahol a messze jövőben házassági akadály áll, ott ma nem kezdődhetik szerelem. Egyébként jegyezd meg, hogy az Egyház felállította házassági akadályokat érdemes nagyon behatóan tanulmányoznia az Egyház fiának, hiszen nem ok nélkül és nem felelősség nélkül állították fel azokat. Az iskolában ezen a fejezeten rendszerint csak átsiklanak a hittanárok, arra gondolva, hogy korai még a mélyebb tárgyalása, hiszen éretlenek vagytok még hozzá; — de a mulasztást később az életben nem pótolja senki. Magad dolgaival magadnak kell nagyon komolyan foglalkoznod.

Aki elmegy a csatátérre, szembenéz a lehetőséggel, hogy bármely percben golyó találhatja. — Aki a szerelmes ifjú útjára lép, elő kell készülnie lelkileg a csalódásra is.

Szerelmi csalódás! Szentimentális regényekből úgy tanulod, hogy ilyenkor letörten kell vergődni, vagy öngyilkosságot elkövetni, vagy egyéb bolondokat tenni. A regényhős rendszerint lelövi a leányt is meg a csábítóját is (aki az élet ítéletében többnyire a nála, átmeneti udvarlónál igazibb!), vagy a leányt és önmagát, vagy csak a csábítót . . . Elég nagy a választék. De ezek persze mesebeli megoldások, amelyek az élet józan fényében tragikusak, de ugyanakkor igazságtalanok és sötéten bűnösök. A diákot, aki szerelmi bánatában öngyilkosságot követ el, megsiratjuk, meggyászoljuk, de ugyanakkor a lelkünk mélyén szomorú sajnálattal látjuk, milyen ostobának, gyengének és hitványnak bizonyult.

A szerelmi csalódás lényege: rájöttök, hogy nem igazán egymás élettársának teremtettek, megszakítják tehát a kapcsolatot, amely sehova sem vezet és tovább indul mind a kettő, megkeresni az igazit. Minden szerelmi csalódásnál

tulajdonképpen hálásnak kell lennie fiúnak is, leánynak is, hiszen egy olyan folytatástól, házasságtól mentette meg őket a Gondviselés, amely magában hordozza a boldogtalanság magvát. Hiszen épp a szakítás mutatja, hogy nem volt közöttük életbíró igazi szerelem! Hogy egy darabig fáj, hogy hiányzik, hogy érzelmileg nagyon lesújt s hogy egyelőre elveszi kedvet a szerelemnek még a gondolatától is, az mind természetesen emberi. De minden fájdalmat, szenvedést emelt fejjel, töretlen visel a férfiember. Nem érzelmes, nyafogó pipogya, hanem kemény veretű férfi az ideálad. Úgy is viselkedjél, hogy méltó légy önmagadhoz. Semper idem, semper Ego!

Aztán eljön Idő mester, az emberek legjobb barátja, és amint az egyiptomi piramisokat lassan eltemette láthatatlan finom homokrétegével, úgy fedi be szívedben is az emlékeket. S amint az óra méri a percek, a naptár a napokat, lassan meggyógyul minden fájás, visszatér az életet győző bizalom és újra ott jár mosolyogva a leányok között a fiú, aki a párját keresi.

A párját. Az igazit.

Végére értünk. Elég volt?

Mint az élet legfontosabb leckéjét kell megtanulnod és sokszor felmondanod magadban a szerelem nagy igazságait:

A szerelem Isten gondolata. Távlata van, felelőssége van, földi élet és örök élet nézi. A szerelem a felnőttek dolga. Fejlődő ember el ne rontson semmit, amit a felnőtt később talán nem tud rendbehozni és egész életén át fizet érte. Isten dolgaival nem játszik az ember, hanem imádkozik, és felelősséggel indul el az úton. Fizet az Isten élet boldogságával és örök boldogsággal. Szerelemben is vezéred a Miatyánk kérése: «Legyen meg a te akaratod!»

8. Édesapai hivatás.

Haragszom sok nagyböjti énekünkre.

«Keresztények, sirjatok! — Mélyen szomorkodjatok! — Keseregjen minden szív, — aki Jézusához hív . . .»

Panaszolgatjuk, siratjuk Krisztus szenvedését. Úgy gyászoljuk halálát, mintha kedves rokonunkat temettük volna sziklasírba. Végig a nagyböjten sírunk, gyászolunk, keseregünk.

Nézd, mit tesz az Egyház! A nagyböjti és főleg a nagyheti liturgiája tele van győzelmi ujjongással. A Királyt nézi, aki véres úton az emberiséget megváltani indul. Az igazi keresztény szellemű énekek így szólnak: «Királyi zászló jár elől, — Keresztfa titka tündököl, — Milyen az élet halni szállt — S megtörte holta a halált . . .» — Meg a másik pl. «Pange lingua gloriosi lauream certaminis: Zengd ó nyelv, a győzedelmet, mely dicső harc bére lett, — S a keresztnek szent jeléről mondj dicsérő éneket: — Ilyen hősi áldozattal csak a Krisztus győzhetett!»

Látod a különbséget? Mi emberek, emberi módon látjuk szenvedni az Isten Fiát és emberi szívvel sajnáljuk, siratjuk. Mert tele vagyunk szentimentalizmussal, az érzelmek minduntalan elborítanak bennünket és a dolgoknak mindig csak a felszínén botorkálunk, mélyre sosem szállunk.

Az Egyház viszont objektív szemmel nézi a történetet. Krisztus, az Isten Fia, eljött, hogy szenvedésével megváltsa az embereket a bűntől. Mérhetetlen megalázás, szenvedés a keresztútja; — *de Ő akarta!* Az Istenember vérzik, liheg, gyötrődik, mert hiszen ember. De elmélkedd végig egyszer hét szavát, amelyeket a keresztúton mondott: ezek nem egy legyőzött, sajnálatraméltó, megvert, halálra ítélt ember utolsó sóhajtsai! Királyi úton jár, a történelem hasonlíthatatlanul legnagyobb győzelmét dolgozza. A szenvedés eszköz; nem az a fő! Fő ez a királyi ember, a második isteni személy, a testté lett Ige, aki most megy fel a Golgota-ra, hogy a megváltás csodaművét végbevigye! Itt nem szabad sírni, nyafogni, emberi módon embert sajnálni! Itt ujjongó lélekkel örülni kell az isteni irgalom hozzánk hajlásának, a mérhetetlen Jóság csodájának, amely most, most szabadítja meg Sátán rabságából az emberiséget!

A sírók csak egy vérző embert látnak, akit nagyon szeretnek s megsajnálnak. Az Egyház az Istenembert ünnepli, mert beteljesíti az ígét.

Látod, pajtáskám, borzasztó hibánk ez, hogy nem tudjuk objektív szemmel nézni az életet!

Krisztust, az Isten Fiát nem tudjuk objektív értékeléssel meglátni! Hogy tudnók hát önmagunkat s a magunk életproblémáit!

Olyanok vagyunk, mint a kis gyerekek. Játsszunk, kacagunk gondtalan kedvvel, nem törődve holnappal, jövővel. Közben elesünk és megütjük magunkat, vagy megütnek mások; olyankor sírunk, nyafogunk; aztán elfelejtjük a bajt és

folytatjuk a játékot tovább. Ha szenvedés köszönt ránk, összezsugorodunk, Istent kérjük, hogy távolítsa el rólunk sujtó ostorát és fogadkozunk, hogy többé nem teszünk rosszat. Pedig a szenvedés benn áll az élet velejárói között. Első lélekzetvételeidet a születésed pillanatában a tüdőbe nyiláló szenvedés okozta görcsös sírás képében; az első fogacskád megjelenése napokig tartó szenvedést okozott; és azóta is, mindig is úgy sorakoznak fájdalmak, csapások a napjaink élményei között, mint a hétköznapiak tartozékai. A szenvedés része az életnek, mióta az eredeti bűn átka súlyosodik az emberiségre. Csalódások, lemondások, felsülések, szégyen, sikertelenség, fájdalom mind az élet nyersanyagában nyüzsögnek. Messzenéző szemmel, fölényesen járni, mindent kibírni, mindent végigállni és győzni a rosszon is, a szenvedésen is: ez az ember feladata.

Meg kell tanulnod, hogy a magad sorsát objektív szemmel nézzed. A mai ember túlságosan érzelmi életet él, túlságosan idegember és nagyon, de nagyon rövidlátó. Csak a mai napot látja, és abba minden idegszálával belekapcsolódik; viteti magát az élettel, mint ahogy a csónakot viszi a Duna. Hogy ár ellen is lehetne haladni, hogy irgalmatlan erőfeszítéssel maga útját járhatja az ember s hogy nagyon messze kell néznie annak, aki messze akar jutni, ezt csak kevesen, a kivételesen intelligensek és erősek fogják meg. Azt akarom, hogy te ezekhez tartozzál!

Nem az a fontos, hogy ma jól érezd magadat és holnap jól érezd magadat, és azután is mindig. Nem az a fontos, hogy soha gondod ne legyen, hogy bajok meg ne látogassanak, hogy soha ne fájjon semmi, soha ne sírj és álmatlan éjszakáid ne legyenek. Nem az a fontos, hogy minden kívánságod mindig teljesedjék, minden terved sikerüljön, mindenki szeretetét learassad, hogy «sors kedveltje», «szerencse fia» légy. *Az a fontos, hogy ha talán görnyedve, fáradva, szenvedéstől barázdálva is, de végigmenj az életen úgy, ahogyan Isten akarja, hogy végigmenj; hogy úgy élj, amint Isten akarja, hogy éljen az ember; hogy életedben Isten nagy gondolatait maradéktalanul valósítsd, és hogy életed végén bejuss az örök boldogságra.*

Csak ez a fontos!

Az emberek nagy része ezt nem látja meg. Mert az emberek nem az evangéliumból és a keresztény dogmatikából és morálisból tanulnak gondolkodni és élni, pedig az élet titkait és varázsszavait ezek hordozzák.

A mai ember érzelgős regényeket olvas és propaganda irányította ujságokat. Világnézetét gondolattalan, agyoncsépett regényekből és nótákból meríti, amelyektől egész irodalmunk és sajnos, a magyar rádió is csak úgy hemzseg. Sem magyarság, sem kereszténység nincs ezekben a dalokban, tartalom sincs bennük, csak érzelgős, csöpögő fájdalommal tele nyafogás. Ezek nevelnek felületessé, gyökeretelenné és siralmasan szubjektív gondolkodásúvá. Olyan torzképet adnak az életről, amelyet maga az élet nem tud aztán helyrekalapálni évtizedes munkával sem. Pedig az élet kemény kalapáló!

Evangéliumból, dogmatikából, morálisból tanulj életet látni és önmagadról gondolkodni!

Rövidnadrágos serdülő fiú... Vagy ifjúkorba lassan belenövő nyolcadikos... Mennek, mennek a nagy Élet felé, viszi őket az időfolyam. Mi vár rátok, emberkéek?

Megmondom. Isten gondolata és akarata szerint vár valahol egy leány, akit esküvő oltáron át a magatok családi otthonába vezettek majd s akinek azt mondjátok: Én asszonyom! Vár reátok családi otthon, amelynek ti lesztek alkotója és ereje. Vár édesapai hivatás: Istenszolgálatként vállalt emberteremtő, emberbontó munka. Vár nemzet szolgálata fanatikus kötelességteljesítéssel mindhalálig. Vár a katolikus Egyház szent szolgálata.

Minden más csak másodrendű kérdés. A pályaválasztás is, az anyagi téren való boldogulás is, a földi boldogság is. Nem az a fő, hogy orvos leszel-e, vagy mérnök, tanár, ügyvéd, gazdász. Nem az a fő, hogy autód legyen és házad és földbirtokod meg magasszámú bankbetéted. *Az a fő, hogy feleséged lesz majd, és annyi gyermeked, amennyit az Isten adni akar.*

Tanuld meg a fontosat a lényegtelenről megkülönböztetni. Azok a fontos tényezők életednek, amelyekért Isten előtti felelősséget hordozol. Serdülő korban, ifjúkorban ott álljon mindig szemed előtt a nagy hivatás: édesapa leszel, Isten kezében emberteremtés eszköze! Ennek a felelőssége áll a kamaszfiú egészségén, tisztaságán, szerelemmel szemben elfoglalt döntésein, önmaga=építésén és sorsa=építésén. Ha a leányok világát járod s keresed a párod, nem az a fontos, hogy szerelemben essél, hogy meghódítsd az ideálokat. *Az esküvő, a családi otthon, a gyermekáldás a fontos; a szerelem csak ezeknek alázatos szolgálója.*

Ne érzelmeket, hangulatokat várj az élettől, hanem készülj fel a nagy tényekre! Nem fogsz csalódni és nem fogsz elbukni: ura leszel a sorsodnak!

Ne a szubjektív életszempontokat keresd, hanem azt, ami az életben objektív. Ez: Isten akaratának megvalósulása bennünk és általunk.

Kamaszkoron, ifjúkoron át és férfikoron át és egész életem át ugyanaz a csillagkép vezessen változatlan, tiszta fénnel: hogy meg fogsz házasodni; Istennek eszköze leszel emberteremtésben; szolgálod hazádat, Egyházadat; s örök boldogságra kell jutnod. Kövesd az objektív feladatok csillagképét, — és megoldottad életed egyetlen feladatát: a helyes Istenszolgálatot.

VI. A virrasztó kürtje riad: vigyázz a lelkedre!

Isten szava : «Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? vagy mit adhat az ember cserében lelkéért?» (Mt. 16, 26.)

Ember szava : «Az emberi természetben benne van, hogy tökéletes életet keres; a vallásos gondolat egyik ereje pedig éppen az, hogy az élet végkifejlődését az örökéletben adja meg. A földet is széppé akarja teremteni, de csak annyiban, hogy azon keresztül az örök életet elérje...»
(*Marczell* : A katolikus nevelés szelleme. 104.)

1. Keressétek először az Isten országát!

Hittan, latin, magyar, német, francia, számtan, földrajz ...

Tantárgyak. Egyiket szereted, mert érdekel; másikat, mert szereted a tanárt, aki tanítja; van olyan, amelyet kedvetlenül, kényszerből tanulsz csak; van közömbös tárgyad is: egyszerűen kötelességet jelent.

A földrajz tanára hirdeti, hogy az ő tárgyából tanulod ismerni hazádat s a világot. A fizikus, kémikus a föld erőinek ismeretét ígéri. A nyelvész szerint népek és irodalmak nyílnak meg előtted egy-egy új nyelv tanulásával. A matematikus kijelenti, hogy a többi tárgy mind földhöz kötött, egyedül az ő tárgya érvényes a világűrben, más bolygókon is, mindeütt, mert kétszer kettő az egész teremtésben mindenütt egyformán négy. A tisztelendő úr nem szól semmit, pedig az ő tárgya a legmélyebb és legszélesebb körű: átfogja az eget és a földet, a jelent és a végtelent.

Rosszul mondtam: az ő «tárgya». Hiszen *a hittan nem tantárgy. A hittan az élet és az örök élet tudománya, a lélek és az Isten tudománya.* A hittant nem megtanulni kell, mint a többi leckét, hogy jól felelj, jól vizsgázzál, aztán elfelejtsed: a hittant élni kell! Isten maga vizsgáztat belőle. Hat éves korodtól halálig vizsgázol, s ha megbukol, azt úgy hívják: örök kárhozat.

Az elemi iskola koncentrikus körökben osztályról osztályra egyre szélesítve adja a katolikus hit alapjait a Katekizmusban és a Bibliában. A középiskola első három osztálya ugyanezt dolgozza, de most már mélyebben, átfogóbban.

A *katekizmus* kérdések és feleletek alakjában dolgozza fel mindazt, amit hinnünk és tennünk kell, hogy üdvözüljünk. Óriási értéke, hogy szabatos fogalmazással adja a

katolicizmus nagy tételeit. Saját szavainkkal nehezen is találunk meg a helyes kifejezéseket. Érték az is, hogy az iskola bemagoltatja, besulykolja a gyerekekbe ezeket a leg= alapokat. Vannak sokan, akik életük végéig csak a katekiz= musból tanultakból élnek.

A *biblia* a könyvek könyve: teremtés, bűnbeesés, üd= vösség története, embernek és a megváltó Krisztusnak tör= ténete. Az Ó= és Újszövetség csupa élet és csupa szépség; a példabeszédek és a történetek alakjai örök útmutatóink a földi életen át. Egyiptomi József, a béketűrő Jób, a tékozló fiú, az irgalmas samaritanus, az ember, aki homokra épít, stb. stb. végig velünk utaznak és ideálokat jelentenek, ame= lyek szerint fűződik az életünk. A bibliában emelkedik elének az élő Krisztus alakja: megismerjük, megszeretjük, halálig úgy érezzük élőnek, amilyennek a bibliában ismerni tanultuk.

A *szertartástan* az Egyház liturgiáját hozza a IV. osztályban. Megismered belőle a szentmisét, a katolikus Egyház egész csodálatos kincstárát szentségekben és szentel= ményekben. És főképen megismered az egyházad gondol= kodását, ahogyan a Krisztustól kapott kincseire tekint és ahogyan őket kezeli.

Az V.=es *dogmatika* a legmélyebb és legfontosabb vala= mennyi hittan=anyag között. A katolikus hittartalmat hozza: mindazt, amit hinnünk kell, hogy üdvözüljünk. Katolikus világnézetnek itt rakod le alapjait: minden továbbit erre építesz. Szóról=szóra kellene tudnod úgy, mint a katekiz= must. Olvasnod kellene hozzá, elmélyülnöd a vallásod szép= ségében. Gyönyörű a katolicizmus! Az emberek azért nem rajonganak érte minden másnál jobban, mert nem ismerik eléggé. Nem tanulták meg a dogmatikát az V. osztályban.

Az *erkölcstan*, amelyet VI.=ban tanulsz, a másik alap= pillér. Az élet tudománya. Lefekteti Isten gondolatait, a törvényekben kifejezett isteni akaratot és ráépíti az ember életét. Ha az erkölcstant át=meg át nem gyúrtad a lelkesen és minden egyes kicsi tétele véreddé nem vált, nem fogsz tudni katolikus módon élni.

Egyháztörténelem. Krisztus misztikus testének két= ezer éves élete, beleillesztve az ember történetébe. Te is ennek a történelemnek egy darabka folytatása vagy. Míg tanulod a multat, csodálatos tisztán emelkedik fel előtted az isteni Gondviselés szent ténye. Mi mindenben ment át az Egyház: belülről tévelygők, kívülről ellenségek hányszor

nyomorították, és mégis él és győz! A pokol kapui nem vesznek erőt rajta!

Végül VIII-os korodban a *hitvédelem* már egyenesen az élet katolikus harcosává nevel. Megtanít reá, hogyan véd meg önmagadban minden támadás ellen a te vallásodat, és hogyan légy harcos védő katonájává a hitednek. A dogmatikában tanultak itt a hitvédők fegyvereivé válnak.

Látod, nincs egyetlen olyan szelvénye sem a hittannak, ami kevésbé volna fontos, és ezért elhanyagolható. Azt is látod, hogy ez a nyolcéves középiskolás építmény milyen szépen lépést tart a te intelligenciád fejlődésével. Egyik a másik fölé sorakozik és más-más oldalról dolgozza benned tovább az egy célt: az igazi katolikus embert.

Jól jegyezd meg, hogy a hittan nem tantárgy, hanem élettudomány. Élet és halál, üdvösség vagy kárhozat függ tőle, hogy jól megtanuljad. Akármelyik tárgyat kisebb felelősséggel hanyagolhatod el, mint az isteni dolgok tudományát. Micsoda gyerekes és ostoba csengése van itt, az örökkévalósággal szemben, a diák=szólásoknak: «nem érettségi tárgy» — «nem voltam ott, mikor ezt tanultuk!» — «hiányzott a lap a könyvemből!» — «feleltem, tehát utána ezt a részt nem volt fontos megtanulnom!» — «a tizsi nem volt szigorú, tehát nem tanultuk» . . .

A középiskolás diákevekben tanuld, tanuld a hittant, hogy később, keserves, küzdelmes férfieleten át legyen majd miből élned!

Ma általában nem divat vallásos embernek lenni. A mélyponton túl vagyunk, amikor minden komoly katolikus gúny tárgya volt a nyilvánosság előtt, bigottnak, ultramontanának nevezték, hülyének bélyegezték a «felvilágosultak», akik aztán a világháború alatt és után romlásba, Trianonba kergették az országot. De utódaik ma is élnek és nyelvet öltögetnek az imádkozó emberre. De mondd, ki törődik ma velük?

Komolyabb veszedelme a lelki elmélyülésnek a kor technikus arca, és az életnek ezzel járó elmechanizálása. A technika fejlődése óriási ütemű; a gépek csodái között megrészezől az ember önnön=nagyságától. — A kémia fantasztikus eredményeket hoz napról=napra s az ember gögösen emeli meg fejét: Nagy vagyok, csodálatos vagyok! — Az orvos a hormonok, vitaminok, bacillusok birodalmában óriási eredményeket talál. «A tudomány! A tudomány!» —

kiáltja és sok milliók tisztelettel hajtanak fejet. A civilizáció fejlődése kényelmessé teszi az életet, kívánatossá varázsolja a földet, és az elkényeztetett ember egyre nehezebben emeli égre a szemét.

Elmechanizált korban megtalálni Istent! Lélekkel megérezni, hogy van az életben valami csodás elem: hogy bennünk, fölöttünk, körülöttünk van Valaki, aki megfoghatatlan, mert természetfölötti, de lépten-nyomon belejátszik az életünkbe. Ezt a Valakit hittankönyvből, templomból, lelki élmények nagy sorozatából ismerjük jól, megtanultunk közlekedni vele és tudatosan beledolgozzuk a magunk életébe! Nem lett kisebb és nem került távolabb tőlünk az Isten azzal, hogy tudósaink új találmányokkal gazdagítják az emberiséget és hogy mechanikusaink új gépeket konstruáltak, amelyek jobbak, gyorsabbak a régieknél. Hiszen a tudós fejébe a Gondolatot, a mechanikusnak a Lehetőséget Isten keze adta! Csábító, szép és kényelmes a földön az élet, jobban köti az embert, mint valaha; — de az örök szépség változatlanul Isten, örökös lakásunk változatlanul odaát vár; és ha nagyon szép is egy előszoba, kinek jutna eszébe ott véglegesen megtelepedni?

Mechanikus korban, eltechnikásodott életben «keressétek először az Isten országát és az Ő igazságát!» Ez a felsőbbrendű gondolkodás!

Marczell atya nagyszerű meglátása volt az *életsíkok* teóriája. Egymás fölé rendeződő lépcsőfokai ezek az emberi magasabbrendűség fokozatainak. Minden életsíkon emberi igények állnak; felfelé haladva egyre nagyszerűbbek ezek az igények. Az önnevelés feladata: fokról-fokra feljebb tornáztatni az embert a legfelső életsíkiig, s ott tökéletes harmóniában összefoglalni benne az összes emberi igényeket, alárendelve minden alacsonyabbat a felsőbbrendűnek.

Az *anyagias életsík* a legalsóbbrendű. Étel, ital, nyugalom, kényelem, élvezet a kincsei. Silány ember, aki itt megáll! Gazdag lesz, de sivár lelkű.

Második az *esztétikai életsík*, amikor már a szépséget látja és érti az ember. Szín, hangok, vonalak, ritmusok, harmóniája, hangulatok kellemes hatása, művészet, magasabbrendű élvezet. Petronius, az «arbiter elegantiae» járhatott ezen az életsíkon. Ezek a naiv idealisták, a mindent szépnek látók, a küzdelemtől, erőfeszítésektől rettegők; az élet sötét oldalaira nem szeretnek gondolni, mély igazságokat meg nem értenek. Könnyű lepkék, felületesek és üresek.

Magasabbrendű nála a *kulturális életsík*. Tudás, kutatás, felfedezések, birkózás az igazságért, mindennek megismerésére törekvés. Ezek a nyugtalan örök kutatók. Könyvtárak, laboratóriumok, műhelyek fáradhatatlan fejtörői. Előre viszik a tudományt, szolgálják az emberiséget, értékes kincsekkel ajándékozzák meg korukat. Olyanok, mint az épülő hídnál a sotto l'aqua munkások, akik lent a meder mélyén az alapokat rakják. A szellemi élet munkásainak eredményein épül fel az emberi élet. Tisztelet, dicsőség kíséri.

Fölöttük áll magasan az *erkölcsi élet síkja*, ahol az Embert, az igazi embert faragják. A tudós csak kifelé dolgozik; az erkölcsi ember önmagában is, gyermekeiben is a Jóságot keresi és alakítja. Emberebb ember! Itt már gúnnyal, gáncssal szembe kell feszülni; esetleg korszellemmel és rontott társadalmak meggyőződésével szemben is homlokot emelni. A három alsóbbrendű életsík népét valami földi szolidaritás köti össze: becsülik a fölöttük levőt. Mintha az erkölcsi sík küzdői túlságosan magasra törtek volna, őket az alattuk maradók ezer módon törekednek visszahúzni. Még a tudós is sokszor ellenük fordul: bántja, hogy az ő tudománya fölött igazibb és mélyebb értékek is vannak.

Pedig még ez sem a legmagasabb. Minden fölött áll az életsíkokat koronázó legfonságesebb: a *természetfölötti életsík*. A vallásos ember elérte csúcs. Istennel személyes kapcsolatban, természetfölötti élményeken át, a természetfeletti világ kincseiben egyre újra részesedve, a végtelenbe törtetés. Nem kell esztétának, tudósnak lenni, hogy ide felérjen az ember; a két legfelsőbb életsíkra külön lépcső is vezet. Az egyszerű anyóka, vagy a kis kongreganista magasabb életsíkon mozoghat, mint a Nóbeldíjas tudós.

Látod, ez az a magasabbrendűség, amelyre hívlak. Nem én hívlak, Krisztus hív, és a magad lelkiismerete. Elmechanizált korban természetfeletti életre! Az, hogy napjainkban a harmadik életsík népe erősen kiugrott: hogy a tudomány óriási lépésekkel halad előre, semmit sem változtat azon, hogy énnekem és neked és valamennyiünknek Istennel kell kapcsolatot találnunk és örökkévalóság felé való öntudatos törekvésben a legfelsőbb életsíkot kell a magunk számára meghódítanunk.

Nem könnyű feladat. Sok gátlást kell legyőzni, sok ellenség támadását kivédeni, míg felér az ember. *A vallásos világ nézetnek sok az ellensége.*

Szabadkőművesség félelmetes világszervezete a földet tartja végcélnek és itt akar kényelmesen berendezkedni, minden természetfölöttitől mentesen, a szabadkőművesek világsszövetségének irányítása mellett. Titkos társaság, zsidó legfelsőbb vezetéssel, a tagok hallatlan összetartásával. Gazdagság, pályán felfelé haladás, karrier kínálkozik annak, aki testét=lelkét odaadja; az ellenkezőt maguk a fölöttesei törik le. Kezükben sajtó, irodalom, a közvélemény irányítása. Láthatatlan dolgoznak, de annál veszélyesebben. Nem is sejted, hogy könyveiden, újságodon keresztül, mozifilmen és színpadon át, közéleti nagyságok nyilatkozatain át, felnőttek megjegyzéseiben a hárompontos testvérek alsó három életsíkon mozgó társasága szól hozzád és rombol mindent, ami benned felsőbbrendű.

Szociáldemokrácia a magyar munkásságnak gazdasági és politikai megszervezésével, s a szakszervezeteken át, hivatalos lapjukon át, tisztán anyagelvű gondolkodásra és osztályharcra nevelésével mindent megtett, hogy a két alsó életsíkra terelje s ott megkösse a magyar dolgozó tömegeket. Gúnnyal, gyűlölettel irtogatta Istent a lelkekből. Mérhetetlen károkat okozott a nemzetnek azzal, hogy a munkás=milliókat nyers materializmusban tartotta évtizedeken át. A történelem fog ítélni fölötte! Mint a bolsevizmus előfutárja, külön súlyos felelősséggel tartozik.

A *protestantizmus* a maga kopogó szárazságával kevésbé látszik veszélyesnek. Azonban az istenszolgálat könnyűsége, a lelkiismeret súlyos kérdéseinek leegyszerűsített elintézése, a katolicizmust lépten=nyomon ellenző alapbeállítottságukból következő sorozatos éles támadások, a vegyes házasságok gyakori koptató, elszűrítő hatása, és a társadalomban tapasztalható szívós összetartásuk, amelynek gyümölcseit a vezetőállásokban messze az arányszámukon túlmenőleg való elhelyezkedésükben szedik le, állandó tuskévé teszik őket a katolicizmus számára, amely a társadalmat lelkibbé, Istent keresővé akarja tenni, de munkájában mindegyre beleütközik a szárnyaszegett protestantizmusba.

Az új *pogányság* azért nőtt ki megdöbbentő veszedelemmé, mert egy nagy nép a maga életretörekvésében a nemzeti eszmével kapcsolta össze. Legnagyobb értéknek a vért hirdeti; a vallás is a vérből születik. Elveti az egész Őszövetséget, amelyben a zsidóság a választott nép; szemben áll Krisztussal, aki a zsidó népből született és már a kicsi gyermeket is megdöbbentő Isten=káromlásra és Krisztus=gyűlö-

letre neveli. A kereszténységet a szeretet=alap miatt gyengének és puhának tartja s helyébe a vér és a faj mítoszát állítja. Minket közvetlenül csak mint a katolikus Anyaszentegyház tagjait érdekel, akiknek fáj az, ha valahol vérzik az Egyház; viszont itthon is támadtak kiskaliberű utánczói az alapján idegen eszmének, és ha nem is sikerült a germán fajiság felsőbbbségére alapított rosenbergi mítoszt magyarrá tenniök, az igazi kereszténységnek lazító hatásukkal mégis sokat ártanak. A mítosz egy hatalmas nép eszközei közé tartozott, amellyel a milliókat éveken át nevelték a most folyó háború előérzetében keménységre, öntudatra, gyűlöletre; a háború győzelmes befejezésével azonban át fog alakulni, mert megtette kötelességét.

A *harcos istentelenség* bolsevista találmány. Száznov-
vanmilliós birodalom népeit húsz éven át nevelték a világtól elzárva s vezetőiknek teljesen kiszolgáltatva durván materialista irányelvek alapján. Céljuk a világforradalom. Ezért a végtelékig lenyomott igények között, egészen alacsony sorban tartottak embermilliókat. A harcossistentagadók egyesülete pedig, a Bezbosnik, tűzzel=vassal, gúnyval, káromlással, kemény büntetésekkel irtotta az Isten-tudatot a lelkekből. Végeredményben csak annyit ért el, hogy állati sorba rontotta le az Istenétől megfosztott népet, viszont éppen a tagadásával mindenki lelkébe belekalapálta Isten nevét. Többet nem, mint a nevét; de ez lesz alapja majd a bolsevizmus bukása után a misszionáriusok munkájának, amikor a lelkekből kitörő Isten=igényt kielégíteni mennek majd keletre. Bolsevista szervezetek, sejtek és csoportok nálunk is atheista méreggel igyekeztek beohtani a hozzájuk csábítottak lelkét; — aránylag kevés hatással. A magyar sokkal intelligensebb nép, semhogy propagandával el lehetne hitetni vele, hogy nincs Isten.

Hozzájárul a *lélek közönye* az egyes emberben. Akinél nincsen komoly lelki megalapozottsága és erőteljes lelki-élete, könnyen elsekélyesedik, és zátonyra futtatja az igazi természetfölöttséget. Egyiket megzavarja a fejlődés diszharmóniája (gondolj az «istentagadó» hetedikesre!); — másikat leveri lábáról egy súlyos csapás; — a harmadiknak lelkéből bűnök gyomlálják ki a magasabbrendű igényeket; — a negyediket tönkreteszi a társasága, cimborák, barátok. «Mondá az esztelen szívében: nincs Isten!» . . .

A kicsinyhitű megdöbben és azt mondja: micsoda óriási szervezetek, modern irányok, világhatalmak állnak

szemben a természetfeletti módon gondolkodó kisebb embercsoporttal! Mennyi millió ember él Isten nélkül, hit nélkül, lelki élmények nélkül! Elvész a hit, mint csónak a viharos tengeren! Az Istent tagadó vihar tombolásában ki hallja meg a kevesek hittevését, imádságát? . . . Kipusztul a kereszténység, leromlik az Egyház, kiszorítja Istent a gonoszság az emberek szívéből! . . . Milliós ellenségekkel szemben kicsiny kereszt! . . .

A hívő felnéz a keresztre és azt mondja: Aki a világot teremtette és az egész mindenséget a tenyerén tartja, aki nek kezében élet és halál, teremtés és világ=összeomlás, aki nagyobb térnél, időnél, mert ő maga a végtelen: Az lenéz egy maréknyi embercsoportra, néhány könyvre és néhány hangszóróra, amelynek segítségével a hamis tanítás nem egy ujjnyira, hanem egy arasznyira terjed el, és azt gondolja: Ó, parányi emberi világ! — Vajjon kisebb lesz-e azzal az Isten, ha pár millióval többen tagadják ott azon a picike bolygón, kicsi naprendszer jelentéktelen futkózóján? Ha a keresztet meggyalázzák, kisebb lesz-e azzal Krisztus, a második isteni személy, az Atyával és Szentlélekkel egy örök Isten? Elfolyik ez a század és új századok és évmilliók; eltűnik a föld is, a naprendszer is és új világok jönnek a régiek helyén; — és az Isten áll és nem változik.

Látod, a Végtelen, az örökké Változatlan irányába beállítani az életed és neki hinni és őt szolgálni s az élet végén hozzá megérkezni: ez a te kicsi emberéleted fő feladata. Ennek állandóan tudatában élni s világnézetedet erre alapozni: felsőbbrendű gondolkodás.

Katolikusnak lenni annyit tesz, mint hinni az élő egy Istent, őt imádni és ezt a hitet és hódolást életed alapjává tenni.

Katolikusnak lenni annyit tesz, mint világnézetedben Isten kinyilatkoztatása és Krisztus Egyházának tanítása szerint állítani be minden kérdésre minden feleletet.

Katolikusnak lenni annyit tesz, mint tudatosan valószínűsíteni életedben az Isten akaratát, küzdeni a rossz ellen, használni a kegyelem eszközeit és mindenén át az örök boldogságra törni.

Hit. Erkölcs. Világnézet.

Természetfölötti gondolkodás.

«En vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég.»
(Jel. 21, 6.)

Értsd meg, pajtáskám, hogy *katolikusnak lenni nem könnyű dolog*. A katolicizmus nem a gyengék és gyávák vallása, nem az ájtatoskodó öregasszonyok vallása, nem tisztalelkű, naív kisgyermek vallása. Katolikusnak lenni hitben, erkölcsben, világnézetben: ez emberebb embert kíván. Szembenézni egy egész kor szellemével, szembeállni föllebbvalókkal és irányító hatalmasságokkal, szint vallani akkor, amikor ez talán előmenetelben meggátol: férfiteljesítmény. Hűnek maradni az Egyház törvényéhez, amikor talán szerelem, talán gyűlölet, talán szenvedély ellene lázítana: hősi uralom önmagadon. Ár ellen úszni, Istenkáromlók között imádkozni, közönyösek és gúnyolódók között öntudatos kegyelmi életet élni, tisztátalanok közt tisztának maradni és gerinctelenek közt, nádszál=emberek közt tölgynek, emelt=fejűnek: ez hősi küzdelem, koronás győzelem. Katolikusnak lenni ma annyit tesz, mint óriásnak lenni sok törpe között egy olyan társadalomban, ahol nagyon kevesen vannak óriások. *Van az öntudatos, igazi katolicizmusban valami csodálatosan heroikus, emberfelettien hősie*s vonás.

Hogy is mondtuk a férfi jelszavát? «Csak azt érdemes csinálni, ami nehéz!»

Istennek joga van emberfölöttit, hősiest kívánni tőled. A haza is megköveteli szolgálatodat mindhalálig, sőt életedet kérheti, ha szüksége van rá. Isten magasabbrendű a hazánál!

Halálig hű fiát a haza jutalmazza: nevét felírja a történelembé.

Hű megvallóját s szolgáját Isten a túlvilágon jutalmazza: az élet könyvébe írja nevét.

*Ha valaki jó katolikus, hősie*sen Istent szolgáló, emberebb ember módján a vallását élő, annak nem jár dicséret, elismerés, jutalom. Egyetlen jutalmazója Isten.

De gondolod, hogy lehet valaki, aki Istennél bőkezűbben tud jutalmat osztogatni?

«Ő majd megfizet kinek=kinek a cselekedetei szerint: örök élettel azoknak, kik a jócselekedetben való kitartásukkal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek . . .» (Róm. 2, 6.)

Látod, ez tesz bennünket nemcsak hősökké, hanem «jókedvű keresztényekké» is. Mert katolikusnak lenni a legnagyobb dolog a világon!

2. Istenbarátság, Istenfiúság.

«Én téged megkeresztellek az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Amen.»

És a keresztség szentsége eltörölhetetlen jelt hagy a lélekben: Isten fiainak jelét. A megkeresztelt ember nem lehet soha többé nem=keresztény. Lehet rossz keresztény, lehet hittagadó, lehet lázadó; de mindig is fölötte áll a keresztény felelőssége és Isten büntetése bűn útján járó keresztény minőségében fogja sújtani őt. Mint ahogy a szökött katona hiába húz polgári ruhát és szerez be polgári okmányokat: ha elfogják, katonai törvényszék mint bűnben talált katonát ítéli meg.

Keresztség szentségében a megszentelő kegyelem által lesz az ember Isten barátjává, Isten fiává.

Elemista korodban úgy magyarázta a tisztelendő úr a megszentelő kegyelmet, hogy az hófehér ruha a lelleden: Krisztus barátainak egyenruhája. Azóta dogmatikát tanultál és most már tudod, hogy mérhetetlenül több ennél. A megigazulás oka és eszköze. A lélekre áradása: megújulás, újjászületés.

A megszentelő kegyelemnek a lélekre áradásával:

- eltöröltetik az eredeti bűn és minden személyes bűn. Kegyelem és bűn úgy nem fér meg együtt, mint élet és halál, világosság és sötétség;
- a belső ember megújul és megszentelődik;
- részesévé leszünk az isteni természetnek; hiszen a kegyelem Krisztusnak bennünk működő ereje, Isten csirája a lélekben. Érted a nagy szót: Istenhez hasonul a lelked!
- Isten barátaiává avatódunk!
- Isten fogadott fiává leszünk! Isten az atyánk, Krisztus a testvérünk: királyi nemzedék vagyunk, pajtáskám!
- a Szentlélek templomává avatódik a lélek;
- a megszentelő kegyelemmel együtt lelkünkbe öntődnek a természetfölötti istenes erények: a hit, remény, szeretet;
- s velük együtt az erkölcsi erények, amelyeknek alapja a négy sarkalatos erény: az okosság, igazságosság, mértékletesség, lelki erősség;
- és megkapjuk lélekbe öntve a Szentlélek hét ajándékát: a bölcseséget, értelmet, tudományt, tanácsot, erősséget, jámborságot, istenfélelmet.

Külsőleg semmi sem látszott: arca nem ragyogott, szemében nem égett csodás tűz, feje körül nem volt fénykoszorú; — mégis egészen más ember volt az, akit a keresztség után hazavitték a keresztszülők, mint az a kis pogány, akit édesanyja csókjával arcán félórával ezelőtt hoztak a templomba!

Isten barátja, Isten fogadott fia.

Megigazult ember.

Első elemista korodban a legelső kérdés, amelyre a hittanórán felelni tanultatok, ez volt: Milyen vallású vagy?

Büszkén vágtad ki rá a feleletet: *Én Isten kegyelméből katolikus keresztény vallású vagyok!*

Hm. Igazán az vagy? Most is az vagy?

A katolikus keresztények Krisztus házanépe, Krisztus barátai, Isten fiai. Azzá teszi őket a keresztségben első ízben kapott, bűnbánat szentségében hányszor újra visszakapott megszentelő kegyelem.

Soha ember olyan közel nem volt Istenéhez, mint amilyen közel a megszentelő kegyelem által kerülünk Istenünkhöz, katolikusok.

Ennek a magasabbrendű lelkiállapotnak fenntartása, a megszentelő kegyelemnek a lélekben állandóan megmaradása és Istenfiúságunk megvédése minden bűnre hívó támadással szemben: a katolikus lelkiségünk alapfeltétele.

Ne mondd nekem, hogy katolikus vagy, ha elveszíted Istenfiúságodat, mert halálos bűnnel kiűzted lelkedből a megszentelő kegyelmet s lázadóként, ellenségeként állsz szemben az Istennel!

Bizonyítod a keresztlevéllal: ebben és ebben a templomban megkeresztelték, tagjává lettél a katolikus Anyaszentegyháznak, keresztnévet kaptál és keresztszülőket. — Elhiszem. Látom. De ez nem elég.

Bizonyítod iskolai okmányokkal: katolikus hittanra jártál, vallási kötelességeidet teljesítetted, jelest adott a tiszteendő úr. — Elhiszem. Látom. De még ez sem elég.

Bizonyítod, hogy tagja vagy Szívárdának, Mária Kongregációnak, ahol tisztséget is viselsz. — Nagyon szép. De ez mind kevés.

Erősíted, hogy minden vasárnap ott vagy a templomban, misét hallgatsz és prédikációt; délután litániára is elmész édesanyjával. Minisztrálni tudsz. Egész októberben naponta egytized rózsafüzért imádkoztok otthon együtt

a családdal. — Jól van. Mind helyes. De nem elégít ki még ez sem!

Megmutatod az otthontokat. Kereszt és szentkép a falon, katolikus ujság az asztalon, válogatott katolikus könyvtár a polcokon. A naptárban megjelölve a katolikus nagygyűlés dátuma: ott lesztek családotul. — Épületes. Örülök neki. De még mindig kevés.

«Hát mit akar még az Atya? Lehet ennél többet is tenni? Ki az igazi katolikus, ha nem én? . . .»

Megmondom, pajtás. *Nálad igazibb katolikus az, aki tudatosan él a megszentelő kegyelem állapotában.* Az Istenfiú, aki nem lesz cigánypurdévá azzal, hogy bűn pillanatában eldobja magától a megszentelő kegyelmet és heteken, hónapokon át halálos bűnben él!

Értsd meg: egyetlen halálos bűn letaszít az Isten keze adta magaslatról és odaköt, ahol Isten ellenségei állnak. Ha te ezt napokig, hetekig tűröd, a halálos bűnt gondtalan hordozod és nyugodtan élsz tovább a kitaszítottak módjára, hol akkor a te katolicizmusod?

Kereszténység — Krisztus nélkül?

Katolicizmus — megszentelő kegyelem nélkül?

Persze, hogy katolikus marad azért a halálos bűnben élő elbukott is. De nem ez az igazi katolikus lelkület! Az természetfölötti feszültséggel, isteni erővel telítettség, részesezés az isteni természetben, magasabbrendű emberebbembség! Az ennek az Istenfiúságnak tudatos, gondos ápolása, minden áron való fenntartása! Állandó lelki «vigyázásban» őrtállás a megszentelő kegyelem őrizetében!

Nem tudnám komolyan katolikusnak nevezni azt, aki huzamosabb időn át halálos bűnben él és több napot tölt a Sátán barátságában, mint Istenében!

Végý elő papirost és ceruzát. Csináljuk meg az *Istenfiúság számadását* az Ábc-fiúk egyikénél, mondjuk X-nél, aki felsős gimnazista egyik fővárosi állami iskolában. Egészen rendes fiúnak ismerik a tanárok is, meg a barátai is; én azonban tudom (nem gyónásból!), hogy évek óta rabja a magános ember bűnének, és nem is tesz különös erőfeszítéseket azért, hogy megszabaduljon tőle.

Hajoljunk vissza az elmúlt tavaszra és kössük számadásunk fonalát a nagybőjti lelkigyakorlatokhoz, amelyeket X. iskolájában március 13—16 között tartott egy szerzetes atya. X. nagyon szívére vette a hallottakat; meggyónt a lelkigyakorlatos atyánál, megerősödve, jó elhatározással telve

ment a szentáldozáshoz. Azután múltak a napok s állta is a sarat. Egy hét elmúlt, két hét elmúlt. Küzdött, vesződött, de állt. A harmadik héten történt valami, ami kiverte egyensúlyából s újra visszaesett a megszokott bűnébe. 16 napot sikerült a megszentelő kegyelem állapotában töltenie. Most azonban megállt fölötté a bűn árnyéka. Elmúlt az április, el a május. Június 7-én volt az iskolai évzáró közös szentgyónásuk. Két hónapon és hét napon át bűnben élve, most végre újra fellélegzett: visszanyerte a megszentelő kegyelmet! Most azonban hiányzott a lelkigyakorlat erősítő hatása: hat nap múlva újra bűnbe esett. És síváran, üresen futott lelke fölött a június, július, augusztus, szeptember... Iskolai közös szentgyónás szeptember végén, utána ötnapos kegyelmi élet=szakasz; újabb közös gyónás december 13-án lesz. Ahogy én ismerem X-et, addig vonszolni fogja magán a bűn terhét. Hogy is fest a számadás? $16+6+5$, az 27 nap. Mondjuk egy hónapnak. Márciustól decemberig tehát nyolc bűnben töltött hónap áll szemben egy hónapot kitevő kegyelmi étellel. Ezek alapján mered te X. barátodat komolyan katolikusnak nevezni?

Csináld meg a magad számadását a tavaszi lelkigyakorlat óta! Mit mondanak a számok?

Gondolok a kongreganistára, vagy az első pénteki nagy kilencedet tartókra. Havonta gyónnak, áldoznak. De ha súlyos bűnt jelentő megszokott hibája van valakinek, és a havi szentgyónás után egy hétig, vagy, mondjuk: két hétig megőrzi a megszentelő kegyelmet, azután újra vétekbe burkolja rosszasság vagy gyengeség, és most heteken át várja, míg a naptár újra a szentgyónás dátumát mutatja?... Halálos bűnben tölt heteket. A számadása: egy hét kegyelemben, három hét bűnben; vagy két hét megigazult lélekkel, újabb két hét kegyelem=vesztetten. Ötven százalékra osztozkodik rajta Isten és a Sátán. Hát ez katolikus?

Gondolj kétféle embertípusra. Az egyik beteg: nyomorodott izmaival, gyengült csontjaival hétszám, hónapszám mozdulatlan fekszik. Néha=néha erőre kap: feltápászkodik, botorkálva járni kezd, ki is megy a napsugárra, fenn is marad néhány napig, egy hétig is, két hétig is; — aztán újra ledönti lábáról a baj és újra ott nyög a heverőjén. — A másik erőből duzzadó, egészséges ember. Jön, megy, fut, ugrik ruganyosan. Előfordul, hogy hol megbotlik, hol megcsúszik és elvágódik a földön; de mint a gumilapda pattan fel újra.

Melyik a különb?

A katolikus élet nem úgy szövődik, hogy bűnben görnyed, fekszik a lélek, néha-néha szentgyónásban feltápászkodik és járni próbál, míg hamarosan újra földhöz nem vágja a bűn. A katolikus élet: az erősök ruganyos mozgása a meg-szentelő kegyelem erejében, sugárzó lelki egészében. Itt is lehet elbukás, de Istenbe kapaszkodó akarat keresi rögtön a gyóntatószéket, hogy az elveszített kegyelmet mielőbb visszaszerezze! «Essék bár hétszer az igaz, mégis felkel, a gonoszok ellenben elbuknak a bajban.» (Péld. 24, 16.)

Emberi esendőséggel számolt az Úr! Azért adta Krisztus a bűnbánat szentségét, hogy az elesettek bűn rabságából azonnal szabadulhassanak. Mert *nemcsak az a fontos, hogy minden kísértést legyőzve, bűn nélkül megőrizzük lelkünkben a megszentelő kegyelmet; éppen olyan fontos, hogy, ha mégis levert a bűn és kifosztva állunk Isten előtt, akit megbántottunk, azonnal megrendüljön bennünk a tékozló fiú nagy elhatározása: Felkelek és Atyámhoz megyek!*

Nem stabil a lelkiélet, mint ahogy stabil vágányokon, sínek fogta kerekein csak előre és hátra mozgatva, olyan biztosan rohan tova a gyorsvonal... A lélek küzdelme inkább olyan, mint a repülőgép harca légörvénnel, viharral. Meg-megcsúszik, zuhan ötven métert, oldalt dől, majd orral előre fúrja magát a levegőbe, míg újabb alattomos oldalszél újra fejtetőre állítja. Pillanatról-pillanatra bajuszánál fogva cibálja a halált, mégis él és győz! Győz, mert meg nem állva, mennydörögve dolgozik a motor s kihúzza minden veszedelemből; és mert kormányánál ott ül az ésszel bélelt fejű ember: *a stabilizátor!* Minden ingást, emelést, zuhanást azonnal kiegyensúlyoz a nyugodt férfikéz mozdulata, és a föl-le, jobbra-balra táncból végeredményben dadalmas, céltudatos előrehaladás tevődik össze! *A küzdő lélek stabilizátora a lelkiismeret.* Ha kísértés rázza, bűn le-vágja az embert, azonnal beváltja az ellenmozdulatot és az elveszített egyensúlyt órákon belül visszaszerzi rögtön! Ima, tökéletes bánat, szentgyónás a lélek táncában minden félremozdulatot kiegyensúlyozó stabilizáló ellenszerek. *Nem súlyosan gördülő kötött haladás, hanem kiegyensúlyozott tör-tetés előre!*

Látod, ez a katolikus lélek harca! Küzdelem az Isten-fiúságért, a megszentelő kegyelem megőrzéséért, s ha kell, visszaszerzéseért! Mégél a verhetetlen, mégél a ruganyosan mindig egyensúlyt-találó; — elpusztul bűnben, kárhozat-

ban a lomha, tétlen semmittevő, akit vonzol, sodor az élet helyett, hogy ő mozgatná az életet!

Kamaszka, fanatikusa légy a megszentelő kegyelemnek! Megszállottja az Istenfiúság gondolatának! Harcosa az igazi katolikus életnek!

Katolikus élet: a megszentelő kegyelemben töltött, megigazult, harcos élet. Ideáloed nem az oltáron álló szent szobor, amely a maga fa és kő=mozdulatlanságában megmerevedve az odaláncolt áhítat jelképe. Ideáloed a forróvérű szent, az élő szent, aki úgy jár a földön, mint a többi ember, úgy harcol kísértéssel, gyengeséggel, bűnnel, rosszal, mint a többi ember, de a kegyelemért minden áldozatra képes és a kegyelem erejével legyőz minden akadályt! *A magadvágású emberekből lettek a szentek: tudatos Istenfiúságban vívott nagystíliú küzdelmük csiszolta szentté őket!*

Előre, kamaszka! Ha ők bírták, te miért ne bírnád?

«Tu es, Deus, fortitudo mea!... Te vagy, Uram, az én erősségem!

3. Ego te absolvo a peccatis tuis...

Éjszaka vándora kopogtatott be Krisztus ajtaján: Nikodémus törvénytudó, a főtanács tagja. Nappal félt az emberi szemektől, éjjel járt tanulni az Úrhoz. Óneki mondta Krisztus a felejtethetlen ígéket:

«Bizony, bizony, mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.»

Újjászülettünk vízből és Szentlélekből akkor, amikor a kereszténység szentségében első ízben találtuk meg a megigazulást és Isten fiává lettünk. Akkor kaptuk először a megszentelő kegyelmet!

Valahányszor egy=egy halálos bűn keresztbe fekszik a lelkünkön, meghalt bennünk a kegyelem és Isten kezéből kiesett az ellenséggé vált ember. Fölötte Isten haragja, lába alatt megnyílik a kárhozat sötét torka.

Megszentelő kegyelem visszaszerzésének, halálos bűntől való szabadulásnak eszközeként rendelte a Megváltó a bűnbánat szentségét. Micsoda erő és vigasztalás a küzdő ember számára az Evangélium erről szóló szakasza! Szent János evangéliumának huszadik fejezete mondja el a feltámadt Krisztus látogatását a zsidóktól való félelmükben zárt ajtók mögött összegűjt apostoloknál.

«Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket. Ezeket mondván rájuk lehelt és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és akinek megtartjátok, meg vannak tartva.»

És azóta napjainkig és tovább a világ végéig szakadatlan sorokban vonulnak bűn terhelte életharcosok a gyóntatóatyák Nikodémus-várai felé, hogy alázatos összetöretésben bűn adóját leróva, könnyű lélekkel, megigazultan távozzanak s folytassák az erősök harcát.

A bűnbánat szentségét nagy stabilizátornak rendelte az Úr: ott kapja vissza egyensúlyát a megingott, vergődő lélek. Ujjáteremtés, a megszentelő kegyelemnek visszaadása és az Istenfiúság szent viszonyának megreparálása minden egyes szentgyónás. Nem úgy, ahogyan gyermekkorodban, akkor parányi eszedhez mérten magyarázta a tisztelendő úr: hogy a lelked olyan, mint egy tábla, amelyre hol jót, hol rosszat ír fel cselekedeteivel az ember; ha aztán sok bűn-írás gyűlt össze, akkor elmegy a gyóntatószékbe és a lelkiatya láthatatlan szivaccsal Krisztus nevében letörli mind a rosszat, úgy, hogy csak a jó írárok maradnak a lélek-táblán Nem is úgy, ahogyan a kis Pisti elképzelte: jönnek, jönnek a bűnbánók, hátukon láthatatlan zsáokban hozzák a bűneiket. A zsákot a gyóntatószékben kiürítik, s a feloldozáskor Krisztus teletölti azt bűn helyett megszentelő kegyelemmel. És megvidámodva, dalolva mennek tovább, mert könnyű a zsák, könnyű a lépés! Ezek gyerekképek. A valóságban minden egyes gyónás összetöretés, újragyúrás, Szentlélek erejével ujjáteremtés.

A dogmatika ilyen mondatokat írt fel a bűnbánat szentségéről:

A töredelem Krisztus alapította újszövetségi szentség.

Bűnbánat nélkül nincs bűnbocsánat.

A töredelem szentségének felvételéhez nem szükséges a tökéletes bánat, hanem elég a tökéletlen bánat.

A keresztség után elkövetett és a töredelem szentségében még meg nem bocsátott összes halálos bűnök részletes meggyónása isteni rendelés értelmében szükséges a szentségi feloldozás megszerzése végett.

A töredelem szentsége eltörli az összes halálos bűnöket az örök büntetés adósságával együtt.

Isten a bűnnel és az örök büntetés adósságával

együtt nem mindig törli el az ideiglenes büntetések adósságát.

A keresztség után elkövetett halálos bűnök bocsá= natának elnyeréséhez elkerülhetetlenül szükséges a töredelem szentsége.

(Schütz Antal: Dogmatika. II. k.)

Tanulj meg intelligensen gyónni!

Tanuld meg, hogy a töredelem *a legemberibb szentség*, hiszen a bűnben vergődő embernek Istenhez vissza=találása.

Tanuld meg, hogy a töredelem *a legegényibb, leginti= mebb szentség*. Nem alkalmas ünnepi nagy demonstrációkra, katolikus tömegek öntudatos erő=mutatására. Nem tömeg= szentség. Nincs kötve iskolai közös gyónáshoz, kongre= ganisták havi közös szentgyónásához, otthon a családnak együttes kivonulásához. Amikor egyénileg szükséged van rá, akkor fordulsz érte. A magános úton járó, este és éjjel bekopogtató Nikodémusok, meg az Atyát kereső tékozló fiúk szentsége.

Tanuld meg, hogy a bűnbánat szentsége *önálló, külön= álló, öncélú szentség*. Nem egyszerűen a szentáldozás kapuja. Ha szerdán úgy érzed, hogy meg kellene gyónnod, akkor nem jelent nehézséget az, hogy csütörtök reggel nem lesz alkalmad megáldozni. Ha a lelked halálos bűnben s a meg= szentelő kegyelmet elveszítetted, akkor nem az a fontos, hogy a lelkiség csúcspontja az Oltáriszentség tisztelete, hanem az, hogy megigazultan állhass Isten színe előtt. Tehát nem a szentáldozás után kérdezel, hanem amint teheted, gyónni sietsz. Otthon nem is kell tudnia senkinek: édesapádnak, anyádnak akár meg se említsd; egészen bizalmas magánügyed a te szentgyónásod.

Tanuld meg, hogy a bűnbánat szentsége *nincs időhöz kötve*. Nem köti naptár piros számú ünnepnapokkal, sem az első péntek sorozata, sem iskolai, egyesületi vagy családi tradíció. Az egyházi törvény: «bűneidet minden esztendőben meggyónjad», a minimumot jelenti: legalább évente egyszer súlyos bűn terhe alatt gyónni köteles minden katolikus hívő. De sem ez, sem a nagy ünnepek, sem az első péntek=soro= zat nem mondja: ennél sűrűbben nem szabad. Akkor és olyan sűrűn gyónsz, amikor és ahányszor a lelked reászorul a szentség használatára. Serdülés éveiben, ha a magános ember bűnének rabláncán vergődik egy fiú, az gyónjék egy héten akár kétszer is, háromszor is, amíg annyira mélyen áll,

hogy hetenként többször is elkövet halálos bűnt. Aki hetenként szorul rá, az gyónjék hetenként; akinek kiegyensúlyozott, nyugodt lelkiélete nem szenved nehéz problémák alatt, az megelégedhetik a havi szentgyónással. Ennél jobban ritkítani nem ajánlatos, mert a lélek frissesége és nyugalma megkívánja a havi gyónást, annál is inkább, mert a zavarosan lelkiéletet élő katolikusok rendszerint gyakori áldozók, és a szentségi Krisztus előtt mégsem illenék porosan, bocsánatos bűnök miatt lanyhán és fáradtan megjelenni. — Alapelvek maradjon: *gyónni mindannyiszor, amikor a lelkednek igénye, vagy parancsoló szüksége kívánja.*

Tanuld meg, hogy a töredelem legelső gyümölcse: az összes bűnök megbocsátása. Második gyümölcse a megszentelő kegyelem visszanyerése és az Istenfiúság helyreállítása. Harmadik gyümölcse a szentségi sajátos kegyelem, amelyet a feloldozás alkalmával önt az Úr a lélekbe. Gyógyító kegyelemnek hívja a dogmatika: erőt ad a kísértések elleni küzdelemre, bűnös hajlamok kiirtására, erősíti bennünk a bűnbánat és az elégtétel szellemét. Ezért ajánlják a lelkiatyák a szokásos bűnök vergődőinek: jöjjenek gyónni akkor, ha nehéz harcot vívnak a kísértéseikkel. Ilyenkor meggyónják az előfordult bocsánatos bűneiket, összefoglalóan bekapcsolhatják a főhibájuk vonalán a múltban elkövetett és már meggyónt bűnöket is. A gyógyító szentségi kegyelem aztán hatalmas erősítőjük a további harcra. — További gyümölcsei a szentgyónásnak: a korábbi érdemek föléledése; az ideigtartó büntetések egy részének elengedése, amely a bűnbánó buzgóságával áll arányban; és — esetleg — nagy lelkiismereti békesség, megkönnyebbülés, derű és öröm. Ez természetesen nem szükséges velejárója a szentgyónásaidnak. Hiba volna, ha ezzel mérnéd a gyónás jó vagy kevésbbé jó voltát.

Tanuld meg, hogy a megigazulás kegyelmét Istentől érdemünk nélkül, ajándékba kapjuk; mégis szükséges a megnyeréséhez a magunk részéről is komoly *előkészítés*. Hittel, imával, jótettekkel készül szentgyónására a hívő. Ezek mellett bent a lélek mélyén komoly tevékenység folyik, amelynek fő állomásai: félelem, — remény, — szeretet, — bánat, — jószándék a jövőre.

Tanuld meg végül, hogy a gyóntatószékben ülő *pap* Krisztus parancsára, az ő nevében és megbízásából várja a bűnbánattal közeledőket. Ne félj a gyóntató atyától! Akkor sem, ha szigorú híre van. Akkor sem, ha többször voltál

már nála változatlanul ugyanazokkal a hibákkal és legutóbb komoly szavakkal intett javulásra. Akkor sem, ha ismerősöd: hittanáród, parancsnokod. «Jaj, mit szól, ha meglátja, hogy milyen rossz vagyok! Nem fog szeretni, becsülni!» Hm. Először is a parancsnok úr nem olyan naív, hogy, ha nem őnála gyónsz, akkor azt higgye, hogy te bűn nélküli angyal vagy. Sokkal mélyebben nézett a serdülőkor küzdelmes pszichológiájába, hogysem félreérthetné a serdülő fiút. Másodszor neked fogalmad sincs arról, hogy a gyóntató papnak egészen különleges, nem=egészen=emberi a lelki beállítottsága, ha a bűnbánókat várja Krisztus nevében.

Három adatot árulok el neked *a gyóntatóatyá mentálisáról*. Magamon látom, s tudom, hogy így vannak vele paptestvéreim is.

Abban a pillanatban, amikor egy gyónó odatérdel a rács elé, a pap szeme előtt elmerül, ködbe vész az egész világ, csak ez az egy lélek létezik, akinek bűnvallomását most hallgatja. Összpontosított figyelemmel, minden tudásával, energiájával, segíteni készségével ennek az egy embernek problémáiba kapcsolódik bele. E pillanatban számára semmi más nem fontos, mint az, ami a gyónója szempontjából fontos. Viszont amint feláll a gyónó és a rácsból eltávolodik, abban a percben belevész ő is ebbe a ködbe: többé nem érdekli az atyát, aki egész figyelmét máris a következő életsors felé fordítja.

Gyóntatószékből kifelé más a világ képe, mint odakint a hétköznapi világban. Itt nem emberi szemmel néznek, nem emberi mértékkel mérnek. Egy a fontos: az Isten akarata teljesüljön az embereken, a kegyelem úr legyen a lelkek fölött, üdvözüljenek mindazok, akiket Isten üdvösségre hívott. A gyónni jövők lélektanilag túl vannak a bűnön: már emelkednek ki belőle, hiszen azért vannak itt, mert bánják, gyűlölik. A pap a megtérőt látja, nem a bűnöst. Soha nem fog meglepődni, szörnyűködni, hiszen nincs olyan lezüllött lelkiállapot, amelynél sokkal sötétebbet ne látott volna már. És ő nem a bűn mélységét méri, hanem a belőle kifelé emelkedő ember erőfeszítését. A gyóntató lelkében nem undor és megvetés van: őt másra tanította Krisztus. Megbecsülés a fő érzelme, amellyel a gyónók felé fordul: megbecsülés, amely a visszatérőket s önmaguk legyőzőit megilleti. *Soha a gyóntatód nem fog megvetni téged azért, amit előtte vallasz; sőt mindenki másnál jobban tisztel, ha emberfeletti erőfeszítéseidet látja.*

Csodálatos szuggesztív erővel nehezedik a pap lelkére a *sigillum*: a gyónási titok. Éveken át való nevelés kalapálja a hallgatás parancsát lélektani készséggé benne. Nemcsak úgy, hogy valóban álmában sem, magas lázban sem, az aposztatának teljes esettségében sem fordul elő, hogy gyónásban hallott bármi dolgot pap eláruljon, vagy azzal bármiképp visszaéljen. Ezen túlmenőleg kifejlődik benne és csodálatos magaslatot ér el az elfelejtés technikája. Amikor a gyónásodat bevégezted és eltávoztál, percek múlva én valóban nem emlékszem többé rá, hogy mit gyóntál nekem. S ha egy óra múlva a cserkészgyűlésen találkozunk, eszembe sem villan, hogy ez a fiú nálam gyónt, miket mondott, ejnye, ejnye fiú! . . . Viszont ha legközelebb gyónni jössz, akkor a bűnvallomásod alapján felmerül előttem a régi gyónásokból ismert lelki képed: látom azt a részét életed történetének, amely az én kezemen futott és a pap teljes érdeklődésével kapcsolódok hozzá.

Mindebből világosan látod, hogy nem kell félned az ismerős paptól, sőt, ha lehet, őt kell keresned. Teljesebb a lelki kép, ha az emberi érintkezésből meritett ismeretek segítenek kitölteni a részleteket. Jobban segíthet rajtad a parancsnokod, hittanárod, prefektusod, jóbarátod, mint lelkiatyá, akármilyen idegennél.

Tanulj meg intelligensen gyónni!

A bűnbánat szentségének részei: lelkiismeretvizsgálat, bánat, erősfogadás, gyónás, elégtétel. Ezekből a bánat, a gyónás és az elégtetés szándéka a szentségnek lényegileg alkotó részei: nélkülük nincs töredelem szentsége.

A kisfiú gyónása gyerekes. Emlékszel rá, amikor még anyuka segített a bűneidet összeírni, aztán nagy fohászkodással szedted elő az árkus papirost a gyóntatószékben és olvastad róla a bűnvallomást és gyónás után ünnepélyesen elégtetted, vagy összetépted a cédulát? Vagy benne felejtetted az imakönyvedben és a melletted ülő a legközelebbi vasárnap kihalásza onnan és az egész banda hangos gyönyörűségére felolvasást tartott belőle?

Sunt pueri pueri, pueri puerilia tractant.

Most már intelligensen nézed és kezeled a megigazulás szentségét.

A *lelkiismeretvizsgálat* komoly odahajlás a mult napok fölé. Mint egy futószőnyeget, úgy gördítéd végig a legutolsó gyónásod óta eltelt napok történetét magad előtt;

végigjárász ezen a szőnyegen és megvizsgálod a multadat. Kezedben a lelkitükrő, amely Isten tízparancsa, az Anya=szentegyház öt parancsa és a hét főbűn alkotó elemeiből ácsolódott össze. Jó, ha ilyet használsz, mert elkerülöd a veszélyt, hogy esetleg kifelejtessz valamit, amit pedig jó lett volna megjónnod.

A lelkitükrő a te korodhoz és igényeidhez méretezett legyen. Túlságosan bő, és a felnőttek világának minden problémáját felölelő vázlat csak megzavar és aggályos lelkűvé nevel. Te a diáklelek kérdéseit dobod fel magadnak sorra. Elsőrendű lelkitükrőt ad a Sík—Schütz imakönyv.

Leközlöm számodra a soproni Szent Imre Kollégium középiskolás diákjainak az esti lelkiismeretvizsgálatnál ép=úgy, mint a szentgyónások alkalmával használt lelkitükrét. Próbálkozzál vele!

1. *Imáimat elvégeztem=e?* Lélekkel? Kápolnában viselkedésem? Krisztussal volt=e találkozásom?

2. *Fegyelmezett nyelv.* Káromkodás, szitkozódás, durva tréfa, beszéd.

3. *Öntudatos szentmihallgatás.* Istennek szentelt napom volt=e a mai?

4. *Kötelességteljesítés:* iskolában ... (viselkedés!), itt=hon ... (studium!), engedelmesség a szabályoknak ... elől=járóimnak ... Szentimrés voltam=e lélekben egész nap?

5. *Szeretet törvénye* ... Verekedés, bántás ... Gyűlölet, harag ... Az ellenszenves fiú ... Rosszra csábítás ... Bűn oka voltam=e?

6. *Tiszta gondolat; a nemi élet katolikus erkölce* ... Leányok (gondolat, beszéd, viselkedés) ... Szemérmetlen gondolat, szó, tréfa, játék ... Bűnös akarat ... Őre voltam=e magam és mások tisztaságának?

7. *Becsület.* — Lopás, csalás. — Kártevés (könyv, ruha, bútor, felszerelés, — mások kára). — Pazarlás, könynyelmű kiadás. Adósság.

8. *Jellemes fiú.* — Hazugság. — Jellemes, egyenes, bátor lélek. — Felelősség vállalása. — Hazugság arccal, tettel, hallgatással. Élethazugság.

9. *Bőjt.* — Telhetetlen ételben, italban ... «Akinék a gyomra az istene» ... Torkosság ... Zsebpénz kiadása nyálánságra ... Fegyelmezett, kemény voltam=e? ... «... ön=magával szemben szigorú!»

10. *Önzetlenség.* — Hencégés. Önzés. Előzékeny, jó testvér voltam=e?

11. *Szerénység.* — Hiú majom? ... (frizura, ruha, tükör, leányok).

12. *Bajtársiasság.* — Irigység. Örülök=e más örömeinek?

13. *Tevékeny jószág.* — Tunya, mamlasz, tehetetlen, trotthi? Hívott, húzott=e a jó?

14. Törődtem lelkemmel, jellememmel?

15. Törődtem azzal, hogy katolikus fiú, hogy szent-imrés vagyok? *Életstílus!*

Itt látod, hogy a lelkiismeretvizsgálat nem csupán bűnök után való tallózás a mult ugarán, hanem jellemképnek, lelki beállítottságnak, egész egyéniségednek gondos revíziója. Az egész embert felmarkolod s számot adsz róla.

Ezen a lelkitükrön nem a halálos bűnök nyomattak dült betűkkel, hanem az egyes pontok vezérgondolatai. Halálos bűn a serdülő fiú világában általában nem sok van: talán előfordul Isten=káromlás; szentmisemulasztás; halálos bűnre csábítás; a VI. parancs terén az akaratodat legyőző bűnök; pénteki böjt tudatos megszegése. A többi az átlagos diák életében többnyire csak bocsánatos. — És ne felejtssd el, hogy halálos bűnt nem is olyan könnyű elkövetni, hiszen véletlenül, tudatlanul, nem vétkezhetik ember: oda az értelemnek világos megismerése, az akaratnak bűnös mégis=akarása kell amellet, hogy halálos bűn terhe alatt csak a súlyosabb törvények köteleznek. Nagyon sok lélek kallódik el a hamis büntudat miatt. Érdemes erről egyszer a lelki=atyáddal komolyan elbeszélgetned.

2. *A bánat* a léleknek erőteljes elfordulása bűnös=önmagától, lélekben szakítás a mult bűneivel, ugyanakkor mélységes megalázkodás a megbántott Isten előtt és engesztelésére eleven készség. Vigyázz! A bánat nem érzelem, hanem az akaratnak ténye. Van úgy, különösen nagy lelki megpróbáltatások idején, hogy a bűneid miatti keserűséget valóban érzed: szívedet szorítja, fáj benned az, hogy vétkezteél, s a büntudat rád borul, mint egy sötét, nagy szomorúság. De ez nem szükséges a bánathoz! A lelkiélet nagy tényeinél soha nem érzelmekre alapozunk, hanem értelem és akarat munkájára. A bánat az akaratnak a bűnnel szembe=fordulása. Ha azt mondod: akarom bánni minden bűnömet! — akkor már meg is bánthat, ha nem is kísérné semmiféle érzelmi kullámszás. A gyónáshoz nem kell okvetlenül tökéletes bánat, amikor Isten iránti szeretetből fordulsz szembe a bűnnel, rosszal; itt elég, ha a pokoltól való félelem, ideig=

lenes büntetések (betegség, büntetés) félelme, vagy más, alantasan emberi motívum kelti a bánatot.

Abban a tényben, hogy gyónni indulsz, már tulajdonképpen benne van a bánat ténye: azért gyónsz, mert megbántad, hogy vétkeztél és mert keresed a megigazulást. Ne vesződj érzelmekkel, mert csak fölösleges nyugtalanságot keltenél a lelkiismerettedben.

3. Bánattal szorosan kapcsolódik az *erősfogadás*: «Erősen megfogadom, hogy többé nem vétekezem és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm!» Ez olyan kemény fej-megemelés a jövővel szemben: akarok jó lenni!

Erősfogadásodat nem gátolja az a szomorú tudat, hogy bizony a gyónás után újra visszaesel majd a megszokott bűnödbe, és hosszú még az út az Istenfiúhoz méltó, állandó kegyelmi életig. Akaratod töretlen, alku nélkül fordul a jó felé most, és fordul mindig újra, ahányszor elestél. Ismételt, újra és újra feltett erősfogadás végre is szuggesztív erővel dolgozza lelkedbe a jóakaratot és kitűnő segítőd a magasabbrendű, győzelmes lelkiélet felé.

4. A gyónás alázatos, őszinte lélekkitárás.

Messze túl vagy azon az időn, amikor gépiesen olvastad a papírosra írt bűneidet, aztán alig vártad a feloldozást, és usgyé! rohantál kifelé. Most már megtanultál intelligensen gyónni.

Cédula nincs. Fejedben a lelkítükör pontjai, mint a kottapapír ötös vonalrendszere, csakhogy itt több a vonal, a tízparancs, öt parancs, hét főbűn nyomán megrajzolva. Ezekre rakod fel és rögzíted emlékezetedben a lelkiismeretvizsgálat alkalmával az elkövetett bűnöket, mint a hangjegyeket szokás a kottarendszeren: fél kották a halálos bűnök, negyedek a bocsánatosok. Több ízben át=átgondolod, fejben tartod, úgy mondd a bűnvallomásodat.

Ez se legyen azonban trrrrrr! ledarálása a bűnök névsorának. Lélektényképet kell adnod, és lélektörténelmet. Minden bűnnek története van: kísértések, küzdelem, el-lanyhulás, beleegyezés, bűn. És a lélektörténelem egyik gyónástól a másikig nemcsak bűnöket ismer, hanem rengeteg értékes jótettet, erények gyakorlását, küzdelmet, vergődést; — ezeknek ismerete nélkül nem kap helyes képet lelkiállapotodról a gyóntató atya.

Gyónásodat azzal kezded, hogy mikor gyóntál utoljára, mi volt akkor a különös jó feltételed. Beszámolsz róla, hogy ezt a jó feltételt mennyiben tartottad meg, mióta és mennyi-

ben nem és miért nem. Aztán vallod a főhibádat, amely ellen a legtöbb erőfeszítéssel küzdesz: elmondod, mi volt a helyzet legutóbbi gyónásod óta a főhibával szemben. Aztán jönnek a lelkitükör rendszere alapján a többi bűnök. Megemlíted a küzdelmeket, kísértéseket, győzelmeket is, mielőtt újra bűnre jutottál. Ha fontos körülmények vannak, azokat is elmondod (pl. hazudtam édesapámnak gyávaságból; — gyűlölettel gondoltam egy pajtásomra, mert beárult a tanár úrnál; — odafigyeltem a fiúk szemérmetlen beszélgetéseire és nevettem én is, nehogy pocoknak tartsanak; stb.). Szóval intelligens beszámolás legyen az utolsó gyónás óta elmúlt napokról, hetekről.

Ha valóban intelligensen gyónsz, akkor a lelkiatya nem a bűnvallomás végén fog mondani néhány sablonos buzdító szót, hanem itt is, ott is közbeszól, kérdez, tanácsot ad, úgy, hogy a gyónásod tulajdonképpen bizalmas beszélgetéssé lesz a lelkedről s a problémáidról. Amikor befejezted a bűnvallomást, tedd hozzá: Nincs több! — vagy: Más nem volt.

A gyóntató atya most következő kérdéseire vagy tanácsaira nyitott lélekkel figyelj. Ha kérdez, Isten előtti őszinteséggel felelj. Ne szépíts semmit, ne mentegetőzzél, ne tompítsd le a dolgokat. Senki mást bele ne keverj, neveket ne említs, sem olyan adatokat, amelyekből kiszülhetne, hogy ki a bűntárs vagy a csábító.

Most aztán újra te jössz sorra, ha van kérdezni vagy megbeszélni valód. Én mindig megkérdem a gyónóimtól a végén: Van-e valami kérdésed? Akarsz-e valamit még elmondani? Mert sok olyan dolog van, ami nem is függ szorosan össze bűnnel, de a lelkiéletnek bizalmas problémája: nem szívesen fednéd fel bárki más előtt. A gyóntató atyádtól nyugodtan megkérdesheted. Mindent megkérdeshetsz, a legkényesebb vagy legbizalmasabb természetű dolgot is. Objektív, nyugodt, nem tévedő választ fogsz kapni.

Ezután újra felindítod magadban a bánatot.

A gyóntató atya kiszabja rád az elégtételt. Figyelj reá s inkább kétszer is kérdezd meg, hogysem rosszul végezd el.

És ekkor hallatsz a feloldozás szava: Én téged feloldozlak a te bűneidről az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen. És kétezer éves távolságból tisztán cseng fölöttetek Krisztus hangja: «amit feloldandasz a földön, fel lesz en oldva a mennyekben is!»

Eltörölve a bűn, elengedve a kárhozat büntetése, a

lélekbe ömlött újra a megszentelő kegyelem. Isten fia az, aki felkel a gyóntatószékből és új erővel új életre indul. Ujjáteremtett ember . . .

5. Az *elégtétel* inkább jelképes fizetség a bűneidért: ima, munka, önmegtagadás. Gondosan, figyelemmel végezd! Az általános szabály az, hogy a következő szentgyónásig kell elvégezned (nem a szentáldozás előtt!), hacsak külön időbeli megkötést nem mondott az atya. Ha viszont helyhez, időhöz kötötte, akkor ezt pontosan tartsd be, mert az *elégtétel* pontos elvégzése lelkiismeretben kötelez. Átváltani, megváltoztatni nem áll hatalmadban, mert a feloldozás, *elégtétel* kiszabása bírói ténykedés: a bíró ítéletét csak ő maga vagy egy másik bíró, de ugyancsak gyóntatószékben változtathatja meg.

Gyónásról=gyónásra ível az ember felfelé törekvése a lelkiélet magasabb síkjára. Ha hosszú gyónás=sorozat nem mutat semmi haladást, akkor nagyon komoly beszélgetésre kell menned a lelkiatyádhoz s együtt keressétek a toporgás okát. Gyónásról=gyónásra följebb, egyre följebb!

A hegyek vándora egy=egy közbeeső csúcson megáll és visszanez: Merre is jártam? . . .

A lelki ember időnként *egyetemes gyónásban* foglalja össze évek küzdelmeit és munkáit. Az élet egy=egy nagy fordulópontján, vagy kiemelkedő eseményével kapcsolatban szokás generális gyónást végezni: pl. kongregációs avatáskor, érettségi előtt, doktorráavatás előtt, házasság előtt. De nagyon okos, ha minden évben, a lekiyakorlatos gyónásod ilyen egyetemes, átfogó gyónás lesz. Egy évről számadás Isten színe előtt!

Ilyenkor nem bajlódol apró gyengeségekkel és bűnökkel, hanem alkotó nagy vonalait nézed a lelkiéletednek. Legjobb módja, ha lélektörténelmet adsz. Elmondod, hogy a legutóbbi egyetemes gyónás alkalmával hogyan álltál, mik voltak a főbb problémáid, milyen bűnök ellen folytattál harcot. Azután meséled az év történetét: nyugodt, szép időket, majd küzdelmes hetek válságait; esetleg feléledő régi bűnök, vagy váratlan kapcsolódó újabb bűnök motívumát. Kisértések, bűnök, harcok, gyónások és áldozások, erőfeszítések és kísértések és bűnök . . . Eldicsékszel sikreiddel is; büszkén állapítod meg, ha sikerült megkevesbíteni valamelyik kullancs=bűnödöt, vagy leszoknod egy másíkról egészen.

Az egyetemes gyónás gerinc-kérdései: Mi voltam? Mi vagyok? Hogyan lettem ilyenén? Hogyan folyt a lelkem történelme?

Az egyetemes gyónás technikája pedig az, hogy először elvégezz rendes gyónásodat, és hozzá kapcsolod a lélek-történelmi nagy visszapillantást.

Befejezésül még egy dogmatikai megállapítást idézek: *A tökéletes bánat megigazulást szerez a töredelem szentségén kívül is, de nem annak vágya nélkül.*

Tökéletes bánat az, amely a tökéletes istenszeretet indítékából fakad: ha azért bánja bűnét az ember, mert megbántotta Istent, a legnagyobb jót. Formuláját minden szentgyónásban elmondod: «Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal a végtelenül jó és szeretetreméltó Istent megbántottam!» Hozzákapcsolod az elhatározást: Amint tehetem, azonnal gyónni megyek!

Erre akkor van nagy szükséged, ha napközben halálos bűn esett és nincs alkalmad arra, hogy még ma vagy akár holnap gyónni menj. A büntudat lenyom, egyes bűnöknél, mint pl. a magános ember bűnénél az egyszer tört úton újabb kísértés tör be és újabb bűnöket hoz, s az ernyedő léleknek nincs ereje hozzá, hogy eredményesen védekezzék. *Amint súlyos bünt elkövettél, azonnal felindítod a tökéletes bánatot, hozzákapcsolva a szentgyónás szándékát.* A szeretetből fakadó legmagasabbrendű bánat megigazulttá tesz máris; tehát megnyugodott lélekkel várod a szentgyónásra kínálkozó alkalmat és gyengítetlen erővel vívod tovább harcodat az újabb kísértések ellen. Így a bűn elkülönítődik, s nem hozza utána összes bűn-barátait és rokonait.

Azért fontos ezt így világosan tudnod, hogy segítségével azt a lelki önállóságot megteremthesd, amelyre a katolikus férfinak okvetlenül szüksége van. Bocsánatos bűnök fölött diadalmas úr a tökéletes bánat: ha felindítottad, nyugodtan elmehetsz áldozni. Csak így tudja elérni az ember azt a nyugodt menetű lelkiéletet, amelyben gyakori szentáldozások sorakoznak, s havonta átlag csak egyszer szentgyónás. — Az esti imád fő motívuma a tökéletes bánat felindítása az egész nap folyamán elkövetett bűnökért. Bűn terhét, felelősségét ledobod a lélekről s a tiszta szív nyugalmával, a gondviselő Istenre bízva álmodat, térsz éjszakai pihenőre.

Esetleg előforduló halálos bűnökkel szemben pedig az

élet különböző fordulataiban hihetetlenül fontossá lehet a tökéletes bánat biztos, gyakorlott kezelése. Most nagyon kényelmesen élsz lelki szempontból, el is kényeztet kissé az a könnyűség, ahogyan a nap bármely szakában nyitva levő templomban, szerzeteskolostorban, lelkiatyád lakásán, vagy a tisztelendő úrnál az iskolában kínálgatik számodra gyónási alkalom. De gondold el pl. a tanyai embert, aki hónapszámra nem fordul be a faluba, ahol a temploma áll! Vagy gondolj a harctéren küzdő katonára, állandó életveszéllyel szemben, s lelkileg eldurvulva a nap=nap után végzett véres szolgálat=tól! Vagy a mérnökre, aki utat, hidat épít s kint lakik munkásaival együtt a sáros útfélen! Bizony van az úgy a felnőtt=tek életében, hogy heteken át nem jutnak gyónási lehetőséghez. Így lehetsz te magad is külföldi utazásnál, vagy elrejtett hegyi házikóban töltött családi nyaralásnál. Ilyenkor a tökéletes bánat avatott kezelése micsoda erőt és biztonságot nyújt annak is, aki élete nehéz korszakában halálos bűnök=kel vergődik s harcol egyre!

Nem szeretem Nikodémust. Emberi megítéléstől való félelemből elvette Krisztus éjszakai pihenő óráit, amikor órákon át ott ült a fáradt Mesternél és hallgatta a csak neki szóló ígét. De amikor a nagyhéten át Jézus ellen fordult a fő=tanács fondorkodása, nem volt hozzá ereje, hogy kiálljon érte s megmentéseért önmagát is feláldozza! Nem szeretem Nikodémust. Mégis arra buzdítalak: járd, csak járd a Nikodémus útját, mely a sötéten át, éjszakán át Krisztushoz vezet!

Krisztus hívott: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtok és terhelve vagytok és én megenyhítlek titeket!» Enyhülés forrása: bűnbánat szentsége.

Tanulj meg intelligensen gyónni!

4. A lelkiatya.

«A pap ajka tudást őriz, és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe.» (Mal. 2, 7.)

A gyóntatószékben Krisztus követe vár. Mindegy, hogy barátcsuhás, vagy egyszerű fekete reverendás, vagy főpapi díszruhás — ember. Pap. Mindegy, hogy fiatal vagy öreg, ismerős vagy sohasem látott, szentség hírében álló, vagy szürke, névtelen Krisztus=katonája. Nem maga személyében s maga erejéből végzi munkáját a töredelem szentségének kegyelem=osztogatásánál.

A gyóntatószékben csodálatos szentség erejével újjáteremtődik a bűnben megtört ember. Megbocsáttatnak a bűnei, elvonul feje fölül a kárhozat fenyegetése, visszakapja a megszentelő kegyelmet és vele az Istenfiúságot. Krisztus ereje dolgozik bármilyen pap szolgálatán keresztül.

A rendes lelkiéletet kereső hívőnek azonban az Isten csodás erején felül szüksége van Isten szolgájának, az Embernek segítségére is. Az Úr láthatatlan, érthetetlen, megfoghatatlan. Ha kérdezik, nem felelhet: a léleknek szája nincsen. Tanácsot kérnek, tudást, eligazítást nehéz kérdésekben: de hallgat az Isten. Kétségekben dönteni kellene; szomorúságban vigasztaló szó olyan jól esnék; gyengeség, kísértés óráiban hogy segítene erősítő melléállás! Istenhez kiált az ember, de Isten nem felel.

«A pap ajka tudást őriz, és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe.»

Istennek látó szeme, szóló szája, kinyújtott keze a pap. Tanító, tanácsot adó, kérdésekre felelő, elesettségben föl-emelő, tanácstalanságban irányítást adó, gyengeségben erősítő embertestvér, akinek hivatása mind a többieknek szolgálata. És ezért nem közömbös, hogy a szentgyónásait kinél végzi az ember.

Ne legyetek gyóntatószékek bolygó vándorai!

Vannak, akik válogatás nélkül sodródnak hol egyik, hol másik gyóntatóhoz. Egyszer azért, mert ott kevesebben vannak, másszor, mert a rendezgető tisztelendő úr pont oda állította; újabb alkalommal csak azért, mert neki mindegy, hogy hová kerül. — De vannak naív gyerekek is, akik szándékosan járnak végig egész sorozat gyóntatószéket, más és más templomot, más és más atyát keresve: «akinél még nem voltam». Szégyelnek többször egymásután visszakerülni ugyanahhoz. Úgy rendezik be, hogy alkalmas hosszú idő után térdeljenek csak olyan pap elé, akinél már gyóntak egyszer, hogy közben elfelejtse őket és a vallott bűneiket. Gazdátlan, kivert vándorok!

Van ennek a módszernek egy roppant nagy hátránya. Idegen atyához idegen gyónó térdel. Meghallgatja, szeretettel mond neki néhány általános buzdító mondatot, feloldozza s elengedi. Ismeretlenségből jött, és aztán visszamerült rögön az ismeretlenségbe; nincs közük egymáshoz, nincsen kapcsolatuk. Feloldozást kap a gyónó, de problémái megbeszélését, részletekbe menő tanácsot hiába is várna.

Ezért tanácsoljuk mindenkinek, hogy *állandó gyóntatója*

legyen. Mindig ugyanahhoz az atyához járjon, mindig őt keresse, várjon rá, ha kell, vagy induljon korábban; áldozatok hozzon azért, hogy az ő gyóntatójához kerülhessen.

Az állandó gyóntatóatyja megismeri az embert, és ismerős lélekép alapján könnyebb vezetni. Látja fejlődését, tudja küzdelmeit; felismeri, ha különösen nehéz időszakba sodródott és fokozott erőfeszítéssel áll mellette; észreveszi, ha alkalmas a lelkiállapota arra, hogy döntő rohamra induljon a főhibája ellen, és rögtön kapcsolja is az összes szükséges energiákat. Olyan tanácsokat adhat, amelyekre ismeretlennel szemben nem is gondolhatna. Megmondja, mit olvasson, mert tudja, hogy mit olvasott eddig; óvja egyik vagy másik pajtás társaságától, mert látja, hogy ez bűnre hívó barátság; irányítja a társadalmi élet útján épúgy, mint tanulásában, vagy sportolásban, mert tudja, hogy ennek a léleknek mikor mire van szüksége.

A papok lélektant tanulnak, és jó emberismerők. Kívüle és fölötte állnak a hétköznapi, tülekedő életnek, s ezért hideg szemmel nézve, tárgyilagos ítéletet tudnak mondani mindenről. Micsoda érték, ha ismeretlen erdőn minden talpalatnyi helyet tudó erdész a vezetőnk! Micsoda érték, ha az élet dzsungeljében tapasztalt pap irányítja az utunkat! Az állandó gyóntató szívesen irányít. Ideje van számunkra, szíve is van hozzá, hogy a sorsunk fölé hajoljon. Kezében tartja a lelkünk problémáit, és messze túl azon, amit mi látunk és megkérdőzünk, neki magának vannak fontos mondanivalói.

Nagy általánosságban azt tanácsolnám, hogy diáknak, fiúnak világi pap: káplán vagy hittanár, vagy intézeti előjáró legyen a gyóntatója, aki a mai fiút közelről ismeri, munkaköre közel viszi hozzá, s emellett fiatal is, tehát lélektanilag közelebb áll a fiúk világához; maga is szemtől-szembe harcolván az étellel, színesebben és részletesebben látja azt, mint a kolostor falai mögül néző szerzetes. A férfinak viszont inkább a plébánosa, vagy egy szerzetes atya lehetne a gyóntatója, mert a férfi az elvek mélységeit, nyugodt, lelki elmélyedés érlelte ítéleteket és életfölötti meglátásokat kér a gyóntatószékekben. Ez persze nem szabály, de a tapasztalat azt mutatja, hogy így jó.

Nagy érték, nagy erő az állandó gyóntató. Még többet ér, ha diákembernek, férfiembernek *állandó lelkiatyja* van.

Az állandó lelkiatya több, mint a gyóntató. Míg ez csak Krisztus követeként a gyóntatószék ítélő magaslatáról fog-

lalkozik az emberrel, a lelkiatya mellette áll az élet síkján, vele jár, mint jóbarátja, és mélyen belekapcsolódik az életébe.

A lelkiatyát kiválasztja és felkéri az ember. Egyszer gyónás után, mielőtt távoznék, megkéri: Atyát szeretném lelki vezetőmmé választani, kérem, fogadjon el engem. — Vagy bekopogtat hozzá, bemutatkozik, elbeszélget és beszélgetés közben hozza elő kérését: fogadjon el engem lelki fiának! Ez valami olyan, mint a barátságkötés: legyünk lelkileg jóbarátok!

A lelkiatya Isten előtti felelősséggel vállalja nemcsak a lelki irányítást, hanem az élet minden vonalán a vezetést. Érdeklődésével belekapcsolódik a lelki fia minden problémájába és minden útján kíséri; együtt örül vele minden örömeinek, együtt küzd a sikerért, vele gyötrődik nehéz küzdelmekben, a kísértés óráján imádkozik érte, a bűn útján utána hajol, hogy erős kézzel felemelje. Felelős gazdája van a léleknek, akinek állandó lelkiatya van.

Könnyebb a gyónás is, lelki tanácskérés is. Mert a lelkiatyához bármikor bekopogtathatsz, mindig kész a szolgálatra. Iskolába menet a reggeli órákban, vagy este, amikor leckéd végeztével rövid sétára indulsz; a nap bármely órájában lakásán keresheted föl, hogy valamit megkérdezz vagy megbeszélj, vagy meggyónj. Leteszi tollát, abbahagyja ebédét, kijön az irodából hívásodra. Telefonon is szóbaáll veled; levélben is válaszol. Ha benyitsz hozzá: Atya kérem, gyónni szeretnék! — már veszi is a stólat és odaint magához. Letérdelsz a karosszéke mellé és elvégzed gyónásodat. Gyónattam már hajón, vonaton, erdő sűrűjében kis tisztáson, Dunapartján fel-alá sétálva, és víg ünnepségen egy percre félrevonulva egy csendes szalon sarkában...

A lelkiatya a szorosan vett lelki problémákon túl az egész életedet átfogóan vezet és irányít. Tanulás, olvasás, társaság, barátság, szerelem, pályaválasztás, életbevágóan fontos döntések, vagy tizedrangú apróságok dolgaiban meghallgat és int, óv, buzdít, tilt, amint szükséges. Tőle kérdezel meg ezer olyan apróságot, amit édesapádtól röstelnél kérdezni. Sok új titkát az életnek ő fogja megmagyarázni. A nemi felvilágosítást épúgy nyújtja, mint kritikáját egy mozarabról, vagy irányítását világnézeti súlyos kérdésekben. Nyitott könyv előtte lelked és életed. A könyvben olvas, de ír is bele állandóan.

Jobban ismeri a jövő távlatait, mint te. Látja, hogy a serdülés korának melyik szakaszát gyúrod, vagy az ifjúkor=

nak micsoda probléma-tömegeivel kerültél szembe. Sok hozzád hasonlót vezetett már, s tapasztalatból tudja, hogy micsoda újabb motívumokat hoz számodra a jövő, amelyek te még csak nem is sejtessz. Bizonyos élet-érlelte jövőbelátással a mai nap gondján messze túlmenőleg adja tanácsait.

Nemcsak gyóntató, hanem lélek a lélekhez barátod is. Nagy szó a serdülő fiú számára, ha van önzetlen férfibarátja, akit nem érdek, nem érzékiség, vagy bármilyen alantas emberi motívum, hanem az Istenszolgálat köt hozzá.

Soha nem fog simogatni, megölelni, megcsókolni, mert ezek a családi élet intim szeretetnyilvánításai. Olyan férfiasan, keményen kezel, mint egy felnőttet, mert ha senki más, de ő meglátja, megálmódja benned az eljövendő férfit és minden dolgában ezt a férfit alakítja benned.

Tökéletes diszkrécióval hallgató jóbarát. Gyóntatószéken kívül folytatott bizalmas beszélgetéseiteket épűgy a sigillum védi, mintha a szentség keretében szóltál volna. Senki úgy nem gyakorolja azt a nagy művészetet, hogy «én nem tudom, amit tudok», mint a lelkiatya. Ilyen megbízható barátot nem találsz még egyet életedben!

A lelkiatya nem gyerek=igény, nem kamasz=igény, hanem katolikus élet=igény. A katolikus férfi úgy él intenzív, komoly lelkiéletet, hogy épűgy lelkiatyától vezetetti magát, mint a kamaszfiú. Ott mély lelki megértés és barátság fejlődik ki sokszor; az ilyen barátságból környezetre, közösségre, életre nagyon sok áldás szokott kiáradni. Úgy rendezkedjél be gondolataiddal és igényeiddel, hogy egyetemi éveiden is, férfikorod évtizedein is lelki vezetőd keze feküdjön.

Ha befejezted a középiskolát és Pestre jössz egyetemre, elkísér ide is ez a férfiigény. Elintézed lakásod kérdését a kollégiumban, ahová felvételt kértél, elintézed egyetemi dolgodat, végiglátogatod a nagynéniket és más rokonokat, de közben már az első feladatok között intéztél el egy sokkal fontosabbat: bekopogtattál ahhoz az atyához, akit már ott-hon, diákkorodban kiszemeltél egyetemi éveid lelki vezetőjének, és megkéred, legyen a lelkiatyád. Átadod neki a régi lelkiatya zárt levelét. Pap adja tovább pap kezébe a sorsodat. És zökkenés nélkül fut tovább a lelkiélet. Manapság egyre többen érkeznek ilyen lezárt levéllel kezűkben és folytatják új atya kezén azt, amit otthon évek óta csinálnak. Ez a jövő katolikus férfigárdája!

És olyan természetes és olyan szép az, hogy új orvos, mérnök, tanár, hivatalnok vagy kereskedő vagy munkás

érkezik egy városba vagy falura, s az új jövevény egyik első útja a plébániához vezet. Megkérdezi, ki a plébános, ki a káplán, mikor vannak a misék, ki vezeti a Credót vagy a fér-fikongregációt, s benyit az egyik paphoz: Lelkiatyát keresek!

Lelkiatyát keresek! Istent keresek! Igazabb katolikus életet keresek!

Pajtáskám, van-e lelkiatyád?

De holnap már lesz, úgy-e?

5. A diadalmas világnézet.

Prohászka Ottokár írja «A diadalmas világnézet»ben: «A világhoz szem kell. Olyan szem, amilyen az a leg-símább tükör; mert csak akkor lesz hű a kép, akkor látjuk meg a világot s a világban önmagunkat. Jó szem, jó tükör, hű kép, igaz világnézet! . . .

Ha látunk s értünk . . . akkor föltaláltuk magunkat. Valóban, mi volna szükségesebb, minthogy megértsük önmagunkat.

Mit ér az élet, ha az ember nem érti meg önmagát, — ha a lét óceánjába tekintve, nem látja meg ábrázatát, — ha a végtelenbe, a mindenségbe kiáltva, elvész hangja, szava s nem kap feleletet aggodó kérdéseire . . .

Hogy pedig megtaláljuk önmagunkat, ki kell indulnunk a világba s vissza kell térnünk önmagunkba. Azt a tömén-telen sokadalmat, a mindenség tarka világát, az élet és érzés és küzdés végtelenségét szét kell szednünk s önmagunkban ismét egységes, harmonikus világgá kialakítanunk. Ha ez sikerült, megtaláltuk önmagunkat . . .»

A régi ember milyen nyugodtan élt! Elég volt neki a maga baja, gondja, nem fájt a feje mások miatt is.

Nem volt vasút, autó, repülőgép. Nemcsak az emberek, de a gondok is gyalog jártak, vagy recsegő kürtű postakocsin. Zomborból Pestre négy nap volt az út! Párisból Pestre egy hónap! Japánból Pestre egy esztendő! — Nem volt telefon és sürgöny és rádió. Ha Spanyolországban háború ütött ki, félév múlva beszéltek róla itthon, de senkit sem érdekelt, olyan messze volt! Ha messze keleten háborúztak, vagy járványban meghalt millió ember, arról tíz év múlva tudtunk meg valamit s mégcsak fel sem nézett hírére a pipázó magyar. Kit érdekel?

Ma telefon áll az asztalodon, rádió a szoba sarkában és

a posta minden reggel beadja az ajtón az ujságot. Napisajtón, rádión át ott dörömböl ablakodon az egész világ. Bárhol a földtekén történt valami, két órán belül hallok a híradásban. A japán=kinai háború, a mandzsuriai földrengés, Mexikó egy városában keletkezett tűzvész éppen úgy benéz a szobádba, mint az amerikai tudós, a kanadai boxoló, vagy a délsarki csillagász. A nagy háború folyásáról szinte óráról=órára értesülsz, és lélekzetedet visszafojtva figyeled az egyes csaták lefolyását, amelyekről a régi ember csak befejezésük után kapott volna összefoglaló, rövid képet. De éppen így körülötted kavarg a világpolitika minden küzdelme, az újtók minden ki nem próbált elmélete, a propaganda idegeket feszítő dörömbölése. Napról=napra mindannyiunk idegein táncol a világ. Ember legyen, aki el nem veszti a fejét!

Milyen nyugodtan élt a régi magyar!

De azért nem sajnálom a letűnt időket, nem bánom ezt a vad iramot. Más idők, más emberek. Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Gyermekkori lázálmaim felejthetetlen alakja volt a szikla=Herkules. Ha bármilyen betegség ágyba vágott és 39 fok körül volt a lázam, akkor mindig visszatért ugyanaz az álom. Először mintha ringató, puha járással utaznék valami ismeretlen cél felé, rám boruló ködben. Aztán, hosszú idő múlva a ködből lassan kibontakozott egy óriás=alak, aki az ágyam fejénél állt. Sohasem nézhettem meg közelebből, mert mindig mögöttem s fölém tornyosulva állt, és ha oda=fordítottam a fejemet, akkor eltolódott mindig pontosan a hátam mögé. Homályosan láttam, hogy emberfeletti óriás alak. És most az ismeretlen ködből jobbról, balról, elülről, minden oldalról láthatatlan kezekből kövek és szikladarabok kezdtek röpködni feléje. Mind én fölöttem szállt el és mind az óriást célozta. Ő pedig állt és hajladozott csodás ruganyossággal; minden követ félkézzel kapott el és gyorsan lehajolva, a lába alá gyűrte, aztán már újra állt és kifogta a következőt. Kő köre épült, hol elől, hol hátul, aszerint, hogy merre kellett kitölteni valami üreget; órák múltak s az óriás lába alatt kövekből hegy épült, amelynek tetején diadalmas harchan magasodott egyre följebb, túl a szoba mennyezetén, fel a csillagos égig. És volt abban valami kínos élvezet: egész éjszaka félni, hogy elejt egy követ és az rám esik és agyonüt, — s ugyanakkor élvezni ennek az óriásnak erejét és ügyességét. Most már ritkán van lázam, de ha van, akkor ma is még megjelenik régi ismerősöm, a szikla=Herkules.

Gyerekálom. Lázálom. De látod, valamennyi katolikus fiúnak ilyen szikla=Herkulesse kell lennie.

Ott állsz állandó bombazápor céltáblájaként. Egyéni gondok, családi nehézségek, iskolai élmények, pajtasok, könyvek, új hallomások, tapasztalatok, aztán politika: egy új párt, egy új vezér, egy új röpirat, amelyre felzúdul az osztály; aztán egy szerelem; aztán nagy világproblémák a nemzeti élet, a szociális élet, a vallásos élet vonalán . . . Naponta újak és naponta újra mind a régiek ott röpködnek körülötted. Mind téged céloz és leütne, ha engeded. S te állsz, mint modern szikla=Herkules, és sorra kifogod mind a neked szánt bombákat és a lábad alá építed sorra, míg hegy nő alattad belőlük, és közben emelkedel, megnősz magad. Hogy megnősz=e, vagy ledöntenek a lábadról, az attól függ, hogy van=e benned elég rugékonyság az összes kövek elfogására, van=e elég vihartálló tudásod, hogy mindet a maga helyére állítsd a készülő hegy más-más pontjain, és elég gyors vagy=e ahhoz, hogy mindegyiket megemészted, elintézed, mire a másik hozzád ér. Az álombeli szikla=Herkules elenyészett, elveszett a semmibe, amikor megjött a reggel és csillapult a láz; a modern élő szikla=Herkulesek felelősek a hegyért és önmagukért Isten előtt.

Hogy is írta Prohászka: «Azt a töméntelen sokadalmat, a mindenség tarka világát, az élet és érzés és küzdés végtelenségét szét kell szednünk s önmagunkban ismét egységes, harmonikus világgá kialakítanunk . . .»

Jól megalapozott világnézetünk legyen, amelyben minden új benyomást rögtön a maga helyére állítunk, minden kérdésnek és problémának azonnal helyét találjuk, és harmonikus egységbe, lábunk alá gyúrt hegybe építünk bele minden tényt és eszmét és élményt.

Gyereket, vagy felnőttet, akinek nincsen harmonikus világnézete, egyformán összevissza ráz és dobál a mai élet yad irama. Őszi szél sodorja úgy a falevelet. Szegény falevél! Szegény kormánytalan ember!

Egy könyv, tele házasságtöréssel, vad érzékiséggel. Forró lesz tőle a véred. — Egy szélsőséges politikus beszéde, csupa lázítás, reform=ígéret. Huj, huj, éljen a forradalom! Nincs más kiút! — Hittanóra. Szó esik a VI. parancsról: Ne paráználkodjál! A tisztelendő úr olyan gyönyörűen magyarázza. Istenem, de jó volna tisztának maradni! — Legújabb hírek a keleti harcterről. Ott harcol a bátyád. Jaj, mi van vele? Ugyanakkor lázas ujjongás benned a világverő

hadsereg győzelmei fölött. Jaj, de kicsinyek vagyunk, magyarok! Bezzeg a külföld! A német! Az olasz! A finnek! — Katolikus Egyház véres, fájó küzdelme az újpogánysággal. Egyiket szeretem, a másik imponál. Kihez húzzak? — Bűnre hív a pajtás, rosszra csalogat. A lelkiismeret azt mondja: Nem! Belső harc. Ki győzzön? — Egy filmet láttam. Mindezt felforgatott bennem. — Szeretek egy leányt. De nem magyarul gondolkodik és olyan furcsa dolgokat kérdez! Apámról, aki ezredes és a katonáiról. — Zsidókérdésről vitatkoznak a fiúk. Egyik az evangéliumi törvényt emlegeti, másik az ujságból mutatja: tegnap is ennyit elítéltek árdrágításért, zsír- és lisztretrejtetésért. Keresni akart éhezők ezreken! — A felnőttek beszélgetései . . . Ki a hős és ki a gyáva? Ki a nemzetmentő és ki a hazaáruló? — Az ujságok... A rádió . . . A suttogva mondott hírek . . . Mi az igazság?

Quid est veritas? Mi az igazság? Csak egyféle lehet! De ki mondja meg nekem, hogy a kábító kavargásban, az állandó éles ellentmondásokban, eszmék és irányok harcában, amelyek mögött itt is, ott is milliónyi emberek állnak, hol az igazság, és hogy mi az én igazságom, amely mellé oda kell állnom, és harcolnom kell érte, és ha úgy fordul, meg is halnom érte?

Kinek higgyek? Ki után induljak?

Ki a barátom? Ki az ellenségem?

Melyik vezet üdvösségre? Melyik vezet kárhozatra?

Quid est veritas?

Eléd magaslik két hatalmas génusz.

Kétezeréves *Katolikus Egyház*. Krisztus állította népek, századok, történelem fölé, hogy vezetője legyen az embermillióknak. Ő mondta, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Áll az Egyház és tartja a Törvényt és tartja a keresztet és a kegyelem eszközeit. Szívéből buggyan a Krisztus forrása. Lábainál zajlik a történelem. Nérót látta és Constantinust; a népvándorlást, Nagy Károlyt, Barbarossát, Cromwellt, Szent Istvánt, a kereszteshadak vonulását, lovagok csatáját, a renaissance alkotásait, Luthert, Szulejmánt, Rákóczit, Napoleont, Széchenyit, Bismarckot, Hindenburgot, Lenint, Mussolinist. Lábánál folynak a századok és ő számlálja a napokat, éveket, nemzedékeket és rájuk nyomja kultúrában, lelkiességben a Krisztus pecsétjét. Elmúlik a világháború és elfolyik a huszadik század és utána a többi; és az Egyház áll és nézi az embermilliókat és hirdeti az Evangéliumot.

Ezeréves magyar nemzet. Ázsiának és Európának összekapcsolója. Őrzi a kelet kapuját és árasztja a keletre a nyugati műveltség minden kincseit. Testén tombolt kun, tatár, török, német és orosz. Szent István, Könyves Kálmán, Szent László, Mátyás az uralkodói; Nagy Lajos, Hunyadi, Rákóczi, Görgey a hadak hősei; Pázmány, Széchenyi, Prohászka, Teleki az építő tudósai. Nagy Lajos korában három tenger mosta országa határát, Trianon után vérző csonkká zsugorodott. Minden vihart állt, bár mellette sorra hullottak el és tűntek el népek és országok. Sajátos történelmet élt, sajátos nemzeti kultúrát bontott ki magából. Volt idő, hogy húszmilliót számlált, máskor csak kilencszázezret. Istentől legjobban megáldott népe a világnak; ha magára találna egy szer, újra mesterévé válnék a történelemnek. Áll és harcol és neveli fiait és bízik a jövőben, újabb ezerévében.

A katolikus Egyháznak minden felmerülhető kérdésről megvan a kristálytisztán fogalmazott, tévedhetetlen dogmatikus véleménye. Zsinati határozatok, hittudósok írásai, pápai körlevelek minden útvesztőben biztos utat mutatnak.

A magyar nemzetnek páratlan saját kultúrája, nagyszerű történelemérzéke, öncélú törekvései a legsötétebb évtizedekben is megőrizték a mult minden kincsét, biztosították a jobb jövőt.

Aki az igazságot keresi, a két Géniusz elé álljon s őket kérdezze meg! Mi a katolikus igazság? Mi a magyar igazság?

Aki homályban jár és egyéni kicsi problémákkal, vagy súlyos világjelenségekkel szemben nem tudja, hogyan kövacsolja véleményét, a két géniuszra nézzen fel: Mit szólsz hozzá, katolikus Egyház? Mit szólsz hozzá, magyar géniusz? — Soha nem fog eltévedni!

1. Felmerülnek egyszerű egyéni problémák. Könyvek. Mozifilm. Szindarab, ünnepély. Barátság, pajtáskodás, társaság. Leányismeretség, szerelem, házassági tervek. Iskola=keresés, pályaválasztás, egyesületi élet, kapcsolatok . . .

Mit szólsz hozzá, katolikus Egyház? Mit szólsz hozzá, magyar géniusz?

Lesz könyv, amire azt mondja lelkiismereted a két géniusz színe előtt: ne olvasd, mert hitellenes . . . , mert erkölcstelen . . . mert nemzetellenes propaganda terjeszti. — Lesz szórakozás, amelyre ezt mondja katolikus lelkiismereted: nem Isten törvénye szerint való, nem a tied! Vagy azt mondja a magyar lelkiismeret: idegen neked, mert nem magyar a lelke, gondolata, iránytvevése! — Barátságnak,

szerelemnek hányszor gátat épít benned a katolikus lelkiiség: rontásod ra vannak, el velük! Hányszor tiltakozik a magyar érzéked: ez kém lehet, ez ellenséges nép neveltje, ez nemzetközi gond olkodású, el velük! A génusz sűgja, hogy katolikus iskolába járj, hogy olyan pályára lépj, ahol nemzetednek legtöbbet használhatsz, hogy konstruktív egyesületekbe és társaságokba kapcsolódjál, ahol igazabb katolikus és igazabb magyar lesz belőled . . .

2. Jönnek *magyar problémák*, benne forrnak a történelem üstjében s előbb=utóbb megoldásra kerülnek. Szociáldemokrácia. Nyilasság. Zsidótörvény. Földbirtokreform. Nemzetiségek nevelésének kérdése. Szociális újítások. Osztályharc és rendiség. Címek, vagyonok, kiváltságosok. Becsület, tiszta kéz a közéletben. Katolikus és protestáns «paritás». Népinevelés, nemzetnevelés. A szórványok magyarsága. Katolikus autonómia. Stb. Stb.

Mit szólsz hozzá, katolikus Egyház? Mit szólsz hozzá, magyar génusz?

A két génusz színe előtt lehámlik a dolgokról mindaz, amit propaganda, beállítás, ellentétek, ellenszenv, érdek kerdőzés céljából rájuk ruházott, és a nyers kérdések és tények fölött ott áll mezítelen az Igazság.

Meg kell tanulnod katolikus meglátással és felelősséggel gondolkodni minden felmerülő kérdésről. Nem az a fontos, mit ír a napi sajtó, mit hirdetnek akár neves közéleti szereplők, mit tart a közvélemény. Az a fontos, mit tanít az evangélium és mit tanít a katolikus Egyház.

Meg kell tanulnod magyarul gondolkodni és magyar ésszel világot nézni. A német, az angol, az olasz csak németül, angolul, olaszul gondolkodhatik; — te csak magyar szívvel és magyar felelősséggel nézhetsz szemébe a dolgoknak. Lehet, hogy alkalmilag közösen fut a magyar érdek más nemzetek érdekével; viszont lesznek pontok, ahol messze eltér mindenki más ösvényétől. A te utad a magyar ösvény, a te megoldásaid a magyar megoldások.

Katolikusán és magyarul és felelősséggel gondolkodni!

3. Felénk hömpölyögnek északról és délről és nyugatról és keletről a történelmet mozgató nagy *világproblémák*. Egyesek mögött nemzetek állnak s a maguk hitvallásává téve, küzdenek érte nemzeti harcot. Mások testetlen terjednek végig a világon és alapjaiban rázzák százados építmények alapjait. Ki ismeri? Ki ér rá, hogy könyveket olvasson és folyóiratokban keressen bölcs cikkeket? Ki dolgozhat át

könyvtárakat, míg fogantyúját találja egy=egy problémának? Demokrácia és állami totalitás. Köztársaság és diktatúra. Marxi szocializmus és keresztényszocializmus. Bolsevizmus. Fascizmus. Nemzeti szocializmus. Istentagadás. Istentelenség. Új pogányság. Nemzeti öncélúság és nemzetek elnyomása. Gyarmatosítás kérdése. Páneurópa. Gazdasági egység és nemzeti önellátás. Munkaalkalom, munka joga, munkabérek, munkanélküliség. Élettér. Kis nemzetek sorsa. Igazság vagy erőszak. Békekötés vagy békediktátum. Katolicizmus szabadsága. Lelkiismeret szabadsága. Házasság erkölcsé. Bűn Isten előtt és az állam előtt és a közvélemény előtt. Stb. Stb.

Mit szólsz hozzá, katolikus Egyház? Mit szólsz hozzá, magyar génusz?

Semmiféle kérdéshez nem nyúlhatsz másképen, mint a két génusz megkérdezésével, katolikus és magyar felelősséggel, katolikus és magyar világnézettel.

«Én, mint katolikus világegyházam tagja, én, mint magyar nemzetem tagja és magyar hazám polgára, erről és erről a kérdésről hogyan kell, hogy vélekedjem?»

Látod, ez a világnézeti állásfoglalás. A világnézet felelőssége.

Neked nem lehet protestáns világnézeted, sem pogány világnézeted, sem a zsidó elgondolásával nem azonosíthatod magadat. Neked nem lehet fascista világnézeted, vagy nemzeti szocialista világnézeted; te a nyugati demokratikus felfogással, vagy a keleti bolsevizmussal, vagy a japán gondolataival nem azonosíthatod magadat. Te katolikus vagy és magyar. Ez a két óriási tény belejátszik minden legkisebb véleményalkotásodba is. Vérré váljék benned az egészséges katolikus gondolkodás és a törhetetlen magyar gondolkodás. Lehetnek benned rokonszenvek és ellenszenvek, tisztelhetsz embert vagy népet, bámulhatsz rendszert vagy eredményeket, de ha szenvedsz miatta, ha mindenünnen lemaradsz, ha szűgyen zúdul a fejedre, vagy szenvedés vagy halál, akkor is, mindig is töretlen és csorbíthatatlan katolikus és magyar a világnézeted, az egyéniséged, a felelősséged.

Mi az igazság?

Amit kétezeréves katolikus Egyház és ezeréves magyar nemzet génusza mond neked.

Amit az evangélium tanít és az Egyház könyvei és katedrái és szónokai és lelkipásztorai. Amit a lelkiatyád

Isten előtti felelősséggel tanácsol. Amit a te katolikus lelkiismereted sugall.

Amit a magyar törvény, a magyar tradíció, a magyar lélek, öntudat diktál neked. Amire tanít édesapád és a magyar iskola és a nemzet felelős, komoly vezetői. Széchenyi szava és Teleki Pál szava. Magyar lelkiismereted szava.

«Aki engem követ, nem jár sötétségben!» — mondta Krisztus.

Aki a katolikus Egyház génuszát követi, Krisztust követi. Aki becsületes magyar lelkiismeretére hallgat, Krisztust követi. És egyik sem jár sötétségben. Mert *a két génusz egymástól el nem választható*. Nincs benned külön katolikus lélek és külön magyar lélek, nincs kétféle lelkiismeret és nincs kétféle felelősség. Neked a teremtető Isten azt a sorsot adta, hogy katolikus légy és magyar. A kettő benned egyetlen egyéniség alkotóelemévé válik és egymástól elválaszthatatlan. *A katolikus magyar külön embertípus*. Nincsen a földön még egy hozzá hasonló.

Nézz a szemébe a két génusznak, aztán keresd meg magadban a szikla=Herkulest.

Minden eszmét, élményt, gondolatot és kérdést a te harmonikusan egységes világnézetedbe: katolikus magyar világnézetedbe kell beleillesztened úgy, hogy a világnézettél összhangban álljon. Ami harmonikusan beleilleszthető, az a tied: fogd meg, dolgozd magadba és véd, mint kincsedet. Ami viszont nem illik harmonikusan bele, az idegen és ellenséges! Bármilyen rokonszenvesnek tűnjék is valami, akármennyire megfogja is szívedet vagy fantáziádat vagy érzéseidet, ha katolikus voltod, vagy magyar voltod tiltakozik ellene, akkor gondolkodás nélkül azonnal ejtsd el. Rontásodra lenne, ha nem így tennél.

Életed mestere a két nagy génusz.

Életed irányítója katolikus voltod és a magyarságod.

Mi az igazság?

A te számodra: katolicizmus és magyarság.

6. Magister adest, vocat te!

A wieni Pazmáneum kápolnájának ajtaja fölött áll az írás: Magister adest et vocat te! Itt az Úr, hív téged! (Ján. 11, 28.)

Egyszerűségében megrendítő mondat. A Walser=Varga «Örökimádás» imakönyv egyik fejlécképe villant mindig

eszembe, valahányszor olvastam: Repkény befutotta rácsos börtönablak, a mögötte sötétben álló fogolynak csak mély, komoly szeme látszik, vágyódva néz az én szemembe. Krisztus szomorú szeme...

Krisztus, az Oltáriszentségben a szeretet foglya. Hív, vár.

Tizenkilenc évszázaddal ezelőtt csodálatos hírek terjedtek szét Palesztinában.

Valahol jár közöttünk egy csodálatos ember. Soha még embernek ilyen hatalmas nem volt! Ráteszi kezét a betegekre s meggyógyulnak tőle. Mindenféle nyavalyások, ördögösök, inaszakadtak, holdkórosok gyógyultan mennek haza, ha ő rájuk nézett!... A jerikói vak koldusra emlékeztek? Egyetlen szót mondott neki és azóta lát!... A karfarnaumi inaszakadt maga vitte haza az ágyát!... Ki lehet az, aki erősebb bajnál, betegségnél?...

Ujabb hírek jöttek. Hallottátok? Jairus zsinagógafőnök leányát halotti ágyról hangos szóval hívta és visszatért belé a lélek!... Hát a naimi özvegy fiát? Temetőbe vitték már, kívül jártak a városon, amikor találkozott velük. Kihívta a koporsóból!... Ki lehet az, aki erősebb, mint a halál?...

Mások még többet tudtak. Kis hajóban tengeren járt s a hirtelen támadt viharban az edzett hajósok is elveszítették a fejüket. Ő csak a kezét emelte fel és egy szót mondott és süket csendesség lett rögtön: a vihar megállt, mintha elvágta volna!... Kánában vizes vedreket töltetett meg s csak rájuk nézett és tüzes borrá lett a víz!... A pusztában ötezer férfi és azok családja étlen=szomjan követte. Őt kenyeret és két halat megáldott s a rettentő embertömeg jóllakott belőle! Több lett a maradék, mint az eredeti ételmennyiség!... Ki lehet ez, aki erősebb a természeti törvényeknél?...

Csodálatos ember! Hallottátok, hogy Péter, a halász otthagyta házáat, családját és elment vele?... Hát azt ki hallotta, hogy Máté, a vámos, egy szavára elhagyta pénzes asztalát, el zsiros állását és követte őt?... Magdalai Mirjam, a hírhedt bűnös asszony a lábához borult és könnyeivel mosta, hajával törölgette!... Nem tudnak neki ellenállni!... Ki lehet az, aki ura az emberi szíveknek?...

Azután megtudták: Jézus, az élő Isten Fia! És az anyák elvitték hozzá gyermekeiket, a betegeket végigfektették az utak mentén, amerre járt, mindenki kérésével hozzá sietett és senki nem távozott segítségé nélkül!...

Jézus, az élő Isten Fia...

Látod, ez az élő Krisztus lakik közöttünk az Oltáriszentségben.

«És íme én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig!» (Mt. 28, 20.)

Nem csökkent meg az ereje, sem a szeretete. Mindenható Isten! Ma is vihart csendesíthet, beteget gyógyíthat, halottakat feltámaszthat egyetlen szavával! Az életünket a tenyerén hordja, gondja van minden hajunk szálára. Csak ember képe helyett most hófehér ostya képében él közöttünk. De mondd, ez különbség? . . . Ha bibliai, emberi alakjában járna köztünk, hogy sietnél hozzá, szeretnéd, hallgatnád, követnéd! . . . Fehér ostya színe alatt nem találsz reá az élő Krisztusra?

A városok és városrészek szíve a templom, ahol szentségi alakban lakik az Isten. Innen árad szét minden áldás, segítés, kegyelem. Innen kormányozza a világot!

Az ember lelkiéletének csúcspontja az Oltáriszentség tisztelete. A gyakori szentgyónás keserű szükségesség; a gyakori szentáldozás magasabbrendű lelki élmények sorozata, Istenhez kapcsolódás, Istennel táplálkozás. *Nem az az igazi keresztény, aki minél többször gyónni jár. Az az igazi keresztény, aki minél többször egyesül a szentáldozásban Krisztussal!*

Férfias kereszténységünk alapja az Eucharisztia kultusza. Nincs kereszténység Krisztus nélkül!

A te eucharisztikus életed nem jámbor ájtatosság, hanem lelki igény. Nem hangulat, hanem életszükséglet. Nem kisfiús nekibuzdulás, kamaszosan szertelen feltörése bizonyos áhítat=hangulatnak, hanem magasabbrendű mindennapi élet, mindennapi táplálkozás. Nem valami ködös, misztikus hódolat egy titok előtt, amelyet meg sem értesz. Az élő Krisztussal ápolt szoros szellemi és lelki kapcsolat: személynek Személlyel, embernek Istennel kötött barátsága. Ő hívott, Ő engedte!

Mit mond a Szentírás?

«Bizony, bizony, mondom nektek, nem Mózes adott nektek kenyeret az égből, hanem az én Atyám ad nektek igazi mennyei kenyeret. Mert Isten kenyere ez, mely mennyből szállott le, és életet ad a világnak.» (Ján. 6, 32.)

«Midőn pedig vacsoráltak, vevé Jézus a kenyeret, megáldá, megszegé és tanítványainak adá, mondván: Vegyétek és egyétek, ez az én testem.» (Mt. 26, 26.)

«Én vagyok az élet kenyere; aki énhozzám jön, nem fog éhezni...» (Ján. 6, 35.)

«Én vagyok az élő kenyér, mely mennyből szállott alá. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él, és a kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért.» (Ján. 6, 52.)

«Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem leszen élet tibennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon; és én fel-támasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem bizonygal étel és az én vérem bizonygal ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énbennem marad és én őbenne.» (Ján. 6, 54.)

Mit mond a dogmatika?

Az Üdvözítő az utolsó vacsorán a kenyér és bor színe alatt valósággal a testét és vérét adta tanítványainak eledelül.

Krisztus az Eucharisziában jelen van a vétel előtt is, és jelen marad az úrvacsora, illetőleg szentmise szertartása után is.

Az Eucharisztia készítése a szentmisében valóságos áldozat, melyet Krisztus rendelt az Újszövetség számára.

Az Oltáriszentség méltó felvevője a megigazult keresztény.

«... az eucharisziás Krisztus a lélek számára eledel. Az eledel áthasonítás, asszimilálás által válik eggyé a táplálkozóval. Mivel fiziológiai törvény szerint a magasabbrendű élő asszimilálja az alsóbbrendűt, az Eucharisztia vételében nem az ember változtatja át önmagába Krisztust, hanem fordítva, Krisztus asszimilálja az embert önmagával.» (Schütz: Dogmatika, II. 517.)

Az Oltáriszentség szentáldozási hatása: növeli bennünk a megszentelő kegyelmet (élők szentsége!) — növeli a szeretetet; — segítő kegyelmeket ad; — ellenszer, mely által a mindennapi bűntől megszabadulunk és óva maradunk a halálosoktól; — fékezi és csökkenti a rendetlen testi kívánságokat.

Szeresd a templomot! Atyánk háza, otthonunk!

Ha templom mellett elhaladsz, nézz be egy percre, Krisztust látogatni. Ne úgy, mint az ájtatoskodó hívők nagy része: meghintve magát szenteltvízzel, megáll hátul a kórus alatt, elmond néhány Miatyánkot, aztán elsiet. Te a templomba lépve, már az ajtóból köszöntöd lélekben az Urat, aki

szentségi alakjában ott lakik a főoltáron a tabernaculumban. Letérdelsz oltárlépcsőre, padba, térdeplőre és köszöntő, hálaadó, dicsérő, vagy kérő imát fűzöl a magad gondolataiból, magad szavaiból. Beszélgetés a legjobb barátoddal. Legyen az érintkezésedben valami meleg közvetlenség. Büszkeség az, hogy neked szabad Krisztussal barátilag elbeszélgetned! Miatyánkkal zárod ezt a beszélgetést, úgy indulsz meg kifelé.

Máskor meg gondok, bajok zaklatnak, töprengsz és nem találsz kiutat egy kátyúból. Vagy töröd a fejedet valamin s nem találod a megoldását. A templom, kápolna csendje hívogat: neked jogod bemenni Atyád házába és leülni és ott fűzni tovább a lelken rágódó problémát. Körülfoly a csend, Isten házának misztikus légköre megcsendesít, tisztul az agy és a lélek, segít az Isten kegyelme is... Hány problémám, gondom megoldását köszönöm a kápolna csendjének!

Katolikus fiúknál oly természetes, hogy reggel, iskolába menet, befordulnak a templom kapuján és egész napi munkájukhoz, iskola harcához Krisztus segítségét kérik! Felelés, dolgozat, referálás, vizsga lehet-e, hogy ne sikerüljön, ha az ember megtette kötelességét és az Isten segíti?

Ha a templomban idegenek járnak, megnézik az építkezés művészi szépségeit, a multnak felhalmozott kincseit, olyan elszomorítóan nememberül viselkednek! Járkálnak, megállnak, beszélgetnek, bámuldoznak, hátat fordítanak oltárnak, tabernakulumnak! A ház Urára nem is vetnek ügyet! — Ha te megnézel híres szép templomot, vagy cserkészszolgálat keretében te vezetsz körül idegeneket, először letérdelve, félperces adorációban hódolsz az Oltáriszentségben élő Krisztus előtt s mintegy engedélyt kéred, hogy a házat megmutogassad. S gondos, magasabbrendű udvarias-sággal vigyázol arra, hogy az oltár Urának a tisztelet végig megadassék.

Az Oltáriszentségben élő Krisztust térdhajtással köszöntjük. Ezt tudod, úgy-e? De tudsz is illendően térdet hajtani? Jobb térdeddal a templom talaját érinted s közben felnézel Arra, akit köszöntesz. Ilyenkor nem vetsz keresztet; de a lelkedben üdvözlő, hódoló szavak fűződnek.

Ha a templom mellett elhaladsz, kalapod megemelve köszöntöd a benne lakó Krisztust, vagy tisztelegsz a diáksapkával. Ez a szabályos köszöntési forma a mi társadalmunkban. Ha nincsen rajtad sapka vagy kalap, akkor is a

szabályos köszöntési formát használsz: meghajtod a fejedet és elmondod magadban az üdvözlő szavakat. A keresztvetés nem köszöntés, hanem hitvallás.

Ha az után Oltáriszentséget hordozó körmenettel találkozol, kalaplevéve állsz meg s amikor közeledbe ér az Úr, térdenállva hódolsz előtte. Nem számít, hogy poros lesz a nadrágod: leporlod utána. Nem számít, hogy talán rád bámulnak emberek: lerázod magadról a tekintetüket. Isten és Ember találkozása történelmi pillanat! — Ugyanez történjék akkor is, ha beteghez Oltáriszentséget vivő pappal találkozol. A fényes oltár Krisztusa jár az utcán! Lehet-e gondolkodni rajta, hogy itt is megilleti ugyanaz a tiszteletadás, mint a tömjénfüstös dőmben?

Ne feledd: Krisztus az Isten egyszülött Fia, a második isteni személy, királyok királya, urak ura. Akkor is, ha majd ítélni jön eleveneket és holtakat s mindenki reszketve áll majd előtte. De akkor is, ha viharvert, kopott falusi templom szegényes oltárán él a Szentostya színe alatt. Akkor is, ha foltos reverendás, kopott pap viszi szegény koldus kunyhójába. Világ ura, — s te a barátja vagy!

Szeresd a szentmisét! A keresztáldozat megújítása!

Ne legyen terhes számodra Isten III. parancsa! S ha úgy érzed, hogy terhes, akkor emelkedett lélek s összeszorított fogú akarat győzzön le benned minden gátlást és ellenkezést.

Megértem, hogy kis öcsike korodban unalmas és hosszú volt az ácsorgás, elviselhetetlen volt a mozdulatlan csend, ahol sem játszani, sem beszélni nem szabad, valahányszor anyuka elvitt magával a misére. Mit tudtál akkor a szentmise fölséges misztériumáról! Most másképp nézed, intelligensen hallgatod, meg is szereted, fel is használsz lelked gazdagítására.

Kérd el a tisztelendő úrtól Parsch Pius «Messerklärung» c. könyvét, amely «A szentmise magyarázata» címen magyarul is megjelent, és elmélkedve, figyelmesen olvasd át. Csodálatos könyv! Azért csodálatos, mert amiről ír, a szentmise csodálatos és gyönyörű! Karácsonyra vagy a születés napjára pedig kérd ajándékkul a Szunyogh Xavér összeállította «Magyar misekönyvet», hogy együtt tudd imádkozni a misét a pappal.

Az igazi szentmishallgatás lényege, hogy ne «imádkozzatok, hanem imádkozzatok a misét!» Vagyis ne ismétlőd-

jék meg napról=napra a Golgotha sívár és szomorú jelenete: hogy míg a keresztfán Isten Fia haldoklik, hogy megváltsa az emberiséget, addig lent részvétlen tömeg gúnyolódik, beszélget, eszik, nevetgél bután zárt lélekkel, nem is sejtve, hogy az emberiség történetében minden fölé emelkedő páratlan eseménynek tanuja. Diákmisék! Beszélgetés, lökdösődés, nevetgélés vagy részvétlen bámulás a semmibe, míg az eszük ki tudja, hol jár; — és közben az oltáron Krisztus kereszttáldozata ismétlődik! Vagy csendesen imádkozók, de önmaguk dolgait forgatók s az oltár misztikus nagy eseményét semmibe sem vevők! Az egyik bűnbocsánatot kér, másik azért könyörög, hogy jó legyen a bizonyítványa, harmadik a betegségtől szabadulna, negyediknek szíve tele szerelemmel s az imája: Uram, áldd meg Évikét! . . . S azzal, hogy Krisztus testévé változik az oltáron a kenyér, a maga bajától nem ér rá törődni!

Te a szentmise kezdetétől végig öntudatosan kapcsolódjál bele a szent történésbe, amely az oltáron folyik. Ha misekönyved van, akkor a napi misét kikeresve, mondatról=mondatra együtt haladhatsz a miséző pappal. — Ha nincs még misekönyved, akkor a Sík—Schütz=imakönyv szentmise=ájtatosságaiból veszel sorra egyet=egyet és elmélkedve, magad gondolatait hozzáfűzve, úgy lépegetsz a misén végig. Vagy együtt énekelsz a többiekkel, de figyelmed imádkozva fordul az énekek szövege felé. Pontosan követik az egyes szakaszok a mise cselekményét s a bevezető, glóriás, hiszekegyes, áldozati, vagy háromszoros szent! kiáltással dicsérő versek szakok kitűnő vezetői az együtt=imádkozó embernek.

A katolikus hívők fölségesen nem értenek a templom áhítat diktálta etikettjéhez. Külső magatartásunkkal elősegítjük a lélek összeszedett hódolását. Evangélium alatt tiszteletből felállunk s kereszttel jelöljük homlokunkat, ajkunkat, szívünket. Az Úrfelmutatásra figyelmeztető csengőszó viszont térdre kényszerít és térdenállva maradunk egészen az áldozás végéig, amikor az áldoztatás után az atya bezárja a tabernákulumot. Úrfelmutatástól áldozás végéig Szentostya és bor képében ott az oltáron a Krisztus: ilyenkor csak a felszentelt pap állhat meg előtte, mindenki más térden álljon! — Az Úrfelmutatás csengőszava viszont a fejedet nem nyomja le mélyen. A földrenéző alázatnak nem ezek a percei! Amint szavára Krisztus testévé változott a kenyér és Krisztus vérévé a bor, a miséző pap mind a kettőt magasan a feje fölé emeli s úgy mutatja az egész templomnak:

Krisztus van itt! Nézzétek!... Ilyenkor minden fej fel-emelkedjék és minden szem hódolattal, szeretettel nézze az Oltáriszentségben most közénk lépett Úr Krisztust!

Nyitott tabernákulum, vagy kitett Oltáriszentség előtt kettős térdhajtás az előírt hódolat: mindkét térdedre ereszkedél és mélyen meghajolsz az Úr előtt.

Szentmisehallgatásban is, mint minden egyébben, ahol lélekről, magasabbrendű emberről van szó, ki kell szakítanod magadat a sablónokból és kiszabadítanod a tömeghatás alól. A templomban nem az V. b. osztály egy diákja áll a cimborái körében, hanem Tóth István fia, János, aki nevét a keresztség szentségében kapta, s aki a maga lelkének igényei szerint megjelent most az Újszövetség áldozatán: egyember, különálló egyéniség, mindenki mástól független, áll a Krisztus előtt! Semper idem, semper Ego! Merj és tudj önmagad lenni az Úr Jézussal szemben!

Büszke légy arra, hogy minden vasárnap és ünnepnap Krisztus megismétlődő keresztdózatán résztvenni neked nemcsak kötelességed, hanem jogod! Jogod, katolikusnak, egyedül a világ minden népei között! Magasabbrendű emberség, amely az Istennel közlekedik s barátjának mondja az Isten Fiát!

Hát *ministrálni* tudsz-e? De megtanulsz hamarosan, remélem. Közvetlen közelből szolgálni Krisztust, ott térdelni a misét bemutató pap mögött és összekötőként szerepelni oltár és hívősereg közt! Persze nem szabad elfelejtened, hogy imádságos szolgálatod része a szentmisének. Ha valamit rosszul mondasz vagy csinálsz, vagy ha ott térdelsz, mint egy fababa és messze jár a lelked, akkor rontasz a misén, amelyet szolgálnod kellene. Úrfelmutatástól áldozásig te vagy a legközelebb térdelő adorálója Krisztusnak; kezdetől végig te állsz az oltárhoz legközelebb, tehát legkomolyabb áhítattal neked kell imádkoznod. Soha imakönyv nélkül ki ne menj az oltárhoz! S végig az összes részekben, amikor nincs semmi tennivaló vagy mondanivalód, összeszedett figyelemmel imával kíséred a mise menetét.

Figyeld meg a tisztelendő urat: a liturgikus ruhákban, oltár előtt más a tartása, más a mozdulata, mint egyébként. Van benne valami válogatottan ünnepélyes. Te se mozogj oltárnál úgy, mint a futballpályán. Egész külső tartásod, mozdulataidnak komoly nyugalma és fegyelme kifejezze tiszteletedet. Az oltárnál soha nem sietünk, nem kapkodunk, nincsenek befejezetlen mozdulatok, vagy hanyagul végzett

ténykedések. Minden mozdulatodban az imádság ritmusát érezze meg a szemlélő! A rád figyelő hívőknek te szuggeráslod a Krisztus=szolgálat áhítatát!

Ahogy én megfigyeltem, az egész országban legszebben a kalocsai diákok ministrálnak. De remélem, nem engeded, hogy túltegyenek rajtad?

Szeresd a szentáldozást! Krisztus száll be hozzád!

Évente négyszer közös iskolai gyónás, áldozás. Hej, silány katolikus, aki csak ilyenkor megy és csak azért, mert muszáj! Akit nem a szívénel fogva húz Krisztus hívó szava!

Jézus Szent Szívének tisztelete a novénás nagy ígérettel, valamint a Mária Kongregációk havi közös áldozásai világszerte elmélyítették a katolicizmust, mert valamivel közelebb hozták a lelkeket az eucharisztikus Úr Jézushoz. De hol vagyunk még az őskeresztényektől, akiknél természetes volt a napi áldozás!

Ti, akik átéltétek az 1938 májusában Budapesten ünnepelt XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus gyönyörű élményeit, s a ti egész generációtok sokkal közelebb került az Oltáriszentséghez, mint előttek évtizedeken át az a magyar ifjúság, akikből a mai férfiak kibontakoztak. Kisfiúlélek, serdülő ifjú lélek szívta, itta magába azokat a soha meg nem ismétlődő, felejthetetlen élményeket, s meggyőződése, hogy különb, mélyebb és katolikusabb férfinemzedék születik belőle, mint bármelyik előtte járó!

Emlékeztek a pápa Őszentsége követének, Pacelli bíborosnak a megnyitó gyűlésen mondott hatalmas beszédére? Gondoltátok akkor, hogy a közeli jövőben nagy őrsgé váltáson trónra lépő új Szentatyát halljátok beszélni?

«Kétségtelen, hogy a Krisztus által Egyházának hagyott hét szentség mindegyike a maga különös hangján, beleilleszkedve a szent összhangba, hirdeti minden keresztény számára azt a kötelességet, hogy törekedjék a tökéletességre és a szentségre. De ezt a «sancti estote»-t egyik szentség sem zengi oly erővel, ugyanazzal a folytonossággal az évszázadokon át, az utolsó vacsora meghitt oltáriszentségi ünnepétől egészen a mi századunk méltóságteljes kongresszusáig: mert ez a szentség Jézus Krisztussal, minden szentség mintaképeivel és forrásával való misztikus egyesülés, vagyis a legvalóságosabb egyesülés szentsége, olyan egyesülés, amelyre senki sem tarthat igényt, ha nem öltötte magára a megszentelő kegyelem ünnepi köntösét!»

Neked mondta a Szentatya! Megjegyezted-e?

Sancti estote! Szentekké legyetek!

Nem oltáron álló mozdulatlan, merev szentek hideg kőből, élettelen fából. Hús=vér=élet, csupa=erő szentek, akik kacagnak, dolgoznak, imádkoznak, játszanak, labdát rúgnak, bukfenceznek . . . Akikből sugárzik az erő és a fiatalság . . . Akik táncolnak, udvarolnak, stikliket csinálnak és szemébe nevetnek az élet bajainak . . . De a lelkükön Isten pecsétje, lelkükben a megszentelő kegyelem s életük fölött úr a Jó! A mindennapi diákéletből gyúriák, alakítják a szentet! Övék az élet minden öröme; — de az örömet Isten sugározza rájuk. Bajlódnak, harcolnak, sebeket kapnak, de le nem törhetők, el nem ronthatók, mert Krisztus a barátjuk, belőle és vele élnek! Minden vasárnap áldozni járnak, és büszkeségük, ha több héten át egymásután áldozhatnak anélkül, hogy a gyóntatószéken át kellene zárandokutat járniok! Megáldoznak minden alkalommal, ha valami nagy erőfeszítés, élet egy próbája várakozik rájuk: vizsga reggelén, sportverseny reggelén, vakáció kezdetén, iskolaév kezdetén, szereplések előtt, fontos lépések előtt . . . Olyan erős és tiszta a lelkük, hogy majális után, bál után, érettségi bankett után nyugodtan áldozhatnak. Mert katolikusok, eucharisztikus lelkűek, világfölényes erővel emberebb=emberek! Ezeknek igazán barátja Krisztus, igazán útítársa az élet országútján és ösvényein. Beledolgozzák az életükbe, «per ipsum, et cum ipso, et in ipso»: általa, vele és benne élnek. Modern szentek!

Ne rettenj meg a gondolattól, hogy gyónás nélkül is sűrűn áldozzék az ember!

Forgasd az evangéliumot, olvasd Krisztus szavait az Oltáriszentségről. Mindig vissztérő motívum az élő kenyér, az Úr teste, amely valóban étel, a mindennapi kenyér gondolata. Nem ünnepi süteménynek rendelte évente egyszer-kétszer, amikor lelkigyakorlattal, nagy gyónással készül neki az ember és retteg: jaj, gyónástól holnap reggelig, áldozásig meg tudok-e maradni bűn nélkül!? . . . Új ruhában, új cipőben, új nyakkendővel, kesztyűvel, mintha skatulyából vették volna ki, indul a diák évente néhányszor a szentáldozáshoz . . . Krisztus nem az ünnepélyesre vasalt nem=igazi embert hívta a fehér ostya asztalához. Mindennapi kenyeret kínál a hétköznapi embereknek. Kenyeret, amelyet édesapa nyujt oda s mocskos kis kezébe ragad a gyerek; vagy megviselt kendőbe csomagolta a felesége s munka szünetében

kérges ujjaival szed elő a munkás . . . Életet, erőt eszik vele mind a kettő.

Krisztus sohasem mondta: Jöjjetek hozzám, ti kevesek, nagyon előkészítettek, nagyon kimosdottak, comme il faut öltözöttek! Azt mondta: «Jöjjetek hozzám, akik fáradtok és terhelve vagytok és én megnyihítlek titeket!» Fáradozók, dolgozók, küzdelemben állók, kísértéssel harcolók, bocsánatos bűnök terhe alatt nyögők . . . Ezeket hívja, ezeket várja!

Nem a halálos bűnben ellene fordulókat! Aki súlyos bűnben elveszítette a megszentelő kegyelmet, annak nem lehet része Krisztus kenyerében. Szent Pál apostol szava zúg: «Tehát vizsgálja meg magát az ember, és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának...» (I. Kor. 11, 28.) Böjttel fegyelmezett test, töredelem szent-ségében a halálos bűnöktől megtisztult lélek.

De aki fölötte jár a halálos bűnök vonalának, az bátran keresse! Porosan is, fáradtan is, kísértéstől megtépázva is! Felindítod a tökéletes bánatot, és sietsz, sietsz a fehér Krisztushoz, hiszen azért hív, hogy megerősítsen! « . . . végre is az emberséges Úr előtt állok és hajlékomba vezetem; tiszta a házam, muskátli és szekfű van ablakomban. Üdvöz= légy!» (Prohászka.)

A mindennapi áldozónak hányszor nincsen hangulata! Hányszor kedvetlen és gyűrött, máskor szétszedett, szóra= kozott, vagy hányszor nyomja baj és gond, s nem tud a lelke magasra emelkedni. Ilyenkor kell Krisztust ostromolni, a lelkünkbe haza hívni, segítségét kérni! «Letört vagyok, Uram, szárnyaszegett, fáradt, méltatlan. De szükségem van rád! Szükségem van rád! . . .» Mint a vérfolyásos asszony mondta: «Hacsak ruháját illetem is, meggyógyulok.» (Mt. 9, 21.)

Jól kihasználd a szentáldozás pillanatát, amikor Krisztus betér hozzád s a találkozás örömében oly szívesen meghallgat! Utána összetett kezű helyre menés közben, míg egész külső tartásod kifejezi azt az intenzív befelé=fordulást, a szentáldozás perceinek fokozottan christocentrikus elrendezését, máris megkezdődik a hálaadás. Öröm, ujjongó birtoklás, belekapaszkodás, erősfogadás, hogy soha többé el nem engeded magadtól, a fő motívumai ennek a hálaadásnak. Aztán végigterítéd előtte gondjaidat, kéréseidet és végigjárod vele együtt: nézd, Uram, rád szorulok! Ezzel odakapcsolod külső világodat.

S amikor kifelé indulsz, megint Szent Pál apostol szavai muzsikálnak benned: «élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.» (Gal. 2, 20.) — Elviszed magaddal, belekapcsolod életedbe. A szentségi jelenlét hamarosan megszűnik, de kegyelmével ott dolgozik tovább is benned. Segít élni. Veled tanul, fárad, pihen, olvas, játszik, és megáldja a tanulásodat, pihenésedet, játékodat. Megnemesedik az élet azzal, hogy áldoztál reggel.

Egész napod vég nélküli, folyamatos hálaadás. És egész napod összeszedett, fegyelmezett készülés — a holnapi szentáldozásra.

Intézeti növendékek, vagy templom közvetlen közelében élők könnyen lehetnek mindennapi áldozók. S ha lehetnek, legyenek is: így jobb és tökéletesebb. Akik a családi otthonból jártok iskolába és alkalmazkodnotok kell az otthoni közösséghez, a heti szentáldozást könnyen valósíthatjátok. Milyen szép lenne, ha a diákmissziók az ifjúság nagyobb része mindig megáldoznék! Nem azért, mert buzdítják és hajtják őket, hanem mert Krisztus hívja és ők akarnak menni. Nemcsak szép volna. Csodálatosan mély és értékes volna; egészen új, válogatott nemzedék növekednék fel a Krisztus kenyérére!

Szeresd a szentáldozást és amikor teheted, halld meg Krisztus hívó szavát!

Itt a Mester, hív téged!

«Ma, ha szavát meghalljátok,

Meg ne keményítsétek szíveteket!» (94. zsoltár.)

7. A katolikus fiú lelkiélete.

Emlékszel a könyv legelső fejezeteire? Az élet ritmusáról szólnak.

Három hatalmas élet=ütem átfogja az egész földi létet s a fogamzástól az örökkévalóságig rajzolja meg az alkotó íveket. Dreivierteltakt.

Állandó gyors ütemben ver a szív: tiki=taki, tiki=taki. Minden dobbanás újabb vérsugárt lök szét a testen s az összes szervek reagálnak rá; minden dobbanás egy=egy élet=pillanatig: a következő dobbanásig hosszabbítja meg az életet. Hogy a következő megjön=e, amikor pont szükség van rá, az a gondviselő Istentől függ.

Isten adta létét minden létezőnek. S pillanatról=pilla=

natra újra adja. Ha egy pillanatra megvonná fenntartó tevékenységét a teremtményektől, azonnal megsemmisülnének. Ez is ritmus: a lét ritmusa. «A lények Isten egyetemes fenntartó tevékenységébe be vannak ágyazva.» (Schütz: Dogmatika I. 464.) A szívem nem magától dobog: Isten fenntartó és működtető akarata dobogtatja. Isten nélkül semmisem vagyok, nélküle semmire sem mehetek. Létem és életem az Isten tenyerén . . .

Az anyagi világba állított összes teremtmények között egyedül az ember az, aki ezzel a mindeneket fenntartó Istennel, a mindenható, végtelen Úrral, szoros személyi kapcsolatot tarthat fenn. Az emberek között is a keresztények az egyedüliek, akiket Isten maga tanított meg reá, hogy a megváltott ember hogyan építse ki kapcsolatait a mindenség Urával.

Ezeknek a kapcsolatoknak kiépítése, fenntartása, mélyítése: a lelkiélet.

Látod, hogy nem merőben tőled függő magasabbrendű kedvtelés az, hogy élsz-e lelkiéletet vagy sem? Kötelességed. Felelősséged.

Istennel való lelki kapcsolatunk együtt nő az emberrel és a fejlődéssel párhuzamosan elmélyül, amint mélyebb lesz a patak után a folyó, a folyam. Kis Irénke szereti a Jézuskát, imádkozik reggel és este, evés előtt és után. Az elemista Pisti már gyónni, áldozni jár. Jóska, az ötödikes gimnazista dogmatikát tanul, öntudatos kegyelmi életet él, kongreganista, önnevelő lelkiolvasást végez és hamarosan elmélkedni tanul. Egyre gazdagodik, egyre mélyül a lelkiélet medre.

A serdülő fiú lelkiélete a következő motívumokból tevődik össze :

- I. Istennel való közvetlen kapcsolatát dolgozzák: az imádság, — a lélek egyensúlyát biztosító tökéletes bánat és a bűnbánat szentsége, — az Oltáriszentség kultusza: szentmisehallgatás, szentáldozás, szentséglátogatás;
- II. a mindennapi élet keretét és beleépített állandó lelki tevékenységét jelentik: a reggeli és esti imák, — lelkiolvasmány, — elmélkedés, — asztali áldás, — Úr angyala;
- III. mélyebb lelki igényeket kielégítően kapcsolódnak

hozzá: a Szentlélek Isten tisztelete, — a Jézus=Szíve= kultusz, — a boldogságos Szűz Mária tisztelete, — az egyházi évvel együttélés.

Pörgessük végig az ujjaink között, mint a gyöngy= szemeket, mindazt, amiről az előző fejezetekben nem esett még szó.

I. Istennel való közvetlen személyi kapcsolatot dolgozó motívumokat sorra vették az előző fejezetek. Kidolgozatlan csak az *imádság* maradt.

Az imádság a kicsi személynek és a végtelen Személy= nek egymással való közlekedése. Ember szól Istenhez. Az Isten hallgat.

Sík Sándor gyönyörű imakönyve, a «Dicsőség! Békeség!» írja a következő csodálatosan szép sorokat:

«Dicsőség a magasságban Istennek! Tudom, hogy nem szorul rá imádásomra: elég önmagának. Tudom, hogy nem szorul rá szavaimra: szívemben olvas. Mégis: érzem, hogy imádkoznom kell. Nekem kell, nem Neki. Ember vagyok: természetem, hogy ami eltölti lelkemet, ki akar törni, ki akar fejeződni, formát akar öltetni. Istenről való gondolatom és érzésem természetes formábaöltözése az imádság. Az imádság lelkem anyanyelve.»

Legyen is az imádságod beszéde olyan egyszerű, mint amikor anyanyelvén beszél az ember.

Az imakönyvek telve a szentek imádságaival. Gyönyörűek, mélyek, lélekből fakadók. Csak a stílusukkal és kifejezőmódjukkal barátkozunk sokszor nehezen. Régi évekből, régi századokból valók, a régi századok emberinek lelkületét sugározzák. Szeresd őket, szívesen mondogasd, hiszen közben megihleti a lelkedet Isten szentjének áhíтата. Csak arra vigyázz, hogy ne lélektelen szöveg=olvasás legyen belőle: teljes figyelemmel, akarom=áhitattal járd végig a soraikon. Különösen ha hosszabb ideig kell összeszedett lélekkel Isten=nel foglalkoznod (szentmise, lelkigyakorlat, szentségimádás idején), akkor nélkülözhetetlenek a szentek imái; de elsőrendű szolgálatot tesznek akkor is, ha fáradt vagy s önálló imához hiányzik benned a rugékonyság.

Legyenek azonban magad fűzte imáid is. Lélek a Lélek=hez, magad szavaival beszélsz az Úrhoz. Ilyenkor egyszerű és természetes legyen a stílusod. Olyan, mint a Miatyánké, amelyet Krisztustól tanultunk. Nincsenek benne körmondatok, hasonlatok, válogatott szép kifejezések: «Szenteltes»

sék meg a te neved! — Legyen meg a te akaratod! — Ne vígy minket a kísértésbe! — Szabadíts meg a gonosztól! — Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! . . . » Egy= szerűbben a gyermek sem kérheti anyját: Édesanyám, adj kenyeret! . . . Ne a szép stílusra fektess súlyt, hanem a leg= egyszerűbb szavakkal mondd el gondolataidat. Hiszen Isten látja a gondolatot!

Emlékezzél a Szent Lukács=evangélium intésére: «min= denkor imádkozni kell és abba bele nem fáradni». Szokd meg a röpimáknak, fohászimáknak gyakori használatát. Míg a rendes ima ember beszéde Istenhez, addig a fohász= imák alkalmi felsóhajtásai a léleknek. Egy=egy kérdés, meg= köszönés, hódolás, bánkódó engesztelés minden helyen s a nap bármelyik órájában kibuggyanhat a lelkedből. «Jézusom, segíts!» «Uram, most el ne hagyj!» «Köszönöm, Uram! . . . » Órák alatt, nagy drukokban, vagy sakkjátszma közben, míg jó lépésen töröd a fejedet, vagy nehéz találkozás előtt, stb. Emlékszel Owensre, a berlini olimpiászon három világ= rekordot javító nagyszerű amerikai néger diákra? Amikor a százas döntőjéhez felálltak, s ő letérdelt az indító lyukhoz, keresztet vetett magára, s mint a párducnak, megfeszültek az izmai. Fohászt mondott, s világrekordot nyert.

Ha a magad imáit mondod, a mindennapi életed adott= ságaiból, problémáiból, gondból, bajból fűzd a mondani= valódat. Így lesz őszinte és szívből jövő az imád. Többet ér ez, mintha erőltetetten nyikorgó, fáradsággal tákolt mon= datokon törnéd a fejedet, s látná az Úr, hogy a szavaid mennyire nem fejezik ki a lelkedben élő gondolatot.

Gyóntatószékben nagyon sokszor felmerül az önvád: Nem imádkoztam ájtatosan. — Nem is kell. Az ájtatos ima, amikor teljes összeszedettséggel, minden zavaró körülmény kikapcsolásával, egészen elmerülve az imádságunkba, be= szélünk Istennel, a mi körülményeink között aránylag ritka élmény. Vagy Isten ajándéka, vagy hosszú lelki kalapálás, csiszolás, kegyelmi élet következménye, vagy valami rend= kívül erős megrendülés: öröm, csapás, félelem váltja ki a lelkünkéből. Ne «ájtatosan» akarj imádkozni, hanem «ön= tudatosan», összeszedetten. Az a fő törekvésed, hogy a figyelmedet rövid pórázra fogd, fantáziádat kemény akarat= tal odatörd az imádságodhoz, hogy összeszedett figyelemmel tudj Istennel beszélni. A fantázia egyre meg=ingeszöknék; állandó éberséggel kell visszakényszeríteni az ima gondo= latához; valósággal birkózást folytatsz vele s bizony ki=

fáradsz, mire végére értél. Látod, ez a küszködő ima egyforma értékű a bíráló Isten előtt a zavartalan elmerülő, ájtatos imával. A magad harcos erőfeszítése avatja jóvá és méri értékét. A laza, figyelmetlen, elszórakozó imádkozás tiszteletlenség, tehát bocsánatos bűn; a vesződségesen fantáziát fegyelmező ima azonban érdem.

Gondod legyen rá, hogy ne legyen az imád állandó nyafogás, kérés, mint az elkényeztetett gyerek beszéde anyjához. Sokszor kérünk és sokat kérünk; de tudj más képen is imádkozni. Bűnbánattal bocsánatot kérni, elkövetett rosszért engesztelni de sokszor szükséges! Ehhez még a legtöbb fiú ért, hiszen a büntudat odaveri az Isten lábaihoz. Bezzeg a hálaadás már sokkal kevesebbszer hangzik fel, mint kellene! Kérni tudunk, de ha teljesítette kérésünket, meleg szívvel megköszönni bizony elfelejtjük! És a dicsőítő, magasztaló ima, amelyben a szentek oly csodálatosan gazdagok, a mi skálánkból általában majdnem egészen hiányzik. Szegény koldusok vagyunk: kérünk, bánunk, talán köszönünk is, de hogy beálljunk az Istent dicsőítő kórusába, az, valljuk meg, ritkán jut eszünkbe. Pedig milyen szép, amit a «Dicsőség! Békesség!» imakönyv ír erről:

«Az imádságban egyek vagyunk mind, akik az Istent szeretjük. Mellettem imádkozik, aki legközelebb áll az Istenhez és legközelebb áll hozzánk is: a szerető édesanya, a Boldogságos Szűz Mária: mellettem angyalok beláthatatlan karai, a dicsőült szentek sokasága, az egész Anyaszentegyház. Az én imám csak egy hang a nagy, örök kórusban. Együtt zeng kis hangommal az egész. Mikor imádkozom, voltaképpen: imádkozunk!»

Szűzanyához is imádkozhatsz, meg a szentekhez, angyalokhoz; a tisztítóútzben szenvedőknek is kérheted közbenjárását. Óriási tény a szentek egyessége: a küzdő Egyház, a szenvedő Egyház és a győzedelmes Egyház közötti szoros lelki kapcsolat!

Krisztusnak három mondatát idézem a te imádságodról:

«... mindazt, amit imádságban hittel kértek, megnyeritek!» (Mt. 21, 22.) Hittel, bizalommal forduljon Istenhez a kérő imádság. Mindent kérhetünk: természetfölötti kincseket és a természet vonalán álló értékeket: egészséget, sikert, anyagi javakat, állást... Csak erkölcsi rosszat nem kérhetünk; ez Istenkáromlás volna!

«Kérjétek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek, és megnyitnak nektek. Mert mindaz, aki kér, kap, és aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtót fognak nyitni.» (Márk 11, 9.)

Allhatatosok legyünk a kérésünkben. Ha első fordulásra nem hallgat meg az Úr, bizalommal zörgessünk tovább.

«Legyen meg a te akaratod!»

Isten akaratán való tökéletes megnyugvással imádkozik a katolikus. Mindentudó, szerető Atya. Ő tudja, mi válik javamra. S ha nem teljesíti, Ő tudja, miért nem. Behúnyt szemű bizalom az Úrban!

Összefogja pedig mind a hármat Szent János evangéliumának 14, 13 sorában a következő mondat: «Akármit kértek majd az Atyától az én nevemben, megteszem azt!» Tudod, mit jelent ez a kifejezés: az én nevemben? Az imádás hathatós volta attól függ, hogy Krisztus ígérete és érdemei alapján, az ő szellemében, hívó és bízó lélekkel, s a megszentelő kegyelem állapotában kérjünk. Halálos bűnben álló hogy is remélhetné, hogy meghallgatást talál az Istennél, akit megbántott s akihez még mindig nem tért vissza, bár az eszköz: a töredelem szentsége, minden percben készen várja!

Az imádkozót segítő kegyelmekkel árasztja el Isten; az Egyház pedig a búcsúik egész seregét kötötte a különböző imákhoz. Míg Istennel beszélsz, egyre gazdagodol. Kincses beszélgetés.

A lélekben végbemenő folyamatok kisugároznak az ember külsejére is. Testtartásod, egész magatartásod elárulja, hogy te most Istennel beszélsz. Tisztelettel állsz meg édesapád előtt; a cserkészparancsnokoddal szemben vigyázdba vágódsz; — Isten előtt is vigyázban állj! És mások előtt ne szégyeld, hogy imádkozol. Élég nagy úr az Isten, büszkeséged, hogy szóbaáll veled!

Még csak egy szót. Egész életednek leghűségesebb társa az imakönyved. Kisfiú korodban indult veled az életnek a Sík—Schütz diákimakönyv, végigkísér a fejlődés évein. Ne szégyeld zsebben, kézben magaddal hordozni, valahányszor templomba mész! A cserkész tábor felszerelése közt nem hiányozhatik. Ha majd katona leszel, kaszárnyában és harctéren ott legyen veled. Ha később felcseréled Sík Sándor felnőttek számára írt imakönyvével, akkor a régit kegyelet-

tel teszed el a legszebb emlékeid közé; de ha tovább szolgál, akkor is megtalálasz benne mindent, ami a férfileleknek igénye. Meggyűrődik, megkopik majd együtt a könyv és az ember . . . S a koporsódban azt tegyék kezedbe, kísérjen a sírba. Lelkedet az örök üdvösségre segítette, porladjon el a testeddel együtt!

II. A mindennapi életet emberhez méltóan: ima keretezze.

Reggeli imával indulsz neki a napnak. Hálaadás az éjtszaka nyugalmáért s hogy az alvásból, mely testvére a halálnak, egészségesen keltett fel az Úr; — a nap felajánlása: mindent Istenért végezek! — a jószándék felkeltése: hűséges szolgálat legyen a napom, kegyelemben, jól akarok élni! — ezek a reggeli ima fő motívumai. Belekapaszkodom az Istenbe öntudatom első ébredésével. Biztosítom segítségét a legelső tevékenységtől kezdve. «Ha Isten velünk, ki ellenünk?»

Prohászka írja: «Ó, milyen fontos a reggel! Milyen élettermő az első fogódzás! Mennyi léleknevelés kell ahhoz, hogy a féltudatos ébredő lélek ne tévedjen tehetetlen szálkás napi aprólékoságok közé! Nagy vonalat a nappal kis tettei fölé, rendezze őket a krisztusi szándék».

Amint a szemedet kinyitod, első ösztönös mozdulatod úgy nyúljon Isten felé, mint a kis gyermek keze rögtön édesanya felé tapogat. Azonnal felülsz az ágyadban s összetett kezekkel mondd reggeli imádat. Ha későbbre hagyod, sokszor elfelejted. — Gyönyörű az Egyház reggeli himnusza: «Ragyogva fénylik már a nap . . .» Öntudatlan mormolással azzal kezd az imádat: dalold el, imádkozd el!

Esti imád alapmotívumai: hálaadás a nap jótéteményeiért; — számvetés az egész napról lelkiismeretvizsgálat keretében, amely azonban nem lelki tükör szerint halad, hanem lélekben átélve még egyszer a napot, végigkísérve magadat ébredéstől lefekvésig s megítélve gondolataidat, szavaidat, tetteidet: ez jó volt, ezt kár volt, ez bűn volt; — tökéletes bánat felindítása és az erősfogadás feltevése; — «Uram, kezeidbe ajánlom lelkemet!»

Gyönyörű az Egyház esti himnusza: A napvilág leáldozott . . . Dalold el, imádkozd el!

Az esti imát ágyad mellé térdelve végezd el. Ne zavarjon senki és semmi, ne törődj senkivel: Istenfiúi jogod este a nagy lelki zárlatot megcsinálnod. Ne ágyban fekvés

kozzál, hiszen a második mondatnál már eljönne az álomtündér.

Úgy a reggeli, mint az esti imádba kapcsolj be egy Miatyánkot. Ne legyen fölöslegesen hosszú egyik sem: más imákat, fogadott vagy köteleességszerűen végzendőket soha ne hagyj estére, intézd el még a nap folyamán. Ne legyen a fáradt ember számára gyötrelmes minden este ima-terhe. De a Miatyánkot, az Úr imádságát minden alkalommal bekapcsoljad. Ilyen imát magadtól úgysem tudsz alkotni.

A reggeli lelki tevékenység körébe tartozik a *lelkiolvasmány* és az *elmélkedés* is: amikor még friss értelemmel, kipihenten, a legmélyebbek a benyomások. A katolikus férfi minden nap tíz percet legalább elmélkedésre szán; ugyan csak tíz perces időt vesz igénybe a napi lelkiolvasmány. Te kezd az utóbbival, mert ez könnyebb, holnap mindjárt el is kezdheted; elmélkedésre majd a lelkiatyád tanítson meg, amikor úgy ítéli, hogy eléggé érett és intelligens vagy már hozzá. Felöltözés után, teljesen készen, odaülsz az íróasztalod mellé és előveszed a lelki élményt nyújtó könyvedet.

Lelkiolvasmány: katolikus hitben megerősítő, vagy kimondottan jellemnevelő könyv, amelyből naponta beveszel egy kávéskanállal, vagyis naponta elolvasol egy fejezetet. Első lelkiolvasmányaid a Tóth Tihamér könyvek voltak: A jellemes ifjú. A művelt ifjú. A vallásos ifjú. Krisztus és az ifjú. A tiszta férfiúság. Utánuk Szívós Donát: «A ma diákja». következhettek, azután Bangha, Prohászka, majd Schütz Dogmatikája. Ez azonban már a férfikor.

Az *elmélkedés* az imádságnak nemesebb és mélyebb formája. Dadog a szó; a legszebben fogalmazó ember szava is csak torz árnyékát adja vissza a lelkében élő gondolatnak. Az elmélkedés szavak nélküli gondolat=ima.

Az ábrándozó a siralmas, csupasz valóságot felöltözteti cifra rongyokba a fantáziája segítségével és elhiteti magával, hogy valami szépet alkotott. Az elmélkedő ránéz magasabbrendű ideálra, hozzáméri a valóságot és felajzódik nagy erőfeszítésekre, amelyekkel a valóságot az ideálhoz akarja hasonlósá tenni. Vagy elmerül egy-egy fölséges titok szemléletébe s míg értelme körüljárja, vagy behatol a titokba, megnemeseedik maga az ember. A magyar katolikus intelligencia azért olyan szomorúan üres, mert nem imádkozik, nem olvas és nem elmélkedik. Honnan gazdagodnék?

Előveszed, mondjuk, Prohászka könyvét: Elmélkedé-

sek az evangéliumról. Az ádventi, karácsonyi, nagyböjti, húsvéti önálló csoportok egyikével kezded. Fölségesebb elmélkedési könyvet keveset találnál.

Rövid fohással hívod a Szentlelket. Azután átolvasod a szöveget, megérted, átfogod s belemélyedsz. Ez az elmélyedés, boncolás és a benned indukált gondolatok átfésülése az első mozzanata elmélkedésednek. Dogmatikus, misztikus, erkölcsi mélységek fölött jársz, nagyokat lélekzel az Egyház eléd adta csodálatos természetfölötti igazságokból. — Második mozzanat, amikor szembeállítod az ideállal a valóságot: hogyan van? hogyan kellene lennie? Ez világnézetet kovácsoló rész, amelyben a katolikus férfit érleli szellemi munka, igazság és kegyelem. — A harmadik részben önmagadat állítod szembe az ideállal: hogyan fogom én csinálni? Ez a jellemet formáló gyakorlati és aktív rész. Elhatározások, lelki indulások kohójában ember izzik. — Végül összegezed az átgondoltakat, világosan leszögezed a mai elmélkedésből folyó elhatározásodat, fel is jegyzed a lelki naplódba, s imádsággal zárod az elmélkedést.

Eredménye: jobban megismerted az ideálokat, — komoly elhatározásokat érleltél magadban, tehát egyéni fejlődésedet munkáltad, — és felfűtődött, felizzott a lelked a krisztusi világ szépségétől s erejétől.

Kérd meg a lelkiatyádat, tanítson meg elmélkedni!

A komoly katolikus férfi naponta elmélkedik!

Napi imáidhoz tartozik az *asztali áldás* is: evés előtti és utáni imák. Otthon a család együtt imádkozik; a legkisebb gyermek szokta elpöntyögni a pár szavas kis imát: «Édes Jézus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk! Amen». — És: «Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott. Amen». Így imádkozunk a cserkész táborban is, katolikus közösségek minden asztalánál így hangzik az ima. Ha esetleg olyan körülmények között vagy, hogy nem szabad nyíltan imádkoznod, akkor keresztvetéssel ülsz le asztalhoz és állsz fel az étkezés végén; ugyanígy tehetsz vendéglőben vagy egyéb nyilvános helyen. Ne szégyeld az imádat! Büszkén tüntess azzal, hogy katolikus vagy! Ha üresfejű emberek mosolyognak rajtad, mit bánod? Azért, mert ők üresek, te kevésbé légy igazi? . . .

Hajnaltól, déltől, este harang kondul s a magyar faluban megáll a munka, minden kalap lekerül a fejekről, minden kéz imára kulcsolódik. «Az *Úr anyala* köszönté Szűz Máriát . . .» Magyar szokás, magyar büszkeségünk.

Történelmünk egy büszke diadala volt a forrása! Tüntessünk ezzel az imánkkal, magyarok! Utcán járva, feltűnés nélkül leveszed a sapkádat és nyugodtan tovább menve, mondd el az imát. Ha elmulasztod, nem bűn, mert nem kötelező ima; de emlékezzél a cserkész táborra, ahol délben, este kürtszó harsant és megállította egy percre a tábor életét — és hozd át a mindennapi életedbe ezt az izig-vérig magyar imádságot.

Ezek a katolikus férfi, a katolikus ifjú napi imái. Ugy-e, nem sok? Ugy-e, nem terhes? Ugy-e, magasabbrendű élet az, amelyet imádságos Isten-élményekkel át-meg átfűz az ember?

III. A lelkiélet elmélyítésére rendkívül gazdag a katolikus Egyház kincsestára. Isten házanépe vagyunk, családivan bizalmas és közeli érintkezésünk az Úrral s a természet-fölötti világgal.

A *Szentlélek Isten tisztelete* általában eléggé kiesik a tömegek öntudatából. Pedig a pünkösdi vihar és az apostolok feje fölött megjelenő tűzlángok indították el az Egyház diadalmas hódító útját a világban; pünkösöd előtt a zsidók gyűlöletétől féltő, gyáván összebújó apostolokkal még semmit nem lehetett kezdeni. A Szentlélek érintése hősökké, hitvallókká, vértanukká avatta őket.

Legkedvesebb találkozásaink a Szentlélek Istennel az iskolaév elején tartott Veni Sanctek. «Isten nevében kezdem el!» Veni Sancte Spiritus — et emitte coelitus — lucis tuae radium! . . . Az iskolaév befejeztekor viszont a hálaadás a Te Deum az egész Szentháromságot illeti.

Jézus szent Szívének tisztelete hatalmas katolikus renaissanceot jelentett a huszadik század elején. A boldog Alacoque Margitnak tett magán-kinyilatkoztatás gondolata megkapta az embermilliókat, a nagykilenced minden hónap első péntekén megsúfolta a tömeget a gyóntatószékek előtt. A gyakori gyónás és áldozás gondolatának ez volt első hódító hadjárata.

Egy nagy kilencedet minden katolikus fiúnak végig kellene csinálnia. Közben odaszoknék a lelke Krisztus oltárához és a havonkénti eucharisztikus élmények nemcsak jobb embert csinálnának belőle, hanem alapját vetnék meg komoly katolikus lelkiéletének. A Szent Szív tisztelete: szeretet-áradás. Az első pénteki szentáldozás engesztelő jellege oda-hajlítja az ember szívét a ma is szenvedő Krisztushoz, aki a

világ végezetéig vérzik az emberek rosszasága miatt. A Szent Szív nagy ígérete: hogy akik kilenc egymásután következő hónap első péntekén megáldoznak, a kegyelem állapotában fognak meghalni s így el nem kárhoznak. Még ha valaki durva lélekkel egyszerűen túlvilági biztosításnak nézné is a nagy kilencedet, azt is legyőzi a Szent Szív, hiszen kilenc alkalommal odatérdelteti a kegyelem oltárához. Ki állhatna ellen az Isten értünk harcoló szeretetének?

A Jézus Szíve litániáját szoktad imádkozni? A legmélyebben szántó litánia: benne az isteni bölcsesség, szeretet, irgalom, jóság, tűrés gondolatai, Krisztus szenvedése, megdicsőülése. Ha imádkozod, minden egyes invocatio szövegére szívvel figyelj!

A *Boldogságos Szűz tisztelete* az Egyház legemberibb kincse, legkedvesebb áhítata. Krisztus anyja! Édesanyánk! Kicsi gyermekkorunkban ott találtuk a karácsonyi kis Jézus bölcsője mellett; később láttuk a názáreti házban, és olyan közel éreztük magunkhoz! A kánai csodatevéstől a Golgotháig meg-megjelenik a Megváltó útján és mindig valami különös melegség és szépség jár vele. Szent Lukács evangéliuma azért olyan kedves és meleg, mert telve van máriás adatokkal!

A keresztfá alatt... «Jézus kereszttje mellett pedig állnak vala az ő anyja és anyjának testvére Mária, Kleofás felesége, és Mária Magdolna. Jézus azért látván anyját és az ott álló tanítványt, kit szeret vala, mondá anyjának: Asszony! ímé a te fiad. Azután mondá a tanítványnak: Ime a te anyád! És azon órától magához vevé őt a tanítvány.» (Ján. 19, 25.) Halála előtt, végrendeletében adta nekünk az édesanyját és Szent János apostol képében mind valamennyiünket viszont anyjának örökségül.

Prohászka elmélkedik: «Jézus búcsúzik: Isten veled, anyám! Te, ki jászolba fektettél, fektess sírba; ki pólyába takartál, takarj halotti gyolcsba; ki a gyermek ragyogó szemeire csókot nyomtál, csukd le szemeimet. A világ tombol, örvend; fogadd fiaddá tanítványomat... Most már rajtunk a sor, megvigasztalni a Szent Szűzet, mert szeretjük őt s kínjaiban részesülünk; övéi vagyunk... Szeretetlenként szent forrása, Szent Szűz, lelked bánkódása add, lelkemé is legyen! Szeretlek, lelkemnek bánatos anyja; bízom benned, mert a nagypéntek fájdalomával vagyok lelkedbe írva; ha azt nem felejtethed, nem felejtess el engem sem!...»

A magyar népet minden másnál szorosabb kötelék fűzi

a Szűzanyához. Szent István király neki ajánlotta fel a koronát s az ország pátronájává imádkozta. Ezeréves történelmünkben védő szeretete fölénk borult; csak a katolikusok máriás hite magyarázza meg azt a történelmi csodát, hogy gyökértelen, baráttalan, testvértelen kis nép megélt minden történelmi vihar dacára Európa legnehezebb helyén, nem bírt vele a századok áradata.

Az angyali üdvözlét fonséges imáját minden népnél melegebben a magyar tudja igazán imádkozni. A világ minden népe «sancta Maria»-t mond, egyedül mi használhatjuk a családias megszólítást: Asszonyunk, Szűz Mária! Boldogasszony. Magyarok Nagyasszonya! S mi az ő népe, az ő fiai.

A Boldogságos Szűz tisztelete a finomságnak, meleg kedvességnek, emberi szeretetnek és bizalomnak vonását húzza bele a lelkiéletünkbe. Ne keress hangulatokat, megindulásokat, sem költői sablonos külsőséget; egyszerűen engedd meg szívednek, hogy szeresse Jézus anyját, aki minékünk is mennyei anyánk.

Lépj be a Mária Kongregációba és nyisd meg lelkedet a legmélyebb Mária=tiszteletnek.

Szeresd a rózsafüzért imádkozni. Tizenöt máriás élményen át pörgeti végig Krisztus földi életét. Míg egy-egy tized gyöngyeit morzsolgatod, lelked a titkot járja, képzeleted vele foglalkozzék, merülj el benne. Mindig a zsebedben hordozd; nem babonából, nem védelmül, hanem hogy elővehesd bármikor, ha két-három szabad perced akad. Utcán járva, a télikabát zsebében tartott szentolvasó szemeit hány katolikus férfi morzsolgatja! Cserkészkiránduláson, felvirágozott Mária=képek előtt épúgy, mint a magány óráiban megzördüljön kezében a rosarium.

Szeresd a lorettói litániát. Százados történelem írta, melegsívű szeretet állította össze a hívások sorozatát, amelyekkel a segítő Szűzanyát szólította a szenvedő ember. Ha nemcsak ajakkal, hanem figyelmes lélekkel lépkedsz végig a litánia lépcsőin, tűrhetetlenül gyorsnak fogod találni az imádkozó tempóját, mert nem tudod megemésztetni azt a sok szépséget, amelyek a litániában rejtőznek.

Életedet át= meg átjárja a legmélyebb, legőszintébb Mária=tisztelet. Kizárólag a katolikusok kincse. A protestantizmus tudatosan elhajította, a többi meg sem találta még, nem is találhatja. Megbecsüld! Gazdagabb lesz vele az életed.

Per Mariam ad Jesum. «Imádkozzál érettünk, bűnösökért! . . .»

Az egyházi év Isten műveinek végigfektetése a 365 napos polgári esztendőn, s hármas ívelésben a Szentháromság tiszteletére szentelése az ember idejének. Az egyházi év beosztását ismered:

az Atya íve: karácsonyi ünnepkör; advent első vasárnapjától hamvazószerda előtti hetvened vasárnapig; (teremtés, gondviselés);

a Fiú íve: húsvéti ünnepkör; hetvened vasárnaptól Krisztus mennybemeneteléig (megváltás);

a Szentlélek íve: pünkösd ünnepkör; Urunk mennybemenetelétől adventig (megszentelés).

Kiemelkedik három csúcspont, mint a Tátra három hófölte orma: a karácsony, a húsvét és a pünkösd ünnepe: Krisztus születése, Krisztus feltámadása, a Szentlélek eljövetele.

Ebbe a nagy keretbe illeszkednek bele, mint díszítő gyöngyök, a Boldogságos Szűzanyának és a szenteknek ünnepei.

Minden ünnepkörnek megvan a maga dogmatikája, misztikája, poézise; minden ünnepnek a maga misztériuma, szertartásai, természetfeletti és hozzá fűződő emberi gondolatai.

Aki az egyházi évvel együtt él, az ünnepek lelkét megkeresi, a vasárnapok hasonlíthatatlanul szép felépítését figyelemmel kíséri, és misekönyvéből megfigyeli vasárnapok és ünnepek válogatott összeállítását, soha bele nem fárad, mindig újat talál a liturgiában és hétről-hétre új kedves meglepetésekben és örömekben részesül. Az egyházi év: ember teremtése óta összefogott, velünk élő üdvösség=történelem.

Figyeld meg a komoly katolikus férfiakat: magyar misekönyvvel a kezükben mennek a templomba, asztalukon pedig ott fekszik Parsch: «Az üdvösség éve» c. művének aktuális kötete. Együtt élnek az egyházi évvel!

A katolikus fiú lelkiélete a legcsodálatosabb dolgok egyike a világon. Istennel való állandó személyes kapcsolat, a gondviselés, megváltás, megszentelés művének értéke s belőlük élés, beléjük kapcsolódás, dogmatikán, misztikán, jól megértett morálison keresztül egyre mélyülő katolikus élet, és óriási lelki élmények végtelen sorozata.

Élet! Lelki Élet!

Úgy-e, még ma belevetted magadat?

«Én vagyok az út, igazság és az élet!» (Ján. 14, 6.)

8. Tu es sacerdos in aeternum!

«Mikor pedig Jézus a galileai tenger mellett járt, láta két testvért, Simont, aki Péternek hivatik és fivérét, Andrást, amint hálót vetének a tengerbe (mert halászok valának). És mondá nekik: Jöjjetek utánam, és emberhalászokká teszlek benneteket. Azok pedig mindjárt elhagyván hálóikat, követék őt.» (Mt. 4, 18—20.)

Ebben a pár sorban benne van minden pap története.

Az Isten lehajol az embermilliók fölé és itt is, ott is ránéz egy-egy kisfiúra, ifjúra. Belenéznek Isten szemébe, és mint a megbabonáztottak, elhagynak mindent: otthont, édesanyát, testvért, szerelmet, gyermekáldást, családi fészket, álmokat, érvényesülést, magánéletet . . . Elhagynak mindent és mennek a magános ember útján. Mert hívta őket az Isten.

«Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket!» (Ján. 15, 16.)

A papi hivatás olyan csodálatosan keletkezik az ember szívében! Tegnap még vígan játszott a többivel, kergette a futball=labdát, táncolt és a leányok szemébe nézett, stikliklen törte a fejét a pajtásaival és órák alatt titkon ponyvaregényt olvasott. Aztán egyszerre dér csípi a gyerekálmokat, fiú=vagyakat; valahogyan elszürkül sok minden, ami eddig érdekelt, nem ízlik a cimborák tréfája, nem vonzza a leány=társaság. Más könyvek kezdik érdekelni s a lába egyre gyorsabban viszi önkéntelenül is a templom felé. Megdöbbenve lát maga körül ezernyi emberi problémát, bajt és nyomorúságot és úgy szeretne segíteni rajtuk! Maga sorsával egyre kevesebbet törődik (édesanyja szerető szemrehányással korholgatja is érte), más emberek sorsával egyre többet. Forráság fut rajta végig, ha arról álmodozik, hogy oltáron, szószéken, katedrán állhatna, gyóntatószékben ülhetne s előtte az emberek, mint a Hegyi beszédet tartó Krisztus képén látta. Aztán egyre jobban ködbe vész előtte minden más hivatás és életpálya s élesen kiemelkedik és közelebb jön egyetlen egy: Isten magános emberének hivatása. Groteszk és valószínűtlen gondolat, ha bármely más pályán próbálná elképzelni magát; a papi hivatás látszik egyetlen életmegoldásnak. És ekkor már meg is indul a szeminárium felé.

«Én nem vagyok hős, nem vagyok erős.
Nem tudtam, hogy mit rejt a másik út,
hogy mi a cél és mi a harc a célért,
hogy mit keressek itt a másik úton.
Csak megfordultam. Ennyi az egész.

Csak annyit tudtam, Valaki szeret.
Valaki nagyobb minden boldogságnál,
minden csendnél és minden szerelemnél,
nagyobb a földnél és nagyobb az égnél.
Tudtam, szeret. És ennyi az egész . . .»

(Mécs : Csak ennyi az egész.)

Akiket az Úr kiválaszt magának, hogy legyenek föld sója, világ világossága, hogy mindenkinek mindene legyenek, azokat kemény nevelésbe fogja.

Le kell törni az embert, aki akar és álmodik és a maga vágyait kergeti. Le kell törni a természet örök szavát, amely ösztönös erővel kerestet vele családi otthont, hitvest, életét folytató gyermeket. Le kell törni a test és vér emberét hiszen prófétának, apostolnak, talán vértanunak küldi őt az Isten. A szemináriumi nevelésben összetörik a régi ember és négy éven, öt éven, hat éven át állandó, kemény aszketikus munkával felépül az új, aki az Isten gondolata szerint teremtetett. Átalakul az ember, kialakul a pap!

Mióta Magyarország fölött s egész Európa fölött megnehezült az idők járása, egyszerre megcsökkent a szemináriumokba jelentkezők száma. Nyugodt békeidőkben tömegével kellett visszautasítani a pályázókat, most félig üresek a szemináriumok. Mert nem jön más a papi pályára, mint csak azok, akiket ellenállhatatlan szavával hív az Úr.

A papi életnek mindig is megvoltak a maga belső problémái, küzdelmei, válságai. Nehéz az embernek lemondania sok mindenről, ami az övé; még nehezebb lemondania önmagáról.

A pap feladja magánéletét: mindenkinek szolgálatára küldi őt az Úr.

A papnak nincs otthona, amelynek kapuját bezárja és akkor kizárta a külső világot, zavartalan élhet önmagának. Tárt ajtóval várja a reászorulókat, akik éjtszaka idején is kiparancsolhatják az ágyból, hogy sok kilométerre fekvő tanyára beteghez hívják.

A papnak nincsen pihenő ideje, amikor papucsban járhat; mindig felöltözve, mindig készen szolgálatra.

A pap kirakatban él, ezernyi szempár figyeli s köztük hányan ellenséges indulattal!

Nehéz kirakatban élni!

A pap felszentelésekor áldozat=oltárra tette s Istennek adta ajándékba önmagában az ösztönös embert. Más embernek parancsolt életútja az, amely családi otthonba vezet, feleséghez, gyermekáldáshoz, házasságban Isten=szolgálat=hoz. A papnál a szerelem gondolata is szentségtörés lenne. Nincs hitvese, nincs gyermeke; vándorol az országúton a kétoldalt épült családi otthonok között s veri a vihar, égeti a nap, de ő otthonba be nem térhet soha. Az ösztönt egész életén át szent, áldozatos elszánással zabolázza.

A papnak nincsen kislfia, kisleánya; de az ő családja ezernyi ember: mind, akiket felelősségére bízott a főpásztor szavában Isten. Plébánia minden hívének gondja az ő gondja; gimnázium, kollégium minden diákjának fejlődése az ő felelőssége. Mindig a mások gondjában gyötrődik, mindig nagyon sok ember sorsa nyomja szívét.

A pap szembenáll egy korszellemmel, amely minden evangéliumi gondolatot megvetéssel félrelök és eltapos. Szeretetet hirdet, míg emberek szívében és sok hivatalos államvezetésben gyűlölet a jelszó. Becsületet hirdet s körötte ezernyi tolvaj, panamista, csaló, árurejtegető, árdrágító, valutasiber, megvesztegető=pénzből nagy lábon él. Tisztságot hirdet, míg körötte divat a hatodik parancsot lépten=nyomon megsérteni. Imádságot, Isten=keresést hirdet, s a társadalom jól érzi magát a materializmusban, amelybe süllyedve él. Istent kiáltja, míg bezbosnik és újpogányság és liberalizmus kórusban zengi: Minek az Isten? Régimódinak, időszerűtlennek, világtól idegennek tűnik fel a milliók előtt: ujjal mutatnak rá, csuhást kiáltanak, ha elmegy mellettük, gombjukhoz kapkodnak és azt morogják: Nem lesz szerencsém! Ő az egyetlen, aki tudja, hogy majd fordul a szél, változnak az idők és Istenhez tör ez a sok gyötrelemben minden jótól elidegenült nemzedék. Az ifjúságot kiveszik kezéből, s neki az ifjúságon keresztül kell jövőt építenie; és ő az egyetlen, aki nemcsak hiszi, de tudja, hogy elfolynak az évtizedek, emberek és irányok és intézmények elmennek, de áll az evangélium, él az Eucharisztia s végül is az Isten győzedelmes. Ha ezt elmondja, sajtópert kap, mert kiforgatják szavait és nemzetietlennek, embertelennek, fejlődést gátlónak bélyegzik. A szavait hányszor meg sem értik, mert az ő szava evangélium, ők pedig csak az eredeti=bűnös ember

nyelvén értenek. Nehéz feladat Krisztust hirdetni egy társadalomnak, amely Krisztust még csak elviselné, ha a templomban békén maradna s nem zavarná őket, de a Krisztus szerint megépített világról hallani sem akar!

A pap otthon kell legyen palotában és koldustanyán, szalonokban és füstös falusi kocsmákban, munkásgyűléseken és egyetemi katedrákon, selypítve beszélő első elemisták között és nagyműveltségű urak társaságában, cserkész táborban és haldokló öregember betegágyánál. «Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek.» Mindenki nyelvén értenie kell; mindenki gondolkodását ismernie kell, minden felmerülhető problémát a lényegénél megragadnia és mindennek a megoldását készen hoznia. Mit kell tanulnia, mit olvasnia az éjszaka késő óráiban, hogy hivatásának megfeleljen!

A pap Krisztus agitátora. Micsoda tűz, fanatizmus, mindent=odaadás, elszántság kell ahhoz, hogy pihenést nem ismerve, elismerést nem keresve, szidás=orkánban, gyűlölet=táncban, meg nem torpanva, mindenén áttörve, utolsó lehellestéig hordozza és adja az embereknek Krisztust! Hétköznapi nyárspolgár ne menjen ma papnak! Emberebb ember legyen, mindent vállaló, mindent álló, mindent kibíró! Versenyt áll a gyűlölet fanatikusaival, a rossz agitátorokkal, és ezek félelmetesen sokan vannak és félelmetesen erősek; sok a pénzük és alszik a lelkiismeretük. Hajrá, Krisztusért!

A pap élete martirium. S elszánva igazi vértanúságra. Nemcsak úgy, mint a bolsevista forradalmak országaiban, ahol ezernyi kínzással gyötörték halálra s kiirtották őket, hanem úgy is, hogy becsületét szaggatták meg s a hívek előtt pellengérre állítva, szégyenbe döntötték. Minden forradalom elsőnek a papságot gázolja, mert ők a törvény, ők a rend! És a vértanúság nem szép. Nem olyan, mint a képeken látjuk, ahol a vértanu térdelve imádkozik kínzóíért, akik körül körül köveket emelnek ellene. A vértanúság meztelenség, vér, por, szégyen, gyötrődés, nyögés, sóhaj, összeomlás. Meggyaláztatik a maga emberségében, mint Krisztus a kereszten, azoknak szemeláttára, akik hittek benne s tisztelték. De még nehezebb az erkölcsi vértanúság, amikor család vádjával, tisztátalanság vádjával, nemzetellenesség vádjával illetve szedik szét nyilvános tárgyalásokon a becsületét s erkölcsi meztelenségben lökik oda a tömegek gúnyjának és haragjának, sőt: megvetésének. «Megverem a pásztort, el=

széled a nyáj!» A mártirium fájdalom= és gyalázat=tengerével szembenézzen az, aki ma papi pályára lép.

Nehéz dolog papnak lenni! A legnehezebb életpálya a világon!

De gyönyörű dolog papnak lenni! A legszebb hivatás a világon!

Százszor újrak ezdeném, mindig újra pap lennék!

Ezernyi gond, baj, lemondás, gyötrődés. De Krisztus gazdag úr és bőkezű jutalmazó! Természetfölötti kincsekkel, lélek békéjével, csodálatos örömekkel halmozza el az ő harcosát. Nem lehet azt felsorolni, mi a szép a papi hivatásban, mert emberi szemmel nézve igazán kevés szépség van benne; de maga az Istenszolgálat, a Krisztusközelség, az apostoli választottság, a léleknek természetfölötti élményei olyanok, amikhez hasonlót nem nyújthat a föld.

Ha megrezdül szívedben a gondolat, hogy talán papi pályára hív az Isten, menj a lelkiatyádhoz és ismételten nagy komolyan beszéld végig vele a dolgot. Ha nem látja komolyan egyelőre, akkor szeretettel fogja ápolgatni szívedben a hátha=csirázó új magot. Ha úgy látja, hogy igazán hív az Isten, akkor ő állítja az első próbákat. Sötét képeket fog beszélni a papi életről, hogy megindítsa benned az «akarom=kohó» lelket izzító munkáját. Ezer akadályt emleget, ezer problémát felsorol, amelyek mind azt szuggerálják: Ne menj papnak, nehéz pálya az! Ha látja, hogy erősödik benned a hivatás és meggyőződik róla, hogy valóban Isten szava kiált érted, akkor kapcsolja az erőteljesebb lelkiéletet és egyengeti utadat a szeminárium felé. Lesznek, lesznek köztetek csodálatos papi hivatások; minél nehezebb fölöttünk az idő járása, annál igazabb és elszántabb papokat kalapál ki magának az Úr.

Évente négyszer fordul a naptár a kántorböjtökre: szerdán, pénteken, szombaton világszerte böjtöl s imádkozik a hívőssereg. Ezek az Úr szolgájának napjai. Ilyenkor a papjaiért imádkozik a hívő, hogy igazán Isten szíve szerinti egész emberek legyenek; új papi hivatásokat is kér az Úrtól. Mert «az aratni való ugyan sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásához!» (Lk. 10, 2.)

Mécs Lászlót idézem vers=töredékekben:

«Mit sirattok? Nem akartam soha «boldog ember» lenni!
Nem akartam fáklya lenni, Jákob=létra, alagút...

.....

— de az Úrnak akaratja kipányvázott önmagának,
legyek Jákob=létra s bénák rajtam égig érjenek,
legyek ég és föld közötti szivárványhíd szárnytalannak
s bűnök tűzhányó hegyében biztos, csöndes alagút...

Ide hoztam ifjú szívem, mint egy arany szentelőt
Krisztus=vérben megmártottam, jó magasra fölemeltem
és jóssággal megszenteltem a határt és a falut...
Fog-e rajta? Isten dolga.

Súlyos sors: próféta=réten Isten pányváját viselni,
mindig égre intő ujjal állni, mint egy nagy torony.
Néha=néha botot vágok rózsafából, álomfából,
hogy világgá vándoroljak — s megbabonáz a botom:
mindig, mindig kápolnákhöz, utakmenti Krisztusokhoz
viszi lábam s ha ránézek: botom keresztalakú!

(Siratnak engem a fák.)

Ki állhat ellen a hívó Isten szavának?
Jöjjetek! Jöjjetek szolgálatra! Krisztus vár!

Befejező mondatok.

Beszéltem. Most leteszem a tollat.

Elmondtam neked mindazt, amit elgondolásom szerint fontos tudnod a nagy életről s benne önmagadról. Ha lélek=kel, figyelemmel olvastad, rájöttél, hogy milyen fontos vagy a család, a nemzet, az Egyház, az élet szempontjából s milyen komolyan értékes vagy Isten előtt. Ha én jól írtam meg a könyvet és te jól olvastad, akkor nem elbizakodott büszkeség fog kelteni a lelkedben: «Én, a Kincs!» — hanem igazi keresztény alázatot: «Mekkora az én felelősségem!»

Ha valamit még nem tudsz, vagy nem értesz, jöjj el és kérdezd meg, vagy írd, és én felelni fogok neked. Lehet, hogy levélben felelek, lehet, hogy az ifjúsági folyóiratok: Zászlónk, Magyar Cserkész lapjain, lehet hogy újabb könyvben. Írd meg, mire vagy még kíváncsi! Ne feledd: jogod, hogy minden kérdéssedre választ kapj!

Előttem máris alakulgat egy következő, ennél kisebb könyvnek terve, amelyben gyakorlati kérdéseidre kapnál feleletet. Eddigi diáklevelezések alapján máris egymás alá sorakoznak a következő fejezet=címek: Bukott diákok. — Internátus. — Instruktor=kérdés. — Könyvtárad. — Öngyil=

kos fiúk. — Politika. — Szétzilált családok. — Szökött diákok. — Tanulás technikája. — Verés. — Zsidókérdés. — Zsidótörvény.

Azt hiszem, néhány újabb fejezetcím hozzájön még hamarosan és nemsokára újra kattog az írógép, készül az új könyv. De először ennek a kötetnek folytatását: az egyetemi ifjúság könyvét kell megírnom. Megígértem nekik. Mire készen lesz, már közületek is az egyetemre kerülnek jó néhányan, s éppen jókor jön majd számukra a folytatás. Futásban hátba találom őket.

A jó Isten keltse életre benned a jóakarató magyar katolikus fiú gondolatait és adjon erőt hozzá, hogy olyanná légy, amilyennek mind, felnőttek, álmodunk és imádkozunk.

Isten áldása legyen a jóakarató olvasón!

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3
I. <i>Mi van a «kamasz» név mögött?</i>	7—31
1. Kamaszok	9
2. Kamaszfiú	10
3. Az élet ritmusa	12
4. Idő mester műhelyében	17
5. A nagy=futás térkép vázlata	23
6. Az élet nagy bozótosán át	26
II. <i>Az Ember története</i>	33—138
1. Östörténet és ami utána jön	35
2. Beszélgetés az öröklés problémájáról	40
3. A gólyamese	48
4. Öcsike világa	61
5. Csodamotorok az emberben	75
6. Viharzóna	83
7. Két levél	89
8. Minden szál kifelé vezet	101
9. Élet kapuját döngetők	106
10. Édesapám, az élet hőse	117
11. Nagyanyácska	134
12. Pontot teszek a mondat végére	138
III. <i>A virrasztó kürtje riad: vigyázz az egészségedre!</i>	141—200
1. Ismeretlen arc néz vissza a tükörből	143
2. Halló, itt külvilág! — Halló, itt Akarat! ...	148
3. Az ember, aki önmagának ellensége	155
4. Bűnnel játszó magános fiú	162
5. Az Isten nem ver bottal	172
6. Mama kedvence — vagy acélember?	175
7. Második látogatásunk Idő mesternél	187
8. Szabadba, fiúk! A nap arca nevet!	193
IV. <i>A virrasztó kürtje riad: veszélyben a Férfi!</i> ...	201—296
1. Veszélyben a Férfi?	203
2. Hulló csillagok, megingott pillérek	206
3. Az emeltfejú ember	214
4. A föld=ura=ember	227
5. Bennem ne családják senki!	238
6. Értünk kiált, felénk süvölt az ősi föld	245
7. Ránk vár a világ	256
8. A szentistváni birodalom	263

	Oldal
V. <i>A virrasztó kürtje riad : veszélyben az emberteremtő !</i>	271—359
1. «Más törvényt látok tagjaimban . . .»	273
2. És ne vigy minket a kísértésbe!	279
3. Szabadíts meg a gonosztól!	297
4. A kemény parancs vergődői	307
5. Barátság	324
6. Fiúk és leányok	334
7. Szerelem őfelsége	342
8. Édesapai hivatás	355
VI. <i>A virrasztó kürtje riad : vigyázz a lelkedre !</i> . . .	363—432
1. Keressétek először Isten országát!	361
2. Istenbarátság, Istenfiúság	372
3. Ego te absolvo a peccatis tuis	377
4. A lelkiatya	390
5. A diadalmas világnézet	395
6. Magister adest, vocat te!	402
7. A katolikus fiú lelkiélete	413
8. Tu es sacerdos in aeternum!	426
Befejező mondatok	431

